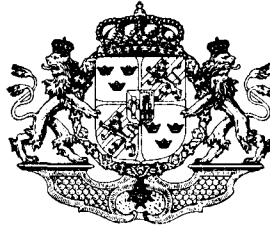

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 45

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV
K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1935

Nr 7-Nr 12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967.

Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.

Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.

1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.

1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

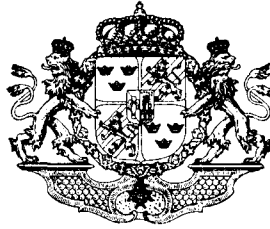
Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1935: 7-12.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19352

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 45

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV
K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1935

Nr 7-Nr 12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INNEHÅLL

INDEX

Nr 1.

Arbetsmarknaden under december månad 1934	1
Hyresräkningen år 1933: I	3
Engelska arbetslösas levnadsbeskrivningar . .	23
Författningar rörande sociala frågor	27
Internationella arbetsorganisationen	28
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i september 1934	28
Kommittén för förebyggande av olycksfall	31
Den internationella arbetslagstiftningens framsteg under 1934	31
Kortare meddelanden	34
Lönestatistisk årsbok för Sverige 1933	34
Statens arbetslöshetskommissionens verksamhet under november 1934	34
Pensionsförsäkringen år 1933	35
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 november 1934	36
Sveriges offentliga arbetsförmedling under december 1934	37
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet . .	42
Levnadskostnader under fjärde kvartalet 1934	43
Litteraturöversikt	59

1	Le marché du travail en décembre 1934.
3	Le recensement des loyers pour 1933: I.
23	Biographies de certains chômeurs anglais.
27	Lois concernant les questions sociales.
28	L'organisation internationale du travail.
28	Session du conseil d'administration du bureau international du travail en septembre 1934.
31	Comité de correspondance pour la prévention des accidents.
31	Les progrès de la législation internationale du travail en 1934.
34	Courtes notices.
34	Annuaire des salaires de la Suède en 1933.
34	L'activité de la commission de chômage pendant le mois de novembre 1934.
35	L'assurance sur les retraites en 1933.
36	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 novembre 1934.
37	Les bureaux de placement publics en Suède en décembre 1934.
42	Marché du travail et chômage à l'étranger.
43	Coût de la vie pendant le 4 ^e trimestre 1934.
59	Bibliographie.

Nr 2.

Arbetsmarknaden under januari månad 1935	65
Arbetsstillgången under fjärde kvartalet 1934	67
Arbetsstillgång, arbetstid och arbetslön inom jordbruket år 1934	73
Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1934	82
Arbetsstillgången inom sjömansyrket under år 1934	94
Bostadsproduktionen i vissa större städer under år 1934	97
De erkända centralsjukkassornas ekonomiska ställning år 1933	100
Hyresräkningen år 1933: II	101
Fylleriföreelser och spritsmuggling under fjärde kvartalet 1934	114
Arbetsförhållandena på det husliga arbetsområde	117
Utvandringen till främmande världsdelar under 1934	137
Arbetsförhållandena inom Japans exportindustrier	139

65	Le marché du travail en janvier 1935.
67	L'offre et la demande du travail pendant le 4 ^e trimestre 1934.
73	L'offre, la demande et la durée du travail et les salaires dans l'agriculture en 1934.
82	Les bureaux de placement publics en Suède en 1934.
94	L'offre et la demande du travail dans la marine marchande en 1934.
97	La production d'habitations dans certaines grandes villes en 1934.
100	La situation financière en 1933 des caisses de maladie enregistrées.
101	Le recensement des loyers pour 1933: II.
114	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 4 ^e trimestre 1934.
117	Enquête sur les conditions du travail ménager.
137	L'émigration intercontinentale en 1934.
139	Les conditions du travail dans l'industrie d'exportation au Japon.

IV

Kortare meddelanden	141	Courtes notices.	141
Nationernas förbunds enquete om allmänna arbeten	141	Enquete de la Société des Nations sur les travaux publics.	141
De erkända arbetslöshetskassorna	142	Les caisses-chômage enregistrées.	142
Statens arbetslöshetskommissons verksamhet under december 1934	142	L'activité de la commission de chômage pendant le mois de décembre 1934.	142
Institutet för svensk utlandstjänst	143	Le bureau d'information suédois sur les possibilités d'emploi à l'étranger.	143
Sysselsättningsstatistik i Norge	143	Statistique sur l'activité industrielle en Norvège.	143
Yrkesinspektionens verksamhet under fjärde kvartalet 1934	144	L'inspection du travail au cours du 4 ^e trimestre 1934.	144
Sveriges offentliga arbetsförmedling under januari 1935	145	Les bureaux de placement publics en Suède en janvier 1935.	145
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 december 1934	150	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 décembre 1934.	150
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	151	Marché du travail et chômage à l'étranger.	151
Livsmedelspriser och levnadskostnader januari 1935	152	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie janvier 1935.	152
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	154	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.	154
Litteraturoversikt	155	Bibliographie.	155

Nr 3.

Arbetsmarknaden under februari månad 1935	161	Le marché du travail en février 1935.	161
Arbetslösheten under år 1934	163	Le chômage en 1934.	163
Sysselsättning och arbetstid inom näringslivet i november 1934	169	Occupation et heures du travail dans l'industrie en novembre 1934.	169
Utredning angående arbetarskyddslagens bestämmelser om minderårigas arbetstid . .	182	Enquête concernant les heures du travail des enfants et des jeunes gens selon la loi sur la protection du travail.	182
Författningar rörande sociala frågor	184	Lois concernant les questions sociales.	184
Den svenska folkkostens näringsvärde i städer och industrier år 1933	185	Valeur nutritive de la nourriture ordinaire suédoise dans les villes et les endroits industriels en 1933.	185
Internationella arbetsorganisationen	195	L'organisation internationale du travail.	195
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i januari 1935	195	Session du conseil d'administration du bureau international du travail en janvier 1935.	195
Kortare meddelanden	198	Courtes notices.	198
Statens arbetslöshetskommissons verksamhet under januari 1935	198	L'activité de la commission de chômage en janvier 1935.	198
Temporärt upphävande av 1934 års understödsregler för arbetslösa i England	198	Abrogation temporaire des réglemens de 1934 concernant les secours-chômage en Angleterre.	198
Ny dyrtorsgruppering för de skattefria avdragen	200	Nouvelle classification des communes d'après les importances du coût de la vie.	200
De arbetslösas livsmedelsförsörjning i England . .	200	L'alimentation des chômeurs en Angleterre.	200
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud	202	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.	202
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 januari 1935	210	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 janvier 1935.	210
Sveriges offentliga arbetsförmedling under februari 1935	211	Les bureaux de placement publics en Suède en février 1935.	211
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	216	Marché du travail et chômage à l'étranger.	216
Livsmedelspriser och levnadskostnader februari 1935	217	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie février 1935.	217
Litteraturoversikt	219	Bibliographie.	219

Nr 4.

Arbetsmarknaden under mars månad 1935	225	Le marché du travail en mars 1935.
Kollektivavtalen under fjärde kvartalet 1934 och första kvartalet 1935	227	Les conventions collectives pendant le 4 ^e trimestre 1934 et le 1 ^{er} trimestre 1935.
Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1934/1935	229	Les salaires des ouvriers forestiers pendant l'hiver 1934/1935.
Arbetslöshetsutredningens betänkande II	233	Rapport de la commission pour l'étude du chômage.
Ungdomsarbetslösheten	237	Le chômage des jeunes gens.
Arbetstiden vid s. k. familjebagerier	241	Les heures de travail dans les boulangeries »de famille».
Verkningarna av ett utvidgat förbud mot kvinnors nattarbete	246	Les conséquences d'une extension de la suppression du travail de nuit des femmes.
Semester för tjänstemän, anställda och arbetare i Sverige	248	Congés payés pour des fonctionnaires, des employés et des ouvriers en Suède.
Näringsvärde och pris å viktigare födoämnen år 1934	252	Valeur nutritive et prix des aliments principaux en 1934.
Hushållsförbrukningen av smör och margarin	256	La consommation ménagère de beurre et de margarine.
Kortare meddelanden	264	Courtes notices.
De erkända arbetslöshetskassorna	264	Les caisses chômage enregistrées.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under februari 1935	264	L'activité de la commission de chômage en février 1935.
Några huvudresultat av bostadssociala utredningens bostadsstatistiska undersökning	264	Quelques résultats principaux de l'enquête statistique sur les habitations.
De erkända centralsjukkassornas medlemsantal år 1934	267	Nombre des membres dans les caisses-maladie enregistrées en 1934.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 28 februari 1935	268	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 28 février 1935.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under mars 1935	269	Les bureaux de placement publics en Suède en mars 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	274	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under första kvartalet 1935	275	Coût de la vie pendant le 1 ^{er} trimestre 1935.
Litteraturoversikt	288	Bibliographie.

Nr 5.

Arbetsmarknaden under april månad 1935	295	Le marché du travail en avril 1935.
Arbetsstillgången under första kvartalet 1935	297	L'offre et la demande du travail pendant le 1 ^{er} trimestre 1935.
Bostadsproduktionen i vissa större städer under första kvartalet 1935	303	La production d'habitations dans certaines grandes villes pendant le 1 ^{er} trimestre 1935.
Bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer	305	Fourniture de logements aux familles nombreuses peu aisées.
Industrien i Sverige år 1933	317	L'industrie en Suède en 1933.
Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1933	319	L'emploi des femmes et des enfants dans l'industrie en Suède en 1933.
Kvinnors användande nattetid i industriella företag till annat än industriellt arbete	323	Le travail de nuit des femmes aux travaux non-industriels dans l'industrie.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under första kvartalet 1935	325	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 1 ^{er} trimestre 1935.
Löner och lönekontroll inom skogsbruket i Finland	328	Salaires et contrôle des salaires des ouvriers forestiers en Finlande.
Kortare meddelanden	330	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under mars 1935	330	L'activité de la commission de chômage en mars 1935.
Den privata arbetsförmedlingen under år 1934	331	Les bureaux de placement privés en 1934.
Sjunksköterskebyråernas verksamhet under år 1934	332	Les bureaux des gardes-malades en 1934.

Landsorganisationen i Sverige under år 1934 . . .	333	La confédération générale du travail en Suède en 1934.
Utvandringen till främmande världsdelar under första kvartalet 1935	333	L'émigration intercontinentale pendant le 1 ^{er} trimestre 1935.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 mars 1935	334	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mars 1935.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud	335	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.
Yrkesinspektionens verksamhet under första kvartalet 1935	343	L'inspection du travail au cours du 1 ^{er} trimestre 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	344	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under april 1935	345	Les bureaux de placement publics en Suède en avril 1935.
Livsmedelspriser och levnadskostnader april 1935	350	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie avril 1935.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	352	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Litteraturoversikt	353	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	358	Lois concernant les questions sociales.

Nr 6.

Arbetsmarknaden under maj månad 1935	359	Le marché du travail en mai 1935.
Levnadsvillkor och hushållsvanor för arbetare på landsbygden omkring år 1934	361	Conditions de la vie et habitudes ménagères à la campagne en 1934.
Lönenivån i Sverige år 1934 och arbetslöshetens fluktuationer sedan år 1913	372	Le niveau des salaires en Suède en 1934 et les fluctuations des salaires depuis 1913.
Byggnadsverksamheten år 1934	377	Activité dans l'industrie du bâtiment en 1934.
Arbetsstillgång och arbetsförmedlingsåtgärder våren 1935	403	L'offre du travail et les mesures de placement au printemps 1935.
Moderskapsförsäkring och moderskapsunderstöd år 1934	408	L'assurance-maternité et les secours maternels en 1934.
Arbetsmarknaden utveckling vid vissa industriella företag 1932—1934	410	Nombre d'ouvriers dans certaines entreprises industrielles en 1932—1934.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1934	416	Accidents survenus au cours du chargement et du déchargement des navires en 1934.
Arbetslöshetsräkningen i Danmark den 30 juni 1934	420	Le recensement des chômeurs en Danemark le 30 juin 1934.
Ungdomsarbetslösheten i Finland	424	Le chômage des jeunes gens en Finlande.
Internationella arbetsorganisationen	426	L'organisation internationale du travail.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i april 1935	426	Session du conseil d'administration du bureau international du travail en avril 1935.
Kortare meddelanden	429	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissionens verksamhet under april 1935	429	Activité de la commission de chômage en avril 1935.
Bostadsproduktionen i städerna i Finland år 1934	430	La production d'habitations dans les villes de Finlande en 1934.
Hysesregleringen i Oslo upphävd	431	Abolition de la législation sur les loyers à Oslo.
Svenska arbetsgivarföreningen år 1934	431	L'union des patrons suédois en 1934.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 april 1935	432	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 avril 1935.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under maj 1935	433	Les bureaux de placement publics en Suède en mai 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	438	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader maj 1935	439	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie mai 1935.
Litteraturoversikt	441	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	446	Lois concernant les questions sociales.

Nr 7.

Arbetsmarknaden under juni månad 1935 . .	447	Le marché du travail en juin 1935.
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1934	449	Recettes et dépenses des bureaux de placement publics en Suède en 1934.
Kooperativa förbundets verksamhet år 1934 .	452	L'union coopérative en 1934.
Socialstyrelsens utlåtande över rusdryckslagstiftningsrevisionens betänkande med förslag till spritdrycksförfordning	456	Rapport de l'Administration du Travail concernant un projet par la commission pour la revision de la loi sur les boissons alcooliques etc.
Kortare meddelanden	483	Courtes notices.
De erkända arbetslöshetskassorna	488	Les caisses-chômage enregistrées.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1935	488	L'activité de la commission de chômage en mai 1935.
Författningar rörande sociala frågor	484	Lois concernant les questions sociales.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1935	485	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mai 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	486	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud	487	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under juni 1935	495	Les bureaux de placement publics en Suède en juin 1935.
Levnadskostnader under andra kvartalet 1935	500	Coût de la vie pendant le 2 ^e trimestre 1935.
Litteraturoversikt	514	Bibliographie.

Nr 8.

Arbetsmarknaden under juli månad 1935 . .	519	Le marché du travail en juillet 1935.
Arbetsstillgången under andra kvartalet 1935	521	L'offre et la demande du travail pendant le 2 ^e trimestre 1935.
Sociala frågor vid 1935 års riksdag	527	Questions sociales au Riksdag de 1935.
Bostadsproduktionen i vissa större städer under andra kvartalet 1935	543	La production d'habitations dans certaines grandes villes de la Suède pendant le 2 ^e trimestre 1935.
Utredning angående privatanställda	546	Enquête sur les conditions de travail des employés d'entreprises privées.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1935	576	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 2 ^e trimestre 1935.
Kortare meddelanden	579	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1935	579	L'activité de la commission de chômage en juin 1935.
Krisunderstöd åt exportindustrin i Schweiz . .	580	Subvention aux industries d'exportation en Suisse.
Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1935	581	L'émigration intercontinentale pendant le 2 ^e trimestre 1935.
Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1935	582	L'inspection du travail au cours du 2 ^e trimestre 1935.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1935	583	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juin 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	584	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under juli 1935	585	Les bureaux de placement publics en Suède en juillet 1935.
Livsmedelspriser och levnadskostnader juli 1935	590	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie juillet 1935.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	592	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Litteraturoversikt	593	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	598	Lois concernant les questions sociales.

Nr 9.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1935	599	Le marché du travail en août 1935.
De hjälpsökande arbetslösas fördelning på ålders- och yrkesgrupper den 31 oktober 1934	601	Les chômeurs demandant de l'assistance selon âge et profession le 31 octobre 1934.
Den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation	608	L'organisation du secours public.
Lagstiftningsförslag angående föreningsväsendet	620	Projet de loi sur les associations.
Olycksfall i arbete år 1932	626	Les accidents du travail en 1932.
Franska regeringsåtgärder till arbetslöshetens bekämpande	629	Mesures du gouvernement français pour la lutte contre le chômage.
Kortare meddelanden	632	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1935	632	L'activité de la commission de chômage en juillet 1935.
Handbok för erkända arbetslöshetskassor	633	Manuel pour les caisses de chômage enregistrées.
Dispens från arbetstillstånd för utländska montörer	634	Dispense de permis de travail pour les monteurs de machine étrangers.
Arbetsböcker i Tyskland	634	Livrets de travail en Allemagne.
Ny lag om reglering av arbetstvister i Förenta staterna	635	Nouvelle loi sur les conflits de travail aux Etats-Unis.
Lag om socialförsäkring i Förenta staterna	636	Loi sur les assurances sociales aux Etats-Unis.
Ut- och invandringen under år 1934	638	La migration en Suède en 1934.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	640	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud	641	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under augusti 1935	649	Les bureaux de placement publics en Suède en août 1935.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1935	654	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 juillet 1935.
Livsnedspriser och levnadskostnader augusti 1935	655	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie août 1935.
Litteraturoversikt	657	Bibliographie.

Nr 10.

Arbetsmarknaden under september månad 1935	663	Le marché du travail en septembre 1935.
Arbetsstidsförhållandena vid yrkesbrandkårerna i Sveriges städer	665	Heures de travail pour les corps des sapeurs-pompiers professionnels dans les villes de la Suède.
Arbetsförtjänster vid vägunderhållsarbete sommaren 1935	690	Salaires des ouvriers dans les travaux pour l'entretien des routes en 1935.
Kollektivavtal i Sverige år 1934	692	Conventions collectives en Suède en 1934.
Kollektivavtalen under andra och tredje kvartalet 1935	697	Les conventions collectives pendant les 2 ^e et 3 ^e trimestres 1935.
1931 års företagsräkning	699	Le recensement des entreprises en 1931.
Kortare meddelanden	705	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1935	705	L'activité de la commission de chômage en août 1935.
Utlänningsrätt till uppehåll i Tjeckoslovakien	706	Permis de séjours pour les étrangers en Tchécoslovaquie.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1935	708	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 août 1935.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under september 1935	709	Les bureaux de placement publics en Suède en septembre 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	714	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under tredje kvartalet 1935	715	Coût de la vie pendant le 3 ^e trimestre 1935.
Litteraturoversikt	728	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	734	Lois concernant les questions sociales.

Nr 11.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1935	735	Le marché du travail en octobre 1935.
Arbetsstillgången under tredje kvartalet 1935	737	L'offre et la demande du travail pendant le 3 ^e trimestre 1935.
Bostadssociala utredningens förslag rörande ändrad bostadslagstiftning och förbättrad bostadsinspektion	744	Modifications proposées au sujet de la législation sur le logement et projets d'amélioration de l'inspection des habitations.
Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1935	754	La situation sur le marché des appartements à louer dans les villes le 1 ^{er} octobre 1935.
Bostadsproduktionen i vissa större städer under tredje kvartalet 1935	759	La production d'habitations dans certaines grandes villes de la Suède pendant le 3 ^e trimestre 1935.
Minderårigas användande till skiftarbete . .	761	Emploi de jeunes gens aux travaux d'équipes.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1935	769	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 3 ^e trimestre 1935.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1934 . . .	772	Accidents du travail parmi les marins en 1934.
Internationella arbetsorganisationen	775	L'organisation internationale du travail.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1935	775	Session du conseil d'administration du bureau international du travail en octobre 1935.
Kortare meddelanden	778	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissons verksamhet under september 1935	778	Activité de la commission de chômage en septembre 1935.
Radioutsändning av riksvakanelistan	779	Diffusion par radio de la liste hebdomadaire de places vacantes établie par les bureaux de placement.
Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1935	780	L'émigration aux pays extra-européens pendant le 3 ^e trimestre 1935.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 september 1935	781	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 septembre 1935.
Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1935	782	L'inspection du travail au cours du 3 ^e trimestre 1935.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud	783	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under oktober 1935	791	Activité des bureaux de placement publics en octobre 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	796	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader oktober 1935	797	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie octobre 1935.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	799	Fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Litteraturoversikt	800	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	806	Lois concernant les questions sociales.

Nr 12.

Arbetsmarknaden under november månad 1935	807	Le marché du travail en novembre 1935.
Arbetsperioder och kontantinkomster i skogs- bygden	809	Périodes de travail et revenus en espèces dans les régions forestières.
Bostadskooperationens lägenhetsbestånd och bostadsstandard	818	Nombre et standard des habitations apparte- nant aux sociétés coopératives de logement.
Kooperativ verksamhet i Sverige år 1933 . .	822	La coopération en Suède en 1933.
Arbetsinställelser i Sverige år 1934	826	Grèves et lockout en Suède en 1934.
Statens förlikningsmäns verksamhet år 1934	828	Les conciliateurs officiels en 1934.
Lag om arbetsavtal	830	Projet de lois sur les contrats de travail.
Kortare meddelanden	854	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1935	854	Activité de la commission de chômage en octobre 1935.
Ekonomiska hjälpåtgärder för vissa områden i Stor- britannien	855	Secours économiques portés aux régions éprouvées de la Grande-Bretagne.
Barnantalet i norska äktenskap	857	Nombre d'enfants dans les mariages en Norvège.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under no- vember 1935	859	Activité des bureau de placement publics en novembre 1935.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1935	864	Le chômage parmi les membres des organisa- tions ouvrières le 31 octobre 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	865	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader november 1935	866	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie novembre 1935.
Litteraturoversikt	868	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	874	Lois concernant les questions sociales.

Sakregister till årgången 1935	875	Table des matières pour l'année 1935.
--	-----	---------------------------------------

Arbetsmarknaden under juni månad 1935.

Under juni månad undergick läget på arbetsmarknaden en fortsatt säsongmässig förbättring, vilken mer eller mindre kom till synes på så gott som alla områden av näringslivet. Sålunda sjönk enligt de offentliga arbetsförmedlingarnas månadsrapporter relationstalet för antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser från 251 i maj till 239 i juni. Den förbättring, som dessa siffror registrera, är icke oväsentlig, om man tar hänsyn till att antalet till reservarbeten genom arbetsförmedlingen anvisade platser under juni med cirka 1 100 understeg siffran för maj månad. En jämförelse med motsvarande relationsantal för år 1934, som voro 317 resp. 298, visar på en gynnsam utveckling av det allmänna konjunkturläget sedan fjolåret, något som också framgår av att antalet till arbetslöshetskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa vid månadsskiftet maj/juni var 61 177 mot 116 257 föregående år. Den av fackföreningarna rapporterade arbetslösheten utgjorde vid utgången av maj månad 11.8 % mot 16.1 % en månad tidigare och 15.4 % motsvarande tid i fjol.

Arbetsansökningarna till *jordbruket* voro betydligt färre än under föregående månad, medan antalet lediga platser visade ökning. Efterfrågan gällde liksom tidigare till stor del ladugårdsskötare, mjölkkningskunniga drängar och lantjungfrur. Även denna månad ha härvidlag vissa län i mellersta Sverige, där bristen på dylik arbetskraft varit särskilt kännbar, delvis lyckats fylla behovet av manlig personal från de norra delarna av landet. I landets södra delar var tillgången på daglönare för den därstädes mot slutet av månaden påbörjade höskörden flerstädes otillräcklig, och i betdistrikten förmärktes på vissa orter brist på arbetshjälp för sockerbetsodlingen.

Inom *industri och hantverk* kunde läget allttjämt betecknas såsom i stort sett tillfredsställande, och rapporterna visade ungefär samma efterfrågan på arbetskraft som under närmast föregående månad, under det att antalet arbetsökande minskades. Inom *mekanisk verkstadsindustri* rådde allttjämt brist på kvalificerade maskin- och andra specialarbetare, och verkstadsynglingar och hjälparbetare rönt även livlig efterfrågan. Inom *byggnadsbranschen* var arbetstillgången synnerligen god för kompetenta yrkesmän, och på sina håll har efterfrågan på murare och snickare varit större än tillgången. För *beklädnadsindustrien* var den brådsta tiden över i och med midsommarhelgen, varför kapp- och klädsömmerskor började röna mindre efterfrågan.

För *sjöfolket* har arbetsmarknaden förbättrats något sedan föregående månad, och ställningen får vid jämförelse med fjolåret fortfarande betecknas såsom god för samtliga grupper utom för däcksbefäl och intendenturpersonal. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 3 724 påmönstringar och 2 624 avmönstringar. Motsvarande siffror för juni 1934 voro 3 709 och 2 426.

På det *merkantila* området medförde sommarsäsongen efter vanligheten ökade möjligheter till tillfälligt arbete för yngre kontorspersonal och affärsbiträ-

den. Tillgången på språkkunniga stenografer samt vana affärsbiträden, särskilt inom livsmedelsbranschen, har varit knapp. Inom *hotell- och restaurangfacket* rådde, liksom alltid vid denna tid på året, livlig efterfrågan på all slags personal, särskilt kokerskor, kallskänkor och övrig kökspersonal, å vilken förefunnits bristande tillgång. Till anstalter och sjukhus röntes van såväl sjukvårds- som ekonomipersonal stor efterfrågan.

Inom gruppen *husligt arbete* var tillgången god på såväl fasta som tillfälliga platser, i synnerhet för kunniga och välrekommenderade hembiträden, medan antalet lämpliga sökande alltjämt varit otillräckligt.

Efter skolavslutningarna synes flertalet *ungdomar* ha vunnit placering, och något överskott på yngre arbetskraft kan icke sägas föreligga. Anställningsmöjligheter av olika slag ha icke saknats, men det har icke alltid varit möjligt uppdra önskat antal lärlingsplatser inom en del yrken.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juni 1935 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268	201
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243	198
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220	192
1929	241	215	174	150	134	135	137	135	127	148	202	203	169
1930	241	211	171	140	129	127	140	144	146	175	254	238	178
1931	222	232	191	194	164	187	198	201	197	257	413	343	236
1932	368	412	343	341	339	351	370	366	351	395	661	689	413
1933	569	565	577	510	458	451	503	476	480	538	657	644	545
1934	560	540	430	401	317	298	292	281	286	326	446	446	392
1935	380	396	351	286	251	239	—	—	—	—	—	—	—

Därav inom jord- och skogsbruk:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	320	255	210	190	209	201	193	204	253	285	566	914	283
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	—	—	—	—	—	—	—

Övriga näringsgrupper:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	375	449	381	398	374	386	421	418	378	429	679	666	445
1933	575	585	642	559	479	480	539	520	510	591	683	659	576
1934	602	568	468	461	351	318	319	307	303	367	478	435	422
1935	399	429	429	336	279	269	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1926	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1	12·2
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6	12·0
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	10·6
1929	14·8	14·6	13·7	11·4	7·7	6·8	6·3	6·1	6·7	8·2	10·1	16·3	10·2
1930	13·9	13·2	12·3	10·8	8·0	8·0	8·0	8·1	9·5	12·3	15·3	22·9	11·9
1931	20·2	18·7	19·4	17·1	13·2	12·4	11·8	12·8	13·4	16·4	19·3	26·5	16·8
1932	24·2	23·8	24·1	20·8	19·0	19·3	19·4	20·0	20·6	22·1	24·1	31·0	22·4
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	23·3
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	18·0
1935	22·5	20·2	18·5	16·1	11·8	—	—	—	—	—	—	—	—

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1934.

Inkomster och utgifter under år 1934 för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka uppgingo till ett antal av 37 med 326 164 tillsatta platser under året, framgå av tabellerna å nästföljande sidor.¹

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen utgår enligt bestämmelserna i kungörelserna den 30 juni 1916 (nr 320), den 16 maj 1918 (nr 278) samt den 15 maj 1931 (nr 99) och avser i främsta rummet att täcka anstalternas *expensutgifter*, d. v. s. utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Dessutom kan efter prövning i varje särskilt fall understöd erhållas till bestridande av kostnaderna för vissa *speciella förmedlingsanordningar*, nämligen dels för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, dels ock för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan anstalterna, för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring, för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom samt till bestridande av kostnader för rese- och traktamentsersättning, som i anledning av företagen tjänsteresa utbetalats till tjänsteman vid arbetsförmedlingsanstalt.

Samtliga anstalter utom Stockholm och Göteborg åtnjoto anslag från landsting. Dessa anslag härrörde helt från resp. läns landsting utom beträffande anstalten i Kristianstads län, som åtnjöt ett årsanslag från Malmöhus läns landsting å 1 500 kr. för upprätthållande av avdelningskontoren i Åstorp och Tomelilla, vilkas verksamhet i viss mån kommer sistnämnda län till godo. Utöver dessa inkomster tillkommo vid fem anstalter anslag från hushållningssällskap.

Kommunala anslag till arbetsförmedlingsverksamheten anvisades av icke mindre än 172 kommuner. Dessa anslag voro mestadels kontanta men utgingo stundom i form av upplåtelse av fria lokaler.

Vid angivande av anstalternas utgifter har socialstyrelsen icke medräknat verksamhetsberättelsernas siffror för »balans från föregående år» samt »balans till nästföljande år», vilket förklarar att inkomst- och utgiftssidorna för flertalet anstalter icke sluta på samma belopp.

¹ Angående arbetsförmedlingens verksamhetsresultat år 1934 se Soc. Medd. 1935, sid. 82 ff.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster (i kr.) under år 1934.

Arbetsförmedlingen i	A n s l a g f r å n					Övriga inkomster, upplupen ränta, upptagna lån m. m.	Summa inkomster	
	s t a t e n			landsting	hushållnings-sällskap			kom-muner
	Expen-ser	Special-anordn.	Summa					
Stockholm	12 751·22	26 236·08	38 987·30	—	—	224 605·53	768·00	264 360·83
Stockholms län . .	3 708·20	8 500·00	12 208·20	40 600·00	—	6 800·00	14·26	59 622·46
Uppsala län	1 825·33	1 800·00	3 625·33	11 050·00	1 000·00	4 025·00	4·80	19 705·13
Södermanlands län	2 774·74	3 067·00	5 841·74	27 115·00	—	3 400·00	14·91	36 371·65
Östergötlands län .	5 445·95	4 800·00	10 245·95	39 105·05	—	1 000·00	229·10	50 580·10
Norrköping	1 353·20	3 950·35	5 303·55	2 000·00	—	25 360·00	39·03	32 702·58
Jönköpings län . .	2 597·45	1 501·10	4 098·55	14 270·00	—	3 130·00	25·08	21 523·63
Kronobergs län . .	1 572·01	2 855·00	4 427·01	4 000·00	—	2 000·00	218·19	10 645·20
Norra Kalmar län .	604·65	1 500·00	2 104·65	2 000·00	—	1 500·00	46·05	5 650·70
Södra Kalmar län .	1 327·85	3 624·00	4 951·85	5 425·00	—	1 650·00	1 026·71	13 053·56
Gotlands län . . .	1 056·75	882·00	1 938·75	5 050·00	—	900·00	214·19	8 102·94
Blekinge län . . .	2 788·78	4 574·00	7 362·78	11 050·00	—	4 825·00	99·07	23 336·85
Kristianstads län .	2 884·21	1 719·00	4 603·21	17 082·89	—	200·00	67·85	21 953·95
Malmö	5 422·97	11 733·08	17 156·05	4 000·00	—	52 088·96	3 627·00	76 872·01
Lund	716·68	700·00	1 416·68	1 500·00	—	6 966·16	—	9 882·84
Landskrona	1 090·76	2 905·50	3 996·26	1 500·00	—	9 867·39	—	15 363·65
Hälsingborg	2 261·07	15 500·00	17 761·07	1 500·00	—	18 127·94	—	37 389·01
Ystad	447·25	577·50	1 024·75	1 500·00	—	2 921·66	—	5 446·41
Trälleborg	542·09	2 000·00	2 542·09	1 500·00	—	6 802·99	—	10 845·08
Eslöv	547·88	800·00	1 347·88	1 500·00	—	3 365·77	—	6 213·65
Skurup	469·38	300·00	769·38	1 500·00	—	735·00	—	3 004·38
Svedala	357·13	400·00	757·13	1 500·00	—	1 223·95	113·10	3 594·18
Vellinge	468·61	400·00	868·61	1 500·00	—	1 000·00	56·12	3 424·73
Hallands län	1 805·36	2 141·50	3 946·86	10 099·35	—	1 750·00	199·44	15 995·65
Göteb. o. Bohus län	2 318·26	2 936·60	5 254·86	10 350·00	—	1 800·00	98·93	17 503·79
Göteborg	8 305·74	27 100·00	35 405·74	—	—	99 869·61	1 987·03	137 262·38
Älvsborgs län . . .	1 733·39	1 538·75	3 272·14	14 212·19	—	4 500·00	37·53	22 021·86
Skaraborgs län . .	3 214·47	2 000·00	5 214·47	15 650·00	—	6 235·00	47·39	27 146·86
Värmlands län . . .	1 106·05	1 500·00	2 606·05	12 146·73	—	4 300·00	46·33	19 099·11
Örebro län	2 055·59	2 379·55	4 435·14	18 441·00	500·00	3 385·00	32·06	26 793·20
Västmanlands län .	1 683·45	2 222·70	3 906·15	14 000·00	—	5 200·00	23·82	23 129·97
Kopparbergs län . .	2 078·11	1 000·00	3 078·11	8 920·00	1 000·00	2 850·00	—	15 848·11
Gävleborgs län . .	1 770·85	2 584·50	4 355·35	6 500·00	—	13 732·44	301·38	24 889·17
Västernorrlands län	1 237·47	3 821·00	5 058·47	1 765·00	—	3 680·00	5·44	10 508·91
Jämtlands län . . .	3 372·60	2 127·70	5 500·30	4 640·00	1 500·00	2 060·00	32·14	13 732·44
Västerbottens län .	1 605·61	2 467·50	4 073·11	5 450·00	500·00	2 205·00	39·90	12 268·01
Norrbottens län . .	1 921·07	6 536·60	8 457·67	7 500·00	—	3 700·00	1 056·44	20 714·11
Hela riket	87 222·18	160 681·01	247 903·19	325 922·21	4 500·00	537 762·40	10 471·29	1 126 559·09

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter (1 kr.) under år 1934.

Arbetsförmedlingen i	Kostnader för styrelsen och avlöning för personal	Postporto, telegram-avgifter, abonnemang å rikstelefon, avgift för telefonsamtal	Tryckning av formulär och blanketter	Tryckning av årsberättelse, skrivmaterial o. dyl.	Lokalhyra, ved och lyse, städning och renhållning av lokal	Annonser, reklam-skyltar o. dyl.	Övriga utgifter (däribl. bidrag till arbetares resekostnader)	Summa utgifter
Stockholm	181 809.62	10 745.49	3 645.74	2 092.79	52 433.51	3 410.76	10 722.92	264 860.83
Stockholms län . .	37 691.15	3 536.54	999.66	313.08	12 724.05	484.42	2 980.76	58 729.66
Uppsala län . . .	13 257.00	1 467.83	541.00	398.30	4 645.07	219.09	321.78	20 850.07
Södermanlands län	25 861.80	2 941.95	100.00	260.88	4 921.53	455.58	1 694.92	36 236.66
Östergötlands län .	33 888.65	4 831.85	1 098.30	758.53	6 368.07	407.74	3 855.12	51 208.26
Norrköping	22 680.76	942.32	195.00	306.98	5 782.00	51.10	2 278.49	32 236.65
Jönköpings län . .	15 816.40	2 589.20	282.50	578.60	2 378.34	447.63	281.85	22 873.92
Kronobergs län . .	5 976.00	1 668.86	177.50	212.85	1 892.65	187.97	664.96	10 780.79
Norra Kalmar län .	3 393.60	607.80	0.35	136.99	761.00	402.66	41.56	5 843.96
Södra Kalmar län .	8 968.00	1 485.95	277.00	257.03	1 448.35	277.51	339.72	13 053.56
Gotlands län . . .	5 354.40	1 119.74	136.00	87.54	1 882.01	132.60	580.89	9 293.18
Blekinge län . . .	16 463.23	2 459.70	334.00	603.24	3 121.03	128.90	1 198.74	24 308.84
Kristianstads län .	15 873.93	2 962.55	521.00	306.31	3 265.59	514.35	305.47	23 249.20
Malmö	48 511.80	3 495.84	2 115.60	1 603.03	9 130.97	1 745.07	10 236.62	76 888.93
Lund	7 213.87	608.62	391.00	176.15	1 233.10	98.47	161.63	9 882.84
Landskrona	10 647.90	703.33	318.00	93.10	3 492.91	82.84	26.07	15 363.65
Hälsingborg . . .	29 272.48	2 140.08	332.00	608.35	4 514.93	12.38	508.79	37 889.01
Ystad	3 909.06	256.40	90.50	123.10	921.85	90.00	55.50	5 446.41
Trälleborg	6 935.50	497.68	376.76	195.06	2 571.35	60.08	208.65	10 845.08
Eslöv	3 880.00	376.95	123.40	135.35	1 636.25	40.02	21.68	6 213.65
Skurup	1 800.00	365.98	192.00	55.80	900.00	—	108.25	3 422.03
Svedala	2 047.40	252.25	165.00	148.75	918.36	28.90	33.52	3 594.18
Vellinge	1 799.96	349.73	114.00	101.45	893.68	137.47	66.10	3 462.39
Hallands län . . .	12 227.17	1 454.74	144.00	319.21	1 710.76	443.48	387.25	16 686.61
Göteb. o. Bohus län	12 083.45	2 351.77	130.25	300.43	1 932.35	350.08	281.34	17 429.67
Göteborg	91 244.46	6 633.22	2 436.30	1 977.84	23 307.95	733.02	10 929.59	127 262.38
Älvsborgs län . . .	14 127.69	1 633.93	395.00	214.25	5 287.05	127.90	252.21	22 088.03
Skaraborgs län . .	18 275.86	3 211.93	187.25	353.90	5 250.00	164.67	176.46	27 620.07
Värmlands län . .	11 244.35	1 660.48	105.20	646.43	3 549.63	463.86	1 561.04	19 230.99
Örebro län	20 244.74	1 683.82	584.50	423.58	5 052.75	219.60	942.26	29 151.25
Västmanlands län .	17 625.94	1 758.65	148.00	63.63	3 601.75	244.58	449.93	23 892.48
Kopparbergs län .	11 460.86	1 968.25	—	458.00	1 915.30	53.15	155.96	16 011.52
Gävleborgs län . .	19 541.02	1 552.54	370.00	205.65	2 044.19	706.20	469.57	24 889.17
Västernorrlands län	7 903.00	815.54	347.70	247.18	1 040.00	4.25	88.00	10 445.67
Jämtlands län . .	7 020.80	3 773.70	220.00	156.74	1 545.63	105.90	999.80	13 822.57
Västerbottens län .	6 991.50	1 685.06	96.00	161.01	1 889.70	392.71	1 154.72	12 370.70
Norrbottnens län .	12 289.10	1 631.66	469.50	631.95	1 776.00	—	3 915.90	20 714.11
Hela riket	764 332.45	78 271.93	18 160.01	15 712.96	187 739.66	13 424.44	58 457.52	1 136 098.97

Kooperativa förbundets verksamhet år 1934.

Till kooperativa förbundets trettiosjätte kongress, som hölls den 24 och 25 maj 1935, ha förvaltningsrådet och styrelsen framlagt stadgeenliga berättelser över 1934 års verksamhet.

Föreningsantalet har under redogörelseåret till följd av den fortgående koncentrationen av den lokala kooperativa verksamheten minskat med 13, i det att 17 föreningar avförts på grund av sammanslagningar med andra föreningar och 4 nyanslutits till förbundet. Hela antalet distributions- och produktionsföreningar utgjorde sålunda vid årets slut 748, av vilka 109 tillhörde svenska hushållsföreningen och distriktshushållsföreningarna. Medlemsantalet i samtliga dessa föreningar ökades under år 1934 med 16 832 och uppgick vid årets slut till 550 657. De äldre föreningar, som kvarstodo vid årets slut, ökade sitt medlemsantal med 16 358; i de under året nyanslutna föreningarna uppgick medlemsantalet till 474. — Till förbundet voro dessutom anslutna tvenne försäkringsföreningar, nämligen livförsäkringsanstalten Folket och försäkringsanstalten Samarbete, vilken sistnämnda drev brand-, olycksfalls-, automobil-, garanti-, inbrotts- och glasförsäkringsrörelse. Medlemsantalet i de bägge försäkringsföreningarna uppgick vid årets slut till 481 793 (mot 458 567 år 1933). *Personalen* hos kooperativa förbundet och dess dotterföretag uppgick vid årets slut till 4 035 personer (mot 3 989 ett år tidigare).

Förbundets *affärsverksamhet* har under året utvecklats gynnsamt.

Av efterföljande sammanställning över varuavdelningarnas omsättning samt dennas ökning under varje år från och med år 1927 framgår nämligen, att mot en omsättning av 152·5 milj. kr. år 1933 stod en sammanlagd varuförsäljning år 1934 av 165·1 milj. kr., vilket är den högsta förbundet hittills uppnått. Till omsättningsökningen, 12·6 milj. kr., ha huvudsakligen viktualie-, manufaktur- och fabriksvaruavdelningarna bidragit.

Omsättning	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Miljoner kr. . . .	119·7	135·3	141·3	143·6	148·0	149·5	152·5	165·1
Ökning { milj. kr. .	16·0	15·6	6·0	2·3	4·4	1·5	3·0	12·6
{ %	15·4	13·0	4·4	1·6	3·1	1·0	2·0	8·3

Antalet försäljningskontor utgjorde 12. Stockholmskontoret uppvisade alltså jämt den högsta omsättningen, 34·8 milj. kr., varefter följde Göteborgs försäljningskontor med 21·7 milj. kr. i omsättning.

Vid bedömandet av försäljningsintensiteten vid de särskilda kontoren bör man givetvis även taga hänsyn till de inom de olika distrikten belägna föreningarnas köpkraft och omsättning. Efterföljande sammanställning visar sålunda förbundets försäljning i de särskilda distrikten i förhållande till därvarande föreningars sammanlagda omsättningssumma under åren 1927—1934.

Av tabellen framgår, att förbundets försäljning i förhållande till föreningarnas omsättning ökats under året från 41·5 till 42·0 %. Föreningarna inom

Försäljnings- distrikt	Föreningarnas omsättning (i miljoner kronor)								Därav köpt från Koop. förbundet (i % av omsättningen)							
	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Stockholm .	75.0	82.7	85.1	89.9	93.8	97.1	97.1	100.1	34.7	35.1	33.6	31.1	31.2	31.3	32.0	31.9
Norrköping .	23.4	25.4	26.5	26.3	26.4	26.4	25.7	27.5	44.4	45.1	44.7	44.5	45.1	46.2	47.3	46.9
Malmö . . .	33.2	36.0	38.0	39.1	40.2	41.3	42.1	44.9	31.7	32.4	31.3	31.3	32.9	33.4	34.2	34.1
Göteborg . .	37.3	41.6	44.7	46.3	47.0	48.1	46.8	49.1	40.8	42.3	41.8	40.3	41.1	42.3	43.6	43.2
Kristinehamn	19.1	21.0	21.8	22.2	21.9	21.3	21.7	24.2	43.3	45.2	44.1	43.7	44.6	45.4	46.8	46.1
Gävle . . .	24.4	26.0	26.8	27.1	27.0	26.2	26.0	28.7	44.5	45.0	43.9	43.2	43.0	44.7	45.2	45.4
Sundsvall .	24.9	27.7	30.6	32.0	31.1	30.7	25.1	27.7	46.4	48.1	48.8	47.0	48.0	49.0	48.2	50.1
Östersund .	9.1	9.5	9.9	10.3	10.1	9.4	8.7	10.0	56.0	54.8	58.0	56.6	56.8	57.2	59.7	61.0
Luleå . . .	14.2	15.7	16.9	18.2	19.0	18.8	19.4	21.7	44.9	45.7	46.6	45.6	46.9	47.8	49.5	51.8
Kalmar . .	9.5	10.7	11.3	11.3	11.7	11.6	11.7	12.2	47.6	48.9	47.9	47.7	48.7	49.0	49.0	49.8
Borlänge . .	18.6	19.5	20.4	21.1	21.7	21.0	21.1	22.9	43.8	45.3	44.6	45.2	45.0	46.0	45.7	46.7
Umeå . . .	—	—	—	—	—	—	7.3	8.2	—	—	—	—	—	—	54.5	57.3
Summa	288.7	315.8	332.0	343.8	349.9	351.9	352.7	377.2	40.5	41.4	40.8	39.6	40.1	40.6	41.5	42.0

östersunds-, umeå- och luleåkontorens verksamhetsområden kommo främst, medan de sista platserna intogos av Stockholm och Malmö. Vid bedömandet av tabellens siffror bör hänsyn tagas därtill, att i föreningarnas omsättning ingå en hel del varor, som förbundet icke försäljer, såsom kött, fläsk, mjölk m. m.

Förbundets *industriella verksamhet* omfattade, förutom en mindre betydande kemisk-teknisk fabrik i Malmö, en margarinfabrik i Norrköping, kvarnen Tre Kronor vid Stockholm, kvarnen Tre Lejon vid Göteborg, en skofabrik i Örebro, en gummifabrik i Gislaved, en gummifabrik i Viskafors, en oljefabrik i Karlshamn samt en cementfabrik vid Lanna, vilken dock fr. o. m. den 1 juli 1934 utarrenderats. Dessutom hade förbundet egna spisbrödsbagerier och mejerier. Tillsammans med de övriga nordiska ländernas kooperativa centralorganisationer bedrev förbundet också glödlampstillverkning vid fabrik i Stockholm.

Förbundets *arkitektkontor* har under redogörelseåret för anslutna föreningsräkning i c:a 500 fall uppgjort ritningar och förslag till ny-, om- och tillbyggnader m. m.

Förbundets *inlåningsrörelse* har under det gångna verksamhetsåret omfattat sparkasse- och kapitalräkning. Ett sammandrag av samtliga räkningar giver vid handen, att mot en den 1 januari 1934 inestående behållning av 69.0 milj. kr. stod den 31 december samma år 72.8 milj. kr., vadan de under året insatta medlen (28.9 milj. kr.) och den under året gottskrivna räntan (2.0 milj. kr.) överstigit uttagningarna med 3.8 milj. kr.

Vad särskilt *sparkasserörelsen* beträffar, ökades antalet sparkasseavdelningar från 834 till 845, antalet motböcker från 121 009 till 125 952 och summan av inestående belopp från 49.7 till 56.5 milj. kr. Medelbehållningen per motbok ökades från 411 till 449 kr. Behållningen å *kapitalräkningen* uppgick vid årets slut till 16.3 milj. kr.

Till förbundets *revisionsavdelning*, som har till uppgift att följa och kontrollera de anslutna föreningarnas ekonomiska ställning, voro vid årets slut samtliga föreningar anslutna utom 7. Numera är anslutningen till revisionsavdelningen obligatorisk för alla till förbundet nyanslutna föreningar ävensom för alla, vilka önska öppna avdelning av förbundets sparkassa.

Genom förbundets *platsförmedling* lämnas numera nästan undantagslöst förslag till besättning av de ledigblivna föreståndarplatserna inom de anslutna föreningarna.

Från förbundets *bokförlag* utgavos under året ett stort antal böcker och broschyrer i kooperativa och ekonomiska ämnen samt från *tidsningsavdelningen* veckotidningen Konsumentbladet och tidskriften Kooperatören.

Förbundets *studieavdelning*, som var inrymd i den av förbundet inköpta villaegendomen Vår gård i Saltsjöbaden, anordnade ett 40-tal kurser för styrelseledamöter, förenings- och butiksföreståndare, varukontrollanter och biträden. I dessa kurser av minst en veckas längd deltog sammanlagt 1 080 personer. Personalutbildning ute i föreningarna har ävenledes ägt rum med hjälp av resande lärare. Dessutom meddelades undervisning per korrespondens, i vilken nära 17 000 personer deltog.

Förbundets *tillgångar och skulder* balanserade vid 1934 års slut på 128·2 milj. kr. mot 118·9 milj. kr. ett år tidigare, såsom framgår av efterföljande sammandrag över förbundets utgående balansräkning för de nämnda åren.

Av överskottet utgick liksom föregående år 5 % ränta å insatserna och 1 % återbäring å av medlemmarna gjorda inköp. Till reservfonden avsattes 270 589 kr. De bland omkostnader upptagna avskrivningarna på varuford-

Sammandrag av kooperativa förbundets balansräkning för åren 1933 och 1934.

A k t i v a	År 1933		År 1934		P a s s i v a	År 1933		År 1934	
	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%		1 000 kr.	%	1 000 kr.	%
<i>Tillgångar:</i>					<i>Eget kapital:</i>				
Kontant i kassan	20	0·0	25	0·0	Insatskapital	17 784	14·9	19 840	15·5
På bank	22 396	18·8	19 870	15·5	Reservfond	6 985	5·9	7 440	5·8
Obligationer	28 475	24·0	31 236	24·4	Produktionsgaranti-fond	1 849	1·6	—	—
Varu- och andra fordringar	29 674	25·0	38 089	29·7	Glödlampsfond	1 927	1·6	84	0·1
Varulager	5 322	4·5	5 151	4·0	Tillsammans	28 545	24·0	27 364	21·4
Fastigheter	3 710	3·1	4 491	3·5	<i>Skulder:</i>				
Aktier	28 343	23·8	28 343	22·1	Sparkasseräkning	49 747	41·9	56 523	44·1
Garantikapital	945	0·8	945	0·8	Kapitalräkning	19 267	16·2	16 259	12·7
Inventarier	0	—	0	—	Forskningsfond	225	0·2	308	0·2
					Industrifond	5 219	4·4	5 151	4·0
					Skattefond	600	0·5	600	0·5
					Dotterföretag	3 961	3·3	7 099	5·5
					Diverse kreditorer	8 912	7·5	12 032	9·4
					Tillsammans	87 931	74·0	97 972	76·4
					Överskott	2 409	2·0	2 814	2·2
Summa	118 885	100·0	128 150	100·0	Summa	118 885	100·0	128 150	100·0

ringarna uppgingo till 51 999 kr., motsvarande 0·03 % av omsättningen (0·02 % 1933).

I ovanstående redogörelse för kooperativa förbundets tillgångar och skulder har hänsyn icke tagits till förbundets dotterföretag. För att erhålla en överblick över hela den centrala kooperativa verksamheten redovisas här nedan sammandrag av såväl förbundets som dotterbolagens balansräkningar för åren 1933 och 1934. I detta sammandrag har de olika företagens innehav av varandras aktier och andelar samt ömsesidiga fordringar frånräknats.

Sammanställning av kooperativa förbundets och dotterföretagens balansräkningar för åren 1933 och 1934.

A k t i v a	År 1933	År 1934	P a s s i v a	År 1933	År 1934
	1 000 kr.			1 000 kr.	
Kontant	76	72	Insats och aktiekapital .	46 962	49 043
På bank	23 687	20 691	Reservfonder	30 177	34 232
Obligationer	28 475	31 236	Produktionsgarantifond .	2 238	389
Fordringar	779	1 094	Glödlampsfond	1 927	84
Lån	29 232	37 704	Överskott	5 969	6 220
Varulager	14 548	14 989	Tillsammans	87 273	89 968
Fastigheter	35 904	38 668	Avgår dotterföretagens		
Maskiner och inventarier	11 869	12 487	aktier m. m.	37 559	36 639
Garantikapital	1 051	1 051	Kvarstående	49 714	53 329
Aktier	3 446	3 781	Industrifond	5 219	5 151
			Forskningsfond	225	307
			Utbildningsfond	536	692
			Skattereserver	822	822
			Förnyelsefonder	10 570	11 855
			Personalens sparkassa . .	354	463
			Pensionsfond	199	199
			Inlåningsräkningar . . .	69 014	72 782
			Varu- o. andra skulder .	10 680	13 811
			Acciser	854	1 402
			Ränta å insatser	880	960
Summa	149 067	161 773	Summa	149 067	161 773

Såsom framgår av ovanstående sammandragsbalans balanserade förbundets och dess dotterföretags tillgångar och skulder vid slutet av år 1934 på 161·8 milj. kr. (1933: 149·1 milj. kr.). Det totala överskottet av såväl K. F:s som dotterföretagens verksamhet uppgick år 1934 till 6·2 milj. kr. (1933: 6·0 milj. kr.).

Förbundets kongress hade förutom de regelbundet återkommande frågorna om granskning av förvaltningsrådets, styrelsens och revisorernas berättelser, ansvarsfrihets beviljande och överskottets fördelning att behandla av förbundsledningen framlagda förslag om insatskapitalets förräntning och upplysningsarbetet jämte två motioner angående pensionering av inom den kooperativa rörelsen anställd personal.

Socialstyrelsens utlåtande över rusdryckslagstiftningsrevisionens betänkande med förslag till spritdrycksförordning m. m.

Avgivet den 31 maj 1935.

Genom beslut den 30 oktober 1934 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att, efter hörande av sammanslutningar av nykterhetsnämnder och styrelserna för alkoholistanstalter i den omfattning styrelsen ansåge lämplig, avgiva utlåtande över rusdryckslagstiftningsrevisionens den 23 oktober 1934 avgivna betänkande med förslag till spritdrycksförordning m. m. Till åtlydnad härav får styrelsen, som i ärendet införskaffat yttranden från nykterhetsnämndernas centralkommitté, 29 andra nykterhetsnämndssammanslutningar ävensom styrelserna för sex av de nio befintliga allmänna alkoholistanstalterna och en enskild sådan anstalt, med överlämnande av ifrågavarande yttranden för egen del anföra följande.

Vid behandlingen av de i remitterade betänkandet framlagda förslagen till spritdrycksförordning jämte tillhörande författningar samt till lag om nykterhetsvård har socialstyrelsen ansett sig böra för sin del, i sin egenskap av tillsynsmyndighet över den organiserade alkoholistvården, väsentligen rikta sin uppmärksamhet på det sistnämnda förslaget. Beträffande åter den huvuddel av betänkandet, som innehåller förslag till omläggning av gällande bestämmelser om försäljning av spritdrycker och vin, har styrelsen, som icke har att taga direkt befattning med hörande frågor, ej funnit anledning till någon närmare detaljbehandling utan inskränkt sig till ett bedömande ur allmän nykterhetssynpunkt av en del viktigare punkter i författningsförslaget.

Förslag till förordning angående försäljning av spritdrycker och vin (spritdrycksförordning).

Vad angår det grundläggande spørsmålet, huruvida försäljningslagstiftningen i främsta rummet bör syfta till att motverka missbruk av rusdrycker eller principiellt inriktas på att undantränga bruket i allmänhet av sådana drycker, ansluter sig styrelsen till revisionens uppfattning, att lagstiftningens huvudsyfte bör vara att såvitt möjligt förebygga missbruk av alkohol. Vårt nuvarande restriktionssystem är baserat på individuell kontroll och väsentligen inriktat mot missbrukare, under det att restriktioner, som åsyfta att genom en i beskattningsväg åstadkommen mera avsevärd prisstegring göra spritdryckerna mera svåråtkomliga, visserligen torde föranleda en konsumtionsbegränsning i stort men en begränsning, som i första hand torde gå ut över det socialt sett mindre betydelsefulla alkoholbruket och som blott i andra hand lär er hålla tillbaka det skadliga missbruket. I den mån så icke sker, är ett system av senare slaget ägnat att än ytterligare skärpa de socialt sett olyckliga ekonomiska skadeverkningar, som spritmissbruk i så många fall har i sitt följ.

Även om man vidare lika med revisionen bör vara försiktig i fråga om allmänna folkpsykologiska bedömanden och jämförelser, lär man härvid dock beträffande den eventuella effekten av ett företrädesvis ekonomiskt verkande restriktionssystem ej kunna bortse från vissa allmänna lynnesdrag i fråga om ekonomiska ting, som utmärka vårt folk till skillnad från exempelvis danskarna, vilka merendels torde reagera på ett mera känsligt sätt för ekonomiskt-restriktiva åtgärder.

Frågan om folknykterheten har sedan åtminstone ett sekel tillbaka uppfattats såsom ett samhällsproblem av vital betydelse för nationens välfärd och har under de senaste mansåldrarna föranlett en serie olika åtgärder i nykterhetsfrämjande syfte från det allmännas sida. Ingen lär våga på allvar påstå, att förhållandena på området numera äro av beskaffenhet, att icke sådana åtgärder alltjämt äro av behovet påkallade och i görligaste mån böra ytterligare förkovras i riktning mot ökad effektivitet.

Jämför man nykterhetstillståndet nu och för femtio eller hundra år sedan, kan ingen bestrida, att folknykterheten med stigande kultur samt på grund av lagstiftningsåtgärder och upplysning gjort väsentliga landvinningar. Men tavlan är helt naturligt icke enbart ljus och man kan skönja vissa mörka fläckar, beträffande vilka man frågar sig, om de icke rent av häntyda på en tillbakagång. I sådant hänseende påtalas bland annat ofta ett tilltagande alkoholmissbruk i förening med fylleri bland landsbygdens ungdom vid nöjestillställningar. Är iakttagelsen riktig och når man med densamma ej blott sporadiska fall utan en mera allmän och tilltagande företeelse, så låter denna sig måhända väl förklara. Sammanhänger den männe ej med det ökade sällskapliga umgängesliv över huvud taget, som vid stigande levnadsstandard och förbättrade kommunikationer kommit även landsbefolkningen till del? Landsbefolkningen, som förr i allmänhet framlevde sitt liv under långa mellanperioder av praktiskt taget fullständig avhållsamhet från spritdrycker, har synbarligen med den ökade sällskapligheten, särskilt bland ungdomen, i viss mån tillägnat sig bland annat de alkoholvanor, som förr voro mera kännetecknande för stadsbefolkningen. Vare sig en dylik förklaring är riktig eller ej, är företeelsen i och för sig likvisst ägnad ingiva bekymmer.

Under de senaste tvenne decennierna har det så kallade motbokssystemet — den under perioden genomförda betydelsefulla alkoholistlagstiftningen lämnas i detta sammanhang åsido — intagit en mycket framskjuten, för att ej säga dominerande ställning bland det allmännas åtgärder i nykterhetsfrämjande riktning. Här må bringas i erinran en synpunkt, som styrelsen tidigare anlagt på detta system, nämligen att detsamma ej bör betraktas såsom en plötsligt framsprungen och isolerad nykterhetspolitisk anordning utan snarare såsom den hittills sista, logiskt hopfogade länken i en lång kedja av nykterhetsfrämjande åtgärder på sprithanteringsområdet.

Under denna motbokssystemets ungefär tjuguariga tillämpning har det allmänna nykterhetstillståndet i Sverige — alla måhända påvisbara undantag till trots — enligt statistikens vittnesbörd dock i stort sett undergått en betydande förbättring. Att denna gynnsamma utveckling till god del får tillskrivas restriktionslagstiftningen, lär ej kunna bestridas. Det vore redan av denna anledning mindre välbetänkt att nu frångå detta system, låt vara att det visat sig behäftat med vissa brister. En övergång till exempelvis det s. k. danska systemet är särskilt ägnad att väcka betänklighet ur den synpunkten, att en mera väsentlig förhöjning av priset å spritdrycker säkerligen skulle verka stimulerande på den olaga handeln med sådana drycker. Redan under nuvarande förhållanden utgör den olagliga rusdryckstrafiken i dess olika former måhända det svåraste hindret mot folknykterhetens fortsatta höjande i vårt land, icke minst bland ungdomen. Och erfarenheten utvisar nogsam, att vår långsträckt kust med dess säregna struktur, befolkningens gleshet med flera faktorer resa stora hinder i vägen för ett effektivt utrotande i vårt land av detta samhällsönda. Den olaga sprithanteringen — i sig själv förkastlig såsom olaglig — är ur folknykterhetssynpunkt så mycket mer beklaglig, som den torde väsentligen föranleda en spritdryckskonsumtion, som är att beteckna såsom missbruk.

De spritdrycker, som förekomma i olaga handel, torde gemenligen betinga ett icke oväsentligt högre pris än den legaliserade handeln. Därav lär framgå, att just sådan spritdryckskonsumtion, som är att beteckna såsom missbruk och som

man ur social synpunkt främst vill förebygga, är den, som är minst känslig för restriktiva faktorer av ekonomisk natur.

Om den olaga handeln nu företrädesvis finner sina avnämare bland ett för ekonomiska synpunkter föga tillgängligt, ofta socialt förkommet klientel av missbrukare och likvisst är svår att helt bemästra, skulle den uppenbarligen få ökad vind i seglen, om den vid en kraftigare stegring av den legala handelns prissättning kunde konkurrera med denna handel jämväl i ekonomiskt avseende. Åtgärder, som vore ägnade att befördra olaga sprithantering, måste ur nykterhetssynpunkt ingiva de allvarligaste farhågor.

På nu angivna grunder synes vårt nuvarande försäljningssystem i sina huvuddrag böra bibehållas. De förenklingar av gällande bestämmelser, som revisionen i olika hänseenden förordat, speciellt i fråga om utminuterings, synas i det stora hela ändamålsenliga. I detta hänseende må framhållas vikten av att ifrågavarande lagstiftning omfattas med förtroende och verkligen respekteras av befolkningens stora flertal. Erfarenheten har visat, att den olikformiga och stundom såsom godtycklig uppfattade tillämpning av författningsbestämmelserna, vilken möjliggjorts särskilt genom den kommunala medbestämmanderätten på området, allt emellanåt framkallat irritation samt missnöje med systemet över huvud taget och en viss benägenhet även hos eljest oförvitliga medborgare att överträda givna föreskrifter. Med beaktande av dessa olägenheter har revisionen ansett sig böra förorda, att kommunernas självbestämmanderätt helt upphör inom utminuterings och delvis inskränkes inom utskänkningen (turistutskänkningen). Den fastare rättsliga reglering, som sålunda ifrågasättes på detta område, torde komma att ur nykterhetssynpunkt medföra fördelar. En mera enhetlig lagtillämpning skulle därjämte säkerligen underlättas genom den inskränkning av antalet försäljningsbolag, vilken tillika föreslås.

Erinras må i detta sammanhang om det intima samarbete mellan systembolagen och nykterhetsnämnderna för utövande av den individuella utminuteringskontrollen, vilket sedan länge ingår såsom ett viktigt led i försäljningssystemet. Erfarenheterna härav ur nykterhetssynpunkt hava varit gynnsamma, och det synes angeläget, att detta samarbete ytterligare utvecklas och stärkes. Föreskrifterna rörande nykterhetsnämndernas uppgifter såsom allmänt nykterhetsvårdande organ samt såsom kontrollorgan vid försäljningen återfinnas för närvarande i rusdrycksförsäljningsförfordningen. Revisionen har emellertid föreslagit, att dessa bestämmelser — i något omarbetad form — inarbetas i lagen om nykterhetsvård. En sådan anordning synes i och för sig välgrundad. Därest den nuvarande alkoholistlagen — såsom nedan förordas — icke för närvarande skulle omarbetas, kunde måhända här berörda önskemål tillsvidare tillgodoses genom bestämmelser i en tilläggslag till densamma.

De lättnader för motboksägarna, som i olika avseenden föreslagits, till exempel möjligheten till så kallade efterhandsinköp av outtagna kvantiteter samt till kostnadsfri försändning av rekvirerade spritvaror, synas också ägnade att stärka försäljningssystemets nykterhetseffekt genom att bereda minskat utrymme för extra tilldelningar och ombudsköp samt motverka överlåtelser och andra olagligheter. De bland annat från nykterhetshåll uttalade farhågorna, att de lagliga spritdryckernas härigenom ökade tillgänglighet skulle medföra olyckliga verkningar, torde vara överdrivna. Erfarenheten har visat, att den icke obetydliga merkostnad för försända spritdrycker, som flerstädes åsamkas avlägset boende köpare, i sin mån bidragit att hålla vid liv olaga hantering, särskilt lönnbränning.

Att revisionen motsatt sig tanken på obegränsad inköpsrätt för anmärkningsfria köpare, måste också anses välbetänkt. Ett slopande av den generella maximigränsen vid månadsinköp skulle nämligen med all sannolikhet för många motboksägare innebära ökade frestelser och möjligheter till överlåtelser åt andra personer.

Vad slutligen angår regleringen av utskänkningen, synes det motiverat, att folkrestauranger och därmed jämställda företag, i enlighet med vad som föreslås, drivas av systembolagen. Ur allmän nykterhets- och ordningssynpunkt har denna anordning vitsordats såsom värdefull, ej minst vid en jämförelse med de ofta otillfredsställande förhållandena på motsvarande område i andra länder. Därjämte synas övervägande skäl tala för att möjlighet till så kallad turistutskänkning kan beredas å plats, där det visar sig vara ett mera allmänt intresse att sådan utskänkning — under lämpliga former — anordnas. Att den kommunala bestämmelserätten på denna punkt inskränkes jämväl i fråga om utskänkningen behöver knappast befaras medföra några olägenheter i nykterhetsavseende. Styrelsen avsluter sig alltså principiellt till förslaget i denna del men vill ifrågasätta, om de förordade villkoren för tillstånd till turistutskänkning skulle vara fullt lyckliga. Särskilt gäller detta stadgandet, att sådant tillstånd ej må avse utskänkning till annan än gäst, med vilken avtal om bespisning träffats för minst tre dagar. Föreskriften lär i praktiken bliva svår att upprätthålla.

Lika med revisionen finner styrelsen övervägande skäl tala för å ena sidan bibehållande av det ur nykterhetssynpunkt säkerligen betydelsefulla måltidstvänet och å andra sidan upphävande av det skäligen meningslösa och ineffektiva förbudet mot den så kallade restaurangdansen.

Förslag till lag om nykterhetsvård.

Till en början må framföras några allmänna synpunkter på revisionsförslaget. Härvid kommer närmast i betraktande de två ojämförligt viktigaste punkterna i detta, nämligen i vad rör dels inrättandet av länsnykterhetsnämnder — ett principiellt avsteg från grunderna för den nuvarande organisationen — och dels ändringarna i indikationerna för ingripande jämlikt alkoholistlagen — alltså en fråga om lagstiftningens tillämplighetsområde.

Med alkoholistlagen av den 30 juni 1913 — vilken efter genomförandet av vissa organisativa anordningar inom det för ändamålet erforderliga anstaltsväsendet — fick gällande kraft den 1 augusti 1916, beträdde man ett nytt och oprövat lagstiftningsområde. Betraktar man ur denna synpunkt 1913 års lagstiftning såsom ett försök, lär det omdömet vara väl grundat, att försöket var synnerligen lyckat och erbjöd en hållbar grund såväl för en praktisk tillämpning som för ett fortsatt lagstiftningsarbete.

Lagen var enkel och lättfattlig och de väl genomtänkta reglerna lade genom sin allmänt hållna läggning icke hinder i vägen för den smidiga tillämpning och den i mån av vunnen erfarenhet praktiska utveckling, vilka torde vara grundläggande kännetecken på en god beskaffenhet hos lagstiftning i allmänhet och på en lagstiftning på ifrågavarande område i synnerhet. Såsom ett exempel på denna lagstiftningens anpassningsduglighet må särskilt erinras, att den utan att hava berört det numera lagfästa, för värdverksamheten synnerligen betydelsefulla permissionsinstitutet dock medgav dess införande och tillämpning.

Genom 1931 års revision av lagen kodifierades nu berörda och även i andra punkter redan genomförd praxis, varjämte vissa nya moment tillkommo. Styrelsen vill ej bestrida, att denna revision enligt erfarenhetens vittnesbörd varit lämplig och välbetänt liksom självfallet ej heller, att jämväl den nu gällande lagen kan komma att tarva omarbetningar. Utvecklingen på ett dylikt nytt lagstiftningsområde står ju ingalunda stilla; uppfattningen av de mänskliga ting, som lagen berör, ändrar sig och nya åskådningar utkristallisera sig på sådant sätt, att de kunna komma till uttryck i lagstiftningen.

Enligt styrelsens mening är det härvid önskvärt, att — såsom i hög grad var fallet under den första lagens giltighet — den praktiska tillämpningen får pröva

sig fram och i mån av vunnen erfarenhet anvisa vägen för ett kodifierande revisionsarbete.

Visserligen varken kan eller får lagstiftningen vara av så löslig beskaffenhet, att den överlåter åt tillämpningen att mer eller mindre godtyckligt uppdraga gränserna för sin giltighet och att fastställa reglerna för det praktiska handlandet. Olägenheter av sådan art förspordes styrelsen veterligt ej under giltigheten av 1913 års lag med dess mera allmänt hållna regler. Lagens andemening stod alltid fullt klar. Och denna var väl — liksom den är jämväl i den nu gällande lagen — kort uttryckt den, att lagstiftningen skall möjliggöra motverkandet av sådana ytt-ringar av alkoholmissbruk, vilka ur samhällelig synpunkt äro skadliga.

Varje regel, som angiver, att lagstiftningen är tillämplig på ett visst specificerat fall eller att under vissa angivna förutsättningar ett visst förfarande skall iakttagas, skänker ju alltid den tillämpande myndigheten en ökad trygghet, då det gäller ett subsumera de klara, entydiga fallen under denna regel, men den bidrager å andra sidan till ökad tvekan med avseende å andra liknande fall, vilka i något avseende eller i någon mån avvika från de förutsättningar regeln angiver. Denna sats är ju av allmängiltig natur, men den torde i särskilt hög grad förtjäna beaktande på ett lagstiftningsområde sådant som det förevarande.

Det kan ej fördöljas, att 1931 års lagrevision med dess genomförande av mera detaljerade föreskrifter än dem, som 1913 års lag meddelade, i viss mån innebar ett steg i den riktning, som här antytts. Om några olägenheter härav hittills måhända ej gjort sig märkbara, låter sig detta förhållande förklara därav att revisionen, som var väl förberedd, kunde bygga på en femtonårig erfarenhet och i flera avseenden innebar en kodifiering av en under denna period utvecklad praxis, som vunnit mognad och fasthet.

Förutsättningarna för en ny lagrevision äro nu annorlunda. Lagen av år 1931 har ännu ej ägt gällande kraft i ens fulla tre år. Det ligger i sakens natur, att några mera omfattande erfarenheter ej stått att vinna under en så kort period. Visserligen har styrelsen, som under sin befattning med lagens tillämpning helt naturligt haft sin uppmärksamhet oavslåttligt riktad på verkningarna av densamma, iakttagit, att vissa föreskrifter måhända kunde tarva jämkningar, men behovet härav har dock ej visat sig vara av den trängande natur, att en lagrevision nu kunde anses påkallad. Knappast har heller någon ny praxis hunnit utveckla sig på basis av den ändrade lagstiftningen, vilken praxis nu borde kodifieras.

För övrigt må i detta sammanhang erinras, att införandet av en ny lag på detta område är ägnat föranledda ganska svårillämpade övergångsbestämmelser, vilka kunna sträcka sina verkningar långt framåt i tiden. Genomförandet av 1931 års lag har sålunda, särskilt i vad rör fastställandet av interneringstid och förutsättningarna för kvarhållande å anstalt utöver ursprungliga vårdtiden — alltså frågor som för individen äro av synnerlig betydelse — givit anledning till icke obetydliga besvärigheter beträffande den rätta tolkningen, huruvida reglerna i 1913 eller i 1931 års lag äro tillämpliga. Styrelsen har beräknat, att sådana av nämnda lagrevision föranledda tolkningsfrågor kunna tänkas uppkomma ännu så sent som år 1937. Av allt att döma skulle en ny lagrevision, genomförd exempelvis år 1936, komma att förorsaka liknande svårigheter av måhända än mera besvärande natur.

Vad gäller indikationerna för lagstiftningens tillämplighet måste reglerna härutinnan enligt sakens natur uppenbarligen utmärka sig för stringens. Ute i livet med dess skiftande förhållanden torde emellertid nykterhetsnämnder och andra, som ha att tillämpa lagen, emellanåt komma att stå inför fall av ett ur allmän medborgerlig synpunkt stötande alkoholmissbruk, där ett inskridande jämlikt lagen kan te sig påkallat och överensstämmande med lagens andemening men där omständigheterna ej befinnas motsvara dessa lagens strikt angivna indikationer för ett inskridande. En sådan motsättning mellan en måhända i och för sig mycket sund och riktig medborgerlig uppfattning och lagens andemening å ena sidan och lagens

uttryckliga bokstav, i vad rör de uppställda indikationerna, å den andra torde kunna te sig beklaglig. Om lagens bokstav här stått hindrande i vägen för önskvärda åtgärder, är det ganska naturligt, att röster höjas till förmån för reformerade bestämmelser.

Om man emellertid vill bevara en viss fasthet i indikationerna och ej göra dem fullständigt tänjbara, torde man aldrig kunna helt förebygga, att konflikter av denna art uppkomma, huru långt än indikationerna utbyggas och kompletteras. Styrelsen föreställer sig också, att man i dylika fall, där ett inskridande synes påkallat men tillräckliga indikationer härför skenbart saknas, vid närmare undersökning ofta finner omständigheter, som i själva verket fullt motsvara den nuvarande lagens indikationer. Så till exempel läser enligt uppgift ej sällan förekomma, att särskilt unga personer påtagligen äro hemfallna åt alkoholmissbruk och till följd därav allt emellanåt väcka allmän anstöt; de ha emellertid allenast någon enstaka gång dömts till ansvar för fylleri och då itererade fylleriförseelser sålunda icke förelegat, har ett i och för sig önskvärt och påkallat inskridande jämlikt alkoholislagen ansetts icke kunna ske. Sannolikt skulle dock en mera ingående undersökning beträffande dylika alkoholmissbrukare ofta ådagalägga, att de till följd av sitt alkoholmissbruk jämväl i andra hänseenden ehuru dolt inom hemmets väggar avsevärt brustit i sin medborgerliga vandel — exempelvis legat de sina till last eller under rusets inflytande varit farliga för deras personliga säkerhet — och att de alltså väl motsvarar de indikationer, som lagen uppställer för ett inskridande.

Givet är, att inträdande ändrade, tidigare icke förutsedda förhållanden kunna vara av beskaffenhet att redan efter kort tid föranleda förnyad omprövning av innehållet i en lagstiftning. Ifrågasätts kan dock, om så är förhållandet i nu föreliggande fall. Närmast skulle i sådant hänseende komma i betraktande förskjutningar i fråga om nykterhetstillståndet i landet eller i den allmänna uppfattningen rörande alkoholmissbruk. Det läser emellertid ligga i sakens natur, att större förskjutningar i sådana företeelser sällan låta sig påvisa under loppet av en så kort tidrymd som den, vilken förflutit sedan förberedelserna till 1931 års lag träffades. Sant är visserligen, att händelser kunna inträffa, som med ens kasta ett blixtljus över existerande missförhållanden, ägnade att spontant väcka eller kraftigt påverka opinionen, eller som kunna blotta uppenbara luckor i lagstiftningen. Några under de senast förflutna åren timade händelser av denna beskaffenhet torde ej kunna påvisas. Därmed är ju ingalunda sagt, vare sig att alkoholmissbruket skulle vara utrotat i vårt land eller att alkoholislagen i dess nuvarande utformning skulle få betraktas såsom en för varaktig tid uppnådd slutpunkt.

De två huvudfrågor, som remitterade förslaget avser att lösa, nämligen dels en utvidgning av lagens tillämplighetsområde och dels en effektivisering av nykterhetsnämndsarbetet äro för övrigt icke nya; vid förarbetena till 1931 års lag gjordes även dessa frågor till föremål för överbägande och just de nu ifrågasatta anordningarna för deras lösning dryftades under hand.

Vid avgivande av utlåtande över det lagförslag, som ledde till 1931 års lag, hade man sålunda inom socialstyrelsen sin uppmärksamhet riktad på frågorna såväl om en utvidgning i nu föreslagen riktning av indikationerna för lagens tillämplighet som om nya organisativa anordningar — för övrigt just genom inrättande av länsnykterhetsnämnder — till främjande av en mera effektiv lagtillämpning. Tydligt är också, att vad man skulle vilja nå därmed, ter sig såsom av ingen bestridda, sakliga önskemål. Vidare må bland annat erinras därom, att styrelsen vid avgivande av förslag till äskanden av anslag till nykterhetens främjande vid flerfaldiga tillfällen berört frågan, att nykterhetsnämnderna på åtskilliga håll ännu utveckla ringa eller alls ingen effektivitet inför sina uppgifter, och kraftigt åberopat denna omständighet till stöd för förslag om fortsatta eller höjda anslag till nämnderna, deras sammanslutningar, till upplysningskurser bland nämnderna och så vidare.

Vid styrelsens befattning med förarbetena till 1931 års lag gällde frågan sålunda icke själva önskemålen i och för sig utan huruvida dessa redan då under hand dryftade bestämmelser och anordningar vore ägnade att på lämpligt sätt främja önskemålen förverkligande. Erinras må, att man då i allt fall avsåg en fullständig revision av lagstiftningen. De betänkligheter, som nu kunna komma i betraktande och som hänföra sig till olägenheterna av allt för tätt återkommande lagändringar, behövde alltså för det dåvarande ej göra sig gällande. Icke desto mindre fann sig styrelsen böra avstå från att i positiva förslag fullfölja dessa uppslag och överväganden.

Det lär vara erkänt, att lagstiftning i allmänhet bör utmärka sig för största möjliga stabilitet; täta ändringar äro ur flera synpunkter av ondo. Om ifrågasvarande önskemål framträder, där fråga är om lagstiftning, som närmast skall tillämpas av lagfarna, så lärers detsamma göra sig långt starkare gällande i fråga om lagstiftning, med vilken lekmän ha att taga mera allmän befattning.

Alkoholislagen hör till denna grupp av lagar och enbart antalet ledamöter av nykterhetsnämnder, vilka ha att taga befattning med och borde förskaffa sig kännedom åtminstone om lagstiftningens grundläggande moment, torde långt överstiga tiotusentalet.

Härtill kommer, att ledamöterna av en nykterhetsnämnd ej blott ha att taga kännedom om lagens bokstav i vissa huvudpunkter och den riktiga tolkningen av denna; de ha också — och detta är av väsentlig betydelse för en ändamålsenlig lagtillämpning — att så att säga leva sig in i lagstiftningens andemening. En dylik intim förtrogenhet med lagstiftningen vinnes ej på kort tid. De båda huvudfrågorna i förslaget röra ingalunda lagstiftningens utanverk utan några av dess grundprinciper. Kravet på enkelhet, reda och stabilitet i fråga om innehållet i dessa grundprinciper är sålunda särskilt starkt.

För att nykterhetsnämnderna verkligen skola fylla sin viktiga samhällsliga uppgift böra de vara besjälade av intresse för denna samt vara så förtrogna med lagens andemening, att de känna sig i denna äga ett verkligt stöd för sina strävanden och förnimma tilltro till fastheten i lagstiftarens däri uttalade mening. Om nu lagen efter allenast en kortvarig giltighet ånyo skulle, på sätt i förslaget förordas, göras till föremål för en delvis själva grundprinciperna berörande revision, löpte man risken, att de tillämpande organen fingo sin tilltro till fastheten och målmedvetenheten i lagstiftarens avsikter rubbad samt att lagstiftningen i stället komme att framstå såsom ett fält för socialt experimenterande. En sådan uppfattning vore ägnad dels att giva ytterligare näring åt den betänksamhet, tvekan eller likgiltighet, som ännu är rådande på vissa håll och som man speciellt vill motverka, och dels att skapa underlag för den meningen, att man lämpligen kunde låta med aktiva åtgärder anstå i avvaktan på en mera stadigvarande, slutgiltig tingens ordning inom lagstiftningen.

Inrättande av länsnykterhetsnämnder.

Socialstyrelsen har, såsom redan nämnts, vid upprepade tillfällen haft anledning att — med allt erkännande åt många nykterhetsnämnders intresserade, nitiska och målmedvetna arbete, därtill präglad av erfarenhet, kunnighet och omdömesgillhet — vitsorda, att den praktiska tillämpningen av alkoholislagen lämnar åtskilligt övrigt att önska i fråga om effektivitet; mångenstädes tillämpas lagen synbarligen icke alls.

Vissa anledningar härtill äro lätt skönjbara. Lagstiftningen möjliggör för ett kommunalt lekmanorgan att träffa åtgärder mot enskild person, vilka — även om detta organ ej har att säga det slutliga, avgörande ordet — dock i verkligheten ytterst kunna leda till, att denne enskilde för en tid, som numera kan nå upp ända till fyra år, berövas sin frihet. Grunderna för detta ingripande kunna i sig själva

vara och äro i verkligheten ofta föremål för synnerligen divergerande, subjektiva bedömanden. Även beträffande det lämpliga förfaringssättet vid lagens tillämpning kan mången gång villrådighet uppkomma.

Det ter sig under sådana förhållanden i själva verket förklarligt, att den allmänna opinionen endast dröjande och försiktigt omfattat lagstiftningen.

I valet mellan å ena sidan en sådan försiktig och på sina håll kanske rent av negativ inställning och å andra sidan en brådstörtad och mindre välbetänkt forcing av lagtillämpningen är enligt styrelsens mening det förra alternativet — alla sina brister till trots — dock att föredraga. Bakslag å mindre välgrundade åtgärder, vilka hittills praktiskt taget icke hava förekommit, skulle säkert i det långa loppet ännu mera än åtskilliga nykterhetsnämnders försiktiga tveksamhet resa hinder i vägen för en lugn och sund utveckling på området.

Som det nu är, hava nämnderna i storkommunerna, enkannerligen de största städerna, där möjligheterna att skaffa verkligt sakkunniga ledamöter och rutinerade tjänstemän åt nämnderna helt naturligt äro störst och där klientelet lika naturligt uppvisar den mest brokiga sammansättningen, gått i spetsen för utvecklingen och i viss mån tjänat så att säga som läroanstalter för de mindre kommunernas organ. Till en mera effektiv lagtillämpning i de större kommunerna har jämväl bidragit den omständigheten, att personliga relationer och hänsyn där icke behöva nämnvärt inverka på nämndarbetet. Inflytanden av sådana hänsyn torde däremot aldrig kunna helt bortelimineras i småkommuner, där personliga förbindelser städse göra sig mera gällande och där begreppet grannsamja är en realitet vida mer betydelsefull för allmän trivsel än i en storkommun.

Trots dessa väl förklarliga, för alkoholistvården hinderliga omständigheter har utvecklingen emellertid ingalunda stått stilla, utan man kan tvärt om klart iakttaga, hurusom lagstiftningen av ett ständigt växande antal nykterhetsnämnder omfattats med intresse och positiv förståelse och att området för en faktisk, effektiv tillämpning vidgats, detta även vad gäller landsbygden. Några siffermässiga belägg beträffande nykterhetsnämndernas hela verksamhet kunna ju icke förebibras redan av det skälet, att de förebyggande åtgärderna, vilka i själva verket torde vara de viktigaste, icke äro föremål för någon registrering inom styrelsen, och i vissa fall — av grannlagenhetsskäl — icke ens av nämnderna själva torde antecknas; redan en vink under hand från en nämnds sida om ifrågasatta åtgärder torde mången gång vara nog, för att en alkoholmissbrukare skall väckas till besinning. Vissa åtgärder äro emellertid åtkomliga för siffermässig belysning, nämligen de som lett till intagning å alkoholistanstalt.

Det kan här vara av intresse att taga del av den totala vårdfrekvensen (antalet intagningar) under vissa olika jämförelseår, vare sig det gällt tvångsintagning på nykterhetsnämnds eller på polismyndighets initiativ eller ock frivilligt ingående. Erinras må, att frivilligt ingående å alkoholistanstalt ej sällan föranledes av föreställningar från nykterhetsnämnds sida och att man därvid sålunda har att räkna med ett ofta mycket intresserat ehuru icke uttryckligen inregistrerat initiativ från nämnden. Jämte antalet fall av anstaltsvård, angives i här följande tablå det antal kommuner, fördelade på städer och landskommuner, från vilka vårdfallen härflutit.

Vårdfrekvensen å anstalt under olika år.

År	Totala antalet vårdfall	tvångs- intagna	Därav frivilligt ingångna
1917	137	82	55
1923	256	202	54
1927	291	191	100
1934	572	385	187

Tvångsintagningar på *nykterhetsnämnds* initiativ

År	Summa vårdfall	Vård- fall	Antal städer	Vård- fall	Antal lands- kommuner
1917	76	73	18	3	3
1923	176	172	22	4	3
1927	177	165	24	12	12
1934	360	318	36	42	37

Tvångsintagningar på *polismyndighets* initiativ

År	Summa vårdfall	Vård- fall	Antal städer	Vård- fall	Antal lands- kommuner
1917	6	6	4	—	—
1923	26	21	3	5	4
1927	14	9	5	5	5
1934	25	15	12	10	10

Frivilligt ingångna

År	Summa vårdfall	Vård- fall	Antal städer	Vård- fall	Antal lands- kommuner
1917	55	51	11	4	4
1923	54	50	17	4	4
1927	100	89	20	11	9
1934	187	169	31	18	15

Att börja med märkes, att det *totala* antalet fall av vård å alkoholistanstalt stigit från 137 år 1917 till 572 år 1934. Motsvarande siffror för enbart tvångsintagna äro resp. 82 och 385 och för frivilligt ingångna resp. 55 och 187.

Vad som i sammanhanget erbjuder största intresset är frekvensen av vårdfall, som skett *tvångsvis på nykterhetsnämnds initiativ*; antalet fall av frivillig vård, som kan hava föranletts av underhandsinitiativ från nykterhetsnämnds sida, kan såsom nämnts ej angivas. Då siffrorna äsyfta att belysa frekvensen av nykterhetsnämndernas initiativ, kan för fullständighetens skull erinras därom, att en nämnd ju kan taga ett initiativ, som emellertid avslås och följaktligen ej leder till tvångsintagning. Ej heller sådana fall redovisas här; deras antal torde dock vara förhållandevis ringa och för bedömandet av den föreliggande frågan oväsentligt.

År 1917 togs initiativ till tvångsintagning av nykterhetsnämnd i 13 städer i 73 fall och i 3 landskommuner i likaledes 3 vårdfall. År 1934 voro motsvarande siffror resp. 36 städer med 318 vårdfall och 37 landskommuner med 42 vårdfall. Beträffande de återgivna siffrorna bör ihågkommas, dels att de hänföra sig till de just under redovisningsåret vidtagna interneringarna och dels att internering såsom sådan i viss mån är att anse såsom en relativt sällsynt ytterlighetsåtgärd. Även i förhållandevis stora kommuner lär det kunna ligga fleråriga intervaller mellan de olika fall, där anstaltsvård erfordras, och inom ett stort antal smärre kommuner, särskilt sådana av lantlig karaktär, torde alkoholistvårdsfall av beskaffenhet att påkalla interneringsåtgärd över huvud taget inträffa ganska sällan. Man må emellertid hysa vilken uppfattning som helst om siffrornas absoluta storlek, så är dock utvecklingstendensen oförtydbar. Och siffrorna utgöra en påtaglig indikator på en fortgående stegring av nykterhetsnämndernas intresse och arbetsduglighet.

Nykterhetsnämndernas verksamhet har ännu ej omfattat ens fulla två decennier, en period, som ur de synpunkter, som böra anläggas vid bedömande av de uppnådda resultaten, får anses ganska kort, synnerligast som verksamheten under det första skedet i flera avseenden påverkades av de egenartade förhållanden, som världskriget medförde. Perioden för en så att säga normal verksamhet kan i själva verket uppskattas till allenast ungefär halvtannat decennium.

Denna period har kännetecknats av en lugn men omisskännligt stadig utveckling, och verksamheten har burit påtagliga goda frukter, som få anses ha motsvarat grundade förväntningar.

Verksamheten har synbarligen omfattats med växande förtroende. Till stöd för sin uppfattning, att så verkligen är fallet, vill styrelsen särskilt peka på, att arbetet kunnat fortgå utan sådana slitningar eller konflikter med den allmänna opinionen, som på grund av verksamhetens art lätt nog kunna uppkomma. Det har dock under den gångna tiden vidtagits ett stort antal ingripanden; enbart antalet tvångsintagningar på nämndinitiativ var, såsom nämnts, 385 under år 1934, det vill säga i genomsnitt mer än ett fall per dag. Då man betänker, att det här rör sig om frihetsförlust under former, där den allmänna opinionen torde vara mycket vaken och ömtåligt uppmärksam samt kritik och irritation lätt kunna framkallas av små anledningar, vare sig sakligt grundade eller ej, synes det berättigat att tolka den allmänna opinionens påfallande lugna inställning till dessa så pass ofta förekommande intagningsfall såsom ett uttryck för förtroende för de aktiva nämndernas sätt att handhava sina uppgifter.

Vad angår uppfattningen hos det klientel, som göres till föremål för nämndernas åtgärder, ligger det ju i sakens natur, att denna uppfattning, framför allt i början vid förfarandets igångsättande, är mer eller mindre kritisk och negativ. Socialstyrelsen, som härvid närmast har att stödja sig på sina erfarenheter från alkoholistanstalterna, har emellerid ej kunnat undgå den iakttagelsen, att anstalternas klientel i växande omfattning ger uttryck åt uppfattningen, att intagningen å anstalt ej är en omotiverad — såsom uttrycket gärna lyder — inspärning utan ett led i en till klientens eget bästa ledande vård.

När rusdryckslagstiftningsrevisionen nu, trots denna gynnsamma och lovande utveckling, föreslår upprättandet av länsnykterhetsnämnder såsom kompletterande och kontrollerande instans över de kommunala nykterhetsnämnderna, torde därmed väsentligen ha åsyftats att göra nämndarbetet mera oberoende av lokala inflytelser och hänsyn.

Det ligger i sakens natur, att en nykterhetsnämnds uppgifter icke blott äro av grannliga och ömtålig beskaffenhet utan också för nämndernas ledamöter personligen mindre angenäma. Särskilt lärer så gemenligen vara fallet i mindre kommuner, där personliga relationer och dylikt, såsom ovan berörts, alltid spela en viss, ofta ingalunda oväsentlig roll. Nämndens ledamöter tillhöra ju sin hemkommun och intaga i sin dagliga gärning ingen särställning från övriga kommunmedlemmars och torde känna det besvärande eller pinsamt, när de sporadiskt ha att i sin egenskap av nämndledamöter tillämpa en lagstiftning, där bedömandet riktar sig mot andra medlemmar och deras dagligaandel och sker ur synpunkter, som torde uppfattas såsom mer eller mindre moraliska och kritiska. Ingen av våra kommunala nämnder — möjligen med undantag i vissa fall för barnavårdsnämnderna — torde äga arbetsuppgifter av sådan ömtålig beskaffenhet.

Att vissa starka psykologiska faktorer resa sig mot tillämpningen genom kommunala lekmannaorgan av en dylik lagstiftning har man redan från början kunnat förutse. När man icke desto mindre förlagt en väsentlig del av lagtillämpningen till sådana organ, torde man, utan att hava varit blind för dylika olägenheter, därmed hava erkänt, att lagstiftningen behövde förankras i ett allmänt medborgerligt bedömande av fallen, fotat på personlig kännedom om människorna och åskådningen inom den miljö, i vilken de befinna sig.

Den bristande aktivitet hos många nykterhetsnämnder, vilken ofta påtalas, behöver ej bero på ett slappt intresse för den nykterhetsvårdande uppgiften i och för sig utan den kan vara att tillskriva viss, väl förklarlig motvilja, för att inte säga blyghet hos lekmannen inför uppgiften att så att säga å ämbetets vägnar nagelfara sin granne. Är uppgiften oangenäm och pinsam på sådant sätt, att man helst ser, att man slipper fullgöra den, och yppar sig då tillika en möjlighet att

med fredat samvete vältra över den på en annan myndighet, lär man gärna tillgripa denna möjlighet.

Styrelsen antager, att i sådana fall som de här berörda, länsnykterhetsnämndens initiativrätt närmast skulle uppfattas såsom en möjlighet för en kommunal nämnd att komma ifrån något besvärande och att man med visst jämnmod skulle fördraga den reprimand mot den lokala nämnden, som kunde anses ligga däri, att ett av denna försummat initiativ i stället toges av länsnämnden.

En sådan initiativrätt skulle sålunda väl kunna och sannolikt i praktiken faktiskt leda till behövliga åtgärder i vissa fall men knappast verka stimulerande på de kommunala nämndernas intresse och aktivitet utan tvärtom vara ägnad att — på sätt som vid delat ansvar i allmänhet så ofta blir fallet — försvaga dessa.

Enligt förslaget skulle länsnykterhetsnämnden äga utse ett ombud i den kommunala nämnden. I och för sig är ej något att erinra mot att en viss person framför de andra utpekas såsom särskilt ansvarig inom en kommunal nämnd för dess göranden och låtanden; tvärtom har styrelsen vid flera tillfällen uttalat sig just för anordningar i sådan riktning. I detta fall skulle emellertid ombudet utses i annan ordning än övriga ledamöter samt erhålla sådana befogenheter och uppgifter, att själva anordningen vore ägnad att, ja nära nog åsyftade att skapa ett principiellt motsatsförhållande mellan ombudet och nämnden i övrigt. Ett kontrollanskap av sådan art vore knappast lyckligt.

Visserligen finge man utgå från, att länsnämnderna skulle låta sig angeläget vara att till ombud förvärva personer, som ej blott hyste personligt intresse för arbetsuppgifterna utan också utmärkte sig för självständig och rakryggad hållning. Icke desto mindre finge väl dock ombudet utses bland ortens befolkning. Även om han hade känslan av att bakom sin rygg ha stödet av en auktoritativ, högre myndighet, skulle han ju icke därmed lösgöras från den miljö, där han hade sin dagliga gärning. Man kan i allt fall här näppeligen tänka sig en hel kår av ansvariga tjänstemän i fullt självständig ställning.

Risken att drabbas av kritik för ovist nit torde erbjuda den psykologiska förklaringsgrunden till åtskilliga nämnders nuvarande inaktivitet. Där sådan kritik restes, komme den väl främst att drabba ombudet och de moment — hänsynstaganden till personliga bekantskaper, grannsämja och liknande — som nu hålla nämnderna tillbaka, skulle näppeligen förringas i styrka därigenom, att de förtätade sig mot en enda person, synnerligast om denne stode i ett motsatsförhållande till nämndens övriga ledamöter.

Man har med den nuvarande nykterhetsnämndsorganisationen, såsom nämnts, velat bland annat tillgodose behovet av konkret, personlig kännedom om fallen. När man nu talar om bristande aktivitet hos nämnderna på olika håll, lär man kunna utöver vad man enligt sakens natur har all anledning förutsätta, stödja en sådan uppfattning på olika konkreta fall, där nämnder underlåtit att träffa åtgärder, ehuru väl sådana varit uppenbarligen av behovet påkallade.

En nämndorganisation, uppbyggd på så stora geografiska enheter som länen, skulle givetvis i regel icke själv kunna göra tillräckliga iakttagelser beträffande de konkreta fallen. Förslaget förutsätter ju också, att de kommunala nykterhetsnämnderna skulle bibehållas. Men därmed löses icke frågan, huru ett på samarbete dessa länsnämnder och kommunala nämnder emellan baserat informationsväsen i praktiken skulle fungera.

Att börja med inställer sig frågan, på vilket material länsnämnden skulle grunda sitt initiativ i sådana fall, där den lokala nämnden för egen del av liknödhet eller eljest helt och hållet uraktlåtit att vidtaga åtgärder. Man kunde i sådana fall näppeligen förvänta, att den lokala nämnden skulle göra någon anmälan till länsnämnden. Att åter allt för mycket bygga på enskildas anmälningar till länsnämnden kunde giva anledning till ett irriterande angivarsystem, som vore ägnat ingiva misstro till verksamheten. Ej heller kunde man helt lita sig till de iakttagelser, som

länsnämnden själv mer eller mindre slumpvis kunde göra. Initiativ från länsnämndens sida, som avsåge sporadiskt iakttagna ströfall, kunde väcka misstankar om partiskhet i förfarandet.

Vad som nu än föranledde länsnämnden till själva initiativet, finge man väl dock alltid förutsätta, att denna städse fullföljde den erforderliga undersökningen genom ett ordnat remissförfarande till den lokala nämnden. Men därmed finge man i själva verket allt fortfarande i sista hand lita sig till de lokala nämndernas bedömanden, och dessa bleve — om än kanske kontrollerade av länsnämnderna — dock liksom nu är fallet väsentligen utslagsgivande både i frågan åtgärd eller icke åtgärd över huvud och i valet mellan olika åtgärder. Och i den mån det, som man påtalar i det nuvarande systemet, hänför sig till de kommunala nämndernas bristande intresse eller osjälvständighet gentemot personliga hänsynstaganden, skulle det föreslagna systemet näppeligen medföra någon principiell ändring till det bättre.

Så vitt styrelsen kan finna, kommer man med de föreslagna anordningarna ändock ej ifrån å ena sidan behovet av ett lokalt, vanligen lekmanmässigt bedömande av förhållanden och å andra sidan de olägenheter som enligt sakens natur äro förknippade med ett sådant bedömande. Det gäller därför ytterst att söka sprida kunskap om samt att väcka intresse och förståelse för lagstiftningen. Denna väg har man också hittills beträtt, då man — under ekonomisk medverkan från statens sida — anordnat upplysningskurser, stött nykterhetsnämndernas sammanlutningar, vilka tillhandagått med informationer, samt främjat en organiserad fortlöpande verksamhet inom nämnderna och så vidare. Dessa stödåtgärder från statens sida ha ingalunda varit verkningslösa utan tvärtom tydligt visat sig gagneliga och ändamålsenliga. Då det gäller att ernå ökad effektivisering av nykterhetsnämndsarbetet — ett önskemål, som ur synpunkten av folknykterhetens höjande torde vara oomstritt — böra enligt socialstyrelsens mening ansträngningarna härför från statens sida för närvarande främst inriktas på dylika praktiska uppgifter och de vägar, som sålunda böra följas, löpa snarare fram på det ekonomiska området än på lagstiftningsreformens. Styrelsen återkommer i det följande till dessa spörsmål.

De nuvarande frivilliga men av staten understödda sammanslutningarna av nykterhetsnämnder ha otvivelaktigt på många håll uträttat åtskilligt arbete av stort värde men på vissa håll kanske ej visat sig fullt arbetsdugliga. De föreslagna länsnykterhetsnämnderna skulle i flera avseenden komma att likna dessa frivilliga sammanslutningar samt bli skickade att i vissa delar övertaga deras arbetsuppgifter. Givet är också, att man i länsnämnderna skulle få fastare organiserade och mera arbetsdugliga organ. Följden av den föreslagna parallellorganisationens inrättande och av dess större arbetsduglighet bleve av allt att döma, att man låte den nuvarande frivilliga organisationen falla samman.

Härvid märkes emellertid, att det i själva verket råder en principiell, väsentlig skillnad mellan en sådan frivillig sammanslutning och ett organ av den föreslagna länsnykterhetsnämndens typ. Den förra är ett fritt enskilt, informerande och propagerande organ; beslutanderätten och ansvaret för åtgärder i de enskilda fallen stanna helt hos den kommunala nykterhetsnämnden och känslan för att så är fallet bevaras orubbad hos nämnden. Den föreslagna länsnämnden åter bleve en granskande och prövande officiell myndighet med befogenhet att efter sitt eget fria skön sätta sig i den kommunala nämndens ställe och att övertaga dess beslutanderätt, skyldigheter och ansvar. Det är därför visst icke säkert, att en länsnämnd i alla avseenden skulle vara skickad att på ett bättre sätt fylla en frivillig sammanslutnings uppgifter. Där en frivillig sammanslutning kan lämna upplysningar och råd, i och för sig riktiga och tillräckligt vägledande för, huru en kommunal nykterhetsnämnd skall förfara i ett konkret fall, skulle ett officiellt organ sådant som länsnämnden införa en sådan situation mången gång draga sig för att lämna liknande informationer, detta med hänsyn därtill, att dessa informationer

lätt kunde uppfattas såsom bindande direktiv för nykterhetsnämndens prövning. Länsnämndernas officiella karaktär kunde på så sätt befaras komma att lägga en hämsko på den informations- och propagandaverksamhet bland de kommunala nämnderna, som länsnämnderna vid sammanslutningarnas nedläggande borde få till uppgift att i deras ställe utveckla.

Lämpligheten av de föreslagna länsnämnderna bör även bedömas ur administrativ synpunkt. I sådant hänseende kommer att börja med i betraktande den dubbla initiativrätten, nämligen den som i ett och samma fall kan tillkomma såväl länsnämnden som den kommunala nämnden. Man synes med anordningen, som i sig själv är ganska säregen och vartill någon motsvarighet ej torde kunna påvisas, ej undgå praktiska kompetenskonflikter. Man tänke sig allenast det fall, att den kommunala nämnden träffat anstalter för förebyggande åtgärder, under det att länsnämnden prövar skäligt att hos länsstyrelsen göra framställning om anstaltsvård och därmed sätter de redan träffade anordningarna ur funktion. Man får nämligen förutsätta, att de båda nämnderna ej kunna framstå såsom helt sidordnade varandra, utan att länsnämnden borde betraktas såsom en högre myndighet, vilkens dispositioner skulle gälla i dylika kompetenskonflikter. Även om man finge räkna med naturliga inbördes hänsynstaganden från nämndernas sida, varigenom konflikter i praktiken merendels kunde förebyggas, är dock den faktiska möjligheten härtill ägnad att stärka de principiella betänkligheterna. Och i den mån konflikter verkligen skulle uppstå av beskaffenhet att föranleda olika, med varandra oförenliga dispositioner i fråga om vad enskild person hade att iakttaga, skulle motsatsförhållandet kunna i hög grad undergräva respekten för lagstiftningen.

Där länsnämnden påkallade intagning å anstalt skulle enligt förslaget kostnaderna härför drabba kommunen på enahanda sätt, som om den kommunala nämnden tagit initiativet. I och för sig synes detta motiverat; man behöver i sådant hänseende endast påpeka, att i motsatt fall den lokala nämnden skulle ha ett kommunalekonomiskt motiv att söka få ett ärende bragt under länsnämndens prövning, förutsatt nämligen att, såsom exempelvis är fallet vid ingripande på polismyndighets initiativ, hela vårdkostnaden därvid stannade hos statsverket.

Emellertid ter det sig å andra sidan egendomligt och stridande mot den kommunala självbestämmanderätten i ekonomiska ting, att ett icke kommunalt organ av länsnykterhetsnämndens struktur skall äga att i frågor, som avhånga av ett diskretionärt bedömande av konkreta fall träffa avgöranden, som föranleda utgifter för kommunen. Sant är visserligen, att den del av kostnaden för vård å anstalt, som kan falla på kommunen, numera är förhållandevis ringa; huvudparten faller ju på statsverket. Men detta förhållande ändrar icke principfrågan. Och för en liten, ekonomiskt svag kommun kan även denna förhållandevis ringa utgift vara kännbar samt föranleda åtstramning av andra utgifter, exempelvis för fattigvård eller barnavård, vilka enligt kommunens eget bedömande vore socialt sett mer trängande. Om interneringen gäller en familjeförsörjare, kan den indirekt — nämligen för familjens försörjning — tillskynda kommunen ganska betydande kostnader.

Intagning å alkoholistanstalt är vidare ej den enda åtgärd på nykterhetsnämnds initiativ, som kan föranleda kostnader för en kommun. Sålunda må erinras, att nämnden jämlikt 13 § bland annat bör söka förhjälpa vederbörande till erhållande av lämplig anställning eller, i vissa fall, bereda honom ombyte av verksamhet eller vistelseort. Dylika åtgärder kunna givetvis i och för sig vara ytterst lämpliga och värdefulla såsom medel att återföra en alkoholmissbrukare till ett nyktert och ordentligt liv. Men åtgärderna måste stanna inom det möjligas gränser och dessa uppdragas i regel av ekonomiska realiteter. En nykterhetsnämnd, som helt finge bortse från dessa, kunde tvivelsutan — och kanske ofta med viss framgång ur nykterhetsfrämjande synpunkt — med dylika dispositioner föranleda kommunen

avsevärda kostnader, väsentligt större än de på kommunen belöpande kostnaderna för anstaltsvård. Man måste därför ställa sig betänksam mot lagstiftningsanordningar, som i princip innebure, att nykterhetsnämnds åtgärder enligt alkoholistlagen helt kunde frigöras från sin förankring i det ekonomiskt möjliga för kommunen och från det direkt kommunala bedömandet av det sålunda möjliga eller rimliga.

Alkoholistlagen tillägger länsstyrelsen vissa avgörande befogenheter i fråga om lagens tillämpning, låt vara att lagen beträffande de vanligast förekommande fallen förutsätter, att initiativet utgår från den kommunala nykterhetsnämnden. Det lär emellertid tillika ingå i länsstyrelsens allmänna befogenheter att såsom statligt kontrollorgan över kommunalförvaltningen tillse, att nykterhetsnämnderna behörigen fylla sina funktioner, om också även här det faktiskt möjliga uppdrager vissa, i regel ganska snäva gränser.

Formellt sett skulle länsnykterhetsnämnden komma att intaga samma ställning till länsstyrelsen som en kommunal nykterhetsnämnd. Ur reell synpunkt bleve förhållandet emellertid väsentligen ett annat. Visserligen skulle enligt remissförslaget slutligt beslut i frågor om intagning å anstalt fattas av länsstyrelsen även i fall, där initiativet utginge från länsnämnden. Men uppenbart torde vara, att länsnämnden genom sin mera auktoritativa och centrala ställning borde kunna påräkna att i särskild grad vinna gehör för sina initiativ, i den mån dessa vore av beskaffenhet att påkalla slutligt beslut från länsstyrelsens sida. Om så ej bleve fallet, skulle den auktoritet, som man borde kunna påräkna hos länsnämnden och som förslaget lär åsyfta att tillförsäkra den, i väsentlig mån äventyras. Det är därför anledning antaga, att länsnämnden efter hand skulle komma att faktiskt fylla de funktioner, som alkoholistlagen tillägger länsstyrelsen och till gagnet komma att intaga ställningen såsom en sidoordnad länsstyrelse nummer två, nämligen i vad rör alkoholistlagens tillämpning. En sådan faktisk, administrativ dualism vore, även där den ej gäve anledning till verkliga kompetenskonflikter, näppeligen lycklig. Tillämpningen av ifrågasavarande lagstiftning utgör visserligen ett viktigt led i det samhälleliga välfärdsarbetet, men dess betydelse lär ej kunna anses motivera avsteg från allmänna förvaltningsgrundsatser.

Det lär vara allmänt erkänt, att länsstyrelsernas arbetsbörda under senare tidens kraftiga utveckling vuxit i en sådan omfattning, att åtskilliga uppgifter där måst få karaktär av jäktat rutinarbete. Skulle det befinnas ekonomiskt möjligt att i den omfattning, som förslaget avser, förstärka den sociala länsadministrationen, kan ifrågasättas, om ej sådana åtgärder borde inriktas på förstärkningar inom länsstyrelsernas ram, där de kunde komma hela det sociala arbetet till godo.

Slutligen må anmärkas, att länsnykterhetsnämndernas hela konstruktion liksom ock motiven för deras inrättande angiva, att deras verksamhet skulle bedrivas i riktning mot en skärpt lagtillämpning i de enskilda fallen. Man kan väl tänka sig, att länsnämnden skulle inskrida mot en alkoholmissbrukare och träffa åtgärder, där den kommunala nämnden ej vidtagit någon, eller taga initiativ till intagning å anstalt i fall, där den kommunala nämnden låtit bero vid förebyggande åtgärder, men man kan knappast föreställa sig, att länsnämnden skulle verka i motsatt riktning. Länsnämndens verksamhet kunde härigenom ej undgå att få en viss ensidig prägel, som kunde befaras bli ägnad ingiva misstro.

Alkoholistlagens tillämplighet.

Alkoholistlagen är tillämplig å personer, som äro hemfallna åt alkoholmissbruk och som i följd därav göra sig skyldiga till en vandel, handlingar eller förseelser av närmare angiven art. Förutsättningarna för lagens tillämplighet äro sådana, att vederbörandes alkoholmissbruk skall vara av mera stadigvarande eller eljest prononcerad beskaffenhet samt att man konstaterat, att missbruket föranleder olä-

genheter inom samhällslivet. Genom 1931 års lagrevision gjordes visserligen en del ändringar i indikationerna, men dessa inneburo ej något principiellt avsteg från de indikationer, som redan den första alkoholistlagen av år 1913 uppställde, nämligen i vad rörde alkoholmissbrukets beskaffenhet och de ur detsamma härflytande skadeverkningarnas sociala natur.

Utredningsmännen föreslå nu, i 11 §, ändringar av beskaffenhet att föranleda principiell avvikelse från lagstiftningens hittillsvarande indikationer.

Huvudmotivet för dessa ändringsförslag synes vara, att man vill inskrida redan på ett mindre avancerat stadium av alkoholmissbruk, detta enär förutsättningarna för ett återförande av missbrukaren till ett nyktert och ordentligt liv gemenligen te sig gynnsammare än vid ett mer avancerat, djupare rotat missbruk. Särskilt synes man härvid ha haft i tankarna önskemålet att motverka alkoholmissbruk bland ungdomen, ej minst sådant som ofta i samband med olaga handel och under stötande former synes ha blivit ganska vanligt vid nöjestillställningar i stad och på land.

Att ovanor och oarter hos människan, av vad slag de vara må, böra motarbetas så tidigt som möjligt, innan de hunnit inrota sig för djupt, torde vara en regel, vars riktighet icke bestrides av någon, och som generellt gäller för alla åtgärder i uppfostringssyfte; de ovanor, som här komma i betraktande, utgöra förvisso inget undantag härutinnan. Önskemålet i fråga har näppeligen förbisetts vid den hittillsvarande lagstiftningens utformning. När man hittills avböjt att i lagstiftningsväg inskrida mot det mindre avancerade och ännu socialt sett mindre betydelsefulla alkoholmissbruket, beror detta ingalunda på någon bristande vetskap om eller något underkännande av här berörda generella regel för all uppfostran eller något bagatelliserande eller tolererande ur moralisk synpunkt av alkoholmissbruk även i lindrigare former.

Lagstiftarens hittillsvarande negativa inställning i förevarande hänseende lär ha dikterats av andra motiv. Även om alkoholmissbruk i alla former, alltså även ett mera sporadiskt och mindre avancerat sådant, städse är fördömligt ur moralisk synpunkt, följer ju därav icke, att det bör föranleda inskridande i lagstiftningsväg, lika litet som man i lagstiftningsväg eljest kan ingripa mot alla företeelser av moraliskt förkastlig karaktär. Något gillande från lagstiftarens sida av sådana företeelser innebär ju icke på något sätt denna negativa inställning. Vidare har man vid ett mindre avancerat alkoholmissbruk inga säkra hållpunkter för bedömande vare sig, om detsamma är av den sporadiska eller lindriga beskaffenhet, att individen själv, kanske med stöd av sin omgivning, kommer att förmå övervinna det, eller om det innebär ett begynnelsestadium till ett fortskridande, mera prononcerat missbruk, som kan komma att föranleda samhälleliga skadeverkningar.

Rent psykologiskt är en viss varsamhet från lagstiftarens sida under dessa förhållanden säkert på sin plats. Ett inskridande enligt en sådan lagstiftning som alkoholistlagen måste städse av individen uppfattas såsom en mot honom riktad ganska allvarlig reprimand från det allmännas sida. Synnerligast om alkoholmissbruket varit av förhållandevis lindrig beskaffenhet kan en dylik reprimand vara ägnad att föranleda en benägenhet hos individen att — i moraliskt försvarssyfte — än ytterligare förringa innebörden av missbruket och att väcka till liv känslor av kränkt trotsighet. En sådan psykologisk verkan av ett inskridande är näppeligen ägnat att främja det därmed avsedda syftet.

Ifrågasätts kan vidare, om lagförslaget i denna del är utformat på sådant sätt, att det verkligen är ägnat motverka det mindre avancerade alkoholmissbruket och därvid kanske särskilt det i och för sig anstötliga fylleriet bland ungdomen, och om de förordade lagstiftningsanordningarna i sin tur motsvara sitt ändamål.

Att börja med märkes i sådant hänseende, att man sökt angiva den ändrade nya indikationen för lagstiftningens tillämplighet därmed, att individen miss-

brukar alkohol till skada för sig eller annan. I ordet »annan» innefattas tydligen på ett kort och onekligen expressivt sätt alkoholistlagens hittillsvarande sociala karaktär. I orden »till skada för sig» åter inskjutes ett principiellt nytt moment, som innebär ett avsteg från lagstiftningens hittillsvarande klara inställning på samhällseliga skadeverkningar av alkoholmissbruk. Inskränka sig skadeverkningarna till att gälla allenast individen själv, kunna de icke anses beröra samhällslivet.

I vad mån alkoholmissbruk är att anse såsom skadligt för individen kan vara föremål för mycket divergerande omdömen icke blott ur mera subjektiva, tillfälliga synpunkter utan även rent objektivt, beroende på om man på saken anlägger exempelvis moraliska eller fysiologiska synpunkter. Även den yttre växlande miljön och arten av sysselsättning kunna här spela en högst varierande roll. Man behöver i sådant hänseende endast erinra om den så ofta dryftade frågan om alkoholmissbruk i samband med bilföring, där även en relativt ringa alkoholförtäring, som under andra förhållanden knappast vore skadlig, kan leda till de mest ödesdigra skadeverkningar för individen själv liksom givetvis även för andra. Även ur ekonomisk synpunkt kan alkoholmissbrukets skadeverkningar för individen vara i hög grad växlande och beroende av de individuella förmögenhetsvillkoren.

Enligt förslaget göres alkoholmissbruk, som — utan att medföra sociala skadeverkningar — är till skada för individen själv, indicera för alkoholistlagstiftningens tillämplighet, och möjlighet öppnas för inskridande från nykterhetsnämnds sida. På sådan indikation är inskridandet dock begränsat till förebyggande åtgärder; tvångsintagning å anstalt skulle ej därav kunna föranledas. Ifrågasättas kan emellertid, om denna kombination mellan å ena sidan den nya indikationen och å andra sidan reglerna för det därav betingade behandlingssättet är ändamålsenlig och över huvud taget motsvarar det avsedda syftet.

Uppenbart är, att förslaget i denna del förestavats av tanken på de mindre avancerade alkoholmissbrukarna, särskilt i de yngre åldrarna, och att man för deras vidkommande velat stanna vid ett varnande, allmänt uppfostrande moment. Man frågar sig, om det icke för närvarande, åtminstone i många fall, just är nykterhetsnämndens möjlighet att tillämpa strängare åtgärder och i sista hand intagning å alkoholistanstalt, som förlänar nämndens admonitioner och föreställningar den auktoritet, som de i allmänhet torde äga. I fall där det stode klart, att nämnden ej eventuellt kunde sätta ytterligare makt bakom ordet, skulle de förebyggande åtgärderna säkerligen ofta framkalla allenast trots, som i sin tur vore ägnat att försvaga nämndens auktoritet i allmänhet.

Det vill vidare synas, som om hela uppräntningen till den ovan berörda kombinationen mellan den nya indikationen och de begränsade, allenast förebyggande åtgärderna vore att söka däri, att man velat sätta likhetstecken mellan ett alkoholmissbruk, som allenast är till skada för missbrukaren själv, och ett mindre avancerat alkoholmissbruk. Detta kan ju ingalunda anses riktigt. Ett alkoholmissbruk, som icke föranlett sociala skadeverkningar, behöver visst icke därför ha stannat vid något begynnelsestadium utan kan till och med vara mycket långt avancerat samt lända missbrukaren till allvarlig skada ur exempelvis moralisk, fysiologisk eller ekonomisk synpunkt. Icke desto mindre skulle, enligt förslaget, nykterhetsnämnd även här få stanna vid förebyggande åtgärder.

Dylika mildare åtgärder lämpa sig emellertid i regel ej såsom det yttersta medlet gentemot ett långt avancerat alkoholmissbruk, låt vara att det icke föranlett sociala skadeverkningar. Ur rent moralisk synpunkt kan ett sådant alkoholmissbruk givetvis vara i hög grad anstötligt. Enligt lagen skulle nykterhetsnämnden ingripa med förebyggande åtgärder mot en dylik alkoholmissbrukare men nödgas stanna därvid, ehuru väl anstaltsvård med hänsyn till missbrukets beskaffenhet finge anses synnerligen motiverad, men i ett annat fall av mindre avancerat ehuru socialt besvärande alkoholmissbruk kunna fullfölja sin aktion genom ett initiativ

till internering. Härvid komme olikheterna i förfaringssättet i det ena och andra fallet att te sig mindre tilltalande. Säkert skulle den allmänna opinionen ej underlåta att uppdraga paralleller och att påpeka olikheterna i behandlingssättet utan att närmare beakta och i allt fall utan att godtaga skiljaktigheten i indikationerna. Man löpte risken, att olikheterna i förfaringssättet tolkades som utslag av partiskhet.

Med det anförda har styrelsen givetvis ej velat bestrida önskvärdheten av att man kunde inskrida mot alkoholmissbruk redan på ett tidigt stadium, då utsikterna till ett tillrättaförande är större, liksom givetvis ej heller att ungdomsfylleri och alkoholmissbruk över huvud taget bland ungdom äro ägnade att ingiva alldeles särskilda betänkligheter.

I detta sammanhang må speciellt understrykas, att den omständigheten, att i den mån alkoholmissbruk bland ungdom för närvarande är oåtkomligt för alkoholistlagstiftningen, detta ofta bottnar däri, att ungdomen äger ett socialt skydd i föräldrahemmet, och att verkningarna av alkoholmissbruket på den grund icke tager sig uttryck i sociala skadeverkningar. Den unge äger sålunda ett för honom gynnsamt men av rent yttre förhållanden beroende skydd, som han enligt sakens natur normalt går miste om längre fram i livet, och när så sker, framträder alkoholmissbruket ofta även såsom socialt skadligt.

Man synes därför lika med utredningsmännen kunna dela den uppfattningen, att samhället äger alldeles speciella skäl att med uppmärksamhet iakttaga en sådan företeelse som alkoholmissbruk bland ungdom och man kan överväga att — givetvis med en av förhållandena betingad varsamhet — inskrida däremot med de medel, som alkoholistlagen anvisar. Därmed är ej sagt att man skulle behöva principiellt frånträda den hittillsvarande grundsatsen, att indikationerna för lagstiftningen äro av social natur, och för ungdomens vidkommande behövde övergå till en lagstiftning, där bedömanden jämväl ur moraliska eller liknande synpunkter finge vara indicerande för lagens tillämplighet.

Styrelsen ifrågasätter, om icke det i och för sig beaktansvärda, som utredningsmännen sålunda främst synas ha åsyftat med sitt förslag om revision av alkoholistlagen, genom praxis står att vinna inom den nuvarande lagstiftningens ram, nämligen på så sätt att man, med bibehållande av de nuvarande indikationerna, för ungdomens vidkommande bedömde symptomen på samhällsskadligt alkoholmissbruk efter en av ovan anförda skäl betingad strängare måttstock. Det stode väl också i full överensstämmelse med den gällande lagstiftningens andemening, om man därvid — på sätt utredningsmännen genom nya, uttryckliga regler velat lagfästa — i praxis läte inskridanden mot ungdom i görligaste mån stanna vid åtgärder av förebyggande natur. Man undginge därmed också de svårigheter, som torde resa sig mot eventuella försök att på detta område utfärda särskilda bestämmelser beträffande ungdom, där fixa åldersgränser gjordes utslagsgivande för bestämmelsernas tillämplighet; praxis finge i stället utveckla sig och anpassa sig efter det levande livets faktiska krav.

Med stöd av det ovan anförda avstyrker socialstyrelsen, att alkoholistlagen göres till föremål för någon principiell omarbetning i de båda huvudpunkter, som här berörts. I enlighet med sin allmänna inställning anser sig styrelsen därvid också böra avstyrka, att lagen för närvarande omarbetas i mindre principiella delar, även om smärre ändringar till äventyrs redan nu kunde betraktas såsom förbättringar. Styrelsen har därför icke ansett sig behöva ingå på en allsidig detaljgranskning av remitterade förslaget och ej heller framföra förslag om ändringar i punkter, där styrelsen för egen del iakttagit vissa brister.

Detaljanmärkningar.

Ehuru styrelsen sålunda för närvarande ställer sig principiellt avvisande mot tanken på en lagrevision, ha dock i det följande några ändringsfrågor upptagits till diskussion.

Härutinnan må, i anslutning till de särskilda paragraferna i remitterade lagförslaget, anföras följande.

1 §. Paragrafens andra stycke innehåller en bestämmelse därom, att nykterhetsnämnderna skola stå under uppsikt av socialstyrelsen. Huruvida med detta stadgande, som saknar motsvarighet i den nuvarande lagen och dess följdförfattningar, åsyftats att bereda den centrala statsmyndigheten en ökad befogenhet gentemot de lokala nämnderna, kan ej direkt utläsas vare sig ur själva bestämmelsen eller ur motiveringen. Revisionen framhåller härom endast mera allmänt, att det synes böra komma klart till uttryck i själva lagen, att nykterhetsnämnderna äro underställda en bestämd central myndighet.

Socialstyrelsen vill ej helt bestrida, att vissa önskemål i den riktning, som här berörts, understundom yppat sig. Man rör sig emellertid på det ömtåliga gränsområdet mellan statliga myndigheters och kommunala organs inbördes behörighet, där vissa betänkligheter städe inställa sig ur synpunkten av den kommunala självstyrelsen. Ej heller kunde, vid genomförande av dylika anordningar, förbises risken av kompetenskonflikter mellan socialstyrelsen å ena sidan och vederbörande länsstyrelse å den andra.

2 §. Styrelsen har i tidigare sammanhang uttalat sig för att de stadganden i den nuvarande rusdrycksförsäljningsförfordningen, vilka närmare reglera nykterhetsnämndernas uppgifter såsom nykterhetsvårdande organ i allmänhet och kontrollorgan vid försäljningen av rusdrycker, lämpligen kunde sammanföras med bestämmelserna i alkoholistlagen. Därigenom skulle vinnas den fördelen, att de grundläggande bestämmelserna om nykterhetsnämndernas befogenheter och verksamhet inarbetades i en och samma författning. Mot de föreslagna bestämmelserna synes i och för sig icke vara något att erinra.

3 §. Erinras må om bestämmelserna i 4 § av organisationssakkunnigas den 11 december 1934 framlagda utkast till lag om den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. Däri återfinnes ett stadgande, enligt vilket den av de sakkunniga förordade kommunala socialnämnden äger besluta, att vissa grenar av nämndens verksamhet skola handhavas av särskilda utskott. I paragrafen omnämnas pensionsutskott, barnavårdsutskott och arbetslöshetsutskott men däremot icke nykterhetsutskott. Enligt motiveringen synes dock vara åsyftat, att socialnämnden äger delegera jämväl sina nykterhetsvårdande uppgifter till ett sådant utskott.

12 §. Enligt sista stycket i denna paragraf äger ordföranden i nykterhetsnämnd att kalla vissa angivna personer inför nämnden, dess ombud eller av nämnden anvisad läkare. Det har emellertid av praktiska skäl befunnits önskvärt, att jämväl annan än ordföranden, exempelvis nämndens tjänsteman eller ombud ävensom den särskilda föredraganden i fattigvårdsstyrelse, som utgör nykterhetsnämnd, vore behörig att besluta om sådan kallelse. Påpekandet synes i sig självt befogat.

48 §. Paragrafens bestämmelser om s. k. återintagning äro i vissa hänseenden ofullständiga. Om nämligen en person, som senast varit tvångsintagen såsom farlig alkoholist, efter utskrivningen återfaller och ånyo intages med stöd av förordnande enligt 48 §, kan med ledning av dessa föreskrifter icke avgöras, om han i lagens mening är att betrakta såsom farlig alkoholist eller ej. Frågan har praktisk betydelse särskilt vid tillämpningen av bestämmelserna i 37 § om kvarhållande utöver den normala interneringstiden samt i 52 § om vårdkostnad. Om den sålunda återintagne är att anse såsom farlig, kan han nämligen kvarhållas å anstalt intill två år utöver den ordinarie vårdtiden, varjämte statsverket i sådant fall

bestrider hela kostnaden för anstaltsvården. Förtydligande bestämmelser i detta avseende vore önskvärda.

Slutligen har det betecknats såsom en brist i den gällande alkoholistlagen, att den saknar särskilda bestämmelser om ingripande mot vagabonderande alkoholister. Från olika håll vitsordas, att dessa element, vilka i regel tillhöra samhällets botten-skikt, i hög grad bidraga att försämra nykterhetstillståndet.

Förslag till reglerande föreskrifter rörande de vagabonderande alkoholisterna återfinnas i de båda kommittébetänkanden av år 1926 och år 1929, vilka lades till grund för 1931 års allmänna revision av alkoholistlagstiftningen. De sålunda förordade bestämmelserna, vilka inneburo, att omhändertagandet av dylika alkoholmissbrukare skulle närmast ankomma på polismyndigheterna, upptogos emellertid icke i lagen.

Otvivelaktigt äro möjligheterna att komma till rätta med de vagabonderande alkoholisterna för närvarande otillräckliga, men det kan ifrågasättas, om botemedlet är att söka inom ramen för alkoholistlagen. De vagabonderande alkoholisterna torde i själva verket tillhöra lösdrivarnas kategori, och frågan om det lämpliga sättet för deras behandling faller sålunda under lösdrivarelagen.

När socialstyrelsen i det föregående icke ansett sig kunna förorda, att lagstiftaren, åtminstone för närvarande, skulle gå till en revision av alkoholistlagen på sätt utredningsmännen föreslagit eller eljest vidtaga några ändringar i denna lag, innebär detta ingalunda, att statsmakterna i sak skulle stanna vid en negativ inställning i de viktiga frågor till folknykterhetens främjande, till vilkas lösning remitterade förslaget, i vad det rör alkoholistlagen, åsyftar att bidraga. Styrelsen anser, att man i stället tillsvidare bör — inom den nuvarande, helt nyligen reviderade alkoholistlagens ram — för det avsedda syftet fullfölja och vidare utveckla hittills prövade åtgärder, närmast av intressestimulerande och upplysande samt av ekonomiskt stödjande natur.

Vad angår den hittillsvarande av staten ekonomiskt understödd verksamheten bland nykterhetsnämnderna i upplysande och intresseväckande syfte, anser sig styrelsen med bestämdhet kunna hävda, att denna mötts med förståelse från nykterhetsnämnderna samt visat sig ändamålsenlig och fruktbringande. Ett stort antal nämnder ådagalägga redan nu — vare sig detta direkt beror på denna verksamhet eller på nämndens eget, självständiga initiativ — ett påtagligt intresse för sina uppgifter samt goda insikter i lagstiftningen och gott omdöme vid tillämpningen. Om man visst icke på alla håll kan göra samma iakttagelse, behöver detta enligt socialstyrelsens mening icke i och för sig innebära, att intresse saknas för uppgiften; man kan mycket väl vara intresserad av densamma men ändå i känslan av bristande insikt beträffande lagstiftningens innebörd intaga en avvaktande hållning. I sådana fall torde en praktisk upplysningsverksamhet, särskilt måhända om denna kan anknyta till konkreta tillämpningsfall, vara tillräcklig för att nämnderna skola bringas att övergå till en positiv lagtillämpning. Socialstyrelsen har i sin beröring med upplysnings- och kursverksamheten kommit till den uppfattningen, att man på många håll, där alkoholistlagen ännu icke bragts till en praktisk tillämpning, kan anknyta en informationsverksamhet till ett levande intresse hos nämnderna för folknykterhetens höjande, ehuru väl dessa nämnder ännu icke kommit till insikt om, hur betydelsefulla hjälpmedel alkoholistlagen satt i deras händer.

Slutligen bör emellertid icke fördöljas, att nykterhetsnämnderna ännu på en del håll icke röja vare sig insikter i eller nämnvärt intresse för lagstiftningen. När en informationsverksamhet sålunda icke finner anknytning till ett positivt intresse från nämndernas sida, kommer den givetvis att arbeta mera tungt, men den behö-

ver ingalunda därför vara utsiktslös. Erfarenheten har fastmera givit vid handen, att åtskilliga nämnder, som tidigare visat ringa eller intet intresse för sina uppgifter, kunnat stimuleras genom informationsverksamhet och numera inordnat sig i de aktivt verksamma nämndernas led.

Till främjande av sådan informationsverksamhet ha statsmedel under en följd av år utgått för anordnande av upplysningskurser bland nykterhetsnämnderna samt för främjande av verksamheten inom de sammanslutningar av nykterhetsnämnder, vilka numera omspänna hela landet. Socialstyrelsen har i sina förslag till anslagsäskanden under de senare åren starkt framhållit betydelsen av denna verksamhet och förordat, att statsmedel i ökad omfattning skulle ställas till förfogande för ändamålet. Ett önskemål, bland de andra, torde härvid vara, att sammanslutningarna göras mera arbetsdugliga genom att ekonomiskt sättas i tillfälle att anställa personliga krafter, vilka i erforderlig utsträckning kunna ägna sig åt sina informationsuppgifter. Önskvärt vore också, att det gjordes ekonomiskt möjligt för sammanslutningarnas tjänstemän att i ökad omfattning beresa sina verksamhetsområden för utövande av konsulterande verksamhet och intresseväckande propaganda.

En annan anordning inom informationsverksamheten, som är enkel och praktisk och som tyckes ha varit särskilt effektiv, har varit, att enskilda nämndledamöter eller tjänstemän satts i tillfälle att under en tid deltaga i det praktiska arbetet inom nämnderna i de största kommunerna, enkannerligen i Stockholm, där arbetet är mest mångsidigt samt den praktiska erfarenheten och de organisativa anordningarna äro mest utvecklade.

Socialstyrelsen har också framhållit, att den arbetskraft, som styrelsen för sin del kan anlita för ifrågavarande ändamål, allt mera absorberats för skötseln av ofrånkomliga, löpande arbetsuppgifter och på den grund blivit ur stånd att i önskvärd omfattning ägna sig åt arbete ute i landet.

På grund av den statsfinansiella situationen under de senare åren hava de äskanden av anslag för ifrågavarande ändamål, som styrelsen för sin del ansett påkallade och förordat, måst beskäras ganska väsentligt. Det är att hoppas, att verksamheten numera med ändrade, till synes bättre finansiella förhållanden kan komma att påräkna ett kraftigare ekonomiskt stöd från statens sida, och socialstyrelsen är förvissad om, att den ökade aktivitet, som därigenom komme att möjliggöras, skulle visa sig positivt fruktbringande.

Nykterhetsnämndens verksamhet har även en ekonomisk sida, som tvivelsutan lägger en hämsko på många nämnders aktivitet. För icke länge sedan har emellertid ett betydelsefullt steg tagits i syfte att åtminstone i ett hänseende lätta en kommuns ekonomiska bördor, vilka kunna förädlas av den nykterhetsvårdande verksamheten, i så måtto att kostnaden för vård å alkoholistanstalt, vilken kostnad tidigare till stor del drabbat kommunerna, numera väsentligen överflyttats på statsverket. Kommunens andel i vårdkostnaden är numera så ringa, att någon ytterligare lättnad, åtminstone för närvarande, knappast behöver ifrågasättas.

Statsmakterna hava vidare under de senare åren genom direkta understöd åt nämnderna sökt främja deras verksamhet. Bestämmelserna härom meddelas i kungörelsen nr 216 av år 1932. Nämnas må, att sådant understöd för kalenderåret 1934 utgick till 359 nykterhetsnämnder, en i och för sig ingalunda låg siffra, då man beaktar, att en nämnd i en ansökan om sådant statsbidrag har att på ett eller annat sätt dokumentera, att den ådagalagt ett positivt intresse, som tagit sig uttryck i praktiska åtgärder. Ansökningsfrekvensen befinner sig i oavslutlig stegring år från år.

Även anslagen för ifrågavarande ändamål ha under de senaste åren till följd av den statsfinansiella situationen måst skäras ned ganska långt under de belopp, som synts erforderliga och som styrelsen ansett sig böra förorda. Nykterhetsnämnderna hava ej heller kommit i åtnjutande av understöd på långt när till de belopp,

som de med hänsyn till vidtagna åtgärder och till vad nämnda författning ställer i utsikt, kunnat ha anledning förvänta.

För ett målmedvetet och planmässigt arbete inom nämnderna vore det önskvärt, att nämnderna med en viss grad av trygghet kunde räkna med att komma i åtnjutande av statsunderstöd i den omfattning, som författningen medger. Socialstyrelsen har tidigare förordat ganska betydande höjningar av anslaget och ifrågasatt, om man icke för tillgodoseende av nyssberörda önskemål borde förläna det samma förslagsanslags karaktär.

Slutligen kan förtjäna omnämnas, att vårt anstaltsväsen på området behöver ytterligare utbyggas; därvid torde bland annat böra beaktas det under senare tiden starkt ökade behovet av vårdplatser jämväl å enskilda anstalter.

Socialstyrelsen får inom kort anledning att i samband med sina förslag till anslagsaskanden för budgetåret 1936/1937 närmare utveckla sina synpunkter på här berörda anslagsfrågor.

Förvisso kan man icke bygga förhoppningarna om en fortsatt lycklig utveckling av nykterhetsnämndernas verksamhet enbart på information och statliga åtgärder av ekonomisk natur. En sådan utveckling måste tillika grundas både på en ändamålsenlig lagstiftning och på ett hängivet intresse hos våra nykterhetsnämnder för folknykterheten. Men styrelsen håller före, att den nuvarande alkoholistlagen, om än behäftad med brister, i det stora hela är tillfredsställande, och att det hängivna intresset hos nykterhetsnämnderna för nykterhetssaken på många håll redan finnes och på andra håll, där så icke är fallet, genom andra åtgärder än i lagstiftningsväg kan väckas till liv.

* *

*

Till socialstyrelsens utlåtande ha fogats särskilda yttranden av t. f. byråcheferna Nyström och Nilson samt professor Kinberg.

T. f. byråchef Nyström: Med biträdande i allt väsentligt av socialstyrelsens utlåtande, i vad det avser föreliggande förslag till lag om nykterhetsvård, får jag beträffande förslaget till spritdrycksförordning anföra följande.

Socialstyrelsens yttrande avser att innebära en värdesättning ur allmän nykterhetssynpunkt av vissa viktigare punkter i den nuvarande försäljningslagstiftningen och de ändringsförslag, som rusdryckslagstiftningsrevisionen framburit. Det förefaller emellertid, som om den i yttrandet givna skildringen av nykterhetstillståndet i Sverige och dess utveckling under senare år skulle väl ensidigt uppehålla sig vid de ljusare sidorna och förbise de i revisionens betänkande påvisade och bestyrkta mörkare inslagen. Sålunda har under de senaste årtiondena onykterheten på landsbygden otvivelaktigt företett en betänklig ökning. Vidare har i åtskilliga främmande länder med tidigare hög alkoholkonsumtion denna under senare år minskats i väsentligt snabbare takt än fallet varit hos oss, varigenom vårt land kommit att intaga en plats i tåten bland länder med relativt hög spritdrycksförbrukning.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter synes det böra tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke, vid sidan av för närvarande i vårt land tillämpade metoder för alkoholmissbrukets bekämpande, man även borde taga under omprövning en väsentlig höjning av spritdrycksbeskattningen. Det har därvid ej förbisetts, att en dylik åtgärd skulle rikta sig icke blott mot missbruket av spritdrycker utan jämväl mot bruket av sådana. Det förefaller emellertid, som om den gamla, i socialstyrelsens yttrande understrukna gränsskillnaden mellan bruk och

missbruk skulle vara allt svårare att vidhålla i våra dagar, då på åtskilliga områden, särskilt motorväsendet, vad som i andra fall betraktas som legitim alkoholkonsumtion jämväl av lagstiftningen stämpas som alkoholmissbruk.

T. f. byråchef Nilson: Med biträdande av styrelsens utlåtande, i vad det avser förslaget till lag om nykterhetsvård, får jag beträffande förslaget till spritdrycksförfordning anföra följande.

Jag kan icke instämma i det beröm, som rusdryckslagstiftningsrevisionen i så rikt mått slösat på det s. k. brattssystemet. Det är tvivelaktigt, om den förbättring av nykterhetstillståndet i landet, som inträtt under tiden efter systemets införande, till avsevärd del är att tillskriva detta system. Andra omständigheter torde i mera väsentlig grad ha medverkat till det gynnsamma resultatet. Det allmänna missnöje, som systemet framkallat och som slutligen nödvändiggjort en omarbetning av de nuvarande bestämmelserna angående minuthandeln med spritdrycker och vin, synes ej heller tala till systemets förmån.

Att märka är även, att icke någon av de stater, som frångått sitt rusdrycksförbud — Norge, Finland och Amerikas förenta stater — funnit lämpligt införa ett sådant system som det brattska. Ej heller andra stater ha ansett systemet värt att kopiera. Det lär överhuvudtaget icke finnas någon stat, som pålagt sina medborgare ett sådant förmynderskap, som brattssystemet innebär. Och likväl torde det svenska folket få anses i fråga om civilisation och kultur stå så högt i jämförelse med de flesta andra folk, att ett dylikt förmynderskap synes obehövt, förutom det att det innebär ett beklagligt underkännande av det svenska folkets moraliska standard i förevarande avseende.

Revisionen synes ha utgått från att antingen skulle brattssystemet bibehållas i huvudsak oförändrat eller också skulle ett system med hög spritdrycksbeskattning införas. Att revisionen icke undersökt möjligheten av frågans lösning efter andra linjer, synes vara en stor brist i dess fullgörande av utredningsuppdraget.

Vad den verkställda omarbetningen av nu gällande rusdrycksförsäljningsförfordning angår, synes det påfallande, huru föga revisionen bemödat sig om att åt medborgarna skapa det rättsskydd gentemot de spritförsäljande organen, som hittills saknats. Det mest eklatanta beviset på denna underlåtenhet från revisionens sida är, att i förslaget till spritdrycksförfordning (1 kap. 3 §) i så gott som oförändrat skick intagits den allmänt kritiserade och till missbruk ledande föreskriften i 63 § av rusdrycksförsäljningsförfordningen om att all försäljning av rusdrycker skall ordnas så, att därmed åstadkommes så ringa skada som möjligt. Ej heller i övrigt synas de föreslagna bestämmelserna vara ägnade att undanröja de möjligheter till godtycke i tillämpningen, vilka utgjort den nuvarande försäljningsförfordningens största fel. Något förtroende hos allmänheten lär lagstiftningen på detta område ej kunna påräkna, om revisionens förslag vinner bifall, så mycket mindre som tillämpningen av lagstiftningen fortfarande skulle handhas av oansvariga personer i anställning hos enskilda företag (systembolagen) och icke av ansvariga befattningshavare i offentlig tjänst.

Det må även ifrågasättas, huruvida icke bättre garantier för rättssäkerheten i hithörande frågor erhöles, om överklagande av försäljningsorganens beslut finge ske hos någon myndighet, som gentemot dessa organ intoge en mera fristående ställning än kontrollstyrelsen.

Slutligen må framhållas, att någon befogad anledning ej synes föreligga att giva spritdrycksförfattningen formen av en kungl. förfordning, medan den författning, som avser nykterhetsvården, utfärdas såsom en lag.

På grund av vad sålunda anförts är jag av den uppfattningen, att styrelsen icke bort tillstyrka, att revisionens förslag till spritdrycksförfordning lägges till grund för en blivande lagstiftning i ämnet.

Professor Kinberg: Med instämmande i socialstyrelsens utlåtande i vad det angår spritdrycksförordningen får undertecknad med avseende på rusdrycksrevisionens förslag till nykterhetsvård anför följande.

I likhet med styrelsen anser jag att den i 1913 års alkoholistlagstiftning genomförda principen, enligt vilken initiativet till lagtillämpningen, utom i vissa undantagsfall, tillkommer ett kommunalt organ, nykterhetsnämnden, i huvudsak visat sig ändamålsenlig, men eftersom politikens konst är att »välja mellan stora olägenheter», har denna anordning även haft sina nackdelar. Den mest framträdande av dessa torde vara att den exklusiva rättigheten till initiativ i fråga om lagtillämpning också innebär makten att förhindra lagens tillämpning, även i sådana fall där förutsättningar härför äro för handen.

Att de kommunala organen begagnat sig av denna sin makt framgår av de i styrelsens utlåtande anförda statistiska uppgifterna. Enligt dessa utgjorde antalet kommuner som under lagens första giltighetsår, 1917, genom att utöva sin rätt att påkalla interneringsförordnande, åstadkommo dylikt förordnande endast 16. Att denna siffra är mycket låg kan knappast väcka förvåning, eftersom det självfallet måste dröja rätt länge innan en lagstiftning — som är till sin struktur utan föregångare, såväl inom det egna landet som utanför detta — blir känd och tillämpad, särskilt när tillämpningen är beroende på aktiviteten hos ett lekmanorgan av kommunal myndighets natur. Härtill kommer att nykterhetstillståndet i landet på grund av knappheten på spritdrycker under år 1917 var exceptionellt gott, så att en hel rad förut existerande privata alkoholistanstalter måste nedläggas. Motsvarande siffra för år 1934, då lagen alltså varit i kraft icke mindre än 17 år, är 73. Detta tal är visserligen 4.5 gånger så stort som talet för år 1917, men det utgör å andra sidan endast omkring 3 % av hela antalet kommuner i landet. Även om dessa 73 kommuner, till vilka höra landets större städer, omfatta en proportionsvis mycket större procent av landets befolkning, kvarstår det faktum att under år 1934 nykterhetsnämnderna i mer än 2 300 kommuner icke företagit någon tvångsinternering av alkoholist. Visserligen får det kanske förutsättas att icke varje kommun varje år bland sina inbyggare räknar alkoholister som förete indikation för tvångsinternering, men å andra sidan kan det anses uteslutet att icke ett stort antal av dessa kommuner skulle ha haft anledning påkalla internering för någon av sina inbyggare.

Det kan sålunda enligt min mening av dessa siffror dragas den slutsatsen att alkoholistlagen för flertalet kommuner förblivit en papperslag. Medan alkoholmissbruk av i lagen angivet slag i vissa kommuner medför allvariga ingrepp från det allmännas sida, är samma slags missbruk sålunda i andra kommuner fritaget från de rättsreaktioner som i lagen stadgas.

Den sedan många år pågående upplysningsverksamhet som avser att stimulera nykterhetsnämndernas insikter och aktivitet har alltså, trots obestridlig framgång, icke kunnat förhindra att alkoholistlagen fortfarande, 17 år efter ikraftträdandet, för ett mycket stort antal kommuner är praktiskt taget obefintlig. I fråga om alkoholmissbruket gäller sålunda vad erfarenheten visat rörande andra sociala missförhållanden, nämligen att upplysning endast når till en viss gräns. Det kan visserligen aldrig säkert angivas om och när denna gräns är uppnådd, eftersom den antagligen undan för undan förskjutes framåt, men att ett närmande till gränsen för upplysningseffekten i fråga om alkoholistlagen måste komma till stånd jämförelsevis snart sammanhänger enligt min mening med de psykologiska faktorer som, särskilt i mindre kommuner, göra sig gällande såsom en hämmande faktor för alkoholistlagens tillämpning. I små kommuner med en till yrkesverksamheten homogen befolkning spela alltså grupps- och koteriintressen en framträdande roll vid skötseln av kommunens angelägenheter. På grund av särskilda omständigheter kan den härskande klicken understundom vara rätt liten. Även om, såsom det i vårt land kan med stor säkerhet antagas, varje kommun rymmer ett

visst antal nykterhetsintresserade medborgare, så kan ett hälskande kotteri, vars ledande män själva ha sådana alkoholvanor, att en tillämpning av alkoholislagen inom kommunen synes dem mindre önskvärd, förhindra en dylik tillämpning genom att i nykterhetsnämnden placera endast likasinnade. Det faktiskt existerande nykterhetsintresset inom kommunen kan på detta sätt förhindras att göra sig gällande till gagn för nykterheten i kommunen. Dessutom har erfarenheten visat att alkoholmissbrukare icke sällan äro så aggressiva eller rent av farliga personer, att en nykterhetsnämnd drar sig för att ingripa, även om den finner en tillämpning av alkoholislagen i högsta grad påkallad. Slutligen finnes det ett säkerligen mycket stort antal kommuner, där underlåtenheten att tillämpa alkoholislagen beror på bristande intresse för nykterhetstillståndet inom kommunen. Det synes självklart att ingen upplysningsverksamhet rörande alkoholislagen förfogar över medel att genombrista ett motstånd mot lagens tillämpning, som beror på sådana psykologiska faktorer hos nykterhetsnämndernas medlemmar.

När ett dylikt sakernas tillstånd befinnes råda i ett stort antal kommuner måste därför enligt min mening upplysningsverksamheten kompletteras med organisatoriska och legislativa anordningar.

Ett annat, tungt vägande skäl härför är att alkoholislagens tillämpning icke längre får anses vara en angelägenhet, varöfver den kommunala självbestämningssrätten äger att ensam avgöra. Staten bekostar numera helt och hållet åtgärderna mot vissa svårare former av alkoholmissbruk (de farliga, de straffröförklarade, de oförbätterliga). Även i fråga om övriga alkoholister bär staten, genom bidrag till anordnande av alkoholistanstalter och driftkostnader, den huvudsakliga tungan.

Alkoholmissbruket är vidare en viktig brottsfaktor. Det innebär alltså ett riskmoment med hänsyn till medborgarnas säkerhet till person och egendom. Av båda dessa skäl är det ett statsintresse att alkoholislagen tillämpas. Detta betyder i sin ordning, att om vissa psykologiska omständigheter göra sig gällande inom kommunerna såsom ett hinder för lagtillämpningen, så böra statliga åtgärder vidtagas för att motverka dessa omständigheter.

Emellertid innebär detta icke att de kommunala organens nuvarande befattning med alkoholislagstiftningen bör slopas. Tvärtom bör denna alltjämt bibehållas. Ovanberörda psykologiska faktorer, som i många kommuner försätta alkoholislagen ur funktion, kunna antagligen motverkas på flera olika sätt.

En utväg vore att man bestämde att varje nykterhetsnämnds verksamhetsområde skulle omfatta ett visst minimiantal invånare. Om en kommun icke hade det nödiga antalet inbyggare, så skulle den alltså i alkoholistvårdshänseende förenas med så många angränsande kommuner, att dessa tillsammans erhöile minst det föreskrivna antalet invånare. Denna utväg har icke av rusdrycksrevisionen tagits i öfvervägande. Det är också sannolikt att en sådan anordning skulle möta stora svårigheter.

Revisionen har i stället valt den utvägen att förse nykterhetsnämnderna med en öfverbyggnad i form av en särskild länsnämnd inom varje län. De skäl revisionen anfört för detta förslag synas mig i det hela väl grundade. Länsnämnden skulle intaga en öfverordnad ställning i förhållande till de lokala nämnderna och skulle, mutatis mutandis, motsvara de provinsiella öfveråklagarnas ställning till underåklagarna i sådana länder där en dylik organisation finnes. Någon kompetensstrid mellan länsnämnden och de lokala nämnderna är sålunda icke gärna möjlig. Om de sistnämnda i enstaka fall skulle komma att skjuta ifrån sig till länsnämnderna uppgiften att vidtaga åtgärder i sådana fall, där de själva av psykologiska skäl icke vågade ingripa, så vore detta ingen olägenhet. Den »upplysningsverksamhet» som länsnämnden skulle utöva i en kommun genom att föranstalta om internering av en alkoholist, mot vilken den lokala nämnden av någon anledning icke vågat inskrida, skulle säkerligen vara vida mera stimulerande på de nykterhetsintresserades verksamhetslust än ett tjugotal upplysningsmöten.

Farhågorna att länsnämndernas blotta existens skulle förlama de lokala nämndernas aktivitet synas vila på en mindre riktig värdering av de psykologiska faktorerna inom kommunen. Länsnämndens befinthet och närvaron i varje lokal nämnd av ett särskilt ombud för denna — vilket ombud självfallet borde utses bland de nykterhetsintresserade — skulle helt naturligt stärka de nykterhetsintresserades inflytande på nykterhetsvården i kommunen.

Huru någon kompetenstvist skulle kunna uppstå mellan länsstyrelserna och läsnämnderna är svårt att inse. Länsstyrelsernas befattning med alkoholistlagstiftningen inskränker sig till att bifalla eller avslå framställningar från nykterhetsnämnderna — samt i särskilda fall polismyndigheterna — om interneringsföreskrifterna. I förhållande till länsstyrelsen intager läsnämnden alltså samma ställning som de kommunala nykterhetsnämnderna.

Rörande den omständigheten att läsnämnden, genom att föranstalta om internering av en invånare i en viss kommun, skulle pålägga denna vissa utgifter, må här endast erinras om det redan nu existerande parallellfall som består däri att statliga rättsskipningsorgan, genom att lagföra och å hospital internera sinnessjuka eller abnorma brottslingar såsom kriminalpatienter, vålla de kommuner, till vilka dessa patienter höra, utgifter som mången gång äro betydligt större för varje fall. Principiellt ligga båda fallen lika, eftersom det såväl i det ena som i det andra är ett statsintresse att lagtillämpning sker, även om detta måste äga rum på bekostnad av vederbörande kommuns ekonomiska intresse. Dessutom förekommer det dagligen och stundligen att kommunala myndigheter i en kommun vidtaga åtgärder (fattigvård, vård å kroppssjukhus eller sinnessjukhus m. m.) rörande person tillhörande en annan kommun, vilken därigenom åsamkas utgifter.

Vad angår den föreslagna utvidgningen av alkoholistlagens tillämpningsområde må här först framhållas att den revision av alkoholistlagstiftningen som ägde rum år 1931, förutom kodifiering av vissa praktiska erfarenheter som gjorts under den tid som förflutit sedan 1913 års lag trädde i kraft (den 1/6 1916), innehöll endast en nyhet av större räckvidd, nämligen stadgandet om kvarhållning under en tid av högst två år utöver den vanliga maximitiden av vissa kvalificerade alkoholisterna (de farliga, de straffrifyklarade, de oförbättrliga). Denna bestämmelse innebär emellertid icke någon utvidgning av lagens tillämplighetsområde. Med avseende på detta stadgades visserligen ett ökat omfång därigenom att av alkoholmissbruk vållad oförmåga att taga vård om sig själv samt störande uppträdande upptogs bland indikationerna. Dessa nya indikationer äro emellertid, såvitt erfarenheten hittills visat, av mycket begränsad räckvidd och torde för övrigt knappast giva anledning till några principiella svårigheter vid lagens tillämpning. Med avseende på denna för nykterhetsnämndernas verksamhet viktigaste punkt av lagens innehåll har sålunda ingen större förändring kommit till stånd genom revisionen 1931. Det ursprungliga tillämpningsområdet för alkoholistlagen har sålunda bestått väsentligen oförändrat under nära 19 år. I betraktande härav kan det knappast anses brådstörtat, om positionerna nu befinnas vara i behov att framflyttas något. Reala skäl för ett dylikt yrkande saknas icke.

Revisionen har framhållit att alkoholmissbruket bland ungdomen synes ha något ökats. Även om detta icke rimligtvis kan läggas det nuvarande försäljningssystemet till last, så är det likafullt en företeelse av allvarlig art, vilken icke bör lämnas ur sikte när en revision av alkoholistlagen blir aktuell. Det är en allmän erfarenhet att tidigt framträdande former av social missanpassning, de må yttra sig i vanart, kriminalitet eller giftmissbruk, just genom sitt tidiga inträdande äro ett tecken som varslar om fortsatt, eventuellt obotlig social missanpassning och därmed förknippade faror och kostnader för det allmänna. Vidare är det känt att tidigt uppkommet alkoholmissbruk, även om detta icke har sin huvudorsak i vissa konstitutionella psykiska särdrag hos individerna, plägar medföra särskilda risker för deras sociala utveckling. Det synes därför angeläget att man söker energiskt in-

gripa mot sådant alkoholmissbruk. Vid revisionen av alkoholistlagen bör sålunda i den paragraf som anger lagens tillämplighetsområde införas en indikation av det innehåll att alkoholmissbruk hos individer som icke uppnått 25 års ålder — just på grund av den starka presumption för sociala skador i framtiden, som dylikt alkoholmissbruk innebär — skall anses redan innefatta en social skada och därför utgöra skäl för lagens tillämpning.

En annan form av alkoholmissbruk, mot vilken åtgärder böra vidtagas, är den som förekommer hos de vagabonderande alkoholisterna. Även här synes det kringflackande, sysslolösa och parasiterande levnadssättet vara ett så tydligt bevis på social skada, att alkoholistlagen bör tillämpas på denna kategori, även om, just på grund av dessa individers levnadssätt, bevis på andra sociala skador icke kunna åstadkommas.

Att låta med åtgärder mot denna grupp alkoholmissbrukare anstå tills en revision av lösdrivarelagen kommit till stånd synes vara så mycket mindre lämpligt som alla tecken tyda på att denna lag, bland annat genom alkoholistlagens existens och tillämpning, alltmåra försättes ur funktion, i det att lösdrivare som också äro alkoholister numera i större utsträckning än förut behandlas enligt den på grund av sin konstruktion mera effektiva alkoholistlagen. I detta sammanhang må också framhållas att en lagstiftning om särbehandling av brottslighet på grund av parasitism är under förberedelse. Eftersom en stor del av lösdrivarna äro småförbrytare, vilkas brottslighet sammanhänger med ett parasiterande levnadssätt, skulle genom den nya lagstiftningen ännu en stor grupp av lösdrivare brytas ut från lösdrivarelagens tillämpningsområde.

Då det redan nu finnes en praxis att, där så med gällande bestämmelse låter sig göra, behandla alkoholiserade lösdrivare enligt alkoholistlagen, synes det sannolikt att genom den förutsedda lagstiftningen mot parasiterande kriminella tillämpningsområdet för lösdrivarelagen skulle så starkt kringskäras, att någon revision av lösdrivarelagen icke kommer till stånd inom överskådlig tid. Det vore därför konsekvent och riktigt att med avseende på de alkoholiserade lösdrivarna redan nu taga steget fullt ut och stadga att lösdriveri i kombination med alkoholmissbruk utgör en indikation för alkoholistlagens tillämpning. Några betänkligheter mot en dylik anordning med hänsyn till den organiserade alkoholistvårdens intressen torde så mycket mindre kunna anses föreligga som det redan nu finnes specialanstalter för detta socialt mera förkomna klientel (å Svartsjö och i Landskrona) och anstalten för manliga alkoholister av denna typ redan nu tenderar att bli en av alkoholistvårdens största. För övrigt må tilläggas att i fråga om alkoholism hos lösdrivare alkoholmissbruket och lösdriveriet äro så sammanvävda med varandra, att det är omöjligt att avgöra vad som är orsak och verkan och det sålunda är både enklast och riktigast att betrakta alkoholmissbruket och lösdriveriet såsom ett enda, socialt skadligt komplex.

En tredje grupp alkoholmissbrukare, vilken inte särskilt beaktats i alkoholistlagen, utgöres av dem som, samtidigt med att de själva äro alkoholister, bidraga till att göra andra till alkoholister antingen genom att tillverka och försälja hembränt brännvin eller genom att underhålla den illegala sprithanteringen medelst smuggling och langning. Den socialt skadliga verksamhet dessa element utöva genom att tillhandahålla spritdrycker just för det klientel som är hemfallet åt ett mer eller mindre grovt alkoholmissbruk är så betydande, att den bör energiskt motarbetas. Enligt erfarenheten är denna verksamhet i en mängd fall kombinerad med mer eller mindre svårt alkoholmissbruk hos utövarna själva. Då denna kategori av alkoholmissbrukare sålunda är ett slags bacillbärare med avseende på alkoholmissbruket, borde denna deras egenskap beaktas i alkoholistlagen, så att illegal alkoholhantering i förening med alkoholmissbruk betraktades såsom indikation för alkoholistlagens tillämpning.

Slutligen må erinras därom att fylleriförseelsernas betydelse såsom symptom på

ett ofta nog mycket allvarligt alkoholmissbruk icke tillräckligt uppmärksammas i den nuvarande alkoholistlagen. Visserligen är det en känd sak att en enstaka fylleriförseelse understundom kan komma till stånd, utan att den som gjort sig skyldig till förseelsen är alkoholmissbrukare. Fylleriförseelsen kan bero på särskilda psykologiska omständigheter vid ett givet tillfälle, på ett stämningsläge som icke har det minsta att göra med alkohol, men som kan medföra en eljest icke förekommande oförsiktighet vid alkoholförtäring. Den kan också bero på rent kroppsliga förhållanden, såsom stark trötthet, svaghetstillstånd efter sjukdom och liknande, vilka medföra en nedsättning av toleransen för alkohol, så att rus inträder vid obetydliga alkoholdoser, vilka enligt individens tidigare erfarenheter icke pläga framkalla förgiftningssymptom. Men i ett mycket stort antal fall är en fylleriförseelse en yttring av ett mer eller mindre svårartat alkoholmissbruk, vilket redan medfört framträdande men på grund av särskilda omständigheter icke upptäckta sociala skadeverkningar. Under år 1933 inträffade i Stockholm två fall, där alkoholister på grund av svartsjuka dödade sina fästekvinnor; i det ena av dessa fall begick dråparen omedelbart efter dådet självmord. I båda fallen förelåg ett långvarigt och svårt alkoholmissbruk, som i det ena fallet även tagit sig uttryck i fylleriförseelser, vilkas antal emellertid icke var så stort att de betingat omhändertagande enligt alkoholistlagen. Hade nu i denna lag funnits den föreskriften att varje fall av fylleriförseelse skulle göras till föremål för en preliminär undersökning genom vederbörande nykterhetsnämnd, så är det sannolikt eller åtminstone möjligt att man upptäckt att ifrågavarande person företedde ett alkoholmissbruk av sådan beskaffenhet, att internering bort komma till stånd. Att även andra grova brott (misshandel, sexualbrott o. s. v.) begås av svåra, men icke upptäckta alkoholister, på vilka alkoholistlagen är tillämplig, visar den kriminologiska erfarenheten gång på gång. I många av dessa fall har alkoholmissbruket tidigare manifesterat sig genom fylleriförseelser. Då dylika förseelser sålunda mycket ofta äro yttringar av ett på olika sätt socialt skadligt alkoholmissbruk, synes det vara angeläget att sådana bestämmelser införas i alkoholistlagen, att den fingervisning som fylleriförseelsen utgör också leder till att eventuellt alkoholmissbruk upptäcks och beivras.

Enligt min uppfattning bör därför vid en blivande revision av alkoholistlagen i denna lag införas en bestämmelse om att varje fall av fylleriförseelse skall göras till föremål för en utredning genom vederbörande nykterhetsnämnd över den tilltalades ställning till alkoholen, så att lämplig behandling kan komma till stånd där detta befinnes nödvändigt.

Med stöd av ovanstående anser jag det önskvärt

att lagstiftningsåtgärder vidtagas, så att alkoholistlagen tillämpas icke blott i ett relativt fåtal kommuner, utan över hela landet, vilket lämpligen kan ske genom inrättande av länsnämnder, i huvudsaklig överensstämmelse med rusdrycksrevisionens förslag;

att lagens tillämplighetsområde utvidgas till att omfatta

a) alkoholmissbrukare under 25 år, även om missbruket icke framträtt på sådant sätt som angives i gällande alkoholistlag;

b) alkoholister som på samma gång äro lösdrivare; samt

c) alkoholister som taga olaglig befattning med spritdrycker;

att bestämmelser införas i alkoholistlagen av innehåll att varje fylleriförseelse skall föranleda undersökning genom vederbörande nykterhetsnämnd, så att behandling enligt alkoholistlagen kommer till stånd, där undersökningen utvisat att dylik behandling är påkallad.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

De erkända arbetslöshetskassorna. Den av sko- och läderarbetarna bildade arbetslöshetskassan har den 1 juli 1935 av socialstyrelsen antagits till erkänd arbetslöshetskassa. Kassan, som har sitt säte i Stockholm, beräknas komma att omfatta omkring 11 000 medlemmar.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1935. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av april till 61 177. Under de 12 närmast föregående månaderna har motsvarande antal hjälpsökande varit följande:

1934:			
Maj	116 257	Oktober	84 811
Juni	99 628	November	92 016
Juli	86 253	December	92 881
Augusti	83 042	1935:	
September	78 918	Januari	93 419
		Februari	89 838
		Mars	83 588
		April	75 122
		Maj	61 177

Vid slutet av juni månad 1935 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande *preliminära* uppgifter till omkring 51 000. Under juni har sålunda antalet hjälpsökande nedgått med ca 17 %.

Yrkesfördelningen och minskningen (resp. ökningen) under maj 1935 framgår av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälp- sökande	Minsk- (ökning)		Antal hjälp- sökande	Minsk- (ökning)
Jordbruk	2 426	-2 060	Kraft- o. värmeproduktion . .	248	- 12
Skogshushållning	5 025	- 622	Sjöfart o. fiske	1 086	- 456
Ingenjörsarb. o. arbetsledning	80	- 37	Kontorsarbete	639	- 135
Malmbrytning o. metallind. . .	4 962	-1 107	Butika- o. lagerarbete	1 410	- 421
Jord- och stenindustri	7 009	- 335	Hotell- o. restaurangrörelse . .	327	- 102
Trävaruindustri	5 481	-1 916	Landtransport	2 347	- 700
Pappers- o. grafisk industri . .	1 361	- 120	Allmän tjänst o. fria yrken . .	575	- 185
Livsmedelsindustri	971	- 226	Husligt arbete	37	+ 16
Textil- o. beklädnadsindustri . .	485	- 172	Tillfällighets- o. diversearbete	18 322	- 2 823
Läder-, hår- o. gummivaruind. .	689	- 191	Ungdom utan särskild utbildn.	2 327	- 458
Kemisk-teknisk industri	618	- 76			
Byggnadsverksamhet	4 752	-1 807	Summa	61 177	- 18 945

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %		Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %
Stockholms stad	4 510	0·9	4 258 94·4	Göteb. o. Boh. län	4 777	2·2	3 779 79·1
Stockholms län	2 028	0·7	1 376 67·9	Älvsborgs	1 184	0·4	765 64·6
Uppsala	963	0·7	655 68·0	Skaraborgs	832	0·3	486 58·4
Södermanl.	466	0·2	315 67·6	Värmlands	3 700	1·4	2 378 64·3
Östergötlands	1 064	0·3	847 79·6	Örebro	1 641	0·8	1 242 75·7
Jönköpings	984	0·4	682 69·3	Västmanlands	521	0·3	371 71·2
Kronobergs	974	0·6	620 63·7	Kopparbergs	3 209	1·3	1 839 57·3
Kalmar	1 970	0·8	1 281 65·0	Gävleborgs	4 648	1·7	2 983 64·2
Gotlands	110	0·2	78 70·9	Västernorrh.	7 501	2·7	4 982 66·4
Blekinge	3 068	2·1	2 360 76·9	Jämtlands	1 738	1·3	519 29·9
Kristianstads	636	0·3	488 76·7	Västerbottens	2 185	1·0	551 25·2
Malmöhus	3 140	0·6	2 710 86·3	Norrbottnens	4 598	2·3	2 176 47·3
Hallands	841	0·6	610 72·5				
Göteborgs stad	3 889	1·5	3 236 83·2	Summa	61 177	1·0	41 587 68·0

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tabell:

Reserv- arbets	{ statligt . . . 18 878	Ung- doms- hjälp	{ reservarbete . . . 45	Under- stödd {	statligt . . . 4 335
	{ statskommun. . 10 843		{ arbetsläger . . 1 025		kommunalt . . 2 875
	{ kommunalt . . 2 813		{ kurser 778		Summa 41 587

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under maj till 7.4 miljoner kronor och under årets fem första månader till 32.1 miljoner kronor.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juni—10 juli 1935 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
276.	K. kung. ang. statens sekundärlånefond för jordbrukare	7 juni
277.	K. kung. om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.	7 ,
284.	K. kung. ang. ändrad lydelse av 3 och 4 §§ kung. den 12 september 1930 (nr 343) ang. allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålskreditfonden	7 ,
299.	K. förordn. om fortsatt tillämpning av förordn. den 8 juni 1923 (nr 155) ang. om-sättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker	15 ,
314.	K. kung. ang. ändrad lydelse av §§ 3, 4 och 5 instruktionen den 3 juli 1930 (nr 319) för av Konungens befallningshavande förordnat ombud hos bostadskredit-förening	15 ,
319.	K. förordn. ang. skattefrihet för viss förmån av hyresavdrag	15 ,
333.	K. kung. om ändrad lydelse av §§ 4 och 5 kung. den 26 juni 1931 (nr 282) ang. statsbidrag åt sjukkassor	15 ,
343.	Lag om ungdomsfängelse	15 ,
360.	K. instruktion för statens jordbruksnämnd	20 ,
376.	K. kung. om ändrade bestämmelser rörande handhavandet av tjänstepensioneringen enligt äldre pensioneringsgrunder för personal vid försvarsväsendet m. m.	15 ,
383.	K. kung. om viss ändring i kung. den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	28 ,
385.	K. kung. med vissa bestämmelser för beräknande av dyrtidstillägg åt befattnings-havare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1935/1936	28 ,
411.	K. instruktion för centralnämnden och länenämnderna för ackordslåneärenden m. m.	28 ,
424.	K. kung. ang. ändrad lydelse av 2 § kung. den 30 november 1917 (nr 832) ang. särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning	28 ,
425.	K. kung. ang. fördelningen av orterna i riket å de i avlöningsreglementen för ny-reglerade verk samt för försvarsväsendet upptagna ortsgrupperna	28 ,
426.	K. kung. om ändrad lydelse i vissa delar av kung. den 30 juni 1934 (nr 434) ang. statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet	28 ,
433.	Lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pen-sionsförsäkring	28 ,
434.	Lag om folkpensionering	28 ,
435.	K. förordn. om invalidunderstöd	28 ,
436.	K. kung. om lån för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen	28 ,
437.	K. kung. om ändring i vissa delar av instruktionen den 24 november 1933 (nr 683) för statens byggnadslånebyrå	28 ,
438.	K. kung. med vissa bestämmelser ang. förbättringsbidrag och nybyggnadslån för bostadsbyggnadsföretag på landsbygden	28 ,
439.	K. kung. om lån från lånefonden för lantarbetarbostäder	28 ,
440.	Lag ang. tillägg till lagen den 28 maj 1920 (nr 245) om medling i arbetstvister	28 ,

¹ Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 19 804. Häre ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 maj 1935.

Fackförbund	Redo- visade avdel- ningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samt- liga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Med- lemmar	Därav arbets- lösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	75	15 029	12 098	990	6.6	852	15 350	1 264	8.2
Bleck- o. plåtslagareförb. .	47	2 252	—	298	13.2	—	2 260	583	25.8
Bokbindareförbundet . . .	34	5 544	3 663	581	10.5	314	5 579	578	10.4
Bryggeriindustriarb.-förb. .	101	6 108	1 451	406	6.6	136	6 431	563	8.8
Byggnadsträfareförb. . .	194	20 720	—	3 662	17.7	—	20 640	6 428	31.1
De förenade förbunden . . .	49	7 387	2 321	557	7.5	177	7 568	682	9.0
Elektriska arbetareförb. . .	81	5 193	—	515	9.9	—	5 266	787	14.9
Gjutareförbundet	102	6 437	1	215	3.3	1	6 625	417	6.3
Grov- o. fabriksarb.-förb. . .	406	44 578	5 290	8 940	20.1	1 178	53 211	14 526	27.3
Gruvindustriarbetareförb. . .	38	5 456	35	1 259	23.1	1	5 426	1 325	24.4
Handelsarbetareförb.	238	25 132	8 534	2 378	9.5	508	25 151	1 903	7.6
Kommunalarbetareförb. . . .	205	30 177	5 818	957	3.2	167	30 803	1 970	6.4
Litograförbundet	15	2 148	117	119	5.5	4	2 195	116	5.3
Livsmedelsarbetareförb. . . .	126	18 958	5 286	2 462	13.0	605	21 082	3 312	15.7
Metallindustriarb.-förb. . . .	244	111 729	5 302	8 187	7.3	381	111 370	9 817	8.8
Järnbruksarbetare	57	25 543	74	1 453	5.7	—	26 525	1 280	4.8
Verkstadsarbetare	187	86 186	5 228	6 734	7.8	881	84 845	8 587	10.1
Murareförbundet	79	6 385	—	374	5.9	—	7 022	1 160	16.5
Målareförbundet	134	8 906	—	1 361	15.3	—	8 608	2 912	33.8
Pappersindustriarb.-förb. . .	182	28 933	1 257	3 393	11.7	216	31 945	4 625	14.5
Sadelm.- o. tapetsaref. . . .	39	1 915	311	251	13.1	19	1 950	250	12.8
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	49	9 555	3 604	962	10.1	261	9 871	1 202	12.2
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	239	11 951	1	5 945	49.7	—	13 295	9 046	68.0
Stenindustriarbetareförb. . .	122	7 333	—	2 916	39.8	—	7 733	2 762	35.7
Sågverksindustriarb.-förb. . .	168	17 162	3	4 189	24.4	3	20 188	8 881	44.0
Textilarbetareförbundet . . .	114	32 791	19 975	2 291	7.0	1 282	32 753	2 363	7.2
Tobaksindustriarb.-förb. . . .	10	2 432	1 887	177	7.3	166	2 405	150	6.2
Transportarbetareförb. . . .	111	14 176	29	2 587	17.9	2	16 688	3 544	21.2
Träindustriarbetareförb. . . .	188	12 219	174	1 921	15.7	17	13 108	2 537	19.4
Tunnbinderiarbetareförb. . .	14	180	—	58	32.2	—	181	61	33.7
Typograförbundet	104	9 850	518	715	7.3	58	9 850	752	7.6
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	149	8 169	—	2 265	27.7	—	9 093	3 382	37.2
<i>Summa</i>	8 602	478 805	77 675	60 881	12.7	6 348	503 647	87 898	17.5
Utom skogs- o. flottn.-arb. . .	3 383	466 854	77 674	54 936	11.8	6 348	490 352	78 852	16.1

Antalet arbetslöshetsveckor (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under maj uppgivits till inalles 315 872, vilket i genomsnitt motsvarar 5.2 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1 9 3 4								1 9 3 5				
	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj
<i>Sverige. Arbetslöshet, i % . .</i>	15.4	14.0	13.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	22.5	20.2	18.5	16.1	11.8
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	317	298	292	281	286	326	446	446	380	396	351	286	251
<i>Arbetsstillgång (medelgod = 3.00)</i>	. 3.55	. .	. .	. .	3.68	. .	. .	3.69	. .	. .	3.51	. .	. .
<i>Sysselsättn.-index (1926=100)</i>	. 99.1	. .	. .	. .	100.8	. .	. .	98.8	. .	. .	99.1	. .	. .
<i>Norge. Arbetslöshet, i % . . .</i>	25.6	23.4	23.4	24.6	23.1	23.7	24.7	27.2	28.8	28.8	27.1	26.9	. .
<i>Danmark. Arbetslöshet, i % .</i>	16.8	15.5	15.8	15.5	16.4	18.3	22.3	30.3	29.5	28.8	22.3	18.3	14.4
<i>Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .</i>	77	74	72	75	79	85	104	134	133	130	102	88	69
<i>Finland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	24	16	11	11	12	16	19	19	22	23	22	18	13
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	271	330	383	328	271	285	271	434	354	391	331	306	235
<i>Sysselsättn.-index (1926=100)</i>	. .	. 101.2	. .	. .	. .	99.0	. .	. .	96.8	. .	. .	99.2	. .
<i>Storbritannien. Arbetslöshet, i %</i>	16.2	16.4	16.7	16.5	16.1	16.4	16.4	16.1	17.7	17.5	16.5	15.7	15.6
<i>Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .</i>	2 148	2 150	2 185	2 195	2 144	2 182	2 185	2 151	2 397	2 358	2 225	2 114	2 114
<i>Sysselsättningsindex (1924=100)</i>	107.6	106.8	106.6	106.9	107.5	107.1	107.2	107.6	105.5	105.8	107.1	—	—
<i>Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	94	90	90	98	110	117	124	128	139	142	138	126	125
<i>Nederländerna. Arbetslöshet, i %</i>	29.1	29.1	30.9	31.7	31.8	32.0	33.3	37.9	42.7	40.0	33.1	31.5	34.5
<i>Arbetslöshetsindex</i>	25.3	25.2	26.7	27.3	27.5	28.2	29.6	33.5	35.7	35.2	32.0	—	—
<i>Belgien. Arbetslöshet, i % . .</i>	34.2	34.0	35.6	34.6	34.1	33.9	35.9	39.7	40.3	40.1	37.5	32.9	—
<i>Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	2 529	2 481	2 426	2 398	2 282	2 268	2 353	2 605	2 974	2 764	2 402	2 233	2 019
<i>Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	1 054	1 078	1 089	1 093	1 055	1 064	1 122	1 300	1 621	1 540	1 242	1 096	992
<i>Sysselsatta löntagare (i miljoner)</i>	15.6	15.5	15.5	15.6	15.6	15.6	15.5	14.9	14.4	14.7	15.3	15.9	16.4
<i>Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)</i>	274	264	257	248	244	249	275	308	334	335	315	287	256
<i>Schweiz. Arbetslöshet, i % . .</i>	12.9	12.4	12.3	12.3	13.3	13.7	16.0	20.1	23.8	23.6	19.9	16.8	—
<i>Arbetsstillgång (medelgod = 100)</i>	. 88	. .	. .	. 84	. .	. .	. .	82	. .	. 76	. .	. .	. .
<i>Sysselsättn.-index (1 kv. 1925=100)</i>	. 85	. .	. .	. 84	. .	. .	. .	82	. .	. 81	. .	. .	. .
<i>Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)</i>	318	311	320	325	326	340	362	405	468	501	493	459	435
<i>Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)</i>	352	345	350	358	353	382	408	454	527	546	527	492	466
<i>Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	941	831	887	867	887	905	970	962	1 012	956	853	803	755
<i>Estland. Oplac. arbetssökande</i>	1 990	903	493	838	1 016	1 796	2 927	2 739	3 406	3 721	3 121	2 247	1 358
<i>Sysselsättn.-index (1 jan. 1927=100)</i>	121.4	120.9	116.9	113.4	112.3	111.7	110.9	109.4	111.0	117.4	122.2	124.8	—
<i>Lettland. Oplac. arbetssökande</i>	1 831	1 019	904	949	999	1 796	5 012	7 854	7 604	7 008	6 451	5 961	—
<i>Polen. Arbetslöshet, i % . . .</i>	15.7	14.6	14.0	13.8	13.8	14.0	15.9	19.7	23.7	24.5	24.1	22.5	—
<i>Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %</i>	15.8	15.8	15.8	16.3	16.1	15.5	16.4	19.0	21.0	20.8	19.4	—	—
<i>Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)</i>	625	583	569	572	576	599	669	752	818	833	805	1 735	663
<i>Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	24	23	22	22	21	20	21	22	22	22	21	21	—
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	301	337	346	311	338	329	333	381	380	375	348	321	—
<i>Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)</i>	13	14	13	13	12	13	14	17	21	22	18	—	—
<i>Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)</i>	12	9	10	11	10	11	12	16	27	30	27	16	13
<i>Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	36	33	25	24	21	23	20	39	36	40	45	—	—
<i>Kanada. Arbetslöshet, i % . .</i>	18.5	18.0	17.9	16.5	16.4	16.2	17.5	18.0	18.0	18.2	16.7	17.0	—
<i>Sysselsättningsindex (1926=100)</i>	96.6	101.0	99.9	98.8	100.0	100.2	98.9	94.4	94.6	96.4	93.4	95.2	—
<i>Förenta st. Sysselsättningsindex:</i>													
<i>Bur. of Lab. St. (1923—25=100)</i>	82.5	81.1	79.6	79.8	75.8	78.4	76.8	78.0	78.7	81.2	82.4	—	—
<i>Arbetslöshet, i %</i>	20.0	19.6	20.8	21.6	20.3	20.1	21.1	21.2	21.0	20.0	19.4	18.7	18.3
<i>Australien. Arbetslöshet, i % .</i>	. .	20.9	. .	. 20.4	. .	. .	. .	18.8	. .	. 18.6	. .	. .	. .
<i>Nya Zeeland. Arbetslösa (1 000-tal)</i>	46	48	50	51	50	48	46	44	44	43	44	45	—

¹ Reviderade siffror.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud.

(1935: III.)

Olycksfall vid golvöppningar, ställningar, gallerier o. d.

32. I en järnvägstunnel vid B. pågick utvidgning av en sida å tunnelsektionen såsom ett led i linjens elektrifiering. Vid olyckstillfället var man sysselsatt med att spränga ut en nisch, där sedermera den elektriska ledningens upphängningsanordningar skulle anbringas på ett armsystem.

Under borrar- och rensningsarbetena begagnade arbetarna en ställning med plattform, anordnad för transport å rälerna. För att icke den tralla, på vilken ställningen och plattformen var anbragt, skulle tippa över, hade fyra fästjärn anbragts vid trallan på ett sådant sätt, att fästjärnen skulle gripa om rälernas huvud, se fig. 9. Denna anordning hade använts vid andra tunnelsprängningar, utan att någon olycka inträffat.

Vid olyckstillfället var en man G. sysselsatt med rensning efter ett skott. Rensningen tillgick på så sätt, att plattformen fördes fram till c:a 2 m ifrån rensningsstället, varefter G. medelst ett spett bröt ned stenar ifrån nischens sida och tak. Plötsligt inträffade ett ras i tunneltaket närmare plattformen. Några stenblock föllo ned på plattformens främre kant, med påföljd att ställningen tippade över ända. G. kastades ned på spåret och föll därvid så olyckligt, att ena tinningen träffade rälen. G. fördes till sjukhus, där han emellertid avled samma dag.

Orsaken till att ställningen välte berodde på, att arbetarna icke begagnat sig av fästjärnen vid rälsen. Detta åter hade sin orsak i deras omsorg att icke förstöra plattformen vid ras. Då dylik fara hotade, fördes nämligen vagnen raskt i säkerhet. Detta kunde icke ske med tillräcklig snabbhet, då fästjärnen »grepo» om räls-huvudet.

Till undvikande av liknande olycksfall kommer arbetsledningen att bygga om ställningen och anbringa den på en vanlig godsvagn av öppen typ.

Denna vagn kan givetvis icke heller föras tillräckligt snabbt undan vid ett eventuellt ras i tunneltaket, varför man skulle taga de kostnader, som eventuellt bli va nödvändiga för godsvagnens reparation efter demolering på grund av ras.

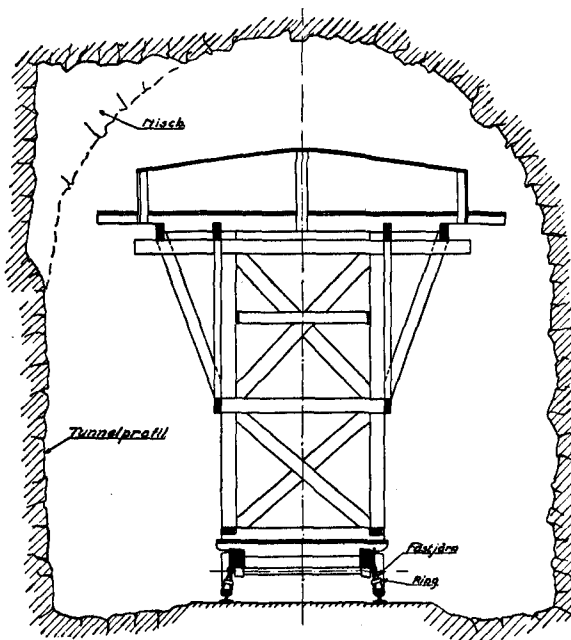

Fig. 9.

Beträffande plattformens beklädande med plank föreslog yrkesinspektören, att två lag med plank skulle anbringas, lagda vinkelrätt emot varandra och på lämpligt sätt förbundna. Anordningen är avsedd att förhindra, att en eller ett par plankor skulle slås loss av nedfallande stenblock, innebärande risk för arbetarna att av dessa plankor kastas emot tunneltaket eller slungas ned från plattformen. Denna skulle försees med räcken, men kunna dessa blott anbringas på två sidor på grund av arbetets natur. (I: 56)

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

33. Ett sjukvårdsbiträde O. skulle i sjukhusets *personhiss* transportera en patient från tredje till första våningen. Då hon skulle sätta i *gång* hissen nedåt, gick den i stället upp mot fjärde våningen, dit vederbörande avdelningssköterska rekviderat densamma. Härvid ryckte O. upp dörren för att stoppa hissen. Den stannade mellan tredje och fjärde våningarna och kunde ej medelst tryckknapparna förflyttas ur sitt läge. Med anledning härav *kröp O. ur hissen ned till tredje våningen*. Patienten, som härvid blev lämnad ensam, visade emellertid tecken till oro, varför O. *försökte på samma väg åter taga sig in i hissen*. Under tiden detta hände hade ett annat sjukvårdsbiträde från fjärde våningen ropat ned till hissen för att efterhöra, om någon vistades i densamma. Då hon ej erhöll svar, tillkallade hon omedelbart tjänstgörande maskinisten samt underrättade denne om att hissen var tom. Maskinisten begav sig strax upp i femte våningen (vinden) och satte hissen i rörelse uppåt. O., som just då försökte taga sig in i hissen, *klämdes härvid mellan hisskorgen och hisstrumman* samt trycktes sedan genom en glasruta. När hissen passerat förbi rutan, *föll O. till hisstrummans botten*.

Byggnadsnämndens hissinspektör undersökte samma dag hissens säkerhetsanordningar, varvid dessa befunnos vara i tillfredsställande skick, varför anledningen till olyckan icke kan tillskrivas någon felaktighet hos hissen.

O. avled sedermera av sina vid olycksfallet erhållna skador.

(II: 69)

Olycksfall vid järnvägar, transportbanor o. d.

34. I ett *järnverk* användes en *smalspårig järnväg* för att transportera thomasslagg från hyttorna till thomaskvarnen. Järnvägen går bl. a. förbi två järnpelare, vilka uppbära en travers, och då en pelare är belägen c:a 80 cm från ena rälssträngen, blir *avståndet mellan loket och pelaren endast 40 cm*.

Strax före sitt skifts slut var slaggdragaren N. på återfärd med loket från kvarnen. N. stod därvid på lokets fotsteg och samtalade med föraren, som hade sin uppmärksamhet riktad rakt fram. Under samtalets gång *lutade N. sig bakåt* för att bättre kunna se föraren, varvid N. under färden *slog huvudet i den ovan nämnda järnpelaren*. N. förlorade balansen och föll av, varvid tågsättet gick över honom.

N. forslades omedelbart till verkets sjukstuga, där det konstaterades, att han hade högra armen och högra delen av bröstkorgen fullständigt krossade samt ett krossår å vänstra delen av hjässan. N. avled ett par timmar efter olyckan.

Orsaken till olycksfallet synes vara, att N. vid återfärden uppehållit sig å lokets fotsteg, ehuru muntliga instruktioner givits vederbörande att vid färd till hyttan uppehålla sig å lokets förarrum.

(III: 64)

Olycksfall vid kar, bassänger o. d.

35. I en *textilfabrik* kokades tyg i ett öppet, cylindriskt kar av trä med diam. 2.5 m och höjd 2 m. 15 cm över karets botten var anbragt en perforerad silbotten av 1" spån-tat trä. Kokningsvätskan uppvärmdes i detta mellanrum medelst ett perforerat åugrör.

Anordningen hade någon tid varit i bruk, och man hade utfört omkring 35 kokningar, utan att något tecken till fara yppat sig, men vid olyckstillfället torde den våta tygmas-

san, som utgjordes av ganska tunt tyg, ha lagt sig nästan som en pumpkolvspackning eller som en stor plugg i karet, så att övertryck uppstått mellan karetets botten och silbotten, vilken slutligen brustit längs en korda och skjutit upp ovanför liggande del av tyget, så att *kokvatskan flödat över*. Då färgeriarbetaren L. samtidigt gick upp på bryggan kring karet för att stänga en ångventil, *översköljdes han av den överkokande hela vatskan* och erhöill därvid så svåra skador, att han avled följande dag.

Till avlägsnande av faran för ett upprepande ha följande anvisningar meddelats.

Den perforerade silbotten ersättes med en botten utförd som ett båttrall av 1" a 1 1/4" trä. Mitt i karet anbringas ett stigtrör från bottenmellanrummet, snett avskuret nedtill och perforerat samt upptill försett med en spridarhuv.

(IV: 6)

Olycksfall vid motorer.

36. För drift av ett tröskverk nyttjades en *förbränningsmotor*, vilken tagits från en utrangerad traktor. Motorns drivremskiva var utförd av gjutjärn, tudelad samt försedd med sex ekrar och anbringad på vevaxelns förlängning.

Under arbetets gång gled drivremmen av motorns remskiva. Då belastningen därigenom helt plötsligt upphörde, hann motorregulatorn icke verka tillräckligt snabbt, utan *motorn rusade upp i så stor hastighet, att remskivan sprang sönder*. Delarna slungades därvid omkring, och endast navet med två ekrar sutto kvar på axeln. *Arbetaren S. träffades på vänstra armen av en kringflygande del, som förorsakade ett svårt sår, för vilket han måste söka läkarhjälp*.

Det kan betraktas såsom tur, att icke flera blevo skadade. I arbetet deltog nämligen 4 a 5 personer, som alla stodo inom räckhåll för de kringslungade delarna, och att dessa slungats med stor kraft framgår därav, att ett ganska stort stycke trängde igenom logväggen.

Vid undersökning av de delar, som återfunnits, iaktogs ett flertal gamla bräckor i godset. Samtliga bräckor voro belägna tvärs över ekrarna och omedelbart intill, där dessa övergå i godset till förstärkningen på remskivans innersida. Bultarna, som höllo samman skivans ytterdelar, voro icke fast åtdragna, varför det är möjligt, att fjädringar uppkommit, som så småningom förorsakat bräckorna.

(VII: 4)

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

Kapsågar.

37. För att kapa ett parti ved för gårdens behov hade en hemmansägare H. lånat en mindre *cirkelsåg* av en granne. Sågen, som var avsedd för såväl kapning som klyvning, var fabriktillverkad men *saknade skydd för klingan*.

H. biträdades av en arbetare men utförde själv den egentliga kapningen. Under arbetets gång *fångade klingan en träflisa, vilken slungades mot H. och träffade honom i ena ögat*. Detta skadades därigenom så svårt, att det sedermera måste opereras bort.

Ägaren till sågen har av yrkesinspektionen lämnats anvisning om huru skydd för klingan bör anordnas.

(VIII f: 12)

Klyvsågar.

38. En arbetare R. var sysselsatt med *sågning av laths*. Sågen var försedd med synnerligen goda skydd, ett stadigt överskydd av plåt samt rätt placerad klyvkniv. Överskyddets ändar voro dessutom nedböjda så, att dess framkant låg endast 7 cm över sågbordet. För att sågaren ej skulle behöva med handen följa ämnet ända fram mot klingan, var framför densamma och skyddet anbragt ett par rullar, varav den övre med fjäderkraft tryckte ämnet mot den undre.

I ett arbetsstycke befann sig en kvist c:a 10 cm från bakre ändan. Då lathsen passerat klingan, bröts densamma av vid kvisthålet, och *den 10 cm långa ändan kastades tillbaka och träffade R. i högra ögat, som krossades*, så att det måste uttagas å lasarettet.

Enär överskyddets framkant befanns på endast 7 cm avstånd från sågbordet, kan träbiten ej ha kastats direkt upp mot R:s öga utan måste ha studsat mot bordet och den övre styrrullen eller mot skyddet och bordet.

Olycksfallet belyser den risk, som förefinnes vid sågningsarbete, och att en olycka kan inträffa, även när skyddsanordningarna kunna förefalla tillfredsställande. Ett rörligt skydd hängande från överskyddskanten ned mot bordet hade sannolikt förebyggt olycka. Dock borde sågaren i förevarande fall ha iakttagit större försiktighet, när kvisten genomsågades.

(VIII g: 22)

Cellulosa- och pappersmaskiner.

39. Vid en pappfabrik hade efter föregående års inspektion en massarivare (*wurster*) inmonterats, och hade därvid de cylindriska kugghjulen samt remdriften förskyddats genom att kringgärdas med ett trästaket av tillräcklig höjd. På den fjärde sidan var en liten fällbom anbringad, för att smörjaren skulle komma åt lagerskålarna. Mot skyddsanordningarna kunna några berättigade invändningar knappast göras, enär under normala förhållanden skydden måste anses vara tillfredsställande.

En arbetare B. skulle en dag lägga på en rem på massarivarens nollskiva och hade för den skull gått så försiktigt till väga, att han knutit fast remmen vid nollskivans rembana. Då B. skulle föra nollskivan runt för hand, råkade remmen att till en liten del glida över på fasta skivan, varigenom wurstens kugghjul kommo i rörelse. Kugghjulen fångade härvid B:s ena arm och drog in armen, som erhöll svåra krossår och skador å överarmens muskler. På grund av att massarivaren hade mycket ringa hastighet, kunde remmen föras tillbaka till nollskivan, innan B:s arm hunnit att skadas ännu svårare. Risk för armens avslitande förelåg. Kugghjulen komma nu att inkåpas.

(VIII l: 16)

Tröskverk.

40. Under tröskningsarbete, som utfördes med ett mindre Termenius-tröskverk av ändmatningstyp, var den 17-åriga E. sysselsatt med att skära av band. Under en kort paus i arbetet, medan mataren vände sig om för att mottaga ett glas svagdricka, sträckte E. sig fram över matarbordet. Han råkade därvid komma in i mataröppningen med sin högra fot, så att denna kom i beröring med slagcylindern och drogs in i verket. E:s underben krossades fullständigt och avsläts upp emot knäleden.

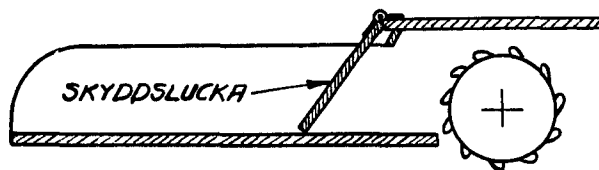

Fig. 10.

För att förekomma ett upprepande av dylika olycksfall under korta raster i arbetet har arbetsgivaren å tröskverket anordnat en skyddslucka (fig. 10), som bekvämt kan fällas ned, när arbetet upphör.

(VIII t: 41)

41. G. var sysselsatt som matare av ett tröskverk och lämnade under tröskningen sin plats i matargropen samt gick fram till kanten av matarbordet för att se, hur mycket som var kvar otröskat.

Då han återvände, råkade han enligt egen uppgift troligtvis halka och kom därvid med högra benet ned i tröskcylindern. Benet avsläts därvid vid knäskålen och måste vid framkomsten till sjukhuset amputeras ovanför knäet.

Tröskverket var försett med s. k. sufflettlucka över inmatningsöppningen samt nere i inmatningstratten dessutom en falllucka av plåt, som vid en tryckning å en bräda i tratens översta del faller ned och stänger inmatningsöppningen. Dessutom var tröskverket försett med ett s. k. räckskydd runt inmatningsöppningen, men detta var vid olyckstillfället stjälpit bakåt och således försatt ur funktion.

Uraktlåtenhet att med antingen fall- eller sufflettluckan stänga inmatningsöppningen och det förhållandet, att räckskyddet icke fanns i skyddande läge, måste anses såsom orsak till olycksfallet, vartill även i viss mån dålig belysning bidragit.

Arbetsgivaren har nu anmodats ändra skyddet, så att det ej går att lägga bakåt men däremot kan fällas framåt mot matarens plats och över inmatningsöppningen för att ej vara till hinder vid inkörning genom låga dörröppningar.

(VIII t: 42)

Övriga jordbruksmaskiner.

42. Vid en lantgård körde en 11-årig pojke en hästräfsa av vanlig självavläggande typ. På höger sida om den stolpe, som uppbär sitsen, sitter en pedal för att med foten hålla räfsan stadigt nere och i samband med denna en handspak för att lyfta räfsan för hand, om så skulle behövas. När räfsan tömmes, gå denna fotpedal och handspak mot varandra och verka liksom en sax.

Ehuru stor till växten nådde pojken ej ner så långt, att han fick stöd för fötterna, och vid något gupp av räfsan föll han av sitsen och ned på höger sida med bröstet och ryggen mellan ovannämnda fotpedal och handspak. Samtidigt kom han ofrivilligt att trycka på utlösningssanordningen, så att hästen drog upp räfsan för tömning. Pojken blev därvid klämd mellan fotpedalen och handspaken. Då motståndet härigenom blev ovanligt stort, stannade hästen. När folk kom tillstädes, var emellertid pojken död.

(VIII u: 18)

Axlar.

43. På en egendom, arrenderad av en person A., användes för drift av kvarn och tröskverk en c:a 30 hkr vattenturbin, uppställd i en c:a 3 m djup turbingrop. Turbinens drivkraft överföres medelst koniska kuggväxlar från den vertikala, med c:a 300 varv/min. roterande turbinaxeln till ovanför turbingropen belägna horisontala axelledningar, vilka genom linskivor och linor driva kvarnen och tröskverket. Pådraget till turbinen utgöres numera endast av en i tubledningen insatt spjällventil, enär den tidigare använda ledskeneparaten blivit oduglig på grund av rost m. m. Spjällventilen kan endast manövreras neduti turbingropen, för vilket ändamål en stegge anbragts i denna, se fig. 11.

En dag vid påbörjande av tröskningsarbete skulle arrendatorns son N. gå ned i turbingropen för att draga på vattnet till turbinen. Sedan detta verkställts, gick han upp ett stycke på stegen för att av personalen på logen få upplysning om, huruvida tröskverket gick med normal hastighet. Då denna emellertid var för hög, gick N. åter ned i turbingropen för att strypa pådraget. N:s kläder råkade härvid fastna vid den oskud-

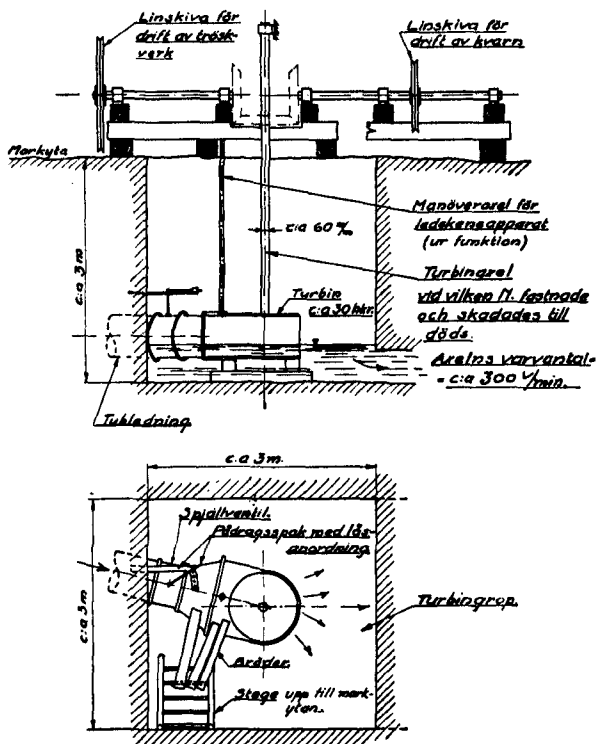

Fig. 11.

dade, släta turbinaxeln med påföljd, att kläderna sletos av överkroppen, varjämte vänstra armen svårt skadades. N., som dess bättre ej följde runt med axeln, förmådde själv såväl stoppa turbinen som gå upp ur gropen.

Då de på logen varande personerna observerade, att tröskverket stannade, misstänkte de, att något inträffat och skyndade ut till turbingropen, ovanför vilken N. påträffades. Han fördes till lasarett, där några dagar senare armen måste amputeras. *N. avled dock på grund av de erhållna skadorna och tillstötta komplikationer.*

Olycksfallet har antagligen tillgått så, att då N., som ytterst på överkroppen bar en ganska vid blus, lutat sig ned för att ställa om pådraget, blusärmen sannolikt har fångats av den närbelägna axeln med ovannämnda påföljd.

Vid av yrkesinspektörsassistenten företagen undersökning på platsen föreskrevs bl. a. följande skyddsåtgärder:

1. Turbinaxeln inskyddas på betryggande sätt.
2. Spjällventilens spindel förlänges, så att ventilen kan manövreras vid markytan ovanför turbingropen.
3. Axelledningar jämte kuggväxlar ovanför turbinen inskyddas på lämpligt sätt.
4. Vid stora linskivan uppsättes ett kraftigt och stadigt skyddsräck.
5. Över nedstigningsöppningen till turbingropen anbringas en fällbar lucka.
6. Den i gropen uppställda stegen överses och placeras på ett sådant sätt, att den står säkert och stadigt.

Det inträffade manar ånyo till iakttagande av största varsamhet vid i gång varande axlar, vilka i regel skola vara inskyddade på betryggande sätt, även om de äro släta.

(VIII 2: 28)

Svänghjul, remskivor och remmar.

44. Vid krossning av sten i och för *vägomläggning* användes en *traktordriven kross*. Traktorn var uppställd på några meters avstånd från krossen, till vilken kraften överfördes med en rem. Vid drivhjulet fanns ej något rem- eller remhjulsskydd, vilket förhållande av arbetsgivaren motiverades med att traktorn, som var av äldre typ, svårigen kunde förses med sådant skydd, utan att vissa anordningar för traktorns skötsel bleve svåråtkomliga.

Vid dagen för olycksfallet rådde stark blåst, och remmen hade blåst av vid ett par tillfällena. För att få den att draga bättre tog sig då maskinskötaren före att *med ett mindre varstycke i ena handen vaxa den å översidan av traktorns drivhjul pålöpande remparten.*

Detta iaktogs av en arbetskamrat, men däremot iakttog denne ej, hur olyckan direkt tillgick. Maskinskötaren observerades nämligen strax efter liggande medvetslös invid traktorns bakre transporthjul. Den hand, med vilken han skött vaxbiten, var mycket illa skadad, och skadans utseende tydde på att *handen indragits mellan remmen och remhjulet*. Han hade därvid kastats mot traktorns bakre transporthjul och slagit huvudet mot detta med sådan kraft, att han senare på dagen avled.

Vid inspektion av olycksplatsen lämnades bl. a. anvisningar om att smörjning av rem blott får ske å remmens avlöpande del och med lämpligt redskap samt helst med flytande remvax. Vissa angivna åtgärder skola vidtagas, så att rem- och remhjulsskydd kunna uppsättas. Drivremmen mellan motor och kross skall kringgårdas med stadiga skyddsräck.

(VIII 3: 31)

45. *I en mekanisk verkstad* hade remmen till en fläkt brustit och därefter blivit lagad. Påläggning av remmen på remskivorna var avsedd att ske efter middagsrastens slut och före det motorn sattes i gång. G. glömde emellertid bort detta. Motorn slogs därför ifrån, men innan axeln hunnit stanna, tog G. tag i remmen, vilken samtidigt lindades om axeln och drog honom upp mot densamma. Han erhöi därvid ett komplicerat armbrott.

(VIII 3: 32)

K u g g v ä x l a r.

46. Vid sysselsättning med tillsyn och skötsel av ett nyuppfört *kross- och sorteringsverk*, vilket skulle avprovas, råkade maskinisten L. ut för en svår olyckshändelse.

Av någon anledning hade kolstycken stockat sig i tilloppet till krossen, och L. försökte med en järnstång peta loss dem. Stången var emellertid för kort, varför L. för att komma närmare klev över ett skyddsräcke, anordnat utanför krossens kugghjul på c:a 85 cm höjd över golvet, och ställde sig på smörjkopparna till de två matarvalsarnas lager. Då L. skulle förflytta sig tillbaka, råkade han med *vänstra foten glida ned från smörjkoppen och kom därvid med foten omedelbart intill de båda kugghjulens ingreppspunkt*, varvid byxbenet fattades och drogs med samt söndertrasades. L. lyckades dock hålla sig upprätt, men benet kom så nära kugghjulen, att *svåra slitskador i senor och kött uppkommo*. Samtidigt bröts även högra benet.

Bolaget har efter olyckan helt byggt in de båda kugghjulen.

(VIII å: 5)

Olycksfall vid elektriska apparater och ledningar.

47. I en *yllefabrik* finns en spakmanövrerad *varuhiss med hissmaskineri för 500 V växelström*, uppställt i ett särskilt hissmaskinrum i vindsvåningen. Under den ordinarie hissförarens sjukdom anmodades vävaren P., vilken uppgav sig tidigare haft vana som hissförare, att sköta denna syssla. På verkmästarens anmodan lämnade hissföraren instruktioner till P. angående arbetets utförande. Bl. a. hade hissföraren påvisat, var huvudströmbrytaren satt i hissmaskinrummet och vilka ledningar och apparater, som voro spänningsförande och vilka som voro spänningslösa efter fränslagning av densamma. Samtidigt tillrådde han dock P. att i händelse av inträffande fel vända sig till anläggningens maskinist, som själv eller genom någon av anläggningens elektriker komme att avhjälpa det.

Då P. skött sin nya tjänst ett par veckor och en arbetare vid ett tillfälle skulle använda hissen för en transport, stod P. icke att finna. Arbetaren sökte på olika håll men kom slutligen ihåg, att P. tidigare yttrat något om, att *hissen ej fungerat som den skulle, beroende på att kontaktkolen på huvudreläet på instrumentstället sutto lösa eller hade dåliga kontaktytor*. Han gick upp i hissmaskinrummet och påträffade där P. liggande tillsynes livlös på golvet framför instrumentstället med ett svårt brännsår på höger pekfinger. Han tillkallade hjälp och underrättade verkstadskontoret. P. bars ned och fördes till sjukhus, där man dock endast kunde konstatera, att döden inträtt.

Vid undersökning konstaterades, att *huvudströmbrytaren fortfarande stod tillslagen*. Det är troligt, att P. med *smärgelduk försökt putsa kontaktytorna på kolen till huvudreläet*, vilket han avsiktligt eller av glömska underlåtit att först göra spänningslöst. Under arbetet har han träffats av strömmen och blivit bränd med ovannämnda påföljd.

Orsaken till olyckan är, att P. icke följt lämnade anvisningar utan på eget bevåg tagit befattning med en anläggning, som han icke varit tillräckligt förtrogen med. En bidragande orsak är, att hissmaskinrummets dörr icke varit låst. Hissmaskineriet var av äldre typ med de blanka delarna mindre skyddade mot ofrivillig beröring, än vad fallet är vid nyare typer.

Dörren kommer hädanefter att hållas låst, med nyckeln förvarad av arbetsledningen, och förbud meddelas för andra än vederbörande reparatörer att gå in i hissmaskinrummet.

(IX: 58)

Olycksfall genom fallande föremål, ras och liknande.

48. I en *gruva* arbetade J. tillsammans med en kamrat O. på 126 meters nivå med *skutborrning* på arbetsplatsen A (se skiss fig. 12). De hade borrar ett hål B i en skuta och hjälpts åt med att anbringa dynamitladdningen medelst ett par långa laddstakar, då plöts-

ligt det bergparti, varpå de stodo, gav vika. *J. föll ned i störtchaktet* och *O. fick ett slag, som skickade honom in i orten*. Av undersökningen framgick, att det parti, varpå arbetarna stodo, bestod av is och hopfrusen sylta (se skiss fig. 12). En del av det frusna partiet hade tydligen lossnat och därigenom förorsakat olycksfallet.

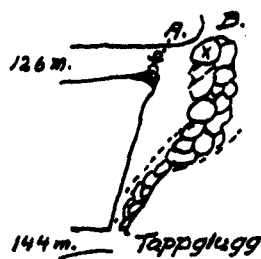

Fig. 12.

J. hade då han föll antagligen sökt fatta tag i *O.* och därvid tydligen utdelat det slag, som blev dennes räddning. Då *O.* hört ras av sten, tittade han över kanten nedåt men kunde därvid icke se eller höra någonting. Han åkte då upp och anmälde saken, varefter störtchaktet tappades på 120 ton berg, varvid den förolyckade *J.* återfanns död. Enligt läkarens utsago var dödsorsaken ett par stora hål i huvudet, som den förolyckade ådragit sig vid fallet.

Föreskrift har lämnats om användning av säkerhetslinor i arbetet. (X: 81)

Olycksfall vid skogsavverkning.

49. *En timmerkörare K. anträffades död, fastklämd mellan ett timmerlass och en gran invid basvägen. Olyckan hade inträffat vid en mindre backe i basvägen.*

Timmerlasset, som vid olyckstillfället av spåren att döma haft god fart och elängt, hade först törnat mot en på vänstra sidan av vägen befintlig stubbe, därefter kastats mot en mindre gran på höger sida av vägen samt slutligen stannat mot en på samma sida om vägen men något längre fram stående större gran, mot vilken *K. låg fastklämd. K., som under färden suttit på lasset, hade antagligen vid stöten mot den mindre granen slungats av lasset och hamnat med ryggen mot den större granen, där han omedelbart därpå blivit träffad och ihjälklämd av det tunga timmerlasset.*

Orsaken till olycksfallet synes i första hand bero på basvägens otillfredsställande beskaffenhet. Lassets framförande med för stor hastighet torde därjämte vara en bidragande orsak till olyckan.

Det inträffade framhåver betydelsen av att större uppmärksamhet ägnas åt basvägarnas beskaffenhet. I socialstyrelsens anvisningar angående skydd mot yrkesfara vid skogsavverkningsarbete framhålls följande:

»För att en basväg skall medgiva ett i möjligaste mån riskfritt framförande av stora lass, bör den uppgås och planeras, medan marken är bar.»

Vägens planerande bör omfatta bl. a. följande:

1. upphuggning av vägen till tillräcklig bredd, så att de nu under körningen ofta förekommande skadorna genom klämning mellan lass och för nära vägen stående träd och stubbar undvikas; även nedhängande eller från sidan mot vägen utstickande grenar skola därvid avlägsnas;
2. borttagande av i vägbanan uppstående stenar och stubbar;
3. utläggning av nödigt antal styrsplanor i kurvor och vid branter, så att lassen ej kunna glida av vägen.

(XVII: 38)

Övriga olycksfall.

50. I en ostaffärs lagerrum skulle biträdet *K. företaga paraffinering av ost*, vilket skedde i en fristående gryta. *K. lade ned en paraffinkaka i grytan, och när eldningen pågått en stund, slungades paraffinkakan plötsligt upp mot taket. Därifrån studsade den tillbaka och träffade K. över ansiktet och bröstet, varvid två revben skadades. K. fick dessutom en lindrigare hjärnskakning.*

Orsaken till olycksfallet torde vara, att paraffinkakan genom smältningen först slutit tätt mot grytans sidor, varefter ett så starkt tryck bildats under kakan, att den slungats upp ur grytan.

Arbetsgivaren har uppmanats tillse, att försiktighet iakttages vid grytans uppeldning.

(L: 23)

Sveriges offentliga arbetsförmedling under juni 1935.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Till-satta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Till-satta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	13 876	6 652	5 191	209	Hallands län . .	932	433	205	215
Stockholms län .	2 555	1 603	873	159	Göteborgs stad .	9 718	4 085	3 346	238
Uppsala län . . .	1 649	1 150	939	143	Göteborgs o. Boh.l.	5 425	1 171	880	463
Södermanlands län	1 002	769	503	130	Älvsborgs län . .	1 404	496	244	283
Östergötlands län	1 661	1 102	720	151	Skaraborgs län .	1 436	844	464	170
Norrköping . . .	1 041	210	163	496	Värmlands län . .	3 915	905	705	433
Jönköpings län .	1 401	656	355	214	Örebro län	2 747	1 104	516	249
Kronobergs län .	936	362	180	259	Västmanlands län	1 057	720	518	147
Norra Kalmar län	797	149	111	535	Kopparbergs län .	2 635	694	559	380
Södra Kalmar län	1 767	460	366	384	Gävleborgs län . .	3 633	1 045	946	348
Gotlands län . .	351	310	152	113	Västernorrlands l.	5 348	1 021	948	524
Blekinge län . . .	3 380	1 035	599	327	Jämtlands län . .	1 988	712	678	279
Kristianstads län	1 164	1 417	689	82	Västerbottens län	2 084	556	457	375
Malmö, l.: Malmö	4 340	1 986	1 433	219	Norrbottnens län .	4 670	2 052	2 013	228
Hälsingborg . .	2 032	782	704	260	Tillsammans	87 593	36 666	26 840	239
Länet i övrigt .	2 649	2 185	1 383	121					

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Till-satta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Till-satta platser	Arbets-sökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Till-satta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	8 283	5 982	3 537	303	1 294	312	8 374	8 586	7 276	3 849	118
därav jordbruk .	4 909	5 465	3 049	303	1 294	312	5 012	5 212	6 759	3 861	77
skogshush.	3 374	517	488	—	—	—	3 362	3 374	517	488	653
Industri o. hantverk	28 420	2 535	2 338	1 566	722	476	29 467	29 986	3 257	2 814	921
Sjöfart och flske .	6 489	2 055	2 016	298	223	187	6 599	6 787	2 278	2 203	298
Handel o. samfärdsel	8 442	2 366	2 133	2 916	4 313	2 744	10 800	11 358	6 679	4 877	170
Husligt arbete . .	27	23	21	6 971	9 468	5 488	5 201	6 998	9 491	5 509	74
Diversearbete . . .	18 692	1 867	1 839	7	32	32	18 026	18 699	1 899	1 871	985
Ungd. ut. särsk. utb.	3 704	—	—	1 475	—	—	5 018	5 179	—	—	—
Reservarbete . . .	—	5 784	5 715	—	2	2	—	—	5 786	5 717	—
Summa	74 057	20 612	17 599	18 536	16 054	9 241	88 485	87 593	36 666	26 840	239
Därav under 18 år	4 038	2 447	1 976	2 505	2 132	1 304	6 866	6 543	4 579	3 280	143
Summa maj 1935	87 920	23 466	20 404	14 991	17 519	9 777	98 646	102 911	40 985	30 181	251
» juni 1934	88 130	20 785	19 238	12 738	13 059	7 866	97 688	100 868	33 844	27 104	298
» » 1933	113 655	17 168	16 416	14 415	11 220	7 797	124 884	128 070	28 388	24 213	451
» » 1932	70 141	12 690	11 981	13 560	11 159	7 746	79 931	83 701	23 849	19 727	351

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 3 143 platser, varav 2 732 manliga och 411 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 376, 2 918 och 458 samt under nästlidna månad resp. 4 342, 3 869 och 473.

	Arbetsför- medlings- anstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshus- hållning			Ingenjör- arbete m. m.			Malmbyryn- o. metall- industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	Lp	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
	<i>Manl. avdeln.</i>	74 057	20612	17599	4 900	5465	3049	3374	517	488	163	2	2	5 932	674	567
1	Stockholms stad .	9 623	2 126	1 987	142	2	2	8	—	—	107	—	—	1 174	174	145
2	Stockholms län .	2 199	870	651	517	549	360	22	5	5	1	—	—	184	18	18
3	Uppsala län .	1 297	868	728	248	278	153	90	—	—	1	1	1	70	11	10
4	Södermanlands län	708	399	297	187	263	163	2	—	—	—	—	—	110	31	33
5	Östergötlands län	1 274	645	475	371	413	253	12	4	4	—	—	—	76	16	11
6	Norrköping .	969	122	108	54	40	33	—	—	—	2	—	—	74	6	4
7	Jönköpings län .	1 177	290	221	85	113	48	7	7	7	1	—	—	75	2	1
8	Kronobergs län .	840	182	107	65	135	60	4	—	—	1	—	—	18	1	1
9	Kalmar län .	2 371	390	340	182	139	96	18	1	1	1	—	—	266	21	15
10	Gotlands län .	241	148	70	45	102	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län .	2 953	447	325	200	187	80	8	—	—	—	—	—	102	—	—
12	Kristianstads län	828	771	401	313	641	288	2	2	2	—	—	—	21	4	2
13	Malmö. l.: Malmö	2 998	701	624	88	90	48	—	—	—	1	—	—	264	29	24
14	Hälsingborg .	1 726	524	512	71	72	64	—	—	—	1	—	—	182	14	14
15	Länets i övrigt .	2 336	1 603	1 145	293	879	435	—	—	—	—	—	—	150	14	9
16	Hallands län .	815	245	132	57	127	40	5	—	—	2	—	—	47	6	6
17	Göteborgs stad .	8 025	2 433	2 327	85	98	72	1	—	—	39	1	1	948	90	89
18	Göteb. o. Boh. län	5 221	822	739	117	132	67	2	—	—	1	—	—	91	8	8
19	Älvsborgs län .	1 276	285	175	46	84	25	9	1	1	1	—	—	121	71	33
20	Skaraborgs län .	1 180	421	302	169	231	119	3	2	2	1	—	—	105	26	25
21	Värmlands län .	3 705	575	539	268	125	89	573	32	32	2	—	—	103	3	3
22	Örebro län .	2 206	492	301	149	315	137	92	7	7	—	—	—	365	7	6
23	Västmanlands län	753	350	276	174	187	136	12	6	1	—	—	—	89	25	15
24	Kopparbergs län .	2 439	418	401	118	29	19	288	35	32	—	—	—	503	4	4
25	Gävleborgs län .	3 390	799	780	370	71	67	516	133	119	1	—	—	161	4	4
26	Västernorrlands l.	5 308	937	920	105	—	—	489	76	69	—	—	—	50	—	—
27	Jämtlands län .	1 755	459	458	43	79	78	665	32	32	—	—	—	25	2	2
28	Västerbottens län	1 933	330	329	218	22	22	122	42	42	—	—	—	9	2	2
29	Norrbottnens län .	4 515	1 932	1 929	129	62	62	424	132	132	—	—	—	599	85	85
	<i>Kvinnl. avdeln.</i>	13 536	16054	9 241	808	1294	812	—	—	—	—	—	—	65	38	38
1	Stockholms stad .	4 253	4 528	3 204	6	33	28	—	—	—	—	—	—	51	12	12
2	Stockholms län .	356	733	222	14	39	8	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala län .	352	282	211	27	44	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	296	370	206	15	64	11	—	—	—	—	—	—	3	23	23
5	Östergötlands län	387	457	245	15	53	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping .	72	88	55	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län .	224	366	134	7	43	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län .	96	180	73	2	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län .	193	219	137	—	14	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
10	Gotlands län .	110	164	82	5	26	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län .	427	588	274	13	109	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	336	646	288	50	116	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmö. l.: Malmö	1 342	1 285	809	7	67	28	—	—	—	—	—	—	5	—	—
14	Hälsingborg .	308	258	192	3	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länets i övrigt .	313	582	238	14	136	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län .	117	188	73	3	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad .	1 693	1 652	1 019	2	22	5	—	—	—	—	—	—	4	—	—
18	Göteb. o. Boh. län	204	349	141	2	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län .	128	211	69	3	17	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län .	256	423	162	17	86	14	—	—	—	—	—	—	—	3	3
21	Värmlands län .	210	330	166	20	53	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län .	541	612	215	19	137	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	304	370	242	28	81	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län .	196	276	158	4	13	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län .	243	246	166	7	16	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	40	54	28	2	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län .	233	253	220	6	15	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	151	226	128	8	35	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottnens län .	155	120	84	3	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaru- industri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedels- industri			Textil- och beklädnads- industri			Läder-, hår- o. gummi- industri			Kemisk- teknisk industri		
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
5 958	216	210	4511	237	230	1029	48	41	1178	90	76	602	15	9	1527	29	26	668	8	8
37	—	—	189	28	19	133	5	4	209	11	9	65	—	—	193	10	7	31	2	2
21	2	2	70	3	3	69	7	6	34	3	3	5	2	—	20	2	2	1	—	—
7	—	—	223	—	—	6	1	1	21	3	3	5	—	—	24	—	—	—	—	—
2	—	—	38	3	3	2	2	2	13	2	2	7	—	—	—	—	—	1	—	—
11	2	2	58	3	3	5	—	—	25	4	3	2	—	—	10	—	—	—	—	—
8	—	—	36	3	3	43	1	1	15	4	3	79	1	—	17	—	—	3	—	—
28	1	1	119	3	3	12	—	—	31	5	5	17	—	—	62	—	—	140	3	3
149	—	—	27	2	2	14	—	—	10	1	1	2	—	—	7	—	—	—	—	—
152	—	—	219	—	—	8	3	3	61	—	—	8	—	—	10	—	—	19	—	—
6	1	1	5	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1019	32	30	26	—	—	1	—	—	33	2	1	4	—	—	29	—	—	3	—	—
66	7	6	9	2	—	4	—	—	14	2	1	5	—	—	15	3	3	—	—	—
31	1	1	90	1	1	19	—	—	95	4	2	64	1	1	134	4	4	83	—	—
8	1	1	8	3	3	5	—	—	23	4	4	8	—	—	62	—	—	2	—	—
267	57	54	10	3	3	10	—	—	131	5	5	12	—	—	74	1	1	39	—	—
132	—	—	30	—	—	11	—	—	34	1	1	14	—	—	36	—	—	—	—	—
24	—	—	409	17	16	125	7	7	186	10	8	104	7	7	151	4	4	40	3	3
3496	81	81	53	1	1	12	—	—	68	5	5	86	—	—	27	1	1	78	—	—
10	—	—	24	1	1	54	4	4	16	—	—	70	1	—	18	3	3	93	—	—
42	15	15	35	4	4	6	—	—	35	16	12	7	—	—	6	—	—	126	—	—
186	10	10	180	5	5	71	2	2	21	—	—	23	—	—	27	1	1	1	—	—
19	—	—	47	2	2	12	—	—	15	—	—	3	—	—	528	—	—	—	—	—
13	—	—	27	1	1	3	—	—	14	1	1	1	2	—	3	—	—	—	—	—
9	—	—	161	—	—	40	—	—	9	1	1	7	—	—	4	—	—	—	—	—
46	—	—	434	—	—	34	—	—	48	3	3	1	—	—	20	—	—	—	—	—
114	—	—	1112	1	1	233	—	—	30	—	—	1	—	—	14	—	—	6	—	—
33	3	3	17	3	3	81	11	11	8	—	—	—	—	—	10	—	—	1	—	—
10	—	—	290	4	4	8	—	—	4	—	—	2	1	1	6	—	—	—	—	—
12	3	3	565	149	149	8	—	—	29	2	2	—	—	—	20	—	—	—	—	—
5	—	—	5	1	1	75	78	64	172	273	157	805	288	174	401	9	7	37	40	35
1	—	—	2	1	1	35	58	50	58	115	71	134	149	89	41	9	7	17	36	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	8	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4	4	70	5	5	5	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	1	9	9	9	7	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	8	7	7	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	1	8	—	—	1	—	—	3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	—	—	14	6	6	24	35	22	179	42	24	36	—	—	5	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	18	3	3	18	—	—	1	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	8	9	8	11	2	1	4	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	3	1	1	1	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	25	6	5	42	44	25	275	37	23	7	—	—	7	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	14	3	14	15	—	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	7	6	2	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	2	3	—	—	—	—	—	3	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	5	—	—	279	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	18	3	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	10	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	2	2	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—															

	Arbetsför- medlings- anstalter	Byggnads- verksamhet			Kraft- o. värmepro- duktion			Sjöfart och fläke			Kontors- arbete			Butiks- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manl. avdeln. . .	6 526	1167	1116	831	54	53	6 489	2055	2016	1129	185	158	2 694	805	278
1	Stockholms stad . .	1 850	125	120	132	7	6	427	211	200	465	76	61	1 209	176	158
2	Stockholms län . .	269	63	59	15	1	1	53	18	15	30	5	3	64	9	7
3	Uppsala län . . .	89	6	4	2	—	—	16	—	—	19	10	10	20	6	6
4	Södermanlands län .	38	9	9	3	1	1	61	13	13	6	1	1	16	1	1
5	Östergötlands län .	103	42	41	2	—	—	17	15	15	9	1	1	25	1	1
6	Norrköping . . .	171	1	1	8	—	—	75	30	30	17	3	1	69	5	5
7	Jönköpings län . .	90	19	19	9	—	—	3	—	—	19	—	—	20	—	—
8	Kronobergs län . .	123	2	2	4	—	—	2	—	—	3	—	—	2	—	—
9	Kalmar län . . .	105	13	13	8	—	—	502	88	87	13	—	—	21	—	—
10	Gotlands län . . .	8	2	1	—	—	—	86	13	13	2	—	—	4	—	—
11	Blekinge län . . .	93	2	2	9	—	—	329	107	107	10	2	2	30	—	—
12	Kristianstads län .	39	28	24	—	—	—	34	11	11	12	—	—	23	—	—
13	Malmöh. l.: Malmö .	270	14	12	40	1	1	279	98	93	90	7	7	201	6	6
14	Hälsingborg . . .	125	20	20	2	—	—	677	318	316	20	2	2	52	1	1
15	Länet i övrigt . .	52	31	31	12	26	26	327	190	189	21	—	—	85	5	5
16	Hallands län . . .	95	25	5	5	—	—	77	34	29	9	1	1	31	—	—
17	Göteborgs stad . .	460	79	77	26	16	16	2 386	606	597	266	69	61	563	75	72
18	Göteb. o. Boh. län .	201	80	80	7	—	—	161	30	29	9	—	—	33	2	2
19	Älvsborgs län . . .	164	12	10	5	—	—	17	1	1	12	—	—	39	2	1
20	Skaraborgs län . .	61	49	49	3	—	—	14	—	—	14	2	2	22	5	5
21	Värmlands län . .	676	38	38	2	—	—	42	25	25	20	3	3	27	1	1
22	Örebro län . . .	85	19	18	5	—	—	15	—	—	17	1	1	39	8	5
23	Västmanlands län .	30	12	6	8	1	1	31	9	9	4	1	1	5	—	—
24	Kopparbergs län . .	104	19	19	2	—	—	1	—	—	2	—	—	6	—	—
25	Gävleborgs län . .	181	32	31	14	1	1	278	77	77	16	—	—	37	1	1
26	Västernorrlands l. .	325	5	5	5	—	—	411	85	85	7	—	—	26	—	—
27	Jämtlands län . . .	84	13	13	—	—	—	2	—	—	6	—	—	9	1	1
28	Västerbottens län .	108	5	5	1	—	—	86	27	26	3	1	1	1	—	—
29	Norrbottens län . .	527	402	402	2	—	—	80	49	49	8	—	—	15	—	—
	Kvinnl. avdeln. . .	—	—	—	1	—	—	298	223	187	300	152	121	542	392	258
1	Stockholms stad . .	—	—	—	—	—	—	174	139	119	135	87	68	237	213	132
2	Stockholms län . .	—	—	—	1	—	—	2	2	2	6	1	—	10	8	2
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	8	2	2
4	Södermanlands län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	4	4
5	Östergötlands län .	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	1	—	9	4	3
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	2	3	3	—	—	—	—	1	1
7	Jönköpings län . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	2	1	4	5	1
8	Kronobergs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	14	2	—	—	1	1	1	2	2
10	Gotlands län . . .	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	6	5	3
11	Blekinge län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	6	—	—
12	Kristianstads län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	10	2	2
13	Malmöh. l.: Malmö .	—	—	—	—	—	—	4	—	—	54	20	17	118	55	46
14	Hälsingborg . . .	—	—	—	—	—	—	6	2	2	1	7	7	6	9	8
15	Länet i övrigt . .	—	—	—	—	—	—	6	3	3	1	—	—	6	6	4
16	Hallands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	1
17	Göteborgs stad . .	—	—	—	—	—	—	51	52	38	72	23	17	86	50	29
18	Göteb. o. Boh. län .	—	—	—	—	—	—	4	3	3	—	1	1	5	2	2
19	Älvsborgs län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—
20	Skaraborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	2	—
21	Värmlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	—	2	2	7	2	2	2	4	3
23	Västmanlands län .	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	1	1	6	6	6
24	Kopparbergs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län . .	—	—	—	—	—	—	6	4	4	—	—	—	2	3	3
26	Västernorrlands l. .	—	—	—	—	—	—	14	9	9	1	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2
28	Västerbottens län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
29	Norrbottens län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	3	—	—

Hotell- o. restaurang- rörelse			Land- transport			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung- dom ut. ntb.	Reserv- arbete		
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
458	104	86	3 551	1 705	1 549	615	67	62	27	23	21	18 692	1867	1839	3 704	5 784	5 715	
248	21	20	1 121	479	433	240	27	24	11	5	5	983	208	208	649	564	564	
10	6	3	161	31	22	17	2	2	4	1	1	571	81	77	61	62	62	
3	—	—	40	22	20	2	—	—	—	—	—	831	58	43	80	477	477	
3	—	—	36	27	26	3	2	2	—	2	1	131	36	36	47	6	6	
4	4	2	68	52	51	8	—	—	2	6	6	352	74	74	114	8	8	
4	—	—	110	14	13	3	—	—	1	—	—	153	5	5	32	9	9	
9	4	4	69	7	4	12	1	1	—	—	—	345	22	22	24	103	103	
1	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	402	35	35	1	6	6	
2	2	2	52	8	8	2	—	—	—	—	—	695	33	33	27	82	82	
2	—	—	32	24	18	3	—	—	—	—	—	45	1	1	2	2	2	
7	2	1	100	43	40	64	—	—	4	1	1	871	28	27	11	41	84	
7	3	3	40	16	13	11	1	1	—	—	—	205	44	40	6	7	7	
21	2	1	276	180	161	23	2	2	—	2	1	705	32	32	224	227	227	
8	—	—	97	25	23	19	—	—	—	—	—	279	13	13	127	51	51	
8	2	2	75	60	56	17	—	—	—	1	1	565	107	107	188	222	221	
4	3	2	42	9	9	12	—	—	—	—	—	141	23	23	31	16	16	
59	26	18	482	526	482	68	31	29	2	1	1	1 182	265	265	469	502	502	
8	9	9	102	19	18	7	—	—	—	1	1	562	66	62	100	387	375	
—	—	—	55	3	—	5	1	1	2	1	1	487	72	72	28	28	22	
4	6	5	70	23	22	15	—	—	—	—	—	881	37	37	61	5	5	
5	—	—	75	7	7	8	—	—	—	—	—	1 264	127	127	131	196	196	
7	1	1	70	23	18	12	—	—	1	2	2	675	58	55	49	49	49	
2	3	3	16	26	26	2	—	—	—	—	—	278	46	46	41	30	30	
6	2	2	22	9	7	—	—	—	—	—	—	1 043	50	48	120	269	269	
3	1	1	88	14	14	11	—	—	—	—	—	964	83	83	166	379	379	
5	1	1	61	1	1	2	—	—	—	—	—	2 097	22	22	215	776	736	
12	6	6	50	14	14	21	—	—	—	—	—	616	80	80	72	215	215	
—	—	—	17	6	6	3	—	—	—	—	—	946	8	8	99	212	212	
1	—	—	120	87	87	24	—	—	—	—	—	1 428	158	158	529	853	850	
1664	2748	1734	116	443	297	294	583	334	6 971	9 468	5488	7	82	82	1 475	2	2	
649	798	625	48	195	142	141	202	115	1 982	2 463	1698	—	16	16	542	—	—	
38	91	28	9	6	5	13	45	7	223	530	169	—	—	—	34	—	—	
41	44	40	—	1	1	1	7	7	150	158	112	7	15	15	43	1	1	
16	29	20	—	4	4	8	13	7	186	223	127	—	1	1	47	—	—	
26	68	46	1	1	1	6	14	13	250	302	158	—	—	—	59	—	—	
1	11	4	2	4	3	1	—	—	46	66	42	—	—	—	9	—	—	
26	64	31	—	7	6	5	14	10	139	227	81	—	—	—	26	—	—	
19	46	17	1	1	1	1	1	1	69	110	50	—	—	—	1	—	—	
42	46	36	1	1	1	—	7	4	118	143	91	—	—	—	12	—	—	
28	46	23	2	1	1	3	3	1	57	83	51	—	—	—	—	—	—	
48	74	43	8	9	6	7	9	7	339	384	201	—	—	—	—	—	—	
56	155	68	—	2	2	—	5	1	210	361	174	—	—	—	6	—	—	
79	141	85	2	87	43	12	29	19	599	801	517	—	—	—	202	—	—	
32	64	42	1	8	7	3	12	8	141	143	110	—	—	—	71	—	—	
16	105	42	6	15	14	2	5	4	169	301	142	—	—	—	68	—	—	
14	63	15	—	2	2	2	8	5	69	97	48	—	—	—	22	—	—	
166	248	139	20	70	32	48	116	86	674	982	618	—	—	—	213	—	—	
58	112	65	—	3	2	4	10	2	95	170	61	—	—	—	19	—	—	
17	20	10	—	—	—	8	15	10	69	152	41	—	—	—	2	—	—	
15	64	32	2	1	1	6	15	3	169	248	107	—	—	—	30	—	—	
16	30	15	4	6	6	4	14	4	148	219	120	—	—	—	15	—	—	
19	65	27	2	5	3	11	16	5	179	378	153	—	—	—	15	1	1	
29	61	43	—	6	6	5	5	4	189	205	152	—	—	—	24	—	—	
47	85	56	1	1	1	2	2	1	139	175	96	—	—	—	—	—	—	
18	36	28	3	4	4	1	9	6	187	164	108	—	—	—	15	—	—	
4	6	1	1	1	1	—	—	—	18	33	15	—	—	—	—	—	—	
104	129	124	1	1	1	—	7	4	113	94	78	—	—	—	—	—	—	
27	34	22	1	1	1	—	—	—	112	154	95	—	—	—	—	—	—	
13	8	7	—	—	—	—	—	—	132	102	73	—	—	—	—	—	—	

Levnadskostnader under andra kvartalet 1935.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundvalen av prisuppgifter från 49 ombudsorter har socialstyrelsen verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan kvartalsskiftet mars—april 1935 och därpå grundade indexberäkningar.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyse artiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 508—509) och tabellen över kreaturspriser i vissa större städer (sid. 507) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har kvarstått på samma nivå som vid förra kvartals-skiftet, 21 öre per liter för oskummad och 7 öre för separerad vara. Till följd av mjölkregleringen ha även *smörpriserna* nästan genomgående varit fasta; om ock en svag ökningstendens kunnat konstateras.

Ostpriserna ha i detaljhandeln tenderat något uppåt men partinoteringarna ha varit oförändrade sedan närmast föregående kvartalsskifte.

Margarinpriset har för juni ställt sig i genomsnitt 9 öre lägre än i mars, vilket emellertid icke beror på någon reell prissänkning utan sammanhänger med ändrade noteringsbestämmelser. Sålunda ha numera även några billigare margarinsorter, vilka efter hand fått väsentligt ökad förbrukning, medtagits i prisstatistiken.

Sedan mars månad har detaljhandelspriset å *färska ägg* sjunkit från 1.75 till 1.42 kr. per tjog. Under kvartalets sista månad steg dock medelpriset med icke mindre än 15 öre per tjog. Priset för juni månad ligger c:a 14 % högre än för ett år sedan, vilket i första hand synes bero på de statliga stödåtgärderna.

Potatispriserna ha stigit med i medeltal 5 öre per 5 liter sedan förra kvartalsskiftet. Medelpriset för juni utgjorde 45 öre mot 34 öre ett år tidigare. Priset å *gula örter* har icke förändrats sedan förra kvartalsskiftet men ligger för närvarande c:a 27 % över prisnivån för ett år sedan. *Bruna bönor* ha fort-

satt att stiga något i pris och ställa sig denna gång c:a 20 % dyrare än vid samma tid i fjol.

I fråga om *mjöl* har medelpriset å vetemjöl (kärnmjöl) och rågsikt stigit med 1 öre per kg i minut sedan förra kvartalet, varemot priset å sammalet rågmjöl varit oförändrat. Partipriserna å mjöl från kvarnarna ha under samma tid höjts med 50 öre per 100 kg för de tre ovannämnda mjölsorterna. *Brödpriserna* ha icke undergått några nämnvärda förändringar.

De under den gångna kvartalsperioden ävensom sedan juni månad förra året inträffade prisfluktuationerna å *slaktdjur* samt å *kött* och *fläsk* framgå av följande sammanställning:

Genomsnittlig prisförändring i %	Mars 1935—juni 1935				Juni 1934—juni 1935			
	Nöt-kreatur	Kal-var	Får	Svin	Nöt-kreatur	Kal-var	Får	Svin
Slaktdjur, levande vikt	+4.4	+9.7	+10.0	+31.4	+10.8	+14.5	+11.9	+80.4
Kött: partihandelspris	+3.5	+1.9	+5.8	+22.2	+7.8	+9.0	+3.2	+83.8
detaljhandelspris	+6.0	+4.7	+9.8	+16.9	+13.8	+8.0	+3.4	+35.8

Som synes har prisnivån genomgående stigit såväl under kvartalet som vid jämförelse med motsvarande tidpunkt i fjol. Synnerligen kraftig har prisstegringen varit å svin och fläsk.

Beträffande *färs* har huvudsakligen prissänkning ägt rum. Färsk sill, som vid denna årstid saluföres endast i mindre utsträckning, har dock stigit med 7 öre per kg. Priset å salt sill har också stigit med 2 öre sedan mars månad.

Kaffenoteringarna förete fallande tendens. Medelpriset å rostad santosblandning för juni utgjorde i detaljhandeln 2.88 kr. per kg mot 2.97 kr. i mars och 3.03 kr. vid motsvarande tidpunkt i fjol.

De noterade olika slagen av *frukt* och *grönsaker* ha säsongmässigt undergått en del förskjutningar i uppåtgående riktning. Äpplen och apelsiner ha sålunda stigit i pris med i medeltal resp. 7 och 21 öre per kg, medan stegringen för bananer och vitkål varit mindre.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha de under kvartalet inträffade prisförändringarna varit av mindre betydelse, och indextalet för denna post kvarstår vid 137.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från och med 1931 till och med juni 1935, meddelas i tabellen å sid. 502 en serie »vägda» indextal, vilka utarbetats med användande av samma kvantitetstal för de särskilda varuslagen som vid uträkningen av levnadskostnadsindex. Beträffande prisutvecklingen för tiden före 1931 hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 72 samt efterföljande serie av indextal för livsmedel, bränsle och lyse, som beräknats på liknande sätt som indextalen för samtliga levnadskostnader.

Juli	Årsmedeltal										1934				1935		
	1914	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1934	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	juni
Indextal	100	153	154	150	140	131	127	123	124	122	124	126	126	127	128	130	

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1931—juni 1935.
 Indextal (1931 = 100).

Å r	Mejeri- prod. o. ägg (7 va- ruslag)	Mjöl (3 va- ruslag)	Bröd (8 va- ruslag)	Kött (8 va- ruslag)	Fisk (7 va- ruslag)	Rot- saker, frukt o. grönsaker (6 va- ruslag)	Specie- rier (7 varu- slag)	Malt- dryc- ker o. tobak (3 va- ruslag)	Samt- liga livs- medel	Bräns- le o. lyse (9 va- ruslag)	Livs- medel, bräns- le och lyse ¹
1931	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1932	93	98	99	90	87	106	109	101	97	95	97
1933	92	92	97	85	84	89	108	104	93	90	98
1934	98	90	95	85	85	87	109	105	95	89	94
1934 2:a kv. . .	98	89	95	84	83	89	108	105	94	88	94
3:e kv. . . .	98	91	94	88	87	89	109	105	96	89	95
4:e kv. . . .	99	91	94	90	85	87	110	105	96	89	96
1935 1:a kv. . .	98	94	94	92	85	91	110	104	97	90	96
2:a kv. . . .	99	97	95	97	83	98	106	104	98	90	97
1935 mars . . .	99	94	94	92	85	92	109	104	97	90	97
april	98	97	94	94	83	94	107	104	97	90	96
maj	98	97	95	96	82	97	106	104	98	90	97
juni	100	97	95	102	85	102	106	104	100	90	99

Jämför man indextalen för de olika varugrupperna under andra kvartalet 1935 med 1931 års prisnivå, befinnes det, att fisk sjunkit med 17 enheter, bränsle och lyse med 10, rotsaker och frukt med 2, kött och mjöl med 3, bröd med 5 samt mejeriprodukter och ägg med 1 enhet. Specerier samt maltdrycker och tobak visa däremot uppgång med resp. 6 och 4 enheter.

Bostads- och skatteposterna ha vid detta tillfälle icke varit föremål för omräkning.

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 15 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, sid. 549 och årg. 1922, sid. 155 samt årg. 1932, sid. 321.

Den nu slutförda undersökningen visar, att detaljprisinivån varit oförändrad sedan förra kvartalsskiftet. Det särskilda indextalet kvarstår alltså vid 167.

Övriga utgifter. Beräkningarna grunda sig på dels priser omkring den 15 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon förändring sedan förra kvartalet och ej heller sedan motsvarande kvartalsskifte i fjol.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de ovan angivna indextalen, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade lev-

¹ Beträffande grupperingen av de olika varuslagen hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 326. Livsmedelsposten har kompletterats på sätt som angivits i samma årg. sid. 320.

n a d s k o s t n a d s i n d e x förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter» samt åsyftar närmast att belysa förhållandena inom städer och stadsliknande samhällen.

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar avser prisläget omkring den 1 juli 1935 och hänför sig närmast till förhållandena inom arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. och 1931 av omkring 3 500 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknet av denna indexserie hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 318.

Resultatet av indexräkningen redovisas i tabellen å följande sida.

Utgår man till en början från medelprisnivån år 1931 = 100, finner man att jämförelsetalet stigit sedan förra kvartalsskiftet från 97 till 98. Anknytes vidare denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, befinnes likaledes, att indextalet vid senaste kvartalsskifte stigit med en enhet från 155 till 156. Av de i beräkningarna ingående sex huvudposterna har emellertid denna gång endast livsmedel undergått förändring, i det att indextalet för denna post stigit med 3 enheter sedan förra kvartalet, huvudsakligen till följd av prisstegringar å fläsk, kött och potatis samt de för årstiden höga priserna å ägg. De övriga huvudposterna kvarstå oförändrade.

En jämförelse mellan parti- och minutprisernas utveckling lämnas i efterföljande tabell.

Indextal för levnadskostnader och partipriser i Sverige.

(1914=100)	Socialstyrelsens index för		Kommerskollegii partiprisindex											St. finansidn. partiprisindex
	samt. levnads-kostnader	livs-medel, bränsle, lyse	Samtliga varor	Råvaror	Halvfabrikat	Hel-fabrikat	Produktions-förn.	Konsumtions-varor	Vegetabiliska livsm.	Animaliska livsm.	Bränsle	Textil-varor	Läder-varor	
juni/juli 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
„ 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
„ 1924	171	158	153	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
„ 1926	172	157	150	140	150	155	138	160	146	144	118	189	120	143
„ 1927	169	151	146	138	151	148	137	153	151	128	117	176	119	140
„ 1928	173	157	151	146	155	150	143	157	148	140	111	185	146	149
„ 1929	169	149	139	134	139	142	133	144	125	137	120	175	123	132
„ 1930	164	140	123	116	128	123	121	124	108	122	112	140	114	113
„ 1931	158	130	110	107	115	109	109	111	104	106	101	119	98	105
„ 1932	156	127	108	109	107	108	104	111	107	99	96	119	86	100
„ 1933	153	122	106	107	104	107	105	108	105	93	97	119	91	102
juni/juli 1934	155	125	114	111	113	115	111	116	106	109	98	133	94	107
sept./okt. „	155	126	114	109	114	116	110	117	102	115	99	134	94	107
dec./jan. 1935	155	126	115	113	115	116	111	118	104	118	101	132	96	107
jan./febr. „	„	126	115	112	117	116	112	118	105	118	98	132	96	109
febr./mars „	„	127	115	112	117	116	112	118	106	117	98	132	96	109
mars/apr. „	155	127	115	111	118	116	112	118	106	118	98	129	96	108
apr./maj „	„	127	115	111	119	115	112	117	105	118	97	129	97	109
maj/juni „	„	128	115	111	119	115	113	117	105	119	97	130	98	111
juni/juli „	156	130	116	113	119	115	114	117	106	122	99	130	99	112

belysning av levnadskostnadernas förändringar. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde för samtliga orter:

	1913	1914	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
<i>Absoluta tal:</i>													
Endast måltider kr.	8.98	9.47	17.69	17.47	17.12	17.06	16.89	16.73	16.87	16.08	15.40	15.08	15.06
Måltider o. husrum »	12.21	12.55	24.68	24.68	24.10	24.85	24.28	24.09	23.48	22.65	22.21	21.93	21.69
<i>Indexetal:</i>													
Endast måltider . . .	100	105	197	195	191	190	188	186	182	179	171	168	168
Måltider o. husrum .	100	103	202	201	197	199	198	197	192	186	182	180	178

Inackorderingspriserna ha, som man finner, varit oförändrade sedan föregående år för endast måltider, men för måltider och husrum tillsammans har konstaterats någon sänkning. Priserna för måltidsinackordering ligga nu 68 % och för måltider och husrum 78 % högre än 1913.

Riksbankens konsumtionsprisindex.

Tabellen å sid. 506, vilken utgör en fortsättning av förut publicerade liknande tabeller (se Soc. Medd. 1935, sid. 48 ff.), avser att ge en översikt över prisutvecklingen under varje månad för de i riksbankens konsumtionsprisindex ingående konsumtionsgrupperna.

Av tabellen framgår, att den genomsnittliga detaljprinsnivån, som nådde sitt bottenläge under slutet av år 1933 och sedan undergick en svag stegring under år 1934 (1.3 %), under januari 1935 uppnådde precis samma läge som under basperioden (sept. 1931). Detta läge bibehölls alldeles oförändrat under de tre följande månaderna, varefter under maj och juni en anmärkningsvärd höjning av generalindextalet ägde rum (1 % på två månader). Den totala prisstegringen under det sista halvåret fick därigenom en större omfattning än den som ägde rum under respektive halvår 1934.

Studerar man gruppindextalens förändringar under innevarande år, lägger man i första hand märke till den fortgående prisstegringen för fläsk och kött. Denna sammanhänger dels med prisuppgången för fläsk på den engelska marknaden och dels med de inhemska regleringsåtgärderna (svinstockens minskning på grund av de stegrade foderpriserna). Fläskprisets höjning blev särskilt markerad under maj och juni (cirka 20 %) och utgör den viktigaste orsaken till den avsevärda uppgång av generalindextalet, som då ägde rum.

Mindre prisstegringar ha under första halvåret 1935 ägt rum inom gruppen potatis, mjöl, bröd m. m. Även äggpriset har visat en fast tendens; det ligger vid innevarande periods slut 16 % högre än för ett år sedan, vilket i övervägande grad beror på de inhemska regleringsåtgärderna.

Å andra sidan har en sakta men fortgående prissänkning under de gångna månaderna av detta år ägt rum för ett fåtal varor inom livsmedelsbranschen, bl. a. för kaffe (5 %). De sjunkande bostadshyrorna ha kommit till uttryck i en sänkning av indextalet för bostad från 97.6 till 96.3. Vidare har en vikande pristendens under hela detta halvår gjort sig gällande inom gruppen kläder och skodon.

I övrigt har prissituationen under det gångna halvåret varit anmärkningsvärt stabil. Då den sista höjningen av generalindextalet beror på speciella orsaker, kan den ej tolkas som ett tecken på en tendens till allmän prisstegring.

Riksbankens konsumtionsprisindex juni 1934—juni 1935 (sept. 1931 = 100).

506

SOCIALA MEDDELANDE 1935, NR 7

	1 9 3 4							1 9 3 5						Förändring i %	
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juni 1934— juni 1935	dec. 1934— juni 1935
<i>Födo- och njutningsämnen . . .</i>	102·3	101·8	101·7	100·8	100·9	101·9	102·4	103·0	103·2	103·4	103·7	104·9	106·9	+ 4·5	+ 4·4
Mjölk, smör, ost, margarin . . .	103·7	103·3	104·4	104·5	104·5	104·5	104·9	104·5	104·4	104·4	104·3	104·3	104·5	+ 0·8	— 0·4
Kött	87·8	89·1	90·1	91·4	89·3	88·7	88·7	90·1	90·5	90·5	93·0	95·1	96·6	+ 10·0	+ 8·9
Fläsk	89·5	89·1	90·2	101·1	97·4	97·4	95·9	100·1	101·6	100·6	102·8	104·6	117·7	+ 31·5	+ 22·7
Ägg, fisk	82·1	83·3	90·0	87·5	97·3	99·6	95·5	91·4	91·4	92·5	84·0	86·4	89·9	+ 9·5	— 5·9
Potatis, mjöl, bröd m. m.	90·4	90·0	88·4	89·5	87·9	88·7	88·7	89·6	90·0	90·2	91·4	92·4	93·5	+ 3·4	+ 5·4
Trädgårdsprodukter	132·7	120·9	102·4	65·6	69·0	79·3	90·5	96·6	97·3	99·7	102·5	117·0	122·5	— 7·7	+ 35·4
Specerier, kolonialvaror	106·6	106·1	106·0	107·5	107·5	107·3	106·9	105·4	105·9	106·7	106·6	106·4	106·2	— 0·4	— 0·7
Drycker, tobak m. m.	118·3	118·2	118·2	118·3	118·3	118·3	118·4	118·4	117·8	117·8	117·8	117·8	118·0	— 0·3	— 0·3
<i>Bränsle och lyse</i>	92·3	92·7	92·9	94·0	93·9	94·4	94·4	94·3	94·6	94·6	94·9	94·6	93·7	+ 1·5	— 0·4
<i>Beklädnad</i>	98·4	98·4	98·7	98·9	99·4	99·5	99·6	99·3	98·6	98·4	97·9	97·9	97·5	— 0·9	— 2·4
Kläder	101·7	101·7	102·1	102·3	102·9	103·1	103·3	102·8	102·1	101·5	101·4	101·4	101·0	— 0·7	— 2·2
Skodon	90·4	90·4	90·7	90·8	91·1	91·0	91·1	90·8	90·5	90·1	89·5	89·5	89·2	— 1·3	— 2·1
<i>Inventarier</i>	98·7	98·4	98·5	98·8	98·3	98·3	98·3	98·2	98·2	98·3	98·4	98·4	98·2	— 0·5	— 0·4
Möbler och husgeråd	95·6	95·5	95·7	96·2	96·1	96·1	96·0	95·9	95·6	95·8	95·7	95·8	95·7	+ 0·1	— 0·3
Övriga inventarier	104·3	103·6	103·6	103·5	102·4	102·4	102·5	102·5	102·8	103·0	103·3	103·2	103·0	— 1·2	+ 0·5
<i>Bostad</i>	(98·4)	97·6	—	—	—	—	—	—	—	—	96·3	—	—	— 1·8	— 1·3
<i>Övriga utgifter</i>	98·4	98·5	98·5	98·5	98·4	98·2	98·2	98·2	98·3	98·4	98·4	98·3	98·2	— 0·2	± 0
Tvätt, hygien	98·3	98·3	98·3	98·3	97·8	96·9	96·7	96·7	97·4	97·8	98·2	97·2	97·7	— 0·6	+ 1·0
Böcker, nöjen, resor	99·1	99·2	99·2	99·2	99·1	99·0	99·0	99·1	99·1	99·1	99·0	99·0	98·7	— 0·4	— 0·3
Offentliga tjänster	96·3	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	+ 0·5	± 0
<i>Generalindex</i>	99·6	99·4	99·4	99·2	99·2	99·6	99·8	100·0	100·0	100·0	100·0	100·4	101·0	+ 1·4	+ 1·2
<i>Generalindex efter eliminering av säsongrörelser</i>	99·0	98·9	99·1	99·2	99·3	99·5	99·5	99·7	99·7	99·7	99·6	99·9	100·3	+ 1·4	+ 0·8

**Kreaturs- och köttpriser för Stockholm, Linköping, Norrköping,
Malmö och Göteborg 1913 samt 1931—juni 1935.**

Kreaturspriser ¹ (öre per kg levande vikt).	1913	1931	1932	1933	1934	Juni 1934	Jan. 1935	Febr. 1935	Mars 1935	April 1935	Maj 1935	Juni 1935
Kor:												
Extra prima	61	55	48	40	51	52	57	57	56	58	59	58
Kl. 1	55	48	38	35	46	47	50	51	51	53	54	53
2	50	41	32	29	39	42	41	42	43	45	46	44
3	41	31	23	21	30	33	30	32	33	35	36	35
Krigor (o. stutar):												
Extra prima	66	62	51	47	57	58	63	63	62	64	65	64
Kl. 1	60	56	45	42	52	53	56	57	57	58	60	60
2	50	46	37	34	43	45	45	46	46	48	48	47
Tjurar:												
Extra prima	65	54	41	38	52	54	60	60	60	59	60	61
Kl. 1	62	51	36	35	48	50	56	56	56	56	56	57
2	58	48	34	32	45	47	53	53	53	53	53	53
3	50	45	31	28	40	42	46	46	46	46	47	47
Oxar:												
Extra prima	63	55	43	40	50	52	56	56	55	57	58	58
Kl. 1	57	50	39	36	46	48	52	52	51	53	54	54
2	48	38	29	26	36	38	40	41	38	40	41	39
Kalvar:												
Sötmjölks-	70	73	63	58	67	68	73	72	70	74	77	75
Skummjölks-	57	52	42	39	47	47	54	53	51	54	56	54
Får:												
Yngre	58	66	61	54	53	59	48	51	56	63	66	64
Äldre, feta	53	41	35	33	35	40	33	35	38	42	45	43
Svin:												
Slakterisvin	82	59	61	59	56	51	74	69	70	73	77	92
Rena, större	81	54	57	56	54	49	72	68	69	72	76	91
Suggor	68	34	35	34	31	29	40	43	47	49	51	57
Köttpriser ² (öre per kg hel kropp).												
Ox-, krig- och kokött:												
Kl. 1	.	99	80	74	91	94	98	99	99	102	104	102
2	.	82	64	59	77	82	80	83	82	86	90	87
3	.	64	44	41	60	68	64	69	69	72	75	71
Tjurkött:												
Kl. 1	.	91	68	64	88	87	92	91	92	96	97	95
2	.	83	57	53	72	77	79	80	81	84	86	85
Gödkalkkött:												
Sötmjölkskalvar Kl. 1	.	126	109	102	115	116	126	124	121	123	126	123
2	.	112	97	85	100	100	114	112	107	113	115	112
Skummjölkskalv. 1	.	94	74	68	84	84	94	94	92	93	96	93
Lamm	.	133	140	133	138	149	—	—	—	—	—	—
Får: fullt feta	.	128	117	107	110	124	104	111	121	129	134	128
Svin (slakterifläsk):												
Kl. 1 (50—75 kg)	.	85	86	84	80	72	104	96	100	100	106	125
2 (75—100 »)	.	79	83	80	76	68	99	92	97	99	104	124
Suggor, feta	.	48	51	50	46	42	59	62	69	69	72	79
mindre feta	.	42	42	40	36	33	47	51	58	58	61	67

¹ För 1913 föreligga inga uppgifter från Linköping och Norrköping. För vissa varuslag saknas uppgifter tillfälligtvis eller under längre perioder för en eller flera av orterna. — ² Fr. o. m. april 1935 saknas noteringar för Stockholm.

Varuslag		Kvantitet	1913	1914	1920	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1	Mjöl: oskummad	l	14	15	44	22	21	22	22	21	21	20	20	21
2	separerad	»	6	6	19	8	8	8	8	8	8	7	7	7
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	239	657	837	839	851	839	284	284	255	235	276
4	mat- (lands-)	»	218	218	651	811	806	822	805	265	240	220	224	253
5	Ost: helfet, smäpipig, okryddad .	»	164	162	524	248	238	237	231	195	190	175	147	170
6	halvfet, »	»	121	119	874	174	171	172	167	144	141	131	109	125
7	Margarin, växt, ej smörblandad .	»	135	144	876	166	148	140	133	138	129	125	127	141
8	Ägg, svenska, färska	tjog	159	171	578	247	232	241	241	211	193	170	161	168
9	Potatis: gammal	5 l	28	80	60	45	51	64	47	42	44	44	36	36
10	»	hl	»	»	963	672	783	1061	784	640	679	677	519	519
11	färsk, svensk	5 l	46	80	191	107	158	143	104	82	124	78	77	62
12	Gula ärtor, svenska	kg	81	85	69	48	57	62	54	86	82	81	83	42
13	Bruna bönor, holländska	»	48	49	180	58	58	84	87	52	43	47	48	53
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	81	83	91	48	48	45	43	41	39	36	36	35
15	råg-, samm.el. toppat, svenskt	»	22	23	56	28	31	32	29	25	24	24	24	23
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	29	78	38	43	43	39	35	35	33	32	31
17	Gryn: havre-, ångpreparerade . .	»	86	42	101	46	47	51	46	38	36	39	32	34
18	ris-, burma-el. svenska prima	»	41	41	176	53	53	54	54	52	46	43	42	41
19	Rågbröd: hårt (grovt spisbröd . .	»	41	43	111	72	78	75	71	66	64	62	61	59
20	» (knäckebröd	»	»	»	139	93	95	97	95	89	88	87	85	84
21	sötlimpa eller siktbröd	»	38	40	105	66	65	65	64	62	61	60	58	58
22	grovbröd (grov hällkaka, ankarst.)	»	80	81	71	48	48	48	48	46	46	47	46	45
23	Vetebröd: skorpor, ordinära . . .	»	70	78	254	156	154	153	150	145	141	138	136	134
24	mjukt matbröd, (bakat med vatten	»	43	46	128	79	77	77	76	75	74	72	71	71
25	billigaste sort) » » mjölk	»	60	61	145	94	94	94	93	90	89	88	86	84
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	101	100	98
27	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	398	210	197	190	189	189	181	163	148	156
28	» » soppkött	»	100	95	333	174	164	158	156	155	150	131	114	121
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	181	180	493	253	240	238	239	238	225	206	188	198
30	» » spädkalv	»	72	70	274	152	144	140	144	145	138	126	114	117
31	Färskött, färskt, stek	»	133	130	431	238	225	225	230	231	218	201	187	192
32	Malet nötkött (köttfärs)	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	159	142	147
33	Flask: färskt (sidflask)	»	133	129	449	238	191	205	226	210	147	141	142	136
34	salt, svenskt (sidflask)	»	140	137	470	248	199	210	232	217	153	147	148	141
35	» amerikanskt (ryggflask) ¹ . . .	»	»	»	864	243	223	213	228	227	195	177	174	158
36	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	191	129	124	122	127	127	121	115	109	107
37	gädda	»	108	110	312	191	185	179	191	190	182	171	157	152
38	sill	»	34	35	102	75	67	66	68	70	68	63	61	62
39	strömming	»	38	39	106	75	69	66	67	67	68	62	59	57
40	torsk	»	55	57	139	97	95	92	100	100	97	92	89	87
41	rödspotta (spätta)	»	79	81	219	154	151	152	157	155	154	150	148	143
42	kolja	»	»	»	152	116	118	117	126	124	124	122	116	113
43	Salt sill, prima islands-	»	45	45	120	66	66	57	61	68	56	38	40	49
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	156	105	96	95	96	96	85	73	68	63
45	Kaffe, rostat, santosblandning . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	322	313	301
46	Socker, bit	»	67	65	168	71	72	64	54	45	42	47	47	46
47	Salt, matsalt	»	»	10	81	19	19	18	17	17	16	16	16	16
48	Äpplen, åt	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	127	105	97
49	Apelsiner, medelstora	dussin	»	»	»	»	»	»	»	»	»	138	115	111
50	Bananer, prima	kg	»	»	»	»	»	»	»	»	»	164	166	161
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	108	107	106
52	Vitkål, svensk	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	80	23	24
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	»	»	»	»	»	»	»	»	»	22	24	24
54	Svagdricka	l	6	6	16	15	15	15	15	16	16	16	16	16
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.) .	kWh	»	»	»	»	»	»	»	»	»	36	35	35
56	Fotogen, Water White	l	20	21	60	31	31	29	29	29	24	23	24	22
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	»	»	»	»	»	»	»	»	»	17	17	17
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd . .	»	720	740	2395	1310	1330	1300	1260	1220	1165	1070	945	920
59	barr-, »	»	575	595	2310	995	1010	980	945	920	890	820	725	715
60	Kol: antracit- (>valnöt-), hemkört	hl	401	411	2069	787	794	713	703	688	651	633	620	613
61	hushålls- (fyckol), prima, » . .	»	234	242	1664	404	383	331	340	323	300	292	288	287
62	Koks: c:a 20-40 mm, hemkörd	100kg	»	»	»	»	»	»	»	»	»	445	434	437
63	c:a 40-60 el. 60-80 mm, »	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	427	419	421

¹ Uppgifterna avse sidflask t. o. m. januari 1935.

Juni 1934	Juli 1934	Aug. 1934	Sept. 1934	Okt. 1934	Nov. 1934	Dec. 1934	Jan. 1935	Febr. 1935	Mars 1935	April 1935	Maj 1935	Juni 1935	Höjn. eller sänkn. i %			
													juni 1914— juni 1935	juni 1934— juni 1935		
21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	21 7	+	50.0 + 16.7	0.0 0.0	1 2
276	276	276	276	276	276	277	277	276	275	275	275	276	+	22.1 + 25.4	0.0 + 1.6	3 4
253	251	252	254	254	255	258	258	256	256	255	256	257	+	8.1 + 6.7	- 0.6 0.0	5 6
175	173	173	172	172	172	171	172	173	173	174	174	174	+	3.6 + 8.4	- 3.6 + 18.6	7 8
127	126	126	128	128	128	128	127	124	125	127	127	127	+	55.2	+ 32.4	9
138	136	146	146	146	146	146	146	146	142	135	133	133	-	.	+ 38.0	10
125	126	154	174	219	271	238	185	187	175	126	127	142	+	73.8	+ 26.8	11
34	33	34	41	39	38	38	38	40	40	41	42	45	+	32.6	+ 19.6	12
489	481	453	604	568	558	561	565	585	609	620	635	675	+	22.6	+ 8.6	13
—	75	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+	14.8	+ 4.8	14
41	41	41	42	45	47	48	49	51	52	52	52	52	+	26.9	+ 6.5	15
51	52	54	54	57	58	58	59	59	60	60	60	61	+	2.8	0.0	16
35	35	35	35	35	36	36	36	37	37	38	38	38	+	2.6	- 4.8	17
23	24	24	23	23	23	23	24	24	24	24	24	24	+	43.9	0.0	18
31	32	32	32	31	31	32	32	32	32	33	33	33	+	52.6	+ 1.8	19
35	34	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	+	45.2	- 2.4	20
42	41	42	42	42	42	40	40	40	40	40	40	40	+	67.4	+ 1.4	21
59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	+	40.0	0.0	22
84	83	83	83	83	83	83	82	82	82	82	82	82	+	74.7	- 2.2	23
57	57	58	57	57	57	57	58	58	57	57	58	58	+	67.4	+ 1.4	24
45	45	45	45	45	45	45	45	45	44	44	45	45	+	40.0	0.0	25
134	134	134	133	133	133	132	133	133	132	132	131	181	+	.	- 1.0	26
71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	72	72	+	47.5	+ 12.7	27
84	84	84	84	84	85	84	84	84	85	85	85	84	+	48.8	+ 14.9	28
98	97	98	98	98	97	97	97	96	96	96	97	97	+	65.2	+ 7.4	29
157	160	161	166	165	164	163	164	165	166	168	172	177	+	77.5	+ 8.6	30
121	124	126	130	131	130	130	130	131	132	134	137	139	+	53.6	+ 3.4	31
203	201	201	202	200	198	200	207	208	207	209	214	218	+	40.6	+ 35.3	32
116	118	119	120	120	120	122	122	122	121	122	123	126	+	37.0	+ 34.1	33
205	207	203	197	189	184	185	190	191	193	201	205	212	+	.	+ 3.8	34
147	150	151	156	156	155	154	153	155	155	157	161	167	+	.	.	35
133	133	136	151	148	146	146	151	156	154	156	160	180	+	40.6	+ 35.3	36
138	137	139	156	151	150	150	156	159	157	161	164	185	+	37.0	+ 34.1	37
157	158	157	156	159	161	160	161	161	161	161	162	163	+	.	+ 3.8	38
98	106	107	105	109	109	112	111	116	117	112	98	97	+	34.7	- 1.0	39
149	159	159	153	152	150	150	156	155	156	140	132	141	+	30.6	- 5.4	40
64	75	70	65	62	63	62	59	55	56	56	60	63	+	90.9	- 1.6	41
57	59	58	57	60	59	54	55	55	57	58	53	56	+	55.6	- 1.8	42
86	87	88	89	89	89	87	89	88	87	87	86	87	+	58.2	+ 1.2	43
141	142	143	140	142	142	141	146	147	146	139	136	140	+	72.8	- 0.7	44
112	112	111	110	114	113	113	118	117	116	115	112	115	+	23.8	+ 2.7	45
51	50	47	46	46	47	47	48	49	50	51	51	52	+	14.8	+ 2.0	46
63	63	64	63	62	62	62	61	62	62	63	63	64	+	23.8	+ 1.6	47
303	303	302	304	303	303	302	302	301	297	292	290	288	+	14.8	- 5.0	48
46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	-	28.1	0.0	49
16	16	16	16	16	16	16	16	15	16	15	15	15	.	.	- 6.8	50
111	116	112	65	67	79	92	102	104	104	103	108	111	.	.	0.0	51
100	114	122	122	144	140	100	87	89	102	107	116	123	.	.	+ 23.0	42
169	156	154	154	154	154	154	154	167	168	169	169	169	.	.	0.0	53
106	106	106	106	106	106	104	103	108	103	102	102	102	.	.	- 3.8	54
32	33	25	21	19	20	20	20	21	21	22	25	26	.	.	- 18.8	55
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	.	.	0.0	56
16	16	16	16	16	16	16	16	15	15	15	15	15	+	150.0	- 6.8	57
35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	.	.	0.0	58
22	22	21	21	21	21	21	21	20	20	20	20	20	.	0.0	- 9.1	59
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	.	.	0.0	60
915	915	915	915	915	925	925	925	935	940	940	945	945	+	29.5	+ 3.3	61
710	710	710	710	710	715	715	720	730	725	725	725	725	+	23.9	+ 2.1	62
607	611	616	620	620	621	621	618	617	617	617	616	614	+	56.6	+ 1.2	63
285	286	289	291	291	291	291	290	292	292	292	291	292	+	29.2	+ 2.5	64
426	434	445	451	452	454	455	454	453	454	455	455	456	.	.	+ 7.0	65
409	418	430	437	436	439	440	439	435	435	436	436	437	.	.	+ 6.8	66

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm	Södertälje	Uppsala	Nyköping	Ekstena	Linköping	Norrköping	Motala	Jönköping
1	Mjöl: oskummad	l	24	23	23	20	21	20	21	19	20
2	separerad	„	9	7	9	7	6	8	8	8	8
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	269	270	270	270	270	265	270	265	278
4	mat- (lands-)	„	245	260	255	266	267	249	250	254	249
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	„	171	188	173	188	177	188	191	176	173
6	halvfet,	„	182	180	132	138	129	127	140	138	125
7	Margarin, växt-, ej smörblandad	„	130	130	147	137	130	129	130	143	180
8	Ägg, svenska, färska	tjog	152	151	134	140	129	131	148	130	142
9	Potatis: gammal	5 l	49	46	54	38	49	41	47	46	38
10	„	hl	785	—	767	714	614	625	768	600	610
11	färsk, svensk	5 l	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gula ärter, svenska	kg	46	44	46	44	44	50	49	46	59
13	Bruna bönor, holländska	„	57	59	59	63	59	62	60	60	60
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmln.	„	37	38	38	38	39	38	37	37	37
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	„	22	24	22	26	25	26	26	26	25
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	„	33	32	32	33	32	33	31	33	32
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	„	35	35	34	35	35	35	35	33	37
18	ris-, burma- el. svenska prima	„	42	43	38	38	40	46	48	38	40
19	Rågbröd: hårt (grovt spisbröd	„	59	56	56	55	54	66	55	63	57
20	knäckebröd	„	87	86	78	73	78	91	79	85	88
21	sötlimpa eller siktbröd	„	64	66	69	64	66	66	56	51	58
22	grovbröd (grov hällkaka, ankarst.)	„	52	39	50	46	42	49	44	46	44
23	Vetebröd: skorpor, ordinära	„	145	105	141	136	141	142	121	133	129
24	mjukt matbröd, (bakat med vatten	„	68	65	79	75	62	74	71	58	72
25	billigaste sort, „ mjölk	„	113	94	85	84	94	90	96	76	85
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	„	116	86	89	107	94	91	99	84	89
27	Nötkött, färskt: stek	„	188	165	176	170	182	157	170	164	176
28	soppkött	„	135	136	116	139	137	144	143	149	148
29	Kalkkött, stek: gödkalv	„	219	235	243	227	247	226	239	216	214
30	spädkalv	„	—	130	109	—	—	—	—	120	113
31	Färskött, färskt, stek	„	243	243	268	250	240	252	248	228	210
32	Malet nötkött (köttfärs)	„	180	168	165	160	156	149	162	151	180
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	224	179	183	190	190	186	221	170	185
34	salt, svenskt (sidfläsk)	„	224	205	180	195	192	193	220	178	192
35	„ amerikanskt (ryggfläsk)	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fisk, färsk: abborre	„	103	104	105	88	119	117	83	95	100
37	gädda	„	144	149	151	148	143	150	150	149	151
38	sill	„	69	—	—	—	—	—	60	—	—
39	strömming	„	64	55	62	46	64	60	54	63	60
40	torsk	„	116	130	126	145	101	110	100	—	—
41	rödspotta (spätta)	„	140	147	149	154	150	135	148	148	115
42	kolja	„	125	136	129	121	130	125	125	107	100
43	Salt sill, prima islands-	„	55	52	58	50	50	51	51	47	50
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	55	61	61	77	55	71	63	65	70
45	Kaffe, rostat, santosblandning	„	329	290	294	303	275	316	303	292	284
46	Socket, bit-	„	43	44	45	44	44	45	45	44	46
47	Salt, matsalt	„	17	15	15	15	14	15	15	15	15
48	Äpplen, ät-	„	102	105	102	112	105	111	108	108	115
49	Äpelsiner, medelstora	dussin	110	122	121	119	129	116	140	120	95
50	Bananer, prima	kg	160	160	160	170	170	165	160	170	170
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	„	103	100	104	108	100	100	108	98	108
52	Vitkål, svensk	„	—	—	15	—	—	—	—	—	21
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	22	23	25	22	22	27	25	22	22
54	Svagdricka	l	25	17	18	15	15	20	25	15	15
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	25	35	23	38	30	34	36	33	39
56	Fotogen, Water White	l	20	19	18	18	18	19	18	19	20
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	10	20	15	19	20	16	15	—	19
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	„	1050	965	970	800	950	820	890	850	865
59	barr-,	„	730	635	665	600	700	970	740	625	645
60	Kol: antracit- (>valnöt-), hemkört	hl	625	640	636	650	585	650	575	550	525
61	hushålls- (fyckol), prima,	„	280	325	308	300	260	325	275	275	325
62	Koks: ca 20—40 mm, hemkörd	100 kg	453	467	507	529	441	572	475	481	416
63	ca 40—60 el. 60—80 mm,	„	398	438	482	524	455	466	445	475	421

Värnamo	Växjö	Kalmar	Västervik	Visby	Karlskrona	Kristianstad	Malmö	Lund	Landskrona	Helsingborg	Ystad	Halmstad	Varberg	Göteborg	Lysekil	
18	16	22	18	22	22	22	21	21	21	20	20	20	20	23	20	1
5	8	8	5	5	7	6	7	7	6	6	5	8	7	10	5	2
260	260	280	260	265	268	260	270	270	270	270	270	268	282	293	282	3
242	246	247	247	251	246	250	—	—	—	—	—	245	250	255	252	4
178	177	193	180	198	196	158	172	163	162	154	172	181	160	174	167	5
180	—	—	128	150	140	—	100	106	—	—	130	127	120	128	—	6
130	130	130	128	130	180	130	129	136	134	130	131	130	147	139	130	7
121	112	131	131	125	126	128	138	134	138	135	120	126	135	141	129	8
35	40	37	35	43	37	38	34	40	43	40	45	38	48	51	54	9
455	550	474	571	548	585	417	492	500	548	583	475	633	800	769	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
53	55	49	47	48	50	51	58	55	56	58	50	50	68	55	54	12
60	65	60	65	65	60	53	65	60	63	65	60	58	64	60	59	13
37	39	36	38	39	40	34	38	38	40	39	38	37	38	39	39	14
23	26	22	24	23	25	22	26	25	24	24	23	25	24	26	25	15
32	35	30	33	33	34	32	33	32	32	34	33	32	32	34	35	16
35	35	32	34	37	35	34	35	31	35	36	35	34	35	34	35	17
47	44	37	37	36	39	46	47	46	45	41	37	35	37	40	39	18
62	63	62	58	65	62	61	63	61	53	62	65	63	62	68	67	19
80	80	87	87	89	92	96	96	94	89	79	95	91	81	87	82	20
42	50	47	53	54	47	41	41	43	42	53	40	48	55	71	58	21
33	40	35	44	43	37	31	32	34	32	39	30	41	45	64	50	22
139	136	99	118	125	113	125	140	137	123	103	130	120	101	181	132	23
60	55	64	83	79	74	—	80	—	—	—	58	—	64	94	82	24
66	70	75	75	90	83	77	77	74	81	69	78	81	78	107	83	25
78	90	75	72	111	106	90	88	96	92	105	88	89	80	137	115	26
187	169	155	170	149	176	176	210	201	200	188	169	164	173	195	174	27
160	124	135	150	127	146	142	158	146	150	155	138	143	141	155	131	28
194	200	207	224	181	218	198	280	229	235	216	188	200	177	215	196	29
182	114	138	117	—	145	130	140	133	148	125	126	144	—	110	118	30
203	198	196	206	194	230	198	200	217	250	—	203	191	183	192	181	31
171	154	160	179	151	166	162	165	169	167	145	164	160	174	160	160	32
182	168	179	193	164	160	163	172	170	172	162	168	165	158	207	194	33
180	164	190	190	171	168	163	190	183	200	176	189	185	173	217	197	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
113	117	105	55	117	83	123	115	112	—	—	100	—	101	109	—	36
150	140	158	123	148	140	163	164	164	168	168	156	150	133	150	105	37
50	50	—	—	—	—	60	81	56	62	74	—	75	56	53	—	38
60	50	46	46	47	38	50	61	—	—	64	48	72	56	82	—	39
85	84	—	—	125	43	46	50	54	50	49	41	50	31	47	41	40
138	140	—	—	140	93	115	158	128	133	134	102	136	102	146	114	41
113	129	100	—	125	—	139	125	125	—	—	125	117	94	84	84	42
50	50	54	51	50	49	55	49	46	50	56	45	50	49	54	50	43
—	70	78	55	75	75	—	—	—	—	—	—	—	56	67	53	44
273	270	293	280	283	310	280	278	279	288	275	288	280	288	290	270	45
44	46	44	44	48	46	43	43	43	45	45	44	44	44	44	44	46
15	20	15	15	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	47
118	120	113	110	123	113	104	125	111	113	113	118	108	120	109	128	48
123	160	136	150	120	120	128	125	118	133	136	118	116	122	106	110	49
170	170	170	170	170	165	165	160	160	165	165	165	165	165	160	160	50
93	110	100	103	109	96	102	100	96	100	95	100	100	95	115	103	51
—	—	23	—	—	18	—	—	22	—	—	15	30	—	—	—	52
22	22	25	22	27	24	25	23	24	25	24	24	26	22	25	22	53
15	16	15	12	13	13	12	12	12	10	12	10	12	10	15	15	54
31	44	37	44	44	40	24	41	36	40	30	35	35	37	25	39	55
20	23	13	18	18	18	18	20	20	20	20	20	19	21	20	19	56
—	—	20	17	19	17	16	15	16	18	13	18	—	—	12	—	57
700	800	765	900	1090	850	1300	1695	1200	1265	1300	1300	1030	1000	1300	1250	58
500	600	515	650	700	625	1000	1535	1000	1135	1200	1100	815	750	1095	1000	59
650	575	675	600	713	688	525	550	600	600	550	615	635	525	554	441	60
325	300	275	240	295	300	225	230	240	232	270	219	235	230	243	198	61
506	480	326	453	399	366	390	412	436	400	400	350	430	420	420	367	62
478	400	329	433	399	382	390	352	416	390	392	354	400	380	396	333	63

	Varuslag	Kvantitet	Vänersborg	Bors	Lidköping	Tidaholm	Karlstad	Filipstad	Arvika	Örebro	Västerås
1	Mjöl: oskummad	l	20	23	17	16	22	22	22	20	22
2	separerad	,	10	8	7	6	8	6	7	8	8
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	274	280	280	280	270	269	258	270	270
4	mat- (lands-)	,	250	253	250	240	260	253	228	249	265
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	,	176	169	176	163	188	172	179	180	169
6	halvfet,	,	100	115	100	128	140	123	—	131	—
7	Margarin, väst-, ej smörblandat	,	132	138	138	130	130	130	130	130	148
8	Ägg, svenska, färsk	tjog	124	137	123	120	147	151	138	136	151
9	Potatis: gammal	5 l	50	45	40	43	47	41	39	36	45
10	,	hl	714	693	750	485	763	714	719	648	750
11	färs, svensk	5 l	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gula ärtor, svenska	kg	60	46	50	56	59	52	60	47	49
13	Bruna bönor, holländska	,	60	63	64	60	61	60	55	60	60
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmlin	,	40	38	38	37	89	38	37	37	38
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	,	27	24	22	25	25	24	23	25	25
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	,	34	32	32	32	34	33	32	34	33
17	Gryn: havre-, ängpreparerade	,	35	36	35	35	37	37	37	36	35
18	ris-, burma-el. svenskaprima	,	48	42	40	45	35	43	40	30	42
19	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	,	64	65	61	61	62	62	59	56	54
20	knäckebröd	,	92	83	84	80	86	80	90	77	82
21	sötlimpa eller siktbröd	,	55	69	71	66	65	57	68	57	54
22	grovbröd (grov hällkaka, ankarst.)	,	46	49	50	43	52	40	54	45	46
23	Vetebröd: skorpar, ordinära	,	113	145	121	140	147	160	148	121	123
24	mjukt matbröd, bakat med vatten	,	58	73	59	68	75	67	62	75	59
25	billigaste sort, mjölk	,	82	83	71	81	97	77	84	98	65
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	,	88	102	80	81	91	80	102	100	107
27	Nötkött, färskt: stek	,	190	186	181	180	189	193	158	200	175
28	soppkött	,	140	147	152	140	147	150	136	134	130
29	Kalvkött, stek: gödkalv	,	210	199	214	180	208	221	200	220	220
30	spädkalv	,	113	—	120	120	118	—	132	—	—
31	Färskött, färskt, stek	,	190	207	204	180	247	—	—	215	243
32	Malet nötkött (köttfärs)	,	158	160	164	180	167	164	151	180	170
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	,	197	188	176	172	194	180	168	211	208
34	salt, svenskt (sidfläsk)	,	200	200	177	180	195	180	160	217	220
35	amerikanskt (ryggfläsk)	,	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fisk, färsk: abborre	,	100	107	82	100	100	106	116	95	98
37	gädda	,	123	158	116	147	145	148	134	133	132
38	sill	,	77	72	60	67	—	—	60	—	—
39	strömming	,	71	74	62	63	60	66	69	57	54
40	torsk	,	—	65	76	102	99	104	107	90	115
41	rödspotta (spätta)	,	155	134	134	113	150	152	—	144	143
42	kolja	,	83	117	125	95	111	100	132	115	126
43	Salt sill, prima islands-	,	59	53	50	51	60	50	50	45	52
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	,	70	65	70	60	68	63	55	70	61
45	Kaffe, rostat, santosblandning	,	308	294	280	288	291	291	280	280	279
46	Socker, bit-	,	45	46	44	46	49	47	47	44	45
47	Salt, matsalt	,	15	15	20	15	15	17	15	15	15
48	Äpplen, ät-	,	128	116	112	115	108	104	110	107	118
49	Apelsiner, medelstora	dussin	114	128	124	128	135	98	138	120	134
50	Bananer, prima	kg	165	165	170	170	170	170	170	170	170
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	,	104	99	110	100	108	104	100	95	99
52	Vitkål, svensk	,	—	25	18	—	—	—	—	—	—
53	Pilaner, klass II, utan glas	1/2 l	28	25	22	22	25	22	22	22	22
54	Svagdricka	l	15	15	13	10	14	13	15	15	13
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	35	33	25	35	39	39	29	34	34
56	Fotogen, Water White	l	20	19	20	19	21	20	21	19	18
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	21	—	19	—	20	—	—	16	18
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	,	1025	1185	850	885	900	850	800	885	995
59	barr-	,	725	885	650	585	700	650	550	700	685
60	Kol: antracit- (valnöt-), hemkörd	hl	500	550	550	600	550	500	625	508	625
61	hushålls- (fyrkol), prima,	,	250	275	290	280	300	400	825	300	300
62	Koks: c:a 20-40 mm, hemkörd	100 kg	431	415	490	473	460	450	500	399	510
63	c:a 40-60 el. 60-80 mm,	,	428	384	434	481	465	450	470	413	486

Samtliga orter	Kiruna	Malmberget o. Gällivare	Luleå	Vilhelmina	Umeå	Östersund	Kramfors	Sundsvall: sögy.-distr.	Sundsvall: staden	Söderhamn	Gävle	Mora	Åre	Ludvika	Falun
21	25	25	25	23	20	25	25	24	25	22	23	22	22	21	22
7	—	295	295	300	296	289	279	281	287	288	271	282	281	283	283
276	300	290	285	288	272	260	269	270	271	275	262	263	274	253	259
257	290	290	160	178	172	183	183	181	179	170	147	175	165	160	173
174	171	160	130	184	125	150	150	182	128	—	—	180	185	130	120
127	—	110	130	145	130	133	130	129	139	138	130	127	130	135	130
133	128	180	180	130	165	167	166	162	165	166	154	159	154	149	153
142	164	166	172	146	165	167	166	162	165	166	154	159	154	149	153
45	56	53	60	—	51	48	46	45	52	46	53	46	46	42	49
675	—	780	821	667	929	786	800	714	884	750	728	714	875	786	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	60	55	52	49	59	55	49	53	52	53	47	49	50	45	47
61	65	63	60	53	64	65	60	57	59	57	58	61	61	60	58
88	42	39	39	87	40	39	39	39	39	39	38	39	38	88	88
24	27	25	25	25	26	26	24	24	25	25	24	24	24	23	23
83	37	35	35	34	34	35	34	34	34	33	33	33	32	32	81
85	35	38	36	36	36	35	36	36	36	37	84	35	35	33	34
40	50	30	40	35	30	45	45	32	31	38	48	40	35	36	37
59	60	49	61	57	59	58	52	52	55	57	50	57	52	52	56
82	85	77	75	78	81	75	70	70	71	81	69	70	70	72	72
58	74	51	60	70	68	60	63	62	62	61	60	57	58	60	60
45	—	43	50	55	50	54	—	—	55	54	48	—	—	45	47
181	129	187	170	150	148	150	118	126	129	118	149	152	141	125	117
72	105	64	80	75	75	70	76	81	80	75	88	77	60	71	80
84	—	—	—	—	99	92	88	90	90	88	90	—	—	—	94
97	114	84	180	113	98	90	101	109	110	110	96	111	84	113	106
177	182	158	180	144	193	177	160	178	177	178	186	170	167	195	171
139	139	108	145	125	134	142	126	148	127	129	131	150	137	140	125
218	225	228	248	—	227	253	244	224	245	228	220	223	200	229	184
126	115	110	132	117	141	138	188	130	149	136	124	130	104	—	112
212	173	160	198	—	214	197	200	200	233	220	224	208	202	196	181
167	183	150	182	150	180	212	176	166	169	180	180	170	150	179	162
180	183	145	181	141	179	173	168	173	183	202	198	184	180	185	171
185	175	175	179	150	170	190	160	158	177	210	200	175	160	193	150
168	157	152	167	145	170	170	167	165	175	160	—	—	—	—	—
97	69	52	59	100	49	99	110	92	115	56	75	96	115	103	108
141	96	88	98	125	103	125	151	129	150	140	162	148	161	152	125
63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—
56	60	50	60	—	43	62	39	32	44	40	61	54	51	53	49
87	—	—	—	—	—	100	106	—	125	—	100	100	125	125	122
140	—	—	145	—	—	154	133	—	175	150	150	140	149	175	175
115	—	—	75	—	—	100	117	—	125	—	125	100	125	125	122
52	60	50	59	60	51	50	50	51	54	58	53	60	50	48	48
64	—	—	—	—	—	—	—	—	70	—	—	—	68	60	50
288	297	280	300	800	272	287	280	279	282	290	287	280	291	301	296
46	52	48	48	50	50	48	49	46	46	45	45	48	46	45	44
15	15	17	17	15	15	15	14	17	15	15	15	15	15	14	15
47	15	19	119	112	108	114	108	117	115	103	103	113	101	100	95
123	150	141	140	124	133	—	120	111	129	90	114	110	115	100	98
169	185	185	175	176	180	175	175	170	170	170	170	175	170	170	170
102	110	100	100	100	110	108	110	106	106	98	101	101	97	90	97
26	28	80	—	—	35	33	—	33	40	28	—	—	—	—	25
24	28	29	25	30	25	23	26	24	23	23	23	23	23	23	23
15	18	20	20	25	16	20	18	18	18	13	15	15	15	15	13
85	28	28	35	55	34	10	33	40	40	35	39	40	35	39	30
20	30	28	30	25	20	27	25	21	21	20	18	21	20	18	19
17	—	—	—	—	—	18	—	21	21	—	—	—	—	—	18
945	1100	800	850	650	860	860	765	695	800	750	795	800	850	785	900
725	800	600	715	500	500	620	665	500	630	650	695	500	650	500	700
614	900	—	675	—	625	775	850	—	700	650	625	650	600	650	625
292	—	—	275	—	325	375	450	—	350	285	285	350	350	—	325
456	—	—	473	—	491	633	481	—	450	462	475	521	550	462	482
437	—	—	453	—	466	650	434	—	450	479	528	469	500	420	482

Litteraturöversikt.

(Juni 1935.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

FORSGRÉN, E. Hygieniska och biologiska synpunkter på sociala problem. Social-medicinsk tidskrift 1935, nr 6.

FREDRIKSSON, K. Planhushållning och arbetsplaner. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 28—24.

SJÖSTRAND, E. Finansiell och industriell expansion. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 22.

Sverige.

BRUNUS, A. Regeringen räddade allt . . . utom äran. [Sociala frågor vid riksdagen.] Industria 1935, nr 13.

HECKSCHER, E. F. Svenska industriens nutid och framtid. (Föredrag.) Industriförbundets meddelanden 1935, nr 2.

OHLIN, B. Economic recovery and labour market problems in Sweden. International labour review maj 1935.

SVERIGES INDUSTRIFÖRBUND. Den officiella näringsstatistiken. (Yttrande.) Industriförbundets meddelanden 1935, nr 2.

Förtidspensionering åt fullt tjänstedugliga. Sv. trafiktidning 1935, nr 22.

Amerikas förenta stater.

B[RUNUS], T. Amerika efter Nira-domen. Industria 1935, nr 13.

LIPPMANN, W. Vad kan väntas bli bestående av Amerikas »new deal»? Index 1935, nr 6.

VANNER, A. Niras snöpliga ändalykt. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 23.

Forslag till sociallovgivning i de Forenede Stater. Socialt Tidskrift 1935, nr 4.

L'organisation technique et l'organisation sociale dans les entreprises industrielles. Revue du travail 1935, nr 4.

National recovery administration: analysis of code provisions. Monthly labor review april 1935.

Belgien.

GOETHEM, F. VAN. La situation juridique de la femme mariée dans la législation sociale belge. Revue du travail 1935, nr 4.

Italien.

ARIAS, G. Le travail sujet de l'économie et la prévoyance sociale. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 2.

BURSIE, H. Den korporativa reformen i Italien. Teknisk tidskrift 1935, nr 22—23.

Japan.

STRIDSBERG, L. Industrikonkurrensen från Japan. Industriförbundets meddelanden 1935, nr 2.

Norge.

LJUNGBLAD, S. G. Landarbeiderne. Litt om deres boligforhold, økonomi og livsførsel. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1935, nr 5.

Tyskland.

BRAMESFELD, E. Die Zeitstudie als Arbeitsstudie. Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure 1935, nr 24.

HERSCHEL, W. Das soziale Recht im Strafrecht. Soziale Praxis 1935, nr 26.

SCHIC, W. Zur Diskussion über die Methoden der Fürsorgestatistik. Soziale Praxis 1935, nr 24.

SUHR. Die öffentlichen Leihhäuser, ihre soziale Bedeutung, ihre wirtschaftliche Funktion. Soziale Praxis 1935, nr 23.

VOGELS, W. Soziale Gedanken in der neuen Vergleichsordnung. Soziale Praxis 1935, nr 23.

Das Arbeitsgebiet des Statistischen Reichsamts zu Beginn des Jahres 1935. Vierteljahrsheft zur Statistik des Deutschen Reichs 1935, nr 1.

Extension of compulsory labor service in Germany. Monthly labor review april 1935.

Arbetarskydd.

QUECKFELDT, S. E. Skydd mot uppkomsten av stendammslunga. Verkstäderna 1935, nr 6.

TELEKY, L. The place of the doctor in factory inspection. International labour review 1935, nr 1.

Sverige.

LINDAHL, G. [Anm. av] John Nordin: Olycksfallsskada och sjukdom. Hygiea 1935, nr 11.

Tyskland.

BANIK, E. Der Unfall- und Gesundheitsschutz in der Fischindustrie. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.

BOLLMMEYER. Zwei tödliche Unfälle in einem Getreidesilo. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.
 BURESCH, HILDEGARD. Gesundheitstörungen durch kleine Leuchtgas mengen. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.
 DERDACK. Ein bemerkenswerter Kranunfall und seine Lehren. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.
 GUTMANN. Bewährte Vorsichtsmassnahmen beim Arbeiten unter Spannung. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.
 STILLER. Verordnung für Arbeiten in Druckluft. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.
 Neue Schutzvorrichtungen. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.

Arbetslön och arbetstid.

CITRINE, W. M. 40 timers-ugen. Arbejdere 1 juni 1935.
 FEHR, M., & LINDBLOM, EDITH. Privatanställdas anställningsförhållanden. Hertha 1935, nr 6.
 HAWKINS, E. D. Dismissal compensation in foreign countries. Monthly labor review april 1935.

Sverige.

G[ABRIELSSON], G. V. Våra löne- och pensionsfrågor. Postmannen 1935, nr 12.
 K[LINGBERG], W. Kontoristerna och förslaget till lag om arbetsavtal. Tidskrift för Sveriges kontorister 1935, nr 3.
 R[ÖSENLUND], E. Tidastudier. Textilarbetaren 1935, nr 2.
 Fackföreningsrörelsens ekonomiska problem. Grafa 1935, nr 6.
 Semesterfrågan. Textilarbetaren 1935, nr 2.
 Vår arbetstidsfråga. [Sjukhuspersonal.] Humanitet juni 1935.
 Översikt av virkesdrivningarna vintern 1934—1935. Trävaruindustrin 1935, nr 11.

Finland.

MONTGOMERY, A. Arbetslöshet och löneutveckling i Finland och Sverige. Ekonomiska samfundets tidskrift. Ny serie, nr 33.

Italien.

40-timers arbetsugen i Italien. Socialt Tidskrift 1935, nr 4.

Tyskland.

Die Regelung des Arbeiterurlaubs in Tarifordnungen. Soziale Praxis 1935, nr 26.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

FUSS, H. Unemployment among young people. International labour review maj 1935.
 SCHÖNHEYDER, K. En analyse av arbetslösheten. Statsökonomisk tidskrift 1935, nr 2/3.
 Wage cuts no check on unemployment. Labour juni 1935.

Sverige.

BERGLUND, V. Hantverket och de vanföra. Sv. vanföre-tidskrift 1935, nr 6.
 CRONER, F. Varifrån komma de anställda. Arbetsledaren 1935, nr 11.
 WALFRIDSSON, W. Ungdomsarbetslöshetens verkningar. Tidskrift för fattigvård 1935, nr 3.
 — Yrkeskunskap — arbetslöshet. Industria 1935, nr 13.
 Arbetsmarknad och arbetslöshetspolitik. Sv. lantarbetgivareföreningarnas tidskrift 1935, nr 6.
 Bristen på duglig ladugårdspersonal. Landtmannen 1935, nr 22.
 Ungdomsarbetslösheten som arbetsledareproblem. Arbetsledaren 1935, nr 11.

Danmark.

HARSEFELDT, A. Nya danska sociallagar. Industria 1935, nr 12.

Finland.

KAHRA, E. Riktlinjerna vid behandlingen av arbetslöshetsfrågor. (Föredrag.) Finsk kommunaltidskrift 1935, nr 3.

Frankrike.

Fransk medicin mod arbejdsløshed. Arbejdsgiveren (Danmark) 1935, nr 12.
 State subsidies to employers of unemployed workers in France. Monthly labor review april 1935.

Italien.

Die Einführung des Arbeitsbuches in Italien. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 16.

Storbritannien.

COHEN, J. L. Insurance against unemployment for agricultural workers in Great Britain. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 2.
 DAVISON, R. C. Juvenile employment and unemployment in Great Britain. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 2.
 LEHFELDT, B. Die Reform der Arbeitslosengesetzgebung in Grossbritannien. Soziale Praxis 1935, nr 25—26.
 WEBB, M. The new unemployed. Labour juni 1935.

Tyskland.

MOLLE, F. Die Facharbeiterberufe in der Arbeitsschlacht. Soziale Praxis 1935, nr 25.

Befolkningsfrågan.

HEBERLE, R. Einkommensgestaltung und Geburtenbeschränkung. Soziale Praxis 1935, nr 24.

Sverige.

NILSSON, ADA. Befolkningskommissionens arbete. Tidevarvet 1935, nr 24.

Norge.

JAHN, G. Barnetallet i norske ekteskap 1920 till 1930. (Föredrag.) Statsökonomisk tidskrift 1935, nr 2/3.

LANGELAND, O. H. Den akutte krise i befolkningsutviklingen i Norge. (Föredrag.) Statsökonomisk tidskrift 1935, nr 2/3.

Bostadsförhållanden.*Sverige.*

JANSSON, GUNNAR. Bostadsfrågan — nativiteten. Hem i Sverige 1935, nr 3.

NORDSTRÖM, A. Samhälleliga ingripanden i bostadsproduktionen. (Föredrag.) Sveriges fastighetsägareritidning 1935, nr 11.

En betänksam byggnadsföretagare. Byggnadsvärlden 1935, nr 22.

Byråchefen Nyström och bostadsutredningen. Sunt förnuft 1935, nr 5.

Amerikas förenta stater.

KUHM, E. Något om hur svenskarna bo i Amerika. Hem i Sverige 1935, nr 3.

Danmark.

LINTON, O. En bok, som inte kan recenserars. [Bostadsfrågan.] Byggmästaren 1935, nr 17.

Tyskland.

Mietwohnung und Mietrecht im neuen Staat. Soziale Praxis 1935, nr 25.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

OLSSON, DAGNY. Till frågan om uppfostringsvärdigheter. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1935, nr 3.

Sverige.

ANKARSWÄRD, G. Om moderskapskydd. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1935, nr 3.

H[ERMELIN], C[ARIN]. Skapande arbete i skydds-uppfostrans tjänst. Tidevarvet 1935, nr 24.

Ett steg närmare. [Moderskapsunderstöd och barnavård.] Tidevarvet 1935, nr 21.

Medicinalstyrelsens förslag rörande förebyggande mödra- och barnavård. Sveriges landstings tidskrift 1935, nr 3.

Svensk kommissionsbetänkning angående försorgs- och försikringslovgivningens administration. Socialt Tidskrift 1935, nr 4.

Danmark.

FENGER, O. Socialreformen og folkeskolen. Socialt Tidskrift 1935, nr 5.

GLAHN, H. E. Forsorgen for epileptikere. Socialt Tidskrift 1935, nr 5.

De økonomiske virkninger af socialreformens forskellige bestemmelser. Socialt Tidskrift 1935, nr 4.

Storbritannien.

GÖRANSSON, H. Borstalinstitutionerna i England. [Ungdomsfängelser.] Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1935, nr 3.

Föreningsväsen.

CASPARSSON, R. Fackföreningsinternationalens representantskapsmöte. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 22.

Sverige.

K[LINGBERG], W. Bör svenska kontoristföreningar förbund omorganiseras? Tidskrift för Sveriges kontorister 1935, nr 3.

Centraliseringsfrågan. [Kommunaltjänstemännens organisation.] Kommunaltjänstemannen 1935, nr 5.

Norge.

Et gjennombrudd for fagorganisasjonen blandt landarbeiderne. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1935, nr 5.

Hälso- och sjukvård.*Sverige.*

CLASON, S. Ett organisatoriskt sjukvårdsproblem. Sunt förnuft 1935, nr 5.

DAHLÉN, S. Tandvården och den sociala hjälpverksamheten med särskild hänsyn tagen till i Stockholm rådande förhållanden. Tidskrift för fattigvård 1935, nr 3.

LEMMING, R. Vaccination mot tuberkulos — ett socialt spörsmål. Sveriges landstings tidskrift 1935, nr 3.

Den kommunala sinnessjukvården. Landskommunernas tidskrift 1935, nr 6.

Medicinalstyrelsens utlåtande över statens sjukvårdskommittés betänkande angående den slutna kroppssjukvården i riket jämte vissa därmed sammanhängande spörsmål. Sjukhuset 1935, nr 3—4.

Tyskland.

Aufgaben und Entwicklung der Schulgesundheitspflege. Soziale Praxis 1935, nr 23.

Jord- och egnahemsfrågan.*Belgien.*

EBEL. Kleinsiedlung auch in Belgien. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 16.

Norge.

GUDDING, I. Nydyrkning og bureising. Ny jord 1935, nr 2.

SAETRE, A. M. Bureising i kystbygdene. Ny jord 1935, nr 2.

Tyskland.

VÖGLER, E. Das Problem der Arbeitersiedlung. Der deutsche Volkswirt 21 juni 1935.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Le droit syndical et les doctrines syndicalistes.
Revue du travail 1935, nr 4.

Sverige.

B[RUNIU]S, A. Det politiska spelet i stycken.
[Tredjemanslagen.] Industria 1935, nr 12.
J[OHANSSON], A[XEL]. Tredje mans rätt. Arbets-
ledaren 1935, nr 11.
S[EVERIN], F. Högern sålde den tredje mannens
rätt. Signalen 1935, nr 23.
THYLIN, H. Varför föll tredjemanslagen? Förbunds-
kamraten 1935, nr 2.
WESTERBERG, H. Fackföreningsrörelsen och lag-
stiftningen rörande dess egen verksamhet. Bok-
binderi-arbetaren 1935, nr 6.
Dacos. [De anställdas centralorganisations] skri-
velse i tredjemansrättsfrågan. Arbetsledaren
1935, nr 11.
Förhandlingsordning [för Sveriges statstjänste-
män]. Sv. trafiktidning 1935, nr 23.
L. O. [Landsorganisationen] och R. L. F. [Riks-
föreningen landsbygdens folk]. Sv. lantarbets-
givareföreningarnas tidskrift 1935, nr 6.
Den nya livegenskapen. [Förhållandet mellan
arbetsgivare och arbetare.] Verketäderna 1935,
nr 6.
Tredje man föll. Svenskt affärliv 1935, nr 12.
•Tredje mans• öde. Lokomotivmannens tidning
1935, nr 12.

Amerikas förenta stater.

LARSON, GÖSTA [BROOKLYN]. Kampen för för-
enings- och förhandlingsrätt. Fackförenings-
rörelsen 1935, nr 25.
SCHLEEF, CAROLINE. Amerikas arbetare och lag-
stiftningen. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 24.

Danmark.

NIELSEN, SVEND. Overenskomstsituationen. So-
cialt Tidsskrift 1935, nr 5.

Kooperation.*Sverige.*

ODHE, T. Den svenska jordbrukskooperationens
utveckling. Kooperatören 1935, nr 9/10.

Tyskland.

A heavy blow to the German consumers' move-
ment. Review of international cooperation 1935,
nr 6.

Levnadskostnader.*Sverige.*

BOUVIN, S. Alkoholkonsumtion och levnads-
standard. Tirfing 1935, nr 3.
Valeur énergétique des régimes alimentaires dans
différentes classes de la population suédoise.
Revue du travail 1935, nr 4.

Amerikas förenta stater.

WILLIAMS, F. M., & SCHMIDT, GERTRUDE. New
study of money disbursements of wage earners

and lower-salaried workers. Monthly labor
review april 1935.

Tyskland.

Die Getreidepreise in Deutschland seit dem An-
gang des 18. Jahrhunderts. Vierteljahrsh. zur
Statistik des Deutschen Reichs 1935, nr 1.

Läringsväsen och yrkesrådgivning.*Danmark.*

WILHELMSEN, N. E. Den moderne erhvervsvej-
ledning og dens fremtidige opgaver. Socialt
Tidsskrift 1935, nr 5.

Tyskland.

BANDMANN, E. Aussprache über die Nachwuchs-
frage. Nachwuchslenkung, Zuleitung, Nach-
und Umschulung. Der deutsche Volkswirt 31
maj 1935.

Nykterhetsfrågan.

HERCOD, R. Die Bier- und Weingefahr im Lichte
der Geschichte und der Statistik. Forschungen
zur Alkoholfrage 1935, nr 3.
LILJESTRAND, G. Alkohol och arbete. (Före-
drag.) Tirfing 1935, nr 3.
Spriten och bilolyckorna. Hygienisk revy 1935,
nr 6.

Sverige.

OLSSON, OSCAR. Nykterhetsrörelsens studie- och
bildningsverksamhet. Bokstugan 1935, nr 5.
SANTESSON, C. G. Den nya alkoholistlagen. Fri-
het och ansvar 1935, nr 3.

Socialförsäkring.*Sverige.*

ÅSKELÖF, T. Riksdagens beslut i folkpensione-
ringsfrågan. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 25.
Missriktade sympatityttringar. Sv. sjukkasse-
tidning 1935, nr 6.
Protokollet från Svenska sjukkasseförbundets
första instruktions- och föreläsningkurs den
23 och 24 mars 1935. Sv. sjukkasse-tidning
1935, nr 6.
Socialstyrelsen klarlägger avgiftsbestämningen
inom de erkända sjukkassorna. Sv. sjukkasse-
tidning 1935, nr 6.

Danmark.

STEINCKE, K. K. The Danish social reform
measures. International labour review maj
1935.

Frankrike.

LE MARCHAND, G. Les assurances sociales en
France. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl.
1935, nr 2.

Italien.

BONFATTI, N. Les caisses mutuelles maladie italiennes pour les travailleurs de l'industrie. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 2.

BURONZO, V. Prévoyance sociale et artisanat en Italie. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 2.

Norge.

ORMESTAD, M. Central- kontra lokal syketrygd. Sykeforsikringsbladet 1935, nr 5.

Schweiz.

MOSER, H. F. Die Dauer der Krankheiten. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1935, nr 1.

Schweizerische Tuberkuloseversicherung. Die Volkswirtschaft 1935, nr 6.

Spanien.

Old-age and maternity insurance in Spain. Monthly labor review april 1935.

Tyskland.

Entwicklung und Bedeutung der Innungs Krankenkassen. Soziale Praxis 1935, nr 25.

Österrike.

LEDERER, M. Die Sanierung der österreichischen Sozialversicherung. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 2.

Reform af socialforsikringen i Östrig. Socialt Tidskrift 1935, nr 4.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.**AKTIEBOLAGET STOCKHOLMSSYSTEMET.**

Förvaltningsberättelse. 21 (1934). Sthlm 1935.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics. Bulletin. Wash. 1934—35.

604. History of wages in the United States from colonial times to 1928. Revision of bulletin no. 499 with supplement, 1929—33.

610. Talbert, L. E., & Olenin, Alice. Revised indexes of factory employment and pay rolls 1919 to 1933.

611. Unemployment insurance and reserves in the United States. A selected list of recent references. Compiled by Laura A. Thompson.

— Women's bureau.

Bulletin. Wash. 1935.

122. Pidgeon, Mary Elizabeth. Variations in wage rates under corresponding conditions.

124. Blair, Bertha. Women in Arkansas industries.

128. Nienburg, Bertha M. Potential earning power of Southern Mountaineer handicraft.

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.

Official year book. 27 (1934). Canberra [1935].

BONOW, M. Staten och jordbrukskrisen. Sthlm 1935.

DANMARK. Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Beretning 1932—33. Khvn 1935.

— Det statistiske Departement.

Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1935.

Bd 95: H. 7. Landbrugsarealet, Høsten og Kreaturholdet i 1934.

» 98: » 1. Amtsradsvalgene i Marts 1935.

ENGH, A. Fagorganisasjonen og loven. Norsk retts stilling til fagforeningene og den faglige kamp. Oslo 1934.

FRANKRIKE. Ministère du travail.

Rapport sur l'application de la loi des assurances sociales. (Statistiques du 1er janv. 1932 au 31 déc. 1933.) Paris 1935.

HALL, O. M. Attitudes and unemployment. A comparison of the opinions and attitudes of employed and unemployed men. New York 1934. (Archives of psychology. No. 165.)

HANDBOOK, Industrial, to Great Britain. Lond. 1935.

HANDBÖCKER, Kommunala. Sthlm 1935.

2. Författningssamling.

Kommunal författningssamling för Stockholm. Ny ser. Årg. 26 (1934). Utg. av Stockholms stads statistiska kontor.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.

International survey of legal decisions on labour law. Year 9 (1933). Geneva 1935.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.

19th session, Geneva, 1935.

Report. Geneva 1935.

6. Reduction of hours of work. Vol. 6.

Principal statutory provisions limiting hours of work in industry.

JAPAN. Home office. Bureau of social affairs.

Social work in Japan. Tokyo 1934.

JORDBRUKARE-UNGDOMENS FÖRBUND.

Årsberättelse 1934. Sthlm 1935.

KNOLL, E. Der Neuaufbau der Sozialversicherung. Grundlagen und Grundfragen des Gesetzes vom 5. Juli 1934 über den Aufbau der Sozialversicherung. Stuttg.-Berl. 1934. (Die Sozialgesetzgebung des neuen Staates. Bd 5.)

LETTLAND. Valsts statistiskā pārvalde. — Bureau de statistique de l'État.

Commerce extérieur et transit de la Lettonie 1934. Riga 1935.

État de l'agriculture en Lettonie. Éd. 9 (1934). Riga 1935.

LINDBOM, T. Svenska kommunalarbetsreförbundet 1910—35. Historik. Sthlm 1935.

Arbetsmarknaden under juli månad 1935.

Den svenska arbetsmarknaden kännetecknades även under juli av stor livaktighet. Efterfrågan å arbetskraft steg sålunda inom åtskilliga grenar av industrien liksom inom jordbruket, och sysselsättningsmöjligheterna för kunniga arbetssökande voro genomgående goda. Antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen i riket företedde visserligen trots det gynnsamma läget någon uppgång, nämligen från 239 i juni till 255 i juli. Den försämring, som kan utläsas ur dessa siffror, är emellertid endast skenbar och hänför sig uteslutande till den omständigheten, att antalet till reservarbeten genom arbetsförmedlingen anvisade platser under juli med mer än 50 % understeg siffran för juni månad. Svårigheterna för såväl jordbrukets som det industriella näringslivets utöfvere att i tillräcklig utsträckning anskaffa lämplig arbetskraft kommo bl. a. till synes å den inom socialstyrelsen veckovis sammanställda riksvakanslistan över lediga platser inom den offentliga arbetsförmedlingen. Av den i detta häfte av Sociala Meddelanden publicerade redogörelsen över arbetstillgången under årets andra kvartal framgår också, att sysselsättningen inom industrien icke varit så god sedan högkonjunkturen år 1920. Den gynnsamma utvecklingen kan jämväl utläsas ur arbetslöshetskommissionens siffra för antalet hjälpsökande arbetslösa vid månadsskiftet juni/juli, som i år var 51 157 mot 99 628 föregående år. Den på grundval av fackförningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten vid utgången av juni utgjorde 10·9 % mot 12·1 % (preliminär siffra 11·8) en månad tidigare och 14·0 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Jordbruket företedde, som sagt, livligare förmedlingsfrekvens än under föregående månad, och en icke obetydlig förbättring kunde noteras tack vare de tillfällighetsarbeten, som stodo till buds i samband med skörden. Någon svårighet att omgående tillgodose behovet av denna tillfälliga arbetskraft förelåg i allmänhet icke; sedan sommarbetskötseln under månaden i regel hunnit avslutas, har särskilt i landets södra delar under månadens senare hälft överskott av arbetskraft förekommit. På sina håll hade anmälningar om höstflyttningar redan börjat inkomma. Bristen på yngre drängar och ladugårdsskötare var mera accentuerad än tidigare, och i fråga om den kvinnliga arbetskraften kunde av brist på sökande endast en femtedel av de lediga platserna besättas.

Inom *industri och hantverk* erhöi den yrkesskickliga arbetskraften nästan överallt full sysselsättning, medan mindre kvalificerade och hjälparbetare liksom förut voro mera svårplacerade. *Verkstadsindustrien* arbetade under goda konjunkturen, men disponerade ej i tillräcklig utsträckning erforderlig kvalitetspersonal. Inom *byggnadsbranscherna* har efterfrågan under säsongen varit särskilt livlig beträffande målare och murare, å vilka senare otillräcklig tillgång rapporterades från ett flertal kontor. Antalet arbetsansökningar inom *ske- och beklädnadsindustrierna* har stigit rätt avsevärt under månaden, beroende på att för hithörande kategorier efter säsongens slut tillfälliga per-

mitteringar förekommit, och de därav berörda, vilka numera i allmänhet tillhöra erkänd arbetslöshetskassa, ha anmält sig hos arbetsförmedlingen.

Läget inom *sjöfartsnäringen* var i stort sett oförändrat sedan juni, men tedde sig gynnsammare än i fjol. Arbetstillgången för däcksbefäl var alltjämt dålig, under det att brist rådde på behörigt maskinbefäl och befarna jungmän. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 3 622 påmönstringar och 3 095 avmönstringar. Motsvarande siffror för juli 1934 voro 3 077 och 2 588.

På den *kvinnliga* arbetsmarknaden rådde sedvanlig knapphet på arbetskraft inom det *husliga arbetet* samt likaså brist på lämpliga sökande till sjukhus och övriga anstalter. Inom *hotell- och restaurangrörelsen* var efterfrågan på kokerskor, kallskänkors, diskerskor och annan kökspersonal större än tillgången.

Liksom under föregående månad var platstillgången för *minderårig ungdom* mycket god, och större delen av de gossar, som vid skolavslutningarna i våras anmälde sig som arbetssökande, torde nu ha fått anställning. Flickorna äro på grund av sin obenägenhet för husliga sysslor svårare att placera.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli 1935 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268	201
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243	198
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220	192
1929	241	215	174	150	134	135	137	135	127	148	202	203	169
1930	241	211	171	140	129	127	140	144	146	175	254	238	178
1931	222	232	191	194	164	187	198	201	197	257	413	343	236
1932	368	412	343	341	339	351	370	366	351	395	661	689	413
1933	569	565	577	510	458	451	503	476	480	538	657	644	545
1934	560	540	430	401	317	298	292	281	286	326	446	446	392
1935	380	396	351	286	251	239	255	—	—	—	—	—	—

Därav inom jord- och skogsbruk:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	320	255	210	190	209	201	198	204	253	285	566	914	283
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	134	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	—	—	—	—	—	—

Övriga näringsgrupper:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	375	449	381	398	374	386	421	418	378	429	679	666	445
1933	575	585	642	559	479	480	539	520	510	591	688	659	576
1934	602	568	468	461	351	318	319	307	303	367	478	435	422
1935	399	429	429	336	279	269	299	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	30/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1926	15.7	14.8	14.7	12.8	9.9	9.6	8.6	8.3	9.1	11.4	13.0	19.1	12.2
1927	16.3	15.6	14.1	12.3	9.9	9.4	8.3	7.9	8.4	10.4	12.8	18.6	12.0
1928	14.8	13.8	13.2	11.7	8.2	7.6	7.4	6.9	7.8	9.0	10.9	17.3	10.6
1929	14.8	14.6	13.7	11.4	7.7	6.8	6.3	6.1	6.7	8.2	10.1	16.3	10.2
1930	13.9	13.2	12.3	10.8	8.0	8.0	8.0	8.1	9.5	12.3	15.3	22.9	11.9
1931	20.2	18.7	19.4	17.1	13.2	12.4	11.8	12.8	13.4	16.4	19.3	26.5	16.8
1932	24.2	23.8	24.1	20.8	19.0	19.3	19.4	20.0	20.6	22.1	24.1	31.0	22.4
1933	28.8	27.7	28.7	24.3	21.1	20.3	19.4	19.6	19.2	20.2	22.3	27.2	23.3
1934	24.4	24.4	23.8	19.6	15.4	14.0	12.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	18.0
1935	22.5	20.3	18.5	16.1	12.1	10.9	—	—	—	—	—	—	—

Arbetsstillgången under andra kvartalet 1935

enligt uppgifter från industriledare m. fl.

Följande översikt över arbetsstillgången m. m. inom olika yrken och näringsgrenar under andra kvartalet år 1935 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, huvudsakligen grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar.

För andra kvartalet ha besvarade formulär inkommit från 2 383 arbetsgivare med 324 722 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetsstillgången under andra kvartalet 1935, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 864 arbetsgivare med 134 588 arbetare (41 %),

såsom *oförändrad* av 1 314 arbetsgivare med 156 128 arbetare (48 %),

såsom *sämre* av 205 arbetsgivare med 34 006 arbetare (11 %).

Av de redovisade arbetarna ha 68 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetsstillgången såsom mer än medelgod, medan 23 % haft medelgod och 9 % mindre än medelgod arbetsstillgång. Motsvarande siffror närmast föregående kvartal voro resp. 58, 30 och 12 samt för andra kvartalet 1934 resp. 62, 25 och 13.

Arbetsstillgångens växlingar under senare år framgå av efterföljande tablå, i vilken mycket god arbetsstillgång motsvarar poängsiffran 5 och siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetsstillgång.

Kvartal	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
I	3·08	2·91	3·01	3·04	3·22	3·25	3·26	2·51	2·46	2·30	3·24	3·51
II	3·12	3·11	3·09	3·25	3·40	3·47	3·22	2·66	2·89	2·69	3·55	3·71
III	3·04	3·07	3·06	3·24	3·33	3·51	2·94	2·61	2·41	2·94	3·68	
IV	2·98	3·08	3·07	3·21	3·28	3·43	2·77	2·65	2·88	3·08	3·59	
Medeltal	3·04	3·04	3·06	3·19	3·31	3·42	3·05	2·61	2·41	2·75	3·50	

Den för det sistförflutna kvartalet framräknade konjunktursiffran 3·71 är den högsta, som registrerats sedan 1920, då motsvarande kvartalssiffra var 3·83. I likhet med vad fallet var förra året, har den vid denna årstid sedvanliga säsongökningen i arbetsstillgången i sin mån bidragit till den förbättring inom näringslivet, vilken gjort sig märkbar inom ett stort antal yrken och yrkesgrupper. Byggnadsproduktionens starka uppsving har naturligtvis härvidlag spelat en betydelsefull roll, icke endast för byggnadsbranschen i och för sig utan även för sysselsättningen inom densamma närstående industrigrenar. I fråga om våra större exportindustrier ha den sista tidens händelser på det politiska och ekonomiska området ute i världen i vissa fall påverkat utför-

selartiklarnas avsättning och prisläge i ogynnsam riktning. Hemmamarknadsindustrierna ha uppvisat en i stort sett oförändrad, tillfredsställande konjunktur, ehuru även här en del branscher och företag haft att kämpa med vissa svårigheter för att få tillfredsställande avsättning för de framställda produkterna och bereda de anställda full sysselsättning.

Från och med första kvartalet 1932 har socialstyrelsen på grundval av uppgifterna om arbetarantalet vid de i denna statistik medtagna företagen uträknat en *sysselsättningsindex*.¹ Vid den nu verkställda beräkningen ha kunnat medtagas 1 302 företag, vilka sysselsatt tillsammans 236 715 arbetare, motsvarande 73 % av hela det i kvartalsredogörelsen redovisade arbetarantalet. Sysselsättningsindex för 1935 års andra kvartal har blivit 104.2 mot 99.1 ett kvartal tidigare och 99.1 för andra kvartalet 1934. Vid de av denna statistik berörda företagen, vilka samtliga varit i verksamhet och avgivit rapporter sedan 1926 eller dessförinnan, var sysselsättningen sålunda nu större än i genomsnitt åren 1926—1930. Uppgången i förhållande till föregående kvartal ger ytterligare ett belägg för det markerade uppsvinget inom svensk industri under det gångna kvartalet.

På 100 *lediga platser* kommo å arbetsförmedlingskontoren i genomsnitt följande antal *ansökningar om arbete*:

	2:a kvartalet 1935			1:a kvartalet 1935			2:a kvartalet 1934		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk och skogshushållning . . .	118	144	144	154	240	274	202	184	224
Övriga näringsgrenar	269	279	336	429	429	399	318	351	461
Samtliga ,	289	251	286	351	396	380	298	317	401

Det förbättrade läget på arbetsmarknaden kommer tydligt till synes även i dessa siffror i form av stark nedgång i antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser. Detta gäller såväl jordbruksnäringen som de industriella och kommersiella yrkena. Inom jordbruket var efterfrågan på såväl fasta som tillfälliga arbetare efter vanligheten denna årstid synnerligen livlig och större än förra året. Liksom tidigare var bristen på vissa slag av arbetare till jordbruket, speciellt kunnig ladugårdspersonal, på de flesta orter i landet mycket kännbar. Beträffande de industriella yrkena föreligger ett icke obetydligt överskott av arbetssökande i grovarbetsgruppen, även om ökade arbetsmöjligheter yppat sig här i och med vårens och sommarens inträde. På yrkesutbildad personal har tillgången däremot varit mera knapp, och inom flera branscher har den t. o. m. plägat understiga efterfrågan på dylik arbetskraft.

För ett tydligare åskådliggörande av konjunkturväxlingarna inom de olika industrigrenarna under senaste året ha i tabellen å sid. 524—525 angivits konjunktursiffrorna för redogörelsekvartalet ävensom jämförelsetal för närmast föregående kvartal och för andra kvartalet år 1934. Sammanföres de i tabellen

¹ Den av socialstyrelsen här beräknade sysselsättningsindexen anger antalet under rapportkvartalet sysselsatta arbetare i procent av det antal arbetare som, vad samma företag beträffar, voro i medeltal anställda under femårsperioden 1926—1930. Jfr Soc. Medd. årg. 1932, sid. 364 o. f. och 764.

återgivna siffrorna för vissa större industrigrupper, erhållas följande konjunktursiffror:

	Konjunktursiffror				
	2:a kvart. 1935	1:a kvart. 1935	4:e kvart. 1934	3:e kvart. 1934	2:a kvart. 1934
Malmbrytning och metallindustri	3·98	3·74	3·79	3·77	3·68
Jord- och stenindustri	3·70	3·15	3·28	3·30	3·15
Trävaruindustri	3·78	3·18	3·25	3·52	3·57
Pappers- och grafisk industri	3·65	3·51	3·50	3·49	3·48
Livsmedelsindustri	3·57	3·37	3·54	3·47	3·38
Textil- och beklädnadsindustri	3·59	3·55	3·80	3·89	3·94
Läder-, hår- och gummivaruindustri	3·13	3·47	3·56	3·73	3·39
Kemisk-teknisk industri	3·80	3·18	2·89	2·89	2·70

De till *malmbrytning och metallindustri* hörande industrigrenarna ha på ett undantag när avsevärt förbättrat sina konjunktursiffror, i jämförelse såväl med föregående kvartal som med kvartalet ett år tidigare. Särskilt lägger man märke till den starka stegringen för *malmgruvorna*, där arbetstillgången nu kan betecknas såsom medelgod. Järnmalmsexporten har alltjämt varit livlig, ehuru den visat något sjunkande siffror i maj och juni. För *malmförädlingsverkens* vidkommande var ställningen i det närmaste densamma som föregående kvartal. Arbetstillgången var fortfarande god. Tackjärnsexporten har ånyo ökats efter en avmattning under föregående kvartal, och utförseln av smidesjärn och stål har hållit sig vid fjolårets nivå. Samtidigt härmed visade järnimporten som följd av den livliga byggnadsverksamheten en betydlig stegring i jämförelse med fjolåret. För *mekaniska verkstäder* har avsättningen varit god på såväl export- som hemmamarknad. Övertidsarbete har på sina håll förekommit, och en hel del företag klagade som förut över bristen på kunniga specialarbetare, såsom smeder, svarvare, svetsare, tunnplåtslagare och verktygsfilare. Detsamma gäller delvis också den *elektro-mekaniska* branschen, där sysselsättningsmöjligheterna ökats avsevärt under rapportkvartalet.

Flertalet till *jord- och stenindustri* hörande industrigrenar uppvisade höjda konjunktursiffror för kvartalet. Sålunda noterade *torvindustrien* sedvanlig säsongförbättring trots i allmänhet kall och otjänlig väderlek. Detsamma gällde *tegelbruket*, där efterfrågan på byggnadstegel och tegelrör för täckdikning varit synnerligen livlig, samt *cementfabriker* och *kalkbruk*, vilkas omsättning i hög grad gynnades av den livliga byggnadsproduktionen. Även *stenhuggerierna* kunde notera en avsevärd förbättring av läget och likaså *glasbruket*.

Inom *trävaruindustrien* uppvisade *sågverken* efter vanligheten detta kvartal förbättrad arbetstillgång. Den osäkerhet, som kännetecknade trävarumarknaden under årets första kvartal, förbyttes under maj och juni i ökade avslut. Till följd av den rikliga ordertillgången ha ett flertal sågverk kört med dubbla skift och anställt tillfällig arbetskraft; även övertidsarbete har omförmäls från ett antal hithörande företag. Inom *snickerier* och *möbelfabriker* rapporterades ävenledes en avsevärt stegrad arbetstill-

Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång & arbete											
			Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig			
	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.		
Malmbrytn. o. metallind.														
1 Malmgruvor	30	6 750	2	280	12	2 424	11	1 955	1	1 400	4	691		
2 Malmförädlingsverk . . .	45	27 936	5	2 907	27	22 535	9	1 741	2	642	2	111		
4 Järn- och stålmanufaktur	98	12 039	23	4 416	48	5 763	24	1 778	1	30	2	52		
8 Mekaniska verkstäder . .	285	46 322	65	10 789	162	28 644	48	5 722	5	635	5	532		
5 Skeppsvarv	19	8 126	1	17	7	5 592	8	1 851	2	638	1	28		
6 Elektromekanisk industri	29	10 348	6	4 979	16	3 387	4	539	1	1 378	2	65		
7 Annan metallindustri . .	64	6 031	19	2 369	36	3 144	8	502	—	—	1	16		
Jord- och stenindustri														
8 Kolgruvor	6	954	—	—	3	592	1	16	1	174	1	172		
9 Torvindstri	15	446	2	79	8	253	3	43	1	35	1	36		
0 Stenbrott o. -huggerier .	43	3 858	7	731	15	1 245	11	669	4	703	6	510		
1 Kakel- o. porslinsind. . .	11	3 122	2	418	5	1 042	3	1 645	1	17	—	—		
2 Tegelbruk	75	4 433	12	1 015	49	2 798	14	620	—	—	—	—		
3 Glasbruk	28	3 090	3	827	9	766	11	1 142	4	807	1	48		
4 Cementfabriker, kalkbruk	41	4 501	7	605	24	3 213	5	135	5	348	—	—		
Trävaruindustri														
5 Sågverk	162	19 950	12	1 969	82	11 738	53	4 694	11	1 322	4	227		
6 Snickeri- o. möbelfabr. .	153	7 152	27	1 855	70	2 620	45	2 373	8	188	3	116		
7 Annan trävarufabrikation	21	981	3	90	6	635	7	182	1	10	4	64		
Pappers- o. grafisk ind.														
8 Trämassfabriker	68	15 467	2	705	35	8 319	23	5 544	6	812	2	87		
9 Pappersbruk	44	11 925	5	1 891	19	4 713	17	4 643	1	173	2	505		
0 Bokbinderier m. m. . . .	52	3 237	4	287	22	1 776	22	1 059	4	115	—	—		
1 Boktryckerier o. graf. anst.	104	6 579	9	346	70	5 093	24	1 116	1	24	—	—		
Livsmedelsindustri														
2 Kvarnindustri	22	1 133	—	—	4	306	14	707	3	116	1	4		
3 Bagerier	44	3 043	—	—	20	1 789	15	942	7	250	2	62		
4 Sockerindustri	23	2 999	—	—	9	1 558	11	963	2	430	1	48		
5 Choklad- o. konfektfabr.	27	3 348	2	591	12	1 940	12	804	1	13	—	—		
6 Bryggerier och brännerier	68	3 706	5	150	33	2 408	26	1 054	4	94	—	—		
7 Tobaksfabriker	9	2 333	1	172	4	810	4	1 351	—	—	—	—		
8 Annan livsmedelsindustri	66	3 709	4	282	29	1 730	23	1 385	8	296	2	16		
Textil- o. beklädnadsind.														
9 Bomullsindustri	46	16 115	1	91	12	5 020	24	6 637	9	4 367	—	—		
0 Jute- och linneindustri .	9	2 827	3	1 051	4	1 335	2	441	—	—	—	—		
1 Ylleindustri	54	10 447	7	2 328	24	5 228	13	2 034	8	451	2	406		
2 Trikfabriker	44	6 568	—	—	22	5 004	17	1 392	1	41	4	131		
3 Skrädderi- o. sömnadsyrket	109	13 156	24	2 206	54	8 161	23	2 304	6	321	2	164		
4 Annan hithör. industri .	62	4 291	7	534	28	1 584	18	1 579	9	594	—	—		
Läder-, hår- o. gummiind.														
5 Garverier o. läderfabriker	20	1 766	2	72	6	466	8	744	3	474	1	10		
6 Skofabriker	61	6 551	2	502	23	2 140	22	2 234	11	1 614	3	61		
7 Gummivarufabriker . . .	7	5 432	1	153	3	1 634	1	870	2	2 775	—	—		
8 Annan hithör. industri .	33	1 654	2	174	19	1 104	6	237	3	89	3	50		
Kemisk-teknisk industri														
9 Ljus-, tvål- o. oljefabriker	33	2 091	3	220	18	1 153	11	710	1	8	—	—		
0 Konstgödningsfabriker . .	5	412	—	—	2	220	3	192	—	—	—	—		
1 Tändsticksfabriker . . .	8	2 495	—	—	—	—	—	—	8	2 495	—	—		
2 Annan hithör. industri .	41	4 545	3	310	25	3 006	11	1 170	1	37	1	22		
3 Byggnadsverksamhet . . .	87	4 387	16	1 120	52	2 708	16	524	3	35	—	—		
4 Kraftv. o. kommunala v. .	41	7 154	3	113	18	2 372	14	3 068	3	274	3	1 327		
5 Handel och varulager . .	41	4 005	2	32	22	2 483	13	1 441	3	45	1	4		
6 Land- och sjötransport .	30	7 508	1	650	11	2 374	14	4 208	2	115	2	161		
Summa 2:a kv. 1935	2 333	324 722	305	47 326	1 179	172 825	672	74 960	158	23 885	69	5 726		
7 1:a , ,	2 373	308 625	181	27 363	1 010	152 309	777	90 997	291	26 661	114	11 295		
8 4:e , 1934	2 396	308 756	211	32 567	1 065	164 226	740	77 571	262	21 536	118	12 856		
9 3:e , ,	2 423	314 890	254	42 860	1 109	158 937	722	79 773	232	19 854	106	13 466		
0 2:a , ,	2 361	291 217	216	33 159	1 036	147 356	714	71 494	269	24 526	126	14 682		

Arbetsstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång & arbetskraft						Konjunktursiffror			Sysselsättningsindex	
Bättre		Lika		Sämre		Brist		Tillräcklig tillgång		Överflöd		2 kv. 1935	1 kv. 1935	2 kv. 1934	2 kv. 1935	1 kv. 1935
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.					
12	4 344	16	1 851	2	555	—	—	15	1 626	15	5 124	3:08	2:57	2:26	74:5	68:2
18	16 900	21	7 820	6	3 216	2	3 687	29	12 864	14	11 385	3:98	3:92	3:99	126:0	124:0
37	6 697	56	4 811	5	531	12	981	67	7 991	19	3 067	4:20	3:92	3:79	118:0	115:1
150	28 665	124	16 489	11	1 168	54	10212	192	29 319	39	6 791	4:05	3:84	3:78	112:5	110:5
6	4 874	11	2 751	2	1 001	1	28	16	7 860	2	238	3:61	3:29	3:72	103:9	101:5
20	8 339	8	1 750	1	259	13	399	25	6 311	3	638	4:14	3:51	3:14	108:5	103:5
41	3 944	23	2 087	—	—	9	1 057	48	4 079	7	895	4:30	4:08	3:70	124:7	114:4
2	30	3	750	1	174	—	—	1	14	5	940	3:08	3:41	3:41	68:9	70:1
4	128	10	282	1	36	4	141	10	270	1	35	3:68	2:72	3:45	104:8	55:8
20	2 183	20	1 636	3	39	—	—	24	1 322	19	2 536	3:26	2:49	2:55	48:9	49:3
7	1 728	4	1 394	—	—	—	—	7	1 617	4	1 505	3:60	3:57	2:20	123:0	119:1
39	2 332	36	2 101	—	—	3	258	59	2 696	13	1 479	4:09	3:18	3:59	123:7	72:0
8	801	14	1 893	6	396	1	45	20	2 457	7	588	3:65	3:20	3:16	103:3	90:7
23	3 112	14	1 094	4	95	2	27	30	3 403	9	871	3:95	3:45	3:78	117:4	95:4
28	4 750	115	13 000	19	2 200	1	37	116	12 860	45	7 053	3:70	3:05	3:77	90:2	61:9
82	3 870	66	3 110	5	172	9	264	126	5 604	18	1 284	3:88	3:21	3:11	98:8	97:7
7	567	10	346	4	68	—	—	17	720	4	261	3:69	3:69	2:75	107:9	109:2
19	5 403	43	9 213	6	851	—	—	41	9 136	27	6 331	3:57	3:36	3:44	96:6	88:4
16	4 245	27	7 546	1	134	—	—	22	5 150	22	6 775	3:61	3:60	3:34	102:9	100:4
14	852	33	2 209	5	176	1	43	41	2 764	10	430	3:69	3:62	3:68	97:4	94:1
34	2 462	67	4 052	3	65	5	687	88	5 100	11	792	3:88	3:65	3:76	106:5	103:9
2	71	16	971	4	91	—	—	14	524	8	609	3:16	3:18	3:11	97:2	105:4
14	1 116	26	1 717	4	210	1	45	26	2 079	17	919	3:47	3:11	3:44	115:4	108:0
5	508	14	2 278	4	213	1	47	11	1 292	11	1 660	3:84	3:40	3:46	103:6	108:7
9	1 832	18	1 516	—	—	—	—	21	2 779	6	569	3:98	3:75	3:47	103:4	104:8
14	1 301	50	2 306	4	99	1	26	50	2 887	17	793	3:71	3:07	3:02	95:3	92:0
3	726	6	1 607	—	—	—	—	8	1 211	1	1 122	3:49	3:34	3:25	88:3	85:6
11	844	49	2 690	6	175	—	—	48	2 494	18	1 215	3:58	3:56	3:42	92:6	92:6
5	263	24	7 864	17	7 988	2	140	36	14 301	8	1 674	3:05	3:34	3:36	111:1	111:9
—	—	8	2 286	1	541	—	—	4	1 489	5	1 388	4:22	4:09	4:12	96:6	93:5
8	1 464	27	6 095	19	2 888	3	1 501	46	8 067	5	879	3:88	3:11	4:00	115:8	113:1
6	268	23	2 478	15	3 822	2	762	36	5 515	6	291	3:72	3:78	3:35	117:0	121:5
46	5 543	55	6 652	8	961	9	1 261	89	10 139	11	1 756	3:91	3:92	3:90	100:6	103:8
18	1 065	33	2 493	11	733	4	219	53	3 418	5	654	3:48	3:46	3:68	99:8	104:9
6	228	13	1 117	1	421	—	—	15	1 262	5	504	3:07	3:38	3:06	100:7	102:5
17	1 439	38	4 417	6	695	1	53	52	5 442	8	1 056	3:21	3:09	3:05	105:1	102:7
2	1 369	2	1 023	3	3 040	—	—	4	2 009	3	3 423	2:85	3:36	3:30	100:5	110:2
10	561	19	1 018	4	75	4	271	24	1 268	5	115	3:76	3:76	3:59	112:8	110:1
10	663	22	1 420	1	8	—	—	24	1 541	9	550	3:76	3:74	3:40	120:2	118:3
—	—	5	412	—	—	—	—	5	412	—	—	3:53	3:31	3:36	88:7	139:1
—	—	8	2 495	—	—	—	—	—	—	8	2 495	2:00	2:00	1:00	45:8	46:3
13	2 122	27	2 401	1	22	—	—	26	2 289	15	2 306	3:78	3:50	3:45	121:2	112:9
44	2 259	40	2 090	3	38	25	1 572	58	2 637	4	178	4:12	3:63	3:60	104:6	79:7
13	2 045	26	4 964	2	145	—	—	17	1 659	24	5 495	2:35	2:30	2:34	121:8	103:6
13	709	28	3 296	—	—	—	—	31	3 524	10	481	3:62	3:38	3:47	124:3	104:5
8	2 466	16	4 337	6	705	1	5	19	5 314	10	2 189	3:43	3:10	2:34	93:9	92:9
864	134 588	1314	156 128	205	34 006	159	26 768	1711	206 615	513	91 330	3:71	—	—	104:2	—
855	128 746	1293	151 391	225	28 488	68	16 873	1535	179 543	770	112 209	3:51	—	—	99:1	—
1137	171 049	1109	124 227	150	13 480	63	12 468	1537	179 184	796	117 104	3:59	—	—	98:8	—
1238	182 882	1026	113 665	159	18 343	98	17 901	1574	177 792	751	119 197	3:63	—	—	100:8	—
1233	171 472	942	105 201	186	14 544	89	14 278	1402	150 388	870	126 551	3:56	—	—	99:1	—

gång till följd av att möbler och inredningar livligt efterfrågades. Vid en del fabriker har övertidsarbete förekommit och vid några ha yrkeskunniga arbetare varit svåra att uppbringa.

Inom *pappers- och grafisk industri* har konjunktursiffran för gruppen i dess helhet undergått en icke obetydlig förskjutning uppåt. Inom *trämassesbranschen* har arbetstillgången i stort sett ökat, ehuru driftsinskränkning i stor utsträckning förekommit under kvartalet. I fråga om kemisk massa, särskilt sulfat, har större delen av den beräknade årsproduktionen försålts, och stora avslut ha även gjorts för leverans 1936. Försäljningarna av mekanisk massa ha icke varit livliga, och exportsiffrorna voro lägre än föregående år. Prissituationen för slipmassa har varit otillfredsställande, och detta var orsaken till att de nordiska fabrikanterna i april ingingo ett avtal om produktionsreglering. Läget på *pappersmarknaden* har ej undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, och ordertillgången har varit i stort sett normal för årstiden. Priserna voro dock alltså otillfredsställande.

Livsmedelsindustrien uppvisade i genomsnitt något ökad sysselsättning. Kraftig uppmarsch från nästföregående kvartal noterades för *bryggerier* och *brännerier* samt *bagerier*.

Inom *textil- och beklädnadsindustrien* har en tydlig avmattning inträtt i dess mer än årslånga högkonjunktur, även om arbetstillgången emellertid fortfarande kan betecknas såsom tillfredsställande. *Bomullsindustriens* ställning har sålunda försvagats sedan föregående år, något som tillskrives ökad utländsk konkurrens. Här, liksom inom *ylleindustrien*, förekommo driftsinskränkningar och permitteringar. *Jute- och linneindustrien* framstod nu såsom den mest gynnade. Inom *skrädderi- och konfektionsbranschen* har under högsäsongen övertidsarbete förekommit i stor utsträckning.

Inom *läder-, hår- och gummivaruindustrien* har den nedgång, som vid slutet av föregående år kunde iakttagas, blivit bestående. Den under det sistflutna kvartalet inträdda minskningen i konjunktursiffrorna har träffat *garverier* och *gummifabriker*. *Skofabriker* däremot redovisade ökad arbetstillgång, ehuru många fabriker arbetat med förkortad arbetstid eller med minskad arbetspersonal.

I den *kemisk-tekniska industrien* var arbetstillgången i genomsnitt mer än medelgod, trots det att tändsticksfabrikernas poängsiffra nu liksom föregående kvartal betecknade läget som mindre gott.

Byggnadsverksamheten har, som sagt, varit osedvanligt livlig över större delen av landet, och dess konjunktursiffra betecknade en i genomsnitt mer än god arbetstillgång. På murare och vissa andra yrkesarbetare inom byggnadsbranschen rådde flerstädes brist.

Sociala frågor vid 1935 års riksdag.¹

1. Arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet.

Arbetsförmedling. Den av det föregående årets riksdag antagna lagen om offentlig arbetsförmedling har vid 1935 års riksdag erhållit ett komplement genom en *lag med vissa bestämmelser om arbetsförmedling*, vilken åsyftar att reglera den enskilda arbetsförmedlingen och med viss övergångstid avveckla sådan förmedling, som bedrivs i förvärvssyfte. Kungl. Maj:t hade i en proposition (nr 83) anhängit om riksdagens yttrande över ett till propositionen fogat förslag till *förordning med bestämmelser av dylik innebörd*. I häröver avgivet utlåtande från andra lagutskottet hemställdes emellertid, att riksdagen i stället ville besluta om en *lag* i ämnet, och utskottet vidtog vissa smärre ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till bestämmelser, som i övrigt anbefalldes till antagande. Lagutskottets hemställan bifölls av riksdagen. Enligt den nya lag, som sålunda antagits, skall för bedrivande av s. k. avgiftskrävande arbetsförmedling erfordras tillstånd från socialstyrelsen, som också skall fastställa bestämmelser om avgifter m. m. Länsstyrelsernas hittillsvarande befattning med dessa ärenden kommer sålunda att upphöra. En bestämd skillnad uppdrages i lagen mellan arbetsförmedling i förvärvssyfte och sådan, som bedrivs utan förvärvssyfte. Till det senare slaget hänföres sådan arbetsförmedling, som anordnas av yrkesorganisationer eller andra sammanslutningar, vilka visserligen äga att av arbetssökande och arbetsgivare betinga sig skäligen ersättning för förmedlingen, men vilkas ledande syfte dock icke kan antagas vara att bereda sig vinst genom förmedlingsverksamheten. Tillstånd till bedrivande av arbetsförmedling i denna form skall även framdeles kunna meddelas. Däremot innefattar den nya lagen principiellt förbud mot arbetsförmedling, som bedrivs i förvärvssyfte, vartill då bl. a. hänföres all sådan förmedlingsverksamhet, som bedrivs av enskilda personer. I lagen ha emellertid införts vissa övergångsbestämmelser, genom vilka möjlighet beretts dem, som vid lagens ikraftträdande (den 1 januari 1936) i förvärvssyfte bedriva arbetsförmedling, att fortsätta sin verksamhet intill år 1940 och därefter eventuellt ytterligare tio år, efter för varje år beviljat tillstånd, alltså högst intill den 1 januari 1950. Några motionsvis framställda yrkanden (I: 290 och, därmed likalydande, II: 503, samt I: 292 och II: 504), vari utfärdandet av förbud mot arbetsförmedling i förvärvssyfte avstyrktes eller ändringar i bestämmelserna föreslogos, vunno icke lagutskottets och riksdagens gillande.

I samband med beslutet i denna fråga biträdde också riksdagen den nu i Kungl. Maj:ts proposition uttalade uppfattningen, att det av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1933 antagna förslaget till konvention angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer bör av Sverige ratificeras, samt att sådan ratificering, med hänsyn till innehållet i lagens övergångsbestämmelser, icke bör ske tidigare än då lagen träder i kraft, d. v. s. den 1 januari 1936.²

Arbetslöshetens bekämpande. För bekämpande av arbetslösheten anvisade förra årets riksdag bl. a. ett belopp av 46 miljoner kronor till bedrivandet av statliga och statskommunala reservarbeten. Å denna post anvisade innevarande års riksdag i enlighet med av Kungl. Maj:t framställt förslag (prop. 29) ytterligare ett belopp

¹ Riksdagspartierna betecknas med följande förkortningar: bf bondeförbundet; fp folkpartiet; h riksdagshögern; hv högervilde; kp kominternpartiet; ng nationella gruppen; s socialdemokratiska gruppen; sp socialistiska partiet.

² Jfr Soc. Medd. årg. 1934, sid. 527.

av högst 20 miljoner kronor till *förstärkning av arbetslöshetsanslaget för budgetåret 1934/35*. Anledningen till att de medel, som för sagda ändamål ställts till arbetslöshetskommissionens förfogande under detta budgetår, icke räckt till, var, såsom i Kungl. Maj:ts proposition framhölls, att söka däri, att kommissionen i anslutning till statsmakternas meddelade direktiv låtit sig angeläget vara att bereda arbetslinjen en dominerande ställning vid hjälpverksamhetens bedrivande. Kontantunderstödsverksamheten hade härigenom i stället kunnat icke obetydligt inskränkas.

Ehuru hjälpbehovet förminskats genom den inträffade konjunkturförbättringen, fann Kungl. Maj:t det påkallat att begära riksdagens medverkan till ett fortsättande i en alltjämt betydande utsträckning även för det kommande året av det allmänna åtgärder till lindring av arbetslösheten. Antalet hjälpbehövande arbetslösa beräknades komma att utgöra i genomsnitt omkring 65 000. Och i stort sett borde man enligt Kungl. Maj:ts mening vid den fortsatta hjälpverksamheten följa de allmänna riktlinjer, som under de båda föregående åren godtagits av statsmakterna. Den s. k. arbetslinjen borde sålunda alltjämt få dominera i arbetslöshets hjälpen, med företräde för allmänna arbeten i öppna marknaden men med anlitande jämväl av reservarbetslinjen, och kontantunderstödsverksamheten skulle i motsvarande mån begränsas.

Totalsumman av arbetslöshetsanslagen för budgetåret 1935/1936 beräknades i framlagda propositioner till riksdagen (jfr statsverkspropositionen samt nr 163, 215, 221, 231 och 232) till 94.4 milj. kr. Därav avsågos 59.4 milj. kr. till allmänna arbeten i öppna marknaden, eller närmare bestämt: 4.5 milj. kr. till statliga och kommunala beredskapsarbeten, 5 milj. kr. till främjande av bostadsbyggande på landet och en lika stor summa till bostadsbyggande i städer och stadslänkande samhällen, 30 milj. kr. till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer, 5 milj. kr. till arbetarsmåbrukslånefonden och 9.9 milj. kr. till statliga byggnader. Vidare avsågos 32 milj. kr. till statliga och statskommunala reservarbeten, 2 milj. kr. till kontantunderstödsverksamhet och till åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten samt 1 milj. kr. till arbetslöshetskommissionens centrala administrationskostnader. Riksdagen biföll i fråga om de tre sistnämnda posterna samt arbetarsmåbrukslånefonden Kungl. Maj:ts framställningar oförändrade. Det för statliga och kommunala beredskapsarbeten begärda anslagsbeloppet minskades däremot genom riksdagens beslut i ämnet till 3 milj. kr.; anslagen till bostadsbyggande i städer och stadslänkande samhällen samt till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer reducerades till 3 resp. 10 milj. kr. och anslaget till statliga byggnader till 9.4 milj. kr., varemot å andra sidan det för främjande av bostadsbyggande på landet avsedda beloppet höjdes till 7 milj. kr. i anslutning till en av herr H. Andersson i Dunker (bf) m. fl. i andra kammaren framförd motion (II: 556). En av herr A. Vougt (s) i samband med frågan om anslaget till beredskapsarbeten väckt motion (II: 627) om anvisande av skäligt belopp för bevarandet av inhemsk flygindustri föranledde riksdagen att i detta sammanhang för angivet ändamål bevilja $\frac{1}{2}$ milj. kr. till statsbeställningar. Arbetslöshetsanslagen utgjorde efter de ovannämnda riksdagsbesluten sammanlagt 72.9 milj. kr. Härtill böra läggas reservationer från föregående budget å anslagen till bekämpande av arbetslösheten och till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten, vilka reservationer uppgingo till ett belopp av omkring 5 500 000 kr. — Några nya anslag till lån eller subventioner för främjande av enskild företagsamhet ifrågasattes icke för det nya budgetåret. Däremot beslöt riksdagen i anslutning till en från Kungl. Maj:t i propositionen om beredskapsarbeten (nr 231) gjord framställning, att de belopp, som funnos disponibla från förut beviljade anslag för sagda ändamål, i viss utvidgad mån (intill ett belopp 1.5 milj. kr.; av Kungl. Maj:t föreslogos 2.5 milj. kr.) skola få användas till understödjande av utvidgning eller startande av företag. I detta sammanhang ville

riksdagen emellertid giva uttryck åt den uppfattningen, att statens bistånd i bemälda hänseende måste lämnas under sådana former, att statsmakterna varken formellt eller reellt bli bundna för ytterligare stödåtgärder gentemot de företag, som bispringas.

I den särskilda proposition (nr 232), som avsåg anslagen till reservarbeten och till kontantunderstödsverksamhet, föreslogos på vissa punkter ändringar i för dessa grenar av hjälpverksamheten gällande bestämmelser. Ett flertal motioner väcktes också i riksdagen med avseende på innehållet i dessa bestämmelser. Kungl. Maj:t hade i den nämnda propositionen bl. a. föreslagit en begränsning av statskommunala reservarbetens användning som hjälpform i så måtto, att dylika arbeten icke längre skulle få utföras i vägstyrelses regi. Avslag å denna framställning yrkades i ett par av herr P. Nilsson (bf) m. fl. i första och av herr A. Pehrsson i Brams-torp (bf) m. fl. i andra kammaren framförda, likalydande motioner (I: 342 och II: 624). Riksdagen beslöt att på denna punkt icke vidtaga ändring i gällande bestämmelser. Däremot biföll riksdagen ett i Kungl. Maj:ts proposition framställt förslag om utvidgning av arbetslöshetskommissionens rätt att medgiva statsbidrag till de s. k. ortstillägg, som kunna utgå till familjeförsörjare, hänvisade till statligt reservarbete å ort med lägre reservarbetslön än den, som är gällande för hänvisningskommunen. Likaledes biträdades av riksdagen Kungl. Maj:ts yrkande, att staten i fråga om unga arbetslösa, som genom vistelsekommun erhålla hänvisning till statliga arbetsläger, må bestrida hela kostnaden för vistelsen vid arbetslägren. Man har med denna nya bestämmelse i möjligaste mån velat undanröja de svårigheter, vilka yppat sig för unga arbetslösa, som sakna hemortsrätt i vistelsekommunen, att av denna erhålla hjälp i form av hänvisning till arbetsläger. En av herr H. Hallén (s) m. fl. i andra kammaren väckt motion (II: 622) föranledde vidare riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om en undersökning av de icke hemortsberättigade hjälpbehövandes antal, förekomst m. m., med aktgivande på frågan om lämpligheten av ytterligare ändringar i gällande hjälpdirektiv. I anledning av en av herr G. Nyblom (bf) likaledes i samband med propositionen om anslag till reservarbeten m. m. väckt motion (II: 408) om beviljandet av medel till praktiska yrkeskurser för unga arbetslösa ville riksdagen uttala den förvissningen, att Kungl. Maj:t skulle beakta frågan om ökad yrkesutbildning för denna grupp av arbetslösa samt framlägga de förslag i ämnet, som må befinnas påkallade. Därjämte ville riksdagen ifrågasätta, huruvida icke i samband med pågående utredning rörande lärlingsutbildningen inom hantverket kunde övervägas särskilda åtgärder med syfte att bereda arbetslös ungdom utbildning till hantverkare. I ett par redan nämnda motioner (I: 342 och II: 624) hade ytterligare yrkats, att hittills vidtagna åtgärder för att bereda arbetslös ungdom sysselsättning inom jordbruket måtte fullföljas och utvidgas, samt att åtgärder måtte vidtagas i syfte att underlätta arbetslösas överförande till arbetsområden, där behov av arbetskraft förefunnes. Riksdagen uttalade, i anledning av vad i dessa motioner här anförts, att den förutsätter, att Kungl. Maj:t i fortsättningen som hittills har sin uppmärksamhet riktad på hithörande spørsmål och vidtager de åtgärder, som befinnas erforderliga.

Bland direktivfrågorna märkes även spørsmålet om avvägningen mellan statliga och statskommunala reservarbeten. Enligt gällande bestämmelser bör hjälpverksamheten, så långt ske kan, inriktas på att bereda arbete åt största möjliga antal arbetslösa, varvid statskommunala reservarbeten företrädesvis böra anordnas. I proposition nr 232 förutsattes, att bestämmelsen om företräde för de statskommunala arbetena fortfarande skulle äga bestånd, vilket även blev riksdagens beslut. Vid behandling av två likalydande motioner (I: 343 av herr J. B. Johansson (h) och II: 626 av herr A. Lindman (h) m. fl.), var bl. a. föreslogs, att nyssnämnda bestämmelse måtte utgå, gjorde emellertid statsutskottet i sitt utlåtande nr 153 vissa uttalanden. Under erinran om vad 1934 års riksdag anförte i ämnet framhöll utskottet, att stadgandet om företrädesrätt för de statskommunala reserv-

arbetena borde så tolkas, att hjälpverksamhetens ändamålsenlighet icke äventyrades. Utskottet hade den uppfattningen, att arbetslöshetskommissionen vid disponerandet av de medel, riksdagen beviljat till reservarbeten, ägde möjlighet att inom ramen av gällande bestämmelser företaga den avvägning mellan statliga och statskommunala reservarbeten, som påkallades av arbetslöshetssituationen och utvecklingen på arbetsmarknaden. Följaktligen ansåg utskottet icke skäl föreligga för vidtagande av den i motionerna I: 343 och II: 626 föreslagna ändringen i direktiven. Mot utskottets beslut härutinnan reserverade sig representanter för högern och för folkpartiet.

Till statsutskottets av riksdagen likaledes följda utlåtande beträffande Kungl. Maj:ts proposition om beredskapsarbeten m. m. hade även några reservationer avgivits, bl. a. en från de ovanbemälda högerrepresentanterna, vilka gjorde gällande, dels att inga nya anslag till beredskapsarbeten borde utgå, dels också, i fråga om användningen av anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet, att framkommande förslag till disposition av hithörande medel borde underställas riksdagens prövning, innan de bragtes till utförande.

Arbetstidsfrågor. I visst samband med arbetslöshetsfrågan framställdes i en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition (nr 108) ett förslag till *reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal*, beträffande vilket Kungl. Maj:t ville lämna riksdagen tillfälle att avgiva yttrande. Enligt förslaget skulle i princip åttatimmarsdagen genomföras vid vissa statliga anstalter av olika slag, där nu längre arbetstid råder, så att arbetstiden för dithörande personalgrupper normalt bleve begränsad till 48 timmar per vecka. Den mest betydande av de grupper, som skulle beröras av den nya arbetstidsregleringen, vore personalen vid statens sinnessjukhus. För dessa anstalter genomfördes enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut fr. o. m. ingången av år 1932 vissa bestämmelser, enligt vilka tjänstgöringstiden för där anställd sjukvårdspersonal skall vid dagtjänstgöring utgöra 240 timmar per 30 dagar och vid natttjänstgöring 216 timmar per 30 dagar.¹ Under år 1932 verkställde socialstyrelsen efter erhållet uppdrag en undersökning angående arbetstidsförhållandenas gestaltning vid sinnessjukhus och därmed jämförliga anstalter, statliga, kommunala och enskilda.² Sedermera har Kungl. Maj:t låtit verkställa utredningar angående de ekonomiska förutsättningarna för genomförandet av 48 timmars arbetsvecka beträffande olika grupper av statsanställd personal, som ännu ej kommit i åtnjutande av en sådan arbetstidsbegränsning. Enligt Kungl. Maj:ts mening borde en dylik reglering lämpligen kunna genomföras från och med budgetåret 1936/37. De betänkligheter, som yppat sig inför de ökade kostnader för statsverket, vilka skulle förorsakas genom arbetstidsförkortningen, borde enligt Kungl. Maj:ts uppfattning nu få vika inför utsikten till en lindring av den arbetslöshet, med vilken man alltjämt har att räkna; verkställda beräkningar ha givit vid handen, att en arbetstidsbegränsning av ifrågasatt art skulle medföra en ökning av personalbehovet med inemot 1 000 personer. I yttrande över Kungl. Maj:ts proposition biträdde emellertid statsutskottet ett av herr Olsson i Mora (fp) i en motion i andra kammaren (II: 508) gjort uttalande, att den föreslagna arbetstidsregleringen för personal vid vissa statliga anstalter sannolikt skulle medföra krav på förkortning av arbetstiden även vid kommunala anstalter av jämförligt slag, och att den på denna grund icke borde komma till stånd, förrän en utredning gjorts även rörande de ekonomiska verkningarna av liknande bestämmelsers genomförande vid dylika kommunala anstalter. Mot detta utskottets utlåtande reserverade sig dess socialdemokratiska ledamöter, vilka hemställde om riksdagens anslutning till Kungl. Maj:ts uppfattning i frågan. Riksdagens första

¹ Soc. Medd. årg. 1931, sid. 634.

² Soc. Medd. årg. 1932, sid. 827.

kammare anslöt sig till statsutskottets mening, under det att andra kammaren biföll den hemställan, som gjorts i reservationen. Sammanjämkning av kamrarnas skilda beslut i frågan ansågs icke kunna ske, utan anmälde riksdagen endast för Kungl. Maj:t, vad sålunda i detta ärende förekommit.

Föregående års riksdag avslag en av Kungl. Maj:t framlagd proposition med förslag till en ny *sjöarbetstidslag* och beslöt i stället att prolongera gällande lag på ytterligare tre år.¹ Vid innevarande års riksdag väcktes i andra kammaren av herrar Brädefors (kp) och Hagberg i Luleå (kp) en motion med yrkande, att riksdagen måtte fastställa 48 timmars arbetsvecka för i skeppstjänst anställda och därjämte hos Kungl. Maj:t hemställa om genomförandet av de ändringar i gällande lag, som skulle föranledas av ett sådant beslut. Andra lagutskottet, till vilket motionen hänvisats, yrkade avslag å densamma, under erinran bl. a., att förslag om ny lagstiftning från Kungl. Maj:t kunde förväntas senast år 1937. Herr Hagman (s) med flera socialdemokratiska ledamöter av utskottet hemställde emellertid i en till utskottsutlåtandet fogad reservation, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggandet av förslag till ny *sjöarbetstidslag* i huvudsaklig överensstämmelse med den till 1934 års riksdag avlätna propositionen i ämnet. Bägge kamrarna biföllo utskottets hemställan om avslag på den väckta motionen; andra kammaren beslöt emellertid därvid att uttala ett godkännande av den motivering, som innefattades i herr Hagmans m. fl. reservation.

I tvenne med varandra likalydande motioner, väckta av herrar Theodor Nilsson (s) och Jacob Hansson (s) i första kammaren samt herr Frankenberg (s) m. fl. i andra kammaren (I: 178 och II: 345) framställdes förslag om ändring i 1 § i *lagen om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditori-arbete*, där nu nattarbete samt sön- och helgdagsarbete förbjödes. Den föreslagna ändringen skulle bestå i att det härvid stadgade undantaget från lagens tillämpning för rörelse, som bedrivs utan biträde av annan än make och hemmavarande barn, skulle upphävas och lagens bestämmelser i ifrågavarande hänseende sålunda bli gällande även för nämnda slag av företag, de s. k. familjebagerierna. Enligt motionärernas uppfattning ha dessa familjebagerier genom undantagsbestämmelsen blivit obehörigt gynnade i konkurrensen med andra bagerier. Andra lagutskottet, till vilket motionen hänvisats, fann emellertid, efter inhämtande av yttrande från socialstyrelsen² och kommerskollegium, icke skäl föreligga att här vidtaga ändring i gällande lagbestämmelser och hemställde därför om avslag på det väckta förslaget. Häremot reserverade sig dock herr Sigfrid Hansson (s) med flera socialdemokratiska ledamöter av utskottet, vilka i stället hemställde, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en utredning rörande förutsättningarna för genomförande av en sådan ändring av lagen, att denna blir i lika mån tillämplig på alla bagerier, vilka tillverka bröd till avsalu. Riksdagens första kammare beslöt vid ärendets behandling att bifalla utskottets hemställan, varemot reservationen biträdades av andra kammaren.

Avtals- och konfliktlagstiftningen. Det av 1934 års riksdag uttalade önskemålet om inkallande av en urtima riksdag för slutlig behandling av den s. k. *tredjemansfrågan* lämnades av Kungl. Maj:t obeaktat. Sedan remissyttrandena över den s. k. trettonmannakommissionens förslag till *lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder* inkommit³, fortsattes emellertid utredningsarbetet inom socialdepartementet, och för årets riksdag framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 31 förslag i ämnet. Propositionen, vilken utarbetats på grundval av de föregående förslagen under beaktande jämväl av vad i remissyttrandena anförts, företedde i förhållande till tret-

¹ Soc. Medd. årg. 1934, sid. 524.

² Soc. Medd. årg. 1935, sid. 241.

³ Jfr socialstyrelsens utlåtande i ämnet Soc. Medd. årg. 1934, sid. 583.

tonmannakommissionens förslag följande huvudsakliga olikheter: Några s. k. behörighetsregler vore ej föreskrivna; oorganiserade arbetare, som efter utbruten arbetskonflikt kvarstanna i arbete, skulle ej komma i åtnjutande av skydd enligt lagen; stridsåtgärder mot oorganiserade arbetare i syfte att förmå dem att ansluta sig till en fackförening skulle vara tillåtna; en särskild domstol skulle inrättas för att handhåva tillämpningen av lagen; överträdelse av lagen skulle omedelbart endast medföra skadeståndspåföljd och först i andra hand — efter meddelande från den särskilda domstolens sida i vissa angivna fall om förbud mot vidtagande eller fortsättande av olovlig stridsåtgärd — jämväl av bötespåföljd. I likalydande motioner (I: 283 och II: 489) av herr J. B. Johansson (h) m. fl. i första kammaren och herr Lindman (h) m. fl. i andra kammaren framlade högerpartiet ett självständigt lagförslag, utarbetat i nära anslutning till kommissionsförslaget. Folkpartiet hemställde i likalydande motioner (I: 280 och II: 499) genom herr Hamrin (fp) m. fl. i första och herr Andersson i Rasjön (fp) m. fl. i andra kammaren, att bestämmelser om organisations behörighet att vidtaga stridsåtgärd ävensom om skydd dels mot organisationstvång dels till förmån för sådana oorganiserade arbetare, som vid strejktvång kvarstanna i arbete, måtte inflyta i lagen i huvudsaklig överensstämmelse med vad trettonmannakommissionen i dessa hänseenden föreslagit. Införande av s. k. behörighetsregler och skydd mot organisationstvång krävdes även från bondeförbundshåll. I en motion i första kammaren (I: 287) av herr Petrus Nilsson (bf) m. fl. och en därmed likalydande i andra kammaren (II: 500) av herr Olsson i Närlinge (bf) m. fl. framställdes yrkanden härom, varjämte krav framfördes på utvidgning av begreppet skyddsarbete till att omfatta jämväl bärgning av mogen gröda. Från kommunistiskt och socialistiskt håll framfördes i tvenne motioner i andra kammaren genom herrar Hagberg i Luleå (kp) och Brädefors (kp) samt herr Olsson i Stockholm (sp) m. fl. (II: 482 resp. 487) krav på att propositionen måtte avslås. I den förra motionen framställdes avslagskravet i samband med ett yrkande om anordnande av allmän folkomröstning i frågan. Bland övriga motioner i frågan skall här endast omnämnas herr Brantings (s) (I: 288), däri hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 31, eller, alternativt därmed, att riksdagen, vid antagande av en lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder, måtte jämväl besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av en sammanförd, systematiserad lagstiftning till skydd för arbetsanställda, eller en särskild arbetsbalk, varmed närmare åsyftades 1) skydd mot orättvist avskedande, 2) rätt till viss uppsägningstid, 3) rätt till viss minimilön, 4) rätt till semester, 5) rätt till människovärdiga arbetsförhållanden, 6) rätt till ledighet, understöd och återanställning vid barnsbröd, 7) rätt till pension efter långvarig tjänst i samma företag, 8) kollektivavtalsrätt, 9) verk samma garantier för utfående av intjänt arbetslön, 10) samhällelig kontroll, i de anställdas intresse, över företagarna och deras förlagsgivare. — Inom andra lagutskottet, dit propositionen och motionerna i tredje mansfrågan remitterades, ernåddes majoritet för ett förslag, som främst genom återupptagande av vissa modifierade behörighetsregler och en utvidgning av begreppet skyddsarbete — bl. a. skulle bärgning av mogen gröda räknas dit — bättre än propositionen tillgodosåg vissa inom riksdagens borgerliga partier allmänt uttalade önskemål. Utskottets högerledamöter yrkade dock i första hand avslag såväl å propositionen som å utskottsförslaget. Fem av utskottets socialdemokratiska ledamöter reserverade sig till förmån för den kungl. propositionen, medan partiets två övriga utskottsrepresentanter avgåvo blank reservation. Ärendets behandling i kamrarna föranledde långvariga och livliga debatter. Med hänsyn till den i frågan rådande stora meningssplittringen var det från början uppenbart, att, därest majoritet ej stode att vinna för utskottsförslaget, något positivt beslut ej skulle kunna komma till stånd vid årets riksdag. Sedan det redan vid debattens början visat sig, att högerpartiet komme att rösta för avslag, konstaterades från regeringsbänken, att förutsättningar för en samförståndslösning under sådana förhållanden ej längre

vore för handen. Avslagsyrkandet segrade i båda kamrarna. Till förmån för utskottsförslaget röstade i vardera kammaren endast ledamöter tillhörande bondeförbundet och folkpartiet. Däremot biföll riksdagen två i visst samband med tredje mansspörsmålet stående propositioner, nr 32 och 33, varav den förra avsåg införande i lagen om medling i arbetstvister av en bestämmelse om sju dagars varsel-tid före igångsättande av arbetskonsflikt och den senare utvidgat rättsskydd — genom ändring av 11 kap. 8 § strafflagen — för vittnen och andra, som utöva funktion i rättsskipningens intresse. Därjämte beslöt riksdagen — likaledes i enlighet med utskottets hemställan — att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning angående möjligheterna att till-skrapa en rättsordning, som bereder arbetare vid byggnadsföretag ökat skydd för lönefordringar.

I anledning av ett flertal motioner med krav på *lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsfreden* hade 1934 års riksdag i skrivelse (nr 373) hos Kungl. Maj:t an-hållit om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande de åtgärder på för-eningsrättens och arbetsrättens områden, som kunde vidtagas i syfte att rättsligen utbilda arbetsgivarnas och arbetarnas fackliga föreningsväsen och att främja arbets-freden, samt om framläggande utan tidsutdräkt för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Skrivelsen anmäldes i statsrådet den 31 december 1934 av vederbörande departementschef. I det anförande till statsrådsprotokollet, vari statsministern, excellensen Hansson uppdrog riktlinjerna för den beslutna ut-redningen, framhölls efter en utförlig motivering, att frågan om arbetsfredens tryg-gande icke längre kunde behandlas såsom ett självständigt spørsmål, fristående från andra problem angående ingripande från samhällets sida på vissa områden av det ekonomiska livet. Bland dessa problem förtjänade framhållas frågan om anställ-ningsförhållandena och arbetsvillkoren överhuvud inom näringslivet, om inskränk-ningar i den enskilde ägarens bestämmanderätt över sitt företag och de där anställ-las öde samt om begränsning av kreditgivande bankers inflytande å av dem bero-ende företags skötsel. De tre sakkunniga, som samtidigt utsågos, fingo i uppdrag att verkställa en förberedande utredning av det sålunda skisserade problemet i hela dess vidd. Trenne vid årets riksdag väckta motioner, nämligen motionerna i första kammaren dels av herr Johan Bernhard Johansson (h) m. fl. dels av herr Elof Andersson (fp) m. fl. (I: 179 resp. 253) och motionen nr 439 i andra kammaren av herr Andersson i Rasjön (fp) m. fl., innefattade yrkanden, att vissa arbetsfreds-frågor skulle upptagas till behandling för sig utan samband med andra spørsmål och att förslag däri skyndsammast skulle föreläggas riksdagen (två av motionerna angåvo uttryckligen 1936 års riksdag). Riksdagen beslöt i enlighet med andra lag-utskottets hemställan att i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att det pågående utredningsarbetet beträffande arbetsfredsfrågan måtte bedrivas i sådan ordning, att förslag angående de spørsmål, om vilkas utredning riksdagen år 1934 gjort framställning, måtte kunna föreläggas riksdagen utan det dröjsmål, som skulle för-anledas av ett avvaktande av utredningens slutförande i övriga med sistnämnda spørsmål sammanförda frågor.

I likalydande motioner (I: 254 och II: 438) av herr Nylander (h) m. fl. i första kammaren och herr Sandström i Sollefteå (h) m. fl. i andra kammaren föreslogs, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och fram-läggande av förslag angående *lagstiftning om yrkesföreningar*. Andra lagutskot-tet, vilket i ärendet införsäffade utlåtanden från vederbörande ämbetsverk även-som från ett flertal yrkesorganisationer, föreslog riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag angående lagstiftning om ideella föreningar samt att därvid framhålla, att vid utredningen borde beaktas frågan, huruvida särskilda reg-ler i vissa avseenden borde meddelas för några slag av dylika föreningar, sådana som yrkesföreningar och andra föreningar med särskilda syften. Utskottets social-demokratiska ledamöter hemställde i reservation om avslag å de föreliggande mo-

tionerna. Första kammaren biföll utskottets förslag, medan andra kammarens flertal röstade för avslag å utredningsyrkandet.

I motion i andra kammaren av herrar Hagberg i Luleå (kp) och Brädefors (kp) föreslogs, att riksdagen måtte besluta om *upphävande av den s. k. Åkarpslagen*. Riksdagen beslöt i enlighet med hemställan av första lagutskottets borgerliga flertal, att motionen icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda. Utskottets socialdemokratiska ledamöter hade reserverat sig till förmån för densamma.

Internationell arbetarlagstiftning. Ett under detta kapitel hörande ärende har redan omnämnts, nämligen riksdagens beslut att i enlighet med Kungl. Maj:ts i prop. nr 83 uttalade uppfattning förordna ratificering av det av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1933 antagna förslaget till konvention angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer.

I en annan proposition (nr 84) anhöll Kungl. Maj:t om riksdagens yttrande angående vissa av arbetsorganisationens konferens år 1934, vid dess adertonde sammanträde, fattade beslut. Dessa beslut utgöras av förslag till fyra konventioner och en rekommendation, nämligen konventioner med avseende på kvinnors nattarbete (reviderad), ersättning för yrkessjukdomar (reviderad), arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk och tillförsäkrande åt ofrivilligt arbetslösa av ersättning eller understöd, samt rekommendation angående arbetslöshetsförsäkring och olika former av hjälp åt arbetslösa.¹ Konventionsförslaget i fråga om kvinnors nattarbete innebär en partiell revision av 1919 års — av Sverige icke ratificerade — konvention i ämnet. Socialstyrelsen har av Kungl. Maj:t anbefallts att inkomma med utredning angående verkningarna av ett utvidgat förbud mot kvinnors nattarbete i överensstämmelse med föreskrifterna i den reviderade konventionen även som med förslag till de nya eller ändrade författningsbestämmelser, som skulle bli erforderliga, därest Sverige anslöte sig till berörda konvention. Sedermera har styrelsen inkommit med sådan utredning jämte förslag, innefattande viss ändring i 19 § i lagen om arbetarskydd.² I Kungl. Maj:ts proposition anmärktes, att den verkställda utredningen i visst hänseende bör kompletteras, och förordades, med hänsyn till det förberedande skick, vari ärendet sålunda ännu befinner sig, att med prövningen av frågan om konventionens ratificering tillsvidare finge anstå. Vad beträffar förslaget till konvention angående ersättning för yrkessjukdomar innefattar detta en revision av 1925 års av Sverige bland andra stater ratificerade konvention. I Kungl. Maj:ts proposition anfördes, att socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen på Kungl. Maj:ts anmodan gemensamt utarbetat en plan för utredning om revision av gällande lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vid vilken utredning i första hand konventionsförslaget samt en av landsorganisationen gjord framställning i ämnet borde beaktas. Nämda ämbetsverk ha sedermera erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att i huvudsaklig överensstämmelse med den uppgjorda planen verkställa en utredning samt inkomma med de förslag till ändrade författningsbestämmelser, som av utredningen föranledas. Enligt Kungl. Maj:ts mening borde med hänsyn härtill prövningen av även denna ratificeringsfråga tillsvidare uppskjutas. Likaledes förordades av Kungl. Maj:t uppskov tillsvidare med frågan om ratificeringen av konventionsförslaget angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk. Skäl syntes Kungl. Maj:t tala för en begränsning av arbetstiden vid dessa glasbruk i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag. Spörsmålet om den för ratificering av förslaget erforderliga lagstiftningen befinner sig emellertid ännu i allenast förberedande skick; Kungl. Maj:t har åt socialstyrelsen uppdragit att inkomma med utredning och förslag rörande de nya eller ändrade författningsbestämmelser, som kunde bli erforderliga, därest Sverige anslöte sig till konventionen i fråga. Vad slutligen

¹ Jfr Soc. Medd. årg. 1934, sid. 459.

² Soc. Medd. årg. 1935, sid. 246.

beträffar förslaget till konvention om tillförsäkrande åt ofrivilligt arbetslösa av ersättning eller understöd anfördes i Kungl. Maj:ts proposition, att viesa skiljaktigheter mellan den i Sverige vid föregående årets riksdag beslutade förordningen om erkända arbetslöshetskassor och den föreslagna konventionen syntes hindra densammas ratificering, och att vidtagandet av ändringar i den svenska lagstiftningen knappast redan nu kunde ifrågasättas. Med hänsyn härtill fann sig Kungl. Maj:t icke för närvarande kunna förorda en ratificering av denna konvention. Med avseende på den av arbetskonferensen i samband med konventionsförslaget i denna fråga beslutade rekommendationen uttalade Kungl. Maj:t, att dennas bestämmelser, i den mån de icke redan vunnit tillämpning i vårt land, torde böra beaktas, då en reformering av arbetslöshetsförsäkringen visar sig påkallad. Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts uppfattning i samtliga ovan berörda punkter.

2. Socialförsäkring.

Den efter framställning av 1928 års riksdag tillsatta kommitté, som benämnts 1928 års pensionsförsäkringskommitté och vars uppdrag var att verkställa en fullständig utredning rörande *revision av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring*, avgav i april 1934 sitt huvudbetänkande. Sedan yttranden över kommitténs förslag inhämtats från åtskilliga myndigheter och sammanslutningar, fortsattes frågans behandling inom socialdepartementet med biträde av tillkallade sakkunniga. Efter ytterligare viss utredning förelades ärendet innevarande års riksdag (proposition nr 217). I propositionen avsågs i överensstämmelse med kommittéminoritetens förslag en fortsatt kombination av den obligatoriska invaliditets- och ålderdomsförsäkringen. Det framhölls visserligen av vederbörande departementschef, att en överflyttning av försäkring för invaliditet före 67 års ålder till de erkända sjukkassorna principiellt sett varit riktigare, men eftersom dessa äro tämligen nyinrättade och ännu ej omfatta mer än 20 à 25 % av vårt lands befolkning i arbetsför ålder, borde överflyttningen ännu så länge få anstå. Avgiftsplikt skulle liksom nu åligga varje i riket mantalsskriven arbetsför man eller kvinna i åldern 16—66 år, och avgiften skulle utgå med ett årligt belopp, motsvarande 1 % av den försäkrades taxerade inkomst, dock med minst 6 och högst 20 kr. Grundpension skulle utgå med dels ett fast belopp om 70 kr., dels ock ett efter vars och ens erlagda pensionsavgifter växlande belopp, utgörande 10 % av avgifterna. Den olikställighet könen emellan, som i gällande pensionslag kommer till uttryck i de för kvinnor reducerade pensionsbeloppen, skulle alltså försvinna. Förutom grundpension skulle liksom nu kunna utgå tilläggspension, men bestämmelserna härom företedde i förhållande till gällande rätt betydande principiella olikheter. Alltefter de skiftande levnadskostnaderna i olika delar av riket hade införts tre ortsgrupper, inom vilka tilläggspension skulle utgå med resp. 250, 350 och 450 kr. med avdrag — enligt huvudregeln — av den pensionsberättigades halva årsinkomst, i vad denna överstege 100 kr. Vissa slag av inkomster, såsom folkpension och smärre understöd, skulle enligt propositionen vara privilegierade, d. v. s. ej räknas såsom inkomst vid bestämmande av tilläggspension. — I anledning av propositionen väcktes ett stort antal motioner i båda kamrarna. I likalydande motioner av herr Trygger (h) i första kammaren och herr Lindskog (h) i andra kammaren (I: 328 och II: 589) yrkades avslag på propositionen samt begärdes nytt förslag till nästa års riksdag i huvudsaklig anslutning till kommittémajoritetens ståndpunkt, särskilt i vad gällde invaliditetsförsäkringens överflyttning till de erkända sjukkassorna. Enahanda huvudyrkanden framställdes i motionen nr 591 i andra kammaren av herr Meyerhöffer (ng) m. fl. Åtskilliga andra motioner, avseende ändring av tilläggspensionernas storlek, höjning av den avdragsfria inkomsten, befrielse från eller reduktion av pensionsavgift för vissa persongrupper m. m. kunna här förbigås, eftersom de i stort sett icke ledde till någon riksdagens åtgärd.

I det utlåtande (nr 1), som det för detta ärendes behandling särekilt tillsatta utskottet avgav, förklarade sig utskottet i det väsentliga kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Förslaget om en efter särskild dyrortsgruppering fastställd, väsentligen ökad tilläggspension avvisades dock, huvudsakligen under hänvisning till att förslagets statsfinansiella konsekvenser vore alltför ofullständigt utredda. Bland övriga av utskottet föreslagna viktigare ändringar i propositionen må nämnas den s. k. avdragsregelns skärpning (från $\frac{1}{2}$ till $\frac{7}{10}$ av det belopp, varmed den taxerade inkomsten överstiger 100 kr.) samt återgång i huvudsak till gällande regler för fördelningen mellan stat och kommun av kostnaderna för tilläggspensionerna. — Båda kamrarna biföllo utskottets förslag.

3. Fattigvård och barnavård m. m.

I en proposition (nr 200) framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag till *lagstiftning om ungdomsfängelse*. I propositionen framhölls av vederbörande departementschef, att frågan om samhällets ingripande mot ungdomsbrottsligheten sedan lång tid tillbaka stått på dagordningen. Frågan hade nu ytterligare aktualiserats dels genom en under år 1931 framlagd offentlig utredning angående viss koncentration inom fångvårdsväsendet och dels genom statens organisationsnämnds under år 1933 avgivna utredning angående fångvårdens framtida ordnande. Departementschefen hade fördenskull uppdragit åt de med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 20 april 1934 tillkallade sakkunniga, vilka inom justitiedepartementet biträdde med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden, att i första hand till utredning upptaga frågan om behandling av ungdomliga förbrytare. Den föreliggande propositionen hade utarbetats på grundval av ett utav nämnda sakkunniga avgivet betänkande med förslag till lag om ungdomsfängelse m. m. (S. O. U. 1934: 52) under beaktande jämväl av vad som anförts i de yttranden, som i anledning av remiss avgivits över betänkandet av vissa myndigheter¹ och sammanslutningar. Lagförslaget avsåge att inom straffets ram genomföra en särbehandling för brottslingar, som begått brott i åldern 18—20 år. Den av de sakkunniga verkställda utredningen bestyrkte till fullo, att de nuvarande frihetsstraffen vore föga ägnade för ett tillrättaförande av unga brottslingar. Orsaken härtill låge dels i själva konstruktionen av dessa straffarter — framför allt i deras egenskap att merendels vara kortvariga, alltid vara tidsbestämda och i regel icke vara förenade med eftervård — dels i de lokala anordningarna för straffverkställighet. Den föreslagna nya straffarten — ungdomsfängelse — hade i stället konstruerats såsom ett till tiden obestämt omhändertagande å anstalt för fostran. I lagen vore visserligen angiven en absolut maximitid för anstaltsvistelsen, men i det enskilda fallet bleve längden av densamma beroende på den dömdes uppförande och de intryck han hunnit taga av den fostrande behandlingen. Övergången till friheten skulle ej bli omedelbar utan förmedlas av den tillsynsperiod, som skulle följa på den villkorliga utskrivningen. Utskrivningsfrågor ävensom frågor rörande behandlingen å anstalten skulle prövas av en särskild central nämnd, bestående av fem ledamöter, vilka skulle utses av Kungl. Maj:t med iakttagande av att juridisk, medicinsk och pedagogisk sakkunskap bleve företrädd inom densamma. — En i statsverkspropositionen bebadad framställning angående anslag till bestridande av kostnaderna för uppförande av en anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse, blev icke förelagd innevarande års riksdag. I samband härmed får ses stadgandet, att den nya lagen träder i kraft först efter särskilt förordnande av Kungl. Maj:t. — Den sålunda föreslagna lagstiftningen blev med några mindre, huvudsakligen formella ändringar tillstyrkt av första lagutskottet, varefter riksdagen biföll utskottets förslag.

¹ Däribland socialstyrelsen (den 24 januari 1935).

4. Nykterhetsfrågor.

Såsom bidrag till *undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande* hade för budgetåret 1934/1935 under åttonde huvudtiteln anvisats ett reservationsanslag å 284 000 kronor. I årets statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t för innevarande budgetår en ökning av anslaget till 301 200 kronor. Förslaget, som bl. a. innefattade en höjning av det i anslaget ingående särskilda bidraget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande m. m. från förutvarande 95 000 kronor till 115 000 kronor, bifölls utan ändring av riksdagen, sedan statsutskottet avstyrkt två inom kamrarna väckta likalydande motioner (I: 238 och II: 411) om en mindre jämkning i Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande det under femte huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till *främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.*, vilket anslag under budgetåret 1934/1935 utgick med 75 000 kronor, föreslog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen en ökning för budgetåret 1935/1936 med 15 000 kronor till 90 000 kronor. Därvid beräknades, att de i anslaget ingående särskilda posterna till understöd åt nykterhetsnämnder samt till understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder skulle höjas från förut utgående belopp av resp. 45 000 och 14 000 kronor till resp. 67 000 och 15 000 kronor. Vidare frånräknades den hittills under detta anslag upptagna posten å 8 000 kronor till avlöning åt socialstyrelsens tjänsteman för hithörande ärenden, för vilket ändamål medel hädanefter skola utgå ur styrelsens allmänna avlöningsanslag. Övriga i anslaget ingående poster, nämligen till bestridande av resekostnader vid konferenser och kurser och till utgivande av Tidskrift för nykterhetsnämnderna, beräknades av Kungl. Maj:t till oförändrade belopp å resp. 5 000 och 3 000 kronor. I tvenne likalydande motioner, väckta av herr J. Bergman (fp) m. fl. i första kammaren och herr C. O. Johanson i Huskvarna (fp) m. fl. i andra kammaren (I: 73 och II: 189) ävensom i en motion i första kammaren av herr A. J. Bårg (s) m. fl. (I: 74) föreslogs bl. a. en ökning av anslagsposten för konferenser och kurser till 10 000 kronor, varigenom hela nykterhetsnämndsanslaget skulle komma att höjas till 95 000 kronor. Vid sin behandling av ärendet fann sig statsutskottet ej kunna tillstyrka bifall till ifrågavarande motioner. Däremot förordade utskottet en höjning med 3 000 kronor av det till nykterhetsnämndernas sammanslutningar beräknade beloppet, nämligen till 18 000 kronor, varigenom anslagets totalsumma komme att utgöra 93 000 kronor. Riksdagen beslöt i enlighet med statsutskottets förslag.

Därjämte godtog riksdagen Kungl. Maj:ts förslag om ändring i vissa hänseenden av grunderna för *statsverkets fond av rusdrycksmedel* och dess användning. Enligt förut gällande bestämmelser härom, vilka återfinnas i en kungörelse i ämnet av den 21 april 1933 (nr 138), finge fonden disponeras för åtgärder, ägnade att främja nykterheten, såsom undervisnings- och upplysningsverksamhet, understödjande av nykterhetsnämnder, uppdragande av olovlig tillverkning eller införsel av spritdrycker m. m. Med stöd därav har fondens avkastning under en följd av år använts bl. a. till bestridande av alkoholistanstalters driftkostnader ävensom till kostnaderna för den s. k. spritpolisen. Enligt de nu antagna ändrade bestämmelserna har fondens användning emellertid begränsats till tillgodoseende av vissa speciella nykterhetsändamål, nämligen dels nykterhetsnämndernas verksamhet och dels undervisnings- och upplysningsverksamhet. I samband därmed reducerades fondens kapitalbelopp från förutvarande 20 miljoner kronor till 12 miljoner kronor. Avkastningen för budgetåret 1935/1936 beräknas till 540 000 kronor, vilket belopp med c:a 146 000 kronor överstiger summan av de för angivna båda ändamål anvisade anslagen (394 200 kronor). Överskottet skall enligt riksdagens medgivande såsom kapitalökning tillföras rusdrycksmedelsfonden.

5. Jord- och egnahemsfrågor.

Sedan den i december 1933 tillsatta s. k. jordbrukskreditutredningen förliden höst avgivit sina betänkanden, utarbetades på grundval härav Kungl. Maj:ts proposition (nr 187) angående vissa åtgärder till *reglering av jordbrukets skuldförhållanden*. Härei föreslogs riksdagen att dels besluta inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd statens sekundärlånefond för jordbrukare, dels — beträffande förutsättningarna för beviljande av lån ävensom i fråga om förfarandet i låneärenden — godkänna det vid propositionen fogade förslaget till kungörelse i ämnet, dels ock anvisa för budgetåret 1935/1936 — förutom vissa förvaltningsbidrag till låneförmedlare m. fl. — såsom kapital för sekundärlånefonden ett belopp av 20 milj. kr. Inom riksdagen väcktes i anledning av propositionen åtskilliga motioner, varibland må nämnas en i första kammaren av herrar John Björck (fp) och Löfvander (bf) och en i andra kammaren av herrar Andersson i Tungelsta (s) och Wallén (bf) (I: 308 och II: 534), i vilka hemställdes, att personer, som utan samband med jordbruk bedriva trädgårdsodling eller annan därmed jämförlig verksamhet såsom självständig näring, i fråga om rätt till erhållande av lån ur sekundärlånefonden skulle likställas med jordbrukare. Jordbruksutskottet tillstyrkte propositionen men beaktade såtillvida de ovannämnda motionärernas yrkande, att det i sitt utlåtande förklarade sig förutsätta, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av kungörelse i ämnet skulle vidtaga de ändringar i det till riksdagens yttrande framlagda förslaget, vilka erfordrades för att möjliggöra belåning i viss utsträckning jämväl av trädgårdsfastigheter. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag. — I fråga om låneverksamheten må ur den sålunda godkända propositionen följande anföras. Den centrala ledningen av lånerörelsen skall handhavas av en nämnd, bestående av fem ledamöter. Såsom låneförmedlare skola anlitas huvudsakligen hypoteksföreningar och centralkassor för jordbrukskredit. Lån må utlämnas intill högst 75 % av det utav vederbörande låneförmedlare fastställda belåningsvärdet å den jordegendom, varom fråga är. Lån utlämnas endast mot säkerhet i in-teckning eller in-teckningar, liggande inom $\frac{3}{4}$ av egendomens belåningsvärde. Räntefoten, som skall vara fast och bestämmas i samband med lånets beviljande, får icke understiga medelräntan för statens upplåning mot obligationer under det budgetår, som närmast föregått det, varunder lånet beviljats, med tillägg av en halv procent.

Propositionen nr 187, för vars viktigaste innehåll ovan redogjorts, innehöll även ett till riksdagens yttrande framlagt förslag om nya, i viss mån reviderade bestämmelser för fortsatt bedrivande av *ackordslåneverksamheten till förmån för jordbrukare* ävensom en hemställan om anvisande för budgetåret 1935/1936 av ett reservationsanslag för detta ändamål av 1 900 000 kr. De förut utgående stödlånen förekomma ej längre, men i stället må ur nämnda anslag lån — förutom för genomförande av ackord — beviljas till förekommande av exekutiv försäljning av gäldenärs fastighet eller hans för jordbruket nödiga inventarier. Ackordslån utgår högst med ett belopp, motsvarande, om låntagaren är ägare av fastigheten, 40 % av densas saluvärde och, om han arrenderar densamma, 25 % av samma värde, i bägge fallen ökat med 800 kr. och under iakttagande av att den sammanlagda lånesumman icke i något fall får överstiga 15 000 kr. För den nya låneformen äro motsvarande siffror 30 % för ägare och 20 % för arrendator, medan den absoluta maximigränsen är densamma som vid ackordslån.

Beträffande *hjälpn åt egnahemslåntagare* beslöt riksdagen, i enlighet med hemställan av vederbörande departementschef i statsverkspropositionen, att gällande uppskovsbestämmelser med avseende å räntebetalingen i huvudsak oförändrade skulle tillämpas under budgetåret 1935/1936. Det beviljade uppskovsbeloppet bestämdes till högst 1 milj. kr. Med hänsyn till att föregående års riksdag beslutat viss sänkning av räntan för egnahemslån¹ genomfördes nu en räntesatserna

¹ Jfr Soc.Medd. Årg. 1934, sid. 530.

för egnahemslånens stående delar motsvarande nedsättning även i räntesatserna för uppskovsbeloppen, så att ränta å dessa erlägges efter 4 % i fråga om jordbrukslägenheter och efter 4½ % i fråga om bostadslägenheter. Uppskovet skall för budgetåret 1935/1936 kunna omfatta dels ränta och amortering för år 1935 dels ock restantier till ett belopp, motsvarande — jämte möjligen tidigare erhållet uppskovsbelopp — högst 12 % av egnahemslånets ursprungliga belopp.

Riksdagen har i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för år 1936 bestämt utlåningsbeloppet ur den genom beslut av 1933 års riksdag inrättade *arbetarsmåbrukslånefonden*¹ till 10 milj. kr. Därutöver har riksdagen — likaledes på förslag av Kungl. Maj:t — beslutat anvisa ett belopp av 1 800 000 kr. till den föregående år inrättade *arrendeegnahemsfonden*.² Av det sålunda anvisade beloppet har hälften beräknats skola användas för färdigställande av jordbrukslägenheter och den andra hälften till jordinköp, varigenom verksamheten gives samma begränsade omfattning som under föregående budgetår. Liksom förut skola i samband med arrendeegnahemslån, bl. a. för anskaffande av nödiga jordbruksinventarier, kunna lämnas särskilda lån, för vilket ändamål ett belopp av 300 000 kr. anvisats till den s. k. arrendelånefonden.

I fyra olika motioner, varav två i första kammaren av herr Lindhagen (s) samt två i andra kammaren, den ena av herrar Eriksson i Sandby (s) och Elmroth (s) och den andra av herr Falk (s) (I: 257 och 258 samt II: 102 och 343), gjordes yrkanden om ändringar i arrendelagstiftningen m. m. Riksdagen beslöt i enlighet med andra lagutskottets hemställan, att motionerna ej skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

6. Bostadsfrågor.

Av den i det föregående lämnade redogörelsen för den av statsmakterna bedrivna hjälpverksamheten till arbetslöshetens lindrande har framgått, att vissa av de åtgärder, som i detta sammanhang av riksdagen beslutats, även varit ägnade att tillgodose bostadssociala behov. Dessa åtgärder må här något närmare beröras. Det anslag på 3 milj. kr. till *främjande av bostadsbyggande i städer och stadslänkande samhällen*, vilket, som nämnts, av riksdagen beviljats (med nedprutning av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet, 5 milj. kr.), är avsett till fullföljandet enligt ett något utvidgat program av tidigare låneverksamhet med angivet syfte. I enlighet med Kungl. Maj:ts proposition (nr 215) medgav sålunda riksdagen, att ifrågavarande verksamhet skall avse icke endast nybyggnader som hittills utan även ombyggnad av omoderna hyreshus. Ombyggnad av äldre fastigheter med större och på hyresmarknaden nu mindre begärliga lägenheter lär nämligen, enligt vad utredningar visat, i många fall vara tekniskt och ekonomiskt möjlig, ehuru svårigheter mången gång möta att på privat väg anskaffa erforderligt kapital; med en jämförelsevis måttlig kapitalinsats kunde här stora fastighetsvärden räddas från förintelse och därjämte en bostadssocialt sett önskvärd ökning av smålägenhetsbeståndet ernås. Emellertid betonades av riksdagen, att denna aktion tillvidare endast kan få karaktären av ett försök. Kungl. Maj:ts i den nämnda propositionen ävenledes gjorda framställning om ett anslag till fortsatt *främjande av bostadsbyggande på landsbygden* beviljades, som förut omtalats, av riksdagen med en höjning av det äskade beloppet från 5 milj. kr. till 7 milj. kr., under hänvisning till det trängande behov av bostadsförbättring, som här måste anses föreligga. En del av de anslagna medlen skola avses företrädesvis till förbättring av lönebostäder. Till en förstärkning av den hjälp, som här lämnas, föreslog Kungl. Maj:t ytterligare i en särskild proposition (nr 222) inrättandet av en speciell lånefond med ett begynnelsekapital av 250 000 kr. för *förbättring av beståndet av lant-*

¹ Jfr Soc.Medd. årg. 1933, sid. 495.

² Jfr Soc.Medd. årg. 1934, sid. 531.

arbetarbostäder, och detta förslag bifölls av riksdagen. Det mest betydelsefulla ärendet i hela detta bostadssociala frågekomplex var emellertid frågan om anslag till *främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer*. Kungl. Maj:ts proposition i ämnet (nr 221) var grundad på bostadssociala utredningens förslag och avsåg beredandet av billiga hyresbostäder i städer och stadslänningar dels genom bostadsanskaffningslån, dels genom årliga familjebidrag; hjälpen skall helt vara knuten till fastigheter, ägda av kommuner eller allmännyttiga företag.¹ Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag med avseende på grunderna för den föreslagna hjälpverksamhetens bedrivande men sänkte det för länefonden begärda anslagsbeloppet, 30 milj. kr., till 10 milj. kr., med hänsyn till att det här gällde en stödaktion efter nya och i stort sett oprövade former; det för familjebidrag äskade beloppet, $\frac{1}{2}$ milj. kr., beviljades.

Såsom i denna tidskrift omnämnts,² framlade den av Kungl. Maj:t år 1931 tillkallade bostadsutredningen för landsbygden i slutet av år 1933 ett betänkande med förslag om *åtgärder till förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden*. De föreslagna åtgärderna innefattade dels ändringar i vissa delar av hälsovårdsstadgan, avseende såväl effektivisering av hälsovårdsorganisationen som utvidgning och skärpning av bostadsbestämmelserna för landet jämte råd och anvisningar rörande bostadsanordnande och skötsel, dels ock anordnande av bostadsinspektion på landsbygden; i sistnämnda del byggde bostadsutredningens förslag väsentligen på ett från medicinalstyrelsen avgivet förslag rörande omorganisation av distriktsvården. Med vissa begränsningar och jämkningar lades bostadsutredningens och medicinalstyrelsens förslag i dessa ämnen till grund för en av Kungl. Maj:t till innevarande års riksdag avlåten proposition (nr 213), där Kungl. Maj:t begärde dels riksdagens yttrande om ett vid propositionen fogat förslag till viss ändring av hälsovårdsstadgan, dels också dess godkännande av ett förslag till vissa ändrade grunder för statsbidrag till distrikts- och dispensärvården, varjämte äskades visst anslag för utbildning av distriktsköterskor. I fråga om ändring av hälsovårdsstadgan ansåg sig Kungl. Maj:t av bostadsutredningens förslag endast böra upptaga yrkandet, att särskild hälsovårdsnämnd obligatoriskt skall tillsättas för kommuner, som nått ett visst invånarantal; gränsen sattes emellertid här av Kungl. Maj:t lägre än av bostadsutredningen, nämligen vid 1 500 invånare i stället för vid 3 000. Sammansatta stats- och andra lagutskottet, till vilket propositionen hänskjutits, förordade emellertid den av bostadsutredningen föreslagna högre gränsen, och riksdagen delade utskottets mening härutinnan. Beträffande distriktsvårdens omorganisation anslöt sig Kungl. Maj:ts proposition i princip till bostadsutredningens och medicinalstyrelsens härutinnan framlagda förslag. Riksdagen godkände i det väsentliga, ehuru med vissa smärre ändringar, Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga.

7. Sociala frågor i övrigt.

Tjänstemannafrågor. I årets statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t, att *dyrtidstillägget* till befattningshavare i statens tjänst under budgetåret 1935/1936 skulle liksom under de två nästföregående budgetåren utgå efter de vid 1923 och 1925 års riksdagar antagna allmänna grunderna. Vid beräkningen av anslag till dyrtidstillägg hade Kungl. Maj:t därvid tagit till utgångspunkt en genomsnittlig levnadskostnadsindex av 154. I motion i andra kammaren av herr Bengtsson i Kullen (bf) m. fl. (II: 275) hemställdes, att riksdagen måtte besluta om vissa ändringar i de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för dyrtidstilläggens utgående. Sålunda förordades bl. a., att dyrtidstilläggen å s. k. nyreglerad avlöning helt slo-

¹ Jfr Soc. Medd. årg. 1935, sid. 305.

² Soc. Medd. årg. 1934, sid. 212.

pades samt att å s. k. oreglerad avlöning procenttalet för dyrtidstillägget skulle utgå med $\frac{1}{8}$ av talet för levnadskostnadsökningen enligt socialstyrelsens index, dock med den begränsning, att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg finge utgå, fastställdes till 500 kronor per månad. Statsutskottet, som icke fann sig kunna biträda de av motionärerna förordade ändringarna, anslöt sig i sitt utlåtande i ämnet till Kungl. Maj:ts förslag, vilket även bifölls av riksdagen.

I proposition nr 236 framlade Kungl. Maj:t förslag angående *provisoriskt dyrtidstillägg* åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. för budgetåret 1935/1936. Enligt förslaget, som väsentligen grundats på socialstyrelsens den 15 februari 1935 överlämnade förslag till orternas fördelning vid ny lönegruppering, skulle under budgetåret 1935/1936 provisoriskt dyrtidstillägg — efter de grunder, som antagits vid 1931—1934 års riksdagar — utgå till befattningshavare i Stockholm och Sundbyberg jämte vissa förorter samt Sundsvall, Östersund, Luleå, Gällivare och Kiruna. Inom Stockholm jämte Sundbyberg och vissa andra förorter skulle därutöver tillkomma ett årstillägg av 120 kronor. I motioner, väckta i andra kammaren av herrar G. Arnemark (h) och C. P. Ossbahr (h) samt av herr R. Lundqvist (h) m. fl. (II: 85 och II: 632), påyrkades, att den ytterligare förhöjning, som för nämnda orter inom stockholmsområdet befunnits påkallad, skulle utgå genom en fördubbling av de nu med 66—240 kr. utgående årsbeloppen och ej genom ett ytterligare för alla befattningshavare lika stort tilläggsbelopp av 120 kronor på sätt Kungl. Maj:t föreslagit. På hemställan av statsutskottet, som med hänsyn till att levnadskostnadstegringen måste vara för de lägsta befattningshavarna kännbarast ävensom i betraktande därav, att det blott vore fråga om en tillfällig lönefyllnad i avvaktan på nya grunder för dyrtidgrupperingarna, ej ansåge tillräckliga skäl föreligga för att frångå den i propositionen angivna beräkningsgrunden, antog riksdagen Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

I anledning av två med varandra likalydande motioner, väckta av herr Forslund (s) m. fl. i första kammaren (I: 168) och herr Hage (s) m. fl. i andra kammaren (II: 214), beslöt riksdagen, på hemställan av bankoutskottet, anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning och för 1936 års riksdag framlägga förslag rörande ordnandet av *familjepensioneringen* för viss personal (icke-ordinarie tjänstemän och arbetarpersonal) i statens tjänst.

Ett av herr E. Äqvist (fp) i motion i andra kammaren (II: 68) framfört yrkande om utredning och åtgärder i syfte, att nuvarande *icke-ordinariesystemet inom statsförvaltningen* i görligaste mån måtte avskaffas, avstyrktes av statsutskottet. Utskottet åberopade därvid bl. a., att 1928 års lönekommittés betänkande den 27 maj 1931, vari behandlades frågan om icke-ordinarie befattningshavares anställnings- och befordringsförhållanden, alltjämt vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning, och ansåg utskottet för den skull någon hemställan i frågan i enlighet med vad motionären föreslagit icke böra göras. Riksdagen biföll utskottets hemställan och avlog motionen.

Befolkningsfrågan. I ett flertal motioner, nämligen en av herr J. B. Johansson (h) m. fl. i första kammaren och en därmed likalydande av herr Lindman (h) m. fl. i andra kammaren (I: 1 och II: 1), två av herr C. G. Jacobsson (ng) m. fl. i andra kammaren (II: 3 och II: 4) samt en av herr E. B. Andersson (fp) m. fl. i första kammaren och en därmed likalydande av herr G. Andersson i Rasjön (fp) m. fl. i andra kammaren (I: 230 och II: 475), påyrkades en allsidig undersökning av vårt lands *befolkningsfråga* m. m. I sitt utlåtande i anledning av motionerna, i vilka framfördes ett flertal synpunkter och uppslag i ämnet, anförde statsutskottet bl. a., att såväl problemets omfattning som dess enligt utskottets uppfattning brådskande natur nödvändiggjorde, att den föreslagna utredningen borde försiggå under så obundna och effektiva former som möjligt. Utskottet förordade sända tillsättandet av en kommission, bestående av ett fåtal ledamöter men med vittgående befo-

genheter att med sig adjungera sakkunniga på olika områden. Den ifrågasatta kommissionen syntes lämpligast böra så bedriva sitt arbete, att den till behandling upptog olika frågor och uppslag, i den mån så visade sig möjligt och ändamålsenligt, och avlämnade resultaten av sitt arbete i kortfattade promemorior, vilka därefter borde snarast möjligt upptagas till fortsatt behandling av Kungl. Maj:t. Utlåtet utmynnade i en hemställan, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa undersökning och framlägga förslag i ämnet. Sedan utskottets hemställan bifallits oförändrad av båda kamrarna, avlät riksdagen skrivelse i ämnet den 30 april 1935 (nr 181).

Efter det Kungl. Maj:t med anledning av ifrågavarande riksdagsskrivelse be- myndigat chefen för socialdepartementet att utse en kommission, bestående av högst nio personer, med uppdrag att verkställa en allsidig utredning av befolkningsfrågan, tillkallade departementschefen den 22 maj 1935 samtliga ledamöter i kommissionen, varibland såsom ordförande generaltulldirektören Nils Wohlin. På framställning av kommissionen framlade därefter Kungl. Maj:t i proposition nr 248 förslag om anordnande av *särskild folkräkning* avseende årsskiftet 1935/1936. För ändamålet åskades för budgetåret 1935/1936 dels ett reservationsanslag å 400 000 kronor för avlöningar till Statistiska centralbyråns personal vid särskild folkräkning och dels ett förslagsanslag å 150 000 kronor för ersättning till kyrkobokförare vid sådan folkräkning. De sålunda begärda anslagen anvisades av riksdagen.

Övriga frågor. Med anledning av en inom andra kammaren framburen motion av herr Nils Nilsson i Karlstad (h) angående införande av *gemensamma måltidstimmor* (II: 248) anhöll riksdagen om förnyade åtgärder från Kungl. Maj:ts sida för åvägabringande så långt omständigheterna medgäve av större enhetlighet å skilda orter i fråga om raster för intagande mitt på dagen av gemensam måltid i hemmet. Vidare hemställde riksdagen, på grund av en motion i andra kammaren (II: 80) av herr Elmroth (s), om utredning och förslag i fråga om åtgärder för beredande av *ökade möjligheter till bad, särskilt för lantbefolkningen*.

I en av herr von Heland (bf) väckt motion (I: 174) framfördes önskemål om en revision av *lagen om ekonomiska föreningar*, bl. a. i syfte att genom särskilda bestämmelser säkerställa de producentkooperativa föreningarna. Motionen föranledde dock icke någon riksdagens åtgärd.

Bostadsproduktionen i vissa större städer under andra kvartalet 1935.

Materialets omfattning. I syfte att erhålla snabbare kännedom om växlingarna i bostadsproduktionens omfattning, än som på grundval av årsstatistiken varit möjligt, har socialstyrelsen fr. o. m. år 1934 kvartalsvis inhämtat uppgifter om antalet fullbordade och beviljade byggnadsföretag samt om antalet vid kvartalsskiftena under byggnad varande lägenheter och eldstäder (boningsrum eller kök) i 12 städer med över 30 000 inv.¹ I det följande återges de uppgifter, som inkommit för andra kvartalet 1935, varjämte uppgifter för första kvartalet och för år 1934 anföras för möjliggörande av jämförelser.

Det bör understrykas, att kvartalsstatistiken icke avser den totala byggnadsverksamheten, enär den ej inbegriper produktionen av lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. d. ändamål och ej heller vissa statliga bostadsbyggnader. Den återspeglar vidare endast den arbetsåtgång, som erfordras för nyproduktion av bostäder, vilket är värt att uppmärksamma med hänsyn till att byggnadsindustrien till ingalunda obetydlig del är inriktad på sådana ändrings-, reparations- och moderniseringsarbeten, vilka icke taga sig uttryck i direkt ökning av lägenhetsbeståndet.

Fullbordade och beviljade lägenheter och eldstäder. I tab. A återges antalet lägenheter och eldstäder i under 1934 samt första halvåret 1935 fullbordade (= slutavsynade eller till slutavsyning anmälda) och beviljade byggnadsföretag. Denna sammanställning utvisar, att andra kvartalet 1935 förededde en avsevärd nedgång gentemot första kvartalet såväl i fråga om färdigställda lägenheter och rum som i fråga om beviljade byggnadslov. Under motsvarande period 1934 framträdde emellertid en ännu starkare nedgång beträffande fullbordade byggnadsföretag men däremot stegring i fråga om beviljade byggnadslov; sistnämnda förskjutning torde dock delvis få tillskrivas byggnadskonflikten, vilken rådde under praktiskt sett större delen av 1934 års första kvartal.

I jämförelse med andra kvartalet 1934 förededde emellertid redogörelsekvartalet en betydande stegring. Antalet fullbordade lägenheter har sålunda betydligt mer än fördubblats (från 503 till 1 249 lägenheter). Räknat efter antalet eldstäder blir stegringen dock något mindre (1 762 resp. 3 182 eldstäder). För beviljade lägenheter och eldstäder äro stegringstalen i förhållande till andra kvartalet 1934 resp. 34.0 och 35.8 %. Av intresse är vidare, att antalet lägenheter (4 722) och eldstäder (13 835) i under andra kvartalet 1935 beviljade byggnadsföretag var ungefär fyra gånger så stort som motsvarande

¹ Av städerna med över 30 000 inv. har Eskilstuna icke kunnat lämna några kvartalsuppgifter. Från Uppsala erhållas endast uppgifter om under byggnad varande lägenheter och eldstäder; för andra kvartalet 1935 saknas dock även dylika uppgifter.

Tab. A. Antal lägenheter och eldstäder i under år 1934 och första och andra kvartalet 1935 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i vissa större städer.

	Läg. resp. eldstäder i fullbordade byggnadsföretag						Läg. resp. eldstäder i beviljade byggnadsföretag					
	år 1934				år 1935		år 1934				år 1935	
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
<i>Antal lägenheter.</i>												
Stockholm	157	203	654	2 004	312	974	617	971	1 325	2 589	2 656	2 015
Göteborg	993	36	1 579	380	1 001	107	465	1 364	596	737	947	1 202
Malmö	99	10	1 250	185	920	10	664	269	754	753	1 238	381
Norrköping	32	17	213	52	158	28	114	143	125	176	309	144
Hälsingborg	58	70	429	94	248	12	173	174	177	462	329	210
Borås	4	33	31	100	46	20	80	129	71	146	163	227
Gävle	26	31	82	72	24	25	28	99	58	33	115	78
Örebro	5	24	229	150	6	15	198	88	41	246	186	33
Jönköping	51	56	100	32	64	—	136	78	77	90	191	71
Linköping	11	7	307	7	20	20	130	87	52	108	195	111
Västerås	21	16	168	17	20	38	59	122	72	90	85	250
Tillhopa	1 457	508	5 042	3 093	2 819	1 249	2 664	3 524	3 848	5 430	6 414	4 722
<i>Antal eldstäder.</i>												
Stockholm	653	847	1 704	4 964	912	2 406	1 781	2 890	3 360	6 308	6 538	5 957
Göteborg	2 555	175	4 065	1 370	2 830	260	1 317	3 812	1 560	2 043	2 462	3 459
Malmö	266	44	3 018	410	2 322	43	1 642	698	1 870	1 989	3 266	1 031
Norrköping	83	43	534	149	366	81	264	354	326	402	676	369
Hälsingborg	176	165	1 155	230	596	42	457	507	470	1 096	880	579
Borås	18	88	89	300	166	62	270	421	212	445	530	679
Gävle	76	102	210	248	65	74	115	321	191	93	335	280
Örebro	16	52	585	446	26	35	515	299	117	631	485	130
Jönköping	184	184	317	102	197	—	401	243	237	259	572	271
Linköping	30	16	753	19	64	52	307	240	123	314	535	325
Västerås	58	46	482	54	55	127	162	401	223	251	246	755
Tillhopa	4 115	1 762	12 912	8 292	7 599	3 182	7 231	10 186	8 689	13 831	16 525	13 835

siffror för under samma tid fullbordade byggnadsföretag. Detta får emellertid väsentligen fattas såsom ett uttryck för det förhållandet, att byggnadsindustrien är inriktad på att färdigställa lägenheter till 1 oktober.

I följande tablå återges huvudsiffrorna för hela första halvåret 1935 i jämförelse med motsvarande siffror för år 1934:

Första halvåret	Lägenheter		Eldstäder	
	fullb.	bevilj.	fullb.	bevilj.
1934	1 960	6 188	5 877	17 417
1935	4 068	11 136	10 781	30 960

Bostadsproduktionen under första halvåret 1935 var sålunda i stort sett dubbelt så omfattande som under motsvarande period 1934.

Den stegring, som andra kvartalet 1935 uppvisat i jämförelse med motsvarande period 1934, får till huvudsaklig del tillskrivas utvecklingen i Stockholm. Detta gäller såväl i fråga om fullbordade som i fråga om beviljade

byggnadsföretag. I förstnämnda hänseende företer emellertid även Göteborg en rätt betydande stegring — under det att Hälsingborg och Jönköping uppvisa tillbakagång — och beträffande beviljade byggnadslov ha bl. a. Malmö, Borås och Västerås medverkat till ökningen.

Under byggnad varande lägenheter och eldstäder. Såsom framgår av tab. B, var antalet omkring den 1 juli 1935 under byggnad varande lägenheter och eldstäder 71 % större än under motsvarande tid 1934 och 11 % större än omkring den 1 april 1935. De senaste julisiffrorna (13 836 lägenheter och 36 938 eldstäder) äro de högsta, som registrerats sedan början av 1934.

Tab. B. Antal vid kvartalsskiftena $\frac{1}{4}$ 1934— $\frac{1}{7}$ 1935 under byggnad varande lägenheter och eldstäder i vissa större städer.

Orter	L ä g e n h e t e r						E l d s t ä d e r					
	$\frac{1}{4}$ 1934	$\frac{1}{7}$ 1934	$\frac{1}{10}$ 1934	$\frac{1}{1}$ 1935	$\frac{1}{4}$ 1935	$\frac{1}{7}$ 1935	$\frac{1}{4}$ 1934	$\frac{1}{7}$ 1934	$\frac{1}{10}$ 1934	$\frac{1}{1}$ 1935	$\frac{1}{4}$ 1935	$\frac{1}{7}$ 1935
Stockholm .	1 738	2 413	1 887	3 742	5 527	5 451	4 181	6 245	4 903	9 310	14 221	14 215
Göteborg . .	1 254	2 144	919	1 393	2 131	2 980	3 543	5 925	3 285	4 585	5 403	7 904
Malmö . . .	1 209	1 318	935	1 389	1 851	1 953	3 068	3 356	2 448	3 582	5 059	5 344
Norrköping .	192	223	209	309	454	549	481	569	521	740	993	1 210
Hälsingborg	388	578	208	588	805	864	975	1 522	550	1 432	2 061	2 234
Borås	57	97	114	96	148	152	132	324	349	319	438	412
Gävle	123	204	175	157	248	294	384	634	595	525	795	995
Örebro	295	455	224	275	460	477	756	1 215	632	693	1 129	1 230
Jönköping . .	148	91	104	178	226	253	457	307	337	511	730	868
Linköping . .	274	344	99	232	338	411	669	881	287	666	956	1 198
Uppsala . . .	238	272	12	117	668	.	676	741	52	350	1 785	.
Västerås . . .	95	201	105	176	240	452	255	608	349	522	700	1 328
Tillhopa	6 011	8 840	4 991	8 652	13 096	.	15 577	22 327	14 808	23 235	34 270	.
D:o exkl. Uppsala	5 773	8 068	4 979	8 535	12 428	13 836	14 901	21 586	14 266	22 885	32 485	36 938

Ungefär hälften av stegringen kommer på huvudstadens del. Städerna Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Borås, Jönköping, Linköping och Västerås ha emellertid jämväl uppvisat betydande ökning i jämförelse med juli 1934.

Utredning angående privatanställda.

A. Av kommittén angående privatanställda utarbetat lagförslag.

Den s. k. kommittén angående privatanställda, som enligt Kungl. Maj:ts be-
myndigande tillkallats den 4 juli 1931 för att inom socialdepartementet bi-
träda med utredning av de i enskild tjänst anställdas arbetsavtal m. m., har
nu slutfört en väsentlig del av sitt uppdrag och till regeringen överlämnat ett
omfattande betänkande med förslag till lag om arbetsavtal.¹ Genom denna
lag regleras vissa spörsmål rörande det enskilda arbetsavtalet, däribland frå-
gorna om rätt till uppsägningstid, sjuklön och semester. De sakkunniga ämna
nu närmast till behandling upptaga frågor om förenings- och förhandlingsrätt.

Under den offentliga diskussionen om arbetsavtalsspörsmålet hade ifråga-
satts, huruvida lagen borde begränsas till vissa kategorier av arbetstagare, när-
mast de s. k. »anställda», och sålunda undantag från lagens tillämpning göras
beträffande sådana kategorier, främst industriarbetarna, vilka genom sina kol-
lektivavtal i många och betydelsefulla fall berett sig en sådan ställning, att
ett behov av lagstiftning för deras del ej föreläge.² Emellertid ha de sakkun-
niga enhälligt ansett, att oberoende av de insatser, som stora grupper arbetsta-
gare lyckats åstadkomma, en lagstiftning måste ur samhällets synpunkt anses
påkallad, vilken oavsett arbetets art reglerar arbetsavtalet för arbetstagare,
som icke äro så organiserade, att de äro i stånd att effektivt tillvarata sina
intressen. Förslaget gäller därför alla arbetstagare utan hänsyn till det åtagna
arbetets art. I enlighet med de direktiv, som meddelats de sakkunniga, un-
dantagas dock från lagens tillämpning arbetstagare i statens (och riksdagens)
tjänst. Vidare undantagas sådana kommunala befattningshavare, vilka till-
sättas i kraft av särskild författning. De sakkunniga ha ansett, att deras
anställningsvillkor böra, i den mån så ej redan skett, regleras i annan ordning.
Övriga kommunala befattningshavare äro däremot underkastade den före-
slagna lagen. Slutligen göres undantag för sjöfolk, vilkas anställningsvillkor
regleras genom 1922 års sjömanslag.

Den föreslagna lagen är principiellt av dispositiv natur, d. v. s. de anställ-
ningsvillkor, som kunna vara överenskomna eller gälla enligt sedvänja, skola i
första hand lända till efterrättelse. Men då en lagstiftning på ifrågavarande
område har till uppgift icke blott att stadfästa rådande regler för avtalets in-
nehåll, som enligt praxis vunnit allmän anslutning, och därigenom bereda klar-
het och lättillgänglighet åt gällande regler utan även att bereda sådant
skydd åt den svagare parten i avtalsförhållandet, som dennes beroende
ställning påkallar, ha de föreslagna bestämmelserna i vissa väsentliga

¹ Betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. Statens offentl. utredningar 1935: 18.

² Jfr socialstyrelsens yttrande i frågan, Soc. Medd., årg. 1931, sid. 895.

punkter givits tvingande natur. Dessa tvingande bestämmelser skola dock icke äga tillämpning, i den mån arbetsavtalets innehåll är reglerat genom sådant kollektivavtal, som avses i 1928 års kollektivavtalslag. Det har ansetts, att där arbetstagarna själva genom sina organisationer skapat det skydd, lagen eljest avsett att bereda, tvingande bestämmelser skulle innebära ett överflödigt ingrepp i avtalsfriheten. Det framlagda lagförslaget lämnar därför full avtalsfrihet vid kollektivavtal. Men i den mån ett arbetsavtals innehåll icke blivit reglerat genom kollektivavtal, är den föreslagna lagen om arbetsavtal, inklusive dess tvingande bestämmelser, avsedd att äga tillämpning.

Vid frågorna om rätt till uppsägningstid, sjuklön och semester skiljes enligt förslaget mellan tre olika grupper av arbetstagare, den första omfattande företagsledare och andra s. k. anställda med särskilt kvalificerat arbete, den andra flertalet övriga anställda och den tredje huvudsakligen kroppsarbetare och därmed jämställda. Enligt motiveringen ligger det i det moderna samhällets natur, att enhetliga regler icke i varje hänseende kunna uppställas för alla grupper av arbetstagare. En enhetlighet av sådan art skulle kunna leda till en försämring av de förmåner, lagen avser att trygga, och därmed åsidosätta de berättigade krav i sådant hänseende, som måste synas naturliga för vissa betydelsefulla grupper. Lagstiftningens uppgift är att anpassa sig efter rådande förhållanden, i den mån de synas rättvisa och befogade, och icke att för vinnande av en för verkligheten främmande enhetlighet begränsa sig till en schematisk minimireglering.

Vad angår uppsägningsbestämmelserna bygger förslaget på ett system med tvingande minimiuppsägningstider för uppsägning från arbetsgivarens sida, vilka förlängas med anställningstiden, och tvingande maximiuppsägningstider för uppsägning från arbetstagarens sida. Det har ansetts, att en arbetstagare, som anställts för obestämd tid, bör äga en ovillkorlig rätt till viss uppsägningstid, så att han får tillfälle att, innan avtalet upphör, vidtaga erforderliga anordningar för sin framtida försörjning. Därtill kommer, att en arbetstagare, som en längre tid varit i tjänst hos samma arbetsgivare eller företag, har ett naturligt anspråk på humana hänsyn just i förevarande avseende. Å andra sidan bör en arbetstagare icke kunna tillförbindas sådana villkor för avtalsförhållandets upplösning, att hans möjligheter att exempelvis erhålla ny anställning onödigtvis försvåras. Arbetsgivaren kan ej anses ha berättigat anspråk på att kunna tillförbinda arbetstagaren skyldighet att iakttaga längre uppsägningstid än den, som erfordras för anskaffande av ersättare för arbetstagaren.

I enlighet med dessa synpunkter föreslås för uppsägning från arbetsgivarens sida följande minimiuppsägningstider: beträffande första gruppen två månader, vilken tid förlänges med en månad för vart tredje anställningsår upp till sex månader, beträffande den andra gruppen en månad, vilken tid förlänges med en månad för vart femte anställningsår, likaledes upp till sex månader, samt beträffande tredje gruppen en vecka, vilken tid förlänges med en vecka för vart tredje anställningsår upp till tretton veckor. Rätt till sex månaders

uppsägningstid skall sålunda inträda för en arbetstagare, tillhörande första gruppen, efter tolv års anställning och för en arbetstagare, tillhörande andra gruppen, efter tjugufem års anställning; rätt till tretton veckors uppsägningstid skall för tredje gruppen inträda efter trettiosex års anställning. Anställningstid före 21 års ålder medräknas dock ej.

För uppsägning från arbetstagarens sida föreslås en maximitid av tre månader beträffande första gruppen och en månad beträffande andra och tredje grupperna. Vidare föreslås, att uppsägning beträffande de två första grupperna skall ske till månadsskifte och beträffande den tredje gruppen till veckoskifte. Dessa tvingande minimi- och maximiuppsägningstider skola emellertid ej äga tillämpning beträffande anställning, som kräver särskild sakkunskap eller som utgör bisyssla. Är en anställning av tillfällig beskaffenhet eller ingången på prov, skola bestämmelserna bli tillämpliga först sedan anställningen varat sex månader.

Då i praxis rätt till lön vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall så gott som uteslutande förekommer för arbetstagare, tillhörande första och andra grupperna, har i förslaget sådan rätt fastslagits endast för dessa båda grupper. Ifrågavarande rätt har därvid anknytits till de föreslagna minimiuppsägningsbestämmelserna. En arbetstagare skall i det särskilda fallet vara berättigad till sjuklön under tid, motsvarande den minimiuppsägningstid, som är föreskriven för avtalet eller, om avtalet är ingånget för bestämd tid, för liknande avtal på obestämd tid. Sjuklönstiden kommer sålunda, liksom uppsägningstiden, att förlängas med anställningstiden. För rätt till sjuklön förutsattes dock, att arbetstagaren icke ådragit sig sjukdomen uppsåtligt eller genom grovt vållande eller förteगत densamma vid avtalets ingående. Vid upprepade sjukdomsfall skall arbetsgivaren icke vara pliktig att under tolv på varandra följande månader utgiva lön för sammanlagt längre tid än omförmälda sjuklönstid. I regel är det hela lönen, som skall utgå under sjuklönstiden, dock ej sådan lön, som utgöres av provision. Parterna äga emellertid överenskomma, att lönen under sjukdom skall reduceras med en femtedel. Arbetsgivaren skall äga att å sjuklön göra vissa avdrag. Är t. ex. arbetstagaren på grund av försäkring, till vilken arbetsgivaren bidrager med minst en tredjedel av kostnaden, berättigad till sjukpenning eller annat sådant understöd, skall arbetsgivaren vara berättigad att göra avdrag för så stor del av understödet, som svarar mot hans bidrag.

Beträffande rätten till semester föreslås, att arbetstagare efter ett års anställning hos arbetsgivaren eller företaget skall vara berättigad till årlig semester. Semesterns längd är bestämd för första gruppen till tre veckor, för andra gruppen till två veckor och för tredje gruppen till en vecka. I fråga om de två första grupperna skall semestern efter tio års anställning förlängas med en vecka, därvid dock anställningstid före 21 års ålder ej medräknas. De föreslagna bestämmelserna äro av dispositiv natur men genom överenskommelse må ej bestämmas kortare semester än två veckor för de två första grupperna och en vecka för den tredje gruppen. Vad den tredje gruppen angår, anse de sakkunniga, att den i arbetarskyddslagen upptagna minimitiden fyra dagar är

väl knapp. Då i praxis kan spåras en tendens att förlänga denna tid, ha de sakkunniga funnit sig böra föreslå en minimitid av en vecka.

De föreslagna sjuklöns- och semesterbestämmelserna skola ej äga tillämpning, om anställningen utgör bisyssla eller avser arbete, som till sin natur icke är sammanhängande, t. ex. säsongarbete. De föreslagna sjuklönsbestämmelserna skola ej heller äga tillämpning på anställning, som är tillfällig eller ingången på prov.

Förslaget upptager vidare en del allmänna bestämmelser om lön, däribland bestämmelser om rätt för arbetstagaren till särskild ersättning vid försenad lönebetalning, om begränsning av arbetsgivarens kvittningsrätt och om rätt för arbetstagare med eget hushåll att kvarbo i upplåten tjänstebostad viss tid efter arbetsavtalets upphörande. I en avdelning av förslaget regleras frågorna om parts hävningsrätt vid avtalsbrott av den andra parten samt om rätt för part att under vissa andra omständigheter såsom permittering, force majeure, konkurs, sjukdom o. s. v. bringa avtalet till upphörande före den överenskomna avtalstidens utgång. Vidare upptager förslaget bestämmelser om betyg, skadestånd och preskription m. m.

De sakkunniga påpeka den oegentlighet, som ligger däruti, att en tvist rörande tolkningen och tillämpningen av ett arbetsavtal skall, allteftersom dess innehåll är reglerat genom kollektivavtal eller ej, prövas än av arbetsdomstolen och än av de allmänna domstolarna i vanlig instansordning. Då de sakkunniga ej haft till uppgift att utarbeta förslag rörande den rättsliga formen för prövning av tvister rörande arbetsavtal, inskränka de sig till att bestämt förorda en sådan utredning, att en dylik dualism bringas till upphörande.

Betänkandet, som är undertecknat av professor M. Fehr (ordförande), ombudsmannen i Sveriges arbetsledareförbund E. Ahlberg, redaktören S. Hansson, byråchefen O. Järte, sekreteraren i Svenska kontoristföreningarnas förbund fröken E. Lindblom, vice verkställande direktören i försäkringsaktiebolaget Skandia I. Sjögren, verkställande direktören i Svenska arbetsgivareföreningen G. Söderlund och ombudsmannen i Svenska bankmannaföreningen V. von Zeipel med hovrättsassessorn H. F. Km Karlsson som sekreterare, är icke enhälligt.

Sålunda reserverar sig hr Hansson mot den föreslagna gruppindelningen under förmenande, att betänkligheter möta mot att i en modern social lagstiftning företa en uppdelning av medborgarna i klasser med tanke på i lagen stipulerade förmåner, varigenom lagen ges karaktär av en undantagslagstiftning till förmån för de bättre ställda arbetstagarkategorierna, samt att det dessutom är omöjligt att företa en gruppindelning efter något så när rättvisa och oklanderliga grunder. Reservanten förordar i stället, att i lagen endast fastslås rätten till sådana förmåner som uppsägningstid, sjuklön och semester men med hänvisning till inom de olika arbetsområdena utbildad praxis såsom minimum, dock att enligt särskilda stadganden exempelvis semestern regleras jämväl av en legal minimitid av en vecka, lika för alla arbetstagare.

En rad reservationer gäller speciella stadganden i förslaget. Herrar Sjögren och Söderlund föreslå för sin del, att förlängningen av minimiuppsäg-

ningstiden beträffande andra gruppen upphör vid fyra månader samt beträffande tredje gruppen sker vart femte år och upphör vid fyra veckor; att de föreslagna maximitiderna för uppsägning från arbetsgivarens sida utgå; att den dispositiva bestämmelsen om full sjuklön utgår; att arbetsgivaren tillerkännes full avdragsrätt för sjukpenning och annat sådant understöd, som utgår på grund av försäkring, varom arbetsgivaren avtalat; samt att de dispositiva semesterbestämmelserna utgå och minimisemestern bestämmes för första gruppen till tre veckor, för andra gruppen till två veckor och för tredje gruppen till fyra söckendagar.

Hr Järte föreslår i huvudsak, att förlängningen av minimiuppsägningstiden beträffande tredje gruppen upphör vid fyra veckor samt att semesterns längd för samma grupp bestämmes till fyra söckendagar, varjämte hr Järte instämmer i hrr Sjögrens och Söderlunds yrkande beträffande arbetsgivarens avdragsrätt för sjukpenning o. dyl.

Hr Ahlberg föreslår, att arbetsgivaren tillerkännes full avdragsrätt för sjukpenning och annat sådant understöd, som utgår på grund av försäkring, vilken tecknats av arbetsgivaren eller arbetstagaren på grund av mellan dem ingånget avtal.

Slutligen uttala hrr Hansson och von Zeipel, att i förslaget bort regleras frågan om de rättsliga konsekvenserna av kollektiva stridsåtgärder av olika slag.

B. Sammanfattning av socialstyrelsens undersökning rörande anställningsförhållandena för privatanställda.

I. Undersökningens tillkomst och omfattning.

Undersökningssupplet. I och för sitt utredningsarbete har kommittén angående privatanställda bl. a. använt en av socialstyrelsen utförd undersökning rörande de privatanställdas arbetsvillkor. Efter framställning från kommittén anbefallde Kungl. Maj:t den 22 april 1932 socialstyrelsen att verkställa en undersökning rörande anställningsförhållandena för i enskild tjänst anställda, vilka icke voro kroppsarbetare. I samråd med kommittén utarbetades inom socialstyrelsen plan för en undersökning, innebärande att, i samband med vissa uppgifter rörande de privatanställdas arbetstidsförhållanden, införskaffa erforderliga data rörande deras anställningsformer, förenings- och förhandlingsrätt, förmåner vid sjukdom och olycksfall, pensionsförhållanden m. m.¹ Sedan Kungl. Maj:t anvisat för ändamålet erforderliga medel (6 500 kr.), igångsattes undersökningen i maj 1932. Resultaten av densamma sammanställdes under loppet av vintern 1932—1933 i form av ett antal detaljerade promemorior, vilka efter hand överlämnades till kommittén angående privatanställda. Efterföljande redogörelse utgör

¹ Dessutom införskaffades vissa uppgifter rörande de privatanställdas löneförhållanden, vilka publicerats i Lönestatistisk årsbok för år 1931, sid. 49 o. f.

ett sammandrag av dessa promemorior, i vad de beröra frågor av mera allmänt intresse.¹

Undersökningens primärmaterial. De för undersökningen erforderliga primäruppgifterna inhämtades medelst tvenne frågeformulär (form. D för arbetsgivare och form. E för anställda), som utsändes till samtliga kända organisationer, vilka såsom medlemmar räknade antingen privatanställda tillhörande olika yrkesgrupper eller också företag och firmor, vilka hade dylika anställda i sin tjänst. Vederbörande förening hade sedan att utdela formulär till ett antal av organisationens medlemmar, vilka skulle besvara formulärets olika frågor och därefter insända formulären till socialstyrelsen. Vidare meddelas, att därest en organisation skulle anse lämpligt att, vid sidan av de individualuppgifter, som sålunda lämnades av vissa dess medlemmar, för egen del avgiva ett yttrande i frågan rörande de privatanställdas anställnings- och arbetsförhållanden, skulle ett dylikt utlåtande mottagas med tacksamhet och vederbörligen beaktas vid utredningen. Slutligen hemställdes å frågeformulären att bifoga exemplar eller avskrifter av kollektivavtal, anställningskontrakt, tjänstereglementen, pensionsreglementen och andra anställningsförhållanden belysande handlingar.

Socialstyrelsens hänvändelse rönt livlig uppmärksamhet från de tillskrivna organisationerna, ehuru ett flertal av dem hade andra uppgifter än att tillgodose medlemmarnas intresse i fråga om anställningsförhållandenas reglering. Av 95 tillskrivna organisationer av företagare o. d. medverkade sålunda 68 i undersökningen, och av 79 personalföreningar var så fallet med 60. Därjämte ha uppgifter enligt såväl form. D som form. E erhållits från 7 »blandade» organisationer såsom Svenska teknologföreningen, Svenska försäkringsföreningen, Svenska brukstjänstemannaföreningen, Sveriges läkareförbund m. fl.

Av de för arbetsgivare o. d. avsedda formulären (form. D) borde ett ifyllas för varje företag (i vissa fall avdelning eller filial), och eventuella skiljaktigheter i fråga om arbetsförhållandena mellan olika personalgrupper skulle angivas genom att för varje sådan grupp lämna särskilda uppgifter å därtill avsedda rader under olika punkter av frågeformuläret, varvid personalen borde fördelas med ledning av en särskild å formuläret angiven yrkesgruppering. Bland organisationer, genom vilka ett större antal företagsuppgifter inkommit, må nämnas följande: Sveriges skogsägareförbund, Sveriges verkstadsförening, Järnbruksförbundet, Sveriges textilindustriförbund, Svenska skofabrikantföreningen, Bryggeriarbetsgivareförbundet, Sveriges tryckeriers arbetsgivareförbund, Mellansvenska gruvförbundet, Svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp, Kooperativa förbundet, Föreningen Göteborgs konfektions- och manufakturengrossister, Sveriges köpmannaförbund, Järnhandlareorganisationens garantiförening, Sveriges apotekareförbund, Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund, Stockholms handelsarbetsgivareförbund, Livförsäkringsbolagens direktörsförening, Svenska tidningsutgivareföreningen, Systembolagens förtroendenämnd, Restauranternas arbetsgivareförening, Sveriges

¹ I kommitténs betänkande meddelas i vissa fall mera utförliga referat av dessa promemorior, än vad som här lämnas. Erinras må, att uppgifterna avse förhållandena för ca tre år sedan och att efter denna tid givetvis vissa förändringar kunna ha inträffat; till dylika förändringar har emellertid ingen hänsyn tagits i föreliggande redogörelse. — Hithörande frågor ha i viss utsträckning tidigare behandlats i en av socialstyrelsen år 1925 publicerad utredning: »Arbets- och löneförhållandena för affärsanställda i Sverige».

Häraf framgår, att de industriella näringsgrenarna dominera bland såväl arbetsgivarnas som personalens uppgifter. Det må vidare understrykas, att större företag och större städer äro starkare företrädade i materialet — särskilt i det från arbetsgiversidan erhållna — än inom näringslivet i allmänhet.

Nedanstående tab. 1 b återger den av undersökningen berörda personalens fördelning efter yrken och kön.

Tab. 1 b. Den redovisade personalens fördelning efter yrke och kön.

Yrkesgrupper	Arbetsgivarnas uppgifter				Personalens uppgifter		
	Antal anställda	d ä r a v			Antal anställda	d ä r a v	
		män	kvinnor	mindre-åriga		män	kvinnor
Kontorspersonal	9 168	4 989	4 017	162	1 827	1 260	567
Butikspersonal	2 685	1 058	1 426	201	774	399	375
Lager- o. exp.-personal	2 001	1 578	329	94	142	135	7
Teknisk personal	2 820	2 540	243	37	978	943	30
därav: ingenjörer, arkitekter o. d.	1 009	988	18	3	519	519	—
"annan teknisk personal	502	356	137	9	454	424	80
Arbetsbefäl (verkm., förmän o. d.)	2 812	2 772	39	1	742	742	—
Övriga personalgrupper	5 860	3 672	640	1 048	677	599	78
Tillhoppa	24 848	16 609	8 694	1 543	5 135	4 078	1 057

Kontorspersonalen är sålunda talrikast företräd i båda uppgiftsserierna, på betydande avstånd följd av teknisk personal, arbetsbefäl och butikspersonal.

Av intresse äro vidare följande uppgifter om personalens organisationsförhållanden enligt dess egna uppgifter:

Antal uppgiftslämnare tillhörande föreningar anslutna till:

Landsorgani- sationen	De anställdas centralorg. (Daco)	Sv. Konto- ristför:nas förbund	Riksförb. för affärs- anställda	Annan yrkesför.	Icke fackligt org.	Tillhoppa
273	1 904	629	898	764	1 167	5 135

Såsom var att vänta på grund av sättet för uppgifternas insamling, är organisationstillhörigheten bland uppgiftslämnarna vida mera utbredd än för privatanställda i allmänhet.

Syftemålet med undersökningen var, såsom förut angivits, att söka ge en fyllig och verklighetstrogen bild av anställningsförhållandena inom olika orts-, närings- och yrkesgrupper samt av de olika meningsriktningar, som i här ifrågavarande avseende gjorde sig gällande bland de privatanställda. Granskar man ur dessa synpunkter det insamlade materialet, synes detta ganska väl representera olika yrkes- och näringsgrenar, men kunna de olika grupperna icke anses ingå i sådana proportioner, att en i alla detaljer riktig miniatyrbild erhålles av de privatanställdas faktiska anställningsförhållanden. Detta

¹ Huvudsumman är större än delsummorna, enär på vissa arbetsgivaruppgifter ingen dylik uppdelning skett.

sammanhänger med sättet för materialets insamlande, men å andra sidan har den härvid anlitade »föreningsvägen» varit ägnad att ge en konkret bild av de uppfattningar om anställningsförhållandena m. m., som förefinnas bland olika kretsar av för sådana frågor särskilt intresserade principaler och anställda. Beaktas bör emellertid, att de genom arbetsgivarnas och genom personalens uppgifter representerade privatanställda fått en delvis olikartad yrkessammansättning, varjämte bland de sistnämnda den äldre personalen synes vara något överrepresenterad. Härav följer, att de olikheter, som i efterföljande sammanställning i åtskilliga fall framträda mellan arbetsgivarnas och personalens uppgifter, icke blott kunna bero på olika inställning till spörsmålen i fråga, utan även på att de båda uppgiftsserierna ej äro inbördes fullt jämförbara.

II. De privatanställdas anställningsformer m. m.

Olika slag av anställningshandlingar. Av vederbörande företagsledning utfärdade mera utförliga tjänstereglementen förekomma särskilt vid vissa större industriföretag, vid en del systembolag samt vid ett flertal försäkringsföretag. Utmärkande för desamma äro ofta detaljerade bestämmelser om arbetstid, övertidsarbete, semester, avlöning under sjukdom och värnpliktstjänstgöring, regler för personals anställande och avskedande m. m. Denna reglementering påminner ibland om förhållandena inom stats- och kommunalförvaltningen, exempelvis genom de anställdas indelning i olika löneklasser samt i extra, extra ordinarie och ordinarie, vilka senare tjänster i vissa fall tillsättas efter skriftlig ansökan och med rätt för sökande, som icke erhållit förord, att framföra klagomål över förslaget till tjänstens besättande.

Vid åtskilliga företag förekomma, i stället för dylika mera utförliga tjänstereglementen, föreskrifter, vilka endast beröra vissa sidor av anställningsförhållandena, t. ex. enbart uppsägningstid, semester eller sjukavlöning. Ej sällan ingå dylika föreskrifter i sådana ordningsregler och arbetsinstruktioner, vilka ha till syfte att reglera arbetets gång och utförande. Vid vissa sparbanker, försäkringsföretag m. fl. företag kunna enstaka föreskrifter rörande anställningsvillkor ingå i pensionsreglementen, avlöningssatser o. d.

Av de till denna undersökning insända personalkorten (form. E) framgår understundom, att en anställd ej alltid är underkunnig om, att tjänstereglemente e. d. förefinnes vid företaget eller ej känner till innehållet i desamma. Att tjänstereglementet sålunda »lagts på hyllan» är givetvis icke utan betydelse för anställningsförhållandenas faktiska gestaltning. Annorlunda ligger saken till, när anställningsbestämmelser äro intagna i och för vissa befattningshavare tillämpade normalkontrakt. Formulär till dylika ha upprättats genom vissa yrkesorganisationer, såsom av Svenska journalistföreningen (i samråd med Svenska tidningsutgivareföreningen) och Sveriges farmaceutförbund (i samråd med Sveriges apotekareförbund), vilka båda kontrakt kommit till allmän användning inom resp. områden, vidare genom Svenska musikerförbundet, Sveriges grafiska faktorsförbund, Sveriges köpmannaförbund (för

butiksbiträden o. d.), Svenska kontoristföreningarnas förbund m. fl. Dessutom användas normalkontrakt vid vissa industriföretag (exempelvis bryggerier), inom stuverirörelse (för förmän), vid försäkringsbolag (för livinspektörer o. d.). Vissa av dessa kontrakt, såsom journalistföreningens och kontoristförbundets, innehålla tämligen ingående föreskrifter rörande anställningsvillkoren, men i andra fall förekomma endast enstaka sådana bestämmelser. Exempelvis i fråga om högre teknisk personal samt på förtroendeposter anställda inskräpes tystnadsplikt i fråga om affärs- och fabriktionshemligheter, regleras rätten till gjorda uppfinningar o. d. I vissa fall utgöra normalkontrakten endast formulär för utskrivande av individualkontrakt, vilka likaledes i skiftande utsträckning kunna innehålla för anställningsförhållandena betydelsefulla bestämmelser.

Blott knapphändiga normer för anställningsvillkoren innehålla i regel av arbetsgivaren utfärdade anställningsbevis, vilka ofta blott utgöra skriftlig bekräftelse å en föregående muntlig uppgörelse. Detsamma gäller om de anställningsförbindelser, som bl. a. banktjänstemän och teknisk personal kunna få underteckna vid tillträde av tjänst, varigenom den anställde förbinder sig att iakttaga erforderlig sekretess och vissa ordningsföreskrifter m. m.

Kollektivavtal för privatanställda förekomma sedan början av 1900-talet inom detaljhandeln, där Svenska handelsarbetareförbundet numera träffat avtal för butiks-, lager- och kontorspersonal vid över 800 företag, varav c:a 500 privata affärer och 300 konsumtionsföreningar, berörande närmare 10 000 anställda, varav c:a $\frac{3}{4}$ vid kooperativa företag. Enbart för kontorspersonal gäller kollektivavtal vid Kooperativa förbundet, vid vissa kooperativa försäkrings- och byggnadsföretag, å en del fackföreningsexpeditioner samt vid enstaka andra företag.

I nu nämnda kollektivavtal stadgas i regel, att såsom fast anställd räknas den, som blivit anställd såsom sådan eller varit anställd såsom extra under sex månader i följd. Särskilt vid kooperativa företag förekomma vidare bestämmelser, som ge äldre anställda företrädesrätt vid befordran samt visst skydd mot avsked vid omorganisation eller arbetsbrist. Uppkomna tvistigheter skola lösas genom förhandlingar mellan parterna eller genom skiljenämnd.

Även vid några systembolag ha för lager- och expeditionspersonal nyligen införts kollektivavtal, delvis som komplement till tjänstereglementen o. d. Vid apoteken förefinnes sedan år 1920 kollektivavtal för farmaceutisk personal, men däremot ej för tekniska biträden. Enligt detta avtal, som ingåtts mellan Sveriges apotekareförbund och Sveriges farmaceutförbund, skall varje anställning, som är av längre varaktighet än tre månader, räknas såsom fast, varvid skriftligt kontrakt skall upprättas i enlighet med kollektivavtalets bestämmelser; tillträdes apotek av ny innehavare, bli kontrakten i fortsättningen gällande mellan denne och personalen. Lönerna graderas efter avlagda examina samt med hänsyn till vederbörandes ålder och civilstånd samt platsens dyrortsförhållanden. Tvister biläggas i sista hand genom skiljenämnd.

Inom nöjesindustrien förefinns kollektivavtal, merendels ingångna med av-

delningar av Svenska handelsarbetareförbundet, för vaktpersonal vid teatrar, biografpersonal, tivoli-personal (vakter och teknisk personal), teknisk och expeditionspersonal vid filmuthyrningsfirmor m. fl. För artister saknas däremot kollektivavtal med enstaka undantag (musiker hos AB. Radiotjänst).

I samband med den kollektiva reglering, som åren 1906—1908 genomfördes vid de enskilda järnvägarna, träffades även kollektivavtal mellan Svenska järnvägarnas arbetsgivareförbund och Svenska järnvägarnas kontorspersonalsförbund. Personalen indelas här i ordinarie och extra och lönerna graderas såväl efter tjänsteålder som efter dyrortsförhållandena, järnvägarnas ekonomiska bärkraft (banklass), trafikens omfattning å tjänstgöringsorten (stationsklass) o. s. v. Befattningar tillsätts efter ansökan, varvid, vid lika kvalifikationer i övrigt, tjänsteåldern skall vara avgörande. Samtliga befattningshavare — dock ej elever — erhålla vid anställningens tillträdande s. k. anställningsbevis. Tvister skola slitas genom skiljenämnd eller skiljedomstol.

Inom rederinäreringen förefinnas kollektivavtal ej blott för sjöfolk utan även för fartygsbefäl (styrmän), maskinbefäl och radiotelegrafister. Lönerna graderas efter tjänsteställning, tjänsteår, fartygsklass m. m. I fråga om fartygsbefäl finnes vidare föreskrift angående skiljenämnd för slitande av vissa tvister. I stor utsträckning regleras emellertid anställningsförhållandena ombord genom sjömanslagen och sjöarbetstidslagen.

Rätt komplicerade äro bestämmelserna i de kollektivavtal, som gälla för ackvisitörer och inkasserare vid vissa folkförsäkringsbolag. Avlöningen för dylika fältmän utgår efter det ernådda anskaffningsresultatet med eller utan tillägg av ett mindre fast belopp, varjämte utgår provision samt s. k. bonus, därest arbetsresultatet under en tidsperiod fyllt vissa minimikrav. Varje ackvisitör har att för viss period åstadkomma teckning av ett bestämt minsta försäkringsbelopp (s. k. anskaffningsfordran), och i vissa avtal finnas bestämmelser, enligt vilka fältman kan omedelbart uppsägas, därest han icke under viss tid uppfyllt sin anskaffningsfordran.

Förekomsten av tjänstereglementen, kollektivavtal m. m. Skriftliga bestämmelser rörande anställningsvillkoren förekomma endast för en mindre del av de privatanställda, såom närmare framgår av tab. 2, vari sammanställts de genom form. D och E erhållna svaren på hithörande frågor. Enligt arbetsgivarnas uppgifter skulle tjänstereglemente, normalkontrakt e. d. förefinnas i fråga om nära $\frac{3}{10}$ (28·8 %) av den vid de uppgiftslämnande företagen anställda tjänstemannapersonalen. Enligt personalens uppgifter var motsvarande siffra ej fullt $\frac{1}{4}$ (22·5 %). Av kollektivavtal berördes endast $\frac{1}{20}$ (4·9 %) av de anställda enligt personalens uppgifter men däremot nära $\frac{1}{7}$ (13·6 %) enligt arbetsgivarens uppgifter, vilka i större proportion inbegripa grupper sådana som sjöfolk, lagerpersonal, anställda vid kooperativa företag o. d. Sammanlagt skulle kollektivavtal eller andra normaliserande bestämmelser — utan dubbelräkning för sådana fall, där båda lagen förefinnas — förekomma i fråga om $\frac{2}{5}$ (40·3 %) av de anställda enligt arbetsgivarnas svar samt för drygt $\frac{1}{4}$ (26·6 %) enligt personalens uppgifter. Skriftligt kontrakt hade träffats i fråga om $\frac{1}{6}$ (16·9

Tab. 2. Förekomsten bland privatanställda av kollektivavtal, tjänstereglementen, skriftliga kontrakt o. d.

	Arbetsgivarnas uppgifter				Personalens uppgifter					
	Proc. antal anställda				Proc. antal anställda					
	med regl., nor- mal- best. e. d.	med koll- av- tal	med regl., eller (och) koll- avtal ¹	med skriftl. kon- trakt	med regl., nor- mal- best. e. d.	med koll- av- tal	med regl., eller (och) koll- avtal ¹	med skriftl. kon- trakt	med skriftl. kontrakt eller (och) regl. eller (och) koll- avtal ²	utan varken skriftl. kontrakt, regl. el- ler koll- avtal ²
1. Ortsgrupper.										
Stockholm	35.4	16.6	49.1	15.4	28.0	1.8	28.9	20.6	36.1	63.9
Göteborg, Malmö . . .	27.1	13.6	38.7	19.1	24.6	10.9	32.7	13.1	38.8	61.2
Städer m. 10—100 000 inv.	25.8	16.0	39.0	15.0	20.2	7.6	26.9	16.0	36.1	63.9
Mindre städer, köp. o. mun.-sammh.	21.8	7.6	27.8	16.2	15.8	6.4	21.5	14.8	31.9	68.1
Landsbygden	28.6	6.0	34.6	20.2	19.6	2.7	21.8	17.7	32.6	67.6
2. Näringsgrupper.										
Jordbruk och skogsbruk	3.1	—	3.1	8.6	5.9	0.4	6.8	18.7	22.0	78.0
Industri, byggnads- verks. o. d.	38.7	0.9	39.0	18.9	23.4	0.5	23.8	19.8	35.9	64.1
Grosshandel, agentur- verks.	5.9	35.4	41.8	5.2	9.8	1.4	10.7	11.1	20.5	79.5
Privat detaljhandel	2.0	6.4	8.2	20.8	27.4	12.1	39.1	17.9	34.8	65.7
Kooperativ	7.2	87.2	87.2	15.7	9.4	70.2	72.1	4.9	77.0	23.0
Systembolag	76.0	25.0	76.0	0.2	37.9	1.8	37.9	9.1	45.0	55.0
Apotek	43.8	43.8	43.8	38.6	33.8	33.8	33.8	33.8	33.8	66.7
Banker	30.4	—	30.4	—	29.8	0.6	30.4	12.8	37.0	63.0
Försäkringsföretag . .	53.8	—	53.8	19.7	29.1	4.8	30.7	14.7	37.8	62.7
Sjötransport, stuveri .	8.9	52.5	58.2	22.8	22.2	13.5	24.4	18.9	25.1	74.9
Tidningar, bokförlag .	8.4	6.8	13.6	12.4	38.8	3.7	39.8	17.5	48.1	51.9
Adv., ark., ingenjör- byråer	1.6	—	1.6	11.6	8.2	—	8.2	18.0	22.4	77.6
Övriga företag	0.5	24.8	25.8	18.0	14.6	18.1	32.6	15.8	40.8	59.2
3. Storleksgrupper.										
Företag med mindre än 10 anställda	7.2	6.9	11.2	11.2	8.6	10.8	17.6	12.4	26.2	73.8
Företag med 10 o. fl. anställda	30.2	14.0	42.2	17.8	28.2	2.6	30.2	19.2	38.7	61.3
4. Yrkesgrupper.										
Kontorspersonal	31.1	6.8	37.4	9.8	23.2	1.1	24.2	8.9	29.4	70.6
Butikspersonal	15.1	38.4	45.6	21.0	27.2	17.8	44.0	17.0	39.8	60.7
Lager- o. exp.-personal	19.8	31.8	45.8	6.4	26.2	5.8	31.0	8.9	33.1	66.9
Teknisk personal . . .	45.6	0.7	46.2	17.8	26.0	0.8	26.8	27.0	41.8	58.7
ingenjörer, ark. o. d.	35.0	—	35.0	30.2	23.8	0.2	23.6	34.9	46.4	53.6
därav annan tekn. per- sonal	10.1	4.0	18.7	8.9	29.7	1.4	29.8	16.7	35.2	64.8
Verkmästare, förmän o. d.	37.6	0.2	37.8	30.1	19.8	1.8	20.4	19.0	32.7	67.3
Övrig personal	21.6	20.8	39.0	22.1	15.2	10.7	22.8	26.2	39.6	60.4
5. Kön.										
Män	.	.	.	.	21.4	3.8	24.4	18.4	35.4	64.6
Kvinnor	.	.	.	.	27.0	9.6	35.8	12.3	33.9	66.1
Tillhopa	28.8	18.6	40.8	16.9	22.6	4.9	26.6	17.2	35.1	64.9

¹ Enär vissa anställda (i genomsnitt 2.1 % enligt arbetsgivarnas och 0.8 % enligt personalens uppgifter) ha såväl anställningsreglemente e. d. som kollektivavtal och följaktligen äro inräknade i båda de föregående kolumnerna, komma siffrorna i denna kolumn att i regel understiga summan av de båda föregående.

² Enär vissa anställda (i genomsnitt 8.7 %) ha skriftligt kontrakt i förening med tjänstereglemente e. d. eller (och) kollektivavtal och följaktligen äro inräknade i båda de föregående kolumnerna, understiga siffrorna i denna kolumn summan av de båda föregående. — Då man i de från arbetsgivarna insända formulären icke erhållit upplysning om, i vad mån sådana kombinationer förekomma, ha siffror motsvarande de i dessa båda kolumner upptagna kunnat uträknas endast på grundval av personalens uppgifter.

resp. 17.2 %) av personalen. Efter korrektion för dubbelräkning skulle enligt personalens uppgifter för sammanlagt drygt $\frac{1}{3}$ (35.1 %) av de anställda gälla antingen kollektivavtal, andra normaliserande bestämmelser eller skriftligt kontrakt eller också någon kombination av nämnda slag av föreskrifter.¹ Någon motsvarande siffra kan ej exakt uträknas på grundval av arbetsgivarnas uppgifter, men man torde kunna beräkna, att icke fullt hälften av den å arbetsgivarformulären redovisade personalen skulle beröras av dylika skriftliga bestämmelser. Följaktligen skulle enligt arbetsgivarnas uppgifter drygt hälften och enligt personalens nära två tredjedelar av de anställda icke ha sina anställningsvillkor skriftligen reglerade i någon form. Eftersom inom båda slagen av uppgifter mindre företag och mindre orter, där skriftliga bestämmelser synas förekomma i relativt ringa utsträckning, äro förhållandevis sparsamt företrädade, torde de privatanställda i verkligheten i ännu högre grad än vad dessa siffror ge vid handen, vara i avsaknad av skriftliga bestämmelser om anställningsvillkoren.

Inom olika närings- och yrkesgrupper framträda emellertid väsentliga skilligheter i här berörda avseenden. Sålunda synas inom skogsbruket samt vid ingenjörs-, arkitekt- och advokatbyråer anställningsförhållandena blott i mycket ringa utsträckning vara reglerade genom skriftliga bestämmelser. Så lär även vara fallet beträffande grosshandelsföretagen, ty arbetsgivaruppgifternas avvikande tendens i detta fall sammanhänger med, att desamma röna relativt stor inverkan av förhållandena vid företag sådana som Kooperativa förbundet, AB. Vin- och spritcentralen m. fl. Detsamma gäller om de privata detaljhandelsföretagen, men därvidlag är det i stället personalens uppgifter, som äro mindre representativa, i det att dessa till relativt stor del avse vissa större varuhus i Stockholm, där normalkontrakt användas. Å andra sidan finnas skriftliga bestämmelser vara särskilt vanliga vid bl. a. kooperativa detaljhandelsföretag, systembolag och apotek (farmaceutisk personal).

I fråga om bankerna må erinras om, att de av arbetsgivare insända uppgifterna härvidlag endast avse sparbanker. Enligt genom Sv. Bankföreningen inhämtade upplysningar använda av 29 affärsbanker endast 6 — vilka dock sysselsätta nära $\frac{1}{3}$ av bankpersonalen — tjänstgöringsreglementen eller normalkontrakt, vilka i flertalet fall dock blott beröra enstaka sidor av anställningsförhållandena. Däremot brukas anställningsförbindelser vid 10 affärsbanker, sysselsättande nära $\frac{4}{5}$ av personalen, vilka emellertid antingen icke alls reglera personalens anställningsvillkor eller också endast uppsägningstidens eller semestertidens längd e. d.

Att mindre företag, såsom förut framhållits, i högre grad än större äro i avsaknad av skriftliga anställningsbestämmelser, torde sammanhänga med, att behovet av dylika normaliserande föreskrifter vid smärre arbetsställen är relativt ringa, i det att exempelvis sådana frågor som uppsägningstid, avlöning vid långvarigare sjukdomsfall eller vid olycksfall etc. så sällan aktualiseras, att

¹ Härvid ha även medräknats sådana bestämmelser, som beröra endast vissa sidor av anställningsvillkoren.

man finner det lämpligt att avgöra sådana frågor efter omständigheterna i varje särskilt fall.

Anställningens varaktighet. Anställningarnas stabilitet är till en viss grad beroende av avlöningsperiodens längd, i det att månadsavlönade pläga betraktas såsom fastare anställda än sådana, som erhålla avlöning per vecka eller per 14-dagarsperiod. Enligt såväl arbetsgivarnas som personalens uppgifter skulle omkring $\frac{3}{4}$ (resp. 75·9 och 76·6 %) av de anställda erhålla månadslön, medan c:a $\frac{1}{6}$ (resp. 15·5 och 17·6 %) erhålla avlöning var 14:e dag (resp. 2 gånger i månaden) samt återstoden i regel per vecka. Sistnämnda grupp synes vara särskilt stor inom vissa industriföretag, inom gross- och detaljhandeln, vid bokförlag, tidningsföretag, tryckerier o. d. samt inom nöjesindustrien.

Enligt arbetsgivarnas uppgifter skulle blott $\frac{1}{20}$ (4·6 %) av personalen vara tillfälligt anställd. Särskilt hög var denna siffra vid biografer och tivoli-företag (38·4 %), i sparbanker (22·8 %, många deltidsanställda) samt vid advokat-, arkitekt- och ingenjörbyråer (13·3 %) ävensom i allmänhet bland vaktmästare, springpojkar o. d. (12·3 %). När enligt personalens uppgifter endast 0·5 av de anställda skulle inneha tillfällig anställning, bör beaktas, att på grund av sättet för uppgifternas insamlande denna siffra icke kan tillmätas större allmän betydelse.

På personalformulären efterfrågades vidare förekomsten av anställning på viss tid och enligt svaren skulle sådan anställningsform förekomma i fråga om något över $\frac{1}{20}$ (5·8 %) av personalen. Relativt vanlig är densamma inom jordbruk (51·8 %) samt å advokat-, arkitekt- och ingenjörbyråer (27·3 %). Vanligen omfattar anställningsperioden ett år ($\frac{2}{3}$ av samtliga fall med uppgift härom), och i många fall torde anställningen löpa år efter år.

Uppsägningstid. I tab. 3 återges de inkomna svaren på frågepunkten angående huruvida för anställningen gäller viss uppsägningstid samt uppsägningstidens längd. Härvidlag förete de båda uppgiftsserierna synnerligen god överensstämmelse, i det att enligt båda ungefär $\frac{2}{3}$ av personalen (68·6 % enligt arbetsgivarnas och 66·2 % enligt personalens uppgifter) skulle ha viss uppsägningstid. I allmänhet synes sådan uppsägningstid vara vanligare vid större företag än vid mindre. Bl. a. inom skogsbruket samt å advokat-, ingenjör- och arkitektbyråer uppgives bestämd uppsägningstid mindre ofta förekomma.

Av en särskild punkt å personalformuläret framgår, att av de personer, som uppgivit sig åtnjuta viss uppsägningstid, drygt hälften (52·0 %) förklarat, att densamma grundade sig allenast på rådande sedvänja eller kutym, medan där emot i de återstående fallen uppsägningstiden varit fastställd genom muntligt eller skriftligt avtal, anställningsreglemente (-bevis eller -förbindelse) eller (t. ex. för sjöfolk) genom allmän lag. I de fall, där uppsägningstiden är bestämd endast genom sedvänja, torde denna, särskilt vid mindre företag, vara

Tab. 3. Förekomsten av viss uppsägningstid för privatanställda samt uppsägningstidens längd.

	Antal anställda med uppgift om hithörande frågor	därav (i %) med uppsägningstid			Proc. antal anställda ¹ med en uppsägningstid av								
		fastställd i avregl. e. d.	enligt sedvänja	samtliga	från arbetsgivarnas sida				från personalens sida				
					mindre än 1 mån.	1—2 mån.	3 mån.	4 mån. o. däröfver	mindre än 1 mån.	1—2 mån.	3 mån.	4 mån. o. däröfver	
A. Enligt arbetsgivarnas uppgifter.													
1. Näringsgrupper.													
Industri, byggnadsverks. o. d.	10 038	.	.	60·7	7·2	47·6	42·8	2·9	7·6	49·7	39·6	3·1	
Grosshandel, agenturverks.	1 568	.	.	82·0	6·0	82·8	11·2	—	6·0	83·5	10·5	—	
Privat detaljhandel	1 643	.	.	74·7	19·5	73·1	7·4	—	20·2	73·5	6·8	—	
Kooperativ	903	.	.	79·5	45·0	54·1	0·1	0·8	45·0	54·1	0·9	—	
Systembolag	765	.	.	86·8	1·0	20·5	78·5	—	1·0	20·5	78·5	—	
Försäkringsföretag . .	2 347	.	.	75·8	4·1	45·8	50·0	0·1	4·2	53·9	41·8	0·1	
Sjötransport, stuveri .	1 290	.	.	77·4	16·2	64·2	19·8	0·8	16·1	64·2	19·6	0·1	
Tidningar, bokförlag .	1 163	.	.	88·4	8·0	43·2	48·5	0·8	13·6	43·1	43·1	0·2	
Övriga grupper	1 526	.	.	51·5	30·8	24·2	38·1	6·9	31·2	25·8	37·8	6·2	
2. Storleksgrupper.													
Företag med mindre än 10 anställda	1 321	.	.	57·6	21·5	45·7	28·7	4·1	22·6	47·0	26·5	3·9	
Företag med 10 o. fl. anställda	19 922	.	.	69·4	11·6	52·0	34·9	1·5	12·4	53·8	32·4	1·4	
3. Yrkesgrupper.													
Kontorspersonal	7 609	.	.	67·1	3·2	58·7	41·5	1·6	4·0	56·9	37·6	1·5	
Butikspersonal	2 248	.	.	80·2	21·9	61·1	17·0	—	22·4	60·9	16·7	—	
Lager- o. exp.-personal	1 487	.	.	76·6	17·2	68·8	14·5	—	20·4	66·5	13·1	—	
Teknisk personal . . .	2 588	.	.	62·6	5·0	39·0	52·5	3·5	5·5	39·9	50·9	3·7	
ingenjörer, ark. o. d.	877	.	.	68·8	1·8	43·8	48·8	6·1	1·7	42·2	49·7	6·4	
därav annan tekn. personal	406	.	.	35·7	32·5	37·7	28·9	0·9	35·6	41·8	22·1	1·0	
Verkmästare, förmän o. d.	2 591	.	.	62·1	2·1	46·8	49·4	1·7	2·0	49·4	46·8	1·8	
Övriga grupper	4 720	.	.	70·0	23·1	43·8	31·1	2·5	23·4	45·6	28·7	2·8	
Tillhopa	21 248	.	.	68·6	12·8	51·6	34·5	1·6	18·1	58·4	32·0	1·5	
B. Enligt personalens uppgifter.													
1. Näringsgrupper.													
Jordbruk och skogsbruk	256	15·0	24·8	39·8	1·1	22·8	57·4	19·2	2·1	19·8	59·4	18·7	
Industri, byggnadsverks. o. d.	2 158	38·8	34·7	68·0	6·8	44·9	39·6	9·2	7·7	48·5	36·0	7·8	
Grosshandel, agenturverks.	276	20·7	44·2	64·9	11·7	57·4	29·0	1·9	15·1	60·5	22·7	1·7	
Privat detaljhandel . .	755	35·1	42·6	77·7	11·4	78·5	9·2	0·9	12·0	79·0	8·1	0·9	
Banker	479	31·8	35·4	67·2	0·4	16·1	75·5	8·0	0·8	18·8	72·1	8·8	
Försäkringsföretag . .	212	23·2	33·9	57·1	11·5	61·5	26·0	1·0	13·4	63·4	22·8	0·9	
Övriga grupper	730	37·1	23·2	60·8	23·8	34·8	27·8	15·1	24·5	41·4	21·0	13·1	
2. Storleksgrupper.													
Företag med mindre än 10 anställda	1 488	27·1	31·2	58·8	15·5	47·6	29·5	7·4	17·2	49·9	26·1	6·8	
Företag med 10 o. fl. anställda	3 378	34·0	35·6	69·6	7·1	47·7	37·0	8·2	8·1	51·0	33·6	7·3	

¹ Avser endast anställda med uppsägningstid.

Tab. 8 (forts.).

	Antal anställda med uppgift om hit-hörande frågor	därav (i %) med uppsägningstid			Proc. antal anställda ¹ med en uppsägningstid av							
		fastställd i av-tal, regl. o. d.	enligt sed-vänja	samtliga	från arbetsgivarnas sida				från personalens sida			
					min-dre än 1 mån.	1—2 mån.	3 mån.	4 mån. o. där-över	min-dre än 1 mån.	1—2 mån.	3 mån.	4 mån. o. där-över
3. <i>Yrkesgrupper.</i>												
Kontorspersonal . . .	1 717	21·8	42·4	63·7	7·1	45·9	41·6	5·4	9·8	51·8	35·1	4·8
Butikspersonal . . .	739	40·1	38·5	78·6	9·8	81·2	7·9	1·1	10·8	81·4	7·2	1·1
Teknisk personal . .	904	44·1	23·5	67·6	3·7	47·1	36·1	13·1	8·7	47·9	35·1	13·8
Ingenjörer, ark.												
därav o. d.	506	50·7	22·2	72·9	2·0	29·5	48·8	20·2	1·7	29·4	48·1	20·8
annan tekn. per-sonal . . .	398	30·7	30·1	60·8	6·8	73·8	17·8	2·6	6·4	75·1	15·9	2·6
Verkmästare, förmän o. d.	718	30·2	30·5	60·7	6·8	38·0	52·2	3·5	7·1	42·2	48·0	2·7
Övriga grupper . . .	788	36·9	26·2	63·1	28·4	20·7	37·4	18·5	25·0	23·5	35·0	16·5
4. <i>Kön.</i>												
Män	8 865	32·4	31·8	64·2	7·2	42·1	40·8	9·9	8·2	45·6	37·2	9·0
Kvinnor	1 001	29·9	43·9	73·8	17·1	67·0	14·9	1·0	18·7	67·8	13·8	0·7
Tillhopa	4 866	31·8	34·4	66·2	9·4	47·7	35·0	7·9	10·6	50·7	31·6	7·1

av skäligen svävande natur, och det har ofta varit svårt att avgöra, huruvida viss uppsägningstid kunde anses vara gällande eller ej.

Belysande för dessa förhållanden är följande uttalande av ett av de ombud, som deltagit i insamlandet av uppgifter till socialstyrelsens undersökning rörande arbetstidsförhållandena inom detaljhandeln: »I allmänhet har av de anställda uppgivits, att uppsägningstid på 14 dagar eller en månad enligt kutym förekommer. I de flesta fall torde emellertid icke den sed, som åberopas, vara fast rotad eller ha vunnit allmänt erkännande. Ofta anges t. ex. som skäl för att en viss uppsägnings-tid föreligger, att vederbörande vid sin förra anställnings upphörande åtnjöt 14 dagars uppsägningstid, eller att företrädaren på platsen blivit uppsagd på en månad. En mycket allmän uppfattning är även, att den, som är anställd med månads-lön, uppenbarligen även har en månads uppsägningstid. Ej sällan ha helt divergerande uppgifter lämnats från samma firma. Ofta har vid uppgifternas lämnande gjorts en del förbehåll. Arbetsgivaren har t. ex. framhållit, att därest biträdet ej skulie sköta sig eller en tvist uppstå, gäller ingen som helst uppsägningstid. Likaså kan man mången gång av den anställdes yttrande förstå, att om något särskilt skulle inträffa, t. ex. en förmånligare anställning yppa sig, ansåge han eller hon sig icke bunden av uppsägningstiden.»

Dylika förbehåll gälla i viss utsträckning även i de fall, där uppsägnings-tiden är fastställd genom skriftliga bestämmelser e. d. I farmaceutavtalet stadgas: »Uppstå på apoteksinrättning missförhållanden, som helt eller delvis framkallats av apoteksföreståndare, äger farmaceut rätt att utan föregående uppsägning lämna anställningen, därest . . . skiljenämnden beviljar honom tillstånd därtill.» Enligt Svenska kontoristföreningarnas normalkontrakt äger den anställda omedelbart lämna sin befattning, om principalen vägrar att

¹ Avser endast anställda med uppsägningstid.

i avtalad ordning utbetala fastställda avlöningsförmåner, tvingar den anställda till arbete, som uppenbarligen är hälsovådligt, eller i övrigt åsidosätter sina skyldigheter mot den anställda.

Det är dock mera ovanligt, att dylika rättigheter tillerkännas personalen. Däremot förekomma oftare bestämmelser, som giva arbetsgivaren rätt att avskeda personal utan iakttagande av fastställd uppsägningstid. Såsom omständigheter, vilka kunna föranleda dylik åtgärd, bruka i första hand nämnas oärlighet eller bristande redovisning, svår eller upprepad allvarlig försummelse i arbetet, bristande iakttagande av arbetstiden, ohörsamhet mot givna order, brott mot kontrakt, tjänstgöringsreglemente e. d., indiskretioner o. s. v. Stundom förekomma även bestämmelser, som ha en mera obestämd räckvidd, exempelvis då vid ett industriföretag såsom enligt reglementet giltig avskedsanledning betraktas, »om den anställda eljest gör sig skyldig till förhållande av sådan natur, att hans fortsatta bibehållande i tjänsten icke anses lämpligt».

Angående uppsägningstidens längd utvisar tab. 3, att denna enligt båda uppgiftsserierna i ungefär $\frac{1}{10}$ av samtliga fall är kortare än en månad (i regel 14 dagar), i omkring halva antalet fall en månad (eller två), i $\frac{1}{3}$ av fallen 3 månader samt i återstående relativt fåtaliga fall över 3 (oftast 6) månader. Relativt kort uppsägningstid synes vara vanlig för butikspersonal, och det även vid kooperativa företag, där gällande kollektivavtal understundom föreskriva en uppsägningsfrist av 14 dagar. Även lägre teknisk personal åtnjuter i flertalet fall jämförelsevis kort uppsägningstid, varemot ingenjörer, arkitekter o. d. samt skogs- och lantbrukstjänstemän oftare erhålla längre uppsägningsfrist.

I regel uppges uppsägningstiden vara ömsesidig. Enligt personalens uppgifter synas endast beträffande c:a $\frac{1}{10}$ av de anställda med angiven uppsägningstid arbetsgivarnas och personalens skyldigheter härutinnan vara olika. I flertalet hithörande fall ($\frac{9}{10}$ enligt arbetsgivarnas och $\frac{2}{3}$ enligt personalens uppgifter) är arbetsgivaren skyldig iakttaga längre uppsägningstid än personalen, exempelvis resp. tre månader och en månad, vilket bl. a. föreskrives i Svenska journalistföreningens normalkontrakt.

I praktiken torde det i stor utsträckning vara arbetsgivaren, som i första hand blir bunden av uppsägningsbestämmelserna, medan den anställda ej sällan tillåtes lämna sin anställning före uppsägningstidens slut efter särskild överenskommelse. Detta gäller speciellt beträffande lägre personal och då lämplig ersättare relativt lätt kan erhållas. Förhållandet belyses genom de anställdas egna svar å en fråga å form. E angående vilka särskilda omständigheter, som eventuellt kunna berättiga dem att uppsäga anställningen till omedelbart upphörande. Svaret kan lyda exempelvis: »Ifall man sökt och erhållit anställning hos annan firma.»

Särskilt i fråga om högre och mera specialutbildad personal torde arbetsgivarna i större utsträckning göra anspråk på, att uppsägningstiden skall noggrant iakttagas även från den anställdes sida, och särskilt när kontrakt eller anställningsförbindelse finnes, torde de också ha möjligheter att få denna önskan respekterad.

Bestämmelser om kontraktsbrott. Av betydelse, bl. a. i nyssnämnda fall, är även, om särskilda bestämmelser finnas angående påföljd vid kontraktsbrott. Å de vid undersökningen använda formulären hade också upptagits frågor rörande förefintligheten av dylika bestämmelser, men svaren äro i regel skäligen ofullständiga. Beträffande 407 företag, där anställningskontrakt användas i fråga om större eller mindre del av personalen, ha sålunda blott 189 arbetsgivare besvarat frågepunkten och endast 21 av dessa uppgivit, att bestämmelser om kontraktsbrott förefinnas. Av 856 anställda, vilka undertecknat anställningskontrakt, ha $\frac{2}{3}$ (64.1 %) underlåtit att besvara frågan och blott $\frac{1}{5}$ (19.2 %) meddelat, att dylika bestämmelser finnas.

Vanligaste påföljden vid kontraktsbrott är omedelbart avsked. Beträffande andra påföljder må hänvisas till följande utdrag ur till undersökningen inkomna anställningskontrakt:

»Därest herr N. N. utan medgivande från bolagets sida lämnar sin anställning, innan uppsägningstiden gått till ända, är han skyldig att till bolaget omedelbart inbetala ett skadestånd, motsvarande honom tillkommande avlöning för den tid, som kvarstår av uppsägningstiden» (kontorist vid industriföretag). »Vid brott mot ovanstående överenskommelse stipuleras ett vite av två tusen (2 000:—) kronor» (förste tillskärare). »Bryter någondera parten i detta kontrakt gjorda bestämmelser, vare han skyldig att till andra parten utbetala ett vite av 25 000 kr.» (ingenjör).

Förekomsten av konkurrensförbud. I anställningskontrakt förekomma understundom förbud att efter anställningens slut taga anställning hos konkurrent till arbetsgivaren eller att själv börja konkurrerande verksamhet. Dessa förbud äsyfta närmast att förhindra otillbörligt utnyttjande av sådan inblick i fabrikationshemligheter, försäljningsteknik, kundkrets m. m., som förvärvats genom speciell tjänstgöring hos ett visst företag, men i några fall användes uttrycket i bemärkelse av hinder för pensionerad personal vid banker, försäkringsföretag o. d. att uppbära pension jämsides med lön av anställning i konkurrerande företag.

Angående förekomsten av dylika bestämmelser ha särskilda frågor upptagits å form. D och E. Av 942 företag, för vilka uppgifter erhållits från arbetsgivarnas sida, skulle konkurrensförbud förefinnas vid 46, därav 22 inom industrien och 10 inom detaljhandeln, men i regel torde förbudet dock endast avse vissa personalgrupper vid dessa företag. Av de anställda, som själva insänt uppgift, har $\frac{1}{20}$ (5.2 %) uppgivit, att de beröras av dylikt förbud.

Konkurrensförbudet gäller vanligen för viss tid, sällan understigande ett år och i en del fall uppgående ända till fem år eller mera. I de fall, där särskilda vitesbelopp angivits, synas dessa för lägre personal vanligen uppgå till en å två årslöner, medan de för högre tjänstemän kunna växla från c:a 25 000 kr. ända till tiodubbla beloppet.

Förekomsten av arbetsbetyg. Såväl enligt arbetsgivarnas som personalens uppgifter skulle praktiskt taget samtliga anställda (97 å 98 %) enligt anställningsavtal eller sedvänja vara berättigade till arbetsbetyg. Dessa arbetsbetyg sy-

nas så gott som alltid skola innehålla, förutom uppgift om anställningens art och längd, jämväl vitsord om arbetet.

Nämnas må, att anställda i enstaka fall klagat över, att arbetsgivaren ej vore villig rekommendera en person, som han önskar behålla i sin egen tjänst. Så skriver t. ex. en brukstjänsteman, att en duglig tjänsteman lämnas visserligen formellt gott vitsord, men avfattat så, att vad som står mellan raderna kan uppfattas på olika sätt, varemot »en medelmåttig kraft, vars kvarstående i företagets tjänst är likgiltigt, kan erhålla mycket goda vitsord, så att företaget må bli honom kvitt.»

**Särskilda uttalanden och önskemål angående anställningsformer, uppsägnings-
tid o. d.** Från såväl enskilda uppgiftslämnare som organisationer ha svaren å formulärens frågor kompletterats med uttalanden, som på ett konkret sätt belysa rådande uppfattningar rörande bl. a. anställningsformer o. d. Såsom följande citat utvisa, ge personalens uttalanden ofta uttryck åt en känsla av otrygghet, som dock understundom förklaras ej blott genom bristen på reglerande bestämmelser, utan även av speciella förhållanden under den rådande depressionen.

En lantbruksinspektör skriver: »Det finns nog ingen yrkesgrupp, som är så utlämnad åt godtycket som lantbrukstjänstemännen i stort sett; det gives väl undantag, men de äro få.» — Befallningsman: »För lantbrukstjänstemän gälla i allmänhet endast muntliga överenskommelser, och räknar man med, att anställningen varar ett år samt sedermera utan vidare överenskommelser förlänges på ett år. I de flesta fall rättslöshet åt båda håll.» — Svenska skogsvaktareförbundet: »Angående förhållanden, som beröras i dessa punkter, kan icke nog kraftigt framhållas de lösa anställningsvillkoren för skogsvaktare. Kontrakt eller andra skriftliga avtal finnas... endast i ett fåtal fall... Detta innebär ett svårt osäkerhetstillstånd för skogsvaktarna.» Skogsförvaltare: »Jag anställdes med dessa ord: Ja, då är Ni antagen — något kontrakt går jag ej med på, utan får Ni stanna så länge Ni sköter Er, och Ni kommer att ha det bra.' Ja, bra har jag haft, men med en chef till ytterlighet nyckfull — och därmed osäkerheten, ha såväl mina som min hustrus nerver totalt förstörts under dessa år.» — Faktureringsföreståndare vid industriföretag, Stockholm: »Undertecknad anser sig vara anställd under relativt goda betingelser, men vad som saknas är trygghetskänslan. Detta på grund av att skriftliga förbindelser — normalkontrakt för merkantil personal efterlyses — i någon form saknas beträffande anställningstid, uppsägningsstid, semestertid etc. Allt löper på lösa boliner.» — Kamrer hos industriföretag, Stockholm: »Då anställningskontrakt i vår industri som regel icke lämnas av arbetsgivaren, äro tjänstemännen givetvis mer eller mindre underkastade konsekvenserna av t. ex. chefsombyte, aktiemajoritetens övergång i andra händer, försämrade konjunkturer etc.»

Av Sveriges tekniska apotekspersonals förbund anföres bl. a.: »Med hänsyn till den osäkra ställning, vari vi befinna oss vid ombyte av apoteksinnehavare (den nye innehavaren kan utan vidare avskeda teknisk apotekspersonal eller påbjuda avsevärda lönereduceringar), är det vår mening att få till stånd ett kollektivavtal.»

Föreningen Svenska livinspektörer: »Någon fast avlönning förekommer icke. Någon rätt till pension i allmänhet ej heller. I regel torde ett skriftligt kontrakt finnas mellan bolagets och dess inspektörer, men ett dylikt kontrakt innehåller i huvudsak endast skyldigheter för livinspektören. Inspektören får bl. a. förbinda sig att varje år anskaffa livförsäkringar till ett visst minimibelopp. Det behövs... blott, att bolaget får möjlighet att för distriktet anställa annan inspektör, som vän-

tas kunna åstadkomma större anskaffning, för att den i tjänsten äldre inspektören utan vidare kan se sig skild från sin befattning...»

Arkitekt å ritkontor: »Det torde finnas få yrkesgrupper med så lösa anställningsvillkor som den hos en chefsarkitekt anställde arkitektens; ingen uppsägnings-tid, ingen vedertagen löneskala, endast i undantagsfall betald semester, ingen sjuk-ersättning, på många kontor obegränsad arbetstid vid brådska.» — Något mindre pessimistisk är en annan inom samma bransch: »Avlöning per timme. Fördelar: frihet att då det passar sig ta ledigt för andra uppgifter. Nackdelar: man kan när arbetet tar slut, bli uppsagd utan uppsägnings-tid. Detta dock ej vanligt på detta kontor.»

Från Svenska teaterförbundet skrives bl. a.: »Vid de statsunderstödda teatrarna gälla normalbestämmelser i fråga om anställning, tjänstgöringsreglementen o. d. Detta var tidigare också fallet beträffande de flesta privattestrar,¹ men förhållan-dena hava under senare år blivit allt lösligare och för den anställde allt osäkrare, samt där skriftliga avtal finnas, också strängare och mera ofördelaktiga med avse-ende på anställnings- och uppsägnings-tid... Skådespelarnas önskemål äro under olika förhållanden fixerad minimilön och uppsägnings-tid... samt efter olika för-hållanden lämpade skriftliga avtal, innehållande förenings- och förhandlingsrätt samt skiljedomsbestämmelser.»

Det förekommer även, att de anställda beklaga sig över, att arbetsgivaren brutit mot träffade överenskommelser.

Skogsförvaltare: »Vid min anställning och ytterligare vid ett senare tillfälle har min chef framhållit, att min befattning var en förtroendeplats och avsedd för livstiden. Detta i förening med, att ingen enda anmärkning eller något som helst klander över mitt arbete någonsin framstälts, har gjort, att jag trott min anställ-ning tryggad, varför jag avböjt andra erbjudanden om plats. Emellertid, på grund av de svåra tiderna, har den kreditgivande banken uppmanat bruksägaren till in-skränkning av omkostnaderna, vilket skett bl. a. genom indragning av min befatt-ning... efter blott 14 dagars uppsägning.»

Att osäkerhetskänsla icke allestädes råder bland de privatanställda belyses genom följande uttalanden:

Jordbruksförvaltare: »Efter så lång anställning, sedan 1899, äro ej några sär-skilda avtal upprättade oss emellan, utan är allt byggt på ömsesidig förståelse.» —

Banktjänsteman: »Enligt tradition är ordinarie tjänsteman icke uppsägbar, utan att grövre tjänstefel e. d. föreligger.» —

Kvinnlig privatsekreterare hos stockholms-firma: »Personalen åtnjuter den bästa omvårdnad i alla avseenden... Bättre kan man ingenstädes ha det... Det är bara giftermål eller död, som förmår skilja någon från detta, för alla så kärvordna kontorsarbete.»

En arbetsgivarorganisation, Järnhandlareorganisationens garantiförening, har ut-talat sig om behovet av en lag om arbetsavtal, men ansett att denna i huvudsak bör hava dispositiv karaktär... »dock med den modifikation, att det i åtskilliga fall nog är nödvändigt att giva stadgandena tvingande innebörd... Inom landets järn-affärer torde nog i allmänhet en ömsesidig uppsägnings-tid av en månad tillämpas, och vilja vi även föreslå, att denna uppsägnings-tid fastslås i lagen. Det kan dock ifrågasättas, om samma uppsägnings-tid bör gälla både för principaler och anställ-da. Beträffande den uppsägnings-tid, arbetsgivaren skall iakttaga gentemot den anställda, ha vi emellertid rent principiellt icke något att erinra emot att en något

¹ Härvid tillämpades ett av dåvarande Svenska skådespelareföreningen utarbetat normalkon-trakt, vars bestämmelser fortfarande i någon utsträckning lära efterföljas.

yrkesorganisation att förhandla om anställningsvillkoren. Svaren å dessa frågor ha sammanfattats i följande tablå:

Proc. antal fall, där beträffande förhandlingsrätt	Arbetsgivarnas uppg.: företag		Personalens uppgifter: anställda
	anställda		
uppgivits, att sådan vore medgiven	39·5	27·6	11·5
» » » ej » »	18·0	16·9	18·5
» » frågan ej varit aktuell	11·8	30·9	4·6
» » kännedom om frågan saknats	—	—	9·5
frågan ej besvarats	30·7	24·6	55·9

Dessa uppgifter ange, att förhandlingsrätten är betydligt mera inskränkt än föreningsrätten. Av samtliga 942 företag, för vilka uppgifter från arbetsgivar- sidan erhållits, ha 170 uppgivit, att förhandlingsrätt ej medgives, nämligen dels de 56, där personalen även uppgivits sakna föreningsrätt, dels 114 andra företag.

Av nämnda 170 företag äro 43 industriföretag, 17 grosshandelsföretag, 39 privata detaljhandelsaffärer samt 16 advokat-, arkitekt- och ingenjörbyråer. Räknet efter antalet anställda äro de nekande svaren från arbetsgivar- sidan relativt talrika inom bl. a. jordbruk (30·1 %), skogsbruk (24·8 %), sparbanker (32·6 %), försäkringsföretag (24·1 %), tidningar, bokförlag o. d. (30·8 %), advo- kat-, arkitekt- och ingenjörbyråer (30·8 %) samt läkar- och tandläkarkliniker, tandtekniska laboratorier o. d. (70·3 %).

I fråga om affärsbanker må nämnas, att från Svenska bankföreningens sida upplysts, att »styrelsen veterligt bankerna intaga den hållning, att bank icke träder i förhandling angående sin personals anställningsvillkor med personer, som icke tillhöra bankens personal».

Enligt personalens uppgifter skulle förhandlingsrätt särskilt ofta vara för- vägrad inom banker (64·4 %). Enligt båda uppgiftsserierna skulle organisa- tionsmässig förhandlingsrätt vara i stor utsträckning medgiven vid koopera- tiva företag, vid apotek samt vid systembolag.

Beträffande företag med över hälften (55·5 %) av personalen ha emellertid arbetsgivarna lämnat inga eller obestämda svar på frågan om förhandlings- rätten eller förklarat, att spörsmålet ej varit aktuellt inom företaget. Av de anställda ha över $\frac{2}{3}$ (70·0 %) underlåtit att besvara frågan eller endast lämnat obestämda svar.

Bestämmelser angående organisations- och förhandlingsrätt. Med undantag av vissa förmanskontrakt, enligt vilka den anställde förbinder sig, »att icke till- höra eller understödja någon arbetarnas fackorganisation», förefinnas i regel inga bestämmelser i tillgängliga tjänstgöringsreglementen, normalkontrakt o. d. rörande organisations- och förhandlingsrätt. Däremot förekomma dylika be- stämmelser i åtskilliga kollektivavtal. Av betydelse äro härvid särskilt de s. k. förmansklausulerna i arbetarnas kollektivavtal, vilka pläga ha ungefär följande lydelse: »Såsom kränkning av föreningsrätten må icke betraktas ar-

betsgivares fordran, att förmän och verkmästare icke få tillhöra arbetarnas fackorganisationer.» Nämnas må, att enligt avtalet för kontorspersonalen vid de enskilda järnvägarna få chefstjänstemän, ingenjörer, förvaltningspersonal m. fl. icke tillhöra kontorspersonalsförbundet.

De här anförda bestämmelserna stipulera emellertid allenast hinder för anslutning till vissa organisationer, och några skriftligen fastlagda organisationsförbud av mera allmän innebörd torde knappast förekomma. Däremot förefinnas inom grosshandeln, den privata detaljhandeln m. fl. branscher kollektivavtalsbestämmelser i enlighet med den s. k. decemberkompromissen av år 1906, vilken lyder som följer: »Föreningsrätten skall å ömse sidor lämnas okränk. Anse anställda, att avskedande ägt rum under former, som kunna innebära angrepp på föreningsrätten, äga de att, innan andra åtgärder vidtagits, genom sin organisation påkalla undersökning för vinnande av eventuell rättelse.» Bl. a. vid vissa kooperativa företag ha avtalen bestämmelser, vilka åsyfta ett mer eller mindre genomfört organisationstvång: »All personal, som detta avtal omfattar, skall vara medlemmar av Svenska handelsarbetareförbundet.» Stundom göres dock tillägget: »men ikläder sig icke föreningens styrelse att tillse detta, utan åligger det personalen». I farmaceutavtalet återfinnes följande bestämmelse: »Apoteksföreståndare... är förpliktad att icke i sin tjänst antaga eller sysselsätta annan farmaceut än den, som är medlem av farmaceutförbundet... Farmaceut är förpliktad att icke taga anställning eller tjänstgöra hos annan apoteksföreståndare än den, som är medlem av apotekareförbundet.»

Uttalanden om organisations- och förhandlingsrätt. Av synpunkter på nämnda frågor, som framförts av uppgiftslämnarna, återges här i första hand några för arbetsgivare typiska uttalanden:

Ett kalkindustriföretag skriver: »Anledning har saknats att taga ståndpunkt till frågan, men vi hålla före, att anställningen och därmed också lönen för var och en på plats, där självständigt arbete åtminstone i någon utsträckning förekommer, är så fullständigt beroende på individuella anlag, egenskaper och färdigheter, att varje lönefråga måste vägas för sig och icke bli nerdragen eller oförtjänt upphöjd genom den generalisering kollektiviseringen utgör.» — Chef för större industriföretag: »Det må... i första ögonblicket för en privatanställd synas tilltalande, att varje arbete utöver det för honom direkt i avtalet stipulerade skall ersättas enligt viss taxa, men om man å andra sidan betänker, att detta samtidigt förtager honom möjligheten att just genom dylik frivillig verksamhet visa sitt intresse för sitt företag och därmed förvärva meriter till förbättring av sin ställning, kan det nog ifrågasättas, vilketdera systemet, som är det riktiga. Den tendens till en schablonisering av även dessa förhållanden, som här gör sig gällande, söker helt säkert sitt ursprung i en strävan hos den mindre kvalificerade att ernå samma förmåner som den mera kvalificerade och därmed genomföra en nivellering även inom tjänstemannagradererna.» — Grosshandelsfirma: »Det kan inte hjälpas, att det blivit liksom en mur mellan anställda och arbetsgivare, sedan avtal slutits. Envar håller på sitt, och... sporren till framåtanda dör bort. Begreppen dålig, bättre, bäst förvirras, man är 'organiserad'.»

Järnhandlareorganisationens garantiförening har bl. a. uttalat följande: »Vår organisation har alltifrån början ställt sig på den ståndpunkten, att vi godkänna de

anställas förenings- och förhandlingsrätt. Med föreningsrätt mena vi då personals rätt att ansluta sig till den förening, den själv önskar och även efter eget val utträda ur densamma... Vi fästa uppmärksamheten på följande bestämmelse i grundstadgarna för ett fackförbund: 'Medlem, som arbetar inom förbundets verksamhetsområde, beviljas icke utträde, förrän han övergår till annan sysselsättning.' I en lag om arbetsavtal bör absolut finnas en bestämmelse, som förklarar, att ett förbud mot utträde ur en förening på sätt nyss angivits, saknar rättslig giltighet... Att personalen bör tillerkännas förhandlingsrätt anse vi självfallet... Därest förenings- och förhandlingsrätten lagfästes, anse vi emellertid nödvändigt, att en bestämmelse införes, som förbjuder sådana stridsåtgärder (strejk, blockad, bojkott etc.), som tillämpas av fackföreningarna.»

I enstaka fall ha även från personalhåll — och ej uteslutande från högre tjänstemän — uttalats betänkligheter beträffande de kollektiva förhandlingsformernas lämplighet för privatanställda. Övervägande synas emellertid de anställda, i den mån de överhuvud tagit ställning till frågan, ha sympatier för utvidgad organisations- och förhandlingsrätt.

Svenska industritjänstemannaförbundet skriver: »Endast i ett fall är det oss... bekant, att arbetsgivare uttalat bestämt förbud för sina tjänstemän att tillhöra yrkesorganisation. I samtliga övriga, dock relativt få fall, där vi blivit underrättade om, att arbetsgivaren ställt sig mindre välvillig mot tjänstemännens anslutning till någon organisation, har denna arbetsgivarens hållning dock aldrig, av lätt förståeliga skäl, givits sådan form, att man definitivt kunnat fastställa, att hinder möter.» I fråga om förhandlingsrätten framhåller förbundet, att det »torde vara omöjligt för tjänstemännen att besvara denna fråga, försåvitt de icke gjort ett definitivt försök att få förhandla med arbetsgivaren i anställningsfrågor. Sådana försök hava åtminstone för industriens tjänstemän... gjorts endast i ett par fall... Även i dessa fall anse vi oss icke kunna fastslå, att förhandlingsrätt erkänts... Enligt vår kännedom förekommer icke något fall, där vare sig förenings- eller förhandlingsrätt generellt och formellt medgivits.»

IV. Förmåner vid sjukdom och olycksfall.

Uppgifter om sjukersättning m. m. I fråga om förmåner vid sjukdom och olycksfall äro de numeriska uppgifterna relativt osäkra. Arbetsgivarnas svar å formulärens frågor i denna punkt äro ofta summariska, och personalen synes i stor utsträckning sakna närmare kännedom om gällande bestämmelser eller tillämpad praxis. När enbart praxis är gällande, synas förhållandena också vara tämligen svävande, i synnerhet vid mindre företag, där förmånerna särskilt ofta utgå efter avgöranden i varje speciellt fall.

Enligt arbetsgivarnas uppgifter skulle lönen vid sjukdom helt eller delvis bibehållas under längre eller kortare tid i fråga om praktiskt sett all (98·9 %) personal, för vilken upplysningar härutinnan lämnats, och enligt personalens uppgifter var motsvarande siffra nästan lika hög (94·5 %). Över huvud taget synes det blott vara vid mindre företag, som sjukavlöning stundom ej utgår (resp. 5·1 och 12·4 %), medan däremot de större företagens anställda genomgående åtnjuta denna förmån.

Beträffande den tid, under vilken sjukavlöning kan utgå, ha uppgifter från arbetsgivare och personal endast erhållits i fråga om resp. 64·8 och 47·9 % av

antalet i undersökningen ingående anställda. På detta material ha följande siffror beräknats:

Proc. antal anställda med sjukavlönning under	Arbetsgivar- nas uppg.	Personalens uppg.
mindre än 1 mån.	1·1	5·7
1— 2 mån.	34·1	41·7
3—11 ,	56·6	47·6
12 , och däröver	8·8	5·1

Anmärkas bör emellertid, att de i tablån angivna tiderna icke alltid åter-
spegla de verkliga maximitiderna. I sådana rätt vanliga fall, då det uppgi-
vits, att sjukavlönning utgår efter vissa grunder under t. ex. 3 månader, var-
efter företagsledningen i varje enskilt fall bestämmer, huruvida och till huru
stor del lönen i fortsättningen skall utgå, har nämligen hänsyn endast tagits
till den i varje fall garanterade tiden. Särskilt i fråga om personal med läng-
re anställningstider eller i mera ansvarsfull ställning torde dock sjukavlönning
merendels utgå utöver den i uppgifterna angivna tiden.

Enligt arbetsgivarnas uppgifter skulle lönen bibehållas oavkortad under hela
sjukavlöningsperioden i drygt $\frac{3}{5}$ (62·7 %) och enligt personalens uppgifter i
mer än $\frac{3}{4}$ (77·0 %) av samtliga fall. Till en början hel men efter viss tid
avkortad lön åtnjutes av resp. $\frac{1}{4}$ (25·8 %) och $\frac{1}{7}$ (14·3 %) av personalen, me-
dan ungefär $\frac{1}{10}$ omedelbart skulle få vidkännas reduktion i avlöningen. Så-
som man kunnat vänta, utbetalas full lön under hela sjukavlöningsperioden
särskilt ofta, när den maximala sjukavlöningstiden är kort. Omedelbart redu-
cerad lön är relativt vanlig i fråga om butikspersonal (c:a 20 %).

Såväl enligt arbetsgivarnas som personalens uppgifter skulle ungefär $\frac{9}{10}$
av personalen vid olycksfall i arbete, förutom från försäkringsanstalt
utgående ersättning, jämväl få uppbära viss avlöning merendels i den formen,
att arbetsgivaren utbetalar skillnaden mellan lön och ersättning, eller, såsom
saken ofta uttryckes, själv behåller ersättningen men låter lönen utgå oavkor-
tad. I de flesta fall torde lön vid olycksfall utgå under lika lång tid som vid
sjukdom.

I nedanstående siffrerader återges det procentuella antalet anställda, som
erhålla fri läkar- och sjukhusvård samt fri medicin:

	Läkarvård	Sjukhusvård	Medicin
Arbetsgivarnas uppg.	58·8	16·7	20·3
Personalens ,	35·8	10·4	10·4

Häri ha även inräknats sådana rätt fåtaliga fall, där de anställda erhålla re-
spektive förmåner till nedsatt taxa eller kontant bidrag till gäldande av dessa
kostnader.

Särskilda yttranden och önskemål. Följande upplysningar och uttalanden
från olika organisationer kunna i detta sammanhang ha sitt intresse:

Enligt uppgifter från Svenska lantbrukstjänstemannaföreningen skulle lantbrukstjänstemän i allmänhet erhålla full lön vid kortare sjukdomsfall men däremot ej vid längre sådana. Fri läkarvård torde oftast erhållas, i den mån sjukbesök erfordras på anställningsplatsen.

Enligt Sveriges handelsresandeförening skulle sådana handelsresande, som helt eller delvis uppbära fast avlönning, vanligen få behålla densamma vid sjukdom under åtminstone 2—3 månader. Därest sjukdomsfallet inträffar under affärsresa, erhålles dessutom i regel fri läkar- och/eller sjukhusvård samt fri medicin.

Järnhandlareorganisationens garantiförening uttalar i frågan bl. a.: »Skydd mot sjukdom bör den anställde i så stor utsträckning som möjligt söka skaffa sig själv genom anslutning till någon sjukkasse... Av både humanitära och andra skäl bör nog emellertid principalen under den första sjukdomstiden bidra med någon del av lönen, och vilja vi i det avseendet föreslå följande: efter minst ett års anställning betalas 50 % av lönen under en månad och efter minst två års anställning 50 % av lönen under två månader. Emellertid anse vi, att i lagen undantag skall göras för det fall, att sjukdomen visar sig vara självförvällad eller kronisk. I händelse av sjukdom på grund av olycksfall i arbetet bör enligt vår uppfattning icke några extra förmåner utgå utöver vad som stadgas i ... lag.»

V. Pensionsförhållanden.

Förekomsten av ålderspension. Enligt arbetsgivarnas uppgifter till förevarande utredning skulle systematiska åtgärder till säkerställande av de anställdas ålderdomsförsörjning ha träffats vid 275 företag av 933, som härom lämnat uppgift, nämligen i 257 fall i form av ordnad pensionering samt i fråga om 18 företag genom kapitalunderstöd o. d.¹

Hur stor del av personalen, som faktiskt åtnjuter pension, kan ej exakt uppgivas, men med stöd av vissa uppgifter synes det kunna beräknas, att ordnad pensionering skulle förekomma i fråga om omkring $\frac{2}{3}$ av den å arbetsgivarformulären redovisade personalen. Enligt upplysningar från personalen, vilken vid besvarande av formulärets fråga i denna punkt i större utsträckning synes ha utgått ifrån, huruvida pension vore rent formellt tillförsäkrad, skulle motsvarande siffra utgöra c:a $\frac{1}{3}$ (32.0 %). Båda dessa uppgifter få emellertid anses betydligt överskatta förekomsten av ordnad pensionering för privatanställda i allmänhet, då ju de större företagen, där pension relativt ofta förekommer, blivit förhållandevis starkt företrädade i primärmaterialet.

Bland företag, där ordnad pensionering e. d. relativt sällan förefinnes, märkas i första hand handelsfirmor, såväl inom grosshandel som detaljhandel. Vid kooperativa företag förekommer visserligen ej heller någon pensionering

¹ Härmed avses sådana t. ex. vid kooperativa företag rätt vanliga fall, där personalen och arbetsgivaren vardera avsätta i regel 3 % av lönen till en s. k. treprocentsfond. Den sålunda uppkomna behållningen utbetalas till den anställde vid avgång ur tjänsten, vare sig avgången sker av åldersskäl eller för kvinna på grund av giftermål e. d. Medlen kunna även utbetalas i andra fall, därest särskilda skäl föreligga. — Vid några banker ålägges personalen ett visst tvångssparande, i det att 4 å 5 % av lönen insättes å spärrat bankkonto; arbetsgivarens bidrag har härvid formen av en viss överränta. Vid några försäkringsföretag förekommer obligatorisk livförsäkring, varvid bidrag erhållits till premiebetalningen. I en del andra fall utbetala arbetsgivarna kapitalunderstöd antingen vid dödsfall eller när den anställde av åldersskäl avgår från sin tjänst, utan att några särskilda åtgärder träffats för uppsamlingen av detta kapital. För underlättande av övergången från lön till pension utbetalas stundom kapitalunderstöd o. d., även när ordnad pensionering förefinnes, ehuru då vanligen med lägre belopp.

i egentlig mening, men i stället använder man sig där i växande utsträckning av kapitalunderstöd i förening med tvångssparande (jfr not å föregående sida). I fråga om systembolag gäller, att dessa ej ha rätt att generellt ordna pensionering av personalen, men efter bemyndigande av kontrollstyrelsen i varje särskilt fall brukar dock fortlöpande understöd utbetalas.

Även inom jordbruk, vid ingenjörs- och arkitektbyråer, läkar- och tandläarkliniker, tandtekniska laboratorier, nöjesföretag m. fl. grupper synes personalen i relativt stor utsträckning vara i avsaknad av pension. Däremot är pensionsfrågan väl ordnad för apotekens farmaceutiska — men ej för deras tekniska — personal ävensom i stor utsträckning i fråga om banker och försäkringsföretag samt vid en del större industriföretag.

Erinras må emellertid, att de anförda uppgifterna, särskilt personalens, huvudsakligen avse sådana fall, där formella utfästelser om pension e. d. gjorts. Även i andra fall kan emellertid en privatanställd ofta »efter lång och trogen tjänst» påräkna pension eller annat bidrag till sin ålderdomsförsörjning.

Sålunda meddelar en tjänsteman vid ett större industriföretag, att »garanterad pension icke finnes, men har hittills alltid pension beviljats till tjänstemän, som avgått på grund av ålder eller iråkad sjukdom». En anställd vid ett större grosshandelsföretag skriver, att »bolagets styrelse äger rätt att bevilja pension, men någon garanti för att sådan erhålles finnes ej. I varje fall har ingen tjänsteman hittills nekats ålderspension, och har pension även beviljats änkor efter gamla tjänstemän och anställda.» En industritjänsteman meddelar: »Såvitt jag vet, utbetalas pension efter bolagets gottfinnande. I några fall har jag mig bekant, att bolaget efter slutad långvarig tjänstgöring utbetalat en gratifikation och ingen pension.»

Att de anställda emellertid ofta ej äro tillfredsställda med rådande förhållanden framgår av åtskilliga uttalanden.

En ingenjör upplyser: »Jag får meddela, att jag som sedan 1911 varit anställd vid bolaget som arbetschef för dess rothytteanläggning i november 1931 fick meddelande, att jag med årets utgång bleve avskedad på grund av rostningens nedläggande. På grund av mångårig, oförvitlig tjänst tillerkändes jag ett års lön.» — En driftsverkmästare meddelar: »För erhållande av full pension av bolaget erfordras att ha varit anställd hela sitt liv vid samma bolag... Som det inom cellulosa-branschen fordras många års grundlig praktik vid olika fabriker för att fullt bemästra en driftsledares arbete och ansvar, kan omöjligt erhållas lång tjänstetid vid samma fabrik.»

Sveriges handelsresandeförening anför, att »pensionsfrågan är för handelsresandenas vidkommande ytterst svävande. I några enstaka fall och speciellt inom större företag äro de anställda tillförsäkrade pension av arbetsgivaren, men som regel kan framhållas, att handelsresandena sakna alla garantier i berörda avseende, varför en betydande del av detta yrkes utövare på äldre dagar, sedan arbets- och förvärvsförmågan sjunkit, ha svårt att draga sig fram.» — Mekaniska verkmästareförbundet meddelar, att även dess medlemmar i det övervägande antalet fall sakna garanterad pensionering, »varför en viss osäkerhet råder för den anställde, särskilt när lågkonjunktur inträder, eller när företagets ekonomiska ställning blir ansträngd».

Ålderspensionens storlek m. m. I enstaka fall är pensionsbeloppet en gång för alla fastställt till sin storlek. Sålunda utgår i fråga om apotekens farmaceutiska personal 4 800 kr. per år till manlig legitimerad apotekare, 4 500 till kvinnlig sådan samt till farmacie kandidater resp. 3 900 och 3 600 kr. I Sven-

ska publicisternas pensionskassa avser försäkringen ofta fast pension på 2 400 kr., stundom 2 000 kr.

Det vanliga är emellertid, att pensionsbeloppet utgår med viss procentsats på löneinkomster av ordinarie natur, antingen den sista årslönen eller medeltal av flera eller färre av de senaste årslönerna. I regel kompletteras emellertid dessa bestämmelser med föreskrifter avsedda att begränsa pensionen för högre löntagare, t. ex. genom angivande av maximibelopp (vid banker och försäkringsföretag ofta 5 000—9 000 kr.), genom sänkning av procentsatsen i fråga om lönedelar, som överskjuta visst belopp, eller på annat sätt.

Följande sammanställning av »pensionsprocenter» är grundad på upplysningar från 783 anställda, vilka synts äga någorlunda säker kännedom om ifrågasvarande förhållanden:

Proc. antal anställda, för vilka pensionen utgör nedanstående procent av lönen vid (eller under åren före) pensionsfallets inträdande:						
	under 50	50—59	60—64	65—69	70—74	75 och däröver
Samtliga grupper	8.0	9.8	38.2	13.7	16.6	13.8
därav:						
a) Industri, gruvdrift o. d.	15.2	20.7	54.3	6.3	1.6	1.9
Banker o. förs.-företag	0.6	0.6	19.9	24.2	29.2	25.6
b) Kontorspersonal	2.1	5.1	29.9	19.4	23.2	20.3
Verkm., förmän o. d.	30.8	18.7	36.6	8.4	2.8	2.8

Den största gruppen består av personer, vilkas pension utgör 60—64, oftast 60 % av lönen. Erinras må, att dessa uppgifter givetvis endast återge förhållandena för sådan personal, vilkas pensionsförhållanden äro ordnade.

Detsamma gäller om följande tablå, som återger pensionsbeloppen enligt gällande bestämmelser dels vid pensionsförsäkring i vissa pensionsanstalter, dels för en del enskilda företag med fristående pensionssystem. Dessa belopp äro angivna under förutsättning, att den till grund för pensionsberäkningen liggande årslönen utgör för man 5 000 kr. och för kvinna 3 000 kr.

	Man	Kvinna		Man	Kvinna
Svenska personalpensionskassan,			Sparbank nr 3	4 000	2 400
normalplan	3 000	1 800	„ „ 4	3 500	2 100
Ensk. Järnvägarnas pens.-kassa .	3 500	2 100	Försäkr.-företag nr 1	3 500	2 100
Affärsbank nr 1	3 750	2 250	„ „ 2	3 238	2 177
„ „ 2	3 333	1 800	„ „ 3	3 000	1 800
„ „ 3	4 000	2 250	„ „ 4	3 333	2 000
„ „ 4	3 500	2 100	„ „ 5	4 000	2 100
„ „ 5	3 333	2 000	„ „ 6	2 700	1 500
„ „ 6	2 500	1 250	Järnvägsföretag „ 1	3 500	2 100
Sparbank „ 1	3 500	2 100	„ „ 2	4 000	2 400
„ „ 2	3 333	2 000	„ „ 3	3 500	2 100

Hittills anförda uppgifter avse uteslutande full ålderspension. För erhållande av sådan erfordras uppnående av viss levnadsålder, i regel (för $\frac{9}{10}$ av de anställda, som härom lämnat uppgift) 60 à 65 år. Den förra åldersgränsen är typisk för kvinnlig personal och den senare för manlig sådan. Dessutom erfordras oftast viss anställningstid hos företag, i flertalet fall (62·9 %) 30 år. Vid pensionsförsäkring i pensionsanstalt, som tillämpar s. k. rörligt pensionssystem, behöver dock denna tjänstetid ej avse samma företag, utan kan pensionstagaren under nämnda tid ha varit sysselsatt hos olika företag, som anlita ifrågavarande anstalt.

Till anställd, som lämnar sin befattning före pensionsålderns inträde, kan utgå s. k. förtidspension, merendels med nedsatt belopp. Anställd, som uppnått föreskriven pensionsålder, men ej har tjänsteåldern inne, erhåller ofta avkortad pension. Vanligen kräves härvid en viss minsta tjänstetid, t. ex. 6, 10 eller 15 år, men i en del fall, såsom vid pensionsförsäkring i vissa anstalter, gälla inga begränsningar av sistnämnda art.

Enligt personalens uppgifter skulle $\frac{3}{4}$ (72·7 %) av de anställda, som erhålla pension, själva få bidra (vanligen med halva beloppet eller däromkring) till täckande av härmed förenade kostnader. I sådana fall skulle den anställda oftast (i 69·2 % av fallen) få behålla sin rätt till pension vid avgång ur tjänst före pensionsålderns inträde eller också (28·8 %) erhålla tillbaka av honom själv inbetalade medel. I de fall, då den anställda icke själv bidrager till kostnaden för pensionering, skulle han däremot vid avgång i förtid i regel (90·3 %) varken erhålla pension eller annan kompensation.

Sättet för ålderspensioneringens genomförande. Pensionering kan genomföras med hjälp av löpande inkomster, pensionsfonder, särskilda pensionskassor eller fristående försäkringsanstalter. Om man bortser från, att några enskilda företag måhända kunna anses vara så solida, att formen för pensioneringens genomförande icke spelar avsevärd roll, få de båda första formerna anses innebära en mindre grad av säkerhet för personalen än de båda sistnämnda. Den minsta garantien föreligger givetvis, när pensionerna utbetalas ur löpande medel, men den ökning av säkerheten, som åstadkommes genom skapande av pensionsfonder, kan många gånger vara relativt obetydlig, i det att dylika pensionsfonder kunna tagas i anspråk vid rekonstruktion av bolag o. d. Däremot utgöra särskilda pensionskassor och pensionsanstalter fristående rättssubjekt. Nämnas må dock, att en del mindre pensionskassor, särskilt sådana »utan godkända stadgar», icke alltid lära skötas fullt rationellt efter försäkringstekniska grunder.

Enligt uppgifter från arbetsgivare skulle av 249 företag 134, sysselsättande 50·8 % av samtliga nämnda företags personal, helt ha ordnat pensionsfrågan genom försäkring i fristående pensionsanstalt. Därjämte ha 58 företag med 23·7 % av personalen delvis ordnat försäkringen genom dylik anstalt, delvis tagit självrisk, det senare vanligen beträffande äldre anställda. Vid återstående 57 företag (med 25·5 % av personalen) sker pensionering genom särskild pensionskassa, ur fonder eller av löpande medel. — Av de anställda, som själva

i denna fråga lämnat uppgift, uppge sig 53·3 % vara pensionsförsäkrade i fristående pensionsanstalt — i $\frac{9}{10}$ av fallen i Svenska personalpensionskassan. Av de övriga synes närmare hälften beräkna att erhålla pension ur särskilda pensionskassor, något färre ur i vederbörande företag bundna pensionsfonder samt endast ett relativt ringa fåtal ur företagens löpande medel.¹

Invallditetspension. Av de anställda, som uppgivit sig åtnjuta ålderspension, har $\frac{1}{3}$ (34·1 %) meddelat, att de även äro berättigade till invallditetspension vid varaktig oförmåga till arbete på grund av olycksfall eller sjukdom. Något flera (37·0 %) ha emellertid förklarat sig vara i avsaknad av denna förmån. I återstående fall har ingen uppgift lämnats i detta avseende, vilket delvis torde bero på, att invallditetspension ofta utgår först efter beslut i varje enskilt fall e. d. Av tillgängliga pensionsreglementen o. d. synes framgå, att invallditetspension sällan utgår med lägre belopp än 50 % av ålderspensionen och i vissa fall är lika stor som denna. Ofta erhålles invallditetspension endast under förutsättning, att viss tjänsteålder, t. ex. 10 år, uppnåtts.

Familjepension. Av de gifta eller f. d. gifta män, som enligt egna uppgifter åtnjuta ålderspension, ha nära $\frac{3}{4}$ (72·8 %) uppgivit sig även vara tillförsäkrade pension för sina efterlevande. Även gifta män, som uppgivit sig icke ha ålderspension, ha i några fall (2·0 %) ansett sig åtnjuta nämnda förmån.

Enligt bestämmelserna i pensionsreglementen o. d. synes pension för ensam änka variera mellan 20 och 45 % av mannens ålderspension. Änka med ett minderårigt barn erhåller därutöver i regel 20—40 %, änka med två barn ytterligare 10—33 % samt därefter i regel något mindre förhöjning för tredje, fjärde o. s. v. barnet. I vissa fall beviljas dock icke dylikt tillägg för mer än 2, 3 eller 5 barn. Änka efter anställd med 5 000 kr. i lön, som har två minderåriga barn, erhåller enligt dessa bestämmelser pensionsbelopp, växlande mellan 1 500 och 2 600 kr., i enstaka fall upp till 3 000 kr. Ett föräldralöst barn erhåller intill en ålder av 18—21 år 50—100 % av änkepensionen, och om det finnes flera utgå tillägg efter sjunkande skala.

¹ Till komplettering av ovanstående uppgifter må nämnas, att antalet medlemmar i registrerade pensionskassor utgjorde ca 67 000 i nov. 1933. Härav torde emellertid endast ungefär $\frac{3}{5}$ utgöras av personer, vilka pensionsförsäkrats i egenskap av privatanställda; i omkring $\frac{2}{4}$ av dessa fall är det fråga om järnvägstjänstemän. Enligt preliminära uppgifter för år 1933 voro ca 18 900 privatanställda, därav flertalet industritjänstemän, pensionsförsäkrade i Svenska personalpensionskassan.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1935.

Fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen och i sammandrag återges i tab. A, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under andra kvartalet 1935, tillhopa 7 412, av vilka 7 266 begåtts av män och 146 av kvinnor.

Antalet avdömda fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, dels för tiden fr. o. m. år 1928 framgår av nedanstående tablå:

	Medeltal per kvartal under år								2 kv.	1 kv.	2 kv.
	1913	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1934	1935	1935
Antal förseelser .	14 727	6 929	7 375	7 759	7 526	7 369	7 394	7 735	7 707	6 989 ¹	7 412 ¹
Per 100 000 inv. .	262	114	121	127	122	120	119	125	124	113	119

Dessa siffror återge emellertid icke hela den faktiska fyllerifrekvensen å offentliga platser. Man får nämligen i allmänhet räkna med, att för varje kvartal något eller några hundratal personer, som blivit anhållna för fylleri, sedermera icke sakfällas, merendels av det skäl att de icke kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Påpekas bör därjämte, att å ena sidan en del av de förseelser, som avdömts under en redovisningsperiod, begåtts under en tidigare, medan å andra sidan en del under perioden begångna förseelser avdömas först under ett följande redovisningsskede. Vad beträffar den preliminära siffran för andra kvartalet 1935, tyder densamma på en viss ökning i fyllerifrekvensen gentemot närmast föregående kvartal. Då uppgifterna för redogörelsekvartalet ännu ej äro alldeles fullständiga, torde denna stegring vara större än vad de här anförda siffrorna synas ge vid handen. Av enahanda skäl torde i verkligheten någon nämnvärd nedgång ej ha inträtt i jämförelse med andra kvartalet 1934.

Tabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken utsträckning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet under första och andra kvartalen 1935 sakfälda fyllerister tillhörde 1 658 eller 23·7 % resp. 1 608 eller 21·7 % den yngre åldersgruppen. Motsvarande relativtal i genomsnitt för åren 1930—1934 utgjorde resp. 25·5, 24·4, 23·7, 23·6 och 23·6 %.

På grundval av systembolagens uppgifter ha i tab. A förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfälda innehåft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning. Av samtliga manliga fyllerister voro 5 754 eller 79·2 % personer utan motbok. Fördelningen härvidlag var sålunda ungefär densamma som närmast föregå-

¹ Siffran korrigerad med hänsyn till 198 efterredovisade fall. — ² Preliminär siffra.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfallits under				Förseelser, begångna av män						Förs., beg. av kvinnor		
	april	maj	juni	hela kvartalet	med mot-bok		utan mot-bok	Summa	Därav		Hela antalet	Därav	
					full in-köps-rätt	begr. in-köps-rätt			25 år eller där-över ¹	un-der 25 år ²		25 år eller där-över ¹	un-der 25 år ²
Stockholms stad	402	428	352	1 182	62	299	720	1 081	974	107	101	85	16
Östra Sverige													
Södertälje . . .	9	6	7	22	—	2	20	22	17	5	—	—	—
Lidingö . . .	—	3	—	3	—	1	2	3	2	1	—	—	—
Uppsala . . .	19	26	32	77	—	25	51	76	60	16	1	1	—
Västerås . . .	17	29	37	83	—	8	75	83	66	17	—	—	—
Nyköping . . .	8	5	5	18	—	1	17	18	15	3	—	—	—
Eskilstuna . . .	47	29	20	96	3	18	75	96	84	12	—	—	—
Linköping . . .	31	18	10	59	1	5	58	59	54	5	—	—	—
Norrköping . . .	22	23	25	70	1	12	56	69	59	10	1	1	—
Övriga städer . .	72	69	102	243	3	48	190	241	207	34	2	2	—
Landsbygden . .	67	65	74	206	3	42	161	206	185	21	—	—	—
Små. m. m.													
Jönköping . . .	23	15	18	56	1	10	45	56	45	11	—	—	—
Kalmar . . .	17	29	32	78	—	12	66	78	61	17	—	—	—
Västervik . . .	9	7	9	25	—	2	23	25	15	10	—	—	—
Visby . . .	6	12	21	39	—	2	37	39	32	7	—	—	—
Övriga städer . .	74	67	53	194	1	23	170	194	147	47	—	—	—
Landsbygden . .	65	93	50	208	1	34	173	208	114	94	—	—	—
Södra Sverige													
Karlskrona . . .	23	12	11	46	3	8	35	46	38	8	—	—	—
Kristianstad . .	13	11	7	31	1	3	27	31	25	6	—	—	—
Malmö . . .	66	78	57	201	6	30	159	185	169	16	6	6	—
Lund . . .	21	30	29	80	2	18	60	80	67	13	—	—	—
Landskrona . . .	26	21	12	59	—	12	47	59	49	10	—	—	—
Hälsingborg . .	57	34	33	124	5	23	96	124	110	14	—	—	—
Ystad . . .	5	5	1	11	—	2	9	11	6	5	—	—	—
Trälleborg . . .	5	8	12	25	1	2	22	25	17	8	—	—	—
Övriga städer . .	58	24	31	113	2	20	91	113	84	29	—	—	—
Landsbygden . .	58	69	56	183	—	44	139	183	109	74	—	—	—
Västra Sverige													
Halmstad . . .	12	24	17	53	—	9	42	51	40	11	2	—	2
Göteborg . . .	324	350	266	940	25	176	717	918	752	166	22	18	4
Mölnådal . . .	13	6	4	23	1	1	21	23	13	10	—	—	—
Uddevalla . . .	27	13	7	47	2	9	36	47	42	5	—	—	—
Trollhättan . .	8	5	19	32	—	6	26	32	25	7	—	—	—
Borås . . .	45	38	30	113	1	24	88	113	83	30	—	—	—
Skövde . . .	20	14	11	45	1	19	25	45	40	5	—	—	—
Karlstad . . .	30	58	55	143	1	23	118	142	118	24	1	1	—
Kristinehamn . .	12	8	12	32	—	2	30	32	29	3	—	—	—
Örebro . . .	28	30	14	72	—	9	60	69	55	14	3	3	—
Övriga städer . .	167	152	89	408	8	86	314	408	338	70	—	—	—
Landsbygden . .	130	175	111	416	4	70	342	416	240	176	—	—	—
Norra Sverige													
Falun . . .	12	11	10	33	—	4	29	33	25	8	—	—	—
Gävle . . .	71	45	46	162	2	17	143	162	146	16	—	—	—
Söderhamn . . .	13	12	8	33	—	7	26	33	31	2	—	—	—
Härnösand . . .	35	21	21	77	—	14	63	77	66	11	—	—	—
Sundsvall . . .	42	62	55	159	—	14	140	154	123	31	5	4	1
Östersund . . .	12	12	10	34	—	2	32	34	24	10	—	—	—
Umeå . . .	17	8	—	25	—	4	21	25	21	4	—	—	—
Luleå . . .	3	11	11	25	—	2	23	25	21	4	—	—	—
Övriga städer . .	102	79	103	284	—	48	234	282	227	55	2	2	—
Landsbygden . .	216	299	209	724	1	118	605	724	466	258	—	—	—
Hela (städerna riket)	2 023	1 948	1 704	5 675	133	1 062	4 334	5 529	4 617	912	146	123	23
	536	701	500	1 737	0	308	1 420	1 737	1 064	673	—	—	—
Summa	2 559	2 649	2 204	7 412	142	1 370	5 754	7 266	5 681	1 585	146	123	23

¹ Härmed avses personer födda före år 1910. — ² Härmed avses personer födda år 1910 eller senare.

ende kvartal (77.7 %). Av de kvinnliga fylleristerna uppgivas 7 ha varit innehavare av motbok. Dessa siffror giva även en antydning om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. Som komplement till fylleriförseelsestatistiken meddelas i tab. B vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning för åren 1933—1935 rörande antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit (eller brännvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. Vissa i tabellen upptagna beslag lära sedermera ha upphävts av vederbörande domstol.

Tab. B. Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker åren 1933—1935.

Månad	Stockholms tulldistrikt						Samtliga tulldistrikt					
	Antal beslagsmål			Kvantitet, liter			Antal beslagsmål			Kvantitet, liter		
	1933	1934	1935	1933	1934	1935	1933	1934	1935	1933	1934	1935
januari	71	64	38	4 188	3 008	2 569	119	117	75	4 366	8 045	60 642
februari	58	58	22	557	1 891	2 916	91	83	58	1 254	1 982	2 987
mars	50	77	25	349	228	53	78	111	64	637	357	160
april	63	31	41	1 614	800	218	101	56	68	2 053	826	256
maj	42	50	37	464	298	505	82	88	74	638	340	626
juni	91	80	79	1 074	150	282	132	121	114	1 882	232	396
juli	112	91		842	1 228		153	130		928	4 787	
augusti	72	94		177	88		112	151		531	318	
september . . .	92	49		363	3 071		149	88		3 824	3 987	
oktober	60	75		1 945	3 434		117	132		3 759	6 571	
november	85	65		1 826	298		132	99		2 045	396	
december	81	79		2 312	2 373		155	112		2 484	2 424	
Hela året	877	818		15 711	16 867		1 421	1 288		24 401	30 215	

Totalsiffrorna för år 1934 förete i jämförelse med föregående år en stegring i fråga om den beslagtagna kvantiteten men däremot en nedgång beträffande antalet beslagsmål. Den höga siffran för januari månad innevarande år beror på att i ett fall beslagtogs över 50 000 liter sprit.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1935. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetarlösa uppgick vid slutet av maj till 51 157. Under de 12 närmast föregående månaderna har motsvarande antal hjälpsökande varit följande:

1934:			
Juni	99 628	November	92 016
Juli	86 253	December	92 881
Augusti	83 042	1935:	
September	78 918	Januari	93 419
Oktober	84 811	Februari	89 838
		Mars	83 588
		April	75 122
		Maj	61 177
		Juni	51 157

Vid slutet av juli månad 1935 uppgick antalet hjälpsökande arbetarlösa enligt föreliggande preliminära uppgifter till omkring 43 000. Under juli har sålunda antalet hjälpsökande nedgått med ca 16 %.

Yrkesfördelningen och minskningen under maj 1935 framgår av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälp- sökande	Minsk.		Antal hjälp- sökande	Minsk.
Jordbruk	1 656	— 770	Kraft- o. värmeproduktion . .	181	— 67
Skogshushållning	3 955	— 1 070	Sjöfart o. fiske	822	— 264
Ingenjörsarb. o. arbetsledning	78	— 2	Kontorsarbete	533	— 106
Malmbrytning o. metallind. .	4 293	— 669	Butiks- o. lagerarbete	1 083	— 327
Jord- och stenindustri	6 593	— 416	Hotell- o. restaurangrörelse . .	203	— 124
Trävaruindustri	4 381	— 1 100	Landtransport	1 898	— 454
Pappers- o. grafisk industri . .	1 085	— 276	Allmän tjänst o. fria yrken . .	482	— 93
Livsmedelsindustri	719	— 252	Husligt arbete	32	— 5
Textil- o. beklädnadsindustri . .	401	— 84	Tillfällighets- o. diversearbete	16 125	— 2 197
Läder-, hår- o. gummivaruind. .	595	— 94	Ungdom utan särskild utbildn.	1 852	— 475
Kemisk-teknisk industri	557	— 61			
Byggnadsverksamhet	3 638	— 1 114	Summa	51 157	— 10 020

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetarlösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %		Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %
Stockholms stad	3 690	0·7	3 369 91·8	Göteb. o. Boh. län	4 593	2·2	3 677 80·1
Stockholms län	1 631	0·6	1 095 67·1	Älvsborgs	962	0·3	626 65·1
Uppsala	889	0·6	574 64·6	Skaraborgs	722	0·3	378 52·4
Södermanl.	349	0·2	243 69·6	Värmlands	3 167	1·2	2 210 69·8
Östergötlands	876	0·3	697 79·6	Örebro	1 491	0·7	1 140 76·6
Jönköpings	927	0·4	588 63·4	Västmanlands	416	0·3	286 68·8
Kronobergs	747	0·5	561 75·1	Kopparbergs	2 737	1·1	1 803 65·9
Kalmar	1 731	0·7	1 179 68·1	Gävleborgs	3 897	1·4	2 614 67·1
Gotlands	39	0·1	26 66·7	Västernorr.	6 264	2·2	4 470 71·4
Blekinge	2 747	1·9	2 139 77·9	Jämtlands	1 635	1·2	512 31·3
Kristianstads	456	0·2	331 72·6	Västerbottens	1 679	0·8	674 40·1
Malmöhus	2 542	0·5	2 146 84·4	Norrbottnens	3 413	1·7	2 171 63·6
Hallands	787	0·5	526 66·8				
Göteborgs stad	2 770	1·1	2 410 87·0	Summa	51 157	0·8	36 445 71·2

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reserv- arbete	{ statligt . . .	120 398	Ung- doms- hjälp	{ reservarbete . . .	—	Under- stöd { statligt . . .	249	
	{ statskommun. . .	10 168		{ arbetsläger . . .	683		{ kommunalt . . .	1 943
	{ kommunalt . . .	2 697		{ kurser	307		Summa 36 445	

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under juni till 6·6 miljoner kronor och under årets sex första månader till 38·7 miljoner kronor.

Krisunderstöd åt exportindustrin i Schweiz. Schweiziska förbundsrådet har den 25 juni 1935 till kamrarna avlåtit en proposition med begäran om beviljande av en kredit å 8 miljoner francs över vilket belopp förbundsrådet skall kunna förfoga i enlighet med förordningen den 18 mars 1932 (med ändringar den 20 juni 1934) »avseende åtgärder till bekämpande av arbetslösheten genom produktiva arbeten». Denna förordning går ut på att förbundsrådet skall åga subventionera sådana företag, vilka erhållit beställningar från utlandet men som till följd av den utländska konkurrensen ej skulle kunna utan subvention verkställa desamma och därigenom tvingas upphöra med eller inskränka sin verksamhet.

I propositionen anföres bl. a. att från mars månad 1932, då nämnda förordning börjat tillämpas, till slutet av april 1935 subventioner till den schweiziska exportindustrin utgått till ett sammanlagt belopp av omkring 5 597 000 francs, varav 91 % till maskin- och därtill anslutna industrier, 7 % till textilindustrin samt 2 % till övriga exportindustrier. När förbundsrådet begynte begagna sig av denna understödsform hade man i industriella kretsar haft olika meningar om lämpligheten av densamma. Ett stort antal företagare hade från början gjort enträgna framställningar om statssubvention under motivering att utan dylikt understöd skulle de tvingas att i den hårda utländska konkurrensen begränsa sin verksamhet och avskeda ett stort antal arbetare. Andra företagare däremot hade ställt sig mer eller mindre avvisande till ifrågavarande understödsform. Enligt deras förmenande borde exportindustrierna inrikta alla sina krafter på att själva övervinna svårigheterna utan statens hjälp, som ej kunde bli annat än tillfällig och dessutom komme att medföra en byråkratisk inblandning i företagets verksamhet.

Sedan krisen under de senare åren ytterligare förvärrats, i synnerhet för de schweiziska exportindustrierna, hade man kunnat konstatera en inom alla industrikretsar allt högre uppskattning av denna förbundsrådets subventionspolitik. Denna understödsform hade på sista tiden kommit att mer och mer anlitas av företagare, vilka tidigare varit i princip avogt inställda mot densamma. I detta sammanhang anföres att metall- och maskinindustrierna under tiden juni 1934—april 1935 subventionerats till ett sammanlagt belopp av cirka 3 111 000 francs, vilket motsvarar ungefär 15 % av de exporterade varornas försäljningspris.

De gångna årens erfarenheter på området hade visat, att ifrågavarande subventioner vore det i såväl ekonomiskt som socialt hänseende lämpligaste tillvägagångssättet för exportindustriens stöd. Konkurrensen på världemarknaden vore nu bittrare än någonsin och statens hjälp i denna form till exportföretagen vore följaktligen fortfarande absolut oundgänglig. Den kredit å 8 miljoner francs, som förbundsrådet nu begärde, beräknades skola räcka under ungefärligen ett år framåt.

(Meddelande från svenska beskickningen i Bern.)

¹ Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 21 137. Härei ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1935. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet 1935 till 73 personer, varav 28 män och 45 kvinnor. Samtliga emigranter erhöles sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg). Över Danmark och Norge har ingen utvandring förekommit under kvartalet. Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Summa
April	3	1	1	20	25
Maj	6	1	—	24	31
Juni	1	1	—	15	17
2 kv. 1935	10	3	1	59	73
2 " 1934	29	14	1	76	120

Efter utvandrarnas hemort fördelade sig emigrationen på rikets olika delar sålunda:

Stockholms stad	9	Blekinge län	3	Västmanlands län	1
" län	2	Kristianstads "	2	Kopparbergs "	1
Uppsala "	—	Malmöhus "	2	Gävleborgs "	2
Södermanlands "	1	Hallands "	3	Västernorrlands "	2
Östergötlands "	2	Göteb. o. Bohus "	11	Jämtlands "	—
Jönköpings "	2	Älvsborgs "	15	Västerbottens "	—
Kronobergs "	1	Skaraborgs "	1	Norrbottnens "	3
Kalmar "	4	Värmlands "	3		
Gotlands "	—	Örebro "	3		
				Hela riket	73

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. utlänningar, som från annat land passerat Sverige och från svensk hamn (Göteborg) befordrats till främmande världsdel, utgjorde under kvartalet 45, varav 29 män och 16 kvinnor. Dessa utvandrarnas nationalitet framgår av följande tabell:

	Danmark	Norge	Finland	Estland	Lettland	Litauen	Tyskland	Summa
April	—	5	2	3	—	5	—	15
Maj	8	3	5	1	—	5	—	22
Juni	1	3	1	1	1	—	1	8
Summa	9	11	8	5	1	10	1	45
Däraf: män . . .	7	10	5	2	—	4	1	29
kvinnor	2	1	3	3	1	6	—	16

I ovanstående siffror ingå icke sådana utlänningar, som passerat Sverige på väg till Oslo eller annan utländsk hamn.

Yrkesinspektionens verksamhet under 2:a kvartalet 1935.

	Förättnings- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av		Intyg över besiktning av hissar och kranar	Lämnade eftergifter	Framställn. enl. 38 el. 39 § arb.-skyddsl.	Åtal		Anmälningar om olycksfall i arbete	Dödlig utgång	Anmälning om yrkessjukd.	Dödlig olycksfall med	Antal under kvartalet besökta arbetstillägen	Därav för första gången under året besökta	
			ångpannor	ko-kare o. d.				Fällande domar	Verkställda						arbetastillägen	med summa arbetare
Yrkesinspektionen																
I distriktet . . .	223	49	128	37	205	32	—	—	7	7	2 796	3	4	697	523	11 456
II , . .	120	72	170	5	210	22	—	—	—	—	3 334	9	1	514	507	7 018
III , . .	103	322	243	4	117	27	—	—	—	—	1 760	6	—	677	667	6 902
IV , . .	119	242	269	—	89	38	—	—	8	—	2 038	8	1	708	708	8 559
V , . .	231	178	121	1	127	113	—	—	2	—	3 238	7	3	1 163	1 114	9 078
VI , . .	191	118	142	9	400	61	—	—	6	7	3 839	8	4	1 130	1 074	14 411
VII , . .	94	233	141	24	140	19	—	—	5	4	2 314	6	3	552	539	10 972
VIII , . .	126	114	117	—	284	29	—	—	—	—	3 391	8	3	498	497	9 008
IX , . .	87	135	75	4	40	35	—	—	11	—	3 019	9	—	380	369	4 407
Summa	1 294	1 463	1 406	84	1 612	376	—	39	18	8	25 729	64	19	6 319	5 908	81 811
Yrkesinspektören o. assistenter	142	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	327	319	18 178
Bergmästarna																
Norra distriktet . .	37	1	—	—	1	—	—	—	—	—	152	1	2	26	26	3 870
Gävle-Dala distrikt	14	2	—	—	—	—	—	—	—	—	124	1	—	15	15	652
Östra distriktet . .	14	3	—	—	—	—	—	—	—	—	170	2	1	18	18	510
Västra , . .	22	2	—	—	130	—	—	—	—	—	201	—	—	70	70	1 128
Södra , . .	9	9	—	—	83	—	—	—	—	—	196	1	—	37	37	738
Summa	96	17	—	—	214	—	—	—	—	—	843	5	3	166	166	6 898
Sprängämnesinspektören . . .	40	235	—	—	—	—	—	—	—	—	4 23	—	—	46	46	862
Elektriska inspektörerna																
Norra distriktet . .	17	20	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	24	24	—
Östra , . .	19	11	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	35	35	—
Västra , . .	21	23	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	23	23	—
Södra , . .	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	—	12	12	—
Summa	69	66	—	—	—	—	—	—	—	—	4 26	3	—	94	94	—
Järnvägsinspektörerna																
Statens järnvägar																
säkerhetstjänsten	34	14	—	—	—	—	—	—	—	—	474	2	—	86	86	1 450
maskintjänsten .	20	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	22	22	—
Ensk. järnvägar	47	21	—	—	—	—	—	—	—	—	246	2	—	443	443	2 560
Summa	101	35	—	—	60	—	—	—	—	—	4 720	4	—	551	551	4 010
Skogs- och flottledsinspektören	49	108	—	—	—	—	—	—	—	—	4 3 155	4	—	32	32	799
														*47	*47	*545

¹ Härav större besiktning i 393 fall. — ² Härav större besiktning i 54 fall. — ³ Av dessa olycksfall ha 21 165, därav 47 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — ⁴ Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika distrikten redovisade summorna. — ⁵ Av dessa olycksfall, som inräknats i de ovan för de olika distrikten redovisade summorna, ha 4, därav 2 med dödlig utgång, inträffat inom inspektörens för statens elektrifierade järnvägar tillsynsområde. — ^{*} Avser inspekterade hårbärgen resp. antal arbetare, som kunna inkvarteras i dessa.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 juni 1935.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	74	15 026	12 176	1 428	9.5	1 236	15 029	1 000	6.7
Bleck- o. plåtslagareförb. .	51	2 302	—	168	7.1	—	2 292	305	13.3
Bokbindareförbundet . . .	36	5 618	3 718	584	10.4	321	5 544	581	10.5
Bryggeriindustriarb.-förb. .	105	6 213	1 461	837	5.4	101	6 131	408	6.7
Byggnadsträarbetareförb. .	211	21 941	—	2 969	13.5	—	21 121	3 801	18.0
De förenade förbunden . .	50	7 630	2 492	611	8.0	207	7 605	575	7.6
Elektriska arbetareförb. . .	91	5 516	—	378	6.8	—	5 479	561	10.2
Gjutareförbundet	112	6 925	1	886	5.6	1	6 736	354	5.3
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	417	45 028	4 921	8 854	19.7	1 155	45 600	9 135	20.0
Gruvindustriarbetareförb. .	36	5 362	34	1 180	22.0	—	5 477	1 260	23.0
Handelsarbetareförb. . . .	234	25 093	8 545	2 820	9.2	346	25 132	2 378	9.5
Kommunalarbetareförb. . .	205	30 170	5 741	872	2.9	287	30 814	975	3.2
Litografiförbundet	16	2 028	99	81	4.0	3	2 148	119	5.6
Livsmedelsarbetareförb. . .	125	20 944	6 019	2 420	11.6	581	18 995	2 470	13.0
Metallindustriarb.-förb. . .	242	112 046	5 299	6 917	6.2	340	111 729	8 187	7.3
Järnbruksarbetare	57	25 573	71	964	3.8	—	25 543	1 453	5.7
Verkstadsarbetare	185	86 478	5 228	5 953	6.9	840	86 186	6 784	7.8
Murareförbundet	80	6 485	—	213	3.3	—	6 409	378	5.9
Målareförbundet	139	9 134	—	846	9.3	—	9 199	1 416	15.4
Pappersindustriarb.-förb. .	127	26 885	1 213	3 247	12.1	171	30 987	3 791	12.2
Sadelm.- o. tapetseraref. .	44	2 032	316	815	15.5	22	1 952	257	13.2
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	50	9 644	3 636	1 476	15.3	436	9 752	1 017	10.4
Skogs- o. flottingsarb.-förb.	297	14 112	1	8 123	57.6	—	13 097	6 634	50.7
Stenindustriarbetareförb. .	117	7 102	1	2 798	39.4	—	7 574	3 064	40.5
Sågverksindustriarb.-förb. .	195	17 733	1	3 419	19.3	—	21 111	5 379	25.5
Textilarbetareförbundet . .	115	32 628	19 846	2 189	6.6	1 228	32 791	2 291	7.0
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 453	1 905	167	6.8	158	2 433	177	7.3
Transportarbetareförb. . .	112	14 214	79	2 521	17.7	43	16 462	3 084	18.7
Träindustriarbetareförb. . .	189	12 380	176	2 047	16.5	22	12 457	1 990	16.0
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	179	—	53	29.6	—	180	58	32.2
Typografiförbundet	104	9 850	518	526	5.3	55	9 850	715	7.3
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	164	8 830	—	2 187	24.8	—	8 573	2 461	28.7
<i>Summa</i>	3 762	485 508	78 198	59 572	12.3	6 713	492 658	64 821	13.2
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 465	471 391	78 197	51 449	10.9	6 713	479 561	58 187	12.1

Antalet arbetslöshetsveckor (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juni uppgivits till inalles 253 800, vilket i genomsnitt motsvarar 4.3 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1 9 3 4							1 9 3 5						
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	
<i>Sverige. Arbetslöshet, i % . .</i>	14.0	12.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	22.5	20.2	18.5	16.1	12.1	10.9	
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	298	292	281	286	326	446	446	380	396	351	286	251	239	
<i>Arbetsstillgång (medelgod = 3.00)</i>	3.55	.	.	3.68	.	.	3.59	.	.	3.61	.	.	3.71	
<i>Sysselsättn.-index (1926-30=100)</i>	99.1	.	.	100.8	.	.	98.8	.	.	99.1	.	.	104.2	
<i>Norge. Arbetslöshet, i % . . .</i>	23.4	23.4	24.6	23.1	23.7	24.7	27.2	28.8	28.8	27.1	26.9	23.4	20.3	
<i>Danmark. Arbetslöshet, i % .</i>	15.5	15.3	15.5	16.4	18.3	22.3	30.3	29.5	28.3	22.3	18.3	14.4	12.6	
<i>Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .</i>	74	72	75	79	85	104	134	133	130	102	88	69	63	
<i>Finland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	16	11	11	12	16	19	19	22	23	22	18	13	6	
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	330	383	328	271	285	271	434	354	391	331	306	235	206	
<i>Sysselsättningsindex (1926=100)</i>	.	101.2	.	.	99.0	.	.	96.8	.	.	99.2	.	.	
<i>Storbritannien. Arbetslöshet, i %</i>	16.4	16.7	16.5	16.1	16.4	16.4	16.1	17.7	17.5	16.5	15.7	15.6	15.5	
<i>Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .</i>	2 150	2 185	2 195	2 144	2 182	2 185	2 151	2 397	2 358	2 225	2 114	2 114	2 068	
<i>Sysselsättningsindex (1924=100)</i>	106.8	106.5	106.9	107.6	107.1	107.2	107.6	105.5	105.8	107.1	108.3	108.5	108.8	
<i>Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	90	90	98	110	117	124	128	139	142	138	126	125	130	
<i>Nederländerna. Arbetslöshet, i %</i>	29.1	30.9	31.7	31.8	32.0	33.8	37.9	42.7	40.6	34.1	31.5	34.5	33.6	
<i>Arbetslöshetsindex</i>	25.2	26.7	27.3	27.5	28.2	29.6	33.5	35.7	35.2	32.0	30.2	29.5	—	
<i>Belgien. Arbetslöshet, i % . .</i>	34.0	35.6	34.6	34.1	33.9	35.9	39.7	40.8	40.1	37.5	32.6	29.4	—	
<i>Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	2 481	2 426	2 398	2 282	2 268	2 353	2 605	2 974	2 764	2 402	2 233	2 019	1 877	
<i>Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	1 078	1 089	1 093	1 055	1 064	1 122	1 300	1 621	1 540	1 242	1 096	992	947	
<i>Sysselsatta löntagare (i miljoner)</i>	15.5	15.5	15.6	15.6	15.6	15.5	14.9	14.4	14.7	15.3	15.9	16.4	16.5	
<i>Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)</i>	264	257	248	244	249	275	308	334	335	315	287	256	238	
<i>Schweiz. Arbetslöshet, i % . .</i>	12.4	12.3	12.8	13.3	13.7	16.0	20.1	23.8	23.6	19.9	16.8	14.6	—	
<i>Arbetsstillgång (medelgod = 100)</i>	88	.	.	84	.	.	82	.	.	76	.	.	—	
<i>Sysselsättn.-index (1 kv. 1925=100)</i>	85	.	.	84	.	.	82	.	.	81	.	.	—	
<i>Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)</i>	311	320	325	326	340	362	405	468	501	493	459	435	410	
<i>Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)</i>	345	350	358	353	382	408	454	527	546	527	492	466	433	
<i>Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	831	887	867	887	905	970	962	1 012	956	853	808	755	—	
<i>Estland. Oplac. arbetssökande</i>	903	493	838	1 016	1 796	2 927	2 739	3 406	3 721	3 121	2 247	1 358	856	
<i>Sysselsättn.-index (1 jan. 1927=100)</i>	120.9	116.9	113.4	112.3	111.7	110.9	109.4	111.0	117.4	122.2	124.8	—	—	
<i>Lettland. Oplac. arbetssökande</i>	1 019	904	949	999	1 796	5 012	7 854	7 604	7 008	6 451	5 961	—	—	
<i>Polen. Arbetslöshet, i % . . .</i>	14.6	14.0	13.8	13.8	14.0	15.9	19.7	23.7	24.5	24.1	22.5	30.7	—	
<i>Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %</i>	15.8	15.8	16.3	16.1	15.5	16.4	19.0	21.0	20.8	19.4	17.6	—	—	
<i>Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)</i>	583	569	572	576	599	669	752	818	833	805	735	1 666	603	
<i>Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	23	22	22	21	20	21	22	22	22	21	21	20	—	
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	337	346	311	338	329	333	381	380	375	348	321	380	—	
<i>Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)</i>	14	13	13	12	13	14	17	21	22	18	—	—	—	
<i>Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)</i>	9	10	11	10	11	12	16	27	30	27	16	13	11	
<i>Bulgarien. Arbetslösa (1 000-tal)</i>	33	25	24	21	23	30	39	36	40	45	40	—	—	
<i>Kanada. Arbetslöshet, i % . .</i>	18.0	17.9	16.5	16.4	16.2	17.5	18.0	18.0	18.2	16.7	17.0	15.9	—	
<i>Sysselsättningsindex (1926=100)</i>	101.0	99.9	98.8	100.0	100.2	98.9	94.4	94.6	96.4	93.4	95.2	97.6	99.5	
<i>Förenta st. Sysselsättningsindex:</i>														
<i>Bur. of Lab. St. (1923—25=100)</i>	81.1	79.6	79.8	75.8	78.4	76.8	78.0	78.7	81.2	82.4	82.4	—	—	
<i>Arbetslöshet, i %</i>	19.6	20.8	21.6	20.3	20.1	21.1	21.2	21.0	20.0	19.4	18.9	18.3	—	
<i>Australien. Arbetslöshet, i % .</i>	20.9	.	.	20.4	.	.	18.8	.	.	18.6	.	.	—	
<i>Nya Zeeland. Arbetslösa (1 000-tal)</i>	48	50	51	50	48	46	44	44	43	44	45	47	—	

¹ Reviderade siffror.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under juli 1935.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	12 565	5 912	4 648	213	Hallands län . .	995	341	160	292
Stockholms län .	2 800	1 796	1 167	156	Göteborgs stad .	8 667	3 721	3 020	233
Uppsala län . . .	1 572	1 032	793	152	Göteborgs o. Boh.l.	5 458	994	724	549
Södermanlands län	874	724	467	121	Älvsborgs län . .	1 322	474	275	279
Östergötlands län	1 667	1 021	670	163	Skaraborgs län . .	1 277	854	490	150
Norrköping . . .	1 032	281	212	367	Värmlands län . .	3 589	699	440	513
Jönköpings län .	1 518	671	410	226	Örebro län	3 546	1 028	491	345
Kronobergs län .	817	292	146	280	Västmanlands län	1 064	707	513	150
Norra Kalmar län	610	158	122	386	Kopparbergs län .	2 227	693	587	321
Södra Kalmar län	1 686	412	345	409	Gävleborgs län . .	3 383	822	684	412
Gotlands län . . .	321	253	149	127	Västernorrlands l.	4 942	438	895	1 128
Blekinge län . . .	2 975	927	526	321	Jämtlands län . . .	1 145	510	425	225
Kristianstads län.	1 284	1 265	748	102	Västerbottens län	1 484	486	397	305
Malmö h. l.: Malmö	4 410	1 591	1 147	277	Norrbottnens län .	3 511	1 307	1 278	269
Hälsingborg . . .	2 149	787	712	273	Tillsammans	81 872	32 135	23 851	255
Länet i övrigt .	2 982	1 939	1 210	154					

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbets-sökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	7 510	6 119	4 231	301	1 205	237	7 585	7 811	7 324	4 468	107
därav jordbruk . .	5 214	5 752	3 875	301	1 205	237	5 294	5 515	6 957	4 112	79
skogshush.	2 296	367	856	—	—	—	2 291	2 296	367	856	626
Industri o. hantverk	27 595	2 753	2 571	2 411	705	489	29 452	30 006	3 458	3 060	868
Sjöfart och fiske . .	6 037	1 940	1 885	265	214	169	6 190	6 302	2 154	2 054	293
Handel o. samfärdsel	7 447	2 442	2 215	2 803	3 696	2 379	9 691	10 250	6 138	4 594	167
Husligt arbete . . .	28	14	9	7 213	8 743	4 929	5 459	7 241	8 757	4 938	83
Diversearbete . . .	16 248	1 685	1 671	1	5	5	15 764	16 249	1 690	1 676	961
Ungd. ut. särsk. utb.	2 777	—	—	1 236	—	—	3 765	4 013	—	—	—
Reservarbete	—	2 613	2 560	—	1	1	—	—	2 614	2 561	—
Summa	67 642	17 566	15 142	14 230	14 569	8 209	77 906	81 872	32 135	23 851	255
Därav under 18 år	3 258	2 253	1 840	2 521	1 998	1 357	5 482	5 779	4 251	3 197	136
Summa juni 1935	74 057	20 612	17 599	13 536	16 054	9 241	83 485	87 593	36 666	26 840	239
„ juli 1934	76 166	19 031	17 602	11 599	11 075	6 622	84 540	87 765	30 106	24 224	292
„ „ 1933	109 118	14 672	13 980	13 560	9 739	6 490	120 217	122 678	24 411	20 470	503
„ „ 1932	70 408	12 127	11 423	12 812	10 385	7 025	79 723	83 220	22 512	18 448	370

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 872 platser, varav 1 560 manliga och 312 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 274, 2 889 och 385 samt under nästlidna månad resp. 3 143, 2 732 och 411.

Jord- och stenindustri			Trävaruindustri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedelsindustri			Textil- och beklädnadsindustri			Läder-, hår- o. gummiindustri			Kemisk-teknisk industri		
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
5 767	207	200	4116	206	185	1046	62	60	978	70	68	715	26	20	2 873	77	74	617	15	15
28	7	6	170	33	28	108	6	6	166	12	12	85	9	9	212	23	22	30	2	2
27	4	4	59	13	9	28	3	3	34	—	—	9	3	2	24	—	—	1	—	—
8	—	—	197	3	1	3	—	—	18	—	—	11	—	—	132	—	—	—	—	—
1	1	1	26	—	—	1	1	1	6	—	—	6	—	—	1	1	1	1	—	—
10	3	3	57	10	4	5	—	—	18	1	1	9	1	1	18	1	1	—	—	—
2	2	2	32	2	2	44	3	2	14	—	—	80	1	1	16	—	—	3	—	—
12	—	—	111	—	—	11	—	—	31	1	1	29	3	3	177	2	2	138	2	2
121	2	2	27	2	2	12	—	—	5	—	—	2	—	—	26	4	4	—	—	—
88	3	1	189	1	1	3	—	—	59	1	1	17	—	—	9	—	—	17	—	—
1	—	—	2	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—
973	28	28	27	—	—	2	—	—	30	1	—	5	—	—	29	—	—	1	—	—
50	8	4	8	1	—	5	1	1	16	1	1	4	—	—	18	—	—	—	—	—
22	—	—	79	9	7	20	2	2	72	1	1	70	1	1	257	3	3	62	—	—
10	1	1	10	—	—	7	—	—	17	1	1	8	—	—	110	1	1	3	—	—
266	40	40	13	3	3	9	—	—	128	15	14	20	5	—	174	6	5	38	—	—
140	—	—	39	—	—	17	12	12	26	—	—	12	—	—	65	3	3	—	—	—
29	2	2	353	15	15	105	10	10	100	14	11	89	2	2	201	3	3	37	11	11
3 583	75	75	48	—	—	13	—	—	50	3	3	88	—	—	47	—	—	69	—	—
12	10	10	23	2	2	62	18	18	10	—	—	54	—	—	17	2	1	88	—	—
19	16	16	37	6	6	4	—	—	32	10	9	9	—	—	35	27	27	120	—	—
167	2	2	163	6	6	66	1	1	27	1	—	52	—	—	40	1	1	1	—	—
15	—	—	46	10	9	12	2	1	10	2	2	15	—	—	185	—	—	1	—	—
11	—	—	21	—	—	2	—	—	14	2	2	5	—	—	2	—	—	—	—	—
9	—	—	144	—	—	40	—	—	5	1	1	3	—	—	2	—	—	—	—	—
35	—	—	443	8	8	23	1	1	37	1	1	29	—	—	23	—	—	1	—	—
84	—	—	1104	2	2	414	2	2	27	—	—	1	—	—	32	—	—	6	—	—
13	1	1	6	—	—	14	—	—	7	—	—	3	—	—	4	—	—	—	—	—
18	2	2	279	31	31	8	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
13	—	—	403	49	49	8	—	—	8	—	—	—	1	1	14	—	—	—	—	—
6	—	—	8	5	5	84	86	68	171	223	189	955	312	203	1 100	32	28	29	11	11
1	—	—	2	3	3	43	69	52	60	99	68	199	144	100	68	17	14	14	11	11
—	—	—	—	—	—	1	—	—	8	4	2	9	5	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	65	—	—	68	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	11	8	7	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	9	—	—	7	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	2	24	—	—	—	—	—	3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	1	—	67	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	4	7	3	2	1	2	1	—	—	—
1	—	—	1	—	—	16	9	9	22	20	15	201	62	43	155	2	2	6	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	1	—	16	2	2	71	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	35	2	1	74	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	13	—	—	—	—	—
—	—	—	2	2	—	21	8	7	46	42	35	225	54	35	39	1	1	3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	—	18	12	1	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	9	8	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	1	4	2	1	10	9	9	2	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	2	39	—	—	512	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	1	18	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	8	—	—	7	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—

	Arbetsför- medlings- anstalter	Byggnads- verksamhet			Kraft- o. värmepro- duktion			Sjöfart och fiske			Kontors- arbete			Butika- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	<i>Manl. avdeln. . .</i>	5 895	1317	1280	822	67	64	6 087	1940	1885	977	181	160	2 894	820	802
1	Stockholms stad . . .	1 418	217	205	127	9	9	437	265	242	414	113	100	1 034	191	176
2	Stockholms län . . .	260	55	48	18	1	1	54	22	20	20	—	—	67	11	11
3	Uppsala län . . .	79	1	1	3	—	—	13	—	—	17	—	—	18	1	1
4	Södermanlands län . . .	14	2	2	5	1	1	69	32	32	3	—	—	10	5	5
5	Östergötlands län . . .	92	25	24	4	—	—	19	10	10	7	—	—	26	1	1
6	Norrköping . . .	152	7	7	7	—	—	85	49	49	15	1	—	73	1	1
7	Jönköpings län . . .	80	37	37	8	—	—	5	—	—	17	—	—	20	2	2
8	Kronobergs län . . .	127	—	—	4	—	—	2	—	—	3	—	—	2	—	—
9	Kalmar län . . .	105	34	33	4	—	—	452	81	81	10	—	—	30	—	—
10	Gotlands län . . .	3	—	—	1	—	—	62	17	14	—	—	—	2	—	—
11	Blekinge län . . .	59	5	5	5	—	—	303	100	100	15	—	—	30	2	2
12	Kristianstads län . . .	30	13	12	1	—	—	35	13	13	15	—	—	24	1	1
13	Malmö. l.: Malmö . . .	197	27	26	32	2	2	276	90	85	65	10	9	195	1	1
14	Hälsingborg . . .	101	25	25	3	1	1	667	286	282	21	—	—	47	13	13
15	Länet i övrigt . . .	55	35	33	12	39	39	255	69	68	19	—	—	96	10	10
16	Hallands län . . .	91	8	4	4	—	—	59	11	9	10	—	—	35	—	—
17	Göteborgs stad . . .	335	85	84	25	9	8	2 197	586	574	204	50	45	455	68	66
18	Göteborg. o. Boh. län . . .	188	50	50	8	2	—	143	39	39	11	1	1	37	2	2
19	Älvsborgs län . . .	152	26	26	6	—	—	12	—	—	10	—	—	32	—	—
20	Skaraborgs län . . .	40	22	22	2	—	—	11	1	1	6	—	—	20	5	5
21	Värmlands län . . .	598	39	38	11	3	3	45	27	27	21	2	1	19	—	—
22	Örebro län . . .	73	16	15	9	—	—	9	—	—	17	1	1	32	3	2
23	Västmanlands län . . .	27	7	7	1	—	—	20	6	6	5	1	1	6	1	1
24	Kopparbergs län . . .	76	13	13	1	—	—	2	—	—	4	—	—	5	—	—
25	Gävleborgs län . . .	202	17	17	14	—	—	244	77	75	18	1	1	32	—	—
26	Västernorrlands l. . .	274	4	4	3	—	—	392	120	119	9	—	—	23	—	—
27	Jämtlands län . . .	76	6	6	1	—	—	1	—	—	3	—	—	10	2	2
28	Västerbottens län . . .	67	37	37	—	—	—	96	16	16	7	—	—	2	—	—
29	Norrbottnens län . . .	424	504	504	3	—	—	72	23	23	11	1	1	12	—	—
	<i>Kvinnl. avdeln. . .</i>	—	—	—	—	—	—	265	214	169	262	124	77	559	277	181
1	Stockholms stad . . .	—	—	—	—	—	—	147	133	112	121	68	38	200	109	58
2	Stockholms län . . .	—	—	—	—	—	—	—	3	2	4	1	—	9	7	—
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	4	2
4	Södermanlands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	9	2	2
5	Östergötlands län . . .	—	—	—	—	—	—	1	4	3	1	—	—	13	3	2
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	2	2
7	Jönköpings län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	1	1
8	Kronobergs län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	18	1	1	—	—	—	5	1	1
10	Gotlands län . . .	—	—	—	—	—	—	7	1	1	—	—	—	3	—	—
11	Blekinge län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	7	2	1
12	Kristianstads län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	19	6	5
13	Malmö. l.: Malmö . . .	—	—	—	—	—	—	6	3	8	56	15	13	132	55	52
14	Hälsingborg . . .	—	—	—	—	—	—	15	8	8	—	1	—	8	10	10
15	Länet i övrigt . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9	4	3
16	Hallands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	2	2
17	Göteborgs stad . . .	—	—	—	—	—	—	58	48	28	57	29	19	87	54	30
18	Göteborg. o. Boh. län . . .	—	—	—	—	—	—	1	3	2	—	—	—	10	3	1
19	Älvsborgs län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	1	1	5	2	—
21	Värmlands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	5	—	—	6	3	3
23	Västmanlands län . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	2	14	5	4
24	Kopparbergs län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
25	Gävleborgs län . . .	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	1	—	2	—	—
26	Västernorrlands l. . .	—	—	—	—	—	—	11	5	5	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—
28	Västerbottens län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	1
29	Norrbottnens län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—

Hotell- o. restaurang- rörelse				Land- transport			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete				Diversearbete				Ung- dom ut. utb.		Reserv- arbete		
Ans.	L. p.	T. p.		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.		Ans.	L. p.	T. p.		Ans.	L. p.	T. p.		
358	115	90	3 197	1 688	1 520	521	188	184	28	14	9	16 248	1685	1671	2 777	2 613	2 560					
187	22	22	1 017	558	494	175	43	42	15	5	5	873	45	45	392	216	216	1				
20	9	6	187	33	22	15	2	1	1	1	—	486	84	82	41	44	44	2				
3	1	1	39	20	20	3	—	—	—	—	—	262	49	49	82	437	412	3				
4	1	1	21	22	19	—	—	—	—	1	1	91	45	45	24	5	5	4				
3	2	2	62	37	34	5	—	—	4	—	—	296	44	44	54	5	5	5				
4	—	—	108	31	25	2	—	—	1	1	—	146	5	5	28	22	22	6				
7	1	1	56	34	31	7	1	—	—	1	1	359	28	28	16	143	143	7				
—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	309	34	34	4	10	10	8				
3	—	—	62	10	9	2	—	—	1	—	—	543	42	42	26	40	40	9				
1	—	—	36	16	13	3	—	—	—	—	—	33	6	6	—	1	1	10				
7	2	2	88	48	46	55	—	—	3	—	—	778	24	24	7	61	60	11				
3	1	1	52	20	16	12	—	—	—	—	—	205	49	44	12	4	4	12				
16	6	4	287	140	181	23	2	2	—	1	—	650	18	18	216	62	62	13				
6	3	3	98	23	23	23	—	—	—	—	—	287	9	9	107	24	24	14				
6	3	3	78	35	32	18	1	1	—	—	—	604	132	132	62	158	158	15				
3	2	1	33	7	6	11	—	—	—	—	—	152	13	9	26	14	14	16				
41	37	32	398	522	478	67	87	86	2	1	—	1 052	172	172	438	77	77	17				
7	15	11	100	24	22	3	—	—	—	—	—	522	47	46	112	230	230	18				
—	—	—	45	7	7	5	—	—	1	—	—	445	35	35	29	32	21	19				
5	3	3	52	11	10	17	2	2	—	—	—	810	50	50	33	42	42	20				
4	1	1	68	6	5	8	—	—	—	—	—	1 114	34	34	113	81	81	21				
7	2	1	21	27	21	9	—	—	—	3	2	626	35	34	60	27	27	22				
2	2	2	70	17	17	2	—	—	—	—	—	253	51	51	29	6	6	23				
3	2	2	19	4	4	—	—	—	—	—	—	866	93	93	105	210	210	24				
3	—	—	79	13	12	12	—	—	—	—	—	971	72	72	140	160	160	25				
1	—	—	58	—	—	3	—	—	—	—	—	1 821	41	41	202	176	161	26				
10	—	—	37	10	10	17	—	—	—	—	—	364	66	65	50	84	84	27				
—	—	—	6	2	2	2	—	—	—	—	—	601	128	128	75	59	59	28				
2	—	—	66	11	11	21	—	—	—	—	—	1 229	234	234	294	183	182	29				
1518	2495	1607	143	369	248	321	431	268	7 218	8 743	4920	1	5	5	1 236	1	1					
639	770	653	59	197	132	146	143	100	2 144	2 079	1417	—	5	5	393	—	—	1				
31	63	26	—	17	1	26	27	11	211	430	131	—	—	—	26	—	—	2				
22	28	20	3	6	6	3	8	8	108	156	69	—	—	—	22	—	—	3				
28	37	29	3	6	6	6	6	6	158	236	117	—	—	—	41	—	—	4				
32	53	42	1	5	5	8	8	5	280	340	181	—	—	—	65	—	—	5				
5	9	3	1	4	4	1	1	—	58	86	43	—	—	—	12	—	—	6				
25	51	27	1	1	1	1	2	—	141	219	80	—	—	—	11	—	—	7				
12	21	8	1	1	1	1	1	1	81	99	42	—	—	—	—	—	—	8				
33	37	34	2	—	—	3	4	4	174	181	115	—	—	—	20	—	—	9				
19	20	14	2	—	—	10	5	5	55	82	46	—	—	—	—	—	—	10				
26	56	29	7	8	4	3	4	3	245	372	148	—	—	—	—	—	—	11				
74	153	76	1	2	1	2	5	3	232	328	189	—	—	—	7	—	—	12				
78	154	80	3	30	28	18	14	9	679	663	437	—	—	—	189	—	—	13				
26	55	36	5	11	6	3	5	4	141	132	101	—	—	—	71	—	—	14				
21	63	34	7	5	5	4	10	5	189	285	139	—	—	—	45	—	—	15				
14	41	18	1	6	5	1	8	—	79	89	39	—	—	—	17	1	1	16				
140	335	168	32	52	32	31	72	52	666	922	628	—	—	—	206	—	—	17				
39	100	50	—	—	—	3	5	2	143	197	73	—	—	—	24	—	—	18				
13	25	15	—	—	—	5	7	3	81	146	54	1	—	—	—	—	—	19				
11	30	18	3	—	—	4	20	7	179	247	100	—	—	—	15	—	—	20				
24	43	28	—	2	—	11	23	9	144	234	108	—	—	—	6	—	—	21				
27	59	23	3	2	1	7	25	5	183	370	142	—	—	—	16	—	—	22				
26	81	66	2	10	7	7	8	7	253	230	159	—	—	—	35	—	—	23				
39	56	35	—	—	—	4	5	3	121	148	87	—	—	—	—	—	—	24				
34	49	26	4	3	2	7	8	4	138	172	94	—	—	—	15	—	—	25				
7	16	6	—	—	—	1	—	—	19	29	12	—	—	—	—	—	—	26				
46	49	23	1	—	—	3	9	7	90	62	32	—	—	—	—	—	—	27				
20	36	16	1	1	1	2	2	2	94	137	82	—	—	—	—	—	—	28				
7	5	4	—	—	—	1	1	1	127	72	64	—	—	—	—	—	—	29				

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under juli månad 1935. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Under juli ha åtskilliga varuslag varit underkastade prisförskjutningar i uppåtgående riktning. Detta är särskilt fallet beträffande kött, fläsk, ägg, fisk samt äpplen och apelsiner. Smörpriserna i detaljhandeln ha under månaden fallit, sedan partinoteringen sänkts.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—juli 1935 och 1931—juli 1935. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln till och med juli 1935 med utgångspunkt dels från tiden före världskrigets utbrott, dels från 1931 (den genomsnittliga prisnivån i december 1930, mars, juni och september 1931), meddelas efterföljande serier av *vägda* indextal.

Basperiod	Å r s m e d e l t a l									1 9 3 5			
	Juli 1914	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1:a kv.	2:a kv.	juni	juli
juli 1914 . .	100	153	154	150	140	131	127	123	124	127	128	130	132
år 1931 . . .	.	.	.	.	.	100	97	98	94	96	97	99	100

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under juli stigit med 2 enheter. Det må noga observeras, att ovan angivna indextal endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1935, 156 med juli 1914 som utgångspunkt och 98 med 1931 som basår (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 504).

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	maj 1935			juni 1935				juli 1935			
	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27
<i>Rörlig basperiod:</i> } (föreg. vecka = 100)	100·29	100·12	100·20	100·07	100·17	100·01	100·07	100·20	99·92	100·11	99·98
<i>Fast basperiod:</i> } (sept. 1931 = 100)	100·4	100·5	100·7	100·8	101·0	101·0	101·0	101·2	101·1	101·3	101·2

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1934	Juli 1934	Maj 1935	Juni 1935	Juli ¹ 1935	Höjn. el. sänkn. i %	
									juli 1914— juli 1935	juli 1934— juli 1935
Mjök: oskummad	l	14	47	21	21	21	21	21	+ 40.0	0.0
separerad	„	6	23	7	7	7	7	7	+ 16.7	0.0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	276	276	275	276	265	+ 13.7	— 4.0
mat- (lands-)	„	218	727	253	251	256	257	250	+ 19.0	— 0.4
Ost: helfet, småpipig, okryddad	„	164	624	170	173	174	174	175	+ 8.7	+ 1.2
halvfet,	„	121	500	125	126	127	127	128	+ 7.6	+ 1.6
Margarin, växt-, ej smörblandad	„	135	433	141	136	133	133	133	— 8.6	— 2.2
Ägg, svenska, färska	tjog	159	681	168	126	127	142	149	+ 8.8	+ 18.8
Potatis: gammal	5 l	28	71	36	33	42	45	44	+ 37.5	+ 33.8
„	hl	„	1271	519	481	635	675	705	„	+ 46.6
färsk, svensk	5 l	46	102	62	75	—	—	124	+ 20.4	+ 65.3
Gula ärtor, svenska	kg	31	78	42	41	52	52	52	+ 73.8	+ 26.8
Bruna bönor, holländska	„	48	214	53	52	60	61	61	+ 32.6	+ 17.8
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	„	81	75	35	35	38	38	38	+ 22.6	+ 8.6
råg-, samm. el. toppat, svenskt	„	22	56	23	24	24	24	25	+ 19.0	+ 4.2
rågsikt-, svenskt, märket 000	„	27	73	31	32	33	33	33	+ 22.2	+ 3.1
Gryn: havre-, ångpreparerade	„	36	99	34	34	35	35	35	— 2.8	+ 2.9
ris-, burma-el. svenska prima	„	41	111	41	41	40	40	40	+ 2.6	— 2.4
Rågröd: hårt (grovt spisbröd	„	41	96	59	59	59	59	59	+ 43.9	0.0
knäckebröd	„	„	„	84	83	82	82	82	„	— 1.2
sötlimpa eller siktbröd	„	88	96	58	57	58	58	58	+ 52.6	+ 1.8
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	„	30	64	45	45	45	45	45	+ 45.2	0.0
Vetebröd: skorpor, ordinära	„	76	230	134	134	131	131	132	+ 76.0	— 1.5
mjukt matbröd, bakat med vatten	„	43	116	71	71	72	72	72	+ 63.6	+ 1.4
billigaste sort)	„	60	167	84	84	85	84	85	+ 44.1	+ 1.2
mjukt kaffebröd, billigaste sort	„	„	„	98	97	97	97	97	„	0.0
Nötkött, färskt: stek	„	122	563	156	160	172	177	184	+ 55.9	+ 15.0
soppkött	„	100	490	121	124	187	139	144	+ 48.5	+ 16.1
Kalkkött, stek: gödkalv	„	181	512	198	201	214	218	222	+ 69.5	+ 10.4
spädkalv	„	72	312	117	118	123	126	128	+ 85.5	+ 8.5
Färkött, färskt, stek	„	133	600	192	207	205	212	219	+ 61.0	+ 5.8
Malet nötkött (köttfärs)	„	„	„	147	150	161	167	178	„	+ 18.7
Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	133	605	186	183	160	180	192	+ 50.0	+ 44.4
salt, svenskt (sidfläsk)	„	140	619	141	137	164	185	198	+ 46.7	+ 44.5
„ amerikanskt (ryggfläsk)	„	„	„	158	158	162	163	165	„	+ 4.4
Fisk, färsk: abborre	„	75	202	107	106	98	97	103	+ 37.3	— 2.8
gädda	„	108	333	152	159	132	141	153	+ 35.4	— 3.8
sill	„	34	110	62	75	60	63	67	+ 76.3	— 10.7
strömming	„	38	114	57	59	53	56	58	+ 56.8	— 1.7
torsk	„	55	160	87	87	86	87	90	+ 63.6	+ 3.4
rödspotta (spätta)	„	79	244	143	142	136	140	145	+ 81.3	+ 2.1
kolja	„	„	„	113	112	112	115	116	„	+ 3.6
Salt sill, prima islanda-	„	45	148	49	50	51	52	52	+ 20.9	+ 4.0
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	56	223	63	63	63	64	64	+ 12.3	+ 1.6
Kaffe, rostat, santosblandning	„	„	„	301	303	290	288	287	„	— 5.8
Socker, bit-	„	67	133	46	46	46	46	46	— 28.1	0.0
Salt, matsalt	„	„	32	16	16	15	15	15	„	— 6.3
Äpplen, ät-	„	„	„	97	116	108	111	133	„	+ 14.7
Äpelsinor, medelstora	dussin	„	„	111	114	116	123	143	„	+ 25.4
Bananer, prima	kg	„	„	161	156	169	169	169	„	+ 8.3
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	„	„	„	106	106	102	102	103	„	— 2.8
Vitkål, svensk	„	„	„	24	33	25	26	30	„	— 9.1
Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	„	„	24	24	24	24	24	„	0.0
Svagdricka	l	6	16	16	16	15	15	15	+ 150.0	— 6.3
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	„	„	35	35	35	35	35	„	0.0
Fotogen, Water White	l	20	71	22	22	20	20	20	0.0	— 9.1
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	„	„	17	17	17	17	17	„	0.0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	„	720	2310	920	915	945	945	945	+ 29.5	+ 3.3
barr-,	„	575	1895	715	710	725	725	730	+ 24.8	+ 2.8
Kol: antracit- (svalnöts), hemkörd	hl	401	„	613	611	616	614	613	+ 56.4	+ 0.8
hushålls- (fyrkol), prima,	„	234	„	287	286	291	292	291	+ 27.1	+ 1.7
Koks: ca 20—40 mm, hemkörd	100 kg	„	„	437	434	455	456	454	„	+ 4.6
ca 40—60 el. 60—80 mm,	„	„	„	421	418	436	437	436	„	+ 4.3

¹ Uppgifterna avse sidfläsk.² Preliminära siffror.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i föregående häfte av denna tidskrift meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna i Sverige lämnas i nedanstående tabeller en sammanställning av motsvarande indextal från vissa främmande länder.

Tab. 1. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel — inkl. dryckesvaror och tobak — bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Juli 1914 = 100	S v e r i g e						N o r g e						D a n m a r k					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1929	148	200	161	184	187	178	156	175	147	159	—	195	154	196	185	197	211	179
„ 1930	138	205	159	180	176	178	151	174	144	153	—	195	142	200	179	179	200	176
„ 1931	127	206	153	173	173	176	137	173	140	143	—	189	125	203	169	157	177	173
„ 1932	124	206	146	168	172	177	138	172	138	144	—	188	122	205	168	163	152	179
„ 1933	120	202	138	162	187	175	136	172	135	142	—	187	128	209	171	175	173	182
„ 1934	123	201	136	166	191	174	137	168	135	144	—	188	134	210	178	191	199	183
sept./okt. „	125	201	136	167	189	174	140	166	134	144	—	188	139	210	178	193	199	182
dec./jan. 1935	124	201	137	168	189	174	139	166	134	144	—	188	139	216	176	192	199	183
mars/apr. „	126	198	137	167	178	174	140	166	134	144	—	189	143	216	175	192	199	183
juni/juli „	129	198	137	167	178	174	143	166	134	143	—	188	147	216	174	192	214	183

Tab. 2. Levnadskostnader. Internationell översikt.

1914 (eller annat för- krigsår)= 100	Sve- rige	Nor- ge	Dan- mark	Fin- land	Stor- bri- tan- nien	Tysk- land	Frank- rike (Paris)	Bel- gien	Hol- land (Am- ster- dam)	Schweiz	Ita- lien (Mi- la- no)	För- enta- sta- ter- na	Ka- na- da	Syd- afri- ka	Nya Zee- land
juni/juli 1929	169	164	173	1192	161	153	556	867	169	161	544	170	156	132	160
„ 1930	164	161	165	1189	155	148	572	866	162	158	531	167	156	129	158
„ 1931	158	151	154	1003	147	138	589	798	153	150	488	150	137	123	145
„ 1932	156	149	154	985	143	121	535	708	141	138	465	136	125	118	„
„ 1933	153	147	160	967	138	119	516	697	137	131	447	128	120	115	126
„ 1934	155	148	166	948	141	122	522	653	140	129	419	136	122	116	129
juli/ang. „	„	148	„	950	142	123	„	654	„	129	420	„	122	116	129
ang./sept. „	„	150	„	969	143	123	„	659	„	129	415	„	123	116	129
sept./okt. „	155	149	168	970	143	123	511	660	140	129	416	„	123	116	129
okt./nov. „	„	149	„	981	144	123	„	664	„	129	418	„	123	116	129
nov./dec. „	„	149	„	1005	144	123	„	663	„	129	421	„	123	116	129
dec./jan. 1935	155	149	169	986	143	123	504	653	139	129	424	139	123	116	130
jan./febr. „	„	148	„	978	142	122	„	642	„	128	421	„	123	116	130
febr./mars „	„	149	„	969	141	123	„	632	„	127	423	„	123	116	132
mars/april „	155	149	170	964	139	122	494	621	137	127	423	„	124	116	132
april/maj „	„	149	„	963	139	122	„	629	„	127	423	„	124	116	132
maj/juni „	„	150	„	956	140	123	„	638	„	127	425	„	123	116	133
juni/juli „	156	150	173	„	143	123	490	649	—	126	„	—	„	116	„

Litteraturoversikt.

(Juli 1935.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

- BUTLER, H. Den økonomiske og sociale udvikling i 1934. *Socialt arbeid* 1935, nr 6.
 DUPRIEZ, L. H. Einwirkungen der langen Wellen auf die Entwicklung der Wirtschaft seit 1800. *Weltwirtschaftliches Archiv* B. 42, s. 1.
 FISHER, A. G. B. The economic implications of material progress. *International labour review* juli 1935.
 MÖNCH, H. Die menschlich-organischen Grundlagen der öffentlichen Arbeitsverwaltung. *Soziale Praxis* 1935, nr 29.
 SÖDERLUND, G. Motsättningen mellan kapital och arbete. *Industria* 1935, nr 14.
 WISTRAND, K. Socialpolitiken är bunden vid ekonomin. (Föredrag.) *Industria* 1935, nr 14.

Sverige.

- EGRELL, G. E. Arbetsledaren i den industriella produktionen. *Arbetsledaren* 1935, nr 12.
 Sociala frågor vid årets riksdag. *Verkstäderna* 1935, nr 7.

Amerikas förenta stater.

- B[UNIU], A. Pyrrhussegrar och nederlag i U. S. A. *Industria* 1935, nr 15.
 LARSSON, GÖSTA. Storm över Amerika. *Fackföreningsrörelsen* 1935, nr 28.
 Man-hours of labor per unit of output in steel manufacture. *Monthly labor review* maj 1935.
 The Schechter case and labor relations. *Conference board service letter* 1935, nr 6.
 U. S. A. National recovery act. *Norges industri* 1935, nr 13.

Finland.

- Automobilolyckorna och deras orsaker år 1934. *Social tidskrift* 1935, nr 6.

Tjeckoslovakien.

- FREY, O. Tjeckoslovakisk socialpolitik. *Fackföreningsrörelsen* 1935, nr 26.

Tyskland.

- MÜLLER, A. Jugendfragen der Wirtschafts- und Sozialgestaltung. *Soziale Praxis* 1935, nr 30.
 SCHICKENBERG, W. Träger der »Kleinrentnerhilfe«. *Soziale Praxis* 1935, nr 30.

Arbetarskydd.

- FOLKHARD, S. Risk analysis. *Industrial safety survey* 1935, nr 3.
 LÖBL, O. Über die Zweihandelnrückung an Exzenterpressen. *Reichsarbeitsblatt* 1935, nr 20.
 WIETVELDT, W. Zur Belüftung von Arbeitsräumen durch natürlichen Luftauftrieb. *Reichsarbeitsblatt* 1935, nr 20.

Amerikas förenta stater.

- SZCZEPANSKI. Sicherheit in amerikanischen Erdölkrackanlagen. *Reichsarbeitsblatt* 1935, nr 20.
 Cases of industrial anthrax, 1929 to 1933. *Monthly labor review* maj 1935.
 Miners' welfare activities in Great Britain. *Monthly labor review* maj 1935.

Norge.

- RÖMCKE, F. Tilsyn med arbeid. Omkring den fremlagte lovproposisjon. *Socialt arbeid* 1935, nr 6.

Rumänien.

- Labour inspection in Rumania, 1928—1931. *International labour review* juni 1935.

Tyskland.

- GRÜNING. Zur Frage: Sind neu oder wieder in den Betrieb Eintretende besonders unfallgefährdet? *Reichsarbeitsblatt* 1935, nr 20.

Arbetslön och arbetstid.

- CASPARSSON, R. 40-timmarsveckan och internationella arbetskonferensen. *Fackföreningsrörelsen* 1935, nr 27.
 HOFSTEN, E. v. Lönenivåns höjd i olika länder. *Fackföreningsrörelsen* 1935, nr 29.
 WISTRAND, K. 40-timmarsveckan och internationella arbetsbyrån i Genève. *Industria* 1935, nr 15.
 Hur ha de privatanställda i utlandet sin semester ordnad? *Industritjänstemannen* 1935, nr 7.

Sverige.

- RYDBERG, H. Semestern i lagförslaget. *Industritjänstemannen* 1935, nr 6.

Statmakternas behandling av ämbetsmännens lönefråga. Sv. trafiktidning 1935, nr 29.

Amerikas förenta stater.

HINRICHS, A. F. Historical review of wage rates and wage differentials in the cotton-textile industry. Monthly labor review maj 1935.

Average annual earnings in manufacturing industries in Ohio, 1929 to 1933: Part I. Monthly labor review maj 1935.

Employment of children in newspaper and magazine distributing. Monthly labor review maj 1935.

Employment of women in clerical work. Monthly labor review maj 1935.

Hours of work and wages in the United States under the codes of fair competition. International labour review juni 1935.

Salaries and working conditions of newspaper editorial employees. Monthly labor review maj 1935.

Tyskland.

BIRKENHOLZ, C. Nationalsozialistische Sozialpolitik auf den Reichsautobahnen. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 19.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Arbeitslosigkeit der Jugendlichen und Verlängerung der Schulpflicht. Soziale Praxis 1935, nr 28.

Sverige.

STOLPE, H. Ungdomsarbetslösheten. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 26.

The final report of the Swedish unemployment enquiry. International labour review juli 1935.

Amerikas förenta stater.

Federal work-relief act of 1935. Monthly labor review maj 1935.

Selection of men for the Civilian conservation corps. Monthly labor review maj 1935.

State unemployment-insurance laws. Monthly labor review maj 1935.

Unemployment survey of Lancaster, Pa., 1934. Monthly labor review maj 1935.

Argentina.

SEWERS, E. Unemployment in Argentina. International labour review juni 1935.

Australien.

GILES, G. R. Unemployment among young people in Australia. International labour review juni 1935.

Danmark.

KAMPMANN, V. Antallet af Personer som modtager offentlig Understøttelse. Socialt Tidsskrift 1935, nr 6.

Schweiz.

Erhebung über die Zahl der Lehraustritte. Die Volkswirtschaft 1935, nr 7.

Soc. rådsrepublikernas union.

SCHWARZ, S. Kvinnoarbetet i Sovjet. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 29.

Storbritannien.

Employment of women and young persons on the two-shift system. The Ministry of labour gazette 1935, nr 7.

Tyskland.

FISCHLER, J. Den tyska arbetstjänsten. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 30.

HETZELL, K. Vermittlung, Anwerbung und Verpflichtung von Arbeitnehmern nach dem Ausland. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 21.

Die deutsche Frau im Beruf. Mitteilungen des Hamburgerischen Welt-Wirtschafts-Archivs 15 juli 1935.

Die Neufassung der Verordnung über verstärkte Kurzarbeiterunterstützung. Soziale Praxis 1935, nr 29.

Befolkningsfrågan.

LASORSA, G. Fertilità e fecondità della donna secondo l'età. Journal de la Société hongroise de statistique 1935, nr 1/2.

Finland.

PALMÉN, A. J. Finlands steriliseringslag. Social tidskrift 1935, nr 7.

Storbritannien.

NIXON, J. W. The size, constitution and housing standards of the family in England and Wales, 1911 to 1931. Revue de l'Institut international de statistique 1935, nr 2.

Bostadsförhållanden.

GECK, A. Lösungsversuche von Industriesiedlungsproblemen in England und Frankreich. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 19.

STRÖCKLE, E. Weltwirtschaftskrise und Wohnungsnot. Ein Rückblick auf den internationalen Wohnungskongress in Prag. Soziale Praxis 1935, nr 29.

THIRRING, G. Réflexions sur la sociographie des maisons et logements. Bulletin de l'Institut international de statistique XXVIII, nr 2.

Sverige.

ANGER, F. Bostadshyrornas utveckling i Stockholm under åren 1914—34. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 15.

SJÖFÄLT, E. E. Bostadsförbättringsverksamheten. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1935, nr 7.

— Bostäderna på landet. Lantarbetaren 1935, nr 23.

Amerikas förenta stater.

Bostadsproblemet i Amerika. Byggnadsvärlden 1935, nr 26.

Frankrike.

Le droit de mutation pour achat de terrains destinés à la construction d'habitations à bon marché. Le musée social 1935, nr 6.

Storbritannien.

FISCHER, G. Bostadshygieniska studier i England och Skottland. Sv. läkartidningen 1935, nr 80.

Tyskland.

KRUG. Zinslose zweite Hypotheken für die Volks-siedlung. Ein Vorschlag. Soziale Praxis 1935, nr 28.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

BYLANDER, Å. Socialnämnd eller ej? Kommunaltjänstemännen 1935, nr 6.

HALLBÄCK, G. Nytt från läkekonst och social-medicinskt arbete. Svenska röda korset 1935, nr 6.

Föreningsväsen.

Tjänstemännen och det internationella samarbetet. Sv. trafiktidning 1935, nr 27.

Amerikas förenta stater.

BROWN, N. F. SON. Socialist labor party. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 26.

Storbritannien.

OLJELUND, S. Engelska utskikter över fackföreningsrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 30.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

HAGLUND, P. Ortopedins nuvarande ställning i Sverige. Sv. läkartidningen 1935, nr 28.

NYLÉN, E. Om tuberkulosdödligheten i Sverige under senare tid. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalskrift 1935, nr 2.

Jugoslavien.

COLOMBAIN, M. Rural hygiene and health co-operative societies in Yugoslavia. International labour review juli 1935.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

SJÖFÄLT, E. E. Konsulentfrågan inom egnahemsverksamheten. Landtmannen 1935, nr 28.

Finland.

HAATAJA, K. Den stora jordreformen i Finland. Socialt arbeid 1935, nr 6.

Tyskland.

BELLINGER. Weiterführung der Kleinsiedlung. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 18.

WILLERT. Gesetz zur Ergänzung der Kleingarten- und Kleinpachtlandordnung. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 21.

Kollektivavtal och arbetakonflikter.

HERZ, E. The contract of employment. International labour review juni och juli 1935.

Sverige.

HANSSON, S. Lagstiftning om arbetsavtal. Tiden 1935, nr 7.

SCHULTZ, KARIN. Restaurangpersonalen och det nya kollektivavtalet. Tidevarvet 1935, nr 26.

ZEIPEL, V. v. Lagförslaget angående det enskilda arbetsavtalet. Bankvärlden 1935, nr 13/14.

Från arbetsdomstolens rättskipning. Rätten till sympatiåtgärder kringskäres. Transportarbetaren 1935, nr 3.

Förhandlingsordning. Lokomotivmännens tidning 1935, nr 13.

Kollektivanslutningen. Några uppgifter ur materialet från medlemsinventeringen i Socialdemokratiska partiet. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 28.

Amerikas förenta stater.

Strikes and lockouts during 1934. Monthly labor review maj 1935.

Danmark.

[MADSEN, J.] Arbejdsgivere og Funktionærer. (Föredrag.) Arbejdsgiveren 1935, nr 15.

Frankrike.

L'organisation des relations collectives du travail en France. Bulletin du ministère du travail 1 kv. 1935.

Norge.

LUND, B. Lovlig og ulovlig boikott efter boikottdomstolens virksomhet i ett år. Handelsstandens maanedsskrift 1935, nr 5.

Storbritannien.

PUGH, A. The theory and practice of industrial co-operation. Unity juli 1935.

Tyskland.

BRAUWEILER, H. Der Führergedanke in der Betriebsgemeinschaft. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 18.

NEHLS, H. Regelung der Heimarbeit durch Tarifordnungen. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 19.

WEIGELT, W. Allgemeine Wehrpflicht und Arbeitsvertrag. Der deutsche Volkswirt 19 juli 1935.

Kooperation.

Der Stand der Konsumgenossenschaftsbewegung in den einzelnen Ländern 1933. Schweiz. Konsum-Verein 1935, nr 27.

Schweiz.

Die Konsumvereinsbäckereien in der Schweiz. Schweiz. Konsum-Verein 1935, nr 28—30.

Levnadskostnader.

GREENWOOD, M. The statistical aspects of the problem of national nutrition. Bulletin de l'institut international de statistique XXVIII, nr 2.

Jordbrukets krisläge. Affärsvärlden 1935, nr 26.

Sverige.

Recent family budget enquiries: the Swedish family budget enquiry of 1933. International labour review juni 1935.

Belgien.

JULIN, A. Résultats principaux d'une enquête sur les budgets d'ouvriers et d'employés en Belgique (1928—29). Bulletin de l'institut international de statistique XXVIII, nr 2.

Finland.

HARMAJA, L. Tullbeskattningsbördans fördelning på olika befolkningsklasser. En utredning på basen av 1928 års levnadskostnadsundersökning. Social tidskrift 1935, nr 7.

Soc. rådsrepublikernas union.

VANNER, A. Arbetaren i Sovjet. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 27.

Läringsväsen och yrkesrådgivning.*Sverige.*

EK, T. Den högre textiltkniska utbildningen i Sverige. Skandinavisk tidskrift för textilindustri 1935, nr 5/6.

Amerikas förenta stater.

CHEYNEY, ALICE S. Workers education in the United States. International labour review juli 1935.

Nyktterhetsfrågan.

HÖJER, A. Den personliga absolutismen. Motföraren 1935, nr 7.

Sverige.

SVERIGES CENTRALA HOTELL- OCH RESTAURANTFÖRENING. Revisionskommitténs spritlagstiftningsförslag. (Yttrande.) Restauratören 1935, nr 13.

[WIGFORSS, E.] Synpunkter på spritdrycksbeskattningen. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 7.

Antismugglingskommitténs betänkande. Notiser från tullverket 1935, nr 13.

Yttranden över revisionsförslaget. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 6.

Amerikas förenta stater.

U. S. A:s nya alkohollagstiftning. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 6.

Danmark.

RÖGIND, S. Dansk alkoholstatistik. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 7.

Socialförsäkring.*Sverige.*

G[ABRIELSSON], G. V. Statistjänarna och folkpensioneringen. Postmannen 1935, nr 13.

HALLÖBEN, R. Förtroendeläkare. Social-medicens tidskrift 1935, nr 7.

THYLIN, H. Nya pensionsreformen. Frihet 1935, nr 13.

Folkpensioneringen. Lokomotivmännens tidning 1935, nr 13.

Stadsfullmäktige i huvudstaden bevilja erkända sjukförsäkringskommunalt sjukvårdsförsäkringsbidrag. Sv. sjukkasse-tidning 1935, nr 7.

Danmark.

BACKER, K. H. »Er huslægespørsmaalet af betydning for sygekasserne?« Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1935, nr 6.

Finland.

KALLIALA, K. Ny lag om arbetares olycksfallsförsäkring. Social tidskrift 1935, nr 6.

Norge.

Premientjevning. Sykeforsikringsbladet 1935, nr 6.

Syketrygd for fiskere. Sykeforsikringsbladet 1935, nr 6.

Storbritannien.

OWEN, A. D. K. Employees' retirement pension schemes in Great Britain. International labour review juli 1935.

Tyskland.

HEINZE, F. Erhebungen über die Versicherten der deutschen Invalidenversicherung. Deutsches statistisches Zentralblatt 1935, nr 3.

— Der versicherungstechnische Neubau der deutschen Invalidenversicherung. Die Reichsversicherung 1935, nr 5.

HELLER, Die Zulassungsordnung für Zahnärzte und Dentisten in der Fassung der vierten Verordnung vom 9. Mai 1935. Die Reichsversicherung 1935, nr 6.

KLEETS, F. Der Werkstudent in der Sozialversicherung. Die Reichsversicherung 1935, nr 5.

KNOLL. Siebente Verordnung zum Aufbau der Sozialversicherung. Die Reichversicherung 1935, nr 5.
Die Krankenversorgung im Arbeitsdienst. Soziale Praxis 1935, nr 30.

Österrike.

KERBER, R. Die Reform der österreichischen Sozialversicherung. Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft 1935, nr 3.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Civil service commission.
Annual report. 51 (1933/34). Wash. 1934.
— Department of labor.
Annual report of the Secretary of labor. 22 (1933/34). Wash. 1935.
— Women's bureau.
Bulletin. Wash. 1934—35.

117. *Byrne, Harriet A.* The age factor as it relates to women in business and the professions.

120. *Erickson, Ethel.* The employment of women in offices.

121. *Peterson, Agnes L.* A survey of the shoe industry in New Hampshire.

134. Summaries of studies on the economic status of women. Compiled by the American association of university women.

— Employees' compensation commission.
Annual report. 18 (1933/34). Wash. 1935.

ARBEITSZEITORDNUNG mit dem Kinder- sowie dem Mutterschutzgesetz, der Bäckerarbeitsordnung und den Ausführungsverordnungen. Eingehend erl. von *G. Rohmer*. 4. Aufl. Münch. & Berl. 1935.

BELGIEN. Ministerie van binnenlandsche zaken. Centrale dienst voor de statistiek.

Statistisch jaarboek voor België en Belgisch-Kongo. 57 (1935). Gent 1935.

CASPARSSON, G. Gruvfolk. Svenska gruvindustriarbetareförbundet under fyra årtionden. Sthlm 1935.

— Kommunistiska stödorganisationer. Sthlm 1935. (Landsorganisationens skriftserie. 39.)

DANEMARK, Le, 1935. Publ. par le Ministère royal des affaires étrangères et le Département des statistiques du Danemark. Copenhagen 1935.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.

The I. L. O. year-book. Year 5 (1934/35). Vol. 1—2. Geneva 1935.

INTERNERINGSNÄMNDEN.

Berättelse. 1934. Sthlm 1935.

MEDDELANDE, Statistiska. Sthlm 1935.

Ser. A. [Tillfälliga statistiska utredningar.]

Bd 4: 10. 1931 års företagsräkning. Verkställd av Kommerskollegium.

NATIONERNAS FÖRBUND. Economic committee.
Considerations on the present evolution of agricultural protectionism. Geneva 1935. (Publ. 1935: 2 B. 7.)

NATIONERNAS FÖRBUND. Service d'études économiques. — Economic intelligence service.

Annuaire statistique de la Société des nations 1934/35. — Statistical year-book... Genève 1935. (Publ. 1935: 2. A. 3.)

Commercial banks 1929—34. Geneva 1935. (Publ. 1935: 2. A. 2.)

Review of world trade 1934. Geneva 1935. (Publ. 1935: 2. A. 8.)

NAZISMEN och fackföreningsrörelsen. De tyska arbetarorganisationernas öde skildrat av en tysk fackföreningsman. Sthlm 1935. (Landsorganisationens skriftserie. 38.)

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.

Jaarcijfers voor Nederland 1934. 's-Gravenh. 1933.

Statistiek der werkstakingen en uitsluitingen gedurende het jaar 1934. 's-Gravenh. 1935.

NORGE.

Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1935. 58. Norges handel 1934.

59. Sjømannstrygden 1932. Fiskerstrygden 1932.

60. Industriarbeidertrygden. Ulykkestyrgden for industriarbeidere m. v. 1932.

62. Folketellingene i Norge 1. des. 1930. H. 9.

— Arbeidernes faglige landsorganisasjon.

Kongressen 1934. Dagsorden og protokoll. Oslo 1935.

POLEN. Ministère de l'assistance sociale.

Aperçu sur l'inspection du travail en Pologne en 1933. Varsovie 1934.

RIKSDAG, Sveriges. Historisk och statsvetenskaplig framställning. Utg. enligt beslut av 1926 års riksdag. Sthlm 1935.

Avd. 2. Riksdagen från 1866.

Bd 10. Riksdagsessioner och kammarplena efter 1866. Av *C. A. Reuterskiöld*. Sammanjämkning och gemensam votering. Av *E. J. son Thulin*.

16. Justitieombudsmannen. Militeombudsmannen. Tryckfrihetskommittén. Av *N. Alexanderson*. Riksdagens revisorer. Av *G. Hesselén*.

STATISTIK, Stockholms stads. Sthlm 1935.

8. Brand- samt sjuk- och djurtransportväsen. Berättelse angående Stockholms stads brandväsen jämte översikt av brand- samt sjuk- och djurtransportstatistiken. Årg. 59 (1934). Ny följd 29.

STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1935.

Finanser.

Accispliktiga näringar år 1933/34. Av K. kontrollstyrelsen.

Folkmängden och dess förändringar. Befolkningsrörelsen år 1932. Av Statistiska centralbyrån.

Postverket år 1934. Av K. generalpoststyrelsen.

Statens vattenfallsverk år 1934. Av K. vattenfallstyrelsen.

STORBRIANNIEN. Board of education. Chief medical officer.

The health of the school child. Annual report. 1933. Lond. 1934.

— Chief inspector of factories and work-shops.

Annual report for the year 1934. Lond. 1935.

— Royal economic society.

Memorandum. Issued by arrangement with the London and Cambridge economic service. Lond. 1935.

53. Reports on current economic conditions, June, 1935.

SURVEY, The social, of Merseyside. Ed. by D. C. Jones. Vol. 1—3. Lond. 1934.

SVENSKA BOKBINDAREFÖRBUNDET.

Verksamhetsberättelse år 1934. Sthlm 1935.

SVENSKA FATTIGVÅRDS- OCH BARNAVÅRDSFÖRBUNDET.

Redogörelse för verksamheten under år 1934. Sthlm 1935.

SVENSKA GRUVINDUSTRIARBETAREFÖRBUNDET.

Berättelse. 1934. Falun 1935.

Statistik 1934. Grängesberg 1935.

SVENSKA KOMMUNALARBETAREFÖRBUNDET.

Statistiska löneuppgifter år 1934. Sthlm 1935.

Verksamhetsberättelse år 1934. Sthlm 1935.

SVENSKA PAPPERINDUSTRIARBETAREFÖRBUNDET.

Berättelse. 1934. Gävle 1935.

SVENSKA RÖDA KORSET.

Årsberättelse. Avg. till allmänna årsmötet 1935. Sthlm 1935.

SVENSKA TEXTILARBETAREFÖRBUNDET.

Verksamhets- och revisionsberättelser år 1934. Norrköping 1935.

SVENSKA VÄG- OCH VATTENBYGGNADARBETAREFÖRBUNDET.

Berättelse. 1934. Gävle 1935.

UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1935. Sthlm 1935.

21. *Tingsten, H.* Utredning angående införande av ett dagordningsinstitut m. m. [Avg. d. 1 juni 1935.] (Ju).

22. Utredning och förslag rörande frågan om avgift för hemlån av böcker från bibliotek. Avg. [d. 14 juni 1935]. (E.)

23. Betänkande med förslag till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga m. m. Avg. av 1934 års vägtrafiksakkunniga d. 28 maj 1935. (K.)

24. Betänkande med förslag till ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införelse av spritdrycker m. m. Avg. d. 14 juni 1935. (Fi.)

25. Förslag till nya avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen. Avg. [d. 9 maj 1935] av Kommunikationsverkens lönenämnd och Allmänna civilförvaltningens lönenämnd. (Fi.)

26. *Sernander, R.* Betänkande med förslag rörande det svenska naturskyddets organisation och statliga förvaltning samt uppgifter för det allmänna naturskyddets verksamhet. Avg. [d. 1 juli 1935]. (E.)

27. Betänkande med förslag till ändring i vissa delar av upphandlingsförordningen. Avg. d. 2 juli 1935 av 1933 års upphandlingssakkunniga. (Fi.)

28. Utredning med förslag om egnahemskonsulenter hos hushållningssällskapen. Avg. d. 4 juli 1935 av Statens egnahemsstyrelse. (Jo.)

29. [*Mannerfelt, C.*] Betänkande angående husdjursförsöksverksamhetens organisation. Avg. d. 13 juni 1935. (Jo.)

VERNON, H. M. The shorter working week. With special reference to the two-shift system. Lond. 1934.

WIGFORS, E. Folkpensionering och statsmonopol. 5. uppl. Sthlm 1935.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juli—10 aug. 1935 bl. a. publicerats:

Nr

Daterad

458. K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen m. m.	18 juli
473. K. kung. om ändrad lydelse av § 4 kung. den 31 december 1920 (nr 899) med närmare föreskrifter ang. särskilda skiljedomare i arbetstvister	18 „
477. K. kung. om ändrad lydelse av § 7 i instruktionen den 18 oktober 1929 (nr 314) för statens egnahemsstyrelse	18 „

Arbetsmarknaden under augusti månad 1935.

Arbetsmarknaden har under augusti månad utvecklats i fortsatt gynnsam riktning. Sålunda har arbetsförmedlingens relationstal för genomsnittliga antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser nedgått från 255 i juli till 239 i augusti. Motsvarande siffror för år 1934 voro 292 och 281. Det förbättrade arbetsmarknadsläget kom tydligt till synes inom såväl jordbruksnäringen som flertalet industriella yrken och kan jämväl utläsas ur arbetslöshetskommissionens siffra för antalet hjälpsökande arbetslösa vid månadsskiftet juli/augusti, som i år var 42 582 mot 86 253 föregående år. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten vid utgången av juli utgjorde 9·8 % mot 11·2 % en månad tidigare och 12·9 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Vid *jordbruket* beredde som vanligt denna tid av året skördearbeten och den begynnande tröskningen anställning för en del tillfällig arbetskraft. Tillgången på sökande till sådant arbete understeg på sina håll under den brådaste tiden väsentligt behovet. Den rikliga tillgången på daglönsarbete medförde vid en del kontor, att bristen på villiga sökande till dräng- och ladugårdsskötareplatser blev mera markerad. För övrigt har förmedlingsverksamheten för jordbruket vid flertalet kontor i södra och mellersta Sverige i stor utsträckning avsett platser till den förestående höstflyttningen i oktober. Ingångna beställningar avsågo tjänster för såväl arbetsdrängar som ladugårdspersonal, men den största efterfrågan gällde gifta ladugårdskarlar, vilkas hustrur äro villiga att delta i mjölkning. *Skogsbruket* kunde ej bereda sysselsättning i samma omfattning som tidigare under sommaren. Flottnings säsongen lider nu mot sitt slut, varför efter hand en minskning av arbetsstyrkorna ägt rum.

Läget inom gruppen *industri och hantverk* visade på det hela taget fortsatta tecken till förbättring. Speciellt inom *metall- och maskinindustrien* noterades en ytterligare ökad tillgång på arbetstillfällen. Kunniga specialarbetare till mekaniska verkstäder och skeppsvarv ha liksom tidigare stundom varit svåra att uppbringa, medan den mindre kvalificerade arbetskraften varit mera svårplacerbar. Till följd av den livliga verksamheten inom *byggnadsindustrien* rådde livlig efterfrågan på yrkesmän för färdigställandet av husbyggen, bl. a. snickare och måleriarbetare, å vilka senare stundom brist förelåg vid en del kontor. En viss avmattning inför byggnadssäsongens slut kunde dock konstateras, i det att hantlangare och schaktningsarbetare började få kännning av arbetsbrist vid utgången av månaden.

Inom *sjöfartsnäringen* var omsättningen något mindre än föregående månad, men läget tedde sig betydligt gynnsammare än i fjol. För däck- och maskinpersonal var arbetstillgången liksom tidigare god, under det att överflöd fortfarande rådde på däcksbefäl. På befarna jungmän rapporterades brist. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 964 påmönstringar och 2 977 avmönstringar. Motsvarande siffror för augusti 1934 voro 2 719 och 2 784.

Även inom gruppen *handel och samfärdsel* måste arbetstillgången betecknas som försämrad. Särskilt gäller detta — som vanligt vid denna tid på året — *hotell- och restaurangpersonal*. Kvalificerade stenografer och maskinskrivare voro dock svåra att uppbringa. För *hamn- och stuveriarbetare* har arbetsmarknaden, särskilt i en del större hamnar, varit god och bättre än föregående månad.

Inom det *husliga arbetet* medförde augusti efter vanligheten en ökad omsättning till följd av familjernas återvändande från semester- och landsvistelse. Tillgången på kunniga ensamjungfrur, kokerskor och dagflickor var såsom tidigare mycket knapp. I städerna har efterfrågan på arbetskraft för tvätt och rengöring varit synnerligen livlig.

Inom *ungdomsförmedlingen* ha springpojkar, springflickor, yngre hembiträden samt passflickor varit livligt efterfrågade. Flickorna voro på grund av sin obenägenhet för husliga sysslor liksom tidigare stundom svåra att placera.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under augusti 1935 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268	201
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243	198
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	280	220	192
1929	241	215	174	150	134	185	137	135	127	148	202	203	169
1930	241	211	171	140	129	127	140	144	146	175	254	238	178
1931	222	232	191	194	164	187	198	201	197	257	413	343	236
1932	368	412	343	341	339	351	370	366	351	395	661	689	418
1933	569	565	577	510	458	451	503	476	480	538	657	644	545
1934	560	540	430	401	317	298	292	281	286	326	446	446	392
1935	380	396	351	286	251	239	255	239	—	—	—	—	—

Därav inom jord- och skogsbruk:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	320	255	210	190	209	201	193	204	253	285	566	914	288
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	—	—	—	—	—

Övriga näringsgrupper:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	375	449	381	398	374	386	421	418	378	429	679	666	445
1933	575	585	642	559	479	480	539	520	510	591	683	659	576
1934	602	568	468	461	351	318	319	307	303	367	478	435	422
1935	399	429	429	336	279	269	299	277	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	30/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1926	15.7	14.8	14.7	12.3	9.9	9.6	8.6	8.8	9.1	11.4	13.0	19.1	12.2
1927	16.3	15.6	14.1	12.3	9.9	9.4	8.8	7.9	8.4	10.4	12.8	18.6	12.0
1928	14.3	13.3	13.2	11.7	8.2	7.6	7.4	6.9	7.8	9.0	10.9	17.8	10.6
1929	14.8	14.6	13.7	11.4	7.7	6.8	6.3	6.1	6.7	8.2	10.1	16.3	10.2
1930	13.9	13.2	12.8	10.8	8.0	8.0	8.0	8.1	9.5	12.3	15.8	22.9	11.9
1931	20.2	18.7	19.4	17.1	13.2	12.4	11.8	12.8	13.4	16.4	19.3	26.5	16.8
1932	24.2	23.8	24.1	20.8	19.0	19.3	19.4	20.0	20.6	22.1	24.1	31.0	22.4
1933	28.8	27.7	28.7	24.8	21.1	20.8	19.4	19.6	19.2	20.2	22.3	27.2	23.3
1934	24.4	24.4	23.8	19.6	15.4	14.0	12.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	18.0
1935	22.5	20.2	18.5	16.1	12.1	11.2	9.8	—	—	—	—	—	—

De hjälpsökande arbetslösas fördelning på ålders- och yrkesgrupper den 31 oktober 1934.

Statens arbetslöshetskommission har under år 1934 — i likhet med tidigare år — verkställt en undersökning rörande de hos arbetslöshetskommittéerna anmälda arbetslösas fördelning på ålders- och yrkesgrupper. Den företagna åldersundersökningen har omfattat de genom arbetslöshetskommittéernas försorg med statsbidrag eller med bekostande av enbart kommunala medel i en eller annan form hjälpta arbetslösa, medan yrkesundersökningen omfattat även de ohjälpta arbetslösa. Uppgifterna, som hänföra sig till arbetslöshetsläget den 31 oktober 1934, förete vissa avvikelser från de i kommissionens månadsrapport per den 31 oktober 1934 meddelade uppgifterna angående arbetslöshetens och hjälpåtgärdernas omfattning, vilka avvikelser dock icke torde vara av någon betydelse i förevarande sammanhang. Detta förhållande har sin huvudsakliga grund däri, att vissa arbetslöshetskommittéer, som icke åtnjutit kommissionens medverkan vid hjälpverksamhetens bedrivande och för vilka uppgiftsplikt till kommissionen sålunda icke förelegat, underlåtit att till kommissionen inkomma med uppgifter för undersökningen. Efterföljande framställning innehåller en sammanfattning av de mera väsentliga delarna av denna ålders- och yrkesundersökning.

A. Arbetslöshetens och hjälpåtgärdernas karaktär och omfattning inom olika åldrar.

Arbetslösheten inom olika åldrar. Till belysande av de hjälpsökande arbetslösas fördelning på åldersgrupper i städer och landskommuner samt i hela riket den 31 oktober 1934 meddelas efterföljande tabell.

Hjälpsökande arbetslösa fördelade på åldersgrupper i städer och landskommuner den 31 oktober 1934.

Å l d e r	A n t a l			P r o c e n t		
	Städer	Landsbygd	Hela riket	Städer	Landsbygd	Hela riket
16—17	285	1 360	1 645	1·0	2·4	2·0
18—21	2 259	8 428	10 687	8·1	14·9	12·6
22—25	3 787	9 995	13 782	13·5	17·7	16·8
26—30	4 472	9 888	14 360	15·9	17·5	17·0
31—40	6 908	12 282	19 190	24·6	21·8	22·7
41—50	4 978	7 495	12 473	17·8	13·8	14·8
51—60	3 768	5 137	8 905	13·4	9·1	10·5
61—	1 590	1 878	3 468	5·7	3·8	4·1
Summa	28 047	56 463	84 510	100·0	100·0	100·0
Därav: 16—21 år	2 544	9 788	12 332	9·1	17·8	14·6
21 år	893	2 703	3 596	3·2	4·8	4·8

Största antalet arbetslösa förefanns, enligt vad tabellen utvisar, i åldersgrupp 31—40 år, men då denna omfattar 10 årsklasser i motsats till de närmast lägre grupperna, som endast omfatta 4 resp. 5 år, var arbetslösheten per årsklass störst inom åldersgrupp 22—25 år. Den minsta arbetslösheten förekom inom åldersgrupperna 16—17 samt 61 år och därutöver. På åldersgrupperna 22—25 och 26—30 år, som sammanlagt omfatta en åldersklass mindre än gruppen 31—40 år, komma icke mindre än 28 142 arbetslösa eller 33·3 % av hela antalet. Den speciella ungdomsarbetslösheten, som representeras av åldersgrupperna 16—17 och 18—21 år, omfattade 12 332 personer eller 14·6 % av hela antalet hjälpsökande.

En jämförelse av arbetslöshetssiffrorna för städer och landsbygd utvisar, att de yngre åldersklasserna genomgående äro talrikare representerade å landsbygden än i städerna. Sålunda omfattade på landsbygden åldersgruppen 16—21 år 17·3 % av de arbetslösa, medan motsvarande siffra för städerna var 9·1 %.

I syfte att kunna möjliggöra ett bedömande av arbetslöshetens intensitet inom olika åldersklasser, för vilket ändamål erfordras uppgifter om åldersklassernas absoluta storlek vid den tid undersökningen avser, har genom en efter vissa grunder verkställd framskrivning av uppgifterna härom från 1930 års folkräkning sådana approximativa uppgifter om åldersklassernas storlek beräknats, som torde kunna tjäna till jämförelsematerial. De sålunda erhållna approximativa uppgifterna om åldersklassernas storlek, som hänföra sig till den $31/12$ 1934, återfinnas i efterföljande tabell.

Antal hjälpsökande i % av hela antalet män inom olika åldersgrupper den 31 oktober 1934.

Ålder	»Folkmängd» (= beräknat antal män) den $31/12$ 1934	Antal hjälp- sökande arbets- lösa den $31/10$ 1934	Antal arbets- lösa i % av »folk- mängden»	Ålder	»Folkmängd» (= beräknat antal män) den $31/12$ 1934	Antal hjälp- sökande arbets- lösa den $31/10$ 1934	Antal arbets- lösa i % av »folk- mängden»
16—17 . . .	107 881	1 645	1·5	41—50 . . .	371 438	12 473	3·4
18—20 . . .	165 124	7 091	4·3	51—60 . . .	295 175	8 905	3·0
21—25 . . .	286 996	17 378	6·1	61— . . .	345 075	3 468	1·0
26—30 . . .	265 845	14 860	5·4	Summa	2 295 530	84 510	3·7
31—40 . . .	457 996	19 190	4·2				

Av tabellen framgår att arbetslösheten har sin största omfattning inom åldersgruppen 21—25 år, inom vilken antalet arbetslösa uppgår till 6·1 % av hela antalet manliga 21—25-åringar, medan efterföljande åldersgrupper förete en fortgående minskning av arbetslösheten vid stigande ålder. Arbetslösheten inom den högsta åldersgruppen, som uppgår till 1 %, torde dock icke kunna betraktas som någon tillförlitlig mätare å arbetslöshetens intensitet inom åldersgruppen i fråga, då en stor del av antalet män över 60 år väl icke är yrkesutövare. Detsamma torde i än högre grad vara förhållandet med den lägsta åldersgruppen, som uppvisar en arbetslöshet av endast 1·5 %.

Sedan närmast föregående av kommissionen verkställda åldersundersök-

ning, som hänför sig till den 30 november 1933, har arbetslösheten undergått en stark minskning från 170 203 till 84 510 den 31 oktober 1934 eller med omkring 50 %. Efterföljande tabell innefattar uppgifter om antalet hjälpsökande inom olika åldersgrupper den 31 oktober 1934 dels i absoluta tal och dels i % av antalet hjälpsökande den 30 november 1933 i resp. åldersklasser.

Hjälpsökande arbetslösa den 31 oktober 1934 fördelade på åldersgrupper samt i % av motsvarande antal den 30 november 1933.

Å l d e r	Städer		Landsbygd		Hela riket	
	antal 31/10 1934	i % av 30/11 1933	antal 31/10 1934	i % av 30/11 1933	antal 31/10 1934	i % av 30/11 1933
16—17	285	31·7	1 360	87·1	1 645	36·1
18—20	1 366	29·6	5 725	43·7	7 091	40·0
21—25	4 680	40·8	12 698	54·0	17 378	49·5
26—30	4 472	45·0	9 888	51·7	14 360	49·4
31—40	6 908	50·6	12 282	53·2	19 190	52·2
41—50	4 978	52·7	7 495	49·6	12 473	50·8
51—60	3 768	57·5	5 137	52·1	8 905	54·8
61—	1 590	65·5	1 878	52·8	3 468	58·0
Summa	28 047	47·4	56 463	50·8	84 510	49·7

Det visar sig, att den inträffade minskningen i främsta rummet kommit de yngre åldersklasserna tillgodo samt att ungdomsarbetslösheten minskat betydligt hastigare i städerna än på landsbygden. Sålunda har i städerna antalet hjälpsökande i åldern 18—20 år nedgått med icke mindre än 70·5 %. Emellertid är även i de högre åldersgrupperna nedgången i arbetslösheten betydande.

Minskningen av arbetslösheten inom de speciella ungdomsåldrarna, 16—21 år, har till följd av ändrad åldersgruppering allenast approximativt kunnat beräknas. Enligt dessa beräkningar uppgick antalet hjälpsökande i åldern 16—21 år den 30/11 1933 till c:a 29 300, medan motsvarande antal den 31/10 1934 allenast uppgick till 12 332. Arbetslösheten har sålunda i dessa åldersklasser nedgått med c:a 58 %.

Vid undersökningen den 31 oktober 1934 till belysande av de hjälpsökande arbetslösas åldersfördelning inom olika län upprättade sammanställningar, vilka här av utrymmesskäl icke kunna medtagas, utvisa, att största antalet arbetslösa inom flertalet län — liksom för riket i dess helhet — förefunnos inom åldersgruppen 31—40 år, med undantag likväl för Västerbottens och Norrbottens län, varest arbetslösheten var störst i 18—21-årsåldern. Vid jämförelse med motsvarande uppgifter från undersökningen den 30/11 1933 kan noteras, att nedgången i arbetslösheten inom flertalet län varit störst inom åldersgruppen 16—17 år, ehuru i ett icke obetydligt antal län åldersgruppen 18—20 år utvisar den största minskningsprocenten. Anmärkningsvärt är, att i de norrländska länen arbetslösa i åldern 21—25 år synas ha haft svårast att erhålla arbete i den öppna marknaden, något som emeller-

tid torde finna sin förklaring däri, att skogsarbetena i dessa län under vintern 1931/1932 och 1932/1933 voro föga omfattande, till följd varav de arbetslösa, som i oktober 1934 tillhörde åldersgruppen 21—25 år, under nyssnämnda år haft blott begränsade möjligheter att lära dylikt arbete och därför icke haft samma möjligheter som andra åldersklasser att tillgodogöra sig arbetstillfällena i skogarna.

Hjälpåtgärdernas omfattning inom de olika åldersklasserna. Hjälpåtgärdernas omfattning inom olika åldersklasser framgår av efterföljande tabell, i vilken för vinnande av större överskådlighet förekommande hjälpformer sammanfattats i följande trenne huvudgrupper: arbetslinjen, understödslinjen och ungdomshjälpen. Under första gruppen ha sammanförts statliga, statskommunala och kommunala reservarbetare, under andra gruppen samtliga dagunderstödda, som icke deltaga i kurser eller frivillig arbetstjänst, samt under sista gruppen deltagare i kurser, frivillig arbetstjänst och i ungdomsreservarbeten sysselsatta.

De arbetslösas procentuella fördelning på huvudgrupper av hjälpformer inom olika åldersgrupper.

Ålder	Städer				Landsbygd				Hela riket			
	Arb.-linjen	Und.-stöds-linjen	Ungd.-hjälp-pen	Ohjälpta	Arb.-linjen	Und.-stöds-linjen	Ungd.-hjälp-pen	Ohjälpta	Arb.-linjen	Und.-stöds-linjen	Ungd.-hjälp-pen	Ohjälpta
16—17	1·8	5·8	51·5	41·4	2·1	0·8	29·0	68·1	2·0	1·6	32·9	63·6
18—21	26·4	4·1	22·5	47·0	45·5	0·7	4·1	49·7	41·4	1·4	8·0	49·2
22—25	40·1	10·5	15·7	33·7	54·2	1·6	0·5	43·7	50·8	4·0	4·7	41·0
26—30	43·9	25·8	1·5	28·8	59·8	2·9	0·0	37·8	54·5	10·0	0·5	35·0
31—40	42·3	33·2	0·5	24·0	58·7	5·0	0·0	36·3	52·8	15·1	0·2	31·9
41—50	43·9	34·8	0·2	21·6	56·9	6·3	—	36·8	51·7	17·5	0·1	30·7
51—60	43·8	33·9	—	22·8	55·6	7·1	—	37·8	50·4	18·4	—	31·2
61—	39·1	36·4	—	24·5	44·2	11·9	—	43·9	41·9	23·1	—	35·0
Samtliga	40·8	26·8	4·9	27·5	53·7	3·9	1·4	41·0	49·4	11·5	2·5	36·6

Av tabellen framgår, att 49·4 % av de hjälpsökande arbetslösa beretts hjälp genom arbetslinjen, 11·5 % genom understödslinjen samt 2·5 % genom ungdomshjälpen, under det att 36·6 % varit ohjälpta. Antalet enligt arbetslinjen hjälpta uppgick inom åldersgrupperna 22—60 år icke i något fall till mindre än 50 % av hela antalet hjälpsökande i varje åldersgrupp. I åldersgruppen 16—17 år voro endast 2 % av de hjälpsökande arbetslösa sysselsatta vid reservarbeten. Härvid är emellertid att märka, att de arbetslösa i denna åldersgrupp blott kunna beredas sysselsättning i kommunala reservarbeten, då minimiåldern för erhållande av sysselsättning vid statliga och statskommunala reservarbeten är satt till 18 år. Anmärkningsvärt synes vara att av åldersgruppen 18—21 år, som anses i första hand böra bliva delaktig av ungdomshjälpen, icke mindre än 41·4 % erhållit hjälp genom reservarbete och blott 8 %

genom den speciella ungdomshjälpen. Nämnda förhållande torde emellertid sammanhånga med den ringa omfattning, i vilken ungdomshjälpen tagits i anspråk på landsbygden.

Understödslinjen uppvisar med stigande ålder en jämn ökning i hjälpprocenten.

På landsbygden, varest arbetslösheten inom de yngre åldersklasserna är talrikast representerad, voro icke mindre än 68·1 % av 16—17-åringarna ohjälpta. Städerna uppvisa genomgående en högre hjälpprocent än landsbygden.

B. De hjälpta och hjälpsökande arbetslösas fördelning med hänsyn till yrken.

Huvudresultaten av yrkesundersökningen framgå av efterföljande tabell, vari de hjälpsökande fördelats på olika yrkesgrupper och för varje grupp angivits antalet hjälpta, dels i absoluta tal, dels i procent av hela antalet hjälpsökande.

Av tabellen framgår, att 63·5 % av de hjälpsökande vid undersökningstillfället erhållit hjälp av stat och kommun. Av de hjälpsökande i städerna ha icke mindre än 72·4 % erhållit hjälp, under det att hjälpprocenten å landsbygden uppgick till 59·0 %. Den högsta hjälpprocenten förekommer inom yrkesgruppen »Handel och samfärdsel m. m.», inom vilken i genomsnitt 75·7 % av de hjälpsökande erhållit hjälp. Även inom »Industri och hantverk» ligger hjälpprocenten genomgående högre än medeltalet, under det att hjälpsökande tillhörande grupperna »Jordbruk och skogshushållning», »Husligt arbete» samt »Arbete ej hänförligt till annan grupp», vilken sistnämnda i huvudsak omfattar grov- och diversearbetare utan yrkestillhörighet, i förhållandevis mindre utsträckning kommit i åtnjutande av hjälp. Hjälpprocenten är inom flertalet yrkesgrupper högre för städerna än för landsbygden.

Beträffande åldersgruppen 16—21 år föreligga särskilda uppgifter. Följande avvikelser från de tendenser, som kommit till synes beträffande hela antalet hjälpsökande, torde här förtjäna att noteras. Hjälpprocenten inom åldersgruppen 16—21 år är sålunda genomgående lägre än för övriga åldersgrupper och uppgick i hela riket blott till 49·0 % mot 63·5 % för samtliga hjälpsökande. Särskilt låg är hjälpprocenten för 16—21-åringar inom yrkesgrupperna »Byggnadsverksamhet» med 32·5 %, »Textilindustri» med 35·0 % samt »Sjöfart och fiske» med 36·8 %. Ungdomsarbetslösheten företer emellertid mera betydande omfattning huvudsakligen inom yrkesgrupperna »Jordbruk och skogshushållning», »Arbete ej hänförligt till annan grupp» samt »Gruvdrift och malmförädling», inom vilka antalet hjälpsökande 16—21-åringar uppgick till resp. 2 412, 5 244 och 729 motsvarande 17·0, 18·6 samt 18·0 % av hela antalet hjälpsökande.

Hjälpta och hjälpsökande arbetslösa fördelade på yrkesgrupper.

Yrkesgrupp	Städer			Landsbygd			Hela riket		
	Hela ant. hjälpsök.	Därav hjälpta	Hjälpta i % av hjälpsök.	Hela ant. hjälpsök.	Därav hjälpta	Hjälpta i % av hjälpsök.	Hela ant. hjälpsök.	Därav hjälpta	Hjälpta i % av hjälpsök.
I. Jordbruk och skogshushållning	647	435	67.2	13 562	6 924	51.1	14 209	7 359	51.8
Hemmansägare	2	2	.	97	46	47.4	99	48	48.5
Arrendatorer	—	—	—	155	83	53.5	155	83	53.5
Kronotorpare	—	—	—	67	47	70.1	67	47	70.1
Mindre jordbrukare, andra än ovan nämnda	18	6	33.3	1 280	654	51.1	1 298	660	50.8
Hemmasöner	11	5	45.5	796	389	48.9	807	394	48.8
Egentliga jordbruksarb.	591	411	69.5	4 305	2 221	51.6	4 896	2 632	53.8
Egentliga skogsarb.	25	11	44.0	6 862	3 484	50.8	6 887	3 495	50.7
II. Industri och hantverk .	12 748	9 447	74.1	21 309	13 873	65.1	34 057	23 320	68.5
Gruvdrift och malmförädling (inbegrip. järnbruk)	111	60	54.1	3 931	2 750	70.0	4 042	2 810	69.5
Jord-, sten- o. glasind.	680	460	67.6	7 748	5 392	69.6	8 428	5 552	69.4
Metall- o. maskinind. (inbegrip. mek. verkst.)	3 661	2 839	77.5	793	538	67.8	4 454	3 377	75.8
Trävaruindustri	1 637	1 254	76.6	5 031	2 986	59.4	6 668	4 240	63.6
Byggnadsverksamhet	2 942	2 134	72.5	1 747	896	51.3	4 689	3 030	64.6
Läder-, hår- o. gummiind.	219	152	69.4	106	68	64.2	325	220	67.7
Textilindustri	300	188	62.7	61	31	50.8	361	219	60.7
Beklädnadsindustri	527	398	75.5	89	49	55.1	616	447	72.6
Närings- o. njutningsmedelsindustri	863	613	71.0	249	152	61.0	1 112	765	68.8
Kem.-tekn. o. belysningsind.	455	327	71.9	49	37	75.5	504	364	72.2
Trämasse- o. pappersind.	167	128	76.6	1 031	697	67.6	1 198	825	68.9
Grafisk industri	205	151	73.7	20	13	65.0	225	164	72.9
Industri o. hantv., ej särskilt spec.	981	743	75.7	454	264	58.1	1 435	1 007	70.2
III. Sjöfart och fiske . . .	994	584	58.8	477	227	47.6	1 471	811	55.1
IV. Handel o. samfärdsel m. m.	5 610	4 384	78.1	838	500	59.7	6 448	4 884	75.7
Kontors-, bank- o. försäkr.-personal	723	596	82.4	78	46	59.0	801	642	80.1
Butika- o. magasinspersonal	1 579	1 265	80.1	181	101	55.8	1 760	1 366	77.6
Hotell-, kafé- o. restaurangrörelse	490	379	77.3	29	15	51.7	519	394	75.9
Landtransport	2 565	1 944	75.8	478	298	62.3	3 043	2 242	73.7
Allm. o. litt. verksamhet	203	165	81.8	4	3	75.0	207	168	81.2
Handel o. samfärdsel, ej särskilt spec.	50	35	70.0	68	37	54.4	118	72	61.0
V. Husligt arbete	102	72	70.6	26	1	3.8	128	73	57.0
VI. Arbete, ej hänförligt till annan grupp (inbegrip. grov- o. div.-arbetare, ej hänförliga till visst yrke)	7 946	5 397	67.9	20 231	11 784	58.2	28 177	17 181	61.0
Summa	28 047	20 319	72.4	56 448	33 309	59.0	84 490	53 628	63.5

I efterföljande sammanställning meddelas vissa uppgifter till belysande av de inom olika näringsgrenar hjälpta arbetslösas fördelning på olika hjälpformer. I sammanställningen ha de i kurser och frivillig arbetstjänst deltagande sammanförts med arbetslösa uppbärande dagunderstöd, varjämte de i reservarbeten sysselsatta sammanförts under den gemensamma beteckningen »Arbetslinjen» och de understödda under rubriken »Understödslinjen och ungdomshjälpen».

Hjälpsökande arbetslösa, fördelade med hänsyn till näringsgrenar och hjälpformer.
Städer och landsbygd.

Näringsgren	Arbetslinjen				Understödslinjen o. ungdomshjälpen			Summa hjälpta	Hjälpsökande
	Statl. res-arb.	Stats-kom. res.-arb.	Kom-mu-nala res.-arb.	Till-hopa	Statl. under-stöd, kurser, läger	Kom-mu-nalt under-stöd	Till-hopa		
A. Städer:									
Jordbruk o. skogshush. . . .	149	127	14	290	111	34	145	435	647
Industri o. hantverk	2 486	2 187	384	5 057	3 556	834	4 390	9 447	12 748
Sjöfart o. fiske	160	98	22	280	275	29	304	584	994
Handel o. samfärdsel m. m.	1 114	584	94	1 792	2 273	319	2 592	4 384	5 610
Husligt arbete	3	—	—	3	5	64	69	72	102
Arbete ej hänförligt till annan grupp	2 279	1 391	357	4 027	1 081	289	1 370	5 397	7 946
Summa	6 191	4 387	871	11 449	7 301	1 569	8 870	20 319	28 047
B. Landsbygd:									
Jordbruk o. skogshush. . . .	3 113	2 469	948	6 530	132	262	394	6 924	13 562
Industri o. hantverk	8 156	3 421	742	12 319	1 105	449	1 554	18 873	21 309
Sjöfart o. fiske	124	63	20	207	13	7	20	227	477
Handel o. samfärdsel m. m.	229	158	35	422	36	42	78	500	838
Husligt arbete	—	—	—	—	—	1	1	1	26
Arbete ej hänförligt till annan grupp	5 825	3 671	1 353	10 849	580	355	935	11 784	20 231
Summa	17 447	9 782	3 098	30 327	1 866	1 118	2 982	33 309	56 443
C. Hela riket:									
Jordbruk o. skogshush. . . .	3 262	2 596	962	6 820	243	296	539	7 359	14 209
Industri o. hantverk	10 642	5 608	1 126	17 376	4 661	1 283	5 944	28 320	34 057
Sjöfart o. fiske	284	161	42	487	288	36	324	811	1 471
Handel o. samfärdsel m. m.	1 343	742	129	2 214	2 309	361	2 670	4 884	6 448
Husligt arbete	3	—	—	3	5	65	70	73	128
Arbete ej hänförligt till annan grupp	8 104	5 062	1 710	14 876	1 661	644	2 305	17 181	28 177
Summa	23 688	14 169	3 969	41 776	9 167	2 685	11 852	53 628	84 490

Av tabellen framgår, att av hela antalet hjälpta 41 776 eller 77·9 % voro sysselsatta i reservarbeten. Av de i statliga och statskommunala reservarbeten sysselsatta tillhörde flertalet gruppen »Industri och hantverk». Antalet i dylika reservarbeten sysselsatta tillhörande nyssnämnda yrkesgrupp uppgick sålunda till 10 642 resp. 5 608 motsvarande 45·0 resp. 39·6 % av hela antalet sådana reservarbetare. Av de i kommunala reservarbeten sysselsatta voro grovarbe-

tarna talrikast representerade med 1 710 eller 43·1 % av hela antalet i dylika reservarbeten sysselsatta.

Vad de kontantunderstödda beträffar, är tyngdpunkten i än högre grad förlagd till gruppen »Industri och hantverk». 5 944 eller 50·2 % av de understödda voro sålunda att hänföra till gruppen i fråga. Av lättförklarlig anledning har kontantunderstödsverksamheten varit av jämförelsevis stor omfattning inom gruppen »Handel och samfärdsel», i det att icke mindre än 22·5 % av de understödda tillhörde nämnda grupp, under det att endast 9·1 % av hela antalet hjälpta tillhörde gruppen.

Den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation.

Över det betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m., som organisationssakkunniga avgivit den 11 december 1934, har socialstyrelsen i skrivelse den 18 juli 1935 till Kungl. Maj:t avgivit följande utlåtande.

Styrelsen har berett Sveriges nykterhetsnämnders centralkommitté och samtliga nykterhetsnämndssammanslutningar i riket tillfälle att avgiva yttranden över remitterade betänkandet. Med anledning härav ha yttranden inkommit från nämnda kommitté och tjugo av de trettiotvå sammanslutningarna. Yttrandena jämte en inom styrelsen upprättad sammanställning av deras huvudsakliga innehåll överlämnas härjämte.

Kommunalförbund om social nämnd. I överensstämmelse med de för de sakkunnigas arbete givna direktiven avser remitterade betänkandet väsentligen två skilda, ehuru med varandra nära sammanhängande problem, nämligen dels frågan om åvägabringandet av större lokala enheter för den sociala omvårdnaden, dels åstadkommandet av större enhetlighet vid förvaltningen inom kommunerna av den sociala understödsverksamheten. Vad det förstnämnda problemet angår ha de sakkunniga i 3 kap. av den föreslagna lagen om den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. sökt finna en lösning genom meddelande av bestämmelser om kommunalförbund med gemensam social nämnd. Förslaget i denna del sammanhänger således nära med förslaget om social nämnd, vilket styrelsen såsom närmare utvecklas i det följande icke anser sig böra förorda. Vid sådant förhållande läser något särskilt uttalande från styrelsens sida beträffande de ifrågasatta anordningarna till åstadkommande av större och bärkraftigare lokala enheter för den sociala omvårdnaden icke vara påkallat. Styrelsen får här begränsa sig till att framhålla vikten och betydelsen av en sammanslagning av de små kommunerna och att man nog, om några mera betydelsefulla resultat i sådan riktning skola kunna ernås, läser få på sätt de sakkunniga tänkt sig lita till att staten uppträder såsom medlare och skiljedomare för undanröjande av det motstånd mot en sammanslagning, som reser sig ur speciella kommunintressen och på grund av tradition.

Sociala nämnden. Styrelsen inskränker sig därför till att behandla den ovan sist omnämnda huvudfrågan, nämligen om åvägabringandet av större enhetlighet vid förvaltningen inom kommunerna av den sociala understödsverksamheten.

Styrelsens tidigare uttalanden i ämnet. Till en början må erinras, att styrelsen tidigare i olika sammanhang haft anledning sysselsätta sig med spørgsmålet om ävägbringandet av organisatoriska anordningar i syfte att få till stånd en centralisering av den kommunala socialförvaltningen. I utlåtande den 31 maj 1923 över fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande angående barnavårdslagstiftning fann sig styrelsen, med anledning av förslaget, att alla kommuner skulle till-sätta särskild barnavårdsnämnd, böra draga i tvivelsmål, att i småkommunerna arbetsbördan i och för sig skulle göra ett särskilt organ påkallat, ävensom att för upp-giften lämpliga personer skulle såsom ett nytillskott stå till förfogande. En summarisk beräkning visade, att för den nya nämnden skulle behöva tagas i an-språk, förutom präster, lärare och läkare, inemot 8 000 över hela landet fördelade »för nit och intresse för ungdoms- och barnavård kända män och kvinnor». San-nolikt syntes, att i småkommunerna valet komme att stå mellan blott ett fåtal för andra kommunala förtroendeuppdrag redan förut starkt engagerade personer. Om i själva verket något personligt krafttillskott icke tillfördes verksamhetsuppgif-ten, därigenom att för dess fyllande konstituerades ett särskilt organ, syntes emel-lertid föga vara vunnet genom en sådan organisatorisk åtgärd. Det erinrades vi-dare, att från kommunernas sida klagats över en tendens inom lagstiftningen att utan tillräcklig hänsyn till kommunernas växlande storlek och behov ålägga dem att inrätta särskilda organ för handhavandet av olika uppgifter. Små landsorts-kommuner på några hundra personer hade erhållit en organisatorisk utrustning, som knappast skilde sig från de större städernas. Enligt styrelsens mening borde det därför tagas under övervägande, om icke förvaltningen inom de smärre kom-munerna snarare kunde förenklas genom uttryckligen medgivna sammanslagningar av olika organ. Styrelsen föreslog, att inrättandet av barnavårdsnämnd borde gö-ras fakultativt och att i de kommuner, där särskild barnavårdsnämnd ej inrät-tats, fattigvårdsstyrelsen borde fungera som sådan.

Vid framförandet av detta förslag förbisågs icke, att det låge en viss garanti för uppgiftens rätta handhavande däri, att ett organ speciellt inriktades på den-samma, efter hand förskaffade sig verkliga insikter på området och därigenom väl också finge ett positivt intresse för uppgiften. Om man emellertid av praktiska skäl fann det tillrädligt, att i mindre kommuner ett redan befintligt organ, fattig-vårdsstyrelsen, finge fungera såsom barnavårdsnämnd, kunde det icke undvikas, att detta organ finge sitt intresse delat mellan sina förutvarande uppgifter och de nya. Mot denna brist i den förordade anordningen hade styrelsen sökt finna bot genom att föreslå en sådan organisatorisk anordning, att inom kommun, där fat-tigvårdsstyrelse fungerade såsom barnavårdsnämnd, en ledamot utsåges att fun-gera såsom föredragande ledamot för barnavårdsärenden.

I utlåtande den 31 mars 1924 angående fattigvårdslagstiftningskommitténs för-slag till lag om lösdrivares behandling framhöll styrelsen, att tvångsarbetsanstal-ternas, alkoholistanstalternas och arbetshemmens klientel i stort sett vore ett och detsamma. Med hänsyn härtill förordades ett visst samordnande av dessa vårdformer, varigenom det sålunda till förfogande stående anstaltssystemet skulle möjliggöra en önskvärd differentiering av vården. Det framhölls, att den an-tydda omorganisationen vore förenad med åtskilliga svårigheter. Sålunda syntes den för sitt lyckliga förverkligande kräva ett sammanförande till en central myn-dighet av den på olika håll förlagda högsta ledningen av resp. lösdrivar-, alko-holist- och fattigvården. Jämväl i avseende å de kommunala myndigheterna, som hade att taga befattning med alkoholist- och fattigvården och som enligt styrel-sens mening även borde ägna uppmärksamhet åt lösdrivarvården, torde med hän-syn till det ifrågasatta enhetliga anstaltssystemet vissa förändringar vara önsk-värda. En annan omständighet vore, att de tre ifrågavarande vårdformerna skil-de sig från varandra med hänsyn till ekonomisk grundval, i det lösdrivarvården bekostades av staten, alkoholistvården i regel av kommunen med bidrag av staten

och vården å arbetshem dels av kommunerna och dels av landstingen, i båda fall med statsbidrag. För ett ändamålsenligt utnyttjande av det enhetliga anstalts-systemet syntes det vara påkallat att åtminstone i viss mån få till stånd enhetlighet jämväl i avseende å ansvaret för vårdkostnaderna. Skulle tanken på ett gemensamt anstaltsystem komma till förverkligande, vore det givetvis synnerligen önskvärt, att handhavandet av de kommunala uppgifterna i avseende å de tre vårdformerna anförtröddes åt ett enda gemensamt kommunalt organ. I sådant sammanhang erinrade styrelsen om sin tidigare framförda tanke att — för tillgodoseende av enhetlighet i den sociala kommunalförvaltningen och undvikande av nyorganisationer för omhändertagandet av nya sociala uppgifter — sammanslå de kommunala nämnderna med sociala funktioner till en enda. I en dylik nämnd skulle ändock de olika slagen av uppgifter, t. ex. rörande resp. fattig-, alkoholist- och lösdriivarvården, kunna få sina särskilda målsmän genom att för varje slag av uppgifter inom nämnden utsåges en särskild föredragande.

Även sedermera har styrelsen i olika sammanhang haft anledning beröra nu antydda spörsmål och givit uttryck åt en uppfattning, motsvarande den, för vilken ovan redogjorts.

Erinras må vidare, att i gällande lag den 12 juni 1931 om behandling av alkoholist, 5 §, stadgas, att i kommun, där nykterhetsnämnden utgöres av fattigvårdestyrelsen, skall kommunen utse en av styrelsens ledamöter att för den tid han är vald till ledamot bereda och vara föredragande i de ärenden, som ankomma på nykterhetsnämnds prövning. Motsvarande anordning beträffande barnavårdsärenden har jämlikt 8 § 2 mom. av lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård föreskrivits för det fall, att mindre kommun av Kungl. Maj:t befriats från skyldigheten att ha särskild barnavårdsnämnd och fattigvårdestyrelsen således fungerar såsom sådan nämnd.

Såsom framgår av det ovan anförda har styrelsen, när den vid tidigare tillfällen uttalat önskemål om vidtagandet av anordningar i syfte att ernå en centralisering och rationalisering av den sociala kommunalförvaltningen närmast haft i åtanke de små och medelstora kommunerna, för vilka den organisatoriska utrustningen med ett flertal nämnder för olika arbetsuppgifter syntes onödigt stor i förhållande såväl till arbetsuppgifternas omfattning som framför allt till tillgången på dugliga i allmänt värv förfarna personer inom kommunen. Jämsides härmed har det ansetts i och för sig önskvärt att få till stånd en koncentration av de sociala arbetsuppgifternas handhavande till ett organ, varigenom behovet av enhetlighet i den sociala kommunalförvaltningen skulle bättre kunna tillgodoses.

Såsom i remitterade betänkandet sid. 115—119 närmare påvisats, har under den tid, som förflutit sedan styrelsen framförde ovanberörda önskemål, en bestämd tendens gjort sig gällande såväl i städer som landskommuner att genom organisatoriska anordningar få till stånd en bättre koncentration och sammanhållning av den sociala understödsverksamheten; i ett betydande antal kommuner ha redan åtgärder vidtagits i sådant syfte, medan i andra frågan härom är under utredning. Denna utveckling och de lärdomar, som därav kunna hämtas, äro otvivelaktigt en viktig omständighet, som tillkommit sedan styrelsen i ovanberörda sammanhang hade anledning syssla med förevarande problem.

Frågan om småkommunerna. De sakkunniga ha i sitt förslag om inrättandet av social nämnd tagit hänsyn till denna utvecklingstendens, som ansetts vänta på att erhålla ett stöd i lagstiftningen. I stort sett har utbredningen av denna tendens också lagts till grund för den utformning, förslaget erhållit. Då man ansett sig kunna konstatera, att ovanberörda utvecklingstendens huvudsakligen framträtt i medelstora och större kommuner, har således inrättandet av social nämnd föreslagits skola vara obligatoriskt i alla kommuner — dock ej Stockholms — med mer än 1 500 invånare. För de mindre kommunernas vidkommande, där tenden-

sen till centralisering av hjälpverksamheten är svagare, har anslutningen till anordningen med social nämnd föreslagits skola vara beroende av kommunens eget initiativ. De sakkunnigas förslag får därför anses vara utformat med särskild tanke på de större och medelstora kommunerna och ej närmast för landskommuner med mindre än 1 500 invånare, vilka senare utgöra cirka 65 % av rikets samtliga landskommuner.

Det lär emellertid kunna dragas i tvivelsmål, om behovet av en reform i förevarande avseende kan med någon större grad av säkerhet bedömas av den utsträckning, vari åtgärder i reformens syfte visat sig redan ha vidtagits. Det synes i stället ganska naturligt, om i mindre kommuner förmågan att samla sig till viktiga och mera genomgripande organisatoriska reformer skulle vara mindre framträdande än i större kommuner, där man väl i regel äger bättre förutsättningar att följa utvecklingen, underkasta uppkommande reformförslag erforderlig utredning och måhända ej i samma utsträckning låter sig hindras av känsla för tradition och hävd. Styrelsen anser för sin del, att de skäl, som styrelsen i ovannämnda utlåtande den 31 maj 1923 anfört i fråga om behövligheten av en förenkling av förvaltningen inom de smärre kommunerna, alltså äga full giltighet.

Frågan om en anordning med social nämnd synes därför vara av särskilt intresse just för de mindre kommunernas vidkommande. De sakkunniga ha emellertid icke bedömt frågan ur denna allmänna kommunalorganisatoriska synpunkt utan ha, i överensstämmelse med de för utredningsuppdraget givna direktiven, begränsat sig till att söka åvägabringa enhetlighet i den sociala understödsverksamheten inom kommunerna. Vid sådant förhållande blir självfallet frågeställningen en annan, och huvudvikten koncentrerar sig kring förhållandena i sådana kommuner, där understödsverksamheten har någon större omfattning.

Social understödsnämnd eller socialnämnd. Med en dylik utgångspunkt har den föreslagna sociala nämnden erhållit en sådan avgränsning av sina arbetsuppgifter, att den snarare framstår såsom en egentlig understödsnämnd än såsom en nämnd för kommunens allmänna sociala verksamhet. I så måtto företer förslaget en viss skiljaktighet från de av styrelsen tidigare framförda ovanberörda förslagen att sammanslå de kommunala nämnderna med sociala funktioner till en enda i syfte att tillgodose enhetlighet i den sociala kommunalförvaltningen och att undvika nyorganisationer för omhändertagandet av nya sociala uppgifter.

Enligt de sakkunnigas förslag skall på den sociala nämnden ankomma »att handhava kommunens verksamhet för fattigvård, barnavård, ungdomsskydd, allmän ålderdomspensionering, behandling av alkoholister och arbetslöshetshjälp». Formuleringen giver vid handen, att verksamhetens tyngdpunkt kommer att ligga vid frågor, som avse beredande av materiell hjälp, medan övriga på nuvarande specialnämnder ankommande uppgifter av annan art — de stödjande, rådgivande och upplysande — trätt i bakgrunden. Påpekas må, att nykterhetsnämndens uppgifter av annan art än den, som avser behandling av alkoholister, exempelvis uppsikten över nykterhetstillståndet i kommunen, ej täckes av återgivna formulering; att dessa uppgifter skola ankomma på sociala nämnden framgår endast indirekt av sista meningen i den föreslagna lagens 1 §.

Medan å ena sidan således förutsatts, att i viss utsträckning viktiga uppgifter av ej egentlig understödskaraktär skola ankomma på den sociala nämnden, ehuru detta ej direkt understrukits i lagtexten, ha å andra sidan åtskilliga viktiga sociala uppgifter — även i någon mån sådana som avse beredandet av materiell stöd — icke medtagits bland den sociala nämndens arbetsuppgifter. Erinras må här endast, att skolstyrelsen har åtskilliga socialt betonade arbetsuppgifter och att samma är förhållandet med hälsovårdsnämnden. Efter det vid innevarande

års riksdag fattade beslutet om distriktsvården m. m. har hälsovårdsnämnden fått sina sociala arbetsuppgifter avsevärt vidgade. Man pekar här på nämndens uppgifter med avseende å bostadsinspektion, barnavård och förebyggande hälsovård samt dess befattning med frågor om bostadsbyggande på landsbygden.

Med det nu anförda har man endast velat framhålla, att den sociala nämnden enligt förslaget icke kan anses ha erhållit en efter fullt rationella grunder genomförd avgränsning av sitt kompetensområde. Genomförandet av en sådan avgränsning skulle emellertid resa vittutseende och svårlösta problem och faktiskt kräva en revision av en betydande del av vår sociallagstiftning.

Redan förslaget, sådant det nu föreligger, synes vara ägnat att göra en sådan revision i viss utsträckning önskvärd. I en till de sakkunnigas betänkande fogad reservation har också denna synpunkt framförts. Styrelsen anser sig i detta sammanhang böra påpeka, att grunderna för bestridandet av de med den sociala understödsverksamheten förenade kostnaderna äro olika vid skilda understödsformer. Det synes sannolikt, att sammanförandet inom en enda nämnd av befattningen med de olika slagen av understödsverksamhet skulle göra det erforderligt, att man upptog till övervägande frågan om en lämplig avvägning av kostnadsfördelningen vid de olika sociala understödsformerna.

Förslaget synes jämväl aktualisera frågan om den statliga lokala tjänsteorganisationen för social verksamhet, ett spörsmål, varåt i betänkandet icke ägnats närmare uppmärksamhet, då några ändringar i hittillsvarande organisation tydligen icke avsetts. I sådant avseende må erinras, att för fattigvården och barnavården finnas fattigvårds- och barnavårdskonsulenter, verksamma i vissa större distrikt och avlönade av statsmedel. För pensionsärendena finnas pensionsstyrelsens ombud, även de avlönade av statsmedel och verksamma inom särskilda, ej alltid med kommungränserna sammanfallande distrikt. För nykterhetsnämndsarbetet föreligger icke någon lokal statlig tjänsteorganisation. Erinras må dock, att socialstyrelsen i samråd med kontrollstyrelsen och statens inspektör för fattigvård och barnavård har att fördela statsbidrag ur särskilt anslag till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet och att sådant statsbidrag till ej ringa del utgår för att bereda nämnderna möjlighet att anlita tjänstepersonal. Ej heller för arbetslöshetskommittéernas verksamhet finnes någon statlig lokal tjänsteorganisation.

Påpekas må i detta sammanhang, att genom ovanberörda vid årets riksdag fattade beslut om distriktsvården tillskapats ett delvis nytt organ för lokal tjänsteorganisation, distriktssköterskorna, vilka anförtratts arbetsuppgifter av väsentligen social karaktär. Distriktssköterskorna skola sortera under dels hälsovårdsnämnden, dels provinsialläkaren, dels distriktsvårdsstyrelsen i länet och deras avlöning bestrides av landstinget med bidrag av statsmedel. Deras verksamhetsområden skola utgöras av särskilda distrikt, omfattande cirka 3 000 invånare. Den närmare avgränsningen av distriktssköterskornas arbetsuppgifter gentemot annan social verksamhet kan icke nu bedömas, då det överlåtits åt medicinalstyrelsen att i reglemente för distriktssköterskorna precisera deras kompetensområde och såvitt socialstyrelsen har sig bekant sådant reglemente ännu icke föreligger utarbetat. Av riksdagsbeslutets innebörd framgår dock, att distriktssköterskornas arbetsuppgifter komma att äga nära beröring med barnavårdsärendena och, i samband med deras uppgifter i fråga om den förebyggande hälsovården och bostadsinspektionen, med fattigvårds- och alkoholistärendena.

Med hänsyn till det ovan anförda vill det synas som om förslaget om inrättande av social nämnd gjorde det påkallat, att man upptog till närmare övervägande, vad som kunde åtgöras i syfte att få till stånd en mera enhetlig och rationell anordning jämväl beträffande den statliga och kommunala lokala tjänsteorganisationen för social verksamhet.

Ifrågasätts må, om ej förslaget om centralisering av olika sociala arbetsupp-

gifter till en nämnd också skulle giva anledning till att överväga vissa frågor om åstadkommande av större enhetlighet i den centrala förvaltningen.

Med sociala nämnden förenade fördelar. Sådant förslaget nu föreligger, synes anordningen med social nämnd uppenbarligen vara förenad med vissa fördelar. Vad i betänkandet sid. 137—140 i sådant avseende anförts synes vara förtjänt av allvarligt beaktande, även om det kan ifrågasättas, huruvida icke genom anordningar inom nu bestående ordnings ram vissa av de påvisade fördelarna skulle vara möjliga att ernå.

Styrelsen tillmäter den möjlighet till bättre enhetlighet, ordning och reda i den kommunala understödsverksamheten, som förslaget synes erbjuda, en stor betydelse.

Även om den sociala nämnden enligt förslaget begränsats till att utgöra väsentligen ett organ för den kommunala understödsverksamheten, kan det icke förbises, att nämnden genom den auktoritet, som antagligen skulle tillkomma densamma i dess egenskap av ett organ, i vilket kommunens ofta kanske mest dugande personer på det sociala området sammanfördes, synes kunna vara ägnad att aktualisera det sociala arbetet och väcka ökat intresse för detsamma, särskilt i de mindre kommunerna. Denna ökade auktoritet hos nämnden synes utgöra en värdefull tillgång såväl i förhållandet till den anslagsbeviljande kommunala myndigheten som vid dess beröring med allmänheten.

Från ett område, som styrelsen i sin ämbetsutövning har att närmare följa, nämligen nykterhetsnämndernas, har man kunnat iakttaga, hurusom på sina håll intresset för nykterhetsnämndsarbetet såtillvida markerats, som särskild sådan nämnd tillsatts, men att knapphet visats i fråga om beviljande av för en effektiv verksamhet nödvändiga medel. Antagligen skulle en social nämnd, där ledamöterna personligen finge en inblick i betydelsen av denna verksamhet, ha större möjligheter än en specialnämnd att vinna förståelse och intresse för samt därigenom kunna utverka rimligt stöd åt verksamheten. Att likartade iakttagelser i viss mån kunnat göras inom även andra områden synes ganska troligt.

De kommunala understödsorganen äro stundom utsatta för inflytelser, och i betänkandet upplyses, att påverkan i organiserad form försökts. Det lärer få anses angeläget, att organen med nödig fasthet förmå motstå dylika försök till påverkan, så att de kunna på sakliga skäl träffa sina avgöranden. Otviveltaktigt skulle den sociala nämnden i åtskilliga fall erbjuda större garanti i sådant avseende än ett specialorgan. Även i sådana fall, då nämnden hade att ingripa mot en kommunmedlem i mera framskjuten ställning, exempelvis på grund av alkoholmissbruk eller annan anledning, skulle den mera auktoritativa ställningen hos den sociala nämnden utgöra en värdefull tillgång och i sin mån utgöra en garanti mot att ej otillbörliga hänsyn gjorde sig gällande.

Om sålunda anordningen med social nämnd framstår ur vissa synpunkter såsom fördelaktig, måste dock allvarliga betänkligheter anföras mot densamma. I sådant avseende må anföras följande.

Nykterhetsnämndsärendena. Såsom ovan anmälts har styrelsen berett nykterhetsnämndernas centralkommitté och samtliga nykterhetsnämndssammanslutningar tillfälle att avgiva yttrande över remitterade betänkandet. De med anledning härav till styrelsen inkomna tjugoen yttrandena begränsa sig väsentligen till spörsmålet om nykterhetsnämndsärendenas inordnande under den sociala nämnden. Sammanslutningen av nykterhetsnämnder inom Västmanlands län anser sig böra principiellt tillstyrka förslaget. Nykterhetsnämndernas sammanslutning inom Härnösands kontrollområde ställer sig icke direkt avvisande till förslaget, om vissa närmare angivna ändringar i detsamma vidtagas. Övriga nitton yttranden giva uttryck åt en starkt kritisk inställning till förslaget och kunna, även där

bestämd ståndpunkt icke intagits, anses i stort sett gå i avstyrkande riktning. Såsom skäl har därvid åberopats i huvudsak följande.

Ärendena rörande fattigvård, pension och arbetslöshetshjälp avse i stort sett frågor rörande materiell hjälp, under det att barnavården med ungdomsskydd och nykterhetsvården är en verksamhet, i vilken arbetet väsentligen bygger på personlig påverkan. Sistnämnda slag av verksamhet ställer därför större och speciella krav i fråga om sakkunskap, auktoritet och tystlåtenhet på vederbörande organ än de mera ekonomiskt betonade grenarna. De sakkunniga ha icke tillräckligt beaktat denna olikhet i fråga om såväl mål som medel mellan nykterhetsnämndens och andra sociala organs arbete. I förslaget har understödssynpunkten fått undanskymma de sociala uppfostrings- och vårdnadssynpunkterna. Nykterhetsnämnden utövar icke någon egentlig understödsverksamhet, då kostnaderna för vård av alkoholister ej äro att betrakta såsom understöd. För nykterhetsnämnden ligger huvudvikten vid åtgärder av rådgivande, stödjande, uppehållande och upplysande karaktär. Härtill har ej tillräcklig hänsyn tagits vid förslagets utformande liksom ej heller till nämndens uppgifter enligt rusdrycksförsäljningsförordningen. Om klientelet ensartade beskaffenhet vid de olika vårdformerna skall tagas såsom utgångspunkt, framhålles, att nykterhetsnämndens klientel ofta nog tillhör ett helt annat socialt samhällsskikt än det egentliga understödsklientelet.

Sammanförandet av vitt skilda arbetsuppgifter under en social nämnd anses därför icke vara tillräddligt. Visserligen erkännes, att behov föreligger av större enhetlighet och bättre samarbete mellan olika sociala organ, men detta behov synes kunna tillgodoses genom lämpliga anordningar inom nuvarande organisationsram och inrättandet av understödsregister. De sakkunniga ha alltså enligt yttrandena tillgripit större våld än nöden kräver. En social nämnd med ett flertal vitt skilda arbetsuppgifter och med intresset, naturligt nog, koncentrerat kring de egentliga understödsärendena kan befaras komma att taga ringa eller ingen hänsyn till nykterhetsnämndsarbetet. I fråga om understödsärenden är i regel klientelet den drivande faktorn, men i nykterhetsvården ankommer det på det kommunala organet att självt göra arbetet fruktbringande; vid sådant förhållande är beträffande nykterhetsnämndsärendena risken störst, att de inom den sociala nämnden bli styvmoderligt behandlade.

Att sådana farhågor äro grundade, visar erfarenheten från de kommuner, inom vilka fattigvårdsstyrelsen fungerar såsom nykterhetsnämnd, och man gör gällande, att uppgifterna ej bli ordentligt skötta, om de ej handhavas av en särskild nykterhetsnämnd, sammansatt av för uppgiften lämpade personer. Från intresserat håll har man därför ivrigt arbetat på att få till stånd särskilda nykterhetsnämnder i kommunerna. Ett steg i rätt riktning togs, när i 1931 års lag om behandling av alkoholister, 5 §, föreskrevs, att i sådana fall, där fattigvårdsstyrelse fungerar såsom nykterhetsnämnd, kommunen skall utse en ledamot att i fattigvårdsstyrelsen bereda och föredraga de ärenden, som ankomma på nykterhetsnämndsprövning. Rusdryckslagstiftningsrevisionen har i sitt år 1934 avgivna betänkande föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle äga på framställning av länsnykterhetsnämnden föreskriva, att kommun skall tillsätta särskild nykterhetsnämnd. Vid nykterhetsfolkets landsmöte i februari 1935 gjordes ett enhälligt uttalande till förmån för att särskilda nykterhetsnämnder skulle vara obligatoriska i kommunerna, vilka endast efter prövning av Kungl. Maj:t skulle kunna befrias från skyldigheten i sådant avseende. De sakkunniga ha emellertid icke endast föreslagit slopandet av den särskilda nykterhetsnämnden och förordat nykterhetsnämndsärendenas inordnande under den sociala nämndens handläggning utan därtill låtit dessa ärenden vara nära nog den enda grupp av ärenden, som icke tryggats genom föreskrift om utseendet av särskilt utskott eller föredragande. Genomförandet av de sakkunnigas förslag skulle därför innebära fara för, att åtskilligt, som i organisa-

toriskt hänseende vunnits under de gångna årens arbete till nykterhetsvårdens fromma, skulle komma att tillspillologivas.

Ofta nog utgöras ledamöterna av nykterhetsnämnden av personer, som äro särskilt intresserade för just dithörande speciella arbetsuppgifter. De svårigheter, som redan nu göra sig märkbara i fråga om att få lämpliga personer att åtaga sig uppdrag såsom ledamot av nykterhetsnämnd, skulle otvivelaktigt skäpas, då med ledamotskap i sociala nämnden skulle följa skyldighet att deltaga i handläggningen av en mångfald ärenden av helt annan karaktär och förorsaka ett betydligt ökat antal sammanträden.

Ytterligare påpekas med förslaget förenad olägenhet av att upplysningar om enskilda personers privata förhållanden skulle komma att yppas för en ganska stor krets. I vissa yttranden göres vidare gällande, att förslagets genomförande skulle föranleda ökade administrationskostnader och åtskilligt onödigt dubbelarbete. En del anmärkningar av organisatorisk art ha även framförts.

Den omständigheten, att förslaget från nykterhetsnämndernas målmäns sida nära nog enhälligt avstyrkts, såvitt förslaget rör nykterhetsnämndsarbetet, är otvivelaktigt i och för sig förtjänt beaktande vid förslagets bedömande. Den sakliga tyngden och betydelsen av de från detta håll framförda erinringarna mot förslaget kunna också i stort sett vitsordas. För egen del finner sig styrelsen således böra understryka nykterhetsnämndsarbetets speciella, från social understödsverksamhet skiljaktiga natur och faran för att detta arbete inom den sociala nämnden skulle få träda i bakgrunden för övriga, på egentlig understödsverksamhet inriktade arbetsuppgifter. Det är därför angeläget, att nykterhetsnämndsärendena handhavas av ett speciellt organ, sammansatt av för uppgiften lämpade personer, i alla de fall, där förutsättningar för inrättandet av en effektivt arbetande särskild nykterhetsnämnd äro förhållande. Med hänsyn till det nu anförda anser sig styrelsen lika med det övervägande antalet nykterhetsnämndssammanslutningar icke böra tillstyrka förslaget i förevarande avseende.

Anordningen med en särskild nykterhetsnämnd inom sådana kommuner, där tillräckliga personliga förutsättningar härför saknas och kommunen lämnar nämnden utan tillräckliga medel för ett mera framgångsrikt arbete, framstår emellertid såsom en åtgärd av allenast formell betydelse för nykterhetsvården. Det lär icke kunna förnekas, att i sådana fall en anordning med social nämnd skulle skapa bättre förutsättningar för ett arbete till fromma för nykterhetsvården, däriigenom att nykterhetsnämndsarbetet komme med i ett större socialt sammanhang och kunde förlita sig på den större sociala nämndens auktoritet. Med hänsyn till sådana synpunkter vill det synas som om man icke borde, vad beträffar nykterhetsnämndsärendena, lämna tanken på en anordning med social nämnd å sido utan underkasta frågan förnyat övervägande under särskilt hänsynstagande till förhållandena i de mindre kommunerna.

Under förevarande rubrik må slutligen nämnas, att jämlikt 34 § i gällande alkoholslag präst och läkare äga deltaga i nykterhetsnämnds förhandlingar. I förslaget har emellertid något motsvarande stadgande icke intagits för nykterhetsnämndsärendes vidkommande.

Övriga grupper av ärenden. Vad ovan anförts i fråga om nykterhetsnämndsärendena synes i viss mån förtjäna beaktande jämväl vad angår annan, under den sociala nämnden inordnad social verksamhet av ej egentlig understödsverksamhets natur. Man tänker härvid i främsta rummet på gruppen barnavård med ungdomsskydd, även om denna grupp på ett helt annat sätt än vad skett i fråga om nykterhetsnämndsärendena tryggats genom föreskrifter om obligatoriskt inrättande av särskilt barnavårdsutskott och nämndens särskilda sammansättning vid behandlingen av dithörande ärenden.

Överhuvud taget synes det kunna ifrågasättas, om ej förslaget, som ju får anses

vara utformat med särskild tanke på de kommuner, inom vilka understödsverksamheten har någorlunda stor omfattning, d. v. s. normalt de större och medelstora kommunerna, kännetecknas av en väl långt driven standardisering och icke lämnar tillräckliga möjligheter öppna för hänsynstagande till och anpassning efter de skiljaktiga förhållandena i kommuner av olika typ. Man synes sålunda kunna ställa sig tveksam till att den strängt genomförda centraliseringen av den sociala understödsverksamheten skall visa sig vara ändamålsenlig för de större städerna. Liknande tveksamhet synes kunna råda i fråga om de till yttinnehåll och invånareantal ganska omfattande kommunerna i de nordliga landsdelarna.

Sammanförandet under ett organ av de olika slagen av social understödsverksamhet kan visserligen såsom de sakkunniga framhållit vara ägnat medföra åtskilliga fördelar i form av större enhetlighet och konsekvens i hjälparbetet och bättre översikt över hela understödsverksamheten. Det kan emellertid ej förbises, att en sådan centralisation på sina håll skulle kunna medföra ett incitament till handhavandet av understödsverksamheten på ett ej avsett sätt för tillgodoseende av direkta kommunalekonomiska intressen. Såsom ovan inledningsvis framhållits sker kostnadsfördelningen vid de skilda slagen av understödsverksamhet efter olika grunder, ett förhållande som onekligen kan vara ägnat inbjuda till att på understödefallens behandling anlägga icke behöriga ekonomiska synpunkter. Tendenser i sådan riktning ha ej saknats under nuvarande organisationsformer. Tydligast hava sådana tendenser måhända framträtt i förhållandet mellan fattigvård, där kommunen i regel bestrider hela kostnaden, och arbetslöshetshjälp, där statsbidrag utgår till betydande andel av det lämnade understödet. Styrelsen har i sin befattning med alkoholistvårdsärenden kunnat iakttaga fall, som synts giva vid handen, att ej ens inom detta område saknats tendens i nu förevarande avseende. Det synes ej otroligt, att berörda tendens skulle kraftigare göra sig gällande, om handläggningen av de olika understödsärendena koncentrerades till en nämnd.

Sociala nämndens sätt att fungera. Den ovan gjorda erinringen om att strävandet efter centralisering och koncentration enligt förslaget synes ha drivits väl långt avser bland annat det förhållandet, att enligt förslaget ordföranden i den sociala nämnden skall vara självskriven ordförande i vart och ett av nämndens utskott. Särskilt i de större kommunerna torde den med ordförandeskapet sålunda förenade arbetsbördan bli på sådan storleksordning, att det ej rimligen synes kunna krävas, att en kommunmedlem, som har också privata angelägenheter att ombestyras, skall kunna bära densamma. Det torde med hänsyn härtill ej sällan komma att visa sig svårt finna personer, som skulle ej endast vara villiga att åtaga sig ett med en sådan arbetsbörda förenat förtroendeuppdrag utan även vara i besittning av den för uppgiften erforderliga kännedomen om författningar och praktiska förhållanden inom de olika verksamhetsområdena.

Särskilt för de större eller till yttinnehållet vidsträcktare kommunerna torde det vara angeläget, att vederbörande nämndledamöter ej endast representera intresset för och sakkunskapen inom olika grenar av de på nämnden ankommande arbetsuppgifterna utan även tillräcklig personkännedom inom olika delar av kommunen. Skulle under hänsynstagande till sådana synpunkter de olika verksamhetsgrenarna i tillräcklig utsträckning tillgodoses vid nämndens sammansättning, synes risk föreligga för att nämnden bleve alltför stor och följaktligen komme att utgöra en skäligen tungrodd apparat.

Visserligen ha de sakkunniga i syfte att i större kommuner tillgodose behovet av särskilda organ för handläggning av de olika slagen av arbetsuppgifter föreslagit, att utskott av nämnden skulle tillsättas, å vilka det skulle ankomma att närmast taga befattning med ärendena. Det stränga fasthållandet vid kravet på enhetlighet i verksamheten har emellertid föranlett de sakkunniga att föreslå, att alla beslut av utskott skola utan onödigt uppskov underställas nämndens prövning.

Härigenom skulle en instansordning tillskapas inom den sociala förvaltningen i kommunen.

Förslaget i denna del synes ägnat att väcka betänkligheter av såväl praktisk som principiell art. Ärendenas behandling först i utskott och därefter i sociala nämnden synes sålunda komma att föranleda åtskilligt, efter vad det vill synas skäligen onödigt dubbelarbete. Påpekas må endast det med protokollföring i både utskott och nämnd förenade arbetet och att ett och samma ärende skulle behöva motiveras vid två sammanträden, nämligen dels i utskottet och dels i nämnden. Av de dubbelrade sammanträdena skulle föranledas ökade utgifter för arvoden.

Enligt förslaget skulle av utskottet fattat beslut gå i verkställighet utan avvaktan på nämndens prövning. Härigenom skulle visserligen i allmänhet en eljest oundviklig försening av ärendenas slutliga handläggning kunna undvikas. Man ställer sig emellertid tveksam, huruvida ifrågavarande anordning under alla förhållanden skulle verka praktiskt och betryggande. Om exempelvis ett nykterhetsutskott beslöte att hos länsstyrelsen göra framställning om intagning av en kommunmedlem på alkoholistanstalt, skulle beslutet härom underställas den sociala nämndens prövning men gå i verkställighet utan avvaktan därpå. Därest nämnden stadfäste beslutet, finge antagligen meddelande härom insändas till länsstyrelsen, vilken förmodligen trots härigenom uppkommande försening av ärendet skulle anse sig före ytterligare åtgärd böra avvakta, att utskottets beslut fastställdes. Eljest skulle ju den möjligheten kunna inträffa, att nämnden upphävde utskottets beslut, sedan länsstyrelsen avgjort ärendet. Likartade exempel från olika verksamhetsgrenar torde kunna angivas och synas kunna giva vid handen, att antingen försening av ärendenas avgörande skulle inträffa eller ett visst osäkerhetsmoment bliva för handen.

Att systemet med utskott skulle i allo fungera på ett ändamålsenligt sätt, synes tveksamt. Om man utgår från förutsättningen, att nämndens prövning av utskottsbesluten i regel endast skulle bliva av formell art — något som i de större kommunerna med hänsyn till antalet ärenden ofta nog skulle av naturliga skäl bliva fallet — och att nämndens beslut således skulle fattas efter allenast summarisk föredragning, synes hela anordningen med social nämnd endast föga komma att skilja sig från nuvarande anordning med särskilda, självständigt beslutande nämnder och den därmed förenade dubbla föredragningen och protokollföringen framstå såsom skäligen onödiga. Förutsätter man däremot, att nämnden verkligen inginge på en saklig prövning av de särskilda ärendena och av utskotten träffade avgöranden således understundom ändrades eller upphävdes, synes härigenom onegligen risk kunna uppkomma för att utskottets auktoritet gentemot dess klientel rubbades.

Under åberopande av vad ovan anförts i fråga om den sociala nämnden anser sig styrelsen, som visserligen ansluter sig till förslagets allmänna syfte, icke böra förorda, att detsamma bringas till utförande. Styrelsen anser sig emellertid samtidigt böra framhålla, att den belysning åt viktiga organisatoriska problem, som den av de sakkunniga verkställda förtjänstfulla utredningen lämnat, och de värdefulla uppslag, som innefattas i förslaget, synas utgöra en grund för fortsatta överväganden av dessa problem från delvis andra utgångspunkter än dem, som gällt för de sakkunnigas arbete. Styrelsen håller nämligen före, att en anordning, i stort sett motsvarande den av de sakkunniga föreslagna sociala nämnden, skulle efter närmare utredning och överarbetning kunna befinnas vara en ganska ändamålsenlig organisationsform för mindre kommuner.

Understödsregistret. Förslaget om anordnandet av ett centralt understödsregister i kommunerna har förordats av samtliga de nykterhetsnämndssammanslutningar, som yttrat sig rörande denna fråga. Även styrelsen finner, att förhandenvaron av ett sådant register, skulle vara praktiskt värdefullt. Styrelsen anser sig därför böra förorda, att detsamma bringas till utförande även utan samband med inrät-

tandet av social nämnd. Lämpligen synes det böra ankomma på fattigvårdestyrelsen att föra registret.

Styrelsen vill emellertid ifrågasätta, om ej registrets användbarhet skulle öka, därest detsamma utvidgades till att omfatta ej endast personer, som åtnjutit understöd i en eller annan form, utan även övriga personer bland de sociala nämndernas klientel, vilka varit föremål för åtgärd från sådan nämnds sida.

I den föreslagna lagens 10 § stadgas, att i registret skola om möjligt även införas uppgifter angående understöd från erkänd sjukkassa eller erkänd arbetslöshetskassa eller från organiserad enskild hjälpverksamhet. I specialmotiveringen till nämnda paragraf beröres behovet av sträng sekretess för understödsregistret och understrykes angelägenheten av att detsamma icke blir tillgängligt för obehöriga. Beträffande de allmänna motiven till stadgandet hänvisas till betänkandets kap. 3, där registret såvitt man kunnat finna beröres dels å sid. 131, dels å sid. 142. I kap. 5 sid. 165 behandlas registret ånyo, vad angår förhållandet till privat hjälpverksamhet. Av vad sålunda motiveringsvis anföres framgår, att de erkända sjukkassorna, som på begäran skola till registret avgiva upplysningar angående av desamma lämnade understöd, från registret kunna erhålla upplysningar angående sjukvård, som genom det allmännas organ lämnas till sjukkassornas klientel. Även de erkända arbetslöshetskassorna skola till registret på begäran anmäla av desamma lämnade understöd. Någon möjlighet för dessa kassor att från registret erhålla upplysningar förutsättes tydligen icke, vilket synes förklarligt, då något behov av sådana upplysningar i realiteten ej torde förefinnas för arbetslöshetskassornas verksamhet. Vidare förklaras det vara självklart, att registret bör vara tillgängligt för riksförsäkringsanstaltens ordsombud. Beträffande den organiserade enskilda hjälpverksamhetens förhållande till registret inskränka sig de sakkunniga till att uttala önskvärheten av att upplysningar från privat hjälpverksamhet om lämnade understöd kunna erhållas samt framhålla, att om registret blir skyddat genom ändrade tryckfrihetsbestämmelser, man kan åt de enskilda organisationerna utlova all den diskretion, som av dem plägar anses önskvärd.

På grund av den knapphet, varmed i betänkandet frågan om understödsregistret behandlats, ställer det sig svårt att närmare bedöma olika därmed sammanhängande detaljfrågor. Då styrelsen ovan förordat, att skyldigheten att föra registret skall åvila fattigvårdestyrelsen, behöver styrelsen här ej ingå på spörsmålet om vilken uppsiktsmyndighet, som närmast skulle ha att verka för, att föreskriften om registrets förande kunde fyllas på ett tekniskt lämpligt och ur olika synpunkter ändamålsenligt sätt. Enligt styrelsens förslag skulle en sådan uppgift självfallet ankomma på statens inspektör för fattigvård och barnavård.

Styrelsen är övertygad, att de erkända sjukkassorna och arbetslöshetskassorna skola befinnas villiga att påtaga sig det säkerligen ej obetydliga merarbete, som för deras del skulle följa av den frivilliga samverkan med registret, som de sakkunniga förutsatt skola komma till stånd med stöd av i författning dem ålagd skyldighet i sådant avseende. Ej heller synes någon erinran vara att göra mot vad de sakkunniga tydligen förutsatt därutinnan, att arbetslöshetskassorna icke skola äga påkalla upplysningar från registret och sjukkassorna endast i vad avser genom det allmännas organ lämnad sjukvård till kassornas klientel. Man hemställer dock, att dessa möjligheter för sjukkassorna att erhålla upplysningar från registret må utvidgas till att omfatta även beviljade pensionstillägg, då upplysningar i sådant avseende kunna ha praktisk betydelse för kassornas verksamhet.

Däremot synes det önskligt, att viss annan organiserad enskild hjälpverksamhet, i den mån vederbörande organisation genom sina stadgar och eljest lämnade betryggande garantier för erforderlig diskretion, måtte beredas möjlighet att erhålla för dess arbete vägledande upplysningar från registret. Härigenom skulle nämligen dessa organisationer besparas åtskilligt utredningsarbete och deras verksamhet bliva säkrare och ändamålsenligare, varjämte det önskvärda samarbetet mellan desamma

och registret skulle befordras. För den händelse de sakkunniga avsett, att upplysningar från registret icke borde få utlämnas till organisationer av här avsett slag, får styrelsen därför förorda, att möjligheten till en samverkan av antydd art mellan dem och registret uttryckligen tryggas.

Förbud mot oreglerad understödsverksamhet. I 25 § av den föreslagna lagen har stipulerats, att kommun icke må meddela understöd åt enskilda i andra fall eller i andra former än lag stadgar eller som genom statsbidrags meddelande prövats vara behöriga. Vad sålunda föreslagits innebär, enligt vad den verkställda utredningen synes giva vid handen, ett fastslående i stort sett av vad som synes vara gällande rätt i förevarande avseende. Med hänsyn till den oklarhet, som emellertid anses råda beträffande den gällande rättens ståndpunkt i fråga om kommunernas befogenhet att bevilja understöd utan fattigvårds karaktär, synes det välbetänkt att på sätt de sakkunniga föreslagit en klar rättslig reglering på detta område åstadkommes. I enstaka kommuner har man kunnat iakttaga tendenser i fråga om en kommunal understödsverksamhet vid sidan av fattigvårdslagen och den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten, som synts kunna innebära en allvarlig fara för kommunens finansiella ställning. Låt vara att sådana tendenser framträtt endast i enstaka kommuner och att på det stora flertalet håll understödsverksamheten i stället handhaves i en anda, som måhända kan betecknas såsom restriktiv, är det dock en viktig angelägenhet, att dessa tendenser kvävas, så att man i vårt land icke behöver ställas inför nödvändigheten att vidtaga anordningar för att kommuner på grund av slapphänthet i den kommunala förvaltningen måste ställas under statlig administration.

Med hänsyn till det ovan anförda anser sig styrelsen böra förorda, att bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med de i förevarande 25 § föreslagna utfärdas. Ifrågasätts må, om ej sådana bestämmelser lämpligen borde inflyta i kommunallagarna.

Då styrelsen sålunda ansett sig böra förorda förslaget i nu närmast förevarande del, har styrelsen ingalunda förbisett, att vissa legitima understödsbehov, som under nuvarande ordning ansetts kunna tillgodoses, böra kunna även i fortsättningen fyllas. I den mån det skulle anses, att exempelvis nu i vissa kommuner förekommande fri bespising av skolbarn, utdelandet av fri skolmateriel och liknande faller under förbudet mot oreglerad understödsverksamhet för enskilda, synes sålunda möjligheten till fortsatt sådan verksamhet författningsenligt böra tryggas. Förbises kan ej heller, att i fortsättningen nya hjälpbehov kunna uppkomma och nya hjälpformer befinnas påkallade, vilka i så fall även de böra genom generella anordningar göras författningsenliga.

I andra stycket av förevarande paragraf ha de sakkunniga föreslagit en anordning för tillgodoseende vid kristillfällen av ett lokalt uppkommande understödsbehov, enligt vilken det skulle ankomma på statens arbetslöshetskommissions prövning, huruvida och på vilka villkor kommun må kunna i särskild väg meddela understöd åt oförvällat arbetslösa. Att sådan möjlighet öppnats, lärers få anses välbetänkt. Otvivelaktigt är, att arbetslöshetskommissionen härigenom kommer att tilldelas en mycket ömtålig och grannliga uppgift, som lärers vid mera omfattande och utbredd arbetslöshet i landet kunna bli ganska betungande, vilket styrelsen här endast velat framhålla.

Övriga delar av förslaget. Förslaget till ändrad lydelse av 4 § 1 mom. av gällande förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda kommuner synes, ur enahanda synpunkter som ovan berörts i fråga om det föreslagna förbudet mot oreglerad understödsverksamhet, vara att förorda. Det lärers nämligen få anses vara av betydelse, att det inskräpes, att kommun, som överskrider sina befogenheter i sådant avseende eller visar uppenbar vårdslöshet i

handhavandet av understödsverksamheten, kan riskera att gå förlustig skatteutjämningssedel.

Mot de föreslagna ändringarna i lag om fattigvården har styrelsen icke funnit anledning till erinran. I stort sett synas de innebära endast ett inskräpande och understrykande av vad redan nu gäller. En nyhet betecknar dock förslaget om utvidgning av fattigvårds- och barnavårdskonsulenternas befogenheter att överklaga den kommunala myndighetens beslut i understödsärenden. Såvitt styrelsen kan bedöma, är förslaget i denna del baserat på en riktig tanke, och vill styrelsen därför förordna att på sätt de sakkunniga föreslagit möjligheter skapas att få till vederbörlig prövning upptagna ej endast frågor om alltför knapphändigt utmätta understöd utan även fall, där understöden utmätts rikligare, än rimligt är. Förutsättningar synas härigenom bliva förhållanden för en verklig prejudikatbildning.

En annan nyhet betecknar den föreslagna anordningen till inskränkning av antalet hemortsprocesser. Förslaget i denna del torde icke behöva föranleda något styrelsens särskilda uttalande. Ej heller har styrelsen ansett sig böra ingå på bedömande av andra i betänkandet framförda, ovan ej särskilt omnämnda förslag.

Lagstiftningsförslag angående föreningsväsendet.

Vid 1935 års riksdag väcktes två likalydande motioner, nr 254 i första kammaren och nr 438 i andra kammaren, angående lagstiftning om yrkesföreningar. Genom beslut den 15 februari 1935 anbefallde Kungl. Maj:t socialstyrelsen att till riksdagens andra lagutskott avgiva yttrande över nämnda motioner och med anledning därav anförde styrelsen i skrivelse den 16 mars 1935 följande.

Ett omfattande och rikt förgrenat föreningsväsende är ett utmärkande drag för det moderna samhällslivet, i vilket viktiga ekonomiska, politiska och kulturella med flera funktioner pläga uppbäras av föreningarna, och har man till tryggande av dessa funktioners samhällsnyttiga utövning i andra kulturländer i stor utsträckning funnit sig föranlåten att genom lagstiftning reglera föreningarnas organisation och verksamhet. I vårt land är föreningsväsendet endast i ganska ringa mån underkastat lagstadgad reglering. Bland lagar, som innebära sådan reglering, må nämnas lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar, som avser sådana sammanslutningar, vilka äsyfta att medelst en för gemensam räkning bedriven verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Speciallagstiftning för vissa slag av ekonomiska föreningar har sedermera tillkommit, exempelvis lagen den 18 juni 1915 om centralkassor för jordbrukskredit samt lagen den 25 april 1930 om bostadsrättsföreningar.

Vidare må erinras om lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar, vilken avser föreningar, som utan att driva affärsmässig försäkringsrörelse, äsyfta att bereda medlem eller avliden medlems änka eller barn pension eller ock begravningshjälp, sjukhjälp eller moderskapshjälp eller att idka annan till personförsäkring hänförlig verksamhet.

Nämnas må också, att i näringsfrihetsförordningen §§ 13 och 14 beröras föreningar av näringsidkare. De legala bestämmelserna om dylika föreningar, vilka närmast torde vara att anse såsom ideella, inskränka sig emellertid till att lämna möjlighet för sådan förening att få antaget reglemente fastställt av statlig myndighet.

Vad härefter beträffar föreningar, som fullfölja religiösa, filantropiska, politiska, sociala, vetenskapliga, konstnärliga eller sällskapliga syften eller avse vårdande av yrkesangelägenheter med mera — samtliga betecknade såsom ideella föreningar — är deras ställning icke positivt reglerad i lag. Frågan om sådan reglering har emellertid vid olika tillfällen varit föremål för överväganden. Erinras må sålunda, att särskilda kommitterade, den så kallade föreningskommittén, i betänkande den 21 december 1903 framlade förslag till, bland annat, lag om registrerade föreningar för annan än ekonomisk verksamhet. Detta förslag omarbetades därefter inom justitiedepartementet, varefter detsamma blev föremål för utlåtande av högsta domstolen den 28 november 1907. I proposition nr 83 till 1910 års riksdag framlades sedermera förslag till lag om föreningar, vilket förslag avsåg såväl ekonomiska som ideella föreningar. Detta förslag vann emellertid icke riksdagens bifall. I proposition nr 35 till 1911 års riksdag framlades ånyo lagförslag angående föreningar, bland annat avseende en lag om ideella föreningar. Ej heller detta förslag vann riksdagens godkännande.

Beträffande de synpunkter, som vid denna tidpunkt gjorde sig gällande rörande behovet av laglig reglering av de ideella föreningarna, må hänvisas till sistnämnda proposition, i vilken å sid. 128—130 anföres bland annat följande:

»Såsom utgångspunkt för deras uppfattning, som hålla före, att lagstiftning å ifrågavarande område är obehövlig, kan angivas ett uttalande till högsta domstolens protokoll för den 28 november 1907 vid granskning av ett till högsta domstolen remitterat förslag till lag om registrerade föreningar för annan än ekonomisk verksamhet. En av högsta domstolens ledamöter anförde då (k. prop. nr 83, 1910, sid. 69), att likasom man under tiden närmast före tillkomsten av 1895 års lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet — utan tvivel med fullt fog — ansett sig berättigad att, såframt en ideell förening antagit stadgar av en viss fullständighet, tillerkänna föreningen rättspersonlighet, det vill säga förmåga att förvärva rättigheter och ikläda sig förpliktelser ävensom kära och svara inför domstol, så måste en sådan förening även sedermera under nyss angivna förutsättning betraktas såsom ett rättssubjekt. Den tvekan härom, som stundom yppats, syntes nämnda ledamot alldeles ogrundad, och, såvitt han hade sig bekant, föreläge ej heller något domslut, där möjligheten av en ideell förenings rättspersonlighet blivit förnekad av den högsta lagskipande myndigheten. Detta uttalande biträdades av högsta domstolens övriga i lagförslagens granskning deltagande ledamöter.

Då nu — menar man — de ideella föreningarnas rättskapacitet måste anses fastslagen genom berörda auktoritativa uttalanden, och praxis även visat sig villig att följa den sålunda givna anvisningen, samt vad av normer, som de ideella föreningarna behöva för sin verksamhet, kunna givas i deras stadgar, så föreligger för de ideella föreningarna ej vidare något behov av lagstiftning.

Häremot är emellertid till en början att erinra, att det — såsom inom lagrådet uttalats (k. prop. nr 83, 1910, sid. 157) — otvivelaktigt är ett samhällsintresse, att sådana föreningar, som skola i större omfattning träda i rättsförhållanden till utomstående, inrättas och verka i enlighet med vissa av lagstiftningen uppställda huvudprinciper. Sådant tryggas genom registreringen, som ju avser icke blott att åstadkomma en tillförlitlig översikt över de fullmyndiga föreningarna utan även en garanti för att deras stadgar innehålla vissa såsom väsentliga ansedda bestämmelser. Principen är genomförd i fråga om andra sammanslutningar — bolag, ekonomiska föreningar, sjukkassor m. fl. — och det lär ej kunna angivas något skäl, varför de ideella föreningarna, om de vilja uppträda som bärare av rättigheter och skyldigheter och inlåta sig i rättshandel med utomstående, skulle i dessa hänseenden givas en särställning.

Ur synpunkten av dessa föreningars eget intresse synes det jämväl vara önskvärt, att en utväg anvisas, varigenom de kunna vinna en obestridlig och lätt kon-

trollerbar rättskapacitet. Ty det är att märka, att högsta domstolens ovan berörda uttalande icke innefattar, att en ideell förening ovillkorligt och under alla förhållanden är att anse som rättssubjekt. Därför erfordras ju, att föreningen antagit stadgar av en viss fullständighet. Vill den träda i förbindelse med utomstående, måste den även hava en behörig styrelse. Huruvida dessa förutsättningar föreligga, måste nu bliva föremål för prövning i varje särskilt fall, och det synes mig otvivelaktigt, att tredje man, med vilken föreningen kan vilja inlåta sig i rätts-handel, ofta måste ställa sig tveksam inför kravet på att han själv skall verkställa sådan prövning med risk att stå rättslös mot föreningen, om han därvid begär ett misstag. Särskilt beträffande fastighetsväsendet kan stadga och säkerhet icke vinnas, med mindre som oeftergivligt krav uppställs, att den, som förvärvar, avyttrar eller med inteckning belastar fastighet, äger oomtvistlig rättskapacitet. Att dock även vid annan rätts-handel en osäkerhet i nämnda hänseende kan innebära kännbar olägenhet, torde framgå av ett uttalande av en Konungens befallningshavande, däri bland annat meddelas, att bankerna i orten i allmänhet icke såsom låntagare godtaga föreningar, vilka ej blivit registrerade, utan att medlemmarna i vederbörande föreningsstyrelse få ikläda sig personlig ansvarighet för lånen. Det är helt visst så, som vid sistlidne riksdag under debatten i andra kammaren uttalades av en talare, vilken motsatte sig det då framlagda förslaget men likvisst fann lagstiftning på ifrågavarande område behöfvig, att det ingalunda är detsamma, att föreningarna, såsom nu är förhållandet, få leva på en rättspraxis, om vilken man icke vet, huruvida den kan stå sig, som att hava en i lag tillförsäkrad rättskapacitet.

Behov av lagstiftning om ideella föreningar föreligger emellertid även ur annan synpunkt. Vid den lagstiftning, som under senare år genomförts beträffande olika slag av associationer, har ett klart uttalat syfte varit att skydda den enskilde delägaren mot obehöriga övergrepp, att säkerställa minoritetens mot majoritetsförtryck. I fråga om de ideella föreningarna finnes för närvarande härutinnan intet lagfäst; deras stadgar skola alltså vara bestämmande. Även om i åtskilliga av dessa intagits en del bestämmelser, som åsyfta att trygga minoritetens rätt, finnas dock andra, vilka icke lägga hinder i vägen för en tillfällig majoritet att utan vidare omlägga föreningens syfte och verksamhet eller att använda föreningens tillgångar till ändamål, som äro för dess syfte helt främmande, eller att ändra den enskilde föreningsmedlemmens rättigheter och skyldigheter gentemot föreningen eller att på annat lika ingripande sätt omkasta stadgarna. Det skulle till och med kunna inträffa, att den med dylika omstörtningar missnöjde föreningsmedlemmen funne sig vara genom en stadgebestämmelse betagen rätten att utträda ur föreningen. Med allt erkännande av det önskvärda i att största möjliga rörelsefrihet lämnas de ideella föreningarna i fråga om deras inre förhållanden, måste dock sägas, att det gives vissa gränser, utöver vilka majoritetens bestämmanderätt även inom dessa föreningar icke kan sträckas, utan att andra berättigade intressen trädas för nära, och dessa gränser kunna endast genom lag uppdragas.»

Den 15 december 1916 tillkallades särskild sakkunnig att inom justitiedepartementet biträda vid utarbetandet av förslag till lag om ideella föreningar. Den sakkunnige fullgjorde sitt uppdrag genom framläggande den 30 november 1919 av betänkande angående ideella föreningar, innefattande utkast till lag angående ideella föreningar.

Nämnas må i förevarande sammanhang, att vissa statistiska utredningar verkstälts angående föreningsväsendets omfattning och verksamhetsformer. Sålunda utförde på chefens för justitiedepartementet uppdrag förste aktuarien i kommerskollegium Erik Sjöstrand en år 1911 publicerad utredning rörande ideella föreningar i Sverige. År 1919 publicerades en av socialstyrelsen verkställd undersökning rörande de ideella föreningarna i Sverige och deras ekonomiska förhållanden år 1917.

Frågan om legislativ reglering av de ideella föreningarna har jämväl efter år

1919 varit föremål för intresse i olika sammanhang. Särskilt gäller detta i fråga om ideella föreningar, som utgöras av arbetsgivar- och arbetarorganisationerna. I sådant avseende må erinras, att i ett av kommittén för behandling av den industriella demokratiens problem år 1923 avgivet betänkande med förslag till lag om driftsnämnder (statens off. utredningar 1923: 29), enligt vilket förslag driftsnämnderna skulle stödja sig på de befintliga fackliga arbetarorganisationerna, framhållits, att dessa organisationer visserligen måste betraktas såsom sociala verkligheter av första rang men att de ännu saknade sin föreningslag och icke ägde den konsolidering i formerna, som äldre samhällsinstitutioner besutto. Kommittén hade väl beaktat, vilka betänkligheter det möjligen kunde väcka att i en lag införa sådana begrepp som verkstadsklubb, fackförening, fackförbund, arbetsgivarförening o. s. v. utan att dessa begrepp blivit fixerade, eller utan att samtidigt stadgats något slags prövning av vederbörande organisationers formella fullmålighet. Kommittén hade likväl utgått ifrån, att nämnda arbetar- och arbetsgivarsammanslutningar, som ju voro av doktrinen och praktiken erkända som juridiska personer, i verkligheten väl skulle vara i stånd att fylla den roll, de i det framlagda lagförslaget till driftsnämnder tilldelats; å andra sidan hade det icke ansetts såsom kommitténs uppgift att utarbeta förslag till bestämmelser angående registrering eller dylikt av dessa vår tids sociala nyskapelser, utan måste detta enligt kommitténs mening förbehållas den kommande lagstiftningen om ideella föreningar.

I samband med motioner vid 1921, 1929 och 1931 års riksdagar rörande olika lagstiftningsåtgärder emot användandet av avtalsstridiga eller samhällsvådliga stridsåtgärder i arbetstvister har socialstyrelsen haft tillfälle uttala den uppfattningen, att sådan lagstiftning knappast kunde genomföras fristående utan samband med en förenings- och avtalslagstiftning. I ett yttrande över motion till 1924 års riksdag angående vissa ändringar i och tillägg till lagen om medling i arbetstvister påpekade sålunda styrelsen, att vårt land saknade en grundläggande förenings- och avtalslagstiftning, utan vilken de nödiga förutsättningarna för en sådan utveckling, som motionärerna tänkt sig, icke syntes föreligga. Skulle lagstiftningsåtgärder anses böra tillgripas, måste nämligen tillses, att garantier skapades för effektuerandet av givna föreskrifter, vilket åter förutsatte en fastare reglering av parternas rättsställning.

Erinras må vidare, att det vid tillsättandet år 1926 av särskilda sakkunniga för frågan om ytterligare åtgärder till tryggnad av fred på arbetsmarknaden, den s. k. arbetsfredsdelegationen, enligt i statsrådsprotokollet den 29 januari 1926 givna direktiv förutsattes, att undersökningen bland annat borde avse frågan, huruvida lagens stadga borde givas åt den faktiska rättsordning, som under tidernas lopp vuxit upp genom arbetarnas och arbetsgivarnas förenings-, förhandlings- och avtalsväsende. Nära sammanhängande därmed vore frågan om förenings- och förhandlingsrättens lagfästande, vilken syntes böra upptagas till behandling vid undersökningen, därvid hänsyn borde tagas även till sådana löntagargrupper, vilkas kollektiva förhandlingsrätt ännu icke vunnit hävd.

Denna undersökning, som ej avsåg utarbetandet av förslag till bestämda åtgärder utan endast åsyftade att låta olika grupper klart fixera sina ståndpunkter, kom av särskilda anledningar icke att slutföras. Emellertid fortsattes av särskilda sakkunniga arbetet i vad avsåg frågan om domstolsförfarande i rättstvister, vilket arbete resulterade i nu gällande lagar om kollektivavtal och arbetsdomstol. I motiveringen till utkastet till nu berörda lagstiftning framhöll de sakkunniga, bland annat, att lagutkastet icke inlät sig på spörsmålet, under vilka förutsättningar en sammanslutning — vare sig den uppträdde å arbetsgivar- eller arbetarsidan — ägde rättspersonlighet, d. v. s. i detta sammanhang förmåga att genom kollektivavtal förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. I sådant avseende finge gälla de regler, som i allmänhet tillämpades rörande icke ekonomiska föreningar. Beträffande dylika associationer rådde inom rättstillämpningen ingen tvekan därom, att

en förening ägde rättspersonlighet, så framt den antagit stadgar av en viss fullständighet. En sammanslutning, som icke hade detta minimum av stadga och organisation, kunde icke vara part i ett på tillämnat sätt reglerat kollektivavtalsförhållande, och en överenskommelse, som träffades med en dylik mera tillfällig eller löslig sammanslutning, fölle utom området för den föreslagna lagen. Frågan huruvida en överenskommelse, som slutits med en mindre fast sammanslutning av arbetare eller med en grupp arbetare utan varje sammanhållande band, borde anses falla under begreppet kollektivavtal, hade i utkastet lämnats olöst, liksom detta icke heller i övrigt besvarade frågan om en dylik överenskommelses rättsliga betydelse. På grund av obestämdheten av de personer, som å arbetsidan berördes av avtalet, uppkommo vid en dylik överenskommelse åtskilliga invecklade spörsmål, vilka, med hänsyn därtill, att överenskommelser av detta slag icke voro av större betydelse, ansågos kunna lämnas öppna att lösas av rättstillämpningen. En fråga, som ej heller berördes i lagutkastet, vore spörsmålet, vilka organ ägde behörighet att för eningsräkning träffa kollektivavtal. Även denna fråga vore att bedöma enligt allmänna rättsregler. Särskilt komme därvid i betraktande de grundsatser, som gällde inom föreningsrätten. I vissa fall syntes även reglerna om så kallad ställningsfullmakt böra komma i tillämpning.

I utlåtande över de sakkunnigas förslag framhöll socialstyrelsen, att lagens tillämpning sannolikt i många fall skulle komma att lida av osäkerhet till följd av bristen på legislativ reglering av arbetsgivarnas och arbetarnas fackliga sammanslutningar. I proposition nr 39 till 1928 års riksdag med förslag till lagar om kollektivavtal och arbetsdomstol uttalade departementschefen, att visserligen i en del fall sådan osäkerhet torde kunna uppstå. Någon större olägenhet ansågs emellertid icke kunna uppkomma härigenom, eftersom de flesta av de sammanslutningar, som inginge kollektivavtal, måste med tillämpning av allmänna rättsregler anses äga rättspersonlighet. Naturligen vore det ur andra synpunkter önskvärt, att i vårt land en föreningslagstiftning komme till stånd, men att i avbidan på lösningen av detta vittutseende problem uppskjuta lagstiftningen rörande kollektivavtal syntes icke tillrädligt.

Motsvarande eriuringar, som socialstyrelsen sålunda riktade mot utkastet till lagstiftning om kollektivavtal och arbetsdomstol, syntes styrelsen med ännu större fog kunna framföras mot de år 1933 av professorn Bergendal och år 1934 av en särskild kommission framlagda förslagen till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder. I utlåtande över förstnämnda förslag framhöll styrelsen, att det kunde med fog ifrågasättas, huruvida det kunde anses lämpligt och ur rättslig synpunkt tillfredsställande att ur sitt allmänna sammanhang utbryta de frågor, som förslaget omfattade. Såsom naturligare och riktigare framstode att behandla dem inom ramen av en lagstiftning, som åsyftade att reglera hela avtals- och föreningsrätten och i samband därmed de fackliga organisationernas stridsåtgärder. I sitt utlåtande över kommissionsförslaget vidhöll styrelsen uppfattningen, att lagstiftning i åsyftade avseende endast med svårighet läte sig genomföra fristående utan samband med en föreningslagstiftning. Kommissionsförslaget utvisade också, att det befunnits påkallat att i förslaget intaga vissa till sådan lagstiftning hänförliga bestämmelser. Det kunde likväl ifrågasättas, om dessa bestämmelser vore tillfyllest och erbjöde en tillräcklig grund för den ifrågavarande lagstiftningens egentliga syfte. Styrelsen ansåg därför, att en särskild legislativ reglering av de icke ekonomiska föreningarnas, närmast av hithörande yrkesföreningars, verksamhetsformer allttjämt kvarstode såsom en angelägen uppgift för lagstiftningsarbetet och att en sådan reglering otvivelaktigt vore ägnad att jämväl skänka den föreslagna lagstiftningen angående vissa ekonomiska stridsåtgärder större fasthet och stadga.

Erinras må slutligen, att den del av föreningsspörsmålet, som avser föreningsrätten och därmed förknippade frågor, varit upptagen till behandling av internationella arbetskonferensen, som dock icke lyckats få till stånd någon konvention

eller rekommendation i ämnet. Frågan, som av internationella arbetsbyrån underkastats en omfattande undersökning, står för övrigt kvar på konferensens arbetsprogram.

Såsom framgår av det ovan anförda har frågan om legislativ reglering av ideella föreningar, däribland arbetsgivar- och arbetarorganisationer samt andra yrkesföreningar, tidigare vid olika tillfällen varit föremål för överväganden, och har denna fråga därefter ånyo inställt sig i samband med olika viddtagna eller ifrågasatta lagstiftningsåtgärder, avseende reglering av vissa av föreningsväsendets yttringar. Ehuru lagstiftning på området förekommer endast i obetydlig omfattning, torde dock i denna lagstiftnings tillämpning redan ha yppat sig vissa olägenheter till följd av avsaknaden av en föreningslagstiftning.

Överhuvud taget måste det ur allmän synpunkt anses föga tillfredsställande, att vissa rent primära förhållanden med avseende å föreningarna äro i stort sett undandragna stödet av en lagstadgad rättsordning. Här åsyftas sådana betydelsefulla förhållanden som exempelvis rätt till inträde och utträde, formerna för beslutsfattande och disposition över en förenings tillgångar. Att nuvarande ordning i dessa avseenden lämnar utrymme för missförhållanden torde erfarenheten få anses klart ha givit vid handen. Man tänke sig endast en sådan situation, att en förenings ledning ej i vanlig ordning erhåller förnyat mandat men i stället för att ställa platserna till förfogande skaffar sig ett slags förnyat mandat genom anordnande av en i stadgarna ej förutsedd allmän omröstning bland föreningsmedlemmarna. Man tänker vidare på sådana situationer, som inträda då viss fraktion inom en förening genom överrumpling skaffar sig tillgång till föreningens lokaler, dess ekonomiska tillgångar samt dess expeditionssystem och söker på så sätt tillskansa sig ledningen av föreningens verksamhet.

Det nu anförda torde giva vid handen, att behov måste anses föreligga av att staten genom i lag meddelade grundläggande regler angående föreningsväsendet tryggar upprätthållandet av rättsordning och demokratiska principer på detta område. Vikten av en sådan reglerande lagstiftning understrykes i samma mån som föreningarnas betydelse såsom faktorer i samhällslivet ökar.

Visserligen syftar motionen närmast på en lagstiftning, avseende reglering av yrkesföreningarna, men av det ovan anförda framgår, att hela frågan om grundläggande bestämmelser för ideella föreningar måste anses vara av aktuell vikt och betydelse. Ehuru en utredning, begränsad till att avse frågan om reglering av yrkesföreningar, i och för sig utan tvivel kan anses önskelig och påkallad, måste det vid nyssnämnda förhållande ifrågasättas, om ej denna fråga lämpligen borde inordnas i sitt allmänna sammanhang med en lagstiftning om ideella föreningar överhuvud.

Olycksfall i arbete år 1932.

Enligt den av riks-försäkringsanstalten nu publicerade olycksfallsstatistiken för år 1932 uppgick antalet under redogörelseåret inträffade olycksfall i arbete, som enligt kungl. kungörelsen den 9 november 1928 anmälts till riks-försäkringsanstalten, till 115 326, av vilka 44 998 omfattas av försäkringar i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. I jämförelse med år 1931 utvisar antalet anmälda olycksfall i arbete en minskning av 3·6 %.

I redogörelsen ingår icke det statistiska material, som härleder sig från tillämpningen av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1930. Materialet i fråga har nämligen på grund av sin ringa omfattning icke ansetts ännu böra offentliggöras.

Av olycksfallen inträffade 85 027 hos s. k. större arbetsgivare (med minst 5 arbetare), 19 991 hos mindre arbetsgivare och 10 308 bland statsanställda. För de två senare grupperna saknas vissa uppgifter, och ha på grund härav några beräkningar angående olycksfallsfrekvens o. d. ej utförts för dessa grupper.

Beträffande de hos större arbetsgivare inträffade olycksfallen lämnas i *tab. 1* en fördelning på olika yrkesgrenar m. m. och i *tab. 2* en sammanställning av olycksfallens orsaker. I båda tabellerna ha vid sidan av 1932 års siffror anförts motsvarande jämförelsetal för sexårsperioden 1923—28, hämtade ur det av riks-försäkringsanstalten tidigare publicerade sammandraget av olycksfallsstatistiken för denna period (se årg. 1933, sid. 628). I *tab. 2* har såsom riskmått använts antalet *förlorade arbetsdagar per årsarbetare*.¹ Tabellen giver i sammanträngd form en fullständig bild av de angivna olycksfallsorsakernas andel i olycksfallsrisken och utvisar därjämte, huru stor del av den förlorade arbetstiden, som härrör från sjukdom, invaliditet och död för varje särskild olycksfallsorsak. De olycksfall i arbete, som under år 1932 träffat hos större arbetsgivare anställda arbetare, ha under de gjorda förut-sättningarna beträffande det tillämpade riskmåttet förorsakat en förlust i arbetstid av 6·722 dagar per årsarbetare eller omkring 6·6 miljoner arbetsdagar. Av denna förlorade arbetstid har 22·3 % föranletts av sjukdom, 47·7 % av invaliditet och 30·0 % av den skadades död.

Som exempel på mera dominerande olycksfallsorsaker må följande nämnas. Inom metallindustrien äro arbetsmaskinerna den mest framträdande olycksfallsorsaken med 1·51 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Liknande är förhållandet för gruppen malmförädling, inom vilken grupp 3·17 förlorade arbetsdagar per årsarbetare komma på arbetsmaskinernas konto. För träindustrien är motsvarande siffra 4·77 eller mer än tredjedelen av hela den förlorade

¹ Vid invaliditets- och dödsfall lägges till grund ett beräknat antal förlorade arbetsdagar, nämligen resp. 75 per invaliditetsprocent och 7 500 vid hel invaliditet eller död.

Tab. 1. Olycksfall (hos större arbetsgivare) år 1932, fördelade efter yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare		Antal anmälda						Antal olycksfall per 100 årsarbetare						Antal förlorade arbetsdagar			
				olycksfall		invalidditetsfall		dödsfall		år 1932			1923—28			per årsarbetare		per olycksfall	
		Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	1932	1923—28	1932	1923—28
Malmbrytning, anrikning och rostning	103	4 884	155	1 197	2	28	—	4	—	24.5	1.3	23.8	15.1	1.9	14.9	22.73	23.39	96	157
Malmförädling	73	18 270	334	4 203	11	56	—	10	—	23.0	3.3	22.7	18.1	2.9	17.9	12.40	11.05	55	62
Metallindustri	2 748	72 943	4 927	13 181	256	166	3	17	1	18.1	5.2	17.3	15.5	4.4	14.9	7.23	7.64	42	51
Sten-, kol- och torvindustri	1 410	24 832	1 666	4 770	65	87	—	7	—	19.2	3.9	18.3	15.9	2.6	15.2	9.89	12.59	54	83
Jordbruk, skogsbruk och boskapskötsel	12 817	105 428	18 503	14 195	576	388	19	51	1	13.5	3.1	11.9	7.6	1.3	6.6	11.06	9.41	93	142
Träindustri	3 658	40 119	927	6 438	23	230	2	11	—	16.0	2.5	15.7	12.0	2.7	11.8	13.70	14.88	87	126
Pappers- och grafisk industri	1 051	44 416	9 428	4 372	262	99	4	15	—	9.8	2.8	8.6	8.9	2.0	7.8	6.44	8.79	75	112
Närings- och njutningsämnesindustri	3 307	29 955	16 813	2 934	866	54	10	7	—	9.8	5.2	8.1	6.8	3.2	5.5	4.58	5.19	56	94
Textil- och beklädnadsindustri	1 542	23 624	41 227	1 332	967	25	10	4	—	5.6	2.3	3.6	2.9	1.2	1.8	1.94	2.39	55	131
Läder-, gummi- och hårindustri	715	12 694	7 583	894	155	11	—	—	—	7.0	2.0	5.2	4.2	1.1	3.1	1.58	2.36	31	76
Kemiak-teknisk industri	274	8 423	2 737	899	171	19	1	2	1	10.7	6.2	9.6	9.8	6.4	8.9	6.12	8.43	64	94
Byggnadsverksamhet	5 909	66 518	904	10 831	46	339	1	33	—	16.8	5.1	16.1	9.7	2.6	9.6	15.14	13.75	94	143
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	579	10 690	267	870	7	21	1	13	—	8.1	2.6	8.0	6.1	1.1	6.0	14.28	9.66	178	161
Handel och varulager	14 814	110 794	59 103	4 444	940	86	18	17	4	4.0	1.6	3.2	2.9	0.8	2.2	2.54	2.27	80	105
Sjöfart och fiske	1 779	22 089	1 098	3 095	68	102	3	35	—	14.0	6.2	13.6	11.2	3.8	10.9	22.30	29.69	163	273
Sämsfärdsel (ut. sjöfart)	972	35 317	2 283	2 597	39	34	2	10	1	7.4	1.7	7.0	5.9	1.4	5.6	5.19	6.36	74	113
Ämbetsverk, bank- och försäkringsrörelse m. m.	4 226	35 193	42 402	472	306	25	8	8	—	1.3	0.7	1.0	0.6	0.4	0.5	1.56	1.30	155	261
Kommunala institutioner (ej hänfödda till annan grupp)	5 390	21 782	4 156	683	56	17	1	2	—	3.1	1.3	2.9	1.1	0.2	0.7	2.39	1.60	84	216
Hushåll, hotell- och restaurangrörelse m. m.	4 329	12 904	60 626	739	1 951	11	41	2	7	5.7	3.2	3.7	2.6	1.3	1.6	2.59	2.43	71	152
Diverse företag och yrken	850	2 399	1 536	94	20	1	—	—	—	3.9	1.3	2.9	3.3	1.0	2.5	0.75	3.40	26	133
Tillsammans 1932	66 546	708 274	276 675	78 240	6 787	1 799	124	248	15	11.1	2.5	8.7	8.4	1.3	6.6	6.72	7.54	77	114
” 1931	65 972	749 251	275 432	86 427	6 398	1 771	120	301	10	11.5	2.3	9.1	8.4	1.3	6.6	6.84	7.54	75	114
” 1930	62 164	786 289	274 728	97 647	6 362	2 092	163	399	12	12.4	2.3	9.8	8.4	1.3	6.6	8.20	7.54	84	114
” 1929	59 178	770 800	262 788	89 154	5 270	2 153	146	364	7	11.6	2.0	9.1	8.4	1.3	6.6	8.15	7.54	89	114
” 1928	57 498	732 366	252 159	70 149	3 743	1 978	112	326	19	9.6	1.5	7.5	8.4	1.3	6.6	7.72	7.54	103	114
” 1927	55 629	711 779	244 475	64 805	3 407	1 747	126	308	13	9.1	1.4	7.1	8.4	1.3	6.6	7.30	7.54	102	114

Tab. 2. Olycksfall (hos större arbetsgivare) fördelade efter orsaker.

Olycksfallsorsaker	Antal olycksfall			Antal förlorade arbetsdagar per olycksfall		Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare							
	Inalles	per 100 årsarbetare				på grund av						Summa	
				sjukdom		invaliditet		död					
	1932	1932	1923/28	1932	1923/28	1932	1923/28	1932	1923/28	1932	1923/28	1932	1923/28
Motorer	171	0·017	0·014	191	161	0·008	0·004	0·007	0·018	0·023	0·005	0·033	0·022
Transmissioner	261	0·027	0·046	377	346	0·008	0·015	0·054	0·078	0·038	0·067	0·100	0·160
Arbetsmaskiner	12 220	1·247	1·128	58	90	0·175	0·186	0·482	0·717	0·061	0·116	0·718	1·019
Handverktyg och enklare redskap	15 138	1·545	1·200	40	59	0·177	0·172	0·400	0·479	0·038	0·054	0·615	0·705
Hissar, kranar och andra lyftverktyg	2 067	0·211	0·177	151	203	0·053	0·052	0·159	0·170	0·107	0·137	0·319	0·359
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med animal drivkraft	5 658	0·577	0·328	93	152	0·139	0·096	0·291	0·234	0·107	0·169	0·537	0·499
med mekanisk eller elektrisk drivkraft	1 977	0·202	0·094	226	268	0·056	0·030	0·178	0·077	0·222	0·146	0·456	0·253
Vagnar, tillhörande spårbanor	1 950	0·199	0·222	137	183	0·041	0·054	0·078	0·126	0·153	0·227	0·272	0·407
Transportledningar	507	0·052	0·047	190	198	0·014	0·013	0·054	0·049	0·030	0·031	0·098	0·093
Sjöfart	152	0·016	0·021	671	1 676	0·005	0·006	0·015	0·031	0·084	0·317	0·104	0·354
Luftfart	9	0·001	0·000	1 675	198	0·000	0·000	—	0·000	0·015	—	0·015	0·000
Ångpannor, ångkokapparater, ångledningar samt andra kärl under tryck	145	0·015	0·015	143	153	0·002	0·002	0·011	0·005	0·008	0·015	0·021	0·022
Elektrisk ström	110	0·011	0·010	935	1 188	0·003	0·003	0·010	0·016	0·092	0·099	0·105	0·118
Explosion av sprängämnen	176	0·018	0·015	817	1 054	0·006	0·006	0·080	0·080	0·061	0·069	0·147	0·155
Giftiga och frätande ämnen	843	0·086	0·048	41	74	0·007	0·006	0·020	0·021	0·008	0·008	0·035	0·035
Eldfarliga och heta ämnen samt intensivt ljus och strålände värme	2 501	0·255	0·207	64	83	0·038	0·036	0·033	0·042	0·092	0·094	0·163	0·172
Rök, gaser, komprimerad luft	38	0·004	0·003	408	1 099	0·001	0·000	—	0·001	0·015	0·033	0·016	0·034
Halkning och fall	8 376	0·855	0·653	96	134	0·203	0·188	0·407	0·440	0·207	0·248	0·817	0·876
Nedfallande föremål	3 846	0·392	0·338	74	88	0·081	0·077	0·146	0·127	0·062	0·093	0·289	0·297
Sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras	2 062	0·210	0·173	222	315	0·066	0·063	0·249	0·240	0·153	0·242	0·468	0·545
Lyftning, bärande och hanterande av föremål	15 090	1·540	1·108	49	54	0·275	0·221	0·341	0·285	0·188	0·095	0·754	0·601
Föremål, på vilka den skadade trampat	1 281	0·131	0·066	25	37	0·014	0·009	0·011	0·006	0·008	0·010	0·033	0·025
Slag, stöt eller bätt av djur (inkl. olycksfall under ridning)	1 070	0·109	0·073	85	137	0·022	0·020	0·040	0·048	0·031	0·031	0·093	0·099
Övriga orsaker	9 379	0·957	0·646	54	106	0·113	0·104	0·141	0·203	0·260	0·379	0·514	0·686
Samtliga orsaker 1932	85 027	8·677	6·632	77	114	1·502	1·363	3·207	3·433	2·013	2·685	6·722	7·536
„ „ 1931	92 825	9·059	„	75	„	1·580	„	2·982	„	2·276	„	6·838	„
„ „ 1930	104 009	9·803	„	84	„	1·799	„	3·492	„	2·905	„	8·196	„
„ „ 1929	94 424	9·136	„	89	„	1·737	„	3·724	„	2·692	„	8·153	„
„ „ 1928	73 892	7·505	„	103	„	1·499	„	3·597	„	2·628	„	7·724	„
„ „ 1927	68 212	7·133	„	102	„	1·428	„	3·359	„	2·518	„	7·805	„

arbetstiden inom gruppen. Handverktyg och enklare redskap göra sig särskilt gällande inom stenindustrin med 1·73, inom jordbruk och skogsbruk med 1·66 och inom byggnadsverksamheten med 2·27 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Hissar, kranar och andra lyftverktyg ha inom sjöfartsgruppen förorsakat en tidsförlust av 3·69 arbetsdagar. Inom denna grupp komma därjämte 4·02 förlorade arbetsdagar på sjöfartsolycksfallen samt 3·02 på halkning och fall. För gruppen samfärdsl utom sjöfart kommer mer än två femtedelar av tidsförlusten på vagnar, tillhörande spårbanor. De elektriska olycksfallen ha inom kraft-, belysnings- och vattenverken medfört en förlorad arbetstid av 4·26 dagar. Bland olycksfallsorsakerna inom gruvindustrin framträda särskilt sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras med 4·87 samt halkning och fall med 4·30 förlorade arbetsdagar per årsarbetare.

Arbetstidsförlusten per årsarbetare har minskats något mot föregående år, medan däremot antalet förlorade arbetsdagar per olycksfall visar en mindre ökning (från 75 till 77).

Franska regeringsåtgärder till arbetslöshetens bekämpande.

Bland de reformer, vilka ministären Laval genom sin på fullmaktslagen den 8 sistslidne juli grundade dekretlagstiftning genomfört i avsikt att ernå en sund statsfinansiell ställning och att på denna såsom grundval söka åstadkomma ett upp-
sving inom landets näringsliv, torde åtgärderna till bekämpande av arbetslösheten vara av särskilt intresse för svenska förhållanden.

Den stabilisering av landets finanser, som regeringen i viss mån redan åstadkommit, är givetvis ägnad att stärka det allmänna förtroendet å kapitalmarknaden i landet och att befordra initiativet hos företagen, vilket allt bör underlätta det ekonomiska livets återhämtning. Detta är emellertid en utveckling på lång sikt, som ytterligare torde fördröjas av den omständigheten, att arbetslösheten i landet, vilken under den tilländalupna delen av innevarande år visat sjunkande siffror, inom den närmaste tiden väntas komma att visa en uppåtgående tendens, beroende på att högsäsongen inom jordbruksarbetet nu börjar lida mot sitt slut. Därtill kommer, att kapitalmarknaden i Frankrike reagerar ytterligt långsamt på grund av att en stor del av landets kapital innehaves av små och försiktiga sparare, vilka i betydande utsträckning tesaureira sina medel, varför dessa icke komma produktionen till godo. På grund härav har regeringen ansett nödvändigt att söka påskynda utvecklingen genom vidtagande av särskilda åtgärder. I detta syfte har regeringen beslutat anordna offentliga nödhjälpsarbeten, ägnade icke blott att direkt sysselsätta en stor del av de arbetslösa utan även att giva industrierna ökad verksamhet, dels genom direkta beställningar, dels genom att befolkningens köpkraft ökas i den mån arbetslösheten kommer att minskas. Dessa nödhjälpsarbeten skola vara av dels statlig och dels departemental eller kommunal karaktär.

Statliga arbeten för avhjälpande av arbetslösheten inrättades redan under ministären Doumergue genom dekret den 15 maj 1934. För dessa uppgjordes ett program — den s. k. marquetplanen — sträckande sig över åren 1934—1940. En nationalkommission för arbetslöshetshjälp inrättades för att organisera och övervaka dessa arbeten. Finansieringen skulle ske genom lån, till vilka kapitalet skulle er-

hållas från socialförsäkringskassornas fonder. Sålunda föreskrevs, att dessa med 75 % av sina disponibla medel skulle bidra till en gemensam fond, från vilken utlåning skulle ske till departement, kommuner, offentliga inrättningar och de stora järnvägsbolagen samt även till vissa för detta ändamål särskilt auktoriserade privata institutioner i och för bekostande av större arbeten av allmännyttig art. Dessa lån skulle emellertid först beviljas, sedan nationalkommissionen för arbetslöshetshjälp godkänt planerna för de föreslagna arbetena.

De av ministären Laval nu vidtagna dispositionerna basera sig i första hand på detta redan verk samma program och avse att öka dess effektivitet genom att påskynda arbetenas igångsättande och sammantränga programmet inom en kortare tidrymd. Sålunda skola arbeten, som fordra längre förberedelser för att kunna sättas i verket, ersättas av andra, vilka omedelbart kunna påbörjas. Såsom exempel på arbeten ingående i marquetplanen, vilka av denna orsak icke nu skola komma till utförande, må nämnas elektrifiering av vissa delar av järnvägsnätet för en sammanlagd kostnad av 1 286 miljoner francs, varav 195 respektive 180 miljoner under åren 1935 och 1936. Förberedelserna för dessa arbeten ha nämligen visat sig alltför vidlyftiga för att arbetena skulle kunna verkställas inom den beräknade tiden. Bland arbeten avsedda att nu igångsättas märkas först och främst sådana av kommunikationsteknisk art till gagn för den allt mer intensifierade landsvägs- trafik, såsom omläggning av nationalvägar till en sammanlagd längd av 40 000 km, anläggandet av skenfria korsningar mellan järnvägar och landsvägar samt ordnande av infartsvägarna till större städer. Därjämte förutses arbeten till skydd mot översvämningar i därav hotade landsdelar och vissa arbeten på utvidgande av hamnen i Le Havre. Även den i regeringens program för understöd åt jordbruksnärings ingående planen beträffande upprättandet av kommunala och kooperativa slakterier är avsedd att till stor del realiseras genom arbeten av denna art. Samtliga dessa arbeten äro av den karaktär, att de i största utsträckning kunna företagas med hjälp av icke särskilt yrkesutbildad arbetskraft, d. v. s. den kategori av arbetare, varibland antalet arbetslösa är störst.

För att säkerställa påskyndandet av arbetena skall den förenämnda nationalkommissionen för varje arbete, fallande under denna lagstiftning, angiva tidpunkten för arbetets igångsättande och den tid, inom vilken det skall vara slutfört. Senast tre månader innan den sålunda för arbetets början fastställda tiden skall vederbörande företagande sammanslutning till nationalkommissionen inlämna sin låneansökan. Därest kommissionen icke inom två månader därefter bifallit denna, skall ifrågavarande arbetsförslag anses förfallet. Såframt beslutat arbete icke igångsatts vid den angivna tidpunkten eller icke avslutats inom bestämd tid, förhöjes räntesatsen för lånet. Vidare bestämmes, att medel, beviljade för ett arbete under visst år, vilka icke förbrukats före den 1 februari påföljande år, icke längre skola vara disponibla. Härigenom reserverade medel skola icke annat än i undantagsfall åter kunna tilldelas samma företagande organisation för finansiering av samma arbete. Därest en försening av sådant arbete skulle visa sig vara beroende på force majeure, kan arbetsministern efter nationalkommissionens hörande besluta, att nyssnämnda ekonomiska sanktioner icke skola inträda.

Regeringen har även meddelat bestämmelser avsedda att för departement och kommuner underlätta igångsättandet av nödhjulsarbeten av mera lokal karaktär. Förutom att dessa arbeten skulle vara mera ägnade att bereda arbetstillfällen åt den bofasta arbetarebefolkningen anses, att det lokala intresse de skulle komma att erbjuda borde öka möjligheterna att sätta i omlopp de kapital, vilka under de gångna åren i stor utsträckning tesaurerats i synnerhet av lantbefolkningen. Arbetena enligt marquetplanen bedrivs visserligen delvis även under ledning av departement och kommuner, men dels skola de anläggningar, vilka åstadkommas genom dessa arbeten, vara av nationellt intresse, och dels skall uppbringandet av de för arbetenas finansiering erforderliga medlen helt ske genom statens försorg och

tagas från den statligt organiserade sparverksamheten, d. v. s. socialförsäkringskassorna. På grund härav betecknas dessa arbeten såsom statliga till skillnad från nu ifrågavarande departementala och kommunala arbeten, vilka äro avsedda att fylla lokala behov och vilka man hoppas till största delen kunna finansiera genom anlåtande av det privata sparkapitalet. Då det emellertid förutses, att svårigheter — åtminstone till en början — komma att möta vid försöken att mobilisera det tesaurerade kapitalet, kommer staten att i viss utsträckning bidraga även till dessa lån genom förmedling av den redan befintliga kreditkassan för departement och kommuner. Till denna kassas förfogande ställes för detta ändamål ett särskilt belopp av en miljard francs. Denna kassa har även bemyndigats att tillämpa särskilt låga räntesatser å lån upptagna för bekostande av offentliga arbeten.

De för förräntning och amortering av dessa lån nödvändiga medlen skola erhållas dels genom de belopp, vilka bliva tillgängliga på grund av den till 10 % uppgående utgiftsminskning för lokalförvaltningarna, vilken införts genom ett regeringsdekret den 16 nästlidna juli, dels genom de räntebesparingar, vilka uppstå allt eftersom redan upptagna lån må kunna konverteras.

Vad beträffar de genom den generella utgiftsminskningen erhållna medlen skola de visserligen i första hand användas för sanering av vederbörande departements eller kommuns finansiella ställning genom fyllande av budgetbalans och lättande av redan befintlig skuldbörda, men upp till 30 % av besparingarna skola få användas till skötseln av nya lån upptagna i ändamål att finansiera arbeten av här ifrågavarande slag. För departement och kommuner, vilkas ekonomiska ställning är god, kan denna andel ökas till 50 %. Medan dessa medel bliva omedelbart tillgängliga, får vinsten genom konvertering av äldre lån beräknas på längre sikt. Allt eftersom kapitaltillgången ökas med den växande ekonomiska stabiliteten i landet, torde emellertid avsevärda besparingar kunna göras härigenom. Under de senaste åren ha nämligen kommunala lån i stor utsträckning måst upptagas efter en räntefot av 9, 10 eller i vissa fall ända upp till 11 %. Till dessa bägge finansieringsmöjligheter kommer den automatiska minskning i vederbörande kommuners utgifter för arbetslöshetsunderstöd, vilken bör inträda i den mån arbetstillfällena ökas.

För att skapa garanti för att de sålunda igångsatta arbetena, trots att de ledas av respektive lokala myndigheter, dock skola bilda ett planmässigt helt, kommer staten att utöva en vidsträckt kontroll. Denna centraliseras hos en teknisk underkommitté inom nationalkommittén för arbetslöshetshjälp. Statligt bidrag till de av departement och kommuner upptagna lånen för dessa arbeten skall sålunda bliva beroende på beslut av denna underkommitté, vilken vid tilldelande av sådant bidrag även skall taga hänsyn därtill, att de av de lokala myndigheterna till utförande föreslagna arbetena äro av den tekniska art, att framför allt inhemsk arbetskraft och inhemska produkter komma till användning.

För att underlätta verkställandet av offentliga arbeten av olika slag har genom ett dekret införts en ny expropriationslag. Förut gällande lagstiftning å detta område daterar sig från år 1841 och har visat sig icke motsvara nutida förhållanden. Den nya lagen avser främst att förenkla proceduren, varigenom också expropriationsmålen komma att bliva snabbare avgjorda.

De nu relaterade åtgärderna äro avsedda att lindra arbetslösheten bland grov- och industriarbetare. Ministären Laval har emellertid även utsträckt hjälpåtgärderna till hantverkarna, en befolkningskategori, vilken hittills i föga utsträckning varit föremål för stödåtgärder från statens sida. Sålunda skall den restriktiva lagstiftning, vilken hittills gällt beträffande utlänningars rätt till arbetsansättning i Frankrike, utsträckas att avse även sådana fall, då utlänningar slagit sig ned i landet i och för utövning av hantverk, därest detta sker under sådana former, att gällande skattelagstiftning hänför vederbörande hantverkare till samma kategori av skattepliktiga som anställda arbetare. Detta är fallet, då den av en hantverkare

bedrivna rörelsen huvudsakligen avser försäljning av varor tillverkade med hjälp av familjemedlemmar, eventuellt jämte högst en annan medhjälpare och en minderårig lärling.

Denna tendens att jämställa mindre hantverkare med anställda arbetare visar sig även i en lag angående understöd åt arbetslösa hantverkare, vilka för sitt uppehälle äro beroende av sitt arbete. Gällande lagstiftning angående arbetslöshetsunderstöd har icke kunnat tillämpas med avseende å hantverkare, enär statlig kontroll över de arbetsmöjligheter, som erbjudas dessa, icke är praktiskt genomförbar. De nu införda bestämmelserna avse att i stället under administration av redan befintliga eller under bildning varande yrkesorganisationer för hantverkare skapa understöds-kassor genom obligatoriska bidrag från medlemmarnas sida. Genom det på detta sätt mobiliserade personliga intresset anses kontrollen över understödstagare lämpligast kunna ske. För att dessa kassor skola bli i stånd att omedelbart utbetala understöd åt behövande medlemmar bemyndigas arbetsministern att ur tillgängliga fonder bevilja räntefria lån till understöds-kassorna.

Slutligen må nämnas ett dekret, som kan sägas ha ett indirekt samband med arbetslöshetshjälpen. Det avser nämligen att skaffa ökad ekonomisk säkerhet åt löntagare i händelse av arbetsgivares konkurs. För detta ändamål skapas en ny förmånsrätt vid konkurs, vilken innebär, att anställda arbetare skola före alla andra fordringar erhålla de sista 15 dagarnas lön utbetalad. Därest konkursboet har medel tillgängliga, skall denna utbetalning ske inom 10 dagar efter konkurstillståndets inträdande, eljest så snart ske kan. Tjänstemän erhålla samma förmånsrätt för innestående fordran å 30 dagars avlöning.

Ovan refererade dekret skola, liksom all annan lagstiftning, som skett med stöd av fullmaktslagen, underställas parlamentet, när detta åter sammanträder efter sommarferierna.

Såsom framgår av förestående redogörelse har ministären Laval i sina åtgärder till avhjälpande av arbetslösheten till stor del byggt vidare på en redan lagd grund. Det viktigare moment i programmet, som utgör en direkt nyhet, är det målmedvetna strävandet att mobilisera det dolda sparkapitalet till näringslivets främjande. Utgången av det experiment ifrågavarande program får anses innebära torde just bli beroende på i vad utsträckning regeringen genom eller trots sina vittgående och i vissa fall rätt drakoniska saneringsåtgärder lyckas vinna folkets förtroende och därigenom frammana en investering även av det tesaureerade kapitalet.

(Svenska beskickningen i Paris.)

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1935. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av juli till 42 582. Under de 12 närmast föregående månaderna har motsvarande antal hjälpsökande varit följande:

1934:			
Juli	86 253	November	92 016
Augusti	83 042	December	92 881
September	78 918	1935:	
Oktober	84 811	Januari	93 419
		Februari	89 838
		Mars	83 588
		April	75 122
		Maj	61 177
		Juni	51 157
		Juli	42 582

Vid slutet av augusti månad 1935 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande preliminära uppgifter till omkring 42 000. Under augusti har sålunda antalet hjälpsökande nedgått med c:a 1·4 %.

Yrkesfördelningen och minskningen (resp. ökningen) under juli 1935 framgår av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälp- sökande	Minsk- (ökning)		Antal hjälp- sökande	Minsk- (ökning)
Jordbruk	1 036	— 620	Kraft- o. värmeproduktion . .	167	— 14
Skogshushållning	2 128	— 1 827	Sjöfart o. fläke	669	— 153
Ingenjörsarb. o. arbetsledning	68	— 10	Kontorsarbete	508	— 25
Malmbrytning o. metallind. . .	3 827	— 466	Butiks- o. lagerarbete	1 030	— 53
Jord- och stenindustri	6 087	— 506	Hotell- o. restaurangförelse . .	179	— 24
Trävaruindustri	3 865	— 516	Landtransport	1 605	— 288
Pappers- o. grafisk industri . .	991	— 94	Allmän tjänst o. fria yrken . .	398	— 84
Livsmedelsindustri	616	— 103	Husligt arbete	26	— 6
Textil- o. beklädnadsindustri . .	376	— 25	Tillfällighets- o. diversearbete	13 373	— 2 752
Läder-, hår- o. gummivaruind. .	585	— 10	Ungdom utan särskild utbildn.	1 335	— 517
Kemisk-teknisk industri	559	— 2			
Byggnadsverksamhet	3 154	— 484	Summa	42 582	— 8 575

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv. ant.	S:a hjälpta antal %		Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv. ant.	S:a hjälpta antal %
Stockholms stad	3 334	0·6	3 059 91·8	Göteb. o. Boh. län	4 589	2·2	3 862 84·2
Stockholms län	1 330	0·5	933 70·2	Älvsborgs	854	0·3	608 71·2
Uppsala	693	0·5	467 67·4	Skaraborgs	567	0·2	330 58·2
Södermanl.	258	0·1	180 69·8	Värmlands	2 849	1·0	1 890 66·3
Östergötlands	713	0·2	584 81·9	Örebro	1 315	0·6	1 029 78·3
Jönköpings	862	0·4	585 67·9	Västmanlands	307	0·2	231 75·2
Kronobergs	638	0·4	466 73·0	Kopparbergs	2 201	0·9	1 545 70·2
Kalmar	1 486	0·6	1 007 67·8	Gävleborgs	2 947	1·0	2 191 74·3
Gotlands	28	0·0	18 64·3	Västernorrml.	5 062	1·8	4 083 80·7
Blekinge	2 612	1·8	2 020 77·8	Jämtlands	917	0·7	490 53·4
Kristianstads	373	0·1	288 77·2	Västerbottens	1 205	0·6	657 54·5
Malmöhus	2 378	0·5	1 946 81·8	Norrbottnens	2 210	1·1	1 920 86·9
Hallands	669	0·4	458 68·5	Summa	42 582	0·7	32 600 76·6
Göteborgs stad	2 185	0·9	1 753 80·2				

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tabell:

Reserv- arbete	statligt . . .	18 215	Ung- doms- hjälp	reservarbete . .	16	Under- stöd	statligt . . .	598
	statskommun. .	9 132		arbetsläger . .	576		kommunalt . .	1 681
	kommunalt . .	2 200		kurser	232		Summa	32 600

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under juli till 5·8 miljoner kronor och under årets sju första månader till 44·4 miljoner kronor.

Handbok för erkända arbetslöshetskassor. Sedan statsbidrag för ändamålet ställts till förfogande av Kungl. Maj:t, har socialstyrelsen låtit utarbета och av trycket utgiva en Handbok för erkända arbetslöshetskassor. I denna handbok har styrelsen sammanfört de för arbetslöshetsförsäkringen utfärdade författningarna. Med stöd bl. a. av de under försäkringen till lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkringen gjorda uttalandena har styrelsen i handboken kommenterat de särskilda författningarna. Därjämte ha i handboken inlagts en del praktiska råd och anvisningar för kassorna rörande verksamhetens bedrivande.

Vid inköp av ett större antal exemplar av handboken kan rekvisition göras direkt hos socialstyrelsen. I övrigt sker distribution av handboken genom Nordiska Bokhandelns försorg. Priset är 1: 50 kr. för häftat och 2 kr. för bundet exemplar.

¹ Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 19344. Häre ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

Dispens från arbetstillstånd för utländska montörer. Med stöd av 51 § lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas har Kungl. Maj:t genom cirkulär den 30 augusti 1935 bland annat förordnat, att montör eller teknisk instruktör, som styrker, att han har att utföra brådsakande arbete i samband med uppsättning eller reparation av maskiner eller dylikt, skall vara befriad från skyldighet att vid ankomsten till riket och därefter under en tid av högst fjorton dagar vara försedd med arbetstillstånd. Genom nämnda stadgande upphäves den enligt liknande cirkulär den 28 mars 1928 socialstyrelsen tillkommande befogenheten att under samma förutsättningar efter prövning från fall till fall meddela dispens från arbetstillstånd för montörer och tekniska instruktörer. Stadgandet, som tillkommit efter framställning från socialstyrelsen den 2 juli 1935, är ägnat att på smidigast möjliga sätt tillgodose det i allmänhet självklara och brådsakande behovet av utländska fackarbetares medverkan vid maskinmontage av skilda slag. Understrykas må, att dispensen förutsätter, att utländsk montör, som önskar begagna sig av densamma, vid inresan i riket måste vara försedd med handlingar — t. ex. framställning i original eller bestyrkt avskrift från svenskt företag till utländsk maskinfirma angående översändande av montör — som bestyrka såväl arbetsuppdragets art som dess brådsakande karaktär. Beräknas arbetsuppdraget taga längre tid än fjorton dagar, bör montören eller det svenska företag, vid vilket arbetet utföres, snarast ansöka om arbetstillstånd hos socialstyrelsen, på det att fråga om dylikt tillstånd skall kunna avgöras, innan den medgivna fjortondagarsfristen är tilländalupen.

Arbetsböcker i Tyskland. Den 26 februari 1935 utfärdade den tyska riksregeringen en lag om införande av arbetsböcker. Från den tidpunkt, som riksarbetsministern bestämmer, skall varje arbetare och anställd i riket, som söker eller innehar en arbetsanställning, vara försedd med en arbetsbok. Denna bok skall utvisa arbetarens eller den anställdes yrkesutbildning och yrkesmässiga utveckling. Arbetsböckernas införande motiveras med nödvändigheten att skapa förutsättningar för ett planmässigt ordnande av viktiga arbetsmarknadsfrågor, bl. a. att underlätta för arbetsförmedlingen att placera rätt man på rätt plats, att minska tillströmningen till överfyllda yrken och förhindra flyttning från landsbygd till städer.

Närmare föreskrifter om utfärdande och användande av dessa arbetsböcker finnas intagna i en förordning av riksarbetsministern den 16 maj 1935 och ett meddelande, som utsänts av presidenten i riksanstalten för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring den 18 maj 1935.

Lagen föreskriver, att varje arbetare och anställd (inkl. lärlingar och volontärer) i privat eller offentlig tjänst med en inkomst av högst 1 000 mark pr månad skall ha en arbetsbok; undantag göres för sådana personer, som redan genom lag äro skyldiga att ha dokument av liknande slag (sjömän, hemarbetare, minderåriga etc.), samt tjänstemän och militärer.

Arbetsböckerna införas fr. o. m. 1 juni 1935. Presidenten i riksanstalten för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring har i sitt första meddelande om införandet av arbetsböcker den 18 maj 1935 bestämt 16 yrkesgrupper, huvudsakligen inom industri och handel, vilkas arbetare och anställda under loppet av juni månad skola förseas med arbetsböcker. För övriga yrkesgrupper kommer tiden för införandet av arbetsböcker att senare kungöras. Man räknar med att vid mitten av år 1936 samtliga yrkesgrupper skola vara försedda med arbetsböcker. Enligt en officiell uppskattning skola då omkring 21 milj. arbetare och anställda vara i besittning av arbetsböcker.

Utställandet av arbetsböckerna sker genom arbetsförmedlingarna (Arbeitsämter). Arbetsboken innehåller uppgifter om namn, födelsedatum, civilstånd, bostad o. s. v., om yrkesutbildning och särskilda färdigheter samt om tidigare yrkesverksamhet av längre varaktighet. Efter mottagandet av arbetsboken skola de arbetare och anställda, vilka ha arbete eller erhålla sysselsättning, ofördröjligen överlämna sin bok till arbetsgivaren. De behålla den alltså i eget förvar endast när de äro utan sysselsättning eller när de äro verksamma inom ett yrke, för vilket arbetsbok icke är föreskriven. Blir vederbörande

person arbetslös eller övergår han till en sysselsättning, för vilken arbetsbok icke är föreskriven, skall han inlämna sin bok till arbetsförmedlingen. Utträder han ur den grupp av arbetare, för vilka arbetsbok kräves, avslutas arbetsboken av arbetsförmedlingen genom anteckning därom och återlämnas till honom. Vid återupptagandet av en sysselsättning, för vilken arbetsbok erfordras, »öppnas» åter arbetsboken hos arbetsförmedlingen. Vid arbetsansökan och uppbärande av understöd företes arbetsboken hos arbetsförmedlingen. I händelse av dödsfall överlämnas arbetsboken till arbetsförmedlingen.

Arbetsgivaren har att sorgfälligt förvara arbetsboken. Han är förpliktad att återlämna densamma till arbetaren, då han slutar sin anställning. Har en arbetare flera sysselsättningar, förvaras arbetsboken hos den arbetsgivare, där han först anställdes. I detta fall har ifrågavarande arbetsgivare skyldighet att överlämna arbetsboken till arbetaren för så lång tid som erfordras, för att annan arbetsgivare skall kunna göra föreskrivna anteckningar i densamma. Efter arbetsbokens mottagande har arbetsgivaren att på därför avsedd plats anteckna dagen för anställningens början och sysselsättningens art. Ändrad bostadsadress antecknas av arbetsgivaren i arbetsboken och likaså förändring av sysselsättningens art, när det nya arbetet är av väsentligen annan beskaffenhet än det tidigare. Slutligen måste arbetsgivaren anteckna datum för anställningens upphörande, innan arbetsboken överlämnas till arbetaren. Andra än de föreskrivna anteckningarna få icke göras varken av företagaren eller arbetaren.

Arbetsförmedlingarna skola registrera alla utfärdade arbetsböcker på särskilda registerkort — ett för varje bok — och arbetsgivarna äro skyldiga att underrätta arbetsförmedlingen om alla anteckningar, som av dem göras i arbetsböckerna.

Så snart alla arbetsböcker blivit utställda, förfoga myndigheterna över ett omfattande statistiskt material, som blir av största betydelse för kännedom om den sociala och demografiska strukturen hos den yrkesverksamma delen av den tyska befolkningen samt om yrkesväxlingen och rörligheten på arbetsmarknaden.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Kollektivavtal och arbetskonflikter —

Ny lag om reglering av arbetstvister i Förenta staterna.¹ Högsta domstolens utslag rörande National Industrial Recovery Act medförde, att frågan om ny lagstiftning angående rätten till kollektivförhandlingar erhöll omedelbar aktualitet. De omstridda föreskrifterna i Section 7 (a) av nämnda lag förlorade genom domstolens utslag sin bindande kraft, och den av senator Wagner framlagda billen om reglering av arbetstvister framstod därmed som den enda möjliga lösningen. Strejker hotade vid codernas definitiva avveckling den 16 juni. Utan ny lagstiftning om fackföreningsrätten skulle omfattande arbetsinställelser svårligen stå att undvika. De progressiva elementen i kongressen krävde med förnyad styrka, att wagnerbillen utan dröjsmål skulle tagas upp till avgörande. Presidenten, som dittills undvikit att definitivt taga ställning till detta förslag, uttalade sig oreserverat för dess genomförande i det läge, som skapats genom utslaget om NIRA.

Wagnerbillen hade antagits av senaten redan den 16 maj. I samband med avvecklingen av coderna forcerades billens behandling i representanternas hus, och den antogs där med vissa modifikationer den 19 juni. Därvid omredigerades texten i syfte att bringa lagen i formell överensstämmelse med de av högsta domstolen angivna gränserna för kongressens lagstiftande befogenheter. Efter sammanjämkning mellan de båda kamrarnas beslut under-tecknades lagen av presidenten den 5 juli.

Grundsatsen om arbetarnas fria föreningsrätt och deras rätt att genom egna representanter förhandla med arbetsgivarna erhåller härmed laglig sanktion. Arbetarsidans representanter vid kollektivförhandlingar skola utses genom majoritetsbeslut av de anställda vid

¹ Jfr Soc. Medd. årg. 1934, sid. 344.

respektive företag, och deras beslut skola binda samtliga anställda. Company Unions äro ej förbjudna, men de få ej kontrolleras av arbetsgivarna.

Den åt arbetarna inrymda rätten till kollektivförhandlingar kompletteras av förbud för arbetsgivarna att förhindra eller försvåra utövningen av denna befogenhet. Arbetsledningen må ej utöva kontrollerande inflytande över någon sammanslutning av arbetare vid ett företag eller finansiellt bidraga till dess verksamhet. Vid anställande eller avskedande av arbetare skall ingen åtskillnad göras på grund av medlemskap i någon arbetarsammanslutning. Arbetsanställda må ej entledigas eller bestraffas i anledning av att de hävdad sin föreningsrätt genom vädjan till behörig myndighet eller avgivit vittnesmål rörande föreningsrättens tillämpning. Arbetsgivare må ej heller vägra att ingå på kollektivförhandlingar med vederbörligen utsedda ombud från arbetarsidan. Varje ingripande av dessa slag betecknas som en »unfair labor practice», stridande mot gällande föreskrifter.

Lagen innehåller också föreskrifter om konstituerande av en National Labor Relations Board, som skall ersätta den hittillsvarande nämnden med samma namn. Den nya nämnden skall bestå av tre av presidenten utsedda ledamöter. Den skall pröva frågor om tillämpningen av rätten till kollektivförhandlingar och äger verkställa utredningar och förhör samt har befogenhet att träffa anordningar för val av arbetarrepresentanter, då så påkallas för att skydda föreningsrätten. Nämnden kan vidare genom ordinarie domstolar utverka förbud mot »unfair labor practices».

(Svenska beskickningen i Washington.)

— Socialförsäkring —

Lag om socialförsäkring i Förenta staterna. President Roosevelt har den 14 augusti 1935 undertecknat det av kongressen efter sammanjämkning mellan kamrarnas beslut antagna förslaget till lag om socialförsäkring och understöd åt personer utan egna försörjningsmöjligheter.

Den nu godkända sociala lagstiftningen kan sägas utgöra ett av de mest genomgripande initiativen under The New Deal. Härmed överflyttas på federala och statliga myndigheter huvudansvaret för det amerikanska folkets sociala välfärd, och det nya programmet innebär följaktligen en definitiv brytning med den i Förenta staterna till helt nyligen rådande uppfattningen, att den sociala omvårdnaden borde förbehållas det privata initiativet.

Lagens slutliga antagande har av den amerikanska pressen hälsats med allmän tillfredsställelse, ehuru vissa farhågor kommit till uttryck rörande den därmed förenade beskattningens inverkan på affärslivet.

Arbetsministern miss Perkins, som i egenskap av ordförande i den av presidenten i mitten av förra året tillsatta »Committee on Economic Security» själv tagit aktiv del i utarbetandet av riktlinjerna för det nu godkända lagförslaget, har i detta hänseende dock erinrat om att de föreskrivna åtgärderna äro avsedda att vidmakthålla den inhemska köpkraften och därigenom också verksamt bidra till att mildra verkningarna av eventuella framtida depressionsperioder. Arbetsministern har vidare givit uttryck åt övertygelsen, att de olika delstaterna snabbt skola införliva det nya sociala programmet med den egna lagstiftningen, sedan förståelsen för detta program numera vuxit sig stark inom alla befolkningslager.

Lagen medför i stort sett genomförandet av två olika grupper av åtgärder, dels sådana, som äro avsedda att på längre sikt skapa ökad ekonomisk trygghet för vissa mera beroende befolkningsgrupper (ålderdomspensionering och arbetslöshetsförsäkring), dels sådana, som skola bringa de olika delstaterna omedelbar hjälp att lämna understöd åt personer utan egna försörjningsmöjligheter.

Som högsta administrativa instans skall upprättas en ny central myndighet, Social Security Board, vars tre medlemmar utses av presidenten med iakttagande av att högst två av dem komma att tillhöra samma politiska parti.

Systemet för *ålderdomspensionering* omfattar såväl statliga som federala åtgärder. Under beteckningen »old age assistance» innehåller lagen bestämmelser om understöd för be-

bövande personer i åldern över 65 år. Den federala regeringen och respektive delstater bidraga vardera med hälften med den begränsningen, att det federala bidraget icke kan överstiga 15 dollars per månad. För närvarande beräknar man att c:a 7.5 miljoner människor i Förenta staterna befinna sig i denna åldersgrupp. Förutsättningarna för erhållande av bidrag enligt de nya bestämmelserna äro, att vederbörande saknar försörjningsmöjligheter samt är bosatt i en stat, där åtgärder redan vidtagits för utbetalande av ålderdomsunderstöd, vilket för närvarande är fallet med 33 av de 48 staterna. Det federala anslaget för innevarande budgetår har fastställts till 49 750 000 dollars.

Lagen innehåller härutöver bestämmelser angående federala åtgärder för ålderdomspensionering av arbetsanställda (*«old age benefits»*). Kostnaderna bestridas genom en skatt, som med lika belopp uttages, dels å de anställdas löner och dels av arbetsgivarna i förhållande till summan av utbetalade löner. Beskattningen kommer att för vardera skattegruppen inledas år 1937 med en skattesats av 1 procent, vilken senare gradvis höjes för att år 1949 utgöra 3 procent. Den sammanlagda beskattningen blir alltså 6 procent.

Med tillämpning av dessa bestämmelser kommer varje arbetsanställd, som uppnått en ålder av 65 år, att erhålla en månatlig pension för återstående delen av sitt liv. Utbetalningarna taga sin början med år 1942. Beloppet kommer i det individuella fallet att variera mellan 10 och 85 dollars, beroende på summan av de löneförmåner, som av den pensionerade uppburits från och med den 1 januari 1937 och fram till pensionsålderns inträdande. Jordbruksarbetare, tjänstefolk, statstjänstemän och tillfälligt anställda äro icke inbegripna under dessa bestämmelser. Det beräknas att inbetalningarna till fonden för ålderdomspensionering år 1950 skola stiga till ett årligt belopp av 2 miljarder dollars.

Den centrala delen i den nya lagen upptages av föreskrifterna om införandet av den nya *arbetslöshetsförsäkringen*. Densamma är avsedd att finansieras i första hand genom att pålägga arbetsgivare med mer än åtta anställda en skatt att utgå på sammanlagda beloppet av utbetalade löneförmåner. Skatten är avsedd att utgå progressivt från och med den 1 januari 1936 med en skattesats nämnda år av 1 procent, år 1937 av 2 procent samt för år 1938 och därpå följande år 3 procent. Sålunda erhållna medel komma att utbetalas till de arbetslösa i enlighet med de föreskrifter, som av de olika delstaterna kunna komma att antagas.

Tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen överlåtes på delstaterna. Lagen ger den *största möjliga frihet åt delstaterna att reglera sin egen lagstiftning i ämnet med iakttagande av vissa allmänna riktlinjer* samt garanterar federala bidrag till kostnaderna för den nödvändiga administrativa organisationen. I detta syfte anvisas ett belopp av 4 miljoner dollars för år 1936 samt därefter 49 miljoner årligen.

Särskilda bestämmelser gälla beträffande bidrag till delstaterna för *den sociala omvårdnaden av minderåriga samt oförsörjda mödrar och barn*. För understöd åt minderåriga anvisar den federala regeringen ett belopp av 24 750 000 dollars under budgetåret 1935/36 samt erforderliga årliga anslag i fortsättningen med iakttagande av att den federala regeringen bidrager med en tredjedel av kostnaderna. För vården av mödrar och barn anslås ett årligt federalt bidrag av 3 800 000 dollars från och med budgetåret 1935/36. Till vård av vanföra barn anslås ett årligt federalt bidrag av 2 850 000 och till välfärdsåtgärder för försummade barn anvisas årligen 1 500 000 dollars.

För *allmänna hälsovårdsåtgärder* i delstater och kommuner anvisas ett årligt federalt bidrag av 8 miljoner dollars från och med budgetåret 1935/36. Till understöd åt blinda anslås genom delstaternas försorg 3 miljoner dollars för budgetåret 1935/36 samt erforderliga årliga bidrag i fortsättningen enligt av staterna utarbetade program. Kostnaderna skola lika fördelas mellan den federala regeringen och delstaterna.

(Svenska beskickningen i Washington.)

— Ut- och invandring —

Ut- och invandring under år 1934. Enligt statistiska centralbyråns nu utgivna statistik ha år 1934 utvandrat 2 400 och invandrat 5 707 personer (mot 2 417 resp. 7 256 år 1933), motsvarande 0.39 (0.39) emigranter och 0.92 (1.17) immigranter per 1 000 inv.

Det absoluta antalet utvandrare är nere vid en siffra, som, fränsett åren 1932 och 1933, icke underskridit sedan år 1861, och är obetydligt lägre än år 1933. Invandringen åter har minskats avsevärt och ligger nu på ungefär samma nivå som under åren 1923—1929. I likhet med förhållandet de fyra senaste åren blir således slutresultatet av den utrikes omflyttningen ett invandringsöverskott, ehuru mindre än de tre närmast föregående årens.

Beträffande utvandringen till främmande världsdelar har i nedanstående tabell en sammanställning gjorts mellan centralbyråns statistik, vilken grundar sig på uppgifter från prästerskapet (i Stockholm mantalskontoret), och de siffror, som av länsstyrelsen förut publicerats i denna tidskrift (sid. 137) efter uppgifter från länsstyrelserna m. fl.

Antal utvandrare	Män	Kvinnor	Summa
enligt prästerskapet	449	464	913
» länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter .	177	216	393
Överskott enligt prästerskapets redovisning	272	248	520

Motsvarande differens har under den senaste tioårsperioden utgjort:

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
I absoluta tal . . .	658	648	440	634	389	476	542	341	517	520
I % av prästerskapets siffror	6.8	5.9	4.0	5.4	4.2	12.8	46.5	52.7	57.9	57.0

Skillnaden mellan prästerskapets och länsstyrelsernas uppgifter har som synes på ett anmärkningsvärt sätt ökat under de senaste åren. Förklaringen härtill är huvudsakligen att söka däri, att en stor del av de i prästerskapets uppgifter medtagna utvandrarna under dessa år utgjorts av svensk-amerikaner, vilka längre eller kortare tid vistats i Sverige och här blivit mantalsskrivna, men dock bibehållit sin rätt att återvända till Förenta staterna utan att betraktas som immigranter i den bemärkelse detta ord har i den amerikanska invandringslagstiftningen. Dessa personer, vilka i sina av härvarande amerikanska konsulat viserade pass icke betecknas som immigranter, utan som vanliga resande, redovisas i regel icke heller av de svenska polismyndigheterna som utvandrare och medtagas följaktligen icke i länsstyrelsernas statistik.

Erinras må också, att länsstyrelsernas uppgifter endast avse sådana emigranter, vilka befordrats till främmande världsdel genom förmedling av här i landet verkamma utvandringsagenter och att i dessa uppgifter i regel ej ingå sådana personer, som utvandrat till andra världsdelar än Nordamerika.

Utvandringen har under redogörelseåret i vart och ett av länen betydligt understigit medeltalet för årtiondet 1924—1933 men något, fast obetydligt, överstigit utvandringen under föregående år. De i och för sig högsta utvandringstalen utvisa Stockholms stad och Malmöhus län. — De norrländska länens utvandring, som en tid utgjorde en avsevärd del av rikets emigration och tilldrog sig icke ringa uppmärksamhet, är numera ej av betydelse. År 1934 utgjorde Norrlands bidrag till utvandringen endast något mer än 8 procent av det hela, d. v. s. långt mindre än Norrlands andel av hela Sveriges folkmängd. *Invandringen* har understigit den för resp. län genomsnittliga för det föregående årtiondet i alla län utom i Stockholms, Södermanlands, Gotlands och Gävleborgs län. — Invandringsöverskott förekommer såväl å landsbygden som i städerna samt i alla län.

Till Förenta staterna emigrerade 710 personer. Från samma land kommo 2 919 immigranter, och utgjorde sålunda invandringsöverskottet i detta fall 2 209 personer. Fr. o. m. år 1930 har folkbytet med Förenta staterna givit nettoöverskott för Sverige, något som tidigare förekommit endast en gång, nämligen 1918. Den svenska utvandringen till Kanada har år 1934 endast omfattat 31 personer, en helt ringa siffra, om man jämför den med vad

som ännu för några år sedan var vanligt. Den uppväger på intet vis återinflyttningen (245 personer). — Folkbytet med europeiska länder omfattade 1 487 emigranter och 2 350 immigranter, alltså ett invandringsöverskott av 863 personer.

Emigranternas fördelning efter familjeställning och kön belyses av nedanstående tabell:

Å r e n	Utvandrarna voro			Antal kvinnor mot 1 000 män bland sam- liga ut- vandrare
	gifta per- soner och barn %	vuxna ogifta män (inräkn. änklingar) %	vuxna ogifta kvinnor (in- räkn. änkor) %	
1891—1900	30·02	35·38	34·65	970
1901—1910	28·82	41·50	30·18	769
1911—1920	31·70	35·15	33·15	965
1921—1930	30·17	45·50	24·38	633
1931	43·82	20·94	35·24	1 505
1932	45·82	21·21	32·97	1 392
1933	47·70	20·52	31·78	1 367
1934	47·58	18·88	34·04	1 542

Proportionen i det hela mellan könen från ett år till ett annat tager intryck av det förhållandet, att kvinnornas utvandring är konstantare än männens. Under år med stark utvandring är därför kvinnornas antal vanligen lågt, under år med ringa utvandring åter jämförelsevis högt. Såsom tabellen visar svarade under 1890-talet 970 kvinnor mot varje tusental män, d. v. s. nästan lika många kvinnor som män, och 1911—1920 var siffran nära nog lika hög eller 965. Under 1921—1930 inträdde en återgång, i det att antalet kvinnor per tusen män sjönk till 633. Med år 1930 skedde ett omslag, och år 1934 åter är proportionen 1 542 kvinnor mot 1 000 män.

Ut- och invandrarnas fördelning efter yrken belyses av följande relativa tal:¹

Åren	Utvandrare, %						Invandrare, %				
	Jord- bruk m. m.	Indu- stri- o. hant- verk	Arbe- tare av obest. slag	Tjä- nare	Han- del o. sam- färdsel	Övriga och okända yrken	Jord- bruk m. m.	Indu- stri o. hant- verk	Arbe- tare av obest. slag	Han- del o. sam- färdsel	Övriga och okända yrken
1891—1900 . .	23·18	15·16	26·29	21·89	3·41	10·07	22·58	23·01	21·46	5·24	27·71
1901—1910 . .	31·97	25·67	20·97	10·79	6·88	4·27	23·98	31·20	20·96	8·80	15·11
1911—1920 . .	29·44	32·81	8·79	11·58	8·24	9·64	24·65	31·98	9·82	10·73	23·82
1921—1930 . .	33·58	28·50	7·29	8·66	10·98	11·04	21·23	28·12	8·48	12·60	29·57
1931	12·86	27·18	4·85	11·61	15·88	28·17	22·08	32·29	7·90	11·75	26·03
1932	9·54	28·89	4·25	12·61	19·79	25·42	24·46	31·10	8·70	11·64	24·10
1933	8·85	31·86	3·97	12·70	16·92	25·70	22·84	28·28	6·57	13·63	28·68
1934	10·12	27·00	3·75	14·25	18·67	26·21	18·87	29·42	6·48	13·90	31·88

Beträffande emigranternas yrkesfördelning under år 1934 kan framhållas, att utvandringen — liksom redan de närmast föregående åren — minskats ännu mer bland jordbrukarna än inom industrigruppen; måhända är orsaken den, att de möjligheter, som Förenta staterna och Kanada ända in till senaste tider kunnat erbjuda inflyttande jordbruksarbetare, nu blivit ytterligare beskurna. Gruppen tjänare, vilken nästan uteslutande består av kvinnor, är jämförelsevis talrik, såsom den städse plägar vara under år med låg utvandring. Invandrarnas yrkesfördelning avviker föga från den under sista årtiondet vanliga.

¹ För åren 1891—1900 äro i kol. »jordbruk m. m.» även inräknade inhyses- och backstuguhjon, och uppgifterna i kol. »handel och samfärdsel» för samma tid äro endast handel och sjöfart. I övrigt ha uppgifterna i tabellen bragts i överensstämmelse med den nu tillämpade yrkesindelningen.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1934						1935							
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	
<i>Sverige. Arbetslöshet, i % . .</i>	12.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	22.5	20.2	18.5	16.1	12.1	11.2	9.8	
Ansökn. per 100 lediga platser .	292	281	286	326	446	446	380	396	351	286	251	239	255	
Arbetsstillgång (medelgod = 3.00)	.	.	3.68	.	.	3.59	.	.	3.51	.	.	3.71	.	
Sysselsättn.-index (1926-30=100)	.	.	100.8	.	.	98.8	.	.	99.1	.	.	104.2	.	
<i>Norge. Arbetslöshet, i % . . .</i>	23.4	24.6	23.1	23.7	24.7	27.2	28.8	28.8	27.1	26.9	23.4	20.3	—	
<i>Danmark. Arbetslöshet, i % .</i>	15.8	15.5	16.4	18.8	22.3	30.3	29.5	28.3	22.8	18.3	14.4	12.6	12.6	
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	72	75	79	85	104	134	138	130	102	88	69	63	63	
<i>Finland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	11	11	12	16	19	19	22	23	22	18	13	6	4	
Ansökn. per 100 lediga platser .	383	328	271	285	271	434	354	391	331	306	235	206	204	
Sysselsättningsindex (1926=100)	101.2	.	.	99.0	.	.	96.8	.	.	99.2	.	.	107.2	
<i>Storbritannien. Arbetslöshet, i %</i>	16.7	16.5	16.1	16.4	16.4	16.1	17.7	17.5	16.5	15.7	15.6	15.5	15.4	
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	2 185	2 195	2 144	2 182	2 185	2 151	2 897	2 358	2 225	2 114	2 114	2 068	2 045	
Sysselsättningsindex (1924=100)	106.5	106.9	107.5	107.1	107.2	107.6	105.5	105.8	107.1	108.8	108.5	108.8	—	
<i>Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	90	98	110	117	124	128	139	142	138	126	125	130	82	
<i>Nederländerna. Arbetslöshet, i %</i>	30.9	31.7	31.3	32.0	33.8	37.9	42.7	40.6	34.1	34.6	34.0	33.6	34.2	
Arbetslöshetsindex	26.7	27.8	27.5	28.2	29.6	33.5	35.7	35.2	32.0	30.2	29.5	—	—	
<i>Belgien. Arbetslöshet, i % . .</i>	35.6	34.6	34.1	33.9	35.9	39.7	40.8	40.1	37.5	32.6	29.4	27.0	—	
<i>Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	2 426	2 398	2 282	2 288	2 353	2 605	2 974	2 764	2 402	2 233	2 019	1 877	1 754	
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	1 089	1 093	1 055	1 064	1 122	1 300	1 621	1 540	1 242	1 096	992	947	889	
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	15.5	15.6	15.6	15.6	15.5	14.9	14.4	14.7	15.8	15.9	16.4	16.5	16.6	
<i>Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)</i>	257	248	244	249	275	308	334	335	315	287	256	238	221	
<i>Schweiz. Arbetslöshet, i % . .</i>	12.8	12.8	13.3	13.7	16.0	20.1	23.8	23.6	20.1	16.8	14.6	13.7	—	
Arbetsstillgång (medelgod = 100)	.	.	84	.	.	82	.	.	76	.	.	79	.	
Sysselsättn.-index (1 kv. 1925=100)	.	.	84	.	.	82	.	.	81	.	.	80	.	
<i>Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)</i>	320	325	326	340	362	405	468	501	493	459	435	410	384	
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	350	358	353	382	408	454	527	546	527	492	466	433	416	
<i>Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	887	867	887	905	970	962	1 012	956	853	803	755	638	—	
<i>Estland. Oplac. arbetssökande</i>	493	838	1 016	1 796	2 927	2 739	3 406	3 721	3 121	2 247	1 358	856	752	
Sysselsättn.-index (1 jan. 1927=100)	116.9	113.4	112.8	111.7	110.9	109.4	111.0	117.4	122.2	124.8	133.9	132.2	—	
<i>Lettland. Oplac. arbetssökande</i>	904	949	999	1 796	5 012	7 854	7 604	7 008	6 451	5 975	3 266	—	—	
<i>Polen. Arbetslöshet, i % . . .</i>	14.0	13.8	13.8	14.0	15.9	19.7	23.7	24.5	24.1	22.5	20.0	17.4	—	
<i>Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %</i>	15.8	16.8	16.1	15.5	16.4	19.0	21.0	20.8	19.4	17.6	16.0	—	—	
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	569	572	576	599	669	752	818	833	805	735	666	603	567	
<i>Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	22	22	21	20	21	22	22	22	21	21	20	19	19	
Ansökn. per 100 lediga platser .	346	311	338	329	333	381	380	375	348	321	380	389	372	
<i>Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)</i>	13	13	12	13	14	17	21	22	19	15	12	—	—	
<i>Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)</i>	10	11	10	11	12	16	27	30	27	16	13	11	11	
<i>Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	25	24	21	23	30	39	36	40	45	40	37	36	—	
<i>Kanada. Arbetslöshet, i % . . .</i>	17.9	16.5	16.4	16.2	17.5	18.0	18.0	18.2	16.7	17.0	15.9	15.4	—	
Sysselsättningsindex (1926=100)	99.9	98.8	100.0	100.2	98.9	94.4	94.6	96.4	93.4	95.2	97.6	99.5	—	
<i>Förenta st. Sysselsättningsindex:</i>														
Bur. of Lab. St. (1923—25=100)	79.8	79.8	75.8	78.4	76.8	78.0	78.7	81.2	82.4	82.4	81.1	79.7	—	
Arbetslöshet, i %	20.8	21.6	20.8	20.1	21.1	21.2	21.0	20.0	19.4	18.9	18.8	18.8	—	
<i>Australien. Arbetslöshet, i % .</i>	.	.	20.4	.	.	18.8	.	.	18.6	.	.	17.8	.	
<i>Nya Zeeland. Arbetslösa (1 000-tal)</i>	50	51	50	48	46	44	44	43	44	45	47	48	—	

¹ Reviderade siffror.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud.

(1935: IV.)

Olycksfall vid golvöppningar, ställningar, gallerier o. d.

51. Vid byggandet av taket till en maskinhall inträffade ett olycksfall, varvid 7 av de vid byggnaden sysselsatta arbetarna skadades.

Taket utgjordes av korrugerad Lomma-eternit, upplagd på ett flertal bågformade takstolar, sinsemellan förbundna med åsar, se fig. 13. Dessa åsar sammanhöll stolarna tre och tre och lågo sålunda sinsemellan förskjutna. Förbindningen mellan ås och båge utgjordes av $\frac{3}{8}$ " bult, en på mitten och två i vardera ändarna av varje åsbalk.

Vid resningen av stolarna använde man sig av en ställning bestående av bockar, på vilka uppbyggts ett hjälpplan. På detta drog man upp en halv takstol i taget. Härvid släpades bågdelen upp på två stycken stockar, vilka voro lagda mot hjälpplanet. På detta plan sammanfogades stolen och med hjälp av svepor och linor samt mothåll restes stolen till vertikal ställning.

Övre skissen å fig. 13 anger principiellt tillvägagångssättet. I den sist resta stolen fästes i punkterna D blocken L., över vilka linorna K löpte till motsvarande punkt D på den stol, som skulle resas. I samma punkter voro linorna I angjorda. Vid H drogo sålunda ett lag arbetare, medan ett annat lag vid G höll mot i linorna I. C:a 5 man arbetade dessutom på hjälpplanet och höll mot medelst spett vid F. Sedan stolen på detta sätt rests till vertikal ställning,

påskruvades åsarna. För att staga takkonstruktionen under monteringsarbetet hade ett $\frac{3}{4}$ " rep N angjorts i punkt E å stol nr 2 och förankrats i marken vid O. Vidare hade två stycken snedsträvor M uppsatts mellan punkterna D på samma stol och närmaste gavel.

Resningen av takkonstruktionen för avdelning C hade slutförts på detta sätt, och man höll på med avdelning B, då olycksfallet inträffade. Stolarna 1—7 voro resta, stol 8 var

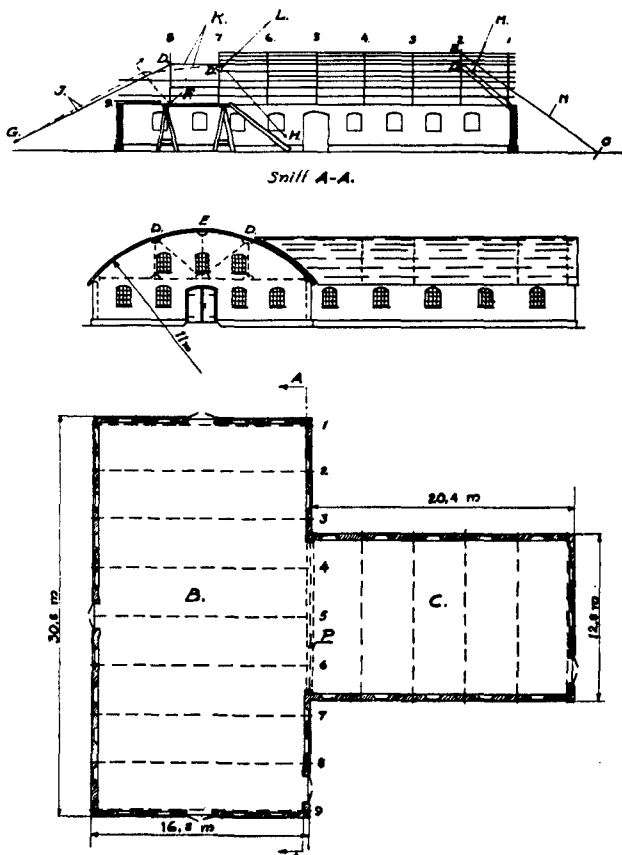

Fig. 13.

sammanfogad men låg vilande på murkransen och hjälplanet. Man höll på med att skruva fast åsarna vid stol 7, och av den anledningen hade 4 man klättrat upp på takkonstruktionen. Från marken sköto ett par arbetare upp de erforderliga åsarna och med linorna I och K jämkades stolen så, att bultarna kunde sättas i. Före olycksfallets inträffande hade strålvorna M tagits bort, troligen för att murningen av gaveln skulle kunna fortsättas.

Någon direkt orsak till olyckan kunde icke uppgivas av ledningen för arbetet, och tillfrågade arbetare hade heller ingen förklaring att lämna. Man hade endast plötsligt sett, hur *hela takkonstruktionen över avdelning B störtade samman*. Anhållslinan N gick tvärt av och samtliga takstolar föllo åt vänster (se övre skissen å fig. 13). Samtliga bultar i åsarna klipptes tvärt av. Stolarna föllo till marken eller blevo hängande mellan väggarna, i vilka takstolstärna bräckte hål. Antalet skadade hade säkerligen blivit större, om icke hjälplanet hade funnits. Under detta räddade sig nämligen några. De stockar, på vilka stolarna släpades upp, knäcktes tvärt av men hindrade enligt uppgift ett par av arbetarna från att skadas värre än som skedde.

Orsaken till här beskrivna ras torde vara den, att hela konstruktionen kunde komma i svängning. Det torde observeras, att stolarna utan att vara fästade vilade på murkransen och på balken P. Friktionen mellan stolarna och denna balk torde ha varit minimal, och kanske nedböjningen hos denna bidragit till att stolarna icke haft tillräckligt stöd. Trots att så många stolar voro resta och sammanhållna av åsarna, torde det därför få anses vara ett misstag, att strålvorna M togos bort. Dessa utgjorde nog tillsammans med linan N ett stadigt anhåll. Vid den förnyade resningen lät byggmästaren sätta upp krysstag mellan varje par stolar och förstärkte förbindningen mellan ås och både medelst svetsning.

(I: 56)

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

52. Vid ett *stenbrott* hade stenhuggaren M. påkättat ett stenblock vägende omkring 900 kg och liggande i brottets ytterkant för att med en i brottet befintlig *lyftkran* lyfta och föra detsamma till brottets mittplan, där det sedermera skulle huggas till *gatsten*. Sedan M. hivat in blocket några meter, firade han det till marken för att verkställa höjning av kranbommen. Denna var nämligen i så lågt läge, att M. icke kunde lyfta stenblocket uppför en i brottet befintlig avsats. När blocket nått marken och M. sett efter, att wiren ej var spänd, skulle han taga utav *kranveven*, då denna *slog tillbaka och träffade honom i ansiktet*, så att han föll baklänges till marken. M., som blödde mycket, fick näsbenet krossat samt tre tänder lösslagna, så att dessa måste uttagas. Dessutom erhöll han i näsan ett sår, som måste hopsys.

Orsaken till att kranveven slog tillbaka var troligen den, att stenblocket blivit liggande på någon stenskärva, som sedan glidit undan, varvid wiren spänts och ryckt i *gång kranveven*.

(II: 70)

Olycksfall vid järnvägar, transportbanor o. d.

53. Efter arbetets slut för dagen hade L. tillsammans med sin arbetskamrat, telegrafarbetaren S., med dressin begivit sig av från deras tillfälliga bostad i en arbetsvagn på en station till en på c:a 3 km avstånd belägen banvaktsstuga för att köpa mjölk. I närheten av denna stuga *upphanns dressinen av ett extratåg*, och under arbetet med avlyftande av dressinen från spåret blev L. *påkörd* och skadad av lokomotivet, medan S. undgick skada. Tåget stoppade genast och backade med den skadade tillbaka till stationen, där ambulans mötte för hans befordran till lasarett. L. *avled i ambulansvagnen* under färden dit.

Orsaken till olyckan torde vara, att de båda telegrafarbetarna utan att efterhöra tågläget och oaktat extratåget redan vid deras avfärd befann sig på stationen, företogo dresinfärden. De iaktto tåget för sent för att i tid få dressinen av spåret, och från lokomo-

tivet upptäcktes dressinen på grund av kurva och mörker först på ett avstånd av 30 à 40 meter, för kort sträcka att bringa tåget till stopp före kollisionen. (III: 65)

Olycksfall vid motorer.

54. För drift av ett vedkapsågverk användes en äldre 12 hkr Bolinders råoljemotor, 1-cylindrig, liggande och av tändkuletyp. Efter en gångtid av c:a $\frac{1}{4}$ timme stoppades motorn i och för eftersyn. Därefter skedde start i tomgång med kapverkets rem avtagen. Motorns varvtal började emellertid en kort stund därefter öka över det normala, och *appstod så småningom rusning*. Innan maskinisten L. hunnit eller kunnat vidtaga effektiva åtgärder för att stanna motorn, *sprang densamma jämte ena svänghjulet sönder*. Av kringflygande järnstycken blev L. omedelbart dödad. Den söndersprängda motorns utseende framgår av fig. 14.

Vid på olycksplatsen företagen undersökning framkom följande. Sedan motorn enligt ovan stoppats för eftersyn, hade L., tvärt emot skötselinstruktionen för ifrågavarande motor, fyllt i c:a $1\frac{1}{2}$ liter smörjolja i vevhuset, då enligt L. motorn ej fungerat tillfredsställande. Av olycksfallets förlopp att döma synes därefter, när motorn ånyo startades, den i vevhuset befintliga smörjoljan så småningom ha följt med den i cylindern insugna förbränningsluften, varvid smörjoljan tillsammans med den genom munstycket i vanlig ordning insprutade råoljan underhållit motorns drift. När sedan motorns varvtal ökade, har förmodligen hastighetsregulatorn (s. k. frislagsregulator) fungerat på normalt sätt, då intet säkert belägg för ett motsatt antagande kunnat påvisas. Då emellertid smörjolja insögs i cylindern tillsammans med förbränningsluften från vevhuset, kunde motorn fortfarande arbeta och började så småningom att rusa. Vid rusningen blev påfrestningen på vevstaklagret så stor, att lagerbultarna brusto, varefter den frigjorda vevstaken slog sönder vevhuset och nedre delen av cylinder och kolv. Vid vevstakens kontakt med vevslängen skedde så kraftig uppbromsning av vevaxeln, att det ena svänghjulet sprang sönder. Likaså avslöts den ena inom vevhuset sittande vevbalansen genom kontakt med vevhusets sönderslagna delar. Ett större järnstycke föll ned genom taket till ett intilliggande boningshus, och ett annat järnstycke (båda från svänghjulet) slungades c:a 150 m bort. Vidare blev ena transporthjulparets axel avslagen. L., som efter avstängandet av råoljetillförseln till motorn gått fram till remskivan för att med anliggning med ett spett försöka bromsa motorn, träffades av bl. a. ett från det söndersprängande svänghjulet utslungat järnstycke. Två i närheten stående män erhöilo mindre blessyrer av kringflygande järnpartiklar.

Fig. 14.

Det inträffade olycksfallet belyser vikten av att noga följa givna skötselinstruktioner. I instruktionen för ifrågavarande motor står bl. a.: »Glöm ej att emellanåt urtappa spilloljan i vevhuset.» Och vidare: »Avtappningskranen för spilloljan i vevhuset bör antingen alltid vara något litet öppen eller ock ofta helt öppnas (4 à 5 gånger dagligen), så att oljan ej får samla sig i vevhuset, i vilket fall oljan inkommer i cylindern och där

Det inträffade olycksfallet belyser vikten av att noga följa givna skötselinstruktioner. I instruktionen för ifrågavarande motor står bl. a.: »Glöm ej att emellanåt urtappa spilloljan i vevhuset.» Och vidare: »Avtappningskranen för spilloljan i vevhuset bör antingen alltid vara något litet öppen eller ock ofta helt öppnas (4 à 5 gånger dagligen), så att oljan ej får samla sig i vevhuset, i vilket fall oljan inkommer i cylindern och där

möjligen kan förbrinna och på så sätt få motorn att rusa, med fara för söndersprängning. Ifrågavarande maskinist hade tydligen ej satt sig in i denna motors smörjningssystem utan trott, att även här, liksom vid de flesta 4-taktsmotorer, förelåg s. k. stänksmörjningssystem.

För åstadkommande av motorns stannande i ett fall som detta hade lämpligen följande åtgärder bort vidtagas:

- 1) Öppnande för fullt av vatteninsprutningen i cylindern;
- 2) Öppnande av cylinderutblåsningskranen (pyskranen);
- 3) eventuellt förhindrande av luftens tillträde till vevhuset genom övertäckning av luftintaget med exempelvis en mössa eller rock.

(VII: 5)

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

Kapsågar.

55. Arrendatorn på en *medelstor lantgård* hade beordrat en hos honom anställd 20-årig jordbruksarbetare S. att medelst en *motordriven kapsåg* med rörligt bord spetsa stängselstolpar. Sägklingen var ej förskyddad under sågbordet.

Allt efter som arbetet fortskred, samlades en del spån och snett avskurna träklotsar under sågbordet. Då anhopningen började nå upp mot sågklingen, befarade S., att klotsarna skulle fångas av denna. Han stack därför handen under sågbordet för att taga bort en del klotsar. Därvid *råkade han komma i beröring med den i gång varande klingan*, varvid två fingrar på vänster hand blevo avskurna.

Olycksfallet torde i viss mån få tillskrivas oförsiktighet eller oförstånd av S., men om klingan varit förskyddad på rätt sätt under sågbordet, hade olycksfallet icke kunnat inträffa.

(VIII f: 13)

Klyvsågar.

56. I ett vanligt *storcirkelsågverk*, försett med s. k. takskydd, skulle en 10 m lång stock genomsågas. Enär stocken var längre än sågbordet, lades dess topp framför sågbordets framkant, men dess rotända kom ändock så långt bakåt, att bordets mataranordning ej räckte till för att mata fram hela stocken genom klingan. Sista delen av *stocken fick därför skjutas fram för hand*.

I arbetet deltog fyra man, två vid stockens topp och två vid rotändan. S., som var hjälpsägare, gick vid rotändan samt höll med höger hand ovanpå stocken. Han höll därvid handen kvar så länge, att *fingrarna blevo sargade av klingan*, vilken nätt och jämnt skar igenom stocken. Skadan blev så pass svår, att fingrarna senare måste amputeras.

Takskyddet satt vid olyckstillfället enligt uppgift c:a 8 cm över *klingans topp* och skymde sålunda i någon mån den i stocken uppkomna sågsömnen. Hade överskyddet varit av kälktyp och inställt i skyddsläge — sålunda släpat på stocken vid rotändan, vilket det utan olägenhet kunde ha gjort — hade sågsömnen visserligen blivit helt skymd, men skyddet hade tvingat S. taga bort handen, innan den kommit i farlig närhet av klingan. (VIII g: 23)

Pressar.

57. I en kartongfabrik användes en *friktionspress* för utstansning av pappbrickor. Det inträffade stundom, att pressen låste sig, varvid den »bröts» loss med ett för ändamålet särskilt avsett mindre spett.

Minderåriga arbetaren I., som var sysselsatt vid pressen och även fått instruktion om sättet att använda spettet, sökte vid ett tillfälle att få pressen i *gång* genom att med händerna fatta om friktionsskivan och vrida denna. I. lyckades göra detta, men då pressen gick i *gång*, *råkade han få högra handen in mellan friktions- och drivskivorna*, varvid lång- och ringfingret *krossades*.

Huvudsakliga orsaken till olycksfallet kan anses vara I:s uraktlåtenhet att använda spettet trots erhållen instruktion därom. En bidragande orsak var även frånvaron av ett lämpligt ingreppsskydd mellan skivorna.

(VIII k: 5)

Cellulosa- och pappersmaskiner.

58. Vid *spetsdragnings* å en *pappmaskin* skulle S. föra spetsen av pappbanan över en pappersledvals in på filten vid yankee-cylindern. Av någon anledning kom han att elinta och grep med vänster hand emot den i gång varande filten. Av denna fördes handen och armen in mellan pappersledvalsens och filtledvalsens samt vidare mellan cylindern och en anpressvals. S. sökte med högra handen spjärna emot, men även denna kom mellan förut nämnda valsar.

Maskinföraren, som hörde S. ropa, stoppade omedelbart maskinen. Från det föraren hört nödroppet, tills maskinen stannat, hade den gått $1\frac{1}{4}$ m.

S. hade fått *hela vänstra armen och högra armen till armbågen* indragna mellan valsarna. Han avled sedermera av skadorna.

Något skydd mot ingreppet hade icke tidigare ansetts behövt. Efter olyckan uppsattes ett schaberliknande skydd mot ingreppet.

Med anledning av olycksfallet ha samtliga pappers- och pappmaskiner på distriktet undersökts med avseende på fastklämningsrisken vid spetsdragnings. Ett avsevärt antal ingreppsskydd ha därvid anvisats och anordnats på de olika maskinerna. (VIII 1: 17)

Textilmaskiner.

59. I en *yllefabrik* var arbetaren E. sysselsatt med att *inmata lump* i en *rivmaskin* (se fig. 15), vars rivvals och fläkt roterade med c:a 400 v/min. Drivkraften utgjordes av tvenne i fabriken bottenvåning uppställda vattenturbiner om sammanlagt c:a 30 hkr med gemensam axel och överfördes medelst rem till en taktransmission samt från denna till den likaledes remdrivna rivmaskinen.

Då den framför rivvalsens befintliga fläktanordningen stannade, lyfte E. upp den över fläkten varande skyddskåpan för att undersöka felet, varvid han observerade, att en trasa fastnat i fläkten. Vid E:s försök att med högra handen borttaga trasan började fläkten i samma ögonblick som trasan avlägsnades ånyo rotera, med påföljd att handen träffades av fläktvingarna och drogs in mot valsens, där den avslets strax ovanför handleden, varför amputation av armen nedanför armbågsleden måste företagas.

Det inträffade synes till en del kunna tillskrivas E:s obetänksamhet vid borttagandet av trasan från fläkten. Rivmaskinen borde dessförinnan hava stoppats, vilket emellertid härstädes endast kunde ske genom att stanna ejälva turbinerna, men även detta var förknäat med vissa svårigheter. Frånvaron av ändamålsenlig till- och fränsagningsanordning vid rivmaskinen måste även anses vara en bidragande orsak till att maskinen ej stoppats vid tillfället i fråga.

Efter av yrkesinspektörsassistenten företagen undersökning på platsen meddelades bl. a. följande anvisning till förebyggande av olycksfall.

Vid rivmaskinens remdrift anordnas lämplig till- och fränsagningsanordning, varjämte rem och remskiva förskyddas medelst räcke eller på annat betryggande sätt.

Ovannämnda händelse lämnar en allvarlig erinran om vikten av att alltid stanna i gång varande maskiner m. m. såväl för avhjälpande av felaktigheter som för undersökning eller tillsyn. (VIII o: 5)

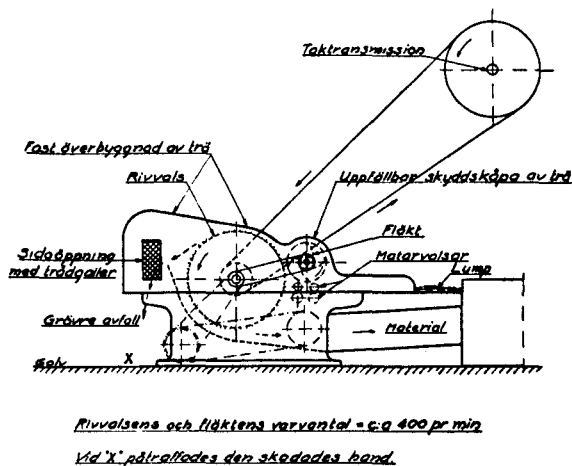

Fig. 15.

Tröskverk.

60. Under *tröskningsarbete* vid ett vanligt 2 $\frac{1}{4}$ ' Munktells tröskverk med övermatning lämnade mataren L. sin plats *utan att stoppa verket* för att avhjälpa ett fel, som uppkommit i transmissionerna å verkets yttersida. Han underlät härvid att övertäcka mataröppningen med den befintliga skyddsluckan. På återvägen till sin plats klättrade L. över tröskverket och *steg i brådskan med högra benet rakt ned i cylinderöppningen*. Benet blev fullständigt krossat och måste amputeras ovan knäleden. (VIII t: 43)

Övriga jordbruksmaskiner.

61. På en lantgård var en arbetare A. sysselsatt med förmalning av ett parti fodersäd på en *elektriskt driven hemkvarn*. Då partiet förmalts, stannade A. motorn och *stack upp handen i ena mjöltkastet* på kvarnen för att kratsta ut eventuellt kvarvarande mjöl. Han tänkte därvid ej på att löparen i kvarnen på grund av levande kraften fortfarande var i *gång*. Vänstra handens lång- och pekfingrar *klämdes* därför mellan utkastareskraporna på löparen och innerkanten på mjöltkastets hals. A. fördes omedelbart till lasarett, där de två fingrarna amputerades vid yttre leden.

Skadan var ju ej av svårartad beskaffenhet, men medförde likväl, att A ej längre kunde ordentligt utföra mjölkning. Då mjölkning ingick i A:s åliggande på gården, har han nödgats söka sig annat arbete.

Olycksfallet får till viss del tillskrivas A:s ouppmärksamhet, men om brukliga skyddfuunits, hade olycksfallet icke inträffat. (VIII u: 14)

Axlar.

62. En tegelbruksarbetare A., som skulle hartsa en rem i tegelbrukets transmission, hade ställt harts till upptining i ångmaskinrummet. När A. skulle bege sig till transmissionen för att hartsa remmen, tog han, i stället för att gå en anvisad längre väg från maskinrummet till transmissionen, en ej tillåten »genväg». Han måste därvid passera genom en ofullständig korsvirkesvägg och under en utanför denna långsamt roterande axel på c:a 1 meters höjd över marken.

När A. skulle huka sig under axeln, *fattade denna tag i hans skjortblus*, och själv slungades A. runt med axeln. Det var fritt utrymme omkring denna, så att A. tillfogades icke några slag, men han kramades så vid klädernas upplindande på axeln, att ett flertal revben knäcktes. Efter ett fåtal varv föll arbetaren ned på marken och var då fullständigt avklädd och måste föras till lasarett.

Som förebyggande åtgärd mot ett upprepande föreskrevs fullständigt avstängande av denna »genväg» genom att brädfodra korsvirkesväggen. (VIII z: 29)

Svänghjul, remskivor och remmar.

63. Vid en större *sopstation* var arbetaren J. sysselsatt med att medelst en »klösa» befria ett transportbands ändrulle från avfall, som hotade att sno sig kring densamma.

Troligen genom halkning råkade härvid J. falla mot ändrullen, varvid hans *vänstra hand fängades mellan transportbandet och rullen*, med påföljd att klämskada och benbrott uppstod.

Yrkesinspektionens befattningshavare har vid besök på platsen givit anvisning om att ändrullen på ömse sidor skall förskyddas med bräder. (VIII å: 88)

Olycksfall vid elektriska apparater och ledningar.

64. I en *konfektionsfabrik* erhöll en stämplerska A. en allvarlig brännskada vid användning av ett *elektriskt strykjärn* för 220 V växelström.

Kontaktpinnarna på järnet voro på vanligt sätt beröringsskyddade genom ett båggepinnarna omslutande kragsskydd av metall. Med hänsyn till strömarten och golvets beskaffenhet (betong) voro järnets yttre metalledar skyddsjordade.

A. hade av arbetsföreståndarinnan fått anvisning att använda det nyligen inkopplade strykjärnet, och då hon tyckte, att järnet ej blev tillräckligt varmt, ämnade hon draga ut hylsproppen »för att se om det gnistrade» och på så sätt övertyga sig om att strömmen var på. Då proppen gick trögt, använde A. härför en sax, som hon höll i höger hand, varigenom mellan ena kontaktpinnen och det jordförbundna kragsskyddet inleddes en elektrisk *ljusbåge*, som brände henne på högra tumgreppet.

Hon sändes till sjukhus, där hon fick kvarstanna några dagar för skötsel av det svåra brännsåret, vars läkning krävde ytterligare 6 å 7 veckor.

Något fel på strykjärnet eller dess anslutningsanordning fanns icke. Saxspetsen och hylsproppen förededde mindre svärtningar, sannolikt härrörande från ljusbågen.

Personalen var förbjuden att befatta sig med hylspropparna, och A. hade bort vända sig till föreståndarinnan. Arbetsledningen har efteråt lämnat ytterligare anvisningar beträffande strykjärnets rätta skötsel.

Om strykjärnet ej varit skyddsjordat, hade A. visserligen genom sitt obetänksamma förfarande icke kunnat åstadkomma någon ljusbåge, men metalldelarna hade då sannolikt antagit livsfarlig spänning, och A. hade kunnat få ström genom kroppen, med långt svårare påföljd än vad nu blev fallet.

(IX: 59)

Olycksfall genom fallande föremål, ras och liknande.

65. J. höll på att riva en halvtens mellanvägg av tegel. Vid rivningen avlägsnades först stenarna närmast golvet, varefter de överliggande tegelstenarna hackades ned. Härvid föll från omkring 2 m höjd ett murstensblock 1.65 · 0.50 · 0.15 m och träffade J i huvudet. Han avled på vägen till lasarettet.

Förfaringssättet är visserligen bekvämt men uppenbarligen för riskabelt för att få användas.

(X: 82)

Olycksfall genom explosion av sprängämnen, gaser o. d.

66. I en gruva hittades gruvarbetarna J. och A. svårt massakrerade, J. liggande i stört-schaktet 5 m under ortsulan och A. i orten till stegschaktet (se skissen fig. 16). Av undersökningen framgick, att dynamitförrådet för dagen brukade förvaras i en låda på den å skissen utmärkta platsen för explosionen. Kvantiteterna hade vid tillfället varit 7 kg dynamit och ett 30-tal tändhattar med påsatta stubintrådar.

Att döma av förhållandet, att J. var totalt sönderskjuten, kan möjligen den slutsatsen dragas, att han stått böjd över dynamitlådan, när explosionen skedde, varvid han kastats ut i stört-schaktet. A., som ej var lika svårt sönderskjuten, har tydligen stått bredvid J. och dödats av trycket eller av från den sönder-skjutna bockorten kringvirvlande timmer.

Den tändande gnistans uppkomst torde kunna tänkas stå i samband med männens karbidlampor.

(XI: 48)

67. Vid ett vägarbete skulle gryta sprängas för ett skott. Borrhålet var nästan horisontalt — liggare — och hade ett djup av 80 cm. En första sprängning skulle företagas för grytan, och hade för den skull laddning gjorts i ordning, bestående av en »gubbe» sprängämne jämte tändhatt samt stubin av 60 cm längd. Då arbetaren A. tände stubinen, uppgives att skottet omedelbart skulle ha gått, och A. fick vänstra foten, som av en händelse var i linje med borrhålet, avsliten.

A. uppgiver själv, att skottet gått omedelbart efter det tändningen verkställts med tändsticka. Han stod just i begrepp att lämna platsen, då skottet gick. Orsaken till att stubinen rusade, kan han icke uppgiva. Stubinens längd har konstaterats vara den upp-

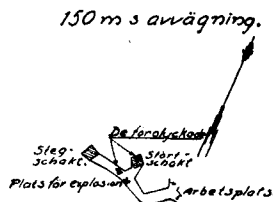

Fig. 16.

givna, varför orsaken icke kan ligga i osedvanligt kort stubinstump. Inom övriga lag har man varken före eller efter olyckan iakttagit någon stubin, som rusade.

Då någon stubin ifrån samma rulle icke fanns kvar vid yrkesinspektörens besök, kunde någon stubinundersökning av betydelse för olycksfallet icke äga rum. Stubin från andra rullar, som provbrändes, hade normal bränntid.

Det inträffade understryker återigen nödvändigheten av att största varsamhet iakttages vid laddning och skjutning. Vid laddningsplatsen bör endast den person uppehålla sig, som är sysselsatt med laddningen, med iakttagande av att, i den utsträckning som förhållandena på platsen medgiva, söka undvika att stå i linje med borrhålet.

Då ackord gives, ingår i regel i kubikpriset, att arbetarna skola hålla sig med ammunition, tändhattar och stubin. Erfarenheten har gång på gång visat, att man söker minska åtgången på stubin genom att taga för korta bitar, något som alltför ofta leder till svåra olycksfall.

(XI: 49)

Olycksfall förorsakade av giftiga gaser o. d.

68. En lastbilschaufför S. skulle efter slutat dagsarbete föra in den av honom använda bilen i ett mindre garage. På tvättplatsen mitt i garaget var emellertid en chaufför T. sysselsatt med rengöring av en annan bil, som därvid stod i vägen för den sistkomna bilens inkörsel. S. lät därför sin bil stå kvar i garageingången, stannade motorn och gick att språka med T., därvid uppehållande sig intill dennes bil, vars motor allt fortfarande gick i tomgång. Sedan rengöringen av T:s bil efter en stund var avslutad, körde S. in sin bil på dess plats och lämnade garaget.

S. blev senare på kvällen illamående med svimningsanfall och kräkningar, så att han i ambulans måste föras till sjukhus, där han omedelbart behandlades. Därefter fick han på morgonen följande dag lämna sjukhuset, men först på kvällen kände han sig fullt återställt.

I sjukhusets journal hade fallet betecknats »bensinförgiftning». Det torde dock kunna sättas i fråga, om icke förgiftningen skett på grund av de förbränningsgaser (koloxid), som utvecklats från motorn på den under rengöring varande bilen. De av yrkesinspektören år 1925 godtagna anordningarna för garagets ventilation voro nämligen helt försatta ur funktion, i det att samtliga ventilationsöppningar voro omsorgsfullt stängda eller förspikade. De anvisningar om ändring härav, vilka vid inspektionen lämnades, vidtogos omedelbart.

(XII: 23)

Olycksfall vid skogsavverkning.

69. Under avlastning av pålar från en med släpvagn försedd lastautomobil förlorade chaufför W. fotfästet och halkade bakåt. I fallet drog han med sig en påle, som träffade honom i huvudet med döden som påföljd.

Olycksfall i skogsavverkningsarbete, förorsakade av halkning, äro mycket vanliga, särskilt å hala basvägar och isbelagda flottleder. Även å barmark förefinnes sådan olycksfallsrisk, ehuru dock i avsevärt mindre grad än då marken är frusen. I sistnämnda fall tillrådes användande av halkskydd i form av broddar.

(XVII: 34)

Övriga olycksfall.

70. Vid transport av en bår med splint råkade H. skrapa underbenet mot bårkanten. Efter några dagar inställde sig rosfeber och allmän blodförgiftning, som medförde döden 11 dagar efter olycksfallet.

(L: 24)

Sveriges offentliga arbetsförmedling under augusti 1935.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	13 516	6 935	4 945	195	Hallands län . .	1 018	319	208	319
Stockholms län .	2 915	1 913	1 047	152	Göteborgs stad .	9 252	3 843	3 242	241
Uppsala län . . .	1 785	1 240	845	144	Göteborgs o. Boh.l.	5 418	917	708	591
Södermanlands län	1 381	1 155	626	120	Älvsborgs län . .	1 202	441	281	273
Östergötlands län	2 354	1 387	885	170	Skaraborgs län .	1 630	1 074	611	152
Norrköping . . .	1 078	308	201	356	Värmlands län . .	3 641	882	657	413
Jönköpings län .	1 413	887	523	159	Örebro län	2 515	1 181	578	213
Kronobergs län .	864	318	196	272	Västmanlands län	1 165	791	527	147
Norra Kalmar län	761	194	135	392	Kopparbergs län .	2 216	551	438	402
Södra Kalmar län	1 621	410	266	395	Gävleborgs län . .	3 270	703	576	465
Gotlands län . . .	299	223	139	134	Västernorrlands l.	4 847	348	320	1 393
Blekinge län . . .	3 221	1 018	588	316	Jämtlands län . .	1 156	426	390	271
Kristianstads län.	1 330	1 350	772	99	Västerbottens län	1 359	414	260	328
Malmöh. l.: Malmö	4 226	1 773	1 367	288	Norrbottnens län .	2 551	481	449	530
Hälsingborg . .	1 983	712	610	279					
Länet i övrigt .	3 126	2 587	1 615	121	Tillsammans	88 113	34 776	24 005	239

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbets-sökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	9 604	7 123	4 538	425	1 222	280	9 774	10 029	8 345	4 818	120
därav jordbruk .	7 457	6 876	4 321	425	1 222	280	7 644	7 882	8 098	4 601	97
skogshush. .	2 147	247	217	—	—	—	2 130	2 147	247	217	869
Industri o. hantverk	25 512	2 539	2 291	1 580	719	526	26 406	27 092	3 258	2 817	832
Sjöfart och flake .	5 662	1 602	1 554	227	142	108	5 812	5 889	1 744	1 662	338
Handel o. samfärdsel	7 569	2 225	1 900	3 617	3 265	2 274	10 543	11 186	5 490	4 174	204
Husligt arbete . .	24	15	11	9 476	12 214	6 888	6 958	9 500	12 229	6 899	78
Diversarbete . . .	15 228	1 534	1 503	1	6	5	14 708	15 229	1 540	1 508	989
Ungd. ut. särsk. utb.	2 746	—	—	1 442	—	—	4 071	4 188	—	—	—
Reservarbete . . .	—	2 169	2 126	—	1	1	—	—	2 170	2 127	—
Summa	66 345	17 207	13 923	16 768	17 569	10 082	78 272	88 113	34 776	24 005	239
Därav under 18 år	3 267	2 105	1 627	2 899	2 201	1 480	5 984	6 166	4 806	3 107	148
Summa juli 1935	67 642	17 566	15 142	14 230	14 569	8 209	77 906	81 872	32 135	23 351	255
„ aug. 1934	74 586	17 743	16 127	15 601	14 297	8 925	86 155	90 187	32 040	25 052	281
„ „ 1933	114 163	15 881	15 011	17 690	11 804	8 073	128 765	131 853	27 685	23 084	476
„ „ 1932	78 711	13 197	12 043	16 679	12 881	8 851	91 085	95 390	26 078	20 894	366

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 788 platser, varav 1 455 manliga och 333 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 811, 3 407 och 404 samt under nästlidna månad resp. 1 872, 1 560 och 312.

	Arbetsför- medlings- anstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshus- hållning			Ingenjör- arbete m. m.			Malmbyryn- o. metall- industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	Lp	T.p	Ans.	L.p.	T.p.
	<i>Manl. avdeln.</i>	66 345	17207	18923	7 457	6876	4921	2147	247	217	148	5	5	5 558	895	774
1	Stockholms stad .	8 262	1 815	1 532	135	4	4	9	—	—	96	3	3	1 159	282	240
2	Stockholms län .	2 534	1 141	866	1 104	876	628	17	5	5	2	1	1	156	19	15
3	Uppsala län .	1 493	772	665	406	263	165	88	—	—	1	—	—	84	5	5
4	Södermanlands län	990	630	395	525	521	287	2	—	—	—	—	—	111	26	26
5	Östergötlands län	1 727	792	556	969	616	387	16	5	5	—	—	—	91	29	25
6	Norrköping .	976	184	139	120	78	51	—	—	—	2	—	—	62	6	5
7	Jönköpings län .	1 124	459	368	164	162	75	3	—	—	—	—	—	57	7	7
8	Kronobergs län .	739	125	95	56	66	38	9	—	—	1	—	—	13	1	1
9	Kalmar län .	2 070	286	219	153	88	56	12	2	2	—	—	—	252	40	7
10	Gotlands län .	153	91	56	66	68	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län .	2 682	431	289	160	169	70	1	—	—	—	—	—	129	32	31
12	Kristianstads län	873	754	464	433	615	354	2	—	—	—	—	—	24	8	6
13	Malmö. l.: Malmö	2 665	614	515	117	235	177	—	—	—	1	1	1	256	31	26
14	Hälsingborg .	1 628	461	445	113	120	112	—	—	—	—	—	—	128	6	6
15	Länet i övrigt .	2 719	1 878	1 373	705	1554	976	—	—	—	—	—	—	229	35	28
16	Hallands län .	864	170	116	110	92	43	2	—	—	2	—	—	64	5	5
17	Göteborgs stad .	6 949	1 984	1 916	116	95	74	—	—	—	30	—	—	772	161	158
18	Göteb. o. Boh. län	5 151	641	582	141	107	58	1	—	—	2	—	—	94	9	7
19	Älvsborgs län .	1 063	221	190	81	69	48	4	—	—	3	—	—	120	44	41
20	Skaraborgs län .	1 343	598	436	546	393	238	2	—	—	1	—	—	95	67	64
21	Värmlands län .	3 408	504	472	238	74	46	595	21	21	3	—	—	117	15	11
22	Örebro län .	2 030	459	321	206	284	158	91	5	2	—	—	—	351	11	11
23	Västmanlands län	705	339	256	204	202	125	7	—	—	—	—	—	69	18	14
24	Kopparbergs län .	1 958	296	289	106	20	20	161	39	37	—	—	—	412	16	16
25	Gävleborgs län .	2 936	438	411	252	53	52	447	76	51	—	—	—	113	3	3
26	Västernorrlands l.	4 803	304	299	70	1	1	371	20	20	1	—	—	42	3	—
27	Jämtlands län .	881	132	127	39	25	21	234	35	35	2	—	—	13	—	—
28	Västerbottens län	1 201	210	154	103	5	3	21	—	—	—	—	—	2	—	—
29	Norrbottens län .	2 418	378	377	19	21	21	52	39	39	1	—	—	543	16	16
	<i>Kvinnl. avdeln.</i>	16 768	17569	10082	425	1222	280	—	—	—	1	—	—	63	56	46
1	Stockholms stad .	5 254	5 120	3 413	14	9	9	—	—	—	1	—	—	46	43	34
2	Stockholms län .	381	772	181	19	45	8	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala län .	292	488	180	32	59	17	—	—	—	—	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	381	525	231	44	108	24	—	—	—	—	—	—	1	2	1
5	Östergötlands län	627	595	329	26	59	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping .	102	119	62	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län .	289	428	155	11	33	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län .	125	193	101	6	31	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län .	312	318	182	29	37	13	—	—	—	—	—	—	1	—	—
10	Gotlands län .	146	132	83	10	30	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län .	539	587	299	3	110	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	457	596	308	58	180	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmö. l.: Malmö	1 561	1 159	852	3	29	2	—	—	—	—	—	—	7	—	—
14	Hälsingborg .	355	251	165	16	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länet i övrigt .	407	609	242	31	131	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län .	154	149	92	7	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad .	2 303	1 659	1 326	3	21	9	—	—	—	—	—	—	5	11	11
18	Göteb. o. Boh. län	267	276	126	7	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län .	139	220	91	2	14	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län .	287	476	175	12	80	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län .	233	378	185	29	49	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län .	485	722	257	14	82	13	—	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	460	452	271	14	51	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län .	258	255	149	8	17	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län .	334	265	165	11	20	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	44	44	21	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län .	275	294	283	7	18	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	158	204	106	6	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län .	133	103	72	2	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaru- industri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedels- industri			Textil- och beklådnads- industri			Läder-, hår- o. gummi- industri			Kemisk- teknisk industri		
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
5 746	198	147	4063	206	179	1079	28	27	1053	63	56	732	26	25	1390	84	75	632	26	23
32	3	3	178	51	35	131	6	5	168	11	11	103	5	5	216	45	40	28	1	1
15	2	2	51	1	1	59	5	5	36	2	1	7	2	2	18	—	—	1	—	—
11	—	—	214	1	—	9	—	—	18	1	1	8	—	—	58	—	—	—	—	—
1	—	—	41	1	1	1	—	—	9	—	—	11	—	—	—	—	—	1	—	—
6	2	2	50	5	5	5	—	—	14	—	—	12	—	—	6	—	—	—	—	—
1	—	—	34	6	3	42	4	4	12	—	—	83	—	—	15	1	1	3	—	—
10	—	—	120	3	2	8	1	1	24	2	1	34	9	9	54	—	—	125	—	—
123	1	1	23	5	3	5	—	—	6	1	1	2	—	—	8	1	1	—	—	—
126	—	—	242	2	2	3	—	—	66	—	—	19	—	—	8	1	1	16	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 004	18	18	27	1	1	4	—	—	30	—	—	4	—	—	28	—	—	1	—	—
41	4	4	10	—	—	3	—	—	12	5	3	4	—	—	18	—	—	31	19	16
19	—	—	67	4	3	17	—	—	78	1	1	66	—	—	104	1	1	63	—	—
9	—	—	7	8	8	8	—	—	23	—	—	10	—	—	71	—	—	2	—	—
249	10	9	16	4	3	13	—	—	178	9	9	27	1	1	94	9	8	43	—	—
143	—	—	33	—	—	2	—	—	27	—	—	20	—	—	41	1	1	—	—	—
27	—	—	328	16	15	100	7	7	113	6	5	103	3	3	137	9	8	37	6	6
3 536	100	100	43	1	1	12	—	—	56	16	16	81	1	1	48	6	6	65	—	—
7	—	—	24	3	2	58	4	4	9	—	—	41	2	1	16	1	1	83	—	—
24	—	—	40	8	8	3	—	—	28	6	4	8	—	—	11	4	4	122	—	—
165	4	4	210	8	8	59	—	—	30	1	1	28	2	2	27	—	—	1	—	—
15	1	1	53	12	12	8	1	1	17	—	—	12	1	1	333	3	3	2	—	—
9	—	—	24	1	1	3	—	—	12	1	1	6	—	—	3	1	1	1	—	—
10	—	—	129	—	—	30	—	—	5	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—
30	1	1	421	7	7	22	—	—	36	—	—	28	—	—	24	—	—	1	—	—
77	—	—	1081	6	6	408	—	—	22	—	—	2	—	—	20	—	—	6	—	—
14	—	—	7	—	—	56	—	—	11	—	—	5	—	—	4	—	—	—	—	—
32	52	2	261	30	30	2	—	—	1	1	1	4	—	—	5	—	—	—	—	—
9	—	—	329	22	22	8	—	—	11	—	—	1	—	—	12	1	—	—	—	—
8	—	—	2	—	—	97	127	107	249	186	113	872	265	179	246	71	68	42	14	13
2	—	—	—	—	—	50	73	56	85	78	64	240	133	101	33	14	12	17	11	11
1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	1	7	8	—	—	2	2	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	4	4	1	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	3	3	3	6	5	2	13	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	15	1	1	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	4	—	9	2	2	1	—	—	3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	3	6	11	4	1	—	—	—	—	—
1	—	—	2	—	—	16	30	30	31	10	4	195	41	36	45	43	43	8	2	2
—	—	—	—	—	—	2	1	1	3	5	2	15	2	—	33	1	1	—	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	16	—	—	18	4	4	3	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
1	—	—	—	—	—	26	14	13	78	29	19	203	34	14	19	2	2	7	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	12	12	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	23	17	17	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	11	1	2	—	—	1	1	1	2	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	5	2	35	—	—	75	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	47	—	—	5	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	4	2	1	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—

	Arbetsför- medlings- anstalter	Byggnads- verksamhet			Kraft- o. värmepro- duktion			Sjöfart och fiske				Kontors- arbete			Butiks- och lagerarbete			
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
	<i>Manl. avdeln. . .</i>	4 814	992	965	307	16	15	5 662	1602	1554		974	125	99	2 427	254	244	
1	Stockholms stad . .	1 325	268	254	116	4	3	399	171	160		440	65	50	1 071	160	157	
2	Stockholms län . .	233	37	33	20	1	1	61	28	22		19	—	—	60	6	4	
3	Uppsala län . . .	89	22	22	1	—	—	12	—	—		31	7	6	29	2	2	
4	Södermanlands län	17	3	3	4	—	—	71	22	22		4	—	—	13	—	—	
5	Östergötlands län	92	42	41	2	—	—	13	10	10		5	—	—	28	2	2	
6	Norrköping . . .	142	2	2	10	—	—	79	49	49		16	—	—	70	—	—	
7	Jönköpings län . .	75	9	9	9	—	—	6	—	—		16	1	—	21	1	1	
8	Kronobergs län . .	111	6	6	5	—	—	4	—	—		3	—	—	2	—	—	
9	Kalmar län . . .	68	5	5	5	—	—	458	72	72		8	—	—	28	—	—	
10	Gotlands län . . .	—	—	—	2	—	—	55	18	18		1	—	—	2	—	—	
11	Blekinge län . . .	71	5	5	7	—	—	242	58	52		10	—	—	33	—	—	
12	Kristianstads län	—	—	—	2	—	—	30	13	13		10	1	1	21	1	1	
13	Malmö. l.: Malmö	206	25	20	29	—	—	275	70	64		68	5	2	205	18	16	
14	Hälsingborg . .	71	20	20	2	—	—	660	244	242		18	2	2	47	1	1	
15	Län i övrigt . .	55	29	28	14	4	4	231	53	50		16	—	—	68	6	6	
16	Hallands län . . .	90	25	25	3	—	—	64	10	10		10	—	—	39	—	—	
17	Göteborgs stad . .	303	74	74	21	1	1	2 018	496	489		196	34	30	472	51	49	
18	Göteb. o. Boh. län	170	11	11	3	—	—	109	21	17		8	—	—	32	2	1	
19	Älvsborgs län . .	140	27	27	2	—	—	13	1	1		10	1	1	28	—	—	
20	Skaraborgs län . .	47	13	13	2	2	2	13	—	—		2	2	2	19	3	3	
21	Värmlands län . .	473	98	98	11	3	3	44	23	23		20	—	—	29	1	1	
22	Örebro län . . .	103	17	17	7	—	—	10	—	—		17	4	3	32	—	—	
23	Västmanlands län	31	13	13	5	—	—	18	10	10		3	—	—	3	—	—	
24	Kopparbergs län . .	88	25	25	4	1	1	1	—	—		2	—	—	3	—	—	
25	Gävleborgs län . .	198	25	25	11	—	—	246	76	75		18	2	2	30	—	—	
26	Västernorrlands l.	297	74	72	2	—	—	377	91	91		8	—	—	21	—	—	
27	Jämtlands län . .	52	18	18	—	—	—	2	—	—		3	1	—	7	—	—	
28	Västerbottens län	5	—	—	—	—	—	86	26	24		2	—	—	2	—	—	
29	Norrbottens län .	262	99	99	3	—	—	65	40	40		10	—	—	12	—	—	
	<i>Kvinnl. avdeln. .</i>	—	—	—	—	—	—	227	142	108		305	136	104	742	306	194	
1	Stockholms stad . .	—	—	—	—	—	—	123	90	72		132	79	58	300	146	85	
2	Stockholms län . .	—	—	—	—	—	—	3	2	—		7	—	—	5	6	—	
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		2	2	2	4	2	2	
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	1	1	7	2	2	
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—		3	4	4	16	5	4	
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	1	—	—	
7	Jönköpings län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		4	—	—	5	4	3	
8	Kronobergs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	15	1	1		—	1	1	5	1	1	
10	Gotlands län . . .	—	—	—	—	—	—	6	—	—		2	—	—	7	1	1	
11	Blekinge län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		3	1	1	12	2	2	
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	—	—	16	6	5	
13	Malmö. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	4	1	1		64	10	7	164	55	46	
14	Hälsingborg . .	—	—	—	—	—	—	9	1	1		—	1	1	10	9	5	
15	Län i övrigt . .	—	—	—	—	—	—	2	2	2		1	—	—	9	3	2	
16	Hallands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	—	—	1	—	—	
17	Göteborgs stad . .	—	—	—	—	—	—	49	33	20		68	27	19	135	46	22	
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	—	1	1		—	2	2	8	6	4	
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	3	—	—	
20	Skaraborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	3	—	—	
21	Värmlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	2	2		—	—	—	—	—	—	
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	1	2	1		7	4	4	8	—	—	
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—		1	3	3	12	7	5	
24	Kopparbergs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	1	—	—	
25	Gävleborgs län . .	—	—	—	—	—	—	2	—	—		—	—	—	3	2	2	
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	12	7	7		—	—	—	—	—	—	
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		4	1	1	2	2	2	
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—		2	—	—	—	—	—	
29	Norrbottens län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		2	—	—	5	1	1	

Hotell- o. restaurang- rörelse			Land- transport			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung- dom ut. utb.		Reserv- arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
344	40	34	3 323	1 752	1 472	501	54	51	24	15	11	15 228	1534	1503	2 746	2 169	2 126			
171	16	16	1 072	469	297	196	21	18	10	4	4	862	91	91	345	135	135	1		
13	3	1	178	25	22	17	—	—	2	2	—	430	67	64	35	59	59	2		
3	—	—	38	29	25	4	—	—	—	—	—	307	42	39	82	400	400	3		
2	—	—	34	15	14	1	—	—	1	—	—	125	37	37	16	5	5	4		
5	—	—	67	39	37	6	1	1	2	4	4	283	25	25	55	12	12	5		
5	—	—	111	35	21	3	—	—	1	—	—	133	3	3	32	—	—	6		
10	—	—	58	36	35	4	2	2	1	1	1	310	36	36	15	189	189	7		
1	—	—	6	2	2	—	—	—	—	—	—	358	24	24	3	18	18	8		
5	—	—	53	8	6	1	—	—	—	—	—	528	26	26	19	42	42	9		
—	—	—	20	5	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	10		
10	—	—	98	35	32	54	1	1	3	—	—	762	16	16	4	96	63	11		
5	1	—	41	21	17	7	2	2	—	—	—	171	62	45	8	2	2	12		
20	3	2	253	125	108	23	1	1	2	—	—	591	28	27	205	66	66	13		
5	1	1	96	18	12	24	—	—	—	—	—	273	7	7	61	34	34	14		
7	—	—	98	43	30	15	—	—	—	—	—	618	72	72	43	149	149	15		
2	1	—	36	11	7	10	—	—	—	—	—	146	11	11	20	14	14	16		
45	8	7	432	699	674	53	25	25	2	3	1	1 046	270	270	598	20	20	17		
1	1	1	85	13	11	5	—	—	—	—	—	537	40	39	117	313	313	18		
2	—	—	49	6	5	2	—	—	—	—	—	355	41	41	16	22	18	19		
4	2	2	62	20	19	13	—	—	—	—	—	268	70	69	33	8	8	20		
3	2	2	87	8	8	7	—	—	—	—	—	1 150	95	95	111	149	149	21		
6	1	1	75	39	35	7	—	—	—	1	1	629	34	31	56	45	44	22		
2	—	—	23	24	23	4	—	—	—	—	—	224	68	68	54	1	1	23		
1	—	—	22	4	4	—	—	—	—	—	—	887	135	135	93	56	51	24		
1	—	—	68	14	14	9	1	1	—	—	—	846	70	70	135	110	110	25		
2	—	—	62	—	—	4	—	—	—	—	—	1 706	21	21	224	88	88	26		
11	—	—	32	4	4	14	—	—	—	—	—	318	16	16	57	33	33	27		
—	—	—	4	2	2	3	—	—	—	—	—	600	79	77	68	15	15	28		
2	1	1	63	3	3	15	—	—	—	—	—	760	48	48	241	88	88	29		
1977	1908	1419	150	466	329	443	364	228	9 476	12214	6888	1	6	5	1 442	1	1			
759	671	565	64	214	152	207	113	74	2 749	3 440	2 115	—	5	4	432	1	1	1		
39	47	17	—	7	2	32	20	10	253	629	141	—	—	—	7	—	—	2		
22	34	21	2	2	2	2	6	—	202	362	135	—	—	—	23	—	—	3		
27	21	14	—	3	2	9	9	8	260	373	174	—	—	—	48	—	—	4		
35	43	34	8	4	4	8	14	9	442	458	243	—	—	—	70	—	—	5		
2	8	2	1	5	4	—	—	—	70	103	54	—	—	—	9	—	—	6		
26	50	22	—	5	3	9	11	8	212	318	113	—	—	—	5	—	—	7		
16	26	13	—	—	—	2	1	1	99	134	82	—	—	—	—	—	—	8		
23	33	22	—	2	2	6	3	2	191	237	140	—	—	—	33	—	—	9		
21	14	14	2	—	—	5	3	3	92	83	59	—	—	—	—	—	—	10		
59	67	44	15	11	8	10	10	8	429	375	228	—	—	—	—	—	—	11		
74	90	63	—	5	1	3	1	1	288	359	194	—	—	—	3	—	—	12		
103	117	67	1	60	47	12	8	1	738	753	566	—	—	—	167	—	—	13		
44	38	31	5	10	6	4	6	5	165	169	108	—	—	—	49	—	—	14		
27	44	25	14	23	12	4	4	1	288	395	175	—	—	—	40	—	—	15		
13	8	5	1	7	6	—	8	3	112	111	73	—	—	—	19	—	—	16		
271	227	126	25	63	40	71	82	57	982	1 269	974	—	—	—	360	—	—	17		
46	43	27	—	1	1	5	4	1	153	196	86	—	—	—	36	—	—	18		
9	17	12	—	—	—	5	6	4	94	164	56	—	—	—	1	—	—	19		
23	36	24	1	5	5	8	11	5	200	332	129	—	—	—	28	—	—	20		
27	41	30	—	1	1	4	8	4	161	274	129	—	—	—	6	—	—	21		
52	48	18	2	5	2	11	14	4	257	562	213	—	—	—	19	—	—	22		
41	59	41	1	26	22	11	8	4	291	296	175	—	—	—	73	—	—	23		
56	45	34	—	—	—	2	3	2	185	186	104	1	1	1	—	—	—	24		
30	41	27	4	4	4	6	5	4	212	190	121	—	—	—	14	—	—	25		
8	4	4	1	1	1	1	—	—	17	28	8	—	—	—	—	—	—	26		
90	99	99	2	1	1	3	8	8	163	163	141	—	—	—	—	—	—	27		
27	19	16	1	1	1	3	3	1	117	172	84	—	—	—	—	—	—	28		
7	3	2	—	—	—	—	—	—	114	83	68	—	—	—	—	—	—	29		

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 juli 1935.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	70	15 358	12 458	1 888	12.0	1 506	15 039	1 430	9.5
Bleck- o. plåtslagareförb. .	47	2 308	—	111	4.8	—	2 350	167	7.1
Bokbindareförbundet . . .	34	5 563	3 695	551	9.9	312	5 618	584	10.4
Bryggeriindustriarb.-förb. .	101	6 105	1 455	296	4.8	87	6 213	337	5.4
Byggnadsträarbetareförb. .	214	22 358	—	2 011	9.0	—	22 175	3 001	13.5
De förenade förbunden . .	49	6 777	1 974	525	7.7	200	7 642	617	8.1
Elektriska arbetareförb. . .	82	5 395	—	208	3.9	—	5 611	376	6.7
Gjutareförbundet	110	6 773	1	362	5.3	—	7 036	391	5.6
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	410	46 108	5 428	7 980	17.3	1 145	47 365	9 580	20.2
Byggnadsind.-arb.	108	16 467	327	3 511	22.7	79	.	.	.
Byggnadsämnesind.-arb. .	151	10 249	213	966	9.4	53	.	.	.
Glasbruksarb.	33	3 101	87	513	16.5	22	.	.	.
Sockerfabriksarb.	14	2 444	396	549	22.5	234	.	.	.
Tändsticksarb.	6	1 928	694	443	23.0	82	.	.	.
Övriga arb.	98	12 919	3 711	1 998	15.5	675	.	.	.
Gruvindustriarbetareförb. .	38	5 421	33	1 118	20.6	2	5 362	1 180	22.0
Handelsarbetareförb. . . .	232	25 101	8 546	2 280	9.1	435	25 093	2 320	9.2
Kommunalarbetareförb. . .	204	30 532	5 598	991	3.2	447	31 165	916	2.9
Litografiförbundet	16	2 030	100	64	3.2	3	2 203	85	3.9
Livsmedelsarbetareförb. . .	127	21 525	6 319	2 228	10.4	551	20 944	2 420	11.6
Metallindustriarb.-förb. . .	242	111 096	5 251	6 368	5.7	283	112 046	6 917	6.2
Järnbruksarbetare	57	25 604	71	919	3.6	—	25 573	964	3.8
Verkstadsarbetare	185	85 492	5 180	5 449	6.4	288	86 473	5 953	6.9
Murareförbundet	83	6 716	—	135	2.0	—	6 715	219	3.3
Målareförbundet	143	9 846	—	218	2.2	—	9 311	859	9.2
Pappersindustriarb.-förb. .	138	29 654	1 331	2 716	9.2	215	30 567	3 655	12.0
Sadelm.- o. tapetseraref. .	40	1 927	324	271	14.1	34	2 032	315	15.5
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	47	9 624	3 643	944	9.8	241	9 644	1 476	15.3
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	293	14 123	—	7 785	55.1	—	15 095	8 861	58.7
Stenindustriarbetareförb. .	118	6 730	—	2 962	44.0	—	7 538	3 037	40.3
Sågverksindustriarb.-förb. .	203	19 025	9	3 367	17.7	5	21 280	4 348	20.4
Textilarbetareförbundet . .	115	32 255	19 553	2 021	6.3	1 159	32 628	2 139	6.6
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 444	1 895	153	6.3	144	2 453	167	6.8
Transportarbetareförb. . .	120	15 160	215	2 700	17.8	50	16 416	3 050	18.6
Träindustriarbetareförb. . .	190	12 786	177	1 649	12.9	13	12 781	2 149	16.8
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	179	—	52	29.1	—	179	53	29.6
Typografiförbundet	104	9 850	518	482	4.9	50	9 850	526	5.3
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	163	8 877	—	2 015	22.7	—	9 213	2 341	25.4
<i>Summa</i>	3 757	491 646	78 523	54 401	11.1	6 882	501 564	63 516	12.7
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 464	477 523	78 523	46 616	9.8	6 882	486 469	54 655	11.2

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juli uppgivits till inalles 241 268, vilket i genomsnitt motsvarar 4.4 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under augusti månad 1935. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Under augusti ha åtskilliga varuslag varit underkastade mindre prisförskjutningar i både uppåt- och nedåtgående riktning, vilka dock i stort sett motvägt varandra.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—augusti 1935 och 1931—augusti 1935. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln till och med augusti 1935 med utgångspunkt dels från tiden före världskrigets utbrott, dels från 1931 (den genomsnittliga prisnivån i december 1930, mars, juni och september 1931), meddelas efterföljande serier av *vägda* indextal.

Basperiod	Å r s m e d e l t a l									1 9 3 5			
	Juli 1914	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1:a kv.	2:a kv.	juli	aug.
juli 1914 . .	100	153	154	150	140	131	127	123	124	127	128	132	132
år 1931 . . .	.	.	.	.	.	100	97	93	94	96	97	100	100

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under augusti varit oförändrad. Indexalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1935, 156 med juli 1914 som utgångspunkt och 98 med 1931 som basår (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 504).

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	juni 1935			juli 1935				augusti 1935					
	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	31		
<i>Rörlig basperiod:</i> } (föreg. vecka = 100)	100·01	100·07	100·20	99·92	100·11	99·98	99·88	99·96	99·83	100·01	100·00		
<i>Fast basperiod:</i> } (sept. 1931 = 100)	101·0	101·0	101·2	101·1	101·3	101·2	101·1	101·1	100·9	100·9	100·9		

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1934	Aug. 1934	Juni 1935	Juli ¹ 1935	Aug. ² 1935	Höjn. el. sänkn. i %	
									aug. 1913— aug. 1935	aug. 1934— aug. 1935
Mjöl: oskummad	l	14	47	21	21	21	21	21	+ 50·0	0·0
separerad	»	6	28	7	7	7	7	7	+ 16·7	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	276	276	276	265	259	+ 12·1	- 6·2
mat- (lands-)	»	218	727	253	252	257	250	246	+ 16·0	- 2·4
Ost: helfet, smälpig, okryddad	»	164	624	170	173	174	175	174	+ 5·5	+ 0·6
halvfet, »	»	121	500	125	126	127	128	127	+ 4·1	+ 0·8
Margarin, växt-, ej smörblandad	»	185	433	141	146	133	133	133	- 2·9	- 8·9
Ägg, svenska, färska	tjog	159	681	168	154	142	149	185	+ 29·4	+ 20·1
Potatis: gammal	5 l	28	71	86	34	45	44	42	+ 44·8	+ 23·5
»	hl	1271	519	453	675	705	591	591	+ 30·5	+ 30·5
färsk, svensk	5 l	46	102	62	49	—	124	59	+ 90·3	+ 20·4
Gula ärtor, svenska	kg	31	78	42	41	52	52	51	+ 64·5	+ 24·4
Bruna bönor, holländska	»	48	214	53	54	61	61	61	+ 32·6	+ 13·0
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	75	35	35	38	38	38	+ 22·6	+ 8·6
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	23	24	24	25	25	+ 13·6	+ 4·2
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	31	32	33	33	33	+ 22·2	+ 3·1
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	99	34	35	35	35	35	- 2·8	0·0
ris-, burma- el. svenska prima	»	41	111	41	42	40	40	40	- 2·4	- 4·8
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	59	59	59	59	59	+ 43·9	0·0
» knäckebröd	»	»	»	84	83	82	82	82	»	- 1·2
sötlimpa eller siktröd	»	88	96	58	58	58	58	58	+ 52·6	0·0
grovbröd (grov hällkaka, ankarst.)	»	90	64	45	45	45	45	45	+ 50·0	0·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	134	134	131	132	132	+ 73·7	- 1·5
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	48	116	71	71	72	72	73	+ 73·8	+ 2·8
billigaste sort, » mjölk	»	60	167	84	84	84	85	85	+ 41·7	+ 1·2
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	»	»	98	98	97	97	98	»	0·0
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	156	161	177	184	188	+ 50·4	+ 16·8
soppkött	»	100	490	121	126	139	144	147	+ 44·1	+ 16·7
Kalkkött, stek: gödkalv	»	131	512	198	201	218	222	224	+ 68·4	+ 11·4
spädkalv	»	72	312	117	119	126	128	131	+ 81·9	+ 10·1
Färskött, färskt, stek	»	133	600	192	203	212	219	219	+ 59·9	+ 7·9
Malet nötkött (köttfärs)	»	»	»	147	151	167	178	184	»	+ 21·9
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	136	136	180	192	189	+ 39·0	+ 39·0
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	141	139	185	198	193	+ 35·0	+ 38·8
» amerikanskt (ryggfläsk)	»	»	»	158	157	163	165	167	»	+ 6·4
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	107	107	97	103	108	+ 45·9	+ 0·9
gädda	»	108	333	152	159	141	153	158	+ 41·1	- 0·6
sill	»	34	110	62	70	63	67	66	+ 73·7	- 5·7
strömming	»	38	114	57	58	56	58	58	+ 56·8	0·0
torsk	»	55	190	87	88	87	90	89	+ 64·8	+ 1·1
rödspotta (spätta)	»	79	244	143	143	140	145	144	+ 80·0	+ 0·7
kolja	»	»	»	113	111	115	116	114	»	+ 2·7
Salt sill, prima islands-	»	45	148	49	47	52	52	56	+ 24·4	+ 19·1
Kabeljo av länga med fenor o. stjärt	»	56	223	63	64	64	64	64	+ 18·5	0·0
Kaffe, rostat, santosblandning	»	»	»	301	302	288	287	287	»	- 5·0
Socket, bit-	»	67	133	46	46	46	46	46	- 31·3	0·0
Salt, matsalt	»	»	32	16	16	15	15	15	»	- 6·3
Äpplen, ät-	»	»	»	97	112	111	133	131	»	+ 17·0
Äpelsiner, medelstora	dussin	»	»	111	122	123	143	138	»	+ 13·1
Bananer, prima	kg	»	»	161	154	169	169	169	»	+ 9·7
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	»	»	106	106	102	103	102	»	- 3·8
Vitkål, svensk	»	»	»	24	25	26	30	28	»	+ 12·0
Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	»	»	24	24	24	24	24	»	0·0
Svagdricka	l	6	16	16	16	15	15	15	+ 150·0	- 6·3
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	»	»	35	35	35	35	35	»	0·0
Fotogen, Water White	l	20	71	22	21	20	20	20	- 4·8	- 4·8
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	»	»	17	17	17	17	17	»	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	920	915	945	945	940	+ 31·5	+ 2·7
barr-, »	»	575	1895	715	710	725	730	725	+ 25·0	+ 2·1
Kol: antracit- (» valnöt-), hemkört	hl	401	»	613	616	614	613	612	+ 53·0	- 0·6
hushålls- (fyrrkol), prima, »	»	234	»	237	289	292	291	291	+ 23·8	+ 0·7
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	»	»	437	445	456	454	450	»	+ 1·1
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	»	»	421	430	437	436	434	»	+ 0·9

¹ Uppgifterna avse sidfläsk.² Preliminära siffror.

Litteraturöversikt.

(Augusti 1935.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

- DOUGLAS, IRIS. Retail trade statistics in different countries. Med diskussion. Journal of the Royal statistical society 1935, nr 3.
- HERZ, E. The contract of employment. International labour review aug. 1935.
- HILGERDT, F. Den tilltagande bilateralismen — en förändring i världshandelsstruktur. Index 1935, nr 8.
- KÄRNEKULL, O. Internationell London-kongress för planmässig organisation. Industriförbundets meddelanden 1935, nr 3.
- The legal position of commercial and industrial travellers and representatives. International labour review aug. 1935.
- Den ekonomiske udvikling i de nordiske lande. Ökonomi og Politik 1935, nr 2.
- Den økonomiske udvikling i de vigtigste lande. Ökonomi og Politik 1935, nr 2.

Sverige.

- ANSTRIN, H. Staten och jordbrukskrisen. [Anm. av: M. Bonow: Staten och jordbrukskrisen.] Industria 1935, nr 17.
- HERMANSSON, A. Till belysande av tryggheten med de kommunala anställningsformerna. Tidskrift för Göteborgs stads tjänstemän 1935, nr 6.
- S[EVERIN], F. Den höga lönenivån vid järnvägarna. Signalen 1935, nr 35.
- WERN-BUGGE, INGEBORG. Där industriarbetare idka hemslöjd. Sunt förnuft 1935, nr 6.
- Högonjunktoren och allmänna arbetena. Sunt förnuft 1935, nr 6.

Amerikas förenta stater.

- BROWN, HARRISON. »Nya givens» trumfkort. Tiden 1935, nr 8.
- KREPS, T. J. Dividends, interest, profits, wages, 1923—35. The quarterly journal of economics aug. 1935.
- MASON, E. S. The national recovery administration. The quarterly journal of economics aug. 1935.
- SCHLEE, CAROLINE. Kolgruvindustrin och Gaf-fey-billen. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 31.
- Amerikas förmåga att producera och att konsumera. Tiden 1935, nr 8.

Decision of supreme court on the national industrial recovery act. Monthly labor review juni 1935.

La réforme économique aux Etats-Unis. Revue du travail 1935, nr 5.

Australien.

Wirtschaftskrise und Krisenpolitik in Australien. Vierteljahrsh. zur Statistik des Deutschen Reichs 1935, nr 2.

Danmark.

HARSFELT, A. Socialpolitiska lagar i Danmark. Industritidningen 1935, nr 7.

Italien.

ARENA, C. The development of the law governing employment and the undertaking in Italy. International labour review aug. 1935.

Soc. rådsrepublikernas union.

SCHWARZ, S. Sovjetunionen och internationella arbetsorganisationen. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 33.

Tyskland.

- BOHNSTEDT, W. Die Arbeitsdienstpflicht. Soziale Praxis 1935, nr 27.
- CRONER, F. Tjänstemännen och rationaliseringen. Industritjänstemännen 1935, nr 8.
- DIERIG, G. Die Fachorganisation im neuen Reich. Der deutsche Volkswirt 2 aug. 1935.
- PRELLER, L. Die deutsche Wirtschaftsstruktur nach der Zählung von 1933. Soziale Praxis 1935, nr 32.
- Den tyska ekonomiska statistikens kamp. Industria 1935, nr 17.

Arbetarskydd.

- BEHRENS, B. & TAEGER, H. Quantitative Bestimmung der Bleiausscheidung im Harn Gesunder und Bleikranker mit Diphenylthiocarbazon. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 23.
- BLOMSTEDT, C. R. Moderna sodahusugnar i Förenta staterna. Sv. Papperstidning 1935, nr 12.
- BREZINA, E., & SCHMIDT, W. Kontrolle der Luftbeschaffenheit und der Wirksamkeit der Absaugevorrichtungen in Giftgasgefährlichen Betrieben. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 23.

- BURESCH, HILDEGARD. Gesundheitsstörungen durch kleine Leuchtgasmengengen. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.
- DIDIER. Über den Verlauf der Eisenerstarrung in Giessereien. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 23.
- ELMBERG, M. O. Lämpliga arbetsstolar. Arbetsarkyddet 1935, nr 5/6.
- POST, E. v. Ventilation vid sprutmålning. Teknisk tidskrift 1935, nr 32.
- SCHIFFERER, F. A., & HESSE, W. Die Verkehrszeichen. Zeitschrift des Vereines Deutscher Ingenieure 1935, nr 23.
- SPILLER. Verordnung für Arbeiten in Druckluft. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 17.

Sverige.

- HALLDIN, C. H. Jämförelse av olycksfallen vid fabriker inom samma bransch. Arbetsarkyddet 1935, nr 5/6.
- ROSENGREN, A. Några praktiska åtgärder till förekommande av stendammlunga (silikos). Arbetsarkyddet 1935, nr 7/8.
- Pappersindustriarbetarnas hälsotillstånd och hälsorisker. Sv. pappersindustriarbetaren 1935, nr 2.

Finland.

- PYYKKÖ, O. A. Ordningsregler för lantbruksarbeten. Social Tidskrift 1935, nr 8.

Tyskland.

- FAHLMAN, T. Om silikos i de westfahliska stenkolsgruvorna och om arbetet på dess förebyggande. Arbetsarkyddet 1935, nr 5/6.

Arbetslön och arbetstid.

- MOLL, B. Der Begriff der Leistung und die Wirtschaftswissenschaft. Soziale Praxis 1935, nr 32.
- PALM, E. Moderna tidsstudier. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 32.
- 40 timmars arbetsvecka. Telegraf- och telefonmannaförbundets facktidning 1935, nr 8.
- 40-timmarsveckan — en nationalolycka? Sv. hotell-revy 1935, nr 7.

Sverige.

- R[YDBERG], H. Uppsägningstiden måste vara arbetsfri. Industritjänstemannen 1935, nr 8.
- Arbetstidens reglering. Handelsarbetaren 1935, nr 8.
- Byggnadsindustriens arbetstidsfråga. Industria 1935, nr 17.
- Omfattande restaurang- och kaféundersökning i Stockholm. Sv. hotell-revy 1935, nr 7.
- Semester. Handelsarbetaren 1935, nr 8.
- Övertidsarbetet. Metallarbetaren 1935, nr 33.
- Övertidsarbetet inom bankfacket. Bankvärlden 1935, nr 15/16.

Tyskland.

- Einkommens- och Familienverhältnisse deutscher Bankangestellter. Soziale Praxis 1935, nr 27.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

- ANSIAUX, M. Le contrôle du crédit et le chômage. Revue du travail 1935, nr 5.
- Arbetsanskaffning i U. S. A. och Tyskland. Signalen 1935, nr 31—32.
- Äro människan och maskinen fiender. Sv. export 1935, nr 16.

Sverige.

- BEXELIUS, E. Några praktiska detaljer beträffande arbetslöshetsförsäkringen. Mål och medel 1935, nr 8.
- B[RUNIUS], A. Kvinnoarbetets fiender. Industria 1935, nr 17.
- G[ILLE], G. Inför den stundande vintersäsongen. Minskad arbetstillgång aktualiserar ånyo arbetslöshetsproblemet. Musikern 1935, nr 16.
- R[YDBERG], H. Gift kvinnas förvärvsrätt. Industritjänstemannen 1935, nr 8.
- WENNERSTRÖM, L. A. K. kurser i jordbruk. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1935, nr 6.
- »Kvinnoarbetets fiender.» Sv. trafiktidning 1935, nr 34.

Amerikas förenta stater.

- STREYFFERT, T. Arbetslöshet skapar skogsvård i Förenta staterna. Skogsvännen 1935, nr 2.
- Public and private unemployment relief. Conference board bulletin 1935, nr 8.
- Secretary of labor's recommendations on the problem of unemployed youth. Monthly labor review juni 1935.

Danmark.

- GLOERFELT-TARP, KIRSTEN. Sæsonarbejdsløshed. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1935, nr 3.
- Kvinden paa det frie arbejdsmarked. Arbejdsgiveren 1935, nr 17.

Finland.

- Säsongarbetslöshetens motverkande. Byggnadsvärlden 1935, nr 33.

Kanada.

- Unemployment relief in Canada. Conference board bulletin 1935, nr 8.

Norge.

- Lønnsvilkårene for nødsarbeiderne. Kommunalt tidsskrift 1935, nr 6.

Storbritannien.

- SAUNDERS, C. Arbejdsløsheden i England. Økonomi og Politik 1935, nr 2.
- Commissioners for the special areas: first reports. The Ministry of labour gazette 1935, nr 8.

Tyskland.

- ADAM. Die Scheidung zwischen den arbeitsfähigen und arbeitsunfähigen Arbeitslosen. Soziale Praxis 1935, nr 31.
- POELCHAU. Gefangenenfürsorge — Arbeitsfürsorge. Soziale Praxis 1935, nr 33.

Betriebsführer und Gefolgschaft in der gewerblichen Wirtschaft. Wirtschaft und Statistik 1935, nr 15.

La lutte contre le chômage dans le IIIe Reich. Revue du travail 1935, nr 5.

Befolkningsfrågan.

KUNCYNSKI, R. R. Population and industry. Effects of fall in birth-rate on employment. Labour aug. 1935.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

B[ERGSTRÖM], N. Bostadsproduktionen under år 1934 inom Stockholm jämte förtorsområde. Statistisk månadsskrift 1935, nr 6.

HANSSON, SIGFRID. Bostadsbebyggelsen i Malmö de senare åren. Meddelande från Stockholms byggmästareförening 1935, nr 8.

MAGNUSSON, KERSTIN. Reflektioner i bostadsfrågan. Tidskrift för Göteborgs stads tjänstemän 1935, nr 6.

ROHTLIEB, C. Familjens löne- och bostadsfråga. Statsvetenskaplig tidskrift 1935, nr 3.

SJÖFÄLT, E. E. Bostadsförbättringarna. Landskommunernas tidskrift 1935, nr 8.

Bostadshyrornas utveckling i Stockholm under åren 1914—34. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 16.

Den flentliga opinionen viker. Begynnande förståelse för fastighetsägaresynpunkter. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 17.

En hyresstatistisk utredning. Byggnadsvärlden 1935, nr 34.

Lagstiftningen om bostadshjälp åt barnrika. Hyresvärd 1935, nr 16.

Ett magert betänkande beträffande stadsfastighetskrediten. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 17.

Statliga stödåtgärder beträffande bostadsväsendet. Landskommunernas tidskrift 1935, nr 8.

Tyskland.

DREYDORFF. Zur Frage einer neuen Reichswohnungszählung. Deutsches statistisches Zentralblatt 1935, nr 4.

Beitrag zur Struktur der Wohnungswirtschaft. Vierteljahrsh. zur Statistik des Deutschen Reichs 1935, nr 2.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

GOLL, A. För vilka förbrytare är ungdomsfängelset avsett? (Föredrag.) Sv. juristtidning 1935, nr 4.

LIGNER, J. Barnavårdscentralverksamheten. (Föredrag.) Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1935, nr 10.

SVENSKA LANDSKOMMUNERNAS FÖRBUND. Den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation. (Yttrande.) Landskommunernas tidskrift 1935, nr 8.

[SVENSKA LANDSTINGSFÖRBUNDET.] Yttrande över organisationssakkunnigas betänkande. Sveriges landstings tidskrift 1935, nr 4.

SVENSKA STADSFÖRBUNDET. Den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation. (Yttrande.) Sv. stadsförbundets tidskrift 1935, nr 4.

Förhandlingarna angående organisationssakkunnigas betänkande vid svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets möte i Stockholm den 31 maj 1935. Tidskrift för fattigvård 1935, nr 4.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets yttrande över organisationssakkunnigas betänkande. Tidskrift för fattigvård 1935, nr 4.

Föreningsväsen.

AHLBERG, A. Teori och praktik i fackföreningsrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 31—33.

Sverige.

HÅKANSSON, ANNA. Organisationsproblemet inom damfrisörfacket. Frisören 1935, nr 7.

KLINGBERG, W. Synpunkter på organisationssträvandena inom den svenska tjänstemannaklassen. (Föredrag.) Kontoristen 1935, nr 8.

TJÄRDAL, O. ESON. Fackföreningsrörelsen inför nya uppgifter. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 31.

Den fackliga demokratin. Lantarbetaren 1935, nr 34.

Järnvägsmännen och industriförbundsprincipen. Sv. Järnvägstidningen 1935, nr 24.

Hälso- och sjukvård.

BJÖRKLUND, Å. Nyare åsikter om tuberkulosens patogenes. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1935, nr 31.

Sverige.

BJÖRKQUIST, E. Omorganisationen av distriktsvården. Sveriges landstings tidskrift 1935, nr 4.

CLASON, S. De öppna poliklinikernas organisation. Sunt förnuft 1935, nr 6.

ÅKERLUND, E. Ett nytt försök till ordnandet av skoltandvård. Svenska röda korset 1935, nr 7.

Danmark.

RAYMOND, V. Ett nytt led i Danmarks invalidvård. Sv. Vanföre-tidskrift 1935, nr 8.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

HAGEMANN, G., & HAGMAN, O. Statorparsystemet. Landtmannen 1935, nr 35.

SONESSON, N. Statorparsystemet. Landtmannen 1935, nr 33.

Tyskland.

GISBERTZ, W. Entwicklung und Zukunftsaussichten der Kleinsiedlung. Soziale Praxis 1935, nr 33—34.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.**Sverige.**

Arbetsdomstolen. Klassdomstol eller socialt rättinstitut? Sv. Typograf-tidning 1935, nr 34.
Förenings- och förhandlingsrätt för privatanställda. Sv. Trafiktidning 1935, nr 35.
Inget lagskydd åt osolidariska! Sv. hotell-revy 1935, nr 7.

Klassdomstol eller social rättinstitut. [Arbetsdomstolen.] Lokomotivmännens tidning 1935, nr 16.

Amerikas förenta stater.

SCHLEEF, CAROLINE. Stabiliseringen av Förenta staternas kolindustri. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 33.

Kooperation.

LANCASTER, R. F. Towards international marketing between agriculturalists and consumers. Review of international cooperation 1935, nr 7.
WATKINS, W. P. Associations of producers. Review of international cooperation 1935, nr 7.

Sverige.

HEDBERG, A. Co-operative Sweden. The Anglo-Swedish review aug. 1935.

Estland.

The Estonian consumers' movement. Review of international cooperation 1935, nr 7.

Frankrike.

The French federation of mutuality and agricultural co-operation. Review of international cooperation 1935, nr 8.

Storbritannien.

Expenses and stock turnover. The producer aug. 1935.

Tyskland.

HILLRINGHAUS, F. H. The new law relating to German consumers' societies. Review of international cooperation 1935, nr 8.
Die Lage der deutschen Verbraucher-Genossenschaften. Schweiz. Konsum-Verein 1935, nr 34.

Ungern.

Co-operative re-organisation in Hungary. Review of international cooperation 1935, nr 8.

Levnadskostnader.

TAMMINEN, K. Jämförelser mellan levnadsstandarden i olika länder. Industritidningen 1935, nr 7.

Sverige.

HEYMAN, H. De överfördrade bostadskostnaderna — (3 gånger större än medelindexsiffran för hela riket) gör Stockholm till landets värsta dyrtort. Ur ett radioföredrag. Hus och härd — Vår bostad 1935, nr 15.

LARSSON, RICHARD. Tillförseln av mjölk och gräddor till Stockholm. Sv. livsmedelstidning 1935, nr 16.

ÖFVERSTRÖM, E. Mjölkkonsumtionen i sifferbelysning. Mjölkkpropagandan 1935, nr 8.

Handeln med animaliska jordbruksprodukter. Svenskt affärsliv 1935, nr 16/17.

Belgien.

POLLAK, MARIANNE. Om mödrarna bara kunde köpa. Morgonbris 1935, nr 8.

Kina.

Recent family budget enquiries: The Shanghai family budget enquiry of 1929—1930. International labour review aug. 1935.

Läringsväsen och yrkesrådgivning.**Sverige.**

Ett hantverkspolitiskt program. Sv. hantverkstidning 1935, nr 15.

Danmark.

HOLM, ANNA. Husassistenternes Fagskole i Köpenhamn. Sunt förnuft 1935, nr 6.

Finland.

LEVANDER, A. Yrkesutbildningen inom industrin. Industritidningen 1935, nr 7.

Storbritannien.

ABBOTT, A. Recent trends in education for industry and commerce in Great Britain. International labour review aug. 1935.

Nykterhetsfrågan.**Sverige.**

BECKMAN, SIGRID. Spritmissbruk och äktenskap. Tirfing 1935, nr 4.

GÖRANSSON, H. Alkoholistanstalten på Venngarn. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1935, nr 5.

LJUNGDAHL, M. Om rusdryckslagstiftningsrevisionens betänkande. (Föredrag.) Hygiea 1935, nr 14.

ÅMAN, A. Statsunderstöden till nykterhetsnämnderna under år 1935. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1935, nr 5.

Flertalet fyllerister sakna motbok. Frihet och ansvar 1935, nr 4.

Kampen mot smuggling och lönnbränning. Frihet och ansvar 1935, nr 4.

När blir vinjäsning olaga brännvinstillverkning? Tidskrift för systembolagen 1935, nr 8.

Restaurantföreningens yttrande över revisionsförslaget. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 8.

Stadsfullmäktige i rikets städer yttra sig över revisionsförslaget. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 8.

Soc. rådsrepublikernas union.

SCHULTZ, KARIN. Nykterhetslagstiftning i Sovjetunionen. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 8.

Socialförsäkring.

B[RUNIU]s, A. Arbetsförhållandets djupare verklighet. *Industria* 1935, nr 16.

Sverige.

BYSTRÖM, O. Folkpensioneringen i dess nya form. Tidskrift för fattigvård 1935, nr 4.

CHRISTENSON, A. Huru beräknas den årliga arbetsförtjänsten enligt olycksfallsförsäkringslagen? *Arbetsarkyddet* 1935, nr 7/8.

S[IDVA]LL, S. Folkpensioneringen. *Arbetsarkyddet* 1935, nr 5/6.

VÄSTBERG, M. Förbättrad folkpension. *Sv. sjukkasse-tidning* 1935, nr 8.

Folkpensionering och självpensionering. *Sunt förnuft* 1935, nr 6.

Norge.

Fiskernes syketrygd. *Sykeforsikringsbladet* 1935, nr 7.

Tyskland.

BAUER. Das Haushalt- und Rechnungswesen im Bereich der Sozialversicherung. *Reichsarbeitsblatt* 1935, nr 24.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

CROSS, I. B. A history of the labor movement in California. Berkeley 1935. (University of California. Publications in economics. Vol. 14.)

EPPSTEIN, P. Die Symptomatik in der Konjunkturforschung. Lpz. 1933. (Veröffentlichungen der Frankfurter Gesellschaft für Konjunkturforschung. Neue Folge. H. 6.)

FRANKRIKE. Ministère du travail. Lois, décrets, arrêtés concernant la réglementation du travail. Nancy, Paris & Strasb. 1934.

GENERALTULLSTYRELSEN, K. Berättelse om tullverkets förvaltning år 1934. Sthlm 1935.

GILBOY, ELIZABETH W. Wages in 18th century England. Cambr., Mass. 1934. (Harvard economic studies. Vol. 45.)

GOLDFELD, A. Toward fuller living through public housing and leisure time activities. Publ. by the National public housing conference. New York [1934].

HANDBOK för erkända arbetslöshetskassor. Utg. av K. socialstyrelsen. Sthlm 1935.

HILL, A. C. C., & LUBIN, I. The British attack on unemployment. Wash. 1934. (The institute of economics of the Brookings institution. Publication. 51.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN. Études et documents. Genève 1935. Sér. C. (Chômage.)

20. Woytinsky, W. Trois causes du chômage. L'action conjuguée des facteurs démographique, technique et économique.

Studies and reports. Geneva 1935.

Ser. I. (Employment of women and children.)

8. Children and young persons under labour law.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN. 20th session, Geneva, 1936.

Questionnaire. 1—6. Geneva 1935.

1. The regulation of certain special systems of recruiting workers.

2. Holidays with pay.

3. Reduction of hours of work on public works undertaken or subsidised by governments.

4. Reduction of hours of work in the building and civil engineering industry.

5. Reduction of hours of work in iron and steel works.

6. Reduction of hours of work in coal mines.

KOKKALIS, A. Der Unternehmungsgewinn. Jena 1930.

LÖNEPOLITIK, Syndikalistisk. Striden mot de »kooperativa» byggnadsföreningarna. Redogörelse utg. av Samverkande byggnadsfackförbunden. Sthlm 1935.

MORGENSTERN, O. Wirtschaftsprognose. Eine Untersuchung ihrer Voraussetzungen und Möglichkeiten. Wien 1928.

NATIONERNAS FÖRBUND. Organisation for communications and transit.

National public works. Addendum. Geneva 1935. (Publ. 1935: 8. 3.)

NEISSER, H. Der Tauschwert des Geldes. Jena 1928.

NEW YORK (City). Metropolitan life insurance company.

A series on social insurance. New York [1935].

1. Unemployment insurance. A summary of some existing governmental and private plans. (Revised ed.)

NORGE.

Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1935.

61. Folketellingen i Norge 1. des. 1930. H. 8. Hovedoversikt over livsstillings-

- statistikken. — Folkemengden fordelt efter livsstilling, alder og ekteskabelig stilling.
- V(63. — H. 10. Boligstatistikk.
64. Norges brandkasse 1932—34.
65. Pelsdyrtellingen i Norge 1. sept. 1934.
- NORGE. Chefinspektøren for fabrikktilsynet.
- Årsberetninger fra arbeidsrådet og fabrikktilsynet 1934. Oslo 1935.
- Rikstrygdeverket.
- Årsberetning. 38 (1934). Oslo 1935.
- Det Kgl. selskap for Norges vel.
- Undersøkelser over jordbrukets driftsforhold. Regnskapsresultater fra norske gårdsbruk. 26. Regnskapsåret 23 (1933/34). Halden 1935.
- Statens inspektorat for arbeidsformidling [og] arbeidsledighetsforsikring. Årsberetning 1933—34. Oslo 1935.
- ROUAST, A., & GIVORD, M. *Traité du droit des accidents du travail et des maladies professionnelles*. Paris 1934.
- SAMHÄLLSKRISEN och socialvetenskaperna. Två installationsföreläsningar. Sthlm 1935. (Innehåll: Myrdal, G. Den förändrade världsbilden inom nationalekonomin. — *Tingsten, H.* Statskunskapen och den politiska utvecklingen.)
- STATENS ARBETSLÖSHETSKOMMISSION.
- Råd och anvisningar rörande hjälpverksamheten för arbetslösa. Utfärdade i juli 1935. Sthlm 1935.
- STATISTIK, Stockholms stads. Sthlm 1935.
3. Hälso- och sjukvård. 1.
- Berättelse från Stockholms stads hälsovårdsnämnd jämte översikt av stadens sanitära statistik. Årg. 57 (1934). Ny följd 30. Utarb. av Stockholms stads hälsovårdsnämnd och Stockholms stads statistiska kontor.
- STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1935.
- Folkmängden och dess förändringar.
- Folkmängden inom administrativa områden d. 31 dec. 1934. Av Statistiska centralbyrån.
- Ut- och invandring år 1934. Av Statistiska centralbyrån.
- Hälso- och sjukvård.
- Hälso- och sjukvården vid marinen år 1934. Av marinöverläkaren.
- Järnvägar.
- Allmän järnvägsstatistik år 1934. Av K. järnvägsstyrelsen.
- Statens järnvägar år 1934. Av K. järnvägsstyrelsen.
- Telefon och telegraf år 1934. Av K. telegrafstyrelsen.
- STORBRIANNIEN. The commissioner for the special areas (England and Wales). Report. 1. Lond. 1935.
- Departmental committee on the employment of prisoners.
- Report. 2. Employment on discharge. Lond. 1935.
- STORBRIANNIEN. Departmental committee on the employment of women and young persons on the two shift system. Report. Lond. 1935.
- Industrial health research board.
- Annual report. 50 (1934/35). Lond. 1935.
- Report. Lond. 1935.
71. The physique of man in industry. By *E. P. Cathcart, D. E. R. Hughes & J. G. Chalmers*.
- Unemployment insurance statutory committee.
- Unemployment insurance act, 1934. Report. Lond. 1935.
- THÖRNBERG, E. H. Från det moderna samhället. Sthlm 1935.
- TJECKOSLOVAKIEN. Office de statistique.
- Annuaire statistique de la république Tchécoslovaque. Prague 1935.
- TYSKLAND. Statistisches Reichsamt.
- Die Krankenversicherung 1933 mit vorläufigen Ergebnissen für das Jahr 1934. Berl. 1935. (Statistik des Deutschen Reichs. Bd 473.)
- — Neue Beiträge zum deutschen Bevölkerungsproblem. Berl. 1935. (Wirtschaft und Statistik. Sonderh. 15.)
- UNGARN. Office central de statistique.
- Publications statistiques hongroises. Nouv. sér. Budap. 1935.
86. Recensement général de la population de 1930. P. 2.
93. Les finances des communes de la Hongrie suivant leurs prévisions budgétaires pour 1934.
- UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1935. Sthlm 1935.
30. Berättelse över Statens spannmålsnämnds verksamhet m. m. under år 1934. [Avg. d. 3 maj 1935.] (Jo.)
31. Betänkande med förslag till lag om domkapitel m. m. Avg. d. 25 juli 1935. (E.)
32. Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. Avg. d. 18 juli 1935. (Jo.)
34. Betänkande med vissa synpunkter och förslag i fråga om den primära fastighetskrediten. Avg. av 1934 års fastighetskreditsakkunniga d. 27 juli 1935. (Jo.)
35. Betänkande och förslag rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m. Avg. [d. 30 juli 1935]. Del 1. Skyddshemmens organisation m. m. (S.)
36. Betänkande angående råvaruförsörjning, produktion och arbetarantal m. m. vid skogsindustrierna. Avg. d. 29 juli 1935 av 1933 års skogsindustrisakkunniga. (S.)
37. 1934 års nämnd för städningsutredning. Förslag rörande allmänna grunder för ordnandet av städnings- och rengöringsarbetet inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm samt beräkandet av ersättning för nämnda arbete. [Avg. d. 28 dec. 1934.] (Fi.)
- ÅRSBOK för Sveriges kommuner. Årg. 18 (1935). Utg. av Statistiska centralbyrån. Sthlm 1935.
- ÅRSBOK, Statistisk, för Sverige. Årg. 22 (1935). Utg. av Statistiska centralbyrån. Sthlm 1935.

Arbetsmarknaden under september månad 1935.

Antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen i riket sjönk från 239 i augusti till 230 i september. Arbetstillgången är i stort sett allt fortfarande god, även om man på vissa områden inom näringslivet kan skönja någon avmattning. Förmedlingsfrekvensen har i allmänhet kännetecknats av ökad livaktighet, i det att siffrorna för såväl ansökningar som lediga och tillsatta platser lågo högre än en månad tidigare. En jämförelse med septembersiffran 1934, som var 286, ger vid handen, att förhållandena te sig avsevärt gynnsammare nu än för ett år sedan. Förbättringen har också registrerats i arbetslöshetskommissionens siffror för antalet hjälpsökande arbetslösa, vilka vid utgången av augusti månad belöpte sig till 41 723 för att under september reduceras med ytterligare cirka 700; då fjolårets siffror voro ungefär dubbelt så höga, måste minskningen av arbetslösheten betecknas som synnerligen anmärkningsvärd. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten vid utgången av augusti utgjorde 10·1 % mot 9·9 % en månad tidigare och 13·3 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Inom *jordbruket* har som vanligt denna årstid förmedlingsarbetet varit omfattande, och efterfrågan på arbetskraft av skilda slag var mer än 30 % större än i september i fjol. Anmälningar om lediga platser för fasta jordbruksarbetare på stat hade i år ingått i ovanligt stor utsträckning. Å ladugårdsskötare samt yngre mjölkningsskunniga drängar med tillträde 1 november rådde stor brist. Efterfrågan å duglig personal för skörde-, trösknings- och andra tillfällighetsarbeten var särskilt i början av månaden rätt livlig. Från Skåne meddelas, att en del sökande ej velat binda sig redan nu för anställningar som månadskarlar eller drängar, då de hyst förhoppning om att erhålla sysselsättning med betupptagning. Efterfrågan på sådant arbete har varit mycket stor, och behovet av arbetskraft har lätt kunnat fyllas. — En del arbetsförmedlingar, bl. a. inom Stockholms län, rapporterade, att överflyttning av arbetskraft kunnat ske från reservarbete till arbete i den öppna marknaden.

På den *industriella* arbetsmarknaden förmärktes, såsom ovan antytts, en viss stagnering, ehuru det alltjämt förefanns goda arbetsmöjligheter för kvalificerade yrkesmän. *Byggnadsverksamheten* erbjöd liksom tidigare på det hela taget god arbetstillgång, särskilt för målare och andra inredningsarbetare, medan grovarbetarna efter hand fingo ökad känning av arbetsbrist. *Metallindustrin* visade svagare relationstal än föregående månad, och efterfrågan på kunniga specialarbetare var ej längre fullt så stor som förut. Inom *stenindustrin* var arbetslösheten särdeles besvärande.

Att omsättningen på *sjömansförmedlingen* gått något tillbaka, torde få anses som för årstiden normalt, men läget var dock bättre än i fjol vid samma tid. Arbetstillgången var god för maskinbefäl, men i övrigt rådde överflöd på arbetskraft, såväl manlig som kvinnlig. Sjömanshusen redovisade sam-

manlagt 2 423 påmönstringar och 2 792 avmönstringar. Motsvarande siffror för september 1934 voro 2 154 och 2 284.

Inom *handel och samfärdsel* samt det *husliga arbetet* voro inga större förskjutningar att anteckna, dock med det undantaget att omflyttningen på bostadsmarknaden medförde god ökning av arbetstillfällena åt chaufförer, expressarbetare m. fl. ävensom åt en del diversearbetare, varjämte kvinnlig arbetskraft för såväl höstrengöringen som oktoberflyttningen rönt livlig efterfrågan. Inom *restaurangrörelsen* entledigades som vanligt vid sommarsäsongens slut en del arbetskraft, särskilt kvinnlig serveringspersonal, varigenom antalet arbetsansökningar steg.

På *ungdomsförmedlingen*, där arbetstillgången var mycket god, översteg efterfrågan på springpojkar i avsevärd grad tillgången. Göteborg rapporterade brist på flickor i 14—17-årsåldern till bomulls- och kamgarntspinnerier, och i Stockholm hade förelegat svårigheter att tillgodose behovet av bl. a. yngre kvinnlig arbetskraft inom livsmedelsbranschen.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under september 1935 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268	201
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243	198
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	220	220	192
1929	241	215	174	150	134	135	137	135	127	148	202	203	169
1930	241	211	171	140	129	127	140	144	146	175	254	238	178
1931	222	232	191	194	164	187	198	201	197	257	413	343	236
1932	368	412	343	341	339	351	370	366	351	395	661	689	418
1933	569	565	577	510	458	451	503	476	480	538	657	644	545
1934	560	540	430	401	317	298	292	281	286	326	446	446	392
1935	380	396	351	286	251	239	255	239	230	—	—	—	—

Därav inom jord- och skogsbruk:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	320	255	210	190	209	201	193	204	253	285	566	914	288
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	194	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	—	—	—	—

Övriga näringsgrupper:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	375	449	381	398	374	386	421	418	378	429	679	666	445
1933	575	585	642	559	479	480	539	520	510	591	683	659	576
1934	602	568	468	461	351	318	319	307	303	367	478	435	422
1935	399	429	429	336	279	269	299	277	267	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	30/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1926	15.7	14.8	14.7	12.3	9.9	9.6	8.6	8.3	9.1	11.4	13.0	19.1	12.2
1927	16.3	15.6	14.1	12.3	9.9	9.4	8.3	7.9	8.4	10.4	12.8	18.6	12.0
1928	14.3	13.3	13.2	11.7	8.2	7.6	7.4	6.9	7.8	9.0	10.9	17.3	10.6
1929	14.8	14.6	13.7	11.4	7.7	6.8	6.3	6.1	6.7	8.2	10.1	16.3	10.2
1930	13.9	13.2	12.3	10.8	8.0	8.0	8.0	8.1	9.5	12.3	15.3	22.9	11.9
1931	20.2	18.7	19.4	17.1	13.2	12.4	11.8	12.8	13.4	16.4	19.3	26.5	16.8
1932	24.2	23.8	24.1	20.8	19.0	19.3	19.4	20.0	20.6	22.1	24.1	31.0	22.4
1933	28.8	27.7	28.7	24.8	21.1	20.8	19.4	19.6	19.2	20.2	22.3	27.2	23.3
1934	24.4	24.4	23.8	19.6	15.4	14.0	12.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	18.0
1935	22.5	20.2	18.5	16.1	12.1	11.2	9.9	10.1	—	—	—	—	—

Arbetstidsförhållandena vid yrkesbrandkårerna i Sveriges städer.

Utredningsuppdraget. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 januari 1933 hade svenska kommunalarbetsareförbundet anhöllit, bland annat, att brandpersonalens arbetstidsförhållanden måtte genom lagstiftningsåtgärder el. dyl. bliva reglerade i överensstämmelse med gällande arbetstidslagstiftning. I infordrat yttrande häröver framhöll socialstyrelsen, att det icke funnes några fullständiga och tillförlitliga uppgifter om brandpersonalens arbetstidsförhållanden, på grund varav styrelsen icke ansåge sig kunna göra något uttalande rörande behovet av en reglering av arbetstiden. Liknande synpunkter uttalades av arbetsrådet m. fl. hörda myndigheter och sammanslutningar. Vid ärendets föredragning i statsrådet den 26 januari 1934 anförde chefen för socialdepartementet, att en utredning rörande brandpersonalens arbetstidsförhållanden borde företagas, innan slutlig ställning toges till frågan om en laglig reglering av dess arbetstid. Utredningen borde endast avse yrkesbrandkårerna, d. v. s. de brandkårer, där personalen vore anställd med skyldighet att för avtalad tid odelat ägna sig åt brandtjänsten. Vid utredningen borde särskilt uppmärksammas vad svenska brandkårernas riksförbund och svenska brandskyddsföreningen anfört, nämligen att en viss del av brandmännens tjänstgöring icke innebure effektiv sysselsättning.

I enlighet härmed beslöt Kungl. Maj:t anmoda socialstyrelsen att inkomma med plan för en dylik utredning. I samråd med representanter för svenska brandskyddsföreningen, svenska brandkårernas riksförbund, svenska kommunalarbetsareförbundet samt för brandbefälet i Stockholm och brandpersonalen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Karlskrona utarbetades inom socialstyrelsen förslag till plan för en undersökning angående arbetstidsförhållandena vid yrkesbrandkårer. Sedan detta förslag överlämnats till Kungl. Maj:t i oktober 1934, erhöll styrelsen genom kungl. brev den 7 december 1934 i uppdrag att verkställa utredningen i huvudsaklig överensstämmelse med den föreslagna planen.

Undersökningens utförande. Det för undersökningen avsedda frågeformuläret utsändes i december 1934 till brandcheferna samt brandmännens personalföreningar i 39 städer, där enligt tillgängliga uppgifter yrkesbrandkår funnes (sålunda ej enbart borgarbrandkår). Frågeformuläret har besvarats av såväl brandbefälet som personalen i dessa städer (med undantag för Lidköping, varifrån meddelats, att ingen heltidsanställd brandpersonal finnes). Enär de inkomna uppgifterna på vissa punkter befunnits ofullständiga, ha vissa kompletterande upplysningar sedermera införskaffats dels per telefon, dels genom särskilda frågeskrivelser (speciellt angående ambulanstjän-

Tab. 1. Översikt över yrkesbrandkårerna i Sveriges städer (brandmän med full tjänstgöring).

O r t	Folk- mängd 1 jan. 1935	Brand- befäl	Brand- förmän		Ordinarie brandmän		Extra brand- män (med full tjänst- göring)		Summa brand- förmän och brand- män
			med	utan	med	utan	med	utan	
			tj.bostad	tj.bostad	tj.bostad	tj.bostad	tj.bostad	tj.bostad	
Stockholm (samtl.)	526 027	17	37	13	5	192	—	28	275
Därav brandpersonal	—	—	31	13	1	170	—	23	238
mek. verkstadens personal	—	—	2	—	2	12	—	5	21
telegrafverkstadens personal	—	—	8	—	—	5	—	—	8
telegrafvakter	—	—	—	—	1	5	—	—	6
expeditionspersonal	—	—	1	—	1	—	—	—	2
Göteborg (samtl.)	255 386	12	—	25	—	105	—	—	130
Därav brandpersonal	—	—	—	21	—	104	—	—	¹ 125
verkstadspersonal	—	—	—	3	—	1	—	—	4
expeditionspersonal	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Malmö	138 764	9	6	8	—	52	—	5	² 71
Norrköping	62 571	7	4	3	4	22	—	—	³ 33
Hälsingborg	58 382	8	—	5	—	25	—	—	⁴ 30
Borås	42 019	4	—	5	—	18	—	—	23
Gävle	39 280	5	—	4	—	20	—	—	⁵ 24
Örebro	38 571	4	—	5	—	17	—	—	⁶ 22
Eskilstuna	34 282	4	2	—	11	—	—	—	13
Jönköping	32 840	5	3	—	7	9	—	—	19
Linköping	32 170	4	2	—	8	3	—	—	13
Uppsala	32 364	5	5	—	17	2	—	—	24
Västerås	31 794	4	3	—	16	1	—	1	21
Karlakrona	28 287	4	—	5	—	13	—	—	18
Karlstad	26 099	4	5	—	13	—	—	—	⁵ 18
Lund	25 803	1	2	—	—	10	—	—	12
Halmstad	25 351	3	—	2	—	11	—	—	13
Kalmar	20 588	4	1	—	—	11	—	—	12
Landskrona	19 060	2	1	1	—	12	—	—	14
Sandsvall	18 704	4	3	—	6	—	1	—	10
Uddevalla	15 511	1	1	—	2	2	—	—	5
Östersund	15 160	2	2	—	10	—	—	—	12
Södertälje	14 479	2	2	—	8	—	—	—	10
Kristianstad	14 483	2	2	—	7	—	—	—	9
Falun	13 496	2	2	—	5	—	—	—	⁷ 7
Luleå	13 642	2	2	—	10	—	—	—	12
Trälleborg	13 403	3	1	—	—	6	—	—	7
Kristinehamn	12 870	2	—	—	4	—	—	—	4
Västervik	12 731	3	1	—	4	—	2	—	7
Umeå	12 283	2	1	—	8	—	—	—	9
Härnösand	12 045	2	2	—	8	—	—	—	10
Söderhamn	11 298	2	—	—	—	4	—	—	4
Ystad	11 189	1	1	—	1	3	—	—	5
Skövde	11 163	2	2	—	3	—	—	—	⁸ 5
Växjö	9 919	3	1	—	4	—	—	—	5
Hudiksvall	7 293	1	1	—	—	2	—	—	3
Mariestad	6 291	2	2	—	—	6	—	—	⁹ 8
Eslöv	5 992	1	1	—	2	—	—	—	3
Summa	1 701 590	140	98	76	163	546	3	84	920

¹ Härav deltaga 80 i telegrafftjänst. — ² Härav 8, vilka uteslutande utföra ambulans- och telegrafftjänst. — ³ Härav deltaga 12 i telegrafftjänst. — ⁴ Härav 3, vilka uteslutande utföra telegrafftjänst. — ⁵ Härav deltaga 3 i telegrafftjänst. — ⁶ Härav deltaga 8 i telegrafftjänst. — ⁷ Dessutom 8 halvavlönade brandmän. — ⁸ Dessutom 3 halvavlönade brandmän. — ⁹ Dessutom 3 extra brandmän med natttjänstgöring.

sten). För utredningen ha vidare utnyttjats reglementen, instruktioner, dagordningar och kommenderingslistor, arbetsavtal o. dyl. handlingar, som av uppgiftslämnarna bifogats de insända svaren. Här nedan lämnas en redogörelse för undersökningens resultat. Det torde böra anmärkas, att de bestämmelser angående tjänstgöring, fritid m. m., som i det följande meddelas, voro gällande omkring den 1 mars 1935. Uppgifter meddelas likväl även angående sådana förändringar, som vid denna tid uppgivas ha varit ifrågasatta, eller vilka, enligt vad man erfart, sedermera blivit genomförda.

De av brandcheferna resp. brandmännen avgivna svaren ha befunnits i regel vara helt överensstämmande. Särskilt gäller detta sifferuppgifterna, vilket tyder på att dessa i flertalet fall blivit utarbetade gemensamt. Förekommande avvikelser äro i allmänhet av sådan art, att uppgifterna icke motsäga utan komplettera varandra. Det har därför icke syntts nödvändigt att genomgående var för sig redovisa befälets resp. personalens uppgifter. Endast då svaren äro motsäggande, redovisas de var för sig, varjämte i förekommande fall sådana upplysningar återgivas, vilka någondera parten ansett sig böra meddela, och vilka ansetts vara av betydelse för bedömande av arbetstidsförhållandena.

Yrkesbrandkårernas numerär. I tab. 1 meddelas vissa uppgifter angående antalet brandmän med full tjänstgöring i de städer, som undersökningen omfattat. Härav framgår, att den kår, som undersökningen avser, till numerären uppgår till närmare 1 000 personer. Utom de i tabellen redovisade brandmännen finnas i några städer (Falun, Skövde, Mariestad) även vissa brandmän, vilka enligt uppgift räknas till yrkesbrandkåren, ehuru de endast ha halv tjänstgöring. Möjligen är detta fallet i flera städer, ehuru detta icke angivits å frågeformulären, då det meddelades, att undersökningen gällde endast personal med full tjänstgöring (heltidsanställda). De i det följande meddelade uppgifterna avse också endast dylik personal.

Brandkårernas arbetsuppgifter. Utom eldsläckning och därmed sammanhängande skyldigheter, såsom viss bevakningstjänst samt medverkan vid brandsyn, åligger det brandkårerna i flertalet städer att utföra sjuktransporter. Detta är emellertid icke förhållandet i sju städer, nämligen Linköping, Lund, Karlstad, Skövde, Hudiksvall, Mariestad och Eslöv.¹ Andra uppgifter, som i allmänhet torde tillkomma brandkårerna, äro bispringande av människor och djur i nödläge, vissa djurtransporter, läns-pumpning av källare o. dyl. Det anmärkes särskilt, att brandkåren i Gävle har att utföra en del transporter för polisverkets räkning liksom brandkåren i Uppsala för hälsovårdsnämndens räkning. I Kristianstad åligger det brandkåren att betjäna polisbil samt tillse och underhålla livräddningsattiralj, i Karlskrona att justera och utföra reparationer av stadens vattenmätare. En mera ovanlig uppgift för brandkåren torde vara, när den, såsom fallet uppgives vara i Luleå, har att ombesörja viss vinterväghållning genom plogning av gator och vägar med motorplog.

¹ Det har dock meddelats, att ambulanstjänst torde komma att införas i Skövde inom den närmaste framtiden.

Utryckning för eldsläckning utom stadens område synes förekomma på samtliga orter. I en del fall har särskild överenskommelse ingåtts med närliggande landskommuner om regelmässig assistans vid eldsvådor, men merendels synes det tillkomma brandchefen eller brandstyrelsens ordförande att vid varje särskilt tillfälle avgöra, huruvida utryckning skall ske till brandställe, som är beläget utanför staden. Härvid utgår i några städer särskild ersättning till de i utryckningen deltagande brandmännen.¹ Även för andra ändamål än eldsläckning torde brandkåren kunna rekvideras till närliggande kommuner, i några fall likväl endast undantagsvis, såsom vid svårare olyckor el. dyl. Ambulanstransporter utföras i regel inom en viss rayon (vars utsträckning varierar från 1 upp till 5 å 6 mil), men i vissa fall även utom denna rayon efter brandchefens prövning. På några orter betjänar brandkåren utom stadens egna ambulansvagnar även en eller ett par ambulansvagnar tillhörande landstinget, röda korset eller särskilda för ändamålet bildade sjuktransportsällskap. I dylika fall är det område, inom vilket ambulanskörningar måste företagas, ofta mycket stort, omfattande t. ex. ett helt landstingsområde.² Härför torde dock i regel särskild ersättning utgå till personalen. Nämnas må slutligen, att brandkåren i Uddevalla skall med personal och utrustning biträda vid järnvägsolyckor på viss sträcka av Bohusbanan.

Brandpersonalens ordinarie arbete består av brandexercis och gymnastik, ävensom underhåll och skötsel av brandkårens fastigheter och inventarier, inbegripet renhållning och verkstadsarbete (i regel för brandkårens egen räkning men i vissa fall även sådant arbete, som ej hör direkt samman med brandkårens arbetsuppgifter) samt arbete å alarmapparater och telegraflinjer. Härtill kommer vakttjänstgöring på telegrafrummet samt regelbundna eller tillfälliga kommenderingar för vakthållning på teatrar och andra offentliga lokaler, vid lastning och lossning av eldfarliga oljor m. m.

I det följande behandlas i enlighet med frågeformulärets uppställning först de på olika orter gällande bestämmelserna angående brandmännens ordinarie tjänstgöringstid samt fritid. Därefter redogöres för den dagliga arbetstiden enligt fastställd dagordning samt belysas de grunder, enligt vilka telegrajtjänstgöring och ambulanstjänst fördelas på brandmanskapet. Vidare redovisas de uppgifter, som erhållits angående utryckningar av olika slag och i samband härmed utfört arbete, och slutligen redogöres för bestämmelser om semester.

Brandmännens ordinarie tjänstgöringstid och fritid. I frågeformuläret efterfrågades de allmänna grunder, enligt vilka tjänstgöringen på olika orter är ordnad. Endast några få av uppgiftslämnarna ha här meddelat fullständiga upplysningar, medan flertalet nöjt sig med att hänvisa till bifogade regle-

¹ Närmare uppgifter härom, liksom angående antalet utryckningar för eldsläckning utom stadens område, lämnas i samband med statistiken rörande utryckningar. Jfr tab. 9.

² Som exempel kan nämnas, att i Örebro sjuktransporter utföras med röda korsets ambulansvagn inom en rayon av 5 mil; i Landskrona betjänar brandkåren en ambulansvagn tillhörig Västra Skånes sjuktransportsällskap; brandkåren i Uppsala har att utföra sjuktransporter inom hela Uppsala län, brandkåren i Sundsvall inom Västernorrlands län, brandkåren i Västervik inom norra Kalmar läns landstingsområde, brandkåren i Växjö inom Växjö lasaretsområde, omfattande större delen av Kronobergs län o. s. v.

menten, instruktioner, dagordningar o. dyl. Med ledning av de bestämmelser, varom kännedom sålunda kunnat erhållas, kompletterade med särskilt inhämtade upplysningar, har man sökt utarbeta en systematisk sammanställning av de regler, som gälla på olika orter angående å ena sidan ordinarie tjänstgöring och fritid, å andra sidan ordinarie arbete och övrig tjänstgöring (speciellt telegrajtjänstgöring). Resultatet framgår av tab. 2.

Brandtjänstens anordning på olika orter karakteriseras främst av hur ofta det s. k. fridygnen återkommer. I tab. 2 ha de olika städerna ordnats på sådant sätt, att de orter upptagits först, där fridygn återkomma relativt ofta, och därefter de orter, där fridygn återkomma med längre tidsintervaller.

I Stockholm skall, enligt av stadsfullmäktige i december 1934 fattat beslut, de ordinarie brandmännens tjänstgöring ordnas så, att tjänst förrättas vartannat dygn och ledighet åtnjutes vartannat, varjämte, liksom tidigare, sammanhängande ledighet åtnjutes under två dygn med vissa tidsmellanrum. För den extra personalen skall tillämpas samma system som tidigare för den ordinarie, d. v. s. ledighet vart tredje dygn med 48 tim. sammanhängande ledighet en gång under varje niodagarsperiod. Genomförandet av den nya ordningen påkallar emellertid en utökning av brandkårens numerär och kommer därför att ske successivt under loppet av fyra år. F. n. åtnjuta de ordinarie brandmännen 4 fridygn under varje niodagarsperiod (under semestertiden 1 juni—30 september 3 fridygn under motsvarande period).¹

I sju i tabellen angivna städer är vart tredje dygn fritt, dock i vissa fall med i tabellen närmare angivna inskränkningar. Det bör anmärkas, att i Malmö detta system tillämpas från och med innevarande år, medan tidigare vart fjärde dygn var fridygn. I Göteborg överväges f. n. införandet av ledighet vartannat dygn, ev. ett å två extra fridygn per 30 dagar.²

Ledighet vart fjärde dygn åtnjöts (i mars månad innevarande år) av brandmanskapet i 12 städer (numera, sedan Västerås infört detta system, i 13 städer). I Eskilstuna, där förut ledighet åtnjutits av 10 brandmän vart femte dygn och av tre brandmän (särskilt avdelade för telegrajtjänstgöring) vart tredje dygn, hade man från och med mars månad övergått till ledighet vart fjärde dygn för hela styrkan.

I en stad, nämligen Landskrona, var alternerande vart fjärde och vart femte dygn fritt.

Lediga vart femte dygn voro (enligt de i mars månad gällande bestämmelserna) brandmännen i 12 städer (däribland Västerås, varest numera ledighet vart fjärde dygn genomförts). Utom denna ledighet åtnjuter brandmanskapet i Sundsvall, Umeå och Södertälje även annan regelbunden ledighet, som när-

¹ För telegrafisterna gälla särskilda på sid. 674 angivna bestämmelser. Personalen i mekaniska verkstaden har 8 timmars daglig arbetstid jämte vakttjänstgöring för sjösprutorna under 24 timmar i följd vart tredje dygn; lördagar och söndagar äro emellertid fria utom var tredje. För personalen i telegrafverkstaden tillämpas 8 timmars arbetsdag (lördagar och dag före helgdag 4 timmar). Härtill kommer beredskapstjänst med tillstånd att vistas i bostaden, även om denna är belägen utanför stationen, under sommaren vart 8:e och under övriga delar av året vart 11:e dygn. För expeditionspersonalen utgör arbetstiden 7 timmar per dag (lördagar och dag före helgdag 5 timmar).

² För verkstads- och expeditionspersonalen tillämpas 8 timmars arbetsdag.

Tab. 2. Översikt över brandmännens tjänstgöringstid och

Antal fri- dygn per dagar	Städer	Tjänstgöring och fritid			Ordinarie arbete enligt dagordning			Telegrajtjänst-	
		Antal brand- förmän och brand- män	Sammanhäng.		Sön- och helg- dagar (tim.)	Dag före sön- och helgdag (tim.)	Andra söcken- dagar (tim.)	Antal brand- män	Samman- hängande tid (tim.)
			ordin. tjänst- göring (dygn)	ledighet (tim.)					
4 per 9	Stockholm ¹ , brandpers.	238	1 à 2	23 à 48	—	4	6	—	—
1 per 3	Göteborg ² , brandpers. .	125	2	24	—	4 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	80	24
	„ Malmö	71	2	23 ³ / ₄	1	3 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	60	24
	„ Norrköping	33	2	21 ¹ / ₂ à 24	1	4	7	12	24
	„ Hälsingborg, brandpers.	27	2	23	—	5	5	—	—
	„ telegrafpers.	3	2	23	—	—	—	3	24
	„ Borås	23	2	24	—	3	5 ¹ / ₂	18	24
	„ Gävle	24	2	24	1	3 ¹ / ₂	5	3	24
	„ Karlskrona	18	2	24	—	4	6	18	24
1 per 4	Örebro	22	3	24	—	4	6	11 8	24
	„ Eskilstuna	13	3	24	—	5	6 ¹ / ₂	11	24
	„ Jönköping	19	3	24	—	6	6	16	24
	„ Uppsala	24	3	24	1	7	7	24	24
	„ Karlstad	18	3	24	—	4	6 ¹ / ₂	3	24
	„ Lund	12	3	24	—	3 ¹ / ₂	5	9	24
	„ Kalmar	12	3	24	—	4	6	10	24
	„ Östersund	12	3	24	—	4	5 ¹ / ₂ à 6	12	24
	„ Trälleborg	7	3	24 à 38	—	3	5	14 8	24
	„ Söderhamn	6	3	24	—	4	7	4	24
	„ Skövde	5	3	24	—	3	7	5	24
	„ Hudiksvall	3	3	24	1 ¹ / ₂	4	6	2	48
1 per 4 à 5	Landskrona	14	3 à 4	24	1	3 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	12	24
1 per 5	Linköping	13	4	24	1	5 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	11	24
	„ Västerås ¹⁷	21	4	24	—	4	18 6	15	24
	„ Halmstad	13	4	24	—	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	11	24
	„ Sundsvall	10	4	24	—	3 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	10	16 ³ / ₄
	„ Södertälje	10	4	24	—	6	6	10	24
	„ Kristianstad	9	4	23	—	4	6	7	24
	„ Falun	7	4	24	—	3	5 ¹ / ₂	5	24
	„ Luleå	12	4	24	—	3 ¹ / ₂	6	10	24
	„ Kristinehamn ²⁸	5	4	24	—	5	5	4	24
	„ Umeå	9	4	24	—	4	6	8	24
	„ Ystad	5	3 ¹ / ₂	36	—	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	5	37 12 ¹ / ₂
	„ Växjö	5	4	24	—	5	6 ¹ / ₂	5	24
1 per 6	Västervik	7	5	24	—	3	5 ¹ / ₂	6	24
	„ Härnösand	10	5	24	1	3 ¹ / ₂	6	6	24
	„ Mariestad	8	5	24	—	—	—	6	24
4 per 28	Uddevalla	5	Var. ³¹	24	1 ¹ / ₂	4	6	4	24
88—	Eslöv	3	1 à 5	14 ¹ / ₂ à 24	1 ¹ / ₂	4	5	1	—

fritid m. m. enligt gällande bestämmelser (mars 1935).

göring	Ambulanstjänstgöring			A n m ä r k n i n g a r
	Antal brand-män	Sammanhän-gande tid (tim.)	Antal ggr per tids-period (d.= dagar)	
—	238	4 à 11	{ 2 avlösn. { å 9 resp. 15 { (tim.) per 9 d.	¹ För telegrafpers. samt pers. i mek. verkstaden och telegrafverkst. gälla särskilda, i texten angivna bestämmelser. — ² Dessutom 1 tim. innan stationen lämnas före fridyn. — ³ För verkstadspers. 8 tim. arbetsdag. — ⁴ Till ambulanstjänst kommanderad personal deltagar ej i det ordinarie arbetet på stationen. — ⁵ Vartannat fridyn viss tjänstgöringsskyldighet kl. 9—12.30. Vid godk. av föreslagen utökning av kåren med 6 man bli samtliga fridyn helfria. — ⁶ Något oftare under semestertiden. — ⁷ Skyldighet vartannat fridyn förrätta all vakttjänst utom stationen. — ⁸ Tre gånger per månad 3 dygn i följd. — ⁹ Vartannat fridyn måltidsavlösning med $2\frac{1}{2}$ tim. — ¹⁰ 1:e chaufför 2 dygn av 3, 2:e chaufför 1 dygn av 3. Ordonnanser 1 dygn av nio. — ¹¹ Dessutom tjänstgöra 4 förmän 3 dygn i följd i telegrafrummet. — ¹² Vart 3:e fridyn skyldighet tjänstgöra $4\frac{1}{2}$ tim. för måltidsavlösning. — ¹³ Vartannat fridyn 24 tim., vartannat 38 tim. — ¹⁴ Även brandmästaren deltagar i telegrajtjänstgöringen. — ¹⁵ Särskild ambulanskommandering förekommer ej. — ¹⁶ Dessutom c:a 2 ggr per månad 12 tim. under dagen, varvid telegrafvakten nattetid bestrides av den halvlönlade personalen. — ¹⁷ Numera vart 4:e dygn fritt. — ¹⁸ Dag efter telegrajtjänst $2\frac{1}{2}$ tim. — ¹⁹ Även kortare, beroende på vissa andra arbeten (verkstadstjänst m. m.). — ²⁰ Dessutom varje dag regelbunden permission för 1 man åt gången efter kl. 15.30 samt nattpermission för 1 man kl. 21—1. — ²¹ Dessutom var 3:e söndag fri. — ²² Dessutom vart 5:e dygn fritt efter kl. 15. — ²³ De två brandförmännen tjänstgöra 8 dygn i följd och äro därefter lediga 48 timmar. — ²⁴ Den, som är kommanderad som ambulanschaufför, deltagar ej i det ordinarie arbetet på stationen. — ²⁵ Förslag om vart 4:e dygn fritt f. n. under behandling. — ²⁶ Under den del av året, då semester ej pågår, har brandman, som har fridag å dag före sön- el. helgdag, fritt även efterfölj. sön- el. helgd. — ²⁷ Nattetid uppehålls telegrafvakten av borgarbrandkåren. — ²⁸ Om natten deltar personal ur borgarbrandkåren regelbundet i ambulanstjänst. — ²⁹ Dessutom fritt var 6:e söndag samt var 6:e onsdag efter kl. 20. o. var 6:e lördag efter kl. 11. — ³⁰ Dessutom var 6:e sön- o. helgdag fri. — ³¹ Fridyn varannan sön- el. helgdag och varannan vecka ett vardagsdygn. — ³² Personal ur borgarbrandkåren ombesörjer ambulanstransporter i regel varje helgdagsdygn (c:a 60 dygn per år). — ³³ Fritt var 4:e sön- el. helgdag samt var 4:e kväll efter kl. 17.30 utom lördagar, då fritiden räknas från kl. 13.30.
1 per 8 d.	88	24	1 per 12 d. ⁴	
c:a 20 per år	8	48	1 per 3 d.	
1 per 6 d.	80	24	1 per 6 d. ⁶	
—	22	23	1 per 10 d. ⁴	
1 per 3 d.	—	—	—	
1 per 18 d.	18	24	1 per 9 d.	
1 per 3 d.	21	24	1 per 8 d.	
1 per 9 d.	9	—	— ¹⁰	
1 per 8 d.	20	24	1 per 3 d.	
1 per 11 d.	13	24	1 per 6 à 7 d.	
1 per 16 d.	9	24	1 per 3 d. ⁴	
1 per 12 d.	24	24	1 per 6 à 7 d.	
1 per 8 d.	—	—	—	
1 per 9 d.	—	—	—	
1 per 10 d.	12	24	5 à 7 per mån.	
1 per 12 d.	12	24	1 per 5 d.	
1 per 8 d.	7	24	1 per 7 d.	
1 per 4 d.	5	—	— ¹⁵	
1 per 8 d. ¹⁶	—	—	—	
1 per 4 d.	—	—	—	
1 per 12 d.	12	24	1 per 6 d.	
1 per 11 d.	—	—	—	
1 per 15 d.	17	¹⁹ 60	1 per 12 d.	
1 per 11 d.	11	24	1 per 5 d.	
1 per 5 d.	10	24	1 per 5 d.	
1 per 10 d.	10	24	1 per 5 d.	
1 per 7 d.	7	24	1 per 3 à 4 d.	
1 per 5 d.	7	24	1 per 6 d.	
2 per 15 d.	8	24	1 per 4 d. ²⁴	
1 per 4 d.	4	24	1 per 4 d.	
1 per 8 d.	9	24	1 per 9 d.	
1 per 5 d.	4	24	1 per 4 d. ²⁸	
1 per 5 d.	5	24	1 per 5 d.	
1 per 6 d.	6	24	1 per 6 d. ²⁴	
1 per 6 d.	3	24	1 per 3 d.	
1 per 6 d.	—	—	—	
1 per 4 d.	5	24	1 per 3 à 4 d. ³²	
.	—	—	—	

mare angives i tabellen. Det bör även anmärkas, att i Kristinehamn uppgives vara under behandling förslag att omorganisera tjänstgöringen, så att vart fjärde dygn blir fritt.

I tre städer åtnjuta brandmännen ledighet vart sjätte dygn. I två av dessa, nämligen Västervik och Mariestad, tillkommer ledighet var sjätte söndag och i Västervik dessutom var sjätte onsdag efter kl. 11.

Brandmännen i en stad (Uddevalla) åtnjuta ett fridygn per vecka, nämligen varannan söndag och varannan lördag eller måndag. Från och med den 1 februari i år tillämpas detta system för hela personalen, medan tidigare två brandmän med uteslutande telegrajtjänst åtnjoto ledighet vartannat dygn och tjänstgjorde vartannat.

I en stad slutligen (Eslöv) infaller helt fridygn endast var fjärde sön- eller helgdag. Därjämte är var tredje kväll fri.

Ledighet i samband med fridygn omfattar i allmänhet 24 timmar med början kl. 7 å 9, på vissa orter kl. 12 å 13. Fullständiga uppgifter angående fritidens förläggning föreligga likväl icke å alla orter. I Stockholm åtnjutes sammanhängande ledighet under 48 timmar en gång under varje niodagarsperiod (jänte två »enkla» fridygn). I Ystad omfattar fritiden varje gång 36 timmar, i Trälleborg varannan gång 24 timmar och varannan gång 38 timmar. I några städer inskränkes fritiden vartannat (eller vart tredje) fridygn på grund av viss tjänstgöringsskyldighet, t. ex. för måltidsavlösning.¹ I Norrköping omfattar ledigheten sålunda varannan gång 20¹/₂ timmar, i Kalmar var tredje gång samt i Karlskrona varannan gång 19¹/₂ timmar.²

Tjänstgöringstiden synes i allmänhet vara lika året om. I Stockholm reduceras likväl f. n., såsom ovan nämnts, antalet fridygn under semestertiden (juni—september) till tre i stället för fyra per nio dagar. Detsamma är förhållandet i Söderhamn, där under sommaren vart femte dygn är fritt gentemot vart fjärde under övriga tider av året. Motsvarande ledighet erhålles emellertid efter semesterperiodens slut. I något enstaka fall synas de ordinarie brandmännen under sommaren erhålla extra frisdagar.

Om brandman under fridygn önskar lämna stadens område, måste i ett par städer särskilt tillstånd inhämtas. I en del städer erfordras i dylika fall endast adressanmälan. Bestämmelse, att adressanmälan skall göras, då brandman avlägsnar sig från staden, finnes även i Stockholm, men enligt personalens uppgifter tillämpas icke denna bestämmelse. Detta lär f. ö. vara förhållandet även på ett par andra orter. Överallt lär gälla, att personal, som har fritid, men befinner sig i staden och erhåller kännedom om att större eldsvåda utbrutit, snarast möjligt skall anmäla sig till tjänstgöring, vanligen genom att infinna sig på brandstationen eller brandstället, i vissa fall genom att telefonledes eller på annat sätt göra sig underrättade om, huruvida inställelse påkallas.

¹ Jfr tab. 2.

² Den i Karlskrona föreliggande skyldigheten att vartannat fridygn (jänte måltidsavlösning under 2¹/₂ timmar) deltaga 2 timmar i utom brandstationen förekommande arbeten, tages dock enligt brandchefens uppgift i anspråk endast en månad under brandsyn samt under tre veckor i samband med oktoberflyttningen för förflyttning av larmklockor.

Tab. 3. Översikt av gällande bestämmelser angående säkerhetsvakter i vissa städer.

Städer, i vilka teater- o. dyl. vakter utföras mera regelbundet av fritidspersonal	Ungefärl. antal vakter per brandman och år	Ersättning per vakt (kr.)	A n m ä r k n i n g a r
Stockholm	37	6'00	Dessutom efter kl. 24 3 kr. per tim.
Göteborg	25	5'00	
Malmö	18	4'50	För vakt vid lastning o. lossning av eldfarl. oljor o. dyl. 1'25 kr. per tim. om dagen, 2'50 kr. per tim. om natten.
Norrköping	7	5'00	Vid basarer o. dyl. 1'70 kr. per tim.
Hälsingborg	.	3'00	För vakt vid lastning o. lossning av eldfarl. oljor o. dyl. 1'25 kr. per tim. om dagen, 2'50 kr. per tim. om natten (liksom äv. helgdagar).
Örebro	.	5'00	Säkerhetsvakter utföras av fritidspers. endast april—sept.
Eskilstuna	10	3'50	
Jönköping	.	4'50	
Linköping	.	3'00	
Karlstad	.	3'00	Vid cirkus 5'00 kr. per vakt; vid basarer 1'50 kr. per tim.
Lund	.	3'00	Vid basarer 1'50 kr. per tim.
Kalmar	12	3'50	
Östersund	12	4'00	Vid basarer 7'00 kr. Efter kl. 24 dessutom 1'00 kr. per tim.
Falun	.	.	Ersättning utgår med 1 kr. per tim.
Trälleborg	.	5'00	

Det synes framgå av de inkomna uppgifterna, ehuru dessa härvidlag icke äro alldeles fullständiga, att i flertalet städer brandmännen äro skyldiga att utan särskild ersättning eller kompensation deltaga i eldsläckning eller utföra i samband därmed förekommande arbeten även under den tid, då de i annat fall skulle åtnjuta ledighet. Kontant ersättning utgår emellertid i Borås med 3 kr. för den första timmen och därefter med 2 kr. för varje påbörjad timme (fritidspersonal deltagar ej i eldsläckning utan tjänstgör endast på stationen), i Lund med 1 kr. per timme vid utryckning inom staden,¹ i Falun och Sundsvall med 2 kr. för varje påbörjad timme. I Malmö bestämmes för varje särskild fall, huruvida särskild ersättning skall utgå. Kompensation i form av extra ledighet lämnas i Gävle, Hudiksvall, Eskilstuna, Luleå, Umeå och Härnösand. Inkallelse av fritidspersonal synes dock enligt såväl brandchefernas som personalens uppgifter förekomma relativt sällan.²

I några städer inskränkes fritiden regelbundet genom skyldigheten till vakt-tjänstgöring vid teater- och cirkusföreställningar o. dyl. Härför utgår dock i regel särskild ersättning till brandmännen. En översikt av omfattningen av denna tjänstgöring samt gällande bestämmelser angående ersättning lämnas i tab. 3. I de städer, som ej äro upptagna i tabellen, torde den tjänstgörande personalen (i regel mot särskild ersättning) utföra teatervakter, vilka dock pläga återkomma tämligen oregelbundet.

¹ Särskild ersättning med 2 kr. per timme utgår i Lund till samtliga brandmän, som deltaga i utryckning utom stadens område.

² Jfr sid. 683.

Brandmännens ordinarie arbetstid samt telegraf- och ambulanstjänstgöring. I tab. 2 lämnas även en sammanställning av de bestämmelser, som gälla angående den ordinarie arbetstiden (oavsett uttryckningar). Denna varierar mellan 5 och 7 timmar å söckendagar, utom lördag och dag före helgdag, då arbetstiden i allmänhet är något kortare, lägst 3 timmar. Även å sön- och helgdagar förekommer visst arbete i samband med städning, eldning, provning av motorer m. m. I de fall, då arbetstiden å sön- och helgdagar angivits, utgör den $\frac{1}{2}$ å $1\frac{1}{2}$ timme.

Det bör framhållas, att de anförda siffrorna avse den effektiva arbetstiden med frånräknande av måltidsraster. I flertalet städer torde gälla, att arbeten, som ej tåla uppskov, måste utföras utom den ordinarie arbetstiden, om så erfordras, utan att personalen härför kan påräkna särskild ersättning eller kompensation i form av fritid eller ledighet från det ordinarie arbetet. Särskilda bestämmelser angående såväl övertidsersättning som dylik kompensation finnas dock på vissa håll (såsom i Umeå), medan i andra fall inga som helst regler i detta avseende äro fastställda. I några fall framhålles av personalen, att den ordinarie arbetstiden ofta betydligt överskrides även vid andra tillfällen än uttryckningar.

Jämte det ordinarie arbetet förekomma olika slag av kommenderingar. Brandmännen ha sålunda vanligen att med regelbundna mellantider tjänstgöra som uttryckningschaufförer, ambulanschaufförer, telegrafvakter, daghavande m. m. Vid tjänstgöring som telegrafvakt är vederbörande befriad från att delta i det ordinarie arbetet. Detsamma gäller i några fall beträffande den, som är kommenderad som ambulanschaufför, men har denne i stället att svara för tillsyn och rengöring av ambulansvagnen. Av tab. 2 framgår, hur telegraf- och ambulanstjänstgöringen är ordnad vid de olika brandkårerna.

Telegraftjänstgöringen bestrides i Stockholm vid huvudstationen av 6 ordinarie telegrafister, vid de övriga stationerna i viss utsträckning av brandpersonal. I Hälsingborg, Gävle och Karlstad skötes telegraftjänsten likaledes av särskilt avdelad personal, vilket tidigare varit förhållandet även i Uddevalla och Eskilstuna. I övriga städer (utom Göteborg, Norrköping och Örebro) fördelas telegraftjänsten lika på samtliga brandmän.¹ Slutligen må anmärkas, att i Ystad denna tjänstgöring nattetid ombesörjes av borgarbrandkåren.

I Stockholm åtnjuter telegrafpersonalen tre fridygn under varje femdagarsperiod.² I Karlstad har telegrafpersonalen fritt vart tredje dygn (övrig personal vart fjärde), medan i övriga städer fritiden är lika för hela personalen. Kommendering till telegraftjänstgöring återkommer med olika mellantider, beroende i huvudsak på yrkesbrandkårens storlek. Sålunda måste brandmännen i Söderhamn utföra telegraftjänst vart 4:e dygn, i Malmö däremot endast vart 20:e dygn. Telegrafvakt tjänstgör vanligen 24 timmar i följd, under vilken tid den, som innehar vakten ej får lämna telegrafrummet annat än vid måltidsavlösning. I några städer tjänstgör den, som under föregående dygn haft

¹ Det förekommer dock, att brandmän, som på grund av sin ålder eller av andra orsaker äro mindre lämpliga för denna tjänstgöring, äro helt befriade därifrån. Ofta deltaga ej heller brandförmännen i telegraftjänsten. — ² Tjänstgöringen omfattar varje gång 24 tim., varav 6 tim. vilotid.

Tab. 4. Tjänstgöringstid samt effektiv arbetstid och fritid enligt a) brandchefernas, b) brandmännens uppgifter.

(Siffror inom parentes äro omräknade till att avse en 7-dagarsperiod.)

O r t	Period, för vilken tjänstgöringstid etc. beräknats (dagar)	T j ä n s t g ö r i n g s t i d			Fritid (tim.)
		Effektivt arbete på stationen (tim.)	Övrig tjänstgöring (tim.)	Sammanlagd tjänstgöring (tim.)	
Stockholm a o. b	9 (7)	23 (17·9)	99 (77)	122 (94·9)	94 (73·1)
Göteborg, brandpers. . . a o. b	7	22	90	112	56
verkstadspersonal	7	48	—	48	—
expeditionspersonal . . .	7	48	—	48	—
Malmö a	7	¹ 22	90·5	112·5	55·5
Norrköping a	7	28	68	96	72
b	7	28	84	112	56
Hälsingborg a o. b	6 (7)	² 20 (23·8)	78 (91)	98 (114·8)	46 (53·7)
Borås a o. b	7	30	86·5	116·5	51·5
Gävle, brandpersonal . a	7	20	92	112	56
b	7	28	84	112	56
tel. o. amb. pers. . . a o. b	7	112	—	112	56
Örebro a o. b	7	25·5	100·5	126	42
Ekilstuna a o. b	7	28·8	105·6	134·4	33·6
Jönköping a o. b	16 (7)	99 (43·8)	193 (84·6)	292 (127·8)	92 (40·2)
Linköping a o. b	7	36	98·4	134·4	33·6
Uppsala a o. b	7	30	96	126	42
Västerås a	7	33·6	107·2	140·8	27·2
b	7	27	107·4	134·4	33·6
Karlskrona a o. b	7	³ 23·8	87·2	110·6	57·6
Karlstad a	7	27·5	98·5	126	42
b	7	39	105	144	24
Lund a o. b	7	27	99	126	42
Halmstad a o. b	5 (7)	⁴ 22 (30·8)	74 (103·6)	96 (134·4)	24 (33·6)
Kalmar a o. b	7	24	102	126	42
Landskrona, vinter ⁵ . . a o. b	7	35·2	95·4	130·6	37·4
sommar ⁶	7	37·8	93·8	130·6	37·4
medeltal	7	36·1	94·5	130·6	37·4
Sundsvall a o. b	7	48·2	83	131·2	86·8
Uddevalla, brandpers. a	30 (7)	192 (44·8)	432 (100·8)	624 (145·6)	96 (22·4)
b	30 (7)	288 (67·2)	836 (78·4)	624 (145·6)	96 (22·4)
telegrafpersonal . . . a o. b	30 (7)	408 (95·2)	—	408 (95·2)	312 (72·8)
Östersund a o. b	7	36	108	144	24
Södertälje a o. b	7	41·8	88·9	130·2	37·8
Kristianstad, brandpers. a	5 (7)	² 20 (28)	77 (107·8)	97 (135·8)	23 (32·2)
b	7	53·5	82·2	135·7	32·8
telegrafpersonal . . . a	5 (7)	37·2 (52·1)	59·8 (83·8)	97 (135·9)	23 (32·1)
Falun, brandförmän . . a o. b	7	30·1	103·9	134	34
brandmän	7	60·8	73·7	134	34
Luleå a	30 (7)	³ 144 (33·6)	432 (100·8)	576 (134·4)	144 (33·6)
Trälleborg a o. b	7	28	85	113	55
Kristinehamn a o. b	351 (7)	1 154 (23·0)	5 516 (110·0)	6 670 (133·0)	1 754 (35·0)
Västervik a o. b	7	63	81	144	24
Umeå a o. b	7	27	103	130	38
Ystad a	5 (7)	² 33 (46·2)	51 (71·4)	84 (117·6)	36 (50·4)
b	5 (7)	30 (42·0)	54 (75·6)	84 (117·6)	36 (50·4)
Skövde a o. b	7	45	81	126	42
Växjö a o. b	30 (7)	256 (59·7)	320 (74·7)	576 (134·4)	144 (33·6)
Hudiksvall a	7	26	100	126	42
Mariestad, brandförmän a o. b	7	43	93	136	32
brandmän	7	18	118	136	32
Eslöv a o. b	7	29	110	139	29

¹ För tjänstgöring som telegrafvakt räknas dessutom 3¼ tim. som effektivt arbete. — ² Exkl. måltideraster. — ³ Tjänstgöringen som telegrafvakt räknad som 6 tim. effektivt arbete och 18 tim. övrig tjänstgöring. — ⁴ Härtill kommer för varje brandman tjänstgöring som telegrafvakt 24 tim. vart 11:te dygn. — ⁵ 30 veckor. — ⁶ 22 veckor.

telegrafvakt, under det därpå följande dygnet som avlösare och deltagar då ej i det ordinarie arbetet.

Ambulanstjänst utföres i flertalet fall av hela brandpersonalen utom förmännen. I Malmö finnes dock för denna uppgift en särskilt avdelad styrka, bestående av 2 förmän och 6 brandmän, och i några andra städer (Hälsingborg, Jönköping, Karlskrona) utföres ambulanstjänsten huvudsakligen av två à tre chaufförer, medan övriga brandmän deltaga såsom ordonnanser vid utryckningar utom stadens område. Kommendering till ambulanstjänstgöring varar i regel 24 timmar varje gång och återkommer med mellantider, som i de olika städerna variera från 2 upp till 11 dagar.¹

Brandmännens genomsnittliga tjänstgöringstid och effektiva arbetstid. De uppgifter, som av brandcheferna resp. brandpersonalen lämnats angående den genomsnittliga tjänstgöringstiden resp. den genomsnittliga effektiva arbetstiden, ha sammanställts i tab. 4. I de fall, då uppgiftslämnarna valt annan beräkningsperiod än vecka (sju dagar), ha de meddelade sifferuppgifterna omräknats, så att de blivit hänförliga till en sjudagarsperiod. De omräknade uppgifterna meddelas i tabellen inom parentes tillsammans med primäruppgifterna.

Om man jämför de uppgifter, som erhållits från olika orter angående den genomsnittliga, effektiva arbetstiden per vecka, finner man, att så avsevärda skillnader föreligga, att olika beräkningsgrunder måste antagas ha tillämpats av uppgiftslämnarna. Detta framgår också av meddelanden i frågeformuläret och av muntligt inhämtade upplysningar. Sålunda synes det icke varit klart, huruvida måltidstimmarna under dagen borde inräknas i den effektiva arbetstiden eller ej, utan härvidlag synas uppgiftslämnarna förfarit något olika, utan att detta i varje särskilt fall direkt framgår av uppgifterna. Ännu större svårigheter vållas emellertid därav, att någon enhetlig uppfattning ej synes vara rådande angående vad som skall räknas som effektivt arbete. Såsom dylikt arbete måste man givetvis räkna även brandexercis och gymnastik, vilket också synes ha skett utom i något undantagsfall. Merendels synes även telegrajtjänstgöringen i sin helhet ha räknats som effektivt arbete, i vissa fall likväl endast en del därav (t. ex. 6 timmar av de 24, som varje telegrafvakt omfattar). I något fall har man vid beräkningen av den effektiva arbetstiden helt bortsett från telegrajtjänstgöringen, vilken i stället ansetts böra komma in under beteckningen »övrig tjänstgöring». Orsaken härtill ligger utan tvivel däri, att telegrajtjänstgöringen i verkligheten är mycket olika krävande på olika orter. I de större städerna torde denna tjänst vid alla tider av dygnet erfordra oavbruten uppmärksamhet och ständig sysselsättning, medan den i de mindre städerna i måhända övervägande grad kan betecknas som »passiv» tjänstgöring. Förhållandena äro likartade i fråga om ambulanstjänsten. Ett par uppgiftslämnare framhålla sålunda, att den tid, under vilken brandman är kommenderad till ambulanstjänst, i sin helhet borde räknas som arbetstid, enär utryckningarna äro så täta, att någon vilotid mellan dessa knappast kan

¹ Jfr tab. 2.

sägas förekomma. Det framgår emellertid icke av uppgifterna, huruvida ambulanstjänsten någon gång inräknats i den uppgivna effektiva arbetstiden.

På grund av ovannämnda förhållanden har det ansetts lämpligt att försöka att efter enhetliga grunder beräkna dels den ordinarie arbetstiden, dels telegraf-tjänstgöringen i genomsnitt per vecka och brandman. Härvid har man utgått från de allmänna bestämmelser, som meddelats i frågeformulären eller därtill fogade bilagor (kompletterade med muntligt inhämtade upplysningar) och vilka sammanställts i tab. 2. Det bör anmärkas, att samtliga i tab. 2 omnämnda förhållanden blivit beaktade utom de, som beröra ambulanskommanderingarna. Vid ambulanstjänst äro visserligen på sina håll brandmännen (i varje fall chaufförerna) befriade från att delta i det ordinarie arbetet, men det kan, såsom ovan nämnts, antagas, att ambulansvagnarnas tillsyn tar motsvarande tid i anspråk. Det har ej heller varit möjligt att taga hänsyn till eventuellt förekommande övertidsarbete, tillfällig permission eller andra liknande förhållanden, varigenom den faktiska arbetstiden kan mer eller mindre avvika från den teoretiskt beräknade. Denna senare har erhållits genom att uträkna det genomsnittliga antalet fridygn och telegrafvakter per brandman under ett visst antal veckor och därefter kalkylera den ordinarie arbetstiden under de återstående dagarna, varvid hänsyn tagits till hur många av dessa, som utgjorts av lördagar och söndagar.¹ De på detta sätt erhållna talen ha därefter omräknats, så att de blivit hänförliga till en sjudagarsperiod. På liknande sätt har man beräknat telegraf-tjänstgöringens omfattning. Resultatet av dessa kalkyler framgår av tab. 5, kol. 1—4.

Vid en jämförelse med uppgiftslämnarnas egna, i tab. 4 återgivna beräkningar finner man beträffande fritid och tjänstgöringstid en ganska noggrann överensstämmelse, vilket kan anses tyda på, att de använda beräkningsmetoderna varit riktiga. I fråga om den ordinarie arbetstiden kan man på grund av ovan anförda skäl icke vänta sig att finna full överensstämmelse med de av resp. uppgiftslämnare angivna siffrorna. Emellertid torde de beräknade genomsnittstalen vara något så när jämförliga sinsemellan och därigenom ge möjlighet att bedöma om icke den faktiska arbetstiden på olika orter så i varje fall betydelsen ur arbetstidssynpunkt av de på olika orter tillämpade systemen för tjänstgöringens anordning.

Tab. 5 ger bl. a. vid handen, att den egentliga brandpersonalens ordinarie arbetstid per vecka i Stockholm utgör $20\frac{1}{2}$ timmar (i genomsnitt för sommar och vinter) och i övriga städer, där brandmännen äro befriade från telegraf-tjänst, omkring 20 timmar (Hälsingborg och Gävle) resp. 28 timmar (Karlstad). I Göteborg, Norrköping och Örebro utgör den ordinarie arbetstiden för den del av personalen, som ej deltagar i telegraf-tjänst, $21\frac{3}{4}$ à $26\frac{3}{4}$ timmar per vecka, medan den övriga personalen deltagar i det ordinarie arbetet under c:a 20 timmar per vecka samt utför telegraf-tjänst under 21 timmar (Göteborg och Örebro) resp. 28 timmar (Norrköping). Relativt kort (mindre än 20 timmar) är den ordinarie arbetstiden per vecka i Karlskrona, Lund, Trälleborg, Söderhamn, Hudiksvall, Falun och Kristinehamn. För några av de nämnda

¹ I de fall, då ingen arbetstid uppgivits på söndagar, har man likväl räknat med $\frac{1}{2}$ timme.

	Ordinarie arbetstid (tim. per vecka o. brandman)	Telegraf- tjänstgöring (tim. per vecka o. brandman)	Ambulans- tjänstgöring (tim. per vecka o. brandman)
Falun	15 $\frac{1}{4}$	33 $\frac{1}{4}$	28
Trälleborg	15 $\frac{1}{4}$	21	24
Kristinehamn	12 $\frac{1}{4}$	42	42
Västervik	17	24	28
Ystad	17 $\frac{3}{4}$	17 $\frac{3}{4}$	42
Växjö	18 $\frac{1}{4}$	33 $\frac{1}{4}$	33 $\frac{1}{4}$

På grundval av de i ovanstående tablå angivna siffrorna skulle man sålunda kunna beräkna den sammanlagda, effektiva arbetstiden för brandmännen i Stockholm till c:a 37 timmar per vecka (i medeltal för sommar och vinter), oavsett utom den ordinarie arbetstiden fallande eldsläckningsarbete o. dyl. På liknande sätt torde man kunna beräkna brandmännens effektiva arbetstid även i några andra större städer genom summering av den ordinarie arbetstiden samt telegraf- och ambulanstjänstgöringen per vecka. I mindre städer däremot torde telegraf- och ambulanstjänstgöringen endast till viss del vara att anse som effektivt arbete. Emellertid lämna de föreliggande uppgifterna ej tillräcklig ledning för att bedöma, i vilken utsträckning detta är förhållandet.

Antal uttryckningar och därunder utfört arbete. I tab. 6 har man sammanställt de uppgifter, som erhållits angående antalet uttryckningar under de två senaste åren för eldsläckning, resp. ambulanstjänst och annan tjänst samt därunder utgjorda arbetstimmar i genomsnitt per brandman. Denna senare siffra har erhållits genom att dividera den av uppgiftslämnarna beräknade totalsumman av under uttryckning utgjorda arbetstimmar med det likaledes i flertalet fall uppgivna antalet brandmän, som under resp. år över huvud taget deltagit i uttryckning.¹ Av de i tabellen återgivna talen framgår bl. a., att ambulansuttryckningarna äro mångdubbelt flera än antalet uttryckningar för eldsläckning. Även i mindre städer uppgår antalet uttryckningar för ambulanstjänst i allmänhet till 200 à 300 per år för att i de största städerna nå upp till åtskilliga tusental årligen (i Stockholm c:a 16 000, i Göteborg över 6 000, i Malmö 2 000 à 2 500 o. s. v.). Däremot stannar antalet uttryckningar för eldsläckning i allmänhet vid något tiotal och överstiger endast i de tre största städerna hundra per år (i Stockholm c:a 750, i Göteborg något över 400 och i Malmö omkring 125). Även i fråga om antalet utgjorda arbetstimmar dominerar nästan utan undantag ambulanstjänsten.

Den genomsnittliga tid, under vilken brandmännen deltagit i eldsläckning, varierar mycket starkt såväl från stad till stad som i samma stad från det ena året till det andra. Den högsta genomsnittssiffran för år 1934 företer

¹ I en del fall ha uppgiftslämnarna ej meddelat antalet brandmän, som under resp. år över huvud taget deltagit i uttryckning, utan summan av antalet i varje särskild uttryckning under året deltagande. Eftersom antalet i uttryckning över huvud taget deltagande nästan undantagslöst överensstämmer med brandkårens styrka, har man även i dylika fall fördelat antalet utgjorda arbetstimmar på samtliga brandmän. Några uppgiftslämnare ha meddelat endast approximativa siffror för antalet utgjorda arbetstimmar.

Tab. 6. Antal uttryckningar och därunder utgjorda arbetstimmar per brandman och år.

Med a betecknas brandchefens, med b personalens uppgifter, då dessa icke äro överensstämmande, eller då endera saknas. Med * utmärkes, att beräkningen av det genomsnittliga antalet uttryckningar samt den genomsnittliga arbetstiden i samband med all uttrykning utförts för annan (kortare) period än 1929—34.

O r t	Å r	Antal uttryckningar år 1933 resp. 1934 för				Antal arbetstim. per brand- man år 1933 resp. 1934 för				All uttrykning 1929—34	
		eld- släck- ning	ambu- lans- tjänst	övrig tjänst	till- hopa	eld- släck- ning	ambu- lans- tjänst	övrig tjänst	all ut- tryck- ning	Antal uttryck- ningar per år	Antal arb.tim. i genom- snitt per brandman
Stockholm . .	1933	747	15 845	230	16 822	33·3	142·8	4·5	180·1	16 691	179·8
	34	759	16 811	225	17 795	35·8	151·8	4·5	192·1		
Göteborg ¹ . .	33	408	6 059	24	6 491	26·7	90·8	13·8	91·5	5 992	a 94·5
	34	418	6 184	32	6 634	39·4	93·6	13·1	106·5		
Malmö ² . . .	33	117	2 139	—	2 256	17·7	342·5	—	—	* 134	a * 28·0
	34	134	2 540	—	2 674	26·0	415·8	—	—		
Norrköping ³ a	33	70	1 002	4	1 076	18·8	46·8	11·6	57·1	1 190	a 65·3
	34	74	1 002	7	1 083	17·4	46·8	21·2	58·9		
b	33	74	1 287	6	1 367	20·0	71·2	10·4	77·7		
	34	80	1 287	6	1 373	20·4	71·2	7·8	77·7		
Hälsingborg ⁴ .	33	76	1 250	13	1 339	23·7	66·7	3·6	87·2	1 309	a 91·2
	34	72	1 413	17	1 502	35·7	70·6	2·2	97·2		
Borås	33	65	503	—	568	19·2	21·9	—	41·1	490	a 84·5
	34	68	506	—	574	23·5	22·0	—	45·5		
Gävle ⁵	33	66	663	1	730	29·6	57·7	2·0	87·8	839*	a 87·9*
	34	47	926	16	989	20·9	80·5	40·0	103·1		
Karlskrona . .	33	50	624	—	674	18·3	44·7	—	63·0	573	a 55·8
	34	49	540	—	589	16·2	53·2	—	69·4		
Örebro ⁶ . . .	33	70	978	—	1 043	13·2	60·9	—	63·0	1 042*	a 75·6*
	34	64	978	—	1 042	22·9	70·8	—	80·4		
Eskilstuna . .	33	61	492	—	553	31·1	74·2	—	105·8	494*	a 86·5*
	34	60	531	—	591	33·9	79·6	—	113·5		
Jönköping ⁷ . .	33	67	382	6	455	32·4	11·8	1·0	44·7	496	a 39·7
	34	65	460	6	531	27·7	13·6	1·5	42·8		
Uppsala . . .	33	80	1 173	62	1 513	22·3	71·2	5·0	98·5	1 435*	107·8*
	34	74	1 450	31	1 555	20·3	89·8	4·4	114·5		
Lund	33	26	—	20	46	10·5	—	4·4	14·9	53	27·3
	34	28	—	20	48	19·3	—	6·0	25·3		
Karlstad ⁸ . . .	33	93	—	2	95	28·8	—	1·0	29·0	64	18·4
	34	62	—	5	67	22·8	—	1·0	23·8		
Kalmar	33	46	243	12	301	20·8	27·0	4·0	51·8	305	a 61·7
	34	49	235	12	296	46·3	26·2	4·0	76·5		
Östersund . .	33	36	431	—	467	6·2	47·8	—	53·5	486*	a 57·9*
	34	40	397	—	437	6·8	41·7	—	48·0		
Trälleborg . .	33	12	692	—	704	10·0	106·4	—	116·4	654*	a 109·7*
	34	21	587	—	708	13·9	105·6	—	119·5		
Söderhamn . .	33	35	137	—	172	29·3	51·0	—	80·3	176	a 87·3
	34	55	143	—	198	72·0	52·8	—	124·8		
Skövde ⁹ . . .	33	23	—	—	23	13·4	—	—	13·4	22	11·8
	34	32	—	—	32	19·6	—	—	19·6		
Hudiksvall . .	33	13	—	10	23	46·7	—	3·3	50·0	20	9·8
	34	—	—	—	19	—	—	—	67·7		
Linköping . . .	33	40	—	—	40	9·0	—	—	9·0	38	14·4
	34	38	—	—	38	16·6	—	—	16·6		
Västerås ¹⁰ . .	33	60	552	3	615	12·5	52·6	26·0	66·3	567	a 91·4
	34	50	658	4	712	14·2	96·0	2·2	83·3		
Halmstad ¹¹ . .	33	37	205	2	244	23·4	31·5	1·0	55·4	270	a 65·9
	34	43	212	—	255	27·6	32·6	—	60·2		
Landskrona ¹² .	33	27	517	5	619	8·8	53·2	3·9	65·1	601	a 59·3
	34	52	563	6	621	28·7	46·0	4·0	75·9		

Tab. 6 (forts.). Antal uttryckningar och därunder utgjorda arbetstimmar per brandman och år.

O r t	År	Antal uttryckningar år 1933 resp. 1934 för				Antal arbetstim. per brandman år 1933 resp. 1934 för				All uttryckning 1929—34	
		eldsläckning	ambulans-tjänst	övr. tjänst	tillhopa	eldsläckning	ambulans-tjänst	övr. tjänst	all uttryckning	Antal uttryckningar per år	Antal arb. tim. i genomsnitt per brandman
Sundsvall . .	1933	48	792	5	845	48·2	.	.	(43·2)	865	.
	34	66	905	—	971	46·8	.	—	(46·8)		
Södertälje . .	33	40	204	6	250	17·7	19·1	2·7	39·5	305	a 40·5
	34	32	261	12	305	15·1	21·6	4·4	41·1		
Kristianstad ¹³	33	30	251	31	312	17·0	39·4	6·0	54·0	385*	a 65·9*
	34	37	301	25	363	38·0	82·9	5·0	65·2		
Falun ¹⁴ . . .	33	39	426	14	479	32·7	111·2	35·5	149·8	462	a 144·8
	34	28	393	15	436	32·2	107·8	101·0	147·8		
Luleå	33	48	329	—	877	17·6	36·9	—	54·5	352	a 53·7
	34	45	316	—	861	18·8	49·5	—	68·3		
Kristinehamn .	33	32	216	—	248	70·0	84·0	—	154·0	225*	a 131·5*
	34	26	274	—	300	58·0	95·0	—	153·0		
Umeå	33	42	484	—	526	.	.	—	.	37*	17·6*
	34	37	—	—	37	17·6	—	—	17·6		
Ystad	33	14	521	—	535	12·0	111·2	—	123·2	547*	a 139·4*
	34	14	635	—	649	7·0	150·0	—	157·0		
Växjö	33	23	533	—	556	7·8	189·6	—	197·4	437*	a 152·2*
	34	28	453	1	482	9·6	144·2	6·0	159·8		
Västervik . .	33	31	389	—	420	19·4	93·6	—	113·0	371	a 100·1
	34	14	805	—	319	8·1	69·9	—	78·0		
Härnösand . .	33	48	156	—	204	25·6	.	—	(25·6)	191	.
	34	45	175	—	220	30·8	.	—	(30·8)		
Mariestad ¹⁵ .	33	20	—	1	21	18·7	—	1·0	19·8	19	15·4
	34	17	—	1	18	12·5	—	1·0	18·0		
Uddevalla . .	33	32	243	—	275	38·0	81·0	—	119·0	244	101·5
	34	27	268	—	295	27·0	89·8	—	116·8		
Eslöv	33	15	—	—	15	21·8	—	—	21·8	11	39·7
	34	8	—	—	8	18·7	—	—	18·7		

Söderhamn (72 timmar), där likväl under 1933 det genomsnittliga antalet arbetstimmar för eldsläckning var knappt hälften så stort (29·3 timmar). Relativt höga genomsnittssiffror för båda åren (40 t. o. m. 70 timmar) återfinnas i Kristinehamn och Sundsvall. I 8 städer (däribland Stockholm och Göte-

¹ Göteborg: I »övr. tjänst» ha 11 brandmän deltagit 1933 och 1934. — ² Malmö: I ambulans-tjänst ha endast 8 man deltagit. Uppgifterna angående »all» uttryckning avse här endast brandpersonalen samt uttryckning för eldsläckning. Fördelas antalet arbetstimmar utgjorda i samband med såväl eldsläckning som ambulans-tjänst på hela personalen (brand- och ambulanspersonal), uppgår medeltalet arbetstimmar per brandman och år till 73·2 under åren 1929—34. — ³ Norrköping: I »övr. tjänst» ha 5 brandmän deltagit 1933 och 1934. I ambulans-tjänst ha 26 brandmän deltagit 1933 och 1934. — ⁴ Helsingborg: I ambulans-tjänst ha 21 brandmän deltagit 1933 och 1934. — ⁵ Gävle: I »övr. tjänst» har 1 brandman deltagit 1933 och 1934. — ⁶ Örebro: I »övr. tjänst» ha 18 brandmän deltagit 1933 och 1934. — ⁷ Jönköping: I »övr. tjänst» ha 4 brandmän deltagit 1934. — ⁸ Karlstad: I »övr. tjänst» ha 3 brandmän deltagit 1933. — ⁹ Borgerbrandkåren inberäknad. — ¹⁰ Västerås: I »övr. tjänst» har 1 brandman deltagit 1933. — I »övr. tjänst» ha 5 brandmän deltagit 1934. — ¹¹ Halmstad: I »övr. tjänst» ha 6 brandmän deltagit 1933. — ¹² Landskrona: I »övr. tjänst» ha 11 brandmän deltagit 1933. I »övr. tjänst» ha 4 brandmän deltagit 1934. — ¹³ Kristianstad: I »övr. tjänst» har 1 brandman deltagit 1933 och 1934. — ¹⁴ Falun: I »övr. tjänst» ha 2 brandmän deltagit 1933. I »övr. tjänst» har 1 brandman deltagit 1934. — ¹⁵ Mariestad har i sina uppgifter även räknat med 3 extra brandmän.

borg) utgjorde år 1934 den genomsnittliga arbetstiden under eldsläckningstjänst 30—50 timmar per brandman. I 11 städer var motsvarande tid 20—30 timmar, i 11 andra städer 10—20 timmar och i 4 städer mindre än 10 timmar.

Om man tar i närmare betraktande det genomsnittliga antalet arbetstimmar, utgjorda i samband med sjuktransporttjänst, finner man likaledes betydande skillnader mellan de olika städerna, medan däremot skillnaderna från det ena året till det andra äro avsevärt mindre. Stockholm kommer här främst med 151·8 timmar per brandman under år 1934, därefter Ystad med 150 samt Växjö med 144 timmar. Över 100 timmar per brandman och år var motsvarande tid även i Falun och Trälleborg. I 6 städer (däribland Göteborg) utgjorde den 80 à 100 timmar, i 5 städer 70 à 80 timmar, i 6 städer 40 à 50 timmar och i 5 städer 20 à 30 timmar. Den lägsta siffran företer Jönköping med endast 11·3 timmar.

Utryckningar för andra ändamål än eldsläckning eller sjuktransport spela i allmänhet en ganska ringa roll. Redovisningen av med dylika utryckningar förenat arbete torde dock icke vara alldeles fullständig. Angående omfattningen av de extra arbetsuppgifter, som påvåla brandkåren i vissa städer, meddelas från Uppsala, att transporter för hälsovårdsnämndens räkning, vilka i regel krävt 1 à 1½ arbetstimmar (för 1 man), under åren 1933 och 1934 utförts 47 resp. 85 gånger. I Luleå uppgives, att snöplogning samt reparation och skötsel av plogbilar och plogaggregat under åren 1933 och 1934 krävt 140 resp. 487 arbetstimmar; för nämnda arbete, som till största delen är förlagt till natten, utgår i allmänhet övertidsersättning med 1·50 kr. per timme.

Eftersom, såsom ovan påpekats, särskilt eldsläckningstjänsten företer stora variationer från det ena året till det andra, har det befunnits lämpligt, att vid bedömandet av utryckningarnas betydelse ur arbetstidssynpunkt utgå från den genomsnittliga arbetstiden i samband med utryckning under en längre tidsperiod (i regel åren 1929—1934), i den mån de inkomna uppgifterna så medgivit. De sålunda kalkylerade medeltalen meddelas även i tab. 6, varest också anges, för vilken period dessa medeltal i varje särskilt fall beräknats. Den genomsnittliga arbetstiden per brandman och år vid samtliga utryckningar varierar här mellan 9·8 timmar (Hudiksvall) och 179·8 timmar (Stockholm). Härvidlag är att märka, att de städer, i vilka ambulanstjänst ej utföres av brandkåren (Linköping, Lund, Karlstad, Skövde, Hudiksvall, Mariestad och Eslöv), komma lägst på skalan, i det att den genomsnittliga arbetstiden under utryckning i dessa städer i allmänhet ej överskrider 40 timmar per brandman och år.

Av intresse för bedömande av utryckningarnas betydelse ur arbetstidssynpunkt är vidare, i vad mån utryckningarna medföra inskränkning av den ordinarie fritiden. De uppgifter, som erhållits i detta avseende, äro emellertid knapphändiga och därför föga ägnade att ge en tillfredsställande belysning av denna fråga (se tab. 7). Åtskilliga uppgiftslämnare meddela, att dylik inskränkning över huvud taget ej förekommit under senare år, och även i de fall, då så uppgives ha varit förhållandet, synes det i allmänhet röra sig om något tiotal timmar per år, fördelade på hela brandstyrkan. I de städer, där

Tab. 7. Utryckningsarbete, utfört under tjänstgöringstid resp. fritid.

O r t	Antal arbetstimmar under utryckning år					
	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Malmö tjänstg.-tid	5 233	4 396	4 496	3 949	3 818	¹ 4 875
fri- »	—	—	—	—	—	² 35
Hälsingborg tjänstg.- »	2 005	1 814	2 444	2 806	2 180	2 431
fri- »	—	—	—	183	—	135
Borås tjänstg.- »	331	386	434	503	534	606
fri- »	68	94	166	209	251	259
Gävle tjänstg.- »	—	—	—	¹ 1 589	⁴ 1 898	⁵ 2 292
fri- »	—	—	—	96	110	80
Örebro tjänstg.- »	—	—	—	288	⁶ 271	⁸ 467
fri- »	—	—	—	16	⁷ 32	⁹ 37
Eskilstuna tjänstg.- »	—	—	937	711	1 359	1 475
fri- »	—	—	15	5	10	2
Jönköping tjänstg.- »	617	755	759	746	817	771
fri- »	—	—	—	3	32	32
Uppsala tjänstg.- »	—	—	—	—	3 745	3 770
fri- »	—	—	—	—	⁹ 59	⁹ 6
Karlstad tjänstg.- »	291	146	163	334	432	404
fri- »	29	12	20	39	38	25
Lund tjänstg.- »	228	189	356	512	161	239
fri- »	30	35	117	192	18	65
Halmstad tjänstg.- »	1 038	700	882	742	665	725
fri- »	95	54	69	60	55	58
Östersund tjänstg.- »	—	—	815	466	639	437
fri- »	—	—	33	20	2	—
Södertälje tjänstg.- »	87	41	129	53	163	138
fri- »	6	4	17	10	14	13
(end. eldsläckning)	—	—	—	—	—	—
Falun tjänstg.- »	1 496	1 679	1 724	1 838	1 759	1 741
fri- »	18	31	27	42	38	33
Skövde tjänstg.- »	67	82	78	55	91	147
fri- »	4	7	3	5	16	10
Mariestad tjänstg.- »	¹⁰ 88	¹¹ 125	213	218	210	141
(end. eldsläckning) fri- »	5	—	11	1	2	2

fritidspersonal mera regelbundet inkallas till beredskapstjänst på stationen under utryckningar, är detta timantal likväl betydligt högre, såsom i Borås (259 timmar under år 1934). Redan förut har berörts, i vad mån särskild ersättning eller kompensation i form av extra ledighet beviljas de brandmän, för vilka den ordinarie fritiden av dylika orsaker inskränkts.

Flertalet uppgiftslämnare ha besvarat den framställda frågan, hur många utryckningar och hur många i samband därmed utgjorda arbetstimmar, som infallit under dagen (kl. 6—21) eller under natten (kl. 21—6). Dessa uppgifter ha sammanställts i första avdelningen av tab. 8. Även i detta hänseende synas olikheterna mellan olika städer vara synnerligen stora. För vissa städer avse uppgifterna endast eldsläckning, och i dessa ha $\frac{1}{9}$ — $\frac{2}{9}$ av de utgjorda arbetstimmarna infallit under natten. I övriga städer växlar motsva-

¹ Enligt personalens uppg. 4 086 tim.

² „ „ „ 147 „

³ „ „ „ 2 073 „

⁴ „ „ „ 2 414 „

⁵ „ „ „ 2 492 „

⁶ „ „ „ 278 „

⁷ Enligt personalens uppg. 24 tim. „

⁸ „ „ „ „

⁹ Enligt personalens uppg. ha även dessa arb.-tim. infallit under tjänstg.

¹⁰ Enligt personaluppg. 120 tim.

¹¹ „ „ „ 93 „

Tab. 8. Utryckningar och därunder utgjorda arbetstimmar med fördelning på olika tider av dygnet och efter utryckningarnas längd (år 1934).

* Anger orter, för vilka uppgifterna i tabellens första del avse endast eldsläckning. Uppgifterna för Stockholm och Västervik avse år 1933. Från Örebro och Luleå föreligga uppgifter endast från personalen.

O r t e r	Dag (kl. 6—21)		Natt (kl. 21—6)		Antal utryckningar för eldsläckning ¹⁴ vilka varat						
	Antal utryck- ningar	Antal arb.-tim.	Antal utryck- ningar	Antal arb.-tim.	< ½ tim.	½—1 tim.	1—2 tim.	2—3 tim.	3—4 tim.	> 4 tim.	
Stockholm	14 714	35 600	2 108	4 930	434	183	75	22	10	23	
Göteborg	5 952	10 099	682	2 213	246	82	39	13	8	30	
Malmö	2 379	3 705	295	1 205	74	24	13	7	7	9	
Norrköping	1 308	2 398	59	165	43	20	7	2	—	2	
Hälsingborg	1 298	2 014	209	416	29	16	5	6	9	7	
Gävle	911	¹² 129	78	⁹ 203	37	11	8	4	1	7	
Örebro *	41	158	23	346	28	9	5	1	2	2	
Eskilstuna	516	1 801	75	176	41	11	3	2	1	6	
Jönköping	464	506	67	297	28	20	6	2	—	4	
Linköping	28	173	10	43	25	28	10	2	3	5	
Uppsala	¹ 1 811	⁴ 3 543	⁵ 159	⁶ 504	18	9	6	3	2	—	
Västerås	⁷ 670	⁸ .	⁹ 37	¹⁰ .	24	25	16	3	5	1	
Karlskrona	524	1 069	65	179	27	10	6	1	1	4	
Karlstad	51	341	16	88	32	9	4	2	1	1	
Lund	42	255	6	49	27	13	14	3	1	4	
Halmstad	226	663	29	120	5	18	14	3	3	5	
Kalmar	253	707	43	210	3	9	25	2	1	3	
Landskrona	559	936	62	126	27	9	5	2	—	6	
Sundsvall	799	.	¹³ 4	.	26	5	5	2	2	12	
Uddevalla	268	.	27	.	33	19	5	3	3	3	
Östersund	394	488	43	88	10	11	4	—	1	1	
Södertälje *	28	132	4	19	32	7	1	—	—	—	
Kristianstad	320	855	43	100	17	8	2	2	3	—	
Luleå *	39	200	6	26	22	8	2	1	1	3	
Falun *	16	133	12	253	11	5	7	—	1	4	
Trälleborg *	14	81	7	16	28	9	5	2	—	1	
Kristinehamn *	20	.	6	.	7	4	4	—	3	3	
Västervik	379	681	41	38	19	6	6	—	—	—	
Umeå *	32	77	5	63	34	—	—	1	—	2	
Härnösand *	31	146	14	157	23	8	6	2	—	6	
Söderhamn *	48	198	7	90	11	10	12	12	6	4	
Skövde	25	136	7	21	11	2	1	—	—	—	
Växjö	449	743	32	56	21	5	2	—	—	4	
Hudiksvall	12	¹¹ 12	¹² 3	¹³ 7	13	8	2	3	—	2	
Mariestad	17	135	1	8	5	4	—	—	—	1	
Eslov	7	54	1	2	8	5	2	1	1	—	

rande andel mellan lägst $\frac{1}{28}$ ($= 3\frac{1}{2}\%$) och högst $\frac{1}{8}$. Den något lägre andel av nattarbete, som i stort sett förekommer i städer, där ambulanstjänst utföres av brandkåren, beror väsentligen på, att detta arbete till största delen infaller under dagen.

I senare delen av tab. 8 återgivas de uppgifter, som erhållits angående ut-

¹ Enligt personalens uppg. 2 286 tim.

² , , , 286 ,

³ , , , 1 786 utr.

⁴ , , , 3 560 tim.

⁵ , , , 184 utr.

⁶ , , , 422 tim.

⁷ , , , 663 utr.

⁸ , , , 1 550 tim.

⁹ Enligt personalens uppg. 49 utr.

¹⁰ , , , 200 tim.

¹¹ , , , 68½ ,

¹² , , , 7 utr.

¹³ , , , 134 tim.

¹⁴ Uppgifterna från Lund avse utryckningar för eldsläckning och övrig tjänst.

Tab. 9. Utryckningar för eldsläckning utom resp. städers områden (1929—34).

Orter	Antal utryckningar utom stadens område åren						Ersättning till brandmännen utgår efter nedanstående grunder
	1929	1930	1931	1932	1933	1934	
Stockholm	16	17	19	24	25	24	---
Göteborg	8	7	10	8	7	7	---
Malmö	3	4	4	—	1	3	Enligt resereglemente för Malmö samt slitageersättning för egna persedlar efter 5 % av nyanskaffningsvärdet.
Norrköping	—	2	3	3	4	2	---
Hälsingborg	—	2	3	—	3	3	---
Borås	—	4	—	2	3	3	Då fridagsberättigad deltagar i utryckning, erhåller han 3 kr. för 1:a o. 2 kr. för 2:a o. därpå följande tim.
Gävle	5	2	4	2	2	2	---
Örebro	7	4	5	9	9	11	3 kr. per tim.
Eskilstuna	—	1	1	—	1	3	---
Jönköping	5	8	4	4	8	7	Endast vid inkallelse vid fridagsledighet utgår ersättning.
Linköping	4	4	3	5	4	1	All ersättning går till stadens kassa.
Uppsala	6	3	3	8	6	12	3 kr. för varje påbörjad tim.
Västerås	5	5	4	5	6	1	2 kr. per tim.
Karlskrona	1	1	2	1	8	3	3 kr. för varje påbörjad tim.
Karlstad	4	3	4	8	9	7	---
Lund	3	1	6	4	2	7	2:50 kr. per tim.
Halmstad	3	1	5	3	7	3	---
Kalmar	2	—	3	3	3	3	2 kr. per tim.
Landskrona	3	—	1	—	—	—	---
Sundsvall	6	8	11	4	17	9	5 kr. per tim.
Uddevalla	3	—	1	6	4	5	3 kr. per tim.
Östersund	2	1	1	1	1	—	---
Södertälje	4	2	2	2	5	4	---
Kristianstad	1	—	4	1	2	1	---
Falun	4	4	7	14	13	5	---
Luleå	—	—	—	2	2	—	2 kr. per tim.
Trälleborg	6	2	6	5	2	7	2 man 5 kr. var per tim., övriga 2 kr. var per tim.
Kristinehamn	2	1	4	4	5	3	Intet för första tim., för 2:a t. o. m. 5:e tim. 1 kr. per tim., fr. o. m. 6:e tim. halvt dagtraktamente med 5 kr. samt för tid över 10 tim. helt dagtraktamente med 10 kr.
Västervik	—	—	4	3	—	2	---
Umeå	4	1	1	3	3	1	Ersättning för förstörda kläder.
Härnösand	1	2	6	7	4	8	3 kr. för varje påbörjad tim.
Söderhamn	3	2	3	1	1	4	---
Ystad	—	—	2	4	1	1	3 kr. per tim.
Skövde	2	5	2	5	3	3	3 kr. per tim. Dock minst 15 kr. per utryckning, därest ersättningen ej behöver utbetalas av staden.
Växjö	—	7	8	4	2	3	3 kr. per tim. Jämväl för 1 tim. efter hemförlovning från arbetet.
Hudiksvall	3	—	3	—	1	—	4 kr. per tim., under förutsättning att staden erhållit ersättning för lämnad släckningshjälp.
Mariestad	1	2	6	2	5	2	3 kr. per tim.
Eslöv	—	4	1	9	3	1	2 kr. per tim.

ryckningarnas fördelning efter den tid, som de tagit i anspråk. Det framgår av de i tabellen sammanställda siffrorna bl. a., att i det stora flertalet städer $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ av utryckningarna för eldsläckning vardera togo mindre tid än $\frac{1}{2}$ tim-

me i anspråk samt att likaledes i flertalet städer hela antalet uttryckningar, som togo mindre tid än en timme i anspråk, utgjorde $\frac{2}{3}$ — $\frac{4}{5}$ av samtliga. De uttryckningar, vilka krävde längre arbete än en timme, voro följaktligen i de flesta städer relativt få. Några städer uppvisa likväl jämförelsevis höga tal för långvarigare uttryckningar, t. ex. Halmstad, Landskrona, Lund, Trällebörg och Söderhamn.

Uttryckningar för eldsläckning utom stadens område synas enligt de i tab. 9 meddelade uppgifterna i allmänhet endast uppgå till några få per år. Även i förhållande till hela antalet uttryckningar för eldsläckning synas de i flertalet fall utgöra ett relativt litet antal. I följande städer ha uttryckningarna utom stadens område under senare år likväl varit relativt talrika ($\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$ av samtliga uttryckningar), nämligen i Örebro, Jönköping, Uppsala, Sundsvall, Uddevalla, Södertälje, Falun, Trällebörg, Kristinehamn och Härnösand. Det bör framhållas, att ifrågavarande uttryckningar vanligen torde vara mera tidskrävande än uttryckningar inom stadens område och därför ur arbetstidssynpunkt av större betydelse än vad de i tab. 9 meddelade siffrorna ge vid handen. Emellertid åtnjuter brandmanskapet, som förut nämnts, på vissa håll särskild ersättning för uttryckning utom stadens område. De i detta hänseende på olika orter gällande bestämmelserna, vilka även sammanställts i tab. 9, äro dock mycket olika, och i en del städer utgår över huvud taget ingen dylik ersättning.

I anledning av i formuläret framställd fråga har särskilt från personalens sida framhållits, att det arbete, som erfordras för iordningställande av fordon och redskap efter en uttryckning, ofta är tidskrävande och därför egentligen borde inräknas i uttryckningsarbetet. Detta har emellertid icke skett i de ovan anförda uppgifterna angående antalet arbetstimmar i samband med uttryckning, enär dessa grunda sig på de i resp. brandkårers journaler införda anteckningarna om de tidpunkter, då brandkåren uttryckte resp. återvände till stationen. I det utsända frågeformuläret uppmanades emellertid uppgiftslämnarna att uppskattningsvis ange den tid, som dylikt efterarbete kunde anses kräva. De sålunda erhållna uppgifterna ha sammanställts här nedan.

Uppgifter för vissa städer angående extra arbete med iordningställande av materiel efter uttryckning.

a) Brandchefens uppgifter. b) Personalens uppgifter.

Stockholm	a) Under 1933 122 eldsvådor med en genomsnittlig tid av 3 arbetstim. för iordningställande och komplettering av materiel o. d.; vid övriga 625 eldsvådetillfällen $\frac{1}{3}$ arbetstimme.
	b) Under 1933 122 eldsvådor med en genomsnittlig tid av 15 min. per deltagande för materiellvård samt 30 min. för personlig vård. Vid 625 eldsvådor för materiellvård 40 min. för 2 man och för personlig vård c:a 15 min. per man.
Göteborg	b) För iordningställande av brandfordon efter eldsvåda åtgår $\frac{1}{2}$ —1 tim. beroende på eldsvådans storlek.
Malmö	b) Efter uttryckning, som varat $\frac{1}{2}$ —2 tim., resp. 2 tim. o. däröver, $\frac{1}{2}$ resp. $1\frac{1}{2}$ tim. för iordningställande av materielen (även för personal, som ej deltagit i uttryckningen).
Örebro	b) Varierande mellan 3 tim. och 30 tim. beroende på uttryckningens omfattning.
Jönköping	a) o. b) 15—30 min. efter medelstor uttryckning och c:a 60 min. efter större sådan.

Uppsala	b)	Torde kunna uppskattas till c:a 1 tim. per vecka och man.
Karlskrona	a)	Efter utryckning till eldsvåda i medeltal c:a 5 min. Efter utryckning med ambulans c:a 5 min. (rapportskrivning m. m.).
	b)	Efter utryckning till eldsvåda c:a 20 min.; efter ambulansutryckning c:a 10 min.
Lund	a) o. b)	Vid landsbygdsutryckning ung. 30 arbetstim.; vid utryckning inom staden, där slang använts, ung. 10 arbetstim.; i övriga fall 5 arbetstim.
Halmstad	a)	1929 141 tim., 1930 68 tim., 1931 72 tim., 1932 63 tim., 1933 58 tim. och 1934 65 tim.
Landskrona	a) o. b)	Omkring 30 min. arbete efter varje utryckning för var och en, som deltagit i densamma. (621 utryckningar år 1934.)
Uddevalla	a)	Efter eldsläckning c:a 1 1/2 tim. Efter ambulanstransport c:a 15 min.
Södertälje	b)	Ambulanstjänst 5—10 min. rapportskrivning m. m. Skorstenseld och eldsvåda 30—90 min. för alla i utryckningen deltagande.
Kristianstad	a)	Efter eldsläckningstjänst av över 1 tim. varaktighet 70—100 arbetstim. Efter eldsläckningstjänst under 1 tim. varaktighet 7—69 arbetstim.
	b)	Beräknas taga ung. lika lång tid som utryckningen varat.
Östersund	a) o. b)	För soteld beräknas 15 min. För eldsvåda beräknas 1 tim.
Falun	b)	Från 1 tim. till 10 tim., vilket arbete helt utföres av ordinarie brandmän.

Att med ledning härav söka skaffa sig en noggrannare uppfattning angående omfattningen av ifrågavarande arbete är dock vanskligt, enär uppskattningarna av naturliga skäl äro mycket obestämda och i hög grad varierande. Brandchefen i Halmstad har uppgivit, att det totala antalet arbetstimmar, som krävs för iordningställande av fordon och redskap efter utryckning, skulle under senare år motsvarat omkring 8 % av det egentliga utryckningsarbetet eller i genomsnitt per utryckning ungefär $\frac{1}{4}$ timme. I Landskrona uppskattas motsvarande tid till ungefär det dubbla eller $\frac{1}{2}$ timme i genomsnitt efter varje utryckning. Tydligt är emellertid, att detta arbete måste vara av mycket olika omfattning, beroende på hur mycket materiel som vid resp. tillfällen kommit till användning m. m.

Bestämmelser om semester. Med hänsyn till arten och omfattningen av brandmännens tjänstgöring plåga de i jämförelsevis stor utsträckning åtnjuta semesterledighet. Här nedan meddelas de på olika orter gällande bestämmelserna angående semesterledighet enligt brandchefernas och personalens uppgifter, vilka i detta hänseende äro helt överensstämmande:

<i>Stockholm</i> : —21 år 14 dag., 22—30 år 21 dag., 31— år 30 dag. ¹	<i>Jönköping</i> : —30 år 14 dag., 31—40 år 21 dag., 40— år 30 dag.
<i>Göteborg</i> ² : —29 år 14 vardag., 30—39 år 19 vardag., 40— år 27 vardag.	<i>Linköping</i> : De 3 första tjänsteåren 8 dag., där- efter 15 dag.
<i>Malmö</i> : —39 år 14 dag., 40— år 21 dag. ³	<i>Uppsala</i> : Efter 1 års tjänst 12 dag., 3:e o. följ. år 16 dag.
<i>Norrköping</i> : 21 dagar. ⁴	<i>Västerås</i> : Efter 1 års tjänst 15 dag., efter 10 års tjänst 18 dag.
<i>Hälsingborg</i> : —39 år 12 dag., 40— år 17 dag.	<i>Karlskrona</i> : 21 dagar.
<i>Borås</i> : —39 år, 1:a anställn.-året 7 dag., 2:a o. följ. 14 dag., 40— år 21 dag. ⁵	<i>Karlstad</i> : —39 år 15 dag., 40— år 21 dag.
<i>Gävle</i> : —39 år 14 dag., 40— år 21 dag.	<i>Lund</i> : —39 år 15 dag., 40— år 20 dag.
<i>Örebro</i> : —39 år 14 dag., 40— år 21 dag.	<i>Halmstad</i> : —39 år 14 dag., 40— år (o. 15 tjänsteår) 20 dag.
<i>Åskilstuna</i> : —50 år 14 dag., 51— år (o. 20 tjänsteår) 21 dag.	

¹ För extra brandmän, som haft anställning minst 1 år, gäller: —21 år 10 dag., 22—25 år 14 dag., 26—30 år 21 dag., 31— år 30 dag. — ² Fr. o. m. 1935. — ³ För extra brandmän gäller: —39 år 10 dag., 40— år 14 dag. — ⁴ En vecka måste uttagas under vintern. — ⁵ Såvida sista ålderstillägget intjänats.

Kalmar: Uppgift saknas.

Landskrona: —39 år 14 dag., 40— år (o. 5 tjänsteår) 18 dag.; utan hänsyn till levnadsålder efter 8 tjänsteår 18 dag.

Sundsvall: 20 dagar.

Uddevalla: —39 år 15 dag., 40— år (o. 10 tjänsteår) 20 dag.

Östersund: —44 år 20 dag., 45— år 25 dag.

Södertälje: —44 år 18 dag., 45— år 25 dag.

Kristianstad: De 2 första tjänsteåren 10 dag., därefter t. o. m. 14:e tjänsteåret 14 dag., 15:e o. följ. 21 dag.

Falun: —44 år 14 dag., 45— år 21 dag.

Luleå: —40 år 25 dag., 41— år 35 dag.

Trälleborg: De 11 första tjänsteåren 14 dag., därefter 21 dag.

Kristinehamn: 14 dagar.

Västervik: —44 år 21 dag., 45— år 25 dag.

Umeå: De 5 första tjänsteåren 10 dag., därefter t. o. m. 8:e tjänsteåret 14 dag., 9:e o. följ. 20 dag.

Härnösand: 14 dagar.¹

Söderhamn: Uppgift saknas.

Ystad: —44 år 14 dag., 45— år 21 dag.

Skövde: 15 dagar.

Växjö: —39 år 15 dag., 40—49 år 20 dag., 50— år 28 dag.

Hudiksvall: De 5 första tjänsteåren 12 dag., därefter 16 dag.

Mariestad: 14 dagar.

Eslöv: 14 dagar.

Det framgår härav, att semesterbestämmelserna äro föga enhetliga. I några städer åtnjuter hela personalen 2 å 3 veckors semester utan hänsyn till levnadsålder eller tjänsteår, i en del städer erhålles längre semester vid högre levnadsålder, i andra städer efter vissa tjänsteår, medan slutligen på sina håll längre semester är beroende av såväl levnadsåldern som tjänstetiden. Den kortaste semesterledigheten utgör i flertalet städer omkring 14 dagar, för nyanställda likväl understundom 7 å 10 dagar. Den längsta semesterledigheten (3 å 4

Tab. 10. Antal brandmän (och brandförmän), som under år 1933 åtnjutit semester, fördelade efter semesterns längd.

Orter	Antal redov. brandmän	Därav brandmän, vilka år 1933 åtnjöt semester under				Orter	Antal redov. brandmän	Därav brandmän, vilka år 1933 åtnjöt semester under			
		högst 2 veckor	15-20 dagar	3-4 veckor	1 mån. o. där- över			högst 2 veckor	15-20 dagar	3-4 veckor	1 mån. o. där- över
Stockholm . .	260	11	—	52	193	Uddevalla . .	4	—	2	—	—
Göteborg . . .	130	—	112	—	18	Östersund . .	12	—	12	—	—
Malmö	61	37	—	24	—	Södertälje . .	10	—	7	3	—
Norrköping . .	37	2	—	35	—	Kristianstad .	9	6	—	3	—
Hälsingborg .	30	18	7	5	—	Falun	7	4	—	3	—
Borås	23	10	—	13	—	Luleå	12	—	—	10	2
Gävle	24	12	—	12	—	Trälleborg . .	8	3	—	5	—
Örebro	22	10	12	—	—	Kristinehamn .	4	4	—	—	—
Eskilstuna . .	13	13	—	—	—	Västervik . . .	7	—	—	7	—
Jönköping . .	19	2	—	6	11	Umeå	9	4	5	—	—
Linköping . . .	13	1	12	—	—	Härnösand . .	10	—	—	10	—
Uppsala	29	—	23	4	1	Söderhamn . .	6	2	4	—	—
Västerås . . .	21	1	20	—	—	Ystad	6	5	1	—	—
Karlskrona . .	18	—	—	18	—	Skövde	8	—	8	—	—
Karlstad	16	—	7	9	—	Växjö	5	2	3	—	—
Lund	12	—	12	—	—	Hudiksvall . .	3	—	3	—	—
Halmstad . . .	16	7	7	1	1	Mariestad . . .	8	8	—	—	—
Kalmar	11	—	11	—	—	Eslöv	3	3	—	—	—
Landskrona . .	14	4	10	—	—						
Sundsvall . . .	12	—	10	2	—	Summa	¹ 912	² 169	288	222	226

¹ Jämt 2 därunder infallande fridygn. — ² Därav 7, som under 1933 ej åtnjutit semester. —
³ Därav 5 med kortare semester än 14 dagar.

veckor) uppnås i flertalet fall vid omkring 40 års ålder, i Stockholm dock redan efter fyllda 31 år.

Av tab. 10 framgår, hur många av de anställda brandmännen som under år 1933 åtnjöt semester av olika längd. Flertalet brandmän ha enligt föreliggande uppgifter åtnjutit 15—20 dagars ledighet. Dock redovisas en månads semester för ett föga mindre antal, vilket emellertid i huvudsak beror på förhållandena i Stockholm.

Arbetsförtjänster vid vägunderhållsarbete sommaren 1935.

Alltsedan år 1929 ha i denna tidskrift publicerats årliga översikter av timförtjänsterna under sommarsäsongen för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.¹ I det följande meddelas vissa huvudresultat av en motsvarande undersökning för år 1935, vilken utförts på grundval av uppgifter, som meddelats av vägstyrelserna (i vissa fall vägentreprenörer) i samtliga 369 vägdistrikt.² Liksom vid föregående undersökningstillfälle efterfrågades å det använda formuläret sedvanlig arbetsförtjänst för dels grovarbetare, dels körare (häst och karl) per timme (ev. dag) vid tidlöns- och ackordsarbete, ävensom hur stor del av arbetet som utförts såsom ackordsarbete.

En översikt av löneutvecklingen sedan år 1927 erhålles i följande tablå:

Timförtjänst för med vägarb. sysselsatta grovarb. ³	Samtliga vägdistrikt										Däraf distrikt			
											med koll.- avtal		utan koll.- avtal	
	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935		1934	1935	1934	1935
Antal distr. m. uppg.	153	342	344	348	371	372	371	365	369		114	124	251	245
Genomsnittlig tim- förtjänst (kr.):														
vid tidlönsarbete . .	0.68	0.70	0.70	0.72	0.73	0.72	0.72	0.72	0.72		0.77	0.77	0.69	0.69
vid ackordsarbete . .	0.83	0.85	.	0.89	0.87	0.85	0.88	0.84	0.87		0.91	0.93	0.80	0.82
oavsett löneform ⁴ . .	.	.	.	0.79	0.79	0.78	0.77	0.77	0.77		0.82	0.88	0.78	0.74

Lönerna ha alltså företett en i stort sett stigande tendens t. o. m. år 1930, varefter de höllo sig i huvudsak oförändrade under år 1931, för att därefter

¹ Senast i Soc. Medd. årg. 1934, sid. 643.

² En närmare redogörelse för denna undersökning kommer att lämnas i Lönestatistisk årsbok för 1934.

³ Siffrorna för 1927 och 1928 avse delvis även vägbyggnadsarbetare, medan uppgifterna för de följande åren endast gälla vägunderhållsarbetare. Medeltalen för 1927—1929 äro enkla medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930—1935 vägts efter väglängden inom resp. distrikt. Dessa avvikelser torde dock endast i ringa mån minska siffrornas jämförbarhet.

⁴ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om, hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordslöner.

visa någon tillbakagång t. o. m. år 1934. Under år 1935 har nedgången i stort sett avstannat och på sina håll förbytt i uppgång.

Av tablan å föregående sida framgår, att den genomsnittliga timförtjänsten sommaren 1935 skulle varit 0.72 kr. vid tidlönsarbete, 0.87 kr. vid ackordsarbete och 0.77 kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform. Variationerna mellan de olika vägdistriktens löner äro emellertid betydande, vilket belyses därigenom, att de högsta och de lägsta genomsnittliga timförtjänsterna (vid allt arbete oavsett löneform) utgjorde resp. 0.45 och 1.53 kr. Bortser man från de båda fjärdedelar av vägdistriktet, som uppvisa de högsta och de lägsta lönerna, skulle timförtjänsterna för den återstående »mellersta hälften» variera mellan 0.69 och 0.83 kr.

För de olika länen belyses samma förhållande genom nedanstående tabell:

Genomsnittliga timförtjänster inom olika län åren 1934—1935 för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

L ä n	Timförtjänst (i öre)						L ä n	Timförtjänst (i öre)					
	vid tidlöns- arbete		vid ackords- arbete		oavsett löne- form			vid tidlöns- arbete		vid ackords- arbete		oavsett löne- form	
	1934	1935	1934	1935	1934	1935		1934	1935	1934	1935	1934	1935
Stockholms . . .	82	85	114	119	91	92	Älvsborgs . . .	72	78	83	87	78	80
Uppsala	72	72	80	79	74	74	Skaraborgs . . .	69	65	81	81	73	70
Södermanlands .	71	67	96	96	73	75	Värmlands . . .	73	73	84	90	77	76
Östergötlands . .	75	72	87	91	77	77	Örebro	70	71	87	87	75	76
Jönköpings . . .	75	75	84	87	77	77	Västmanlands . .	78	73	77	78	74	74
Kronobergs . . .	74	71	89	92	83	82	Kopparbergs . .	69	70	85	87	77	78
Kalmar	65	64	76	84	68	73	Gävleborgs . . .	75	78	88	90	80	80
Gotlands	70	70	85	85	88	81	Västernorrlands .	73	73	88	91	81	82
Blekinge	67	65	85	81	74	71	Jämtlands	64	66	71	76	67	72
Kristianstads . .	72	71	84	85	77	77	Västerbottens . .	67	70	77	79	72	74
Malmöhus	72	72	83	88	74	74	Norrbottnens . .	76	78	88	89	84	84
Hallands	72	72	81	94	78	75	Samtl. vägdistrikt	72	72	84	87	77	77
Göteb. o. Bohus .	72	73	81	84	75	77							

Av tabellen framgår, att länsmedeltalen förete betydande olikheter. De högsta genomsnittliga timförtjänsterna uppvisade under år 1935 Stockholms län (0.92 kr.), medan Blekinge och Skaraborgs län (0.71 resp. 0.70 kr.) kommo lägst på skalan. Detta gäller vägarbetet i allmänhet, men ser man enbart på tids- eller ackordslönerna, blir länens fördelning efter lönenivån ungefär densamma.

Kollektivavtal i Sverige år 1934.

Kollektivavtalens utbredning. Efterföljande tabell A utvisar antalet och fördelningen på olika näringsgrupper av de i socialstyrelsens statistik redovisade kollektivavtal — med därav berörda arbetsgivare och arbetare — som voro upprättade vid 1933 års utgång, de som sedermera träffades under 1934 års lopp samt de som voro gällande vid samma års slut.

Antalet i kraft varande avtal ävensom antalet av avtalen berörda arbetsgivare och arbetare är den 31 december 1934 avsevärt större än vid föregående årsskifte. Ökningen hänför sig främst till gruppen byggnadsverksamhet, inom vilken ett stort antal avtal upprättades efter byggnadskonfliktens biläggande i februari 1934. I övrigt förekomma stegrade siffror inom alla näringsgrupper.

Bland de kollektivavtal, som ingåtts under året, märkas, förutom byggnadsfackens, avtal för stenhuggerierna i Bohuslän och Halland, kalkbruken i Västergötland, buteljglasbruken, tapetfabriker, grafiska anstalter, slakterier och charkuterier i södra Sverige, elektriska montörfacket, rörledningsfacket, parkettläggningsbranschen, statens järnvägars ban- och byggnadsarbeten, arméns truppförbands intendenturverkstäder och tvättinrättningar, marinens arbetsplatser, vattenfallsstyrelsens kraftverksförvaltning, kommunala verk och arbeten i ett flertal större städer, segelflottan, jordbruket i Blekinge län, fri-sörfacket.

Såsom fallet varit föregående år, representera de under år 1934 ingångna avtalen och därav berörda arbetsgivare och arbetare endast ett mindretal av alla de vid årets slut gällande avtalen och de av dessa berörda parterna. Den största delen av det redovisade avtalsbeståndet utgöres av äldre, icke under året förnyade avtal.

Till allra största delen ha dessa äldre avtal dock varit under året uppsägningsbara. Även en del (omkring $\frac{1}{6}$) av de nyingångna avtalen blevo på nytt uppsägningsbara. Huvudparten av de uppsägningsbara avtalen blevo utan uppsägning prolongerade på ett år. Så var, beträffande äldre avtal, fallet med bland annat avtalen för gruvföretag tillhörande järnbruksförbundet, melansvenska exportgruvorna, malmgruvorna i Norrland, järnbruken, metallverken, bil- och motorreparationsverkstäderna, stenkolsindustrien i Skåne, byggnadsämnesindustrien, småglasbruken, porslinsfabrikerna, skogs- och flottningsarbetet i Värmland och västra Bergslagen, sågverksindustrien, pappersmassfabrikerna och pappersbruken, större delen av livsmedelsindustrien, textilindustrien, herrkonfektionsindustrien en gros, beställnings-skrädderierna, garverierna, skinn- och pälsvarufabrikerna, skofabrikerna, oljeslagerier och tvålfabriker, tändsticksindustrien, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnarbeten, telegrafverkets linjearbeten, stuveriarbetet, de enskilda järnvägarna, sjöfarten, jordbruket samt handelsträdgårdarna. Bland de avtal, som under året ingåtts men åter blivit uppsägningsbara, pro-

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid slutet av åren 1933 och 1934 samt antalet inom respektive näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1933).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1933)	Däraf berörda av kollektivavtal			
		31 december 1933		31 december 1934	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	124 168	95 900	77.2	98 369	79.2
Jord- och stenindustri	33 204	25 773	77.6	26 586	80.1
Trävaruindustri (utom skogshantering)	54 229	32 520	60.0	35 305	65.1
Pappers- och grafisk industri	52 508	45 072	85.8	45 934	87.5
Livsmedelsindustri	52 140	39 041	74.9	39 818	76.4
Textil- och beklädnadsindustri	68 866	51 150	74.3	61 731	89.6
Läder-, hår- och gummivaruindustri	24 603	21 287	86.5	23 085	93.8
Kemisk-teknisk industri	12 501	9 611	76.9	10 038	80.3

För övriga i tabellen å sid. 693 anförda grupper saknar den officiella industristatistiken uppgifter.

Avtalens parter. Kollektivavtalet förutsätter ovillkorligen, att de avtalsslutande arbetarna äro organiserade i en fackförening eller liknande, tillfällig eller permanent, sammanslutning. Vad beträffar arbetsgivarnas organisation, belyses denna av nedanstående sammanställning, som avser de vid slutet av år 1934 gällande avtalens:

	A n t a l	
	avtal	berörda arbetare
Organiserade arbetsgivare	1 907	503 617
Ikke organiserade arbetsgivare	4 381	171 083
Summa	6 288	674 700

Avtalens omfattning. Giltighetsområde och giltighetstid. Avtalens ålder. De vid slutet av år 1934 gällande 6 288 avtalens fördelning efter antalet berörda företag och efter antalet berörda arbetare utvisas av efterföljande tablå:

Avtal omfattande vardera	Antal
ett företag	4 477
2—20 företag	1 635
21—100 >	132
öfver 100 >	44

Avtal omfattande vardera	Antal
högst 100 arbetare	5 453
101—1 000 arbetare	748
1 001—10 000 >	82
10 001—50 000 >	5
öfver 50 000 >	—

Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Under år 1934 ingångna avtal		Vid 1934 års utgång gällande avtal	
	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	13	17 741	50	225 736
Distriktsavtal	12	4 013	65	73 281
Ortsavtal	575	56 677	1 409	108 813
Avtal för enskilda arbetsplatser . .	900	61 210	4 764	266 870
Summa	1 500	189 641	6 288	674 700

Riksavtal ha under året ingåtts inom följande näringsgrenar: buteljglasbruken, tapetfabriker, grafiska anstalter, parkettgolvfabriker, rörledningsfacket, elektriska montörfacket, vattenfallsstyrelsens kraftverksförvaltning, statens järnvägars ban- och byggnadsarbetare, marinens arbetsplatser, arméns truppförbands intendenturverkstäder och tvättinrättningar, segelflottan och frisörfacket (2 avtal).

Av under året träffade distriktsavtal — sådana avtal, som vartdera omfattar ett flertal arbetsställen inom en näringsgren och ett större område av riket — märkas främst avtalen för gat- och kantstensindustrien i Bohuslän och Halland, kalkbruken i Västergötland, slakterier och charkuterier i södra Sverige samt jordbruket i Blekinge län.

Ortsavtal, varmed förstås sådana avtal, som omfatta hela eller större delen av en näringsgren på en ort, återfinnas mest inom livsmedelsindustrien, byggnadsverksamheten och åkerirörelsen.

Det stora flertalet avtal avse enskilda arbetsplatser; av dessa beröres dock tillsammans mindre än hälften av det av hela avtalsbeståndet berörda antalet arbetare.

I efterföljande tablå göres en jämförelse beträffande avtalens giltighetsområde vid olika tidpunkter, då hela avtalsbeståndet undersökts i sådant hänseende:

Årskifte	Antal av kollektiv- avtal berörda arbetare	Därav, i %, berörda av			
		riks- avtal	distrikts- avtal	orts- avtal	avtal för enskilda arbetsplatser
1907/08	255 950	16.1	7.5	32.8	43.6
1920/21	437 587	43.6	7.8	12.1	36.5
1926/27	464 503	38.6	9.4	15.8	36.2
1927/28	494 625	37.0	9.5	15.4	38.1
1928/29	512 542	38.5	9.8	14.8	37.4
1929/30	541 403	36.2	6.4	14.7	42.7
1930/31	580 931	38.5	6.6	14.2	40.7
1931/32	618 034	37.4	6.2	16.1	40.3
1932/33	636 138	35.1	10.0	16.0	38.9
1933/34	596 563	36.1	12.1	10.1	41.7
1934/35	674 700	33.5	10.9	16.1	39.5

Det må anmärkas, att skillnaden mellan avtalsformerna stundom blir mindre väsentlig. I vissa fall ha sålunda för hela industrier träffats nästan likalydande lokal-, Orts- eller distriktsavtal, varigenom i stort sett samma arbetsvillkor genomförts i det hela, ehuru detta förhållande icke kommit till uttryck i något riksavtal.

De under året 1934 träffade avtalens *giltighetstid* framgår av nedanstående sammanställning, som även ger upplysning om de under tidigare år träffade avtalen i detta hänseende.

Kollektivavtal med giltighetstid						obestånd
År	t. o. m. 1 år	över	över	över	i % av ingångna kollektivavtal	
		1 t. o. m.	2 t. o. m.	3 år		
		2 år	3 år	3 år		
1934	48.0	21.4	14.3	15.5	0.8	
1933	80.2	14.8	2.7	0.1	2.2	
1932	82.6	14.1	1.1	—	2.2	
1931	63.8	31.6	3.0	0.1	1.5	
1930	51.2	39.2	8.4	0.3	0.9	
1929	52.2	41.0	4.1	0.1	2.6	
1928	62.5	33.1	2.4	—	2.0	
1927	77.1	20.8	0.3	—	1.8	
1926	80.1	17.7	1.7	0.2	0.3	
1925	79.8	19.9	—	—	0.3	
1924	64.4	35.5	0.1	—	—	
1923	87.8	11.8	0.1	—	0.3	
1922	99.0	0.8	—	—	0.2	
1921	95.3	3.1	—	—	1.6	
1920	81.6	16.5	0.2	—	1.7	
1919	79.5	11.4	7.7	—	1.4	
1918	64.8	18.1	14.2	—	2.9	
1917	51.3	23.2	21.0	1.0	3.5	
1916	16.1	29.8	35.4	17.8	0.9	
1915	13.1	25.4	32.3	25.4	3.8	
1914	20.3	18.3	35.0	28.8	2.6	
1909—1913	13.8	19.0	23.0	42.5	1.7	
1908	32.3	37.6	22.3	2.6	5.2	

Avtalens *giltighetstid* har under år 1934 i allmänhet fastställts till avsevärt längre tid, än som varit vanligt under de senare åren. För inemot hälften (48 %) av de ingångna avtalen har avtalstiden bestämts till högst ett år, men dessa avtal omfatta endast omkring 33 % av det arbetarantal, som berördes av samtliga under året träffade avtal. Mer än $\frac{2}{3}$ (93 000) av arbetarna berördes av avtal med längre *giltighetstid* än ett år. Och anmärkningsvärt är det stora antal avtal (cirka 30 % med cirka 42 % av arbetarantalet), som erhållit mer än två års *giltighetstid*. Bland dessa avtal märkas främst ett flertal av husbyggnadsfackens avtal samt vidare riksavtalen för parkettläggare, rörledningsarbetare, elektriska montörer och försvarsväsendets arbetare.

De gällande avtalen äro till avsevärd del äldre än vad de korta avtalsperioderna kunde ge anledning till att förmoda, på den grund att så många avtal

år efter år prolongerats. Följande översikt ger en bild av de vid slutet av år 1934 gällande avtalens *ålder*:

Avtalen ingångna år	A n t a l		Avtalen ingångna år	A n t a l	
	avtal	berörda arbetare		avtal	berörda arbetare
1920	2	18	1928	200	14 580
1921	2	12	1929	300	23 525
1922	35	789	1930	737	44 136
1923	19	689	1931	663	58 302
1924	60	2 389	1932	1 104	186 193
1925	127	4 129	1933	1 347	187 045
1926	81	6 141	1934	1 500	139 641
1927	111	7 161	Summa	6 288	674 700

I fråga om vad som kan vara för året anmärkningsvärt beträffande avtalens innehåll, må hänvisas till de i denna tidskrift tidigare publicerade kvartalsöversikterna (Soc. Medd. årg. 1934, sid. 256, 458 och 655, årg. 1935, sid. 227).

Kollektivavtalen under andra och tredje kvartalet 1935.

Under andra kvartalet 1935 upphörde, efter verkställd uppsägning, en del omfattande kollektivavtal att gälla, de flesta med utlöpnings tid den 1 juli 1935. De viktigaste av dessa avsågo den grafiska industriens avtal, nämligen civiltryckeriernas, bokbinderiernas och litografisk-kemigrafiska anstalternas, samt vidare kollektivavtalen vid kvarnarna, buteljglasbruken och telegrafverkets linje- och verkstadsarbeten.

Beträffande *kvarnindustrien*, vars riksavtal utlöpte den 1 maj, uppnåddes den 25 maj enighet om ett nytt avtal, som gäller till den 1 maj 1937. Uppgårelsen innebar i huvudsak en prolongation av det gamla avtalet. Veckolönerna ökades i Stockholm med 1 krona och i dyrortsgrupperna 2 och 5 med 50 öre. Några kvarnar uppflyttades i högre ortsgrupp.

För de *grafiska facken* träffades den 4 juli nytt riksavtal med 3-årig giltighetstid. Minimilönerna ökades med 2 %, varjämte tillämpningen av den reviderade officiella dyrortsgrupperingen medförde uppflyttningar i lönehänseende av ett stort antal arbetsplatser.

Inom *buteljglasindustrien* träffades ett 2-årigt riksavtal med någon ökning av timlönerna.

Vid *telegrafverkets linjearbeten* utbröt öppen konflikt den 22 juli, efter det att förhandlingarna om revision av riksavtalet för dessa arbeten lämnat nega-

tivt resultat. Nya förhandlingar ha upptagits, vilka dock ännu vid tredje kvartalets utgång icke lett till något definitivt resultat. Däremot vanns uppgörelse den 29 juni om nytt avtal för *telegrafverkets verkstad* i Nynäshamn. Avtalet, som gäller från den 1 juli 1935 till den 1 juli 1937, medförde smärre justeringar i förutvarande villkor, bl. a. någon ökning av löner för arbetare, som ej kunna beredas arbete på ackord.

Vad angår avtalsfrågan för *hotell- och restaurangfacket*, där avtalen utlöpte vid årsskiftet 1934/35, träffades definitiv uppgörelse först den 16 juli. Lönerna blevo i huvudsak desamma som de förutvarande, medan de allmänna bestämmelserna undergingo ganska väsentliga förändringar. Bland de viktigare ändringarna i det nya avtalet märkas särskilt bestämmelser om en successiv avveckling av systemet med bostäder in natura. Avtalet gäller till den 1 januari 1938.

Inom *jordbruket* inleddes under sommarmånaderna förhandlingar före uppsägningstidens utgång om revision av avtalen. Dessa underhandlingar medförde överenskommelse om såväl riksavtalet som om de särskilda löneavtalen för tiden till den 1 november 1936. Riksavtalets allmänna bestämmelser justerades i ett stort antal punkter. De kontanta årslönerna ökades med 20 kr., för en grupp något mera, och timlönerna höjdes i regel med 2 öre.

I slutet av tredje kvartalet blevo efter s. k. förhandsförhandlingar några avtal, som löpa per den 1 januari, prolongerade för ett år framåt. Sålunda förlängdes textilindustriens riksavtal med ändring av semesterbestämmelserna (utökning av semestern från 4 till 5 dagar) och en del andra detaljer, liksom också riksavtalen för skoindustrien och för garverierna, de senare likaledes med ökning av antalet semesterdagar. Uppsägningar till årsskiftet 1935/36 skedde däremot av bl. a. riksavtalen vid mekaniska verkstäderna, järnbruken, mellansvenska gruvförbundets gruvor och de till järnbruksförbundet anslutna gruvorna, vidare avtalen inom byggnadsämnesindustrien, kalkbruken i Västergötland, småglas- och fönsterglasindustrierna, tapetfabrikerna, tändsticksindustrien, statens järnvägars ban- och byggnadsarbeten ävensom ett stort antal avtal vid kommunala verk och arbeten samt spårvägar jämte en del lokala avtal inom olika näringsgrenar. Tillsammans beröra de verkställda avtalsuppsägningarna omkring 125 000 arbetare.

1931 års företagsräkning.

Resultaten av 1931 års svenska företagsräkning, vilken avsett att utgöra en allmän inventering av näringslivet i vårt land (med undantag för jordbruket), föreligga nu i en av kommerskollegium publicerad redogörelse.¹ Sin icke minsta betydelse har denna företagsräkning, vid vars planläggning jämväl socialstyrelsen medverkat, därigenom att även den hantverksmässiga produktionen blivit medräknad; beträffande denna har man nämligen hittills endast haft att tillgå, förutom folkräkningens yrkesstatistik, uppgifter från 1915 års hantverksstatistik. Vissa av de erhållna resultaten, vilka från socialstatistisk synpunkt erbjuda ett särskilt intresse, må i korthet här återgivas.

De uppgifter, som i redogörelsen lämnas angående den vid företagen sysselsatta personalens antal och fördelning på skilda kategorier, påkalla givetvis särskild uppmärksamhet. Det bör till dessa data emellertid erinras, att företagsräkningen som regel endast redovisar personer, vilka faktiskt voro sysselsatta inom vederbörande näringsgrenar vid tiden omkring den 25 september 1931, och att alltså det icke ringa antal, som vid nämnda tidpunkt voro arbetslösa, i stort sett icke äro medräknade. I allt redovisas genom företagsräkningen 237 561 företag med 1 371 290 sysselsatta personer. Till jämförelse med sistnämnda siffra kan nämnas, att antalet yrkesutövare enligt 1930 års folkräkning inom motsvarande näringsgrenar kunnat beräknas till omkring 1 553 000 personer. Skillnaden torde i väsentlig mån vara att tillskriva den allmänna ekonomiska krisen med därav framkallad arbetslöshet. Därtill kommer, att för vissa yrken, t. ex. skogsbruk, genom arbetssäsongens förläggning en mindre personalsiffra erhållits vid företagsräkningen i september än vid folkräkningen vid årsskiftet.

Å nästföljande sida införda sammandragstablå ger en överblick av de redovisade företagens samt personalens fördelning på vissa huvudgrupper av verksamhet; inom grupperna industri och hantverk samt transport- och kommunikationsväsen ha särskilda näringsgrupper även åtskilts. Personalen har i detta sammandrag fördelats på tre huvudkategorier, nämligen ägare och företagsledare, förvaltnings- och teknisk personal samt arbetarpersonal med undantag för hemarbetare, vilka sistnämnda därjämte redovisats som en särskild grupp.

Det må anmärkas, att de företag, som i nämnda tablå sammanförts under rubriken »industri och hantverk» — och vid vilka över 60 % av samtliga redovisade personer varit sysselsatta — i redogörelsen för företagsräkningen uppdelats på två grupper, nämligen dels industri och hantverk ej i kombination med annan näring och dels industri och hantverk i kombination med annan

¹ 1931 års företagsräkning. Verkställd av kommerskollegium, Stockholm 1935.

	Antal sysselsatta personer:					Hem- arbe- tare
	Antal företag ¹	Ägare, företags- ledare	Förvalt- nings- o. teknisk personal	Arbetar- personal (utom hem- arbetare)	Summa	
Trädgårdsodling o. d.	4 220	4 119	192	10 094	14 405	—
Skogsbruk	1 030	596	2 884	40 967	44 397	—
Industri och hantverk (delv. i komb. med annan näring) . .	107 494	101 700	63 696	664 188	829 584	23 187
Därav:						
Malmbrytning o. metallindustri .	16 072	16 282	22 183	154 284	192 749	958
Jord- och stenindustri	3 846	2 728	2 150	89 862	44 740	26
Trävaruindustri	12 988	11 053	3 431	69 654	84 138	162
Pappers- o. grafisk industri . . .	3 178	3 312	3 140	63 404	74 856	178
Närings- o. nyttningsmedelsind. .	17 031	15 921	6 085	67 361	89 367	24
Textil- o. beklädnadsindustri . .	18 996	19 284	6 855	85 184	111 323	20 128
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	14 137	18 947	2 699	31 192	47 838	1 697
Kemisk-teknisk industri	1 174	1 075	4 467	14 765	20 307	14
Byggnadsindustri	18 139	17 709	5 069	128 447	151 225	—
Elektr.-, gas- o. vattenledningsverk	2 433	389	2 617	10 035	13 041	—
Partihandel och verksamhet av partihandelskaraktär	10 021	9 611	23 465	16 101	49 177	54
Detaljhandel, även i komb. med partihandel	55 465	51 654	7 834	84 486	143 974	321
Bankrörelse m. m.	2 443	1 676	8 377	2 155	12 208	—
Försäkringsrörelse	3 529	918	6 391	1 006	8 315	—
Transport- o. kommunikationsväsen	27 784	25 313	28 661	95 149	149 123	4
Därav:						
Post, telegraf, telefon och radio .	8 051	7 280	14 949	7 998	30 222	—
Järnvägsdrift	2 706	2 395	2 717	31 352	36 464	—
Sjöfart, bogsering	1 836	1 602	6 709	18 023	26 334	—
Övriga hithörande grenar	15 191	14 036	4 286	37 781	56 103	4
Hotell-, restaurang-, kafé- och pen- sionatsrörelse	9 049	9 011	3 047	37 899	49 957	—
Andra verksamhetsgrenar	16 526	11 873	8 933	25 750	46 556	28
Samtliga verksamhetsgrenar	237 561	216 471	153 490	977 795	1 347 696	23 594

näring (vanligen handel). Av redogörelsen framgår emellertid, att även den till sistnämnda grupp räknade personalen till största delen kan anses ha haft sysselsättning i industriellt eller hantverksmässigt arbete, och det har därför synts lämpligt och riktigt att i den här meddelade sammandragstabellen, med dess specificering även på näringsgrenar inom industrien, redovisa bägge de nämnda grupperna såsom en enda grupp. (Företagens och de sysselsatta personernas antal för vardera gruppen redovisas i en följande tablå.)

Beträffande uppgifterna om personalens antal inom byggnadsindustrien bör påpekas, att arbetslöshetsfaktorerna inverkan här i avsevärd mån kan anses ha blivit eliminerad, enär de personaluppgifter, som inkommit i fråga om denna näringsgren, i betydande utsträckning torde ha avsett medelantalet vid resp. företag sysselsatta under 1930 eller 1931 års byggnadssäsong.²

¹ I regel är företag i denna räkning liktydigt med arbetsställe.

² För byggnadsindustriens vidkommande må hänvisas till en mera ingående specialredogörelse i Kommersiella meddelanden (årg. 1935, sid. 379 ff.).

I följande tablå meddelas en översikt av huru den inom byggnadsverksamhetens olika huvudgrenar sysselsatta arbetarpersonalen fördelar sig på specialutbildade arbetare och grovarbetare. Anmärkas må, att i denna specialredovisning rörande byggnadsverksamheten även en del företag ha inräknats, vilkas verksamhet delvis faller inom andra näringsgrupper och som i den förut anförda tabellgrupperingen hänförs till dessa.

	Specialutbildade arbetare		Gro- och diverse- arbetare
	i byggnads- facken ¹	i övrigt	
Husbyggnadsverksamhet i inräknadt mening (husbyggnad, murning, byggnadssnickeri)	22 200	691	12 226
Med husbyggnadsverksamhet sammanhängande yrkesbranscher	26 507	301	10 987
Väg- och vattenbyggnadsverksamhet	1 559	1 734	54 559
„Blandad“ anläggningsverksamhet och annan sådan av diverse slag	1 255	109	4 933
Samtliga byggnadsbranscher	51 521	2 835	82 705

De här upptagna 2 835 specialarbetare, som icke tillhöra byggnadsfacken, utgöras nästan uteslutande av maskinister, eldare, chaufförer och kuskar.

Den i företagsräkningen redovisade personalen har även uppdelats på kön och ålder. Av hela antalet sysselsatta (frånsett hemarbetare) voro 1 026 538 eller 76·2 % män och 321 158 eller 23·8 % kvinnor. Av de förra voro 56 573 och av de senare 23 329 under 18 år. I den procentuella sammanställningen å nästföljande sida anges köns- och åldersfördelningen även inom vissa huvudgrupper av verksamhet och för vissa olika kategorier av sysselsatta. Därjämte meddelas för varje kön och åldersklass, ävensom för den sysselsatta personalen i dess helhet (frånsett hemarbetarna), den procentuella fördelningen på sådana grupper och kategorier. Gruppen industri och hantverk har här uppdelats på ovan omnämnda två undergrupper, med hänsyn till om verksamheten drives i kombination med annan näring (varmed vanligen avses handel) eller icke. Vissa förkortade benämningar användas för dessa och övriga redovisade verksamhetsgrupper. Vidare har den uppdelning av personalen, som för skilda verksamhetsgrenar skett i den föregående huvudtabellen, här kompletterats med en mera ingående specificering på särskilda slag av sysselsättning. Arbetarpersonalen (exkl. hemarbetare) har sålunda delats på tre undergrupper, vilkas relativa omfattning anges i sammandrag för näringslivet i dess helhet.

I undersökningen redovisas jämväl bland annat antalet och fördelningen på skilda näringsgrenar av fackutbildade arbetare inom vissa s. k. genomgående yrken av huvudsakligen hantverksmässig karaktär. Dessa uppgifter omfatta omkring 162 300 personer, bland dem c:a 12 300 elektriska montörer, 37 900 mekaniska montörer, reparatörer och smeder, 8 500 koppar-, bleck- och plåtslagare, 35 600 snickare, 7 500 murare och 13 700 målare.

¹ Redovisning av specialutbildade arbetare i byggnadsfacken saknas för några anläggningsbranschens vidkommande.

	Män		Samtliga män	Kvinnor		Samtliga kvinnor	Samtliga män och kvinnor
	18 år o. där- över	under 18 år		18 år o. där- över	under 18 år		
a) Personalens procentuella fördelning på olika verksamhetsgrenar (ej hemarb.).							
Ren industri	59·2	51·2	58·8	33·4	45·8	34·3	52·9
Förenad ind. o. handel	6·8	12·1	7·1	13·2	15·9	13·4	8·6
Partihandel	3·8	4·2	3·8	3·2	1·9	3·1	3·7
Detaljhandel	6·9	18·9	7·5	20·5	23·6	20·7	10·7
Transportväsen	13·0	4·6	12·6	6·6	2·5	6·8	11·1
Övriga verksamhetsgrenar	10·3	9·0	10·2	23·1	10·8	22·2	13·0
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
b) Personalens procentuella fördelning på olika slag av sysselsättning (ej hemarb.).							
Företagare o. företagsledare	17·1	—	16·2	17·1	—	15·8	16·0
Förvaltn.- o. tekn. personal	10·2	5·0	9·9	16·8	7·4	16·1	11·4
Butiks-, serverings- och köksper- sonal	2·7	7·1	3·0	26·0	26·4	28·0	8·5
Arbetare vid produktionen	54·7	55·5	54·7	32·6	50·4	34·0	49·8
Transport-, lager-, handels- o. div. arbetare	15·3	32·4	16·2	7·5	15·8	8·1	14·3
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
c) Personalens procentuella fördelning efter kön och ålder inom skilda verksamhetsgrenar (ej hemarb.).							
Ren industri	80·5	4·1	84·6	13·9	1·5	15·4	100·0
Förenad ind. o. handel	57·1	5·9	63·0	33·8	3·2	37·0	100·0
Partihandel	74·8	4·8	79·6	19·5	0·9	20·4	100·0
Detaljhandel	46·4	7·4	53·8	42·4	3·8	46·2	100·0
Transportväsen	84·7	1·7	86·4	13·2	0·4	13·6	100·0
Övriga verksamhetsgrenar	56·6	2·9	59·5	39·1	1·4	40·5	100·0
Samtl. verksamhetsgrenar	72·0	4·2	76·2	22·1	1·7	23·8	100·0
d) Personalens procentuella fördelning efter kön och ålder inom skilda sysselsättningskate- gorier (ej hemarb.).							
Företagare o. företagsledare	76·5	—	76·5	23·5	—	23·5	100·0
Förvaltn.- o. tekn. personal	64·5	1·8	66·3	32·6	1·1	33·7	100·0
Butiks-, serverings- och köksper- sonal	23·4	3·5	26·9	67·7	5·4	73·1	100·0
Arbetare vid produktionen	79·1	4·7	83·8	14·5	1·7	16·2	100·0
Transport-, lager-, handels- och div. arbetare	77·0	9·5	86·5	11·6	1·9	13·5	100·0
Samtliga kategorier	72·0	4·2	76·2	22·1	1·7	23·8	100·0

Ur en i redogörelsen för räkningen upptagen översikt av företagens fördelning på olika slag av ägare må anföras följande siffror, utvisande antalet stats- och kommunalanställda, med specifikation på några huvudgrupper av verksamhet, där de statliga och kommunala företagen blivit i en mera betydande mån representerade.

	Hela antalet redovisade personer	Därav vid	
		statliga företag	kommunala företag
Samtliga verksamhetsgrenar	1 871 290	100 484	49 039
Därav:			
Trädgårdsodling o. d.	14 405	19	1 307
Skogsbruk	44 397	11 584	275
Ren industri	727 397	34 642	39 870
Bankrörelse m. m.	12 208	1 011	—
Transportväsen	149 127	52 328	4 237
Företag för hygien, renhållning o. d. . . .	20 821	231	2 556

Till siffrorna må nämnas, att under rubriken trädgårdsodling o. d. upptagits kommunala park- och trädgårdsarbeten, att bland de kommunala företagen inom ren industri ingå även arbetsföretag i väghållningsdistriktens egen regi samt att de bland företagen för hygien, renhållning o. d. ingående statsföretagen i allt väsentligt bestå av tvättinrättningar vid skilda militärförläggningar m. m.

Samtliga företags och deras personals relativa fördelning på olika storleksgrupper efter antalet sysselsatta personer redovisas i nedan anförda procenttabell.

Procentuell fördelning av antalet företag och av dessas personal på företag med följande antal sysselsatta:

		0—3	4—10	11—50	51—200	201—500	över 500	Summa
Ren industri:	antal företag	75·7	15·2	6·7	1·8	0·5	0·1	100·0
	» personer	12·9	10·8	18·6	21·9	17·9	17·9	100·0
Förenad ind. o. handel:	antal företag	58·8	34·2	10·8	1·4	0·2	0·1	100·0
	» personer	14·6	26·8	27·4	17·5	7·4	6·3	100·0
Partihandel:	antal företag	66·7	23·1	9·3	0·9	0·0	—	100·0
	» personer	19·5	27·9	35·5	15·3	1·8	—	100·0
Detaljhandel:	antal företag	84·3	14·0	1·6	0·1	0·0	0·0	100·0
	» personer	54·5	28·8	11·0	3·0	1·1	2·1	100·0
Transportväsen:	antal företag	80·7	13·5	4·5	1·0	0·2	0·1	100·0
	» personer	21·2	18·6	17·9	18·0	14·3	15·0	100·0
Övrig verksamhet:	antal företag	74·6	19·5	4·6	1·1	0·2	0·0	100·0
	» personer	21·3	22·5	20·5	21·7	10·8	3·2	100·0
Samtliga verksamhetsgrenar:	antal företag	76·2	17·1	5·3	1·1	0·2	0·1	100·0
	» personer	19·6	16·5	19·3	18·9	13·3	12·4	100·0

Siffrorna visa, att smådriften har en stor omfattning i Sverige; ej mindre än c:a $\frac{3}{4}$ av de redovisade företagen utgöras av småföretag (med högst 3 sysselsatta personer), och vid dem sysselsattes c:a $\frac{1}{5}$ av hela personalen.

Slutligen må från företagsräkningen anföras några data, som belysa näringsverksamhetens lokala fördelning.

Följande relationstal utvisa sålunda, hur det totala antalet företag och antalet sysselsatta personer fördela sig på de olika länen och på Stockholms stad.

	Proc. antal			Proc. antal	
	företag	personer		företag	personer
Stockholms stad	11·9	16·4	Göteborgs o. Bohus län . . .	8·2	10·1
Stockholms län	4·1	3·5	Älvsborgs »	4·6	5·8
Uppsala »	2·0	1·8	Skaraborgs »	3·9	2·6
Södermanlands »	2·6	2·6	Värmlands »	3·4	3·6
Östergötlands »	5·8	4·8	Örebro »	3·4	3·8
Jönköpings »	3·9	3·8	Västmanlands »	2·4	2·5
Kronobergs »	2·6	1·7	Kopparbergs »	3·8	3·8
Kalmar »	3·6	2·7	Gävleborgs »	3·6	4·2
Gotlands »	1·0	0·5	Västernorrlands »	3·8	4·0
Blekinge »	2·0	1·7	Jämtlands »	1·9	1·4
Kristianstads »	4·8	2·9	Västerbottens »	2·5	2·4
Malmöhus »	10·8	10·1	Norrbottens »	2·4	2·5
Hallands »	2·5	1·8	Summa	100·0	100·0

Man finner, att Stockholms stad kommer i främsta rummet med avseende på såväl antalet företag som antalet sysselsatta personer. Närmast följa Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, alltså de två län, som innefatta landets båda näst Stockholm största städer. I övrigt ge siffrorna, om man jämför de procenttal, som avse företagen, med motsvarande procenttal för personalen, vid handen att företagens genomsnittliga omfattning är relativt stor i Stockholms stad samt i Göteborgs och Bohus län samt att den i allmänhet är större i nordligare län än i de sydsvenska länen.

Beträffande Stockholm, Göteborg och Malmö specificeras i nedan anförda sammanställning företagens och den sysselsatta personalens antal på vissa huvudgrupper av verksamhet, och till jämförelse meddelas motsvarande tal för riket i dess helhet.

	Hela riket		Stockholm		Därav: Göteborg		Malmö	
	Antal		Antal		Antal		Antal	
	företag	personer	företag	personer	företag	personer	företag	personer
Trädgårdsodling o. d.	4 220	14 405	68	721	50	403	87	461
Skogsbruk	1 080	44 397	2	128	—	—	1	2
Ren industri	90 449	727 397	6 830	81 378	2 405	45 107	2 121	29 482
Förenad ind. o. handel	17 045	125 874	1 711	28 939	734	10 462	651	6 464
Partihandel	10 021	49 231	2 959	20 216	1 223	8 086	620	3 483
Detaljhandel	55 465	144 295	8 217	31 071	4 074	11 921	2 260	5 857
Bank- o. försäkringsrör.	5 972	20 523	649	9 476	291	1 949	149	1 005
Transportväsen	27 784	149 127	2 102	27 640	674	15 032	427	5 446
Hotell- o. kaféerör. m. m.	9 049	49 957	1 417	13 681	527	4 143	246	1 784
Div. andra verks.-grenar	16 526	46 584	4 407	16 116	1 896	5 098	735	2 396
Samtl. verksamhetsgrenar	237 561	1 871 290	28 862	224 366	11 874	102 206	7 297	56 380

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1935. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av augusti till 41 723. Under de 12 närmast föregående månaderna har motsvarande antal hjälpsökande varit följande:

1934:		1935:			
Augusti	83 042	Januari	93 419	Maj	61 177
September	78 918	Februari	89 838	Juni	51 157
Oktober	84 811	Mars	83 588	Juli	42 582
November	92 016	April	75 122	Augusti	41 723
December	92 881				

Vid slutet av september månad 1935 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande preliminära uppgifter till omkring 41 000. Under september har sålunda antalet hjälpsökande nedgått med ca 1·7 %.

Yrkeshöjningen och minskningen (resp. ökningen) under augusti 1935 framgår av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälp- sökande	Minsk- n. (ökning)		Antal hjälp- sökande	Minsk- n. (ökning)
Jordbruk	984	— 52	Kraft- o. värmeproduktion . .	170	+ 8
Skogshushållning	2 264	+ 136	Sjöfart o. fiske	615	— 54
Ingenjörsarb. o. arbetsledning	66	— 2	Kontorsarbete	515	+ 7
Malmbrytning o. metallind. . .	3 711	— 116	Butiks- o. lagerarbete	1 015	— 15
Jord- och stenindustri	5 710	— 377	Hotell- o. restaurangrörelse . .	179	± 0
Trävaruindustri	3 874	+ 9	Landtransport	1 637	+ 32
Pappers- o. grafisk industri . .	990	— 1	Allmän tjänst o. fria yrken . .	395	— 3
Livsmedelsindustri	597	— 19	Husligt arbete	24	— 2
Textil- o. beklädnadsindustri . .	331	— 45	Tillfällighets- o. diversearbete	13 253	— 120
Läder-, hår- o. gummivaruind. .	536	— 49	Ungdom utan särskild utbildn.	1 276	— 59
Kemisk-teknisk industri	507	— 52			
Byggnadsverksamhet	3 074	— 80	Summa 41 723	— 859	

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %		Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %
Stockholms stad 3 401	0·6	3 108	91·4	Göteb. o. Boh. län 4 442	2·1	3 647	82·1
Stockholms län 1 280	0·5	810	63·8	Älvsborgs » 819	0·3	533	65·1
Uppsala » 727	0·5	450	61·9	Skaraborgs » 510	0·2	265	52·0
Södermanl. » 277	0·1	135	48·7	Värmlands » 3 040	1·1	1 879	61·8
Östergötlands » 682	0·2	499	73·2	Örebro » 1 312	0·6	866	66·0
Jönköpings » 796	0·3	515	64·7	Västmanlands » 271	0·2	178	65·7
Kronobergs » 596	0·4	361	60·6	Kopparbergs » 2 287	0·9	1 355	59·2
Kalmar » 1 498	0·6	864	57·7	Gävleborgs » 2 790	1·0	2 071	74·2
Gotlands » 17	0·0	7	41·2	Västernorr. » 5 161	1·8	3 759	72·8
Blekinge » 2 498	1·7	1 879	75·2	Jämtlands » 858	0·6	459	53·5
Kristianstads » 298	0·1	206	69·1	Västerbottens » 1 071	0·5	632	59·0
Malmöhus » 2 208	0·4	1 743	78·9	Norrbottns » 2 111	1·0	1 802	85·4
Hallands » 628	0·4	430	68·5				
Göteborgs stad 2 145	0·8	1 728	80·6	Summa 41 723	0·7	30 181	72·8

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tabell:

Reserv- arbete	{ statligt . . . 16 288	Ung- doms- hjälp	{ reservarbete . . 64	Under- stöd	{ statligt . . . 400
	{ statskommun. . 8 325		{ arbetsläger . . 396		{ kommunalt . . 1 991
	{ kommunalt . . 2 551		{ kurser 166		
				Summa 30 181	

¹ Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 17 277. Här ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under augusti till 5.6 miljoner kronor och under årets åtta första månader till 50.1 miljoner kronor.

Utlänningsrätt till uppehåll i Tjeckoslovakien. Den 15 juli 1935 trädde nya författningar i kraft angående utlänningsrätt att vistas i Tjeckoslovakien.

Den väsentligaste nyordningen i uppehållslagen är den, att man — i syfte att få till stånd en effektivare reglering och kontroll av utlänningstrafiken i landet — gjort utlänningsrätt att vistas i landet beroende av särskilt uppehållstillstånd. Dylikt uppehållstillstånd är dock, med nedannämnt undantag, endast föreskrivet för utlännings — över 14 års ålder — som avser att vistas i landet eller vistats därstades *över två månader*. För utlännings, som ämnar bedriva självständig rörelse eller inneha arbetsanställning, har uppehållstillstånd däremot föreskrivits utan hänsyn till vistelsetidens längd. Det framhålls särskilt, att självständig rörelse i lagens mening ej föreligger, då utlännings på affärsresa eller eljest tillfälligt avslutar affärer.

Denna två-månadersfrist — vilken jämväl är av betydelse för den tidpunkt, inom vilken ansökan om uppehållstillstånd skall ingivas, löper:

Från dagen för lagens ikraftträdande, d. v. s. från den 15 juli 1935, därest det gäller utlännings, som utan idkande av förvärvsverksamhet vid nyssnämnda tidpunkt vistas och i fortsättningen avser att vistas i riket, eller

från dagen för ankomsten till Tjeckoslovakien, därest det gäller utlännings, som anlant dit efter lagens ikraftträdande.

Ansökan om uppehållstillstånd skall i ovan angivna fall vara ingiven inom 6 dagar efter utlöpanget av sagda två-månadersfrister. Beträffande åter utlännings, som vid tidpunkten för lagens ikraftträdande idkar förvärvsverksamhet, skall dennes ansökan om uppehållstillstånd vara ingiven inom 30 dagar efter lagens ikraftträdande. Under avvaktan på ärendets avgörande äger han fortsätta sin verksamhet men ej börja annan sådan.

Ansökan om uppehållstillstånd skall — med angivande av de personer, även under 14 år, vilka ämna leva i gemensamt hushåll med ansökningsgivaren — innehålla uppgift om ändamålet med vistelsen och den ort, där ansökan ingavs samt huruvida det begärda uppehållstillståndet avser hela landet eller viss del därav. Den skall vidare vara åtföljd av bevis såväl om vederbörandes medborgarskap som om hittillsvarande vistelsetider och vistelseorter i Tjeckoslovakien. Den ingives jämte genomslagskopia till vederbörande lokala polismyndigheter, vilka meddela bevis om mottagandet av ansökan. Detta bevis berättigar provisoriskt till uppehåll i landet under avvaktan på ärendets avgörande.

Sistnämnda myndighet skall äga bevilja en ansökan om uppehållstillstånd endast under förutsättning, dels att själva ansökan motsvarar de för densamma föreskrivna formella fordringarna, dels att ansökan ej gäller personer, genom vilkas vistelse landets offentliga ordning, lugn eller säkerhet eller andra, enkannerligen ekonomiska och industriella, intressen kunna skadas. Det är i detta sammanhang att märka, att statsmyndigheten i ett givet fall äger såväl i samband med som efter beviljandet av ett uppehållstillstånd meddela särskilda villkor eller inskränkningar i avseende å uppehållsrätten, exempelvis beträffande vistelsetidens längd och vistelseorter. Enligt tillämpningsförrordningen skall uppehållstillstånd i regel ej kunna medgivas för längre tid än två år. Utlännings, som idkar eller ämnar idka förvärvsverksamhet, må beviljas uppehållstillstånd endast under förutsättning, att han inom viss bestämd tid till säkerställande av skattebetalning ställer garanti för det årliga skattebelopp, för vilket vederbörande myndighet må finna det troligt att vederbörande kommer att häfta. Beviljat uppehållstillstånd kan under vissa omständigheter indragas, exempelvis då de förutsättningar, under vilka det beviljades, ej längre föreligger eller därest vederbörande ej uppfyller de honom i samband med beviljandet särskilt meddelade eller i lagen föreskrivna fordringar. Vägras eller indragas ett uppehållstillstånd, medför detta förpliktelse att lämna landet eller den del därav för vilken tillståndet vägrats eller indragits, varvid under särskilt beaktansvärda omständigheter en viss frist för landets eller landsdelens lämnande kan givas. Det åligger utlännings att till vederbörande polismyndighet göra anmälan om sådana förändringar, av ej endast tillfällig natur, som

ske beträffande sammansättningen av den utländska medlemskretsen av hans hushåll. Denna anmälan skall ske inom 6 dagar från sådan förändrings inträffande.

Bestämmelserna om skyldighet att ansöka om uppehållstillstånd äro ej tillämpliga å utläningar, vilka antingen äro försedda med vederbörligt gällande provisoriska eller därmed likställda pass, utställda enligt lagen den 29 mars 1928 angående resepass eller vilka meddelats tillstånd till uppehåll i landet utan innehav av resepass, eller slutligen de utläningar, vilka äro innehavare av vederbörligt gällande bevis, angående skydd för den inhemska arbetsmarknaden. Av vederbörande polismyndigheter erhålla ifrågavarande utläningar upplysningar om och vilka förmåner de åtnjuta enligt nu berörda lagrum.

De ovannämnda rättshandlingarna skola av statsmyndigheten indragas, därest innehavarna av desamma upprepade gånger bryta mot de nedan nämnda föreskrifterna rörande *anmäningsskyldighet*, eller därest det gäller personer, vilkas vistelse i landet kunna medföra fara för landets offentliga ordning eller säkerhet m. m.

Beträffande utläningar, för vilka vederbörande arbetsgivare före uppehållslagens ikraftträdande erhållit arbetstillstånd enligt lagen angående skydd för den inhemska arbetsmarknaden, hava dessa givits rättsanspråk på erhållande av uppehållstillstånd under förutsättning att det ej gäller sådana personer, som avses i nyssberörda lag.

Nu nämnda bestämmelser äga jämväl tillämpning å utlännings familjemedlemmar.

För de utläningar, vilka ålagts skyldighet att ansöka om uppehållstillstånd, har föreskrivits skyldighet att inom de i lagen och dess tillämpningsförfordning angivna tidsfrister hos vederbörande polismyndigheter göra anmälan om sitt uppehåll i Tjeckoslovakien samt vid förflyttning till annan ort inom landet anmäla detta såväl hos polismyndigheterna på den nya som den dittillsvarande orten. Anmälan till sistnämnda myndigheter skall ske före flyttningen och till de förstnämnda inom 6 dagar efter ankomsten till den nya orten.

För utläanning, som ankommer till riket efter lagens ikraftträdande och avser att utan idkande av förvärvsverksamhet vistas därestädes över 2 månader, skall anmälan ske inom 6 dagar efter två-månadersfristens utlöpande och för utläanning, som vill idka förvärvsverksamhet, antingen senast inom samma tid eller helst samtidigt med ingivandet av ansökan om uppehållstillstånd.

Enligt slutbestämmelserna förstås med utläanning varje person, som ej kan bevisa sitt tjeckoslovakiska medborgarskap.

Står bestämmelse i traktat, som Tjeckoslovakien ingått med främmande stat, i strid med vad i lagen stadgats, ländar under traktatens giltighetstid denna bestämmelse till efterrättelse.

Helt undantagna från lagens tillämplighetsområde äro utläningar, vilka åtnjuta exterritorialitetsrätt, främmande konsuler och dem likställda personer jämte medlemmar av desas hushåll, under förutsättning av ömsesidighet; vidare personer, vilka uppehålla sig i landet på grund av officiell mission hos statliga eller därmed likställda myndigheter.

Man har även förutsett möjligheten av att i olika avseenden medgiva lättnader från lagens bestämmelser, exempelvis för personer, som av hälsoskäl vilja vistas på vissa läkaranstalter, bad- och kurorter. Dessa lättnader meddelas genom kungörelser i tjeckoslovakiska författningssamlingen, därest det gäller förfoganden av allmän natur.

Förordningsvägen meddelas tillämpningsföreskrifter till lagen och på samma sätt kunna även allehanda från densammas stadganden avvikande bestämmelser givas, liksom den även på längre eller kortare tid kan göras helt eller delvis otillämplig.

Överträdelse av bestämmelserna i lagen och med stöd av densamma utfärdade förordningar kunna straffas med böter upp till 5 000 Kč eller med arrest upp till 14 dagar. I vissa fall, nämligen *dels* då ansökan om uppehållstillstånd ej ingives i rätt tid, *dels* då utläanning efter vägrat eller indraget uppehållstillstånd ej frivilligt lämnar landet eller landsdelen, kan jämte straffet även utvisning ske.

Genom den ovannämnda utfärdade kungörelsen ha utläningar, vilka oavbrutet vistats i Tjeckoslovakien sedan 28 oktober 1918, under vissa villkor befriats från skyldigheten att ansöka om uppehållstillstånd.

(Svenska beskickningen i Prag.)

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 augusti 1935.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	71	16 815	13 617	2 176	12.9	1 725	15 392	1 842	12.0
Bleck- o. plåtalagareförb. .	48	2 349	—	98	4.0	—	2 342	114	4.9
Bokbindareförbundet . . .	36	5 608	3 719	565	10.1	329	5 563	551	9.9
Bryggeriindustriarb.-förb. .	103	6 209	1 456	310	5.0	86	6 105	296	4.8
Byggnadssträrbetareförb. .	206	22 716	—	2 032	8.9	—	22 864	2 026	8.9
De förenade förbunden . .	50	7 582	2 441	604	8.0	233	7 677	569	7.4
Elektriska arbetareförb. . .	80	5 402	—	145	2.7	—	5 395	208	3.9
Gjutareförbundet	111	6 945	1	387	5.6	—	7 049	368	5.2
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	409	46 013	5 315	8 251	17.9	1 150	48 091	8 239	17.1
Byggnadsind.-arb. . . .	108	15 100	849	4 005	26.5	84	15 542	8 582	22.7
Byggnadsämnesind.-arb. .	151	10 169	210	1 179	11.6	48	10 297	967	9.4
Glasbruksarb.	35	8 262	74	266	3.2	6	8 458	596	7.0
Sockerfabriksarb.	14	2 841	484	436	15.3	242	3 199	648	20.3
Tändsticksarb.	6	1 915	694	431	22.5	81	1 928	448	23.0
Övriga arb.	100	12 726	3 504	1 934	15.2	694	13 672	2 058	15.0
Gruvindustriarbetareförb. .	38	5 478	33	1 084	19.8	2	5 421	1 118	20.6
Handelsarbetareförb. . . .	232	25 085	8 512	2 258	9.0	559	25 101	2 280	9.1
Kommunalarbetareförb. . .	209	30 590	5 931	984	3.1	424	31 226	1 130	3.6
Litografiförbundet	16	2 192	122	95	4.3	3	2 090	64	3.2
Livsmedelsarbetareförb. . .	128	21 419	6 104	2 452	11.4	595	21 525	2 228	10.4
Metallindustriarb.-förb. .	243	112 692	5 385	6 765	6.0	304	111 096	6 368	5.7
Järnbruksarbetare	57	25 848	72	1 358	5.3	15	25 604	919	3.6
Verkstadsarbetare	186	86 844	5 313	5 407	6.2	289	85 492	5 449	6.4
Murareförbundet	80	6 616	—	238	3.6	—	6 716	135	2.0
Målareförbundet	137	10 037	—	80	0.8	—	9 878	219	2.2
Pappersindustriarb.-förb. .	138	30 165	1 275	3 157	10.5	235	30 821	2 900	9.4
Sadelm.- o. tapetseraref. .	40	1 997	325	208	10.4	46	1 948	276	14.2
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	45	9 420	3 623	714	7.6	158	9 624	944	9.8
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	271	12 845	—	7 578	59.0	—	15 161	8 566	56.5
Stenindustriarbetareförb. .	123	6 720	1	3 002	44.7	—	7 222	3 176	44.0
Sågverksindustriarb.-förb. .	214	19 854	6	4 798	24.2	1	20 944	3 910	18.7
Textilarbetareförbundet . .	115	32 292	19 539	1 829	5.7	1 070	32 255	2 021	6.3
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 444	1 897	85	3.5	78	2 444	153	6.3
Transportarbetareförb. . .	122	15 054	277	2 649	17.6	40	15 664	2 848	18.2
Träindustriarbetareförb. . .	183	12 702	200	1 387	10.9	13	12 852	1 656	12.9
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	177	—	44	24.9	—	179	52	29.1
Typografiförbundet	104	9 932	518	694	7.0	52	9 850	482	4.9
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	158	8 608	—	1 989	22.5	—	9 337	2 156	23.1
<i>Summa</i>	8 734	495 958	80 297	56 552	11.4	7 103	501 772	56 805	11.3
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 463	483 113	80 297	48 974	10.1	7 103	486 611	48 329	9.9

Antalet arbetslöshetsveckor (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under augusti uppgivits till inalles 280 134, vilket i genomsnitt motsvarar 5.0 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under september 1935.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	14 666	7 755	5 436	189	Hallands län . .	1 134	414	258	274
Stockholms län .	3 193	1 815	1 122	176	Göteborgs stad .	9 498	4 223	3 643	225
Uppsala län . . .	1 867	1 393	899	134	Göteborgs o. Boh.l.	5 413	866	724	625
Södermanlands län	1 573	1 284	850	123	Älvsborgs län . .	1 252	451	298	278
Östergötlands län	8 058	2 003	1 377	153	Skaraborgs län . .	2 102	1 239	775	170
Norrköping . . .	1 097	324	232	339	Värmlands län . .	3 735	824	589	453
Jönköpings län .	1 499	898	537	167	Örebro län	2 457	1 401	793	175
Kronobergs län .	1 015	530	361	192	Västmanlands län	1 807	959	614	136
Norra Kalmar län	742	146	98	508	Kopparbergs län .	2 190	577	440	380
Södra Kalmar län	1 820	438	340	416	Gävleborgs län . .	3 017	671	578	450
Gotlands län . . .	428	377	254	114	Västernorrlands l.	4 981	379	335	1 314
Blekinge län . . .	8 063	1 049	688	292	Jämtlands län . . .	1 066	426	390	250
Kristianstads län	1 532	1 478	948	104	Västerbottens län	1 506	324	256	465
Malmöh. l.: Malmö	4 687	2 092	1 447	224	Norrbottnens län .	2 713	537	511	505
Hälsingborg . .	1 815	603	491	301					
Länet i övrigt .	2 974	2 463	1 505	121	Tillsammans	87 400	37 939	26 689	230

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbets-sökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	11 284	7 794	5 256	899	1 930	563	11 937	12 183	9 724	5 819	125
därav jordbruk . .	9 006	7 549	5 089	899	1 930	563	9 668	9 905	9 479	5 602	104
skogshush.	2 278	245	217	—	—	—	2 269	2 278	245	217	930
Industri o. hantverk	25 378	2 192	1 893	1 516	725	550	26 266	26 894	2 917	2 443	922
Sjöfart och fiske . .	5 479	1 463	1 418	219	102	83	5 648	5 698	1 565	1 501	364
Handel o. samfärdsel	7 881	2 820	2 391	4 300	3 041	2 090	11 405	12 181	5 861	4 481	208
Husligt arbete . . .	29	21	15	11 534	13 967	8 597	8 678	11 563	13 988	8 612	83
Diversearbete . . .	15 083	1 762	1 722	—	10	10	14 544	15 083	1 772	1 732	851
Ungd. ut. särsk. utb.	2 346	—	—	1 452	—	—	3 643	3 798	—	—	—
Reservarbete . . .	—	2 112	2 101	—	—	—	—	—	2 112	2 101	—
Summa	67 480	18 164	14 796	19 920	19 775	11 893	82 121	87 400	37 939	26 689	230
Därav under 18 år	8 148	2 429	1 752	2 998	2 879	1 587	5 915	6 141	4 808	3 289	128
Summa aug. 1935	66 345	17 207	13 923	16 768	17 569	10 082	78 272	83 113	34 776	24 005	239
" sept. 1934	81 894	18 040	16 312	19 178	17 074	11 353	95 880	100 572	35 114	27 665	286
" 1933	122 541	15 715	14 857	21 889	14 382	10 553	140 287	144 430	30 097	25 410	480
" 1932	87 584	15 978	15 016	22 888	15 361	11 393	104 326	109 972	31 339	26 409	351

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 816 platser, varav 1 430 manliga och 386 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 221, 2 748 och 473 samt under nästlidna månad resp. 1 788, 1 455 och 333.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshushållning			Ingenjörsarbete m. m.			Malmbrytn. o. metallindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	Lp	T.p	Ans.	L.p.	T.p.
	<i>Manl. avdeln.</i>	67 480	18164	14796	9 006	7549	5089	2278	245	217	178	7	7	5 561	652	538
1	Stockholms stad . .	8 732	2 201	1 760	199	—	—	12	—	—	115	8	3	1 210	277	214
2	Stockholms län . .	2 651	1 064	839	1 135	837	687	18	2	2	1	—	—	174	19	13
3	Uppsala län . . .	1 528	917	730	552	484	267	52	—	—	1	—	—	87	1	—
4	Södermanlands län	1 047	684	508	604	569	394	2	—	—	—	—	—	98	23	20
5	Östergötlands län	2 150	1 165	845	1 366	984	679	24	—	—	—	—	—	102	14	12
6	Norrköping . . .	954	170	139	151	74	61	—	—	—	2	—	—	59	1	1
7	Jönköpings län . .	1 101	425	324	180	181	90	3	3	3	2	—	—	63	5	3
8	Kronobergs län . .	634	269	221	153	184	138	9	1	—	1	—	—	14	4	3
9	Kalmar län . . .	2 183	288	246	187	107	69	17	—	—	1	—	—	274	4	3
10	Gotlands län . . .	264	207	158	151	178	131	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . . .	2 492	466	362	309	291	200	2	—	—	—	—	—	83	7	6
12	Kristianstads län	983	783	561	532	641	441	2	—	—	—	—	—	23	6	4
13	Malmö, l.: Malmö	2 856	584	423	110	99	71	—	—	—	3	—	—	336	54	38
14	Hälsingborg . . .	1 429	299	286	83	40	81	—	—	—	—	—	—	109	7	7
15	Länets i övrigt . .	2 478	1 765	1 185	639	1158	588	1	—	—	—	—	—	176	14	12
16	Hallands län . . .	928	213	144	122	138	68	—	10	10	1	—	—	66	—	—
17	Göteborgs stad . .	7 038	2 148	2 098	191	118	95	—	—	—	38	4	4	791	100	98
18	Göteb. o. Boh. län	5 088	609	574	190	98	69	1	10	8	3	—	—	85	11	8
19	Älvsborgs län . . .	1 108	236	206	90	64	36	—	—	—	2	—	—	109	19	19
20	Skaraborgs län . .	1 604	627	477	771	525	383	2	—	—	1	—	—	78	27	22
21	Värmlands län . .	3 418	390	354	279	87	59	711	5	5	3	—	—	110	1	1
22	Örebro län	1 865	558	410	243	317	181	88	2	2	1	—	—	340	12	10
23	Västmanlands län	790	445	317	324	321	198	5	1	1	—	—	—	64	15	12
24	Kopparbergs län . .	1 853	310	286	83	23	29	173	51	28	—	—	—	478	19	19
25	Gävleborgs län . .	2 597	361	373	228	34	34	393	101	99	—	—	—	99	5	5
26	Västernorrlands l.	4 860	293	291	53	3	2	414	4	4	1	—	—	48	—	—
27	Jämtlands län . . .	814	163	158	55	33	29	194	28	28	2	—	—	15	—	—
28	Västerbottens län	1 285	85	85	59	1	1	51	—	—	—	—	—	7	1	1
29	Norrbottnens län .	2 587	419	408	37	15	15	104	27	27	—	—	—	463	6	6
	<i>Kvinnl. avdeln.</i>	19 920	19775	11898	899	1930	563	—	—	—	8	—	—	62	38	30
1	Stockholms stad . .	5 934	5 554	3 676	65	—	—	—	—	—	8	—	—	39	27	19
2	Stockholms län . .	542	761	233	25	60	14	—	—	—	—	—	—	1	2	2
3	Uppsala län . . .	339	476	169	38	92	7	—	—	—	—	—	—	2	—	—
4	Södermanlands län	526	600	344	66	151	42	—	—	—	—	—	—	—	1	1
5	Östergötlands län	908	838	532	132	186	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping . . .	143	154	93	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län . .	398	473	213	36	72	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län . .	181	261	140	21	54	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	379	296	192	16	32	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län . . .	164	170	96	9	57	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . . .	571	583	326	35	114	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	549	693	367	93	152	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmö, l.: Malmö	1 831	1 508	1 024	5	42	9	—	—	—	—	—	—	13	—	—
14	Hälsingborg . . .	386	304	205	16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länets i övrigt . .	498	698	320	72	204	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län . . .	208	201	114	18	45	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad . .	2 465	2 075	1 445	3	6	—	—	—	—	—	—	—	7	8	8
18	Göteb. o. Boh. län	325	257	150	15	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län . . .	144	215	92	2	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län . .	498	612	298	61	172	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län . .	317	434	235	37	82	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	592	843	383	47	160	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	517	514	297	33	85	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län . .	387	267	174	15	27	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län . .	420	290	205	13	20	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	121	86	44	1	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . . .	252	263	232	11	30	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	221	239	171	8	18	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottnens län .	156	118	103	3	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaru- industri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedels- industri			Textil- och beklådnads- industri			Läder-, hår- o. gummi- industri			Kemisk- teknisk industri		
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
5 531	127	120	4189	208	150	1108	89	85	1154	45	86	592	46	41	998	70	57	626	8	5
26	—	—	158	56	33	149	8	6	203	13	12	102	15	15	181	37	33	26	3	3
26	1	1	94	15	15	30	3	3	41	4	2	4	—	—	17	2	2	3	—	—
20	—	—	218	—	—	9	—	—	20	—	—	5	—	—	40	—	—	—	—	—
1	—	—	40	3	3	2	—	—	15	—	—	9	—	—	1	—	—	1	—	—
7	—	—	61	36	23	4	1	1	20	—	—	6	1	1	9	—	—	—	—	—
2	—	—	33	14	7	46	2	2	13	—	—	61	2	1	9	—	—	3	—	—
8	1	1	127	15	13	6	1	1	26	1	—	19	3	3	42	—	—	127	—	—
110	—	—	25	3	3	4	—	—	4	—	—	1	—	—	7	1	1	—	—	—
135	—	—	208	4	2	6	—	—	63	2	2	15	—	—	7	—	—	20	—	—
2	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
863	13	10	24	—	—	1	—	—	34	1	1	3	—	—	29	—	—	2	—	—
43	12	9	11	1	1	3	1	1	17	2	2	3	1	—	7	—	—	—	—	—
35	—	—	63	4	2	23	—	—	100	1	—	59	2	1	76	7	1	96	3	—
9	—	—	7	1	1	8	2	2	29	—	—	6	—	—	53	1	1	2	—	—
251	40	40	15	3	1	11	—	—	163	7	7	20	1	1	81	6	5	41	1	1
157	—	—	30	—	—	14	10	10	24	—	—	18	1	1	32	2	2	—	—	—
30	—	—	329	8	7	110	6	5	139	—	—	87	9	8	87	6	5	36	1	1
3 422	49	49	45	2	2	12	—	—	56	7	7	90	—	—	41	4	4	63	—	—
6	—	—	26	3	2	47	1	1	12	—	—	25	8	8	16	2	1	83	—	—
42	—	—	65	3	3	2	—	—	26	3	2	6	2	2	19	1	1	114	—	—
151	8	8	210	12	13	56	—	—	25	—	—	17	—	—	25	—	—	—	—	—
25	2	1	37	2	2	11	3	2	18	—	—	7	—	—	165	1	1	2	—	—
8	—	—	32	4	4	2	—	—	13	1	—	3	1	—	3	—	—	—	—	—
13	—	—	145	4	4	33	—	—	5	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
83	1	1	359	4	4	19	1	1	30	1	1	19	—	—	10	—	—	1	—	—
73	—	—	1175	—	—	417	—	—	23	—	—	—	—	—	10	—	—	6	—	—
17	—	—	5	—	—	52	—	—	15	1	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—
16	—	—	289	—	—	24	—	—	2	—	—	4	—	—	3	—	—	—	—	—
1	—	—	356	6	6	7	—	—	17	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—
9	—	—	—	—	—	117	118	98	300	207	150	888	265	208	142	60	52	45	12	12
3	—	—	—	—	—	73	54	49	88	69	59	223	151	100	15	37	33	23	4	4
2	—	—	—	—	—	1	—	—	7	8	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	8	3	6	6	6	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	5	3	1	—	—	19	4	4	1	—	—	1	1	5
—	—	—	—	—	—	—	3	—	12	7	7	20	—	—	2	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	5	2	1	28	—	—	4	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	3	3	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	9	4	1	4	1	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	16	38	36	41	23	14	233	54	39	19	8	5	4	7	7
—	—	—	—	—	—	—	2	2	9	4	2	19	4	4	18	4	4	1	—	—
1	—	—	—	—	—	—	1	1	6	3	2	12	8	1	7	5	4	3	—	—
1	—	—	—	—	—	26	7	5	1	1	1	1	—	—	2	2	2	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	2	2	78	41	40	159	43	31	17	1	1	7	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	9	9	7	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	11	13	6	3	2	2	3	2	2	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	5	—	85	—	—	17	1	1	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	5	3	17	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	40	—	—	11	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetsför- medlings- anstalter	Byggnads- verksamhet			Kraft- o. värmepro- duktion			Sjöfart och fiske			Kontors- arbete			Butiks- och lagerarbete		
	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
<i>Manl. avdeln. . .</i>	5 148	971	880	818	24	24	5 479	1463	1418	998	190	168	2 456	401	889
1 Stockholms stad . .	1 382	264	194	123	2	2	418	138	121	456	123	106	1 155	295	285
2 Stockholms län . .	227	16	15	16	—	—	52	19	15	22	—	—	51	4	4
3 Uppsala län . . .	94	28	28	4	—	—	10	—	—	17	1	1	18	3	3
4 Södermanlands län	19	—	—	2	—	—	61	19	19	6	—	—	8	—	—
5 Östergötlands län	86	19	19	1	—	—	21	12	12	7	2	2	26	1	1
6 Norrköping . . .	150	8	8	7	—	—	64	32	32	18	2	2	55	—	—
7 Jönköpings län . .	67	21	21	9	—	—	5	—	—	19	1	—	18	1	—
8 Kronobergs län . .	106	1	1	3	—	—	2	—	—	2	—	—	3	—	—
9 Kalmar län . . .	109	7	7	6	—	—	441	69	69	11	—	—	33	1	1
10 Gotlands län . . .	2	—	—	1	—	—	58	14	14	2	1	1	2	—	—
11 Blekinge län . . .	76	—	—	5	1	1	217	53	47	7	—	—	27	1	1
12 Kristianstads län	50	25	25	2	—	—	25	9	9	6	—	—	8	—	—
13 Malmö h. l.: Malmö	312	19	17	34	—	—	243	59	56	75	8	7	205	8	8
14 Hälsingborg . . .	88	11	11	2	—	—	596	174	171	16	—	—	36	1	1
15 Länet i övrigt . .	73	26	26	27	15	15	223	91	91	13	1	1	51	7	7
16 Hallands län . . .	141	2	2	3	—	—	62	18	16	11	—	—	42	1	1
17 Göteborgs stad . .	316	84	84	22	1	1	1 928	470	469	202	46	43	479	73	72
18 Göt. o. Boh. län	173	23	23	6	1	1	108	34	33	10	1	1	38	—	—
19 Älvsborgs län . .	173	41	41	4	—	—	19	—	—	8	—	—	26	—	—
20 Skaraborgs län . .	43	3	3	3	—	—	7	—	—	7	—	—	20	2	2
21 Värmlands län . .	499	51	51	5	—	—	43	27	19	20	—	—	24	1	1
22 Örebro län . . .	90	21	20	9	—	—	13	—	—	16	1	1	35	1	1
23 Västmanlands län	39	12	12	4	4	4	29	16	16	2	—	—	4	—	—
24 Kopparbergs län .	79	17	17	1	—	—	3	—	—	4	—	—	6	—	—
25 Gävleborgs län . .	189	32	26	12	—	—	225	48	48	17	2	2	35	—	—
26 Västernorrlands l.	240	9	9	3	—	—	432	117	117	7	—	—	24	—	—
27 Jämtlands län . .	41	17	17	—	—	—	2	—	—	4	—	—	9	1	1
28 Västerbottens län	1	1	1	—	—	—	116	16	16	2	—	—	4	—	—
29 Norrbottens län .	283	213	202	4	—	—	56	28	28	11	1	1	14	—	—
<i>Kvinnl. avdeln. .</i>	—	—	—	—	—	—	219	102	83	353	98	76	870	270	194
1 Stockholms stad . .	—	—	—	—	—	—	109	46	39	166	66	52	336	108	75
2 Stockholms län . .	—	—	—	—	—	—	6	1	1	4	—	—	15	9	2
3 Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	3	2
4 Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	5	3
5 Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	2	1	—	3	2	2	21	1	1
6 Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
7 Jönköpings län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	1
8 Kronobergs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	15	2	2	—	—	—	8	2	2
10 Gotlands län . . .	—	—	—	—	—	—	5	1	1	1	—	—	5	1	—
11 Blekinge län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—
12 Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	2	1
13 Malmö h. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	5	3	3	64	8	6	190	51	45
14 Hälsingborg . . .	—	—	—	—	—	—	12	3	3	2	1	1	15	11	7
15 Länet i övrigt . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	15	7	5
16 Hallands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—
17 Göteborgs stad . .	—	—	—	—	—	—	54	38	27	91	17	12	170	48	36
18 Göt. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	11	5	3
19 Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
20 Skaraborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	4	—	—
21 Värmlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	2	3	2
22 Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	10	4	3
23 Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10	3	3
24 Kopparbergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
25 Gävleborgs län . .	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	8	3	2
26 Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	8	4	4	—	1	1	2	—	—
27 Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1
28 Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29 Norrbottens län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—

Hotell- o. restaurang- rörelse			Land- transport			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung- dom ut. utb.		Reserv- arbete		
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.		
498	28	27	3 388	2 155	1 768	546	46	44	29	21	15	15 088	1762	1722	2 846	2 112	2 101		
246	4	4	1 180	670	496	206	5	5	12	4	4	945	126	126	278	158	158		
15	3	3	189	32	27	17	—	—	8	1	—	494	62	62	22	44	38		
6	1	1	49	30	16	3	—	—	—	—	—	260	72	67	63	347	346		
1	1	1	19	15	15	2	—	—	—	—	—	140	46	46	16	8	8		
7	—	—	64	43	43	7	—	—	3	5	5	284	47	47	45	—	—		
8	—	—	107	31	21	8	—	—	1	—	—	134	4	4	28	—	—		
12	2	2	54	12	9	4	1	1	1	—	—	296	24	24	13	153	153		
1	—	—	9	2	2	—	—	—	—	—	—	374	52	52	6	21	21		
4	—	—	57	10	10	3	1	1	—	—	—	568	16	15	18	67	67		
1	1	1	16	10	9	3	—	—	—	—	—	23	2	2	—	—	—		
6	—	—	75	29	26	51	—	—	5	1	1	661	34	34	13	35	35		
13	3	3	29	10	9	8	—	—	1	—	—	193	68	53	7	4	4		
26	1	—	283	238	136	25	1	1	1	—	—	609	47	47	142	38	38		
10	—	—	78	40	39	22	—	—	—	—	—	226	21	21	54	1	1		
3	—	—	87	61	56	16	—	—	—	—	—	549	130	130	29	204	204		
10	—	—	44	10	8	9	—	—	—	—	—	131	—	—	18	26	26		
30	4	4	484	792	783	76	36	34	2	9	4	1 162	376	376	519	5	5		
4	1	1	93	20	20	5	—	—	—	—	—	563	61	61	80	287	287		
2	—	—	42	4	4	6	—	—	—	—	—	406	60	60	6	34	34		
10	4	4	57	22	20	21	—	—	—	—	—	268	29	29	42	6	6		
3	1	1	76	6	6	4	—	—	—	—	—	1 055	61	61	102	130	130		
2	—	—	62	27	22	8	—	—	—	1	1	636	74	72	51	94	94		
1	—	—	14	15	15	3	—	—	—	—	—	209	40	40	30	15	15		
3	1	1	18	5	5	—	—	—	—	—	—	719	163	146	90	28	25		
4	—	—	64	10	10	10	1	1	—	—	—	741	49	49	110	91	91		
11	1	1	73	4	4	2	—	—	—	—	—	1 665	7	7	190	149	148		
1	—	—	33	7	7	17	—	—	—	—	—	287	20	20	51	55	55		
—	—	—	7	4	4	4	—	—	—	—	—	631	25	25	69	87	87		
—	—	—	70	1	1	15	1	1	—	—	—	854	46	46	254	75	75		
2298	1780	1272	178	534	318	606	359	230	11534	13967	8597	—	10	10	1 452	—	—		
886	493	431	88	299	164	342	87	66	3 081	4 103	2575	—	10	10	394	—	—		
68	32	20	2	2	1	37	21	10	352	619	181	—	—	—	20	—	—		
26	49	21	2	—	—	2	12	1	218	319	138	—	—	—	35	—	—		
32	31	29	4	2	2	1	3	3	359	401	258	—	—	—	50	—	—		
59	58	41	4	11	11	8	13	9	580	558	352	—	—	—	72	—	—		
8	8	4	1	2	1	—	2	—	96	181	84	—	—	—	11	—	—		
37	59	33	—	6	1	8	7	3	251	314	153	—	—	—	10	—	—		
12	26	14	—	—	—	2	—	—	145	179	103	—	—	—	—	—	—		
35	23	18	2	3	3	7	4	3	273	221	148	—	—	—	15	—	—		
9	7	5	6	—	—	13	8	8	112	94	71	—	—	—	—	—	—		
64	64	46	2	9	4	2	2	—	409	393	249	—	—	—	41	—	—		
88	94	55	3	5	1	4	6	4	322	423	246	—	—	—	16	—	—		
139	145	80	5	47	22	18	16	10	967	1 066	748	—	—	—	112	—	—		
54	40	21	4	10	6	3	5	4	190	208	151	—	—	—	43	—	—		
89	45	29	8	7	6	5	6	5	292	418	213	—	—	—	35	—	—		
17	19	11	—	1	—	—	—	—	148	132	89	—	—	—	14	—	—		
259	173	103	27	91	65	95	77	61	1 066	1 525	1056	—	—	—	405	—	—		
44	34	26	—	2	1	7	4	2	186	185	102	—	—	—	49	—	—		
11	15	10	2	2	2	4	9	5	112	174	73	—	—	—	2	—	—		
22	40	28	3	4	2	9	28	8	342	355	209	—	—	—	37	—	—		
25	39	26	—	1	1	3	6	3	236	302	175	—	—	—	8	—	—		
75	43	28	4	10	7	14	22	5	365	597	318	—	—	—	13	—	—		
59	70	47	2	13	11	10	13	10	322	323	198	—	—	—	57	—	—		
56	34	26	1	—	—	5	4	3	255	201	130	—	—	—	—	—	—		
49	36	34	1	6	6	3	6	3	279	218	155	—	—	—	13	—	—		
23	15	7	1	—	—	—	1	—	86	52	31	—	—	—	—	—	—		
57	51	51	1	1	1	1	2	2	177	177	161	—	—	—	—	—	—		
37	34	25	—	—	—	2	1	1	174	182	139	—	—	—	—	—	—		
8	8	8	—	—	—	1	1	1	139	97	91	—	—	—	—	—	—		

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1 9 3 4					1 9 3 5							
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.
<i>Sverige. Arbetslöshet, i % . .</i>	13.8	13.0	14.8	17.1	23.7	22.5	20.2	18.5	16.1	12.1	11.2	19.9	10.1
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	281	286	326	446	446	380	396	351	286	251	239	255	239
<i>Arbetsstillgång (medelgod = 300)</i>	.	3.68	.	.	8.59	.	.	3.51	.	.	3.71	.	.
<i>Sysselsättn.-index (1926-30=100)</i>	.	100.8	.	.	98.8	.	.	99.1	.	.	104.2	.	.
<i>Norge. Arbetslöshet, i % . . .</i>	24.6	23.1	23.7	24.7	27.2	28.8	28.8	27.1	26.9	23.4	20.3	18.1	—
<i>Danmark. Arbetslöshet, i % .</i>	15.5	16.4	18.3	22.3	30.3	29.5	28.8	22.3	18.3	14.4	12.6	12.6	13.7
<i>Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .</i>	75	79	85	104	134	133	130	102	88	69	63	63	68
<i>Finland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	11	12	16	19	19	22	23	22	18	13	6	4	5
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	328	271	285	271	434	354	391	331	306	235	206	204	214
<i>Sysselsättningsindex (1926=100)</i>	.	.	99.0	.	.	96.8	.	.	99.2	.	.	107.2	.
<i>Storbritannien. Arbetslöshet, i %</i>	16.5	16.1	16.4	16.4	16.1	17.7	17.5	16.5	15.7	15.6	15.5	15.4	15.0
<i>Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .</i>	2 195	2 144	2 182	2 185	2 151	2 897	2 358	2 225	2 114	2 114	2 068	2 045	2 022
<i>Sysselsättningsindex (1924=100)</i>	106.9	107.5	107.1	107.2	107.6	105.5	105.8	107.1	108.3	108.5	108.8	—	—
<i>Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	98	110	117	124	128	139	142	138	126	125	180	82	89
<i>Nederländerna Arbetslöshet, i %</i>	31.7	31.3	32.0	33.3	37.9	42.7	40.0	34.1	34.6	34.0	33.6	34.2	—
<i>Arbetslöshetsindex</i>	27.8	27.5	28.2	29.6	33.5	35.7	35.2	32.0	30.2	29.6	28.9	29.4	—
<i>Belgien. Arbetslöshet, i % . .</i>	34.6	34.1	33.9	35.9	39.7	40.3	40.1	37.5	32.6	29.4	27.0	—	—
<i>Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	2 398	2 282	2 268	2 353	2 605	2 974	2 764	2 402	2 233	2 019	1 877	1 754	1 706
<i>Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	1 093	1 055	1 064	1 122	1 300	1 621	1 540	1 242	1 096	992	947	889	866
<i>Sysselsatta löntagare (i miljoner)</i>	15.6	15.6	15.6	15.5	14.9	14.4	14.7	15.3	15.9	16.4	16.5	16.6	16.7
<i>Österrike. Underst. arbetl. (1 000)</i>	248	244	249	275	308	334	335	315	287	256	238	221	209
<i>Schweiz. Arbetslöshet, i % . .</i>	12.8	13.3	13.7	16.0	20.1	23.8	23.6	20.1	16.8	14.6	13.7	—	—
<i>Arbetsstillgång (medelgod = 100)</i>	.	84	.	.	82	.	.	76	.	.	79	.	.
<i>Sysselsättn.-index (1 kv. 1925=100)</i>	.	84	.	.	82	.	.	81	.	.	80	.	.
<i>Frankrike. Underst. arbetl. (1 000)</i>	325	326	340	362	405	468	501	493	459	435	410	384	381
<i>Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)</i>	358	353	382	408	454	527	546	527	492	466	433	416	416
<i>Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	867	887	905	970	962	1 012	956	853	803	755	638	638	—
<i>Estland. Oplac. arbetssökande</i>	838	1 016	1 796	2 927	2 739	3 406	3 721	3 121	2 247	1 358	856	752	592
<i>Sysselsättn.-index (1 jan. 1927=100)</i>	113.4	112.8	111.7	110.9	109.4	111.0	117.4	122.2	124.3	133.9	132.2	—	—
<i>Lettland. Oplac. arbetssökande</i>	949	999	1 796	5 012	7 854	7 604	7 008	6 451	5 975	3 266	1 812	2 077	1 558
<i>Polen. Arbetslöshet, i % . . .</i>	13.8	13.8	14.0	15.9	19.7	22.4	22.8	21.9	20.4	18.1	15.7	—	—
<i>Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %</i>	16.8	16.1	15.5	16.4	19.0	21.0	20.8	19.4	17.6	16.0	14.8	—	—
<i>Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)</i>	572	576	599	669	752	818	833	805	735	666	606	567	556
<i>Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	22	21	20	21	22	22	22	21	21	20	19	19	—
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	311	338	329	333	381	380	375	348	321	380	339	372	—
<i>Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)</i>	13	12	13	14	17	21	22	19	15	12	—	—	—
<i>Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)</i>	11	10	11	12	16	27	30	27	16	13	11	11	—
<i>Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	24	21	23	30	39	36	40	45	40	37	36	35	—
<i>Kanada. Arbetslöshet, i % . .</i>	16.5	16.4	16.2	17.5	18.0	18.0	18.2	16.7	17.0	15.9	15.4	15.1	—
<i>Sysselsättningsindex (1926=100)</i>	98.8	100.0	100.2	98.9	94.4	94.6	96.4	93.4	95.2	97.6	99.5	101.1	102.7
<i>Förenta st. Sysselsättningsindex:</i>													
<i>Bur. of Lab. St. (1923—25=100)</i>	79.8	75.8	78.4	76.8	78.0	78.7	81.2	82.4	82.4	81.1	79.7	—	—
<i>Arbetslöshet, i %</i>	21.6	20.3	20.1	21.1	21.2	21.0	20.0	19.4	18.7	18.3	18.5	19.3	—
<i>Australien. Arbetslöshet, i % .</i>	.	20.4	.	.	18.8	.	.	18.6	.	.	17.8	.	.
<i>Nya Zeeland. Arbetslösa (1000-tal)</i>	51	50	48	46	44	44	43	44	45	47	49	50	—

¹ Reviderade siffror.

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1935.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundvalen av prisuppgifter från 49 ombudsorter har socialstyrelsen verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan kvartalsskiftet juni—juli 1935 och därpå grundade indexberäkningar.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För *livsmedel* insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å *bränsle- och lyseartiklar*. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 722—723) och tabellen över kreaturspriser i vissa större städer (sid. 721) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *oskummad mjölk*, som varit stillastående ända sedan september 1933, har under kvartalets sista månad undergått höjning med 1 öre per liter, från 21 till 22 öre, varemot priset å *separerad mjölk* alltså kvarstår oförändrat i 7 öre. *Smörpriserna* i detaljhandeln ha fallit sedan förra kvartalsskiftet. Medelpriset å mejerismör utgör nu 2.59 kr. mot förut 2.76 kr. och å landssmör 2.47 kr. mot 2.57 kr. per kg. Anledningen härtill är den i juli månad med 15 öre per kg sänkta partinoteringen.

Ostpriserna ha i detaljhandeln visat någon stegringstendens men partinoteringarna ha fallit något sedan närmast föregående kvartalsskifte.

Margarinpriset har för september ställt sig i genomsnitt 2 öre lägre än i juni, vilket emellertid icke beror på någon reell prissänkning utan sammanhänger med att de billigare margarinsorterna efter hand fått väsentligt ökad förbrukning.

Sedan juni månad har detaljhandelspriset å *färska ägg* stigit från 1.42 till 1.89 kr. per tjog. Priset för september månad ligger c:a 9 % högre än för ett år sedan, vilket i första hand synes bero på de statliga stödåtgärderna.

Potatispriserna ha visat något stigande tendens sedan förra kvartalsskiftet. Medelpriset för september utgjorde per 5 liter 46 öre mot 41 öre ett år tidigare. Priset å *gula ärter* har sjunkit med 9 öre sedan förra kvartalsskiftet men ligger ändock för närvarande något över prisnivån för ett år sedan. *Bruna*

bönor ha fortsatt att stiga något i pris och ställa sig denna gång c:a 15 % dyrare än vid samma tid i fjol.

Mjölpriserna i detaljhandeln ha icke undergått några förändringar sedan föregående kvartal. En jämförelse med prisnivån ett år tidigare ger vid handen, att vetemjöl stigit med 3 öre samt rågsikt och sammatet rågmjöl med 1 öre per kg. Partipriserna å mjöl från kvarnarna ha under samma tid stigit med 2.25 kr. per 100 kg för vetemjöl, 1 kr. för rågsikt och 0.50 kr. för sammatet rågmjöl. *Brödpriserna* utvisa i genomsnitt en mindre stegringstendens sedan föregående kvartal.

De under den gångna kvartalsperioden ävensom sedan juni månad förra året inträffade prisfluktuationerna å *slaktdjur* samt å *kött* och *fläsk* framgå av följande sammanställning:

Genomsnittlig prisförändring i %	Juni 1935—sept. 1935				Sept. 1934—sept. 1935			
	Nöt-kreatur	Kal-var	Får	Svin	Nöt-kreatur	Kal-var	Får	Svin
Slaktdjur, levande vikt	+14.7	-1.7	-9.1	-4.8	+22.9	+17.4	+7.1	+37.5
Kött: partihandelspris	+19.8	+0.9	-11.7	+2.0	+25.0	+12.2	+9.7	+46.4
detaljhandelspris	+8.0	+4.2	+0.5	+7.2	+15.4	+10.9	+8.1	+27.8

Priserna på *slaktdjur* visa under det nu gångna kvartalet uppgång för nöt-kreatur men nedgång för kalvar, får och svin. Partinoteringarna å *kött* utvisa samtidigt uppgång för nötkött och kalvkött samt å *fläsk* men nedgång för får-kött. Vid en jämförelse med motsvarande tidpunkt i fjol kan konstateras, att prisnivån genomgående stigit. Synnerligen kraftig har prisstegringen varit å svin och fläsk.

Beträffande *färs* *fisk* ha prisstegringar ägt rum sedan förra kvartalsskiftet. Priset å *salt sill* har stigit med icke mindre än 20 öre per kg sedan i juni och 26 öre sedan i september i fjol. Orsaken härtill är det i år mindre givande sillfisket.

Kaffenoteringarna förete något fallande tendens. Medelpriset å rostad santosblandning utgjorde i september 2.87 kr. per kg mot 2.88 kr. i juni och 3.04 kr. för ett år sedan.

De noterade olika slagen av *frukt* och *grönsaker* ha säsongmässigt undergått en del förskjutningar i huvudsakligen nedåtgående riktning sedan föregående kvartalsskifte. Äpplen ha sålunda sjunkit i pris med 41 öre per kg. För apelsiner, katrinplommon och vitkål ha noterats endast mindre sänknin-gar under det att bananpriset är oförändrat.

Indextalet för *bränsle* och *lyse* steg denna gång med 1 enhet, nämligen från 137 till 138, till följd av något höjda vedpriser.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från och med 1931 till och med september 1935, meddelas i tabellen å sid. 717 en serie »vägda» indextal, vilka utarbetats med användande av samma kvantitetstal för de särskilda varuslagen som vid uträknandet av levnadskostnadsindex. Beträffande prisutvecklingen för tiden före 1931 hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 72 samt efterföljande

serie av indextal för livsmedel, bränsle och lyse, som beräknats på liknande sätt som indextalen för samtliga levnadskostnader.

Juli	Årsmedeltal									1934				1935			
	1914	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	sept.
Indextal	100	153	154	150	140	131	127	123	124	122	124	126	126	127	128	132	132

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1931—september 1935.
Indextal (1931 = 100).

Å r	Mejeri- prod. o. ägg (7 va- ruslag)	Mjöl (3 va- ruslag)	Bröd (8 va- ruslag)	Kött (8 va- ruslag)	Fisk (7 va- ruslag)	Rot- saker, frukt o. grönsaker (6 va- ruslag)	Specie- rier (7 varuslag)	Malt- dryc- ker o. tobak (3 va- ruslag)	Samt- liga livs- medel	Bräns- le o. lyse (9 va- ruslag)	Livs- medel, bräns- le och lyse ¹
1931	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1932	93	93	99	90	87	106	109	101	97	95	97
1933	92	92	97	85	84	89	108	104	93	90	93
1934	98	90	95	85	85	87	109	105	95	89	94
1934 3:e kv. . .	98	91	94	88	87	89	109	105	96	89	95
4:e kv. . . .	99	91	94	90	85	87	110	105	96	89	96
1935 1:a kv. . .	98	94	94	92	85	91	110	104	97	90	96
2:a kv. . . .	99	97	95	97	83	98	106	104	98	90	97
3:e kv. . . .	101	97	95	108	92	102	106	104	101	90	100
1935 juni . . .	100	97	95	102	85	102	106	104	100	90	99
juli	100	97	95	107	88	108	106	104	101	90	100
augusti . . .	101	97	95	108	89	104	106	104	102	90	100
september . .	101	97	95	109	98	94	105	104	101	90	100

Jämför man indextalen för de olika varugrupperna under tredje kvartalet med 1931 års prisnivå, befinnes det, att bränsle och lyse sjunkit med 10 enheter, bröd med 5, mjöl med 3 och fisk med 8 enheter. Kött, specier, malt-drycker, rotsaker och frukt samt mejeriprodukter visa däremot uppgång. Kött har stigit med 8, specier med 6 och maltdrycker med 4 enheter.

Bostad. Hyresindexen kvarstår vid detta beräkningstillfälle vid 198, enär uppgifter om de förskjutningar i den allmänna hyresnivån, som möjligen inträffat vid övergången till nu påbörjade nya hyresår, ännu icke äro tillgängliga.

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 15 i kvar-talets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, sid. 549 och årg. 1922, sid. 155 samt årg. 1932, sid. 321.

Den nu slutförda undersökningen visar, att detaljprisnivån varit oförändrad sedan förra kvartalsskiftet. Det särskilda indextalet kvarstår alltså vid 167.

¹ Beträffande grupperingen av de olika varuslagen hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 326. Livsmedelsposten har kompletterats på sätt som angivits i samma årg. sid. 320.

Skatter. Omräkning av skatteposten äger årligen rum den 1 april och 1 oktober (se härom Soc. Medd. årg. 1922, sid. 947). Resultatet av nu företagna omräkning har blivit en höjning av skatteindexen från 178 till 179. Vid beräkningarna har visserligen hänsyn tagits till en mindre genomsnittlig nedgång av landstingsskatterna, men dessa sänkningar ha mer än motvägts därav, att man vid detta beräkningstillfälle kunnat taga hänsyn till den minskning av statsbidragen till skattetyngda kommuner bland styrelsens ombudsorter, som i år ägt rum.

Övriga utgifter. Beräkningarna grunda sig på dels priser omkring den 15 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån undergått någon sänkning sedan förra kvartalet. Indexalet sjönk nämligen från 174 till 173. Anledningen härtill var något lägre priser å inventarier, samt de ändrade bestämmelserna angående returbiljetters giltighetstid och därav föranledd ökning av dessa biljetters användning.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de ovan angivna indexalen, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade lev-

Indextal för levnadskostnader och partipriser i Sverige.

(1914=100)	Socialstyrelsens index för		Kommerskollegii partiprisindex											Sv. finansidn. partiprisindex
	samt. levnads- kost- nader	livs- medel, bränsle, lyse	Samt- liga varor	Rå- va- ror	Halv- fabrikat	Helfabrikat	Pro- duk- tions- förm.	Kon- sum- tions- varor	Vege- tabi- liska livsm.	Ani- ma- liska livsm.	Bräns- le	Tex- til- va- ror	Lä- der- va- ror	
juni/juli 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
„ 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
„ 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
„ 1926	172	157	150	140	150	155	138	160	146	144	118	189	120	143
„ 1927	169	151	146	138	151	148	137	153	151	128	117	176	119	140
„ 1928	173	157	151	146	155	150	143	157	148	140	111	185	146	149
„ 1929	169	149	139	134	139	142	133	144	125	137	120	175	128	132
„ 1930	164	140	123	116	128	123	121	124	108	122	112	140	114	113
„ 1931	158	130	110	107	115	109	109	111	104	106	101	119	98	105
„ 1932	156	127	108	109	107	108	104	111	107	99	96	119	86	100
„ 1933	153	122	106	107	104	107	105	108	105	93	97	119	91	102
„ 1934	155	125	114	111	113	115	111	116	106	109	98	133	94	107
sept./okt. 1934	155	126	114	109	114	116	110	117	102	115	99	134	94	107
dec./jan. 1935	155	126	115	113	115	116	111	118	104	118	101	132	96	107
mars/apr. „	155	127	115	111	118	116	112	118	106	118	98	129	96	108
apr./maj „	•	127	115	111	119	115	112	117	105	118	97	129	97	109
maj/juni „	•	128	115	111	119	115	113	117	105	119	97	130	98	111
juni/juli „	156	130	116	118	119	115	114	117	106	122	99	130	99	112
juli/avg. „	•	132	116	113	120	115	113	117	106	121	98	131	99	112
avg./sept. „	•	132	115	110	120	115	112	118	102	123	98	131	99	110
sept./okt. „	157	132	115	111	120	114	113	116	101	124	98	128	102	•

Socialstyrelsens levnadskostnadsindex 1914—1935.

		Levnadskostnadsindex 1914 = 100	1931 = 100							Levnadskostnadsindex 1914 = 100	Juli 1914 = 100				
		Summa utg.	Övriga utg.	Skatter	Beklädnad	Bränsle och lyse	Bostad			Summa utg.	Övriga utg.	Skatter	Beklädnad	Bränsle och lyse	Bostad
1914	juli	100	100	100	100	100	100	1924	1 juli	155	178	182	192	173	183
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	1924	1 okt.	164	178	180	191	170	183
1917	maj	174	108	190	170	109	130	1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183
	sept.	180	112	240	210	109	150	1925	1 april	171	186	179	192	162	182
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	1925	1 juli	168	186	177	191	162	181
	1 april	229	112	280	270	114	185	1925	1 okt.	167	186	172	190	168	180
	1 juli	258	112	286	285	114	195	1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	1926	1 april	158	188	170	188	185	179
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	1926	1 juli	156	188	168	187	185	180
	1 april	327	120	387	320	160	215	1926	1 okt.	156	188	166	184	183	180
	1 juli	318	120	326	310	160	210	1927	1 jan.	155	188	186	182	183	179
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	1927	1 april	149	198	180	181	184	179
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	1927	1 juli	148	198	176	180	184	179
	1 april	287	130	333	370	290	230	1927	1 okt.	154	198	171	181	184	180
	1 juli	287	130	372	390	290	235	1928	1 jan.	152	198	168	182	184	179
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	1928	1 april	152	199	166	184	183	179
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	1928	1 juli	156	199	164	185	183	179
	1 april	247	155	316	295	872	235	1928	1 okt.	154	199	162	186	184	179
	1 juli	231	155	264	270	372	225	1929	1 jan.	150	199	159	186	184	179
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	1929	1 april	151	200	165	185	187	178
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	1929	1 juli	148	200	161	184	187	178
	1 april	184	163	196	225	264	200	1929	1 okt.	150	200	160	183	183	178
	1 juli	178	163	188	210	264	195	1930	1 jan.	145	200	160	183	183	178
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	1930	1 april	140	205	160	181	176	178
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	1930	1 juli	138	205	159	180	176	178
	1 april	164	163	188	199	211	188	1930	1 okt.	137	205	156	178	176	176
	1 juli	158	163	185	196	211	188	1931	1 jan.	132	205	155	177	176	177
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	1931	1 april	130	206	155	175	173	177
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	1931	1 juli	127	206	153	173	173	176
	1 april	160	178	183	192	173	185	1931	1 okt.	128	206	150	170	173	175
								1932	1 jan.	127	206	149	169	173	175
1931 = 100								Juli 1914 = 100							
1932	1 april	97	100	97	97	99	100	1932	1 april	125	206	149	168	172	177
	1 juli	96	100	95	97	99	101	1932	1 juli	124	206	146	168	172	177
	1 okt.	97	100	94	96	98	100	1932	1 okt.	125	206	144	167	171	177
1933	1 jan.	95	100	92	95	98	100	1933	1 jan.	123	206	142	166	171	176
	1 april	92	98	91	94	108	99	1933	1 april	119	202	139	163	187	175
	1 juli	93	98	90	93	108	99	1933	1 juli	120	202	138	162	187	175
	1 okt.	95	98	89	94	109	99	1933	1 okt.	123	202	136	163	189	175
1934	1 jan.	93	98	88	94	109	99	1934	1 jan.	120	202	136	164	189	174
	1 april	93	98	89	95	110	99	1934	1 april	120	202	136	165	191	174
	1 juli	95	98	88	95	110	99	1934	1 juli	123	201	136	166	191	174
	1 okt.	96	98	89	96	109	99	1934	1 okt.	125	201	136	167	189	174
1935	1 jan.	96	98	89	97	109	99	1935	1 jan.	124	201	137	168	189	174
	1 april	97	96	90	96	103	98	1935	1 april	126	198	137	167	178	174
	1 juli	100	96	90	96	103	98	1935	1 juli	129	198	137	167	178	174
	1 okt.	101	96	90	96	103	98	1935	1 okt.	131	198	138	167	179	173

nadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter» samt åsyftar närmast att belysa förhållandena inom städer och stadsliknande samhällen.

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar avser prisläget omkring den 1 oktober 1935 och hänför sig närmast till förhållandena inom arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. och 1931 av omkring 3 500 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräkandet av denna indexserie hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 318.

Resultatet av indexräkningen redovisas i tabellen å föregående sida.

Utgår man till en början från medelprisnivån år 1931 = 100, finner man att jämförelsetalet stigit sedan förra kvartalsskiftet från 98 till 99. Anknytes vidare denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, befinnes likaledes, att indextalet vid senaste kvartalsskifte stigit med en enhet från 156 till 157. Av de i beräkningarna ingående sex huvudposterna ha denna gång, som förut nämnts, livsmedelsposten stigit med 2 enheter sedan förra kvartalet, huvudsakligen till följd av prisstegringar å mjölk, fläsk, kött och potatis. Posterna bränsle och lyse samt skatter stego även med 1 enhet, under det att posten »övriga utgifter» föll 1 enhet. Hyres- och beklädnadsposterna kvarstå oförändrade.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	juli 1935			augusti 1935				september 1935			
	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28
<i>Rörlig basperiod:</i> } (föreg. vecka = 100)	100·11	99·98	99·88	99·96	99·88	100·01	100·00	99·44	99·97	99·68	100·05
<i>Fast basperiod:</i> } (sept. 1931 = 100)	101·8	101·2	101·1	101·1	100·9	100·9	100·9	100·8	100·8	100·8	100·8

Kreaturs- och köttpriser för Stockholm, Linköping, Norrköping,
Malmö och Göteborg 1913 samt 1931—september 1935.

Kreaturspriser ¹ (öre per kg levande vikt).	1913	1931	1932	1933	1934	Sept. 1934	April 1935	Maj 1935	Juni 1935	Juli 1935	Aug. 1935	Sept. 1935
Kor:												
Extra prima	61	55	48	40	51	54	58	59	58	66	68	69
Kl. 1	55	48	38	35	46	50	53	54	53	60	61	62
2	50	41	32	29	39	44	45	46	44	52	54	54
3	41	31	23	21	30	34	35	36	35	42	43	43
Kvigor (o. stutar):												
Extra prima	66	62	51	47	57	61	64	65	64	71	74	74
Kl. 1	60	56	45	42	52	56	58	60	60	67	68	68
2	50	46	37	34	43	47	48	48	47	54	56	57
Tjurar:												
Extra prima	65	54	41	38	52	56	59	60	61	68	70	70
Kl. 1	62	51	36	35	48	53	56	56	57	64	66	67
2	58	48	34	32	45	50	53	53	53	60	62	63
3	50	45	31	28	40	45	46	47	47	53	55	56
Oxar:												
Extra prima	68	55	43	40	50	53	57	58	58	65	67	68
Kl. 1	57	50	39	36	46	49	53	54	54	61	63	63
2	48	38	29	26	36	39	40	41	39	46	48	48
Kalvar:												
Sötmjölks-	70	73	63	58	67	66	74	77	75	73	77	76
Skummjölks-	57	52	42	39	47	46	54	56	54	52	56	55
Får:												
Yngre	58	66	61	54	53	50	63	66	64	65	59	57
Äldre, feta	53	41	35	33	35	34	42	45	43	43	38	38
Svin:												
Slakterisvin	82	59	61	59	56	64	73	77	92	84	84	88
Rena, större	81	54	57	56	54	62	72	76	91	84	83	87
Suggor	68	34	35	34	31	37	49	51	57	56	58	63
Köttpriser² (öre per kg hel kropp).												
Ox-, krig- och kokött:												
Kl. 1	.	99	80	74	91	97	102	104	102	114	117	117
2	.	82	64	59	77	85	86	90	87	100	103	103
3	.	64	44	41	60	69	72	75	71	85	88	86
Tjurkött:												
Kl. 1	.	91	68	64	83	91	96	97	95	111	113	114
2	.	83	57	53	72	80	84	86	85	99	101	103
Gödkalkkött:												
Sötmjölkskalvar Kl. 1	.	126	109	102	115	112	123	126	123	119	124	122
2	.	112	97	85	100	98	113	115	112	108	114	113
Skummjölkskalv. 1	.	94	74	68	84	83	93	96	93	90	94	94
Lamm	.	133	140	133	138	132	—	—	—	—	—	—
Får: fullt feta	.	128	117	107	110	103	129	134	128	125	116	118
Svin (slakteriffäsk):												
Kl. 1 (50—75 kg)	.	85	86	84	80	90	100	106	125	115	114	121
2 (75—100 »)	.	79	83	80	76	86	99	104	124	114	113	118
Suggor, feta	.	48	51	50	46	55	69	72	79	78	81	88
mindre feta	.	42	42	40	36	43	58	61	67	67	70	73

¹ För 1913 föreligga inga uppgifter från Linköping och Norrköping. För vissa varuslag saknas uppgifter tillfälligtvis eller under längre perioder för en eller flera av orterna. — ² Fr. o. m. april 1935 saknas noteringar för Stockholm.

Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1920	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1 Mjolk: oskummad	l	14	15	44	22	21	22	22	21	8	20	20	21
2 separerad	»	6	6	19	8	8	8	8	8	8	7	7	7
3 Smör: bordera- (mejeri-)	kg	298	290	657	837	839	851	839	884	255	235	244	276
4 mat- (lands-)	»	213	218	651	811	806	822	805	865	240	220	224	253
5 Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	164	162	524	248	236	237	231	195	190	175	147	170
6 halvfet,	»	121	119	874	174	171	172	167	144	141	131	109	125
7 Margarin, växt-, ej smörblandat	»	185	144	876	166	148	140	183	188	129	125	127	141
8 Ägg, svenska, färsk	tjog	159	171	578	247	232	241	241	211	193	170	161	168
9 Potatis: gammal	5 l	28	30	60	45	51	64	47	42	44	44	36	36
10 »	hl	»	»	963	672	783	1061	734	640	679	677	519	519
11 färsk, svensk	5 l	46	80	191	107	158	143	104	82	124	78	77	62
12 Gula ärter, svenska	kg	81	85	69	48	57	62	54	36	32	31	33	42
13 Bruna bönor, holländska	»	48	49	180	58	58	84	87	52	43	47	48	58
14 Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmal.	»	81	83	91	48	48	45	43	41	39	36	36	35
15 råg-, samm.el. toppat, svenskt	»	22	23	56	28	31	32	29	25	24	24	24	23
16 rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	29	78	88	43	43	39	35	35	33	32	31
17 Gryn: havre-, ängpreparerade	»	36	42	101	46	47	51	46	38	36	39	32	34
18 ris-, burma-el.svenska prima	»	41	41	176	53	53	54	54	52	46	43	42	41
19 Rågbröd: hårt/grovt spisbröd	»	41	43	111	72	78	75	71	66	64	62	61	59
20 » knäckebröd	»	»	»	139	98	95	97	95	89	88	87	85	84
21 sötlimpa eller siktbröd	»	38	40	105	66	65	65	64	62	61	60	58	58
22 grovbröd (grov hällkaka, ankarst.)	»	30	31	71	48	48	48	48	46	46	47	46	45
23 Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	254	156	154	153	150	145	141	138	136	134
24 mjukt matbröd, /bakat med vatten	»	43	46	128	79	77	77	76	75	75	74	72	71
25 billigaste sort. » » mjölk	»	60	61	145	94	94	94	93	90	89	88	86	84
26 mjukt kaffebröd, billigaste sort.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	101	100	98
27 Nötkött, färskt: stek	»	122	116	398	210	197	190	189	189	181	163	148	156
28 » soppkött	»	100	95	323	174	164	158	156	155	150	131	114	121
29 Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	493	253	240	238	239	238	225	206	188	198
30 » spädkalv	»	72	70	274	152	144	140	144	145	138	126	114	117
31 Färskött, färskt, stek	»	133	130	431	238	225	225	230	231	218	201	187	192
32 Malet nötkött (köttfärs)	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	159	142	147
33 Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	449	238	191	205	226	210	147	141	142	136
34 salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	470	248	199	210	232	217	153	147	148	141
35 » amerikanskt (ryggfläsk) ¹	»	»	»	364	243	223	213	228	227	195	177	174	158
36 Fisk, färsk: abborre	»	75	76	191	129	124	122	127	127	121	115	109	107
37 » gädda	»	108	110	312	191	185	179	191	190	182	171	157	152
38 » sill	»	34	35	102	75	67	66	68	70	68	63	61	62
39 » strömming	»	38	39	103	75	69	66	67	67	68	62	59	57
40 » torsk	»	55	57	139	97	95	92	100	100	97	92	89	87
41 » rödspotta (spätta)	»	79	81	219	154	151	152	157	155	154	150	148	143
42 » kolja	»	»	»	152	116	118	117	126	124	124	122	116	113
43 Salt sill, prima islande	»	45	45	120	66	66	57	61	68	56	38	40	49
44 Kabeljo av långa med fenor o.stjärt	»	56	58	156	105	96	95	96	96	85	73	68	68
45 Kaffe, rostat, santosblandning	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	322	313	301
46 Socker, bit-	»	67	65	168	71	72	64	54	45	42	47	47	46
47 Salt, matsalt	»	»	10	81	19	19	18	17	17	16	16	16	16
48 Äpplen, ät-	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	127	105	97
49 Apelsiner, medelstora	dussin	»	»	»	»	»	»	»	»	»	138	115	111
50 Bananer, prima	kg	»	»	»	»	»	»	»	»	»	164	166	161
51 Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	108	107	106
52 Vitkål, svensk	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	90	23	24
53 Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	»	»	»	»	»	»	»	»	»	22	24	24
54 Svagdricka	l	6	6	16	15	15	15	15	16	16	16	16	16
55 Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	»	»	»	»	»	»	»	»	»	86	35	35
56 Fotogen, Water White	l	20	21	60	31	31	29	29	29	24	23	24	22
57 Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	»	»	»	»	»	»	»	»	»	17	17	17
58 Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	740	2895	1310	1330	1300	1260	1220	1165	1070	945	920
59 » barr-,	»	575	595	2310	995	1010	980	945	920	890	820	725	715
60 Kol: antracit- (>valnöt-), hemkört	hl	401	411	2069	787	794	713	703	688	651	633	620	613
61 » hushålls- (fyrröl), prima, »	»	234	242	1664	404	383	331	340	323	300	292	288	287
62 Koks: ca 20-40 mm, hemkörd	100kg	»	»	»	»	»	»	»	»	»	445	434	437
63 » ca 40-60 el. 60-80 mm, »	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	427	419	421

¹ Uppgifterna avse sidfläsk t. o. m. januari 1935.

Sept. 1934	Okt. 1934	Nov. 1934	Dec. 1934	Jan. 1935	Febr. 1935	Mars 1935	April 1935	Maj 1935	Juni 1935	Juli 1935	Aug. 1935	Sept. 1935	Höjn. eller sänkn. i %		
													sept. 1913— sept. 1935	sept. 1934— sept. 1935	
21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	22	+ 57.1	+ 4.8	1
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	+ 16.7	0.0	2
276	276	276	277	277	276	275	275	275	276	265	259	259	+ 9.8	— 6.2	3
254	254	255	258	258	256	256	255	256	257	250	246	247	+ 14.4	— 2.8	4
172	172	172	171	172	173	173	174	174	174	175	174	176	+ 6.7	+ 2.8	5
128	128	128	128	127	124	125	127	127	127	128	127	128	+ 4.1	0.0	6
146	146	146	146	146	146	142	135	133	133	133	133	131	— 5.1	— 10.3	7
174	219	271	238	185	187	175	126	127	142	149	185	189	+ 22.7	+ 8.6	8
41	39	38	38	38	40	40	41	42	45	44	42	46	+ 70.4	+ 12.2	9
604	568	558	561	565	585	609	620	635	675	705	591	693	.	+ 14.7	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124	59	—	—	—	11
42	45	47	48	49	51	52	52	52	52	52	51	43	+ 38.7	+ 2.4	12
54	57	58	58	59	59	60	60	60	61	61	61	62	+ 31.9	+ 14.8	13
35	35	36	36	36	37	37	38	38	38	38	38	38	+ 22.6	+ 8.6	14
23	23	23	23	24	24	24	24	24	24	25	25	24	+ 9.1	+ 4.8	15
32	31	31	32	32	32	32	33	33	33	33	33	33	+ 22.2	+ 3.1	16
35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	— 2.8	0.0	17
42	42	42	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	— 2.4	— 4.8	18
59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	59	+ 43.9	0.0	19
83	83	83	83	82	82	82	82	82	82	82	82	82	.	— 1.2	20
57	57	57	57	58	58	57	57	58	58	58	58	58	+ 52.6	+ 1.8	21
45	45	45	45	45	45	44	44	45	45	45	45	45	+ 50.0	0.0	22
133	133	133	132	133	133	132	132	131	131	132	132	132	+ 76.0	— 0.8	23
71	71	71	71	71	71	71	71	72	72	72	73	78	+ 69.8	+ 2.8	24
84	84	85	84	84	84	85	85	85	84	85	85	85	+ 41.7	+ 1.2	25
96	98	97	97	97	96	96	96	97	97	97	98	97	.	— 1.0	26
166	165	164	163	164	165	166	168	172	177	184	188	190	+ 50.8	+ 14.5	27
130	131	130	130	130	131	132	134	137	139	144	147	151	+ 45.2	+ 16.2	28
202	200	198	200	207	208	207	209	214	218	222	224	224	+ 68.4	+ 10.9	29
120	120	120	122	122	122	121	122	123	126	128	131	133	+ 79.7	+ 10.8	30
197	189	184	185	190	191	193	201	205	212	219	219	213	+ 59.0	+ 8.1	31
156	156	155	154	153	155	155	157	161	167	178	184	187	.	+ 19.9	32
151	148	146	146	151	156	154	156	160	180	192	189	198	+ 39.9	+ 27.8	33
156	151	150	150	156	159	157	161	164	185	198	193	197	+ 36.8	+ 26.3	34
156	159	161	160	161	161	161	161	162	163	165	167	169	.	+ 8.8	35
105	109	109	112	111	116	117	112	98	97	103	108	112	+ 49.3	+ 6.7	36
153	152	150	150	156	155	156	140	132	141	153	158	158	+ 43.6	+ 3.3	37
65	62	63	62	59	55	56	56	60	63	67	66	69	+ 76.9	+ 6.2	38
57	60	59	54	55	55	57	58	53	56	58	58	63	+ 61.5	+ 10.5	39
89	89	89	87	89	88	87	87	86	87	90	89	94	+ 70.9	+ 5.6	40
140	142	142	141	146	147	146	139	136	140	145	144	148	+ 85.0	+ 5.7	41
110	114	113	113	118	117	118	115	112	115	116	114	117	.	+ 6.4	42
46	46	47	47	48	49	50	51	51	52	52	56	72	+ 60.0	+ 56.5	43
63	62	62	62	61	62	62	63	63	64	64	64	66	+ 22.2	+ 4.8	44
304	303	303	302	302	301	297	292	290	288	287	287	287	.	— 5.6	45
46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	— 31.3	0.0	46
16	16	16	16	16	15	16	15	15	15	15	15	16	.	0.0	47
65	67	79	92	102	104	104	103	108	111	133	131	70	.	+ 7.7	48
122	144	140	100	87	89	102	107	116	123	143	138	121	.	— 0.8	49
154	154	154	154	154	167	168	169	169	169	169	169	169	.	+ 9.7	50
106	106	106	104	103	103	103	102	102	102	103	102	101	.	— 4.7	51
21	19	20	20	20	21	21	22	25	26	30	28	24	.	+ 14.3	52
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	.	0.0	53
16	16	16	16	16	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150.0	— 6.8	54
35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	.	0.0	55
21	21	21	21	21	20	20	20	20	20	20	20	20	— 4.8	— 4.8	56
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	.	0.0	57
915	915	925	925	925	935	940	940	945	945	945	940	950	+ 31.9	+ 3.8	58
710	710	715	715	720	730	735	725	725	725	730	725	730	+ 27.0	+ 2.8	59
620	620	621	621	618	617	617	617	616	614	613	612	608	+ 52.0	— 1.9	60
291	291	291	291	290	292	292	292	291	292	291	291	289	+ 24.0	— 0.7	61
451	452	454	455	454	453	454	455	455	456	454	450	447	.	— 0.9	62
437	436	439	440	439	435	435	436	436	437	436	434	432	.	— 1.1	63

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm	Södertälje	Uppsala	Nyköping	Ekstuna	Linköping	Norrköping	Motala	Jönköping
1	Mjöl: oskummad	l	24	23	23	20	21	20	21	19	20
2	separerad	»	9	7	9	7	6	8	8	7	8
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	255	255	255	255	255	255	255	255	254
4	mat- (lands-)	»	234	248	249	249	250	241	240	245	240
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	172	179	174	185	183	190	191	175	173
6	halvfet, »	»	183	140	134	137	131	134	140	133	125
7	Margarin, växt-, ej smörblandad	»	130	130	129	137	130	130	130	140	130
8	Ägg, svenska, färska	tjog	205	198	180	168	179	171	186	169	186
9	Potatis: gammal	5 l	47	52	50	48	53	52	45	56	52
10	»	hl	747	714	733	714	800	665	795	750	—
11	färsk, svensk	5 l	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gula ärtor, svenska	kg	33	36	35	38	36	42	35	31	40
13	Bruna bönor, holländska	»	57	59	59	64	61	64	61	60	69
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	37	38	38	38	39	37	36	36	37
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	24	22	25	25	25	25	26	25
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	32	32	31	33	32	32	30	31	32
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	34	35	34	35	34	35	35	34	37
18	ris-, burma-el. svenska prima	»	42	43	40	40	40	45	48	36	40
19	Rågröd: hårt (grovt spisbröd)	»	59	57	57	56	54	61	58	63	57
20	» knäckebröd	»	88	85	79	71	77	92	80	84	88
21	sötlimpa eller siktbröd	»	63	66	69	64	66	62	56	49	57
22	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	51	39	48	46	42	50	44	48	44
23	Vetebröd: skorper, ordinära	»	150	105	143	136	141	131	121	134	129
24	mjukt matbröd, (bakat med vatten	»	66	65	82	75	62	74	71	60	72
25	billigaste sort, » mjölk	»	112	94	85	84	94	95	96	79	85
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	114	87	90	107	94	88	99	87	89
27	Nötkött, färskt: stek	»	205	196	198	186	200	175	190	178	191
28	» soppkött	»	148	151	125	150	169	154	157	164	163
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	211	216	247	227	240	229	242	215	218
30	» spädkalv	»	—	127	114	—	—	—	—	122	122
31	Färskött, färskt, stek	»	202	217	248	256	240	237	226	212	216
32	Malet nötkött (köttfärs)	»	212	200	195	178	200	169	195	171	199
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	221	215	199	197	196	187	220	171	196
34	» salt, svenskt (sidfläsk)	»	221	223	196	197	190	196	220	178	192
35	» amerikanskt (ryggfläsk)	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fisk, färsk: abborre	»	138	122	124	90	124	128	111	108	128
37	» gädda	»	177	163	183	149	177	162	158	167	177
38	» sill	»	74	75	—	70	77	66	70	70	71
39	» strömming	»	71	66	78	59	70	65	60	65	73
40	» torsk	»	137	128	144	143	107	130	106	—	—
41	» rödspotta (spätta)	»	156	150	151	166	164	148	163	140	159
42	» kolja	»	135	129	146	129	138	132	125	107	110
43	Salt sill, prima islands-	»	78	71	73	75	70	75	79	65	79
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	61	60	68	75	53	72	66	61	70
45	Kaffo, rostat, santosblandning	»	330	302	290	303	275	305	303	290	279
46	Socker, bit-	»	43	44	45	44	44	45	45	44	46
47	Salt, matsalt	»	17	15	15	15	14	15	15	15	15
48	Äpplen, ät-	»	77	51	76	57	100	51	78	85	48
49	Äpelsiner, medelstora	dussin	85	115	108	122	138	93	159	—	129
50	Bananer, prima	kg	160	160	160	170	170	165	160	165	170
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	101	96	105	107	106	99	108	98	108
52	Vitkål, svensk	»	23	25	19	23	27	25	18	21	20
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	22	23	25	22	22	27	25	22	22
54	Svagdricka	l	25	17	18	15	15	20	25	15	15
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	25	35	23	38	30	34	36	33	39
56	Fotogen, Water White	l	20	20	18	18	18	19	18	19	20
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	10	20	15	19	20	16	15	—	19
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1060	1000	985	800	950	815	900	870	865
59	» barr-, »	»	735	650	665	600	700	550	750	615	655
60	Kol: antracit- (valnöt-), hemkörd	hl	625	640	640	650	585	593	550	543	544
61	» hushålls- (fyckol), prima, »	»	280	325	308	300	260	318	275	275	325
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	453	467	503	529	441	495	453	460	416
63	» c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	398	442	474	524	455	447	430	467	420

Varnamo	Vaxjö	Kalmar	Västervik	Vibby	Karlensborg	Kristianstad	Malmö	Lund	Landskrona	Helsingborg	Ystad	Halmstad	Varberg	Göteborg	Lysekil	
18	16	22	18	22	22	22	21	21	21	20	20	20	20	23	20	1
5	8	8	5	5	7	6	7	7	6	6	5	8	7	10	5	2
245	245	255	245	250	243	245	250	250	246	250	245	253	262	260	263	3
229	239	237	235	239	244	235	—	—	—	—	—	231	242	249	245	4
185	187	189	180	198	194	164	172	155	170	157	170	181	167	174	158	5
180	—	—	120	150	140	—	100	106	—	—	130	130	120	119	—	6
130	130	129	128	130	130	130	129	130	130	130	130	130	148	129	130	7
169	161	169	164	172	168	163	187	176	172	177	168	175	177	200	168	8
40	50	46	42	44	37	38	40	42	50	40	40	38	50	43	53	9
680	650	700	—	429	690	483	—	567	—	591	508	592	783	643	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
47	45	44	33	49	39	50	45	44	56	45	50	43	42	37	40	12
62	65	60	65	65	60	53	65	60	64	75	70	58	61	60	65	13
36	39	36	37	40	39	36	37	38	40	38	38	37	37	38	38	14
23	26	22	22	23	25	22	26	25	24	24	23	23	23	24	24	15
31	35	30	31	34	33	31	32	32	32	33	33	31	31	33	35	16
35	35	32	34	35	34	35	35	35	35	36	35	34	35	34	35	17
47	45	37	40	36	39	45	48	46	45	42	37	35	38	39	35	18
62	65	62	58	65	62	61	63	63	58	62	65	63	63	68	67	19
80	80	87	87	89	92	96	94	94	89	79	94	91	80	86	83	20
43	50	47	53	54	48	41	41	44	42	53	40	48	55	71	58	21
35	40	35	44	48	38	31	32	35	33	39	31	41	45	54	50	22
189	140	94	118	125	118	123	140	139	124	103	130	120	101	131	135	23
63	55	62	85	79	76	—	80	—	—	—	65	—	63	94	82	24
66	70	74	74	90	86	78	80	75	81	69	78	81	78	107	83	25
79	90	75	72	111	107	92	88	96	93	105	88	89	80	137	114	26
188	187	170	170	163	182	192	212	209	207	190	184	168	176	210	184	27
163	140	142	150	141	162	137	161	154	159	163	146	147	148	165	136	28
194	215	207	240	188	220	237	280	232	241	209	204	200	180	221	220	29
129	180	140	117	—	148	188	143	138	133	130	130	129	—	142	123	30
202	201	183	280	183	216	228	229	216	235	245	202	196	186	219	186	31
194	170	173	195	172	179	190	178	178	173	180	151	167	162	187	177	32
200	200	185	220	182	181	190	185	185	181	179	180	175	165	210	180	33
200	210	183	210	181	180	200	200	204	200	191	189	196	187	211	180	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
113	135	113	60	138	92	135	120	110	—	121	115	—	—	130	—	36
16C	169	148	138	156	150	161	174	170	175	185	168	148	—	187	—	37
64	65	—	—	—	—	65	100	75	74	68	—	73	47	50	53	38
66	64	60	49	58	63	47	76	—	70	69	56	80	60	92	—	39
88	98	63	—	122	48	53	62	64	50	52	40	60	35	56	47	40
132	143	—	—	155	108	115	169	135	127	136	102	143	113	148	138	41
110	130	100	—	130	—	149	185	128	—	—	126	110	92	74	93	42
72	80	70	75	70	69	54	81	60	60	76	45	70	78	80	72	43
—	—	75	75	70	75	—	—	—	—	—	—	—	61	65	60	44
267	270	286	280	280	310	272	278	279	293	273	288	280	280	286	280	45
44	46	44	44	48	45	44	43	48	45	45	44	44	44	44	44	46
15	20	15	15	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	47
65	40	57	45	80	57	44	83	64	56	75	48	56	53	72	62	48
134	120	140	115	138	145	113	145	139	100	136	128	120	117	109	98	49
170	170	170	170	170	165	165	160	160	163	165	165	165	165	160	160	50
93	110	99	103	109	100	99	100	97	100	100	100	85	91	112	103	51
35	20	23	30	25	18	22	17	17	14	17	11	20	23	22	23	52
22	22	25	22	27	24	25	23	24	25	24	24	26	22	25	22	53
15	16	15	12	13	13	12	12	12	10	12	10	12	10	15	15	54
31	44	37	44	44	40	24	41	86	40	30	35	35	37	25	39	55
20	23	18	18	18	18	20	20	20	20	20	20	19	21	20	19	56
—	—	20	17	19	17	16	15	16	18	13	18	—	—	12	—	57
740	800	740	900	1060	850	1100	1660	1200	1300	1300	1300	1080	1000	1300	1250	58
50C	600	500	650	700	625	300	1520	1000	1135	1200	1100	815	750	1095	1000	59
625	550	675	600	700	688	575	550	600	600	550	615	625	525	554	430	60
313	300	275	240	325	300	225	230	240	232	270	219	235	215	244	198	61
455	480	333	509	401	366	360	418	436	400	400	350	420	410	418	349	62
445	400	323	433	409	332	360	352	416	390	392	359	400	370	394	333	63

	Varuslag	Kvantitet	Vänersborg	Borås	Lidköping	Tidaholm	Karlsad	Filipstad	Arvika	Örebro	Västervik
1	Mjöl: oskummad	l	20	23	17	16	22	22	22	21	22
2	separerad	,	10	8	7	5	8	6	7	8	8
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	260	263	260	260	255	260	255	250	255
4	mat- (lands-)	,	240	243	240	230	246	251	239	236	251
5	Ost: helfet, smäpipig, okryddad	,	176	174	176	168	183	182	160	180	170
6	halvfet,	,	100	128	100	125	145	135	—	133	—
7	Margarin, växt-, ej smörblandad	,	132	130	188	130	130	130	130	130	139
8	Ägg, svenska, färska	tjog	167	188	169	153	196	204	169	176	188
9	Potatis: gammal	5 l	50	43	50	50	49	49	38	43	50
10	,	hl	875	800	895	667	928	833	—	750	750
11	färsk, svensk	5 l	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gula ärtor, svenska	kg	45	42	50	43	40	49	45	35	39
13	Bruna bönor, holländska	,	60	60	64	60	63	60	58	60	64
14	Mjöl: vete-, kärn-, svenskt förmaln.	,	40	37	38	38	39	39	39	36	37
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	,	27	23	23	25	23	24	23	24	24
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	,	84	81	31	32	33	34	33	32	31
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	,	35	33	34	34	36	36	36	32	32
18	ris-, burma-el. svenska prima	,	48	39	40	45	35	40	40	30	41
19	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	,	63	66	61	62	62	62	59	56	55
20	knäckebröd	,	92	84	84	80	87	80	90	77	82
21	sötlimpa eller sikthröd	,	55	69	71	67	67	57	68	55	56
22	grovbröd (grov hálkaka, ankarst.)	,	47	51	50	44	52	40	55	45	46
23	Vetebröd: skorpor, ordinära	,	113	144	121	140	147	160	147	124	130
24	mjukt mathröd, bakat med vatten	,	58	72	59	70	75	67	62	76	60
25	billigaste sort, mjölk	,	82	84	71	79	97	77	84	100	69
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	,	87	100	80	81	91	80	103	100	103
27	Nötkött, färskt: stek	,	175	187	183	180	196	200	209	200	196
28	soppkött	,	136	147	160	160	150	150	174	189	146
29	Kalkkött, stek: gödkalv	,	210	200	210	187	212	215	246	220	224
30	spädkalv	,	123	—	127	125	125	—	166	—	—
31	Färkött, färskt, stek	,	200	207	244	202	245	280	178	215	226
32	Malet nötkött (köttfärs)	,	170	160	180	200	195	180	200	200	200
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	,	210	193	192	184	200	190	215	200	210
34	salt, svenskt (sidfläsk)	,	220	180	185	187	200	200	216	200	210
35	, amerikanskt (ryggfläsk)	,	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fisk, färsk: abborre	,	100	121	98	108	135	119	130	108	122
37	gädda	,	125	183	128	156	157	170	163	155	161
38	sill	,	74	70	68	68	71	75	68	68	63
39	strömming	,	73	82	70	69	71	68	71	64	64
40	torsk	,	100	66	79	—	107	113	107	—	122
41	rödspotta (spätta)	,	159	146	141	140	162	—	—	164	154
42	kolja	,	106	119	125	100	111	105	140	122	128
43	Salt sill, prima islands-	,	90	76	78	75	80	70	80	68	76
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	,	68	63	68	62	75	63	55	70	72
45	Kaffe, rostat, santosblandning	,	307	294	280	288	295	288	280	280	277
46	Socker, bit-	,	45	46	44	46	49	47	47	44	45
47	Salt, matsalt	,	15	15	20	15	15	17	15	15	15
48	Äpplen, ät-	,	69	66	75	60	80	54	66	90	65
49	Äpelsiner, medelstora	dussin	147	123	100	100	125	85	126	125	85
50	Bananer, prima	kg	165	165	170	170	170	170	170	170	170
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	,	101	80	110	100	108	98	100	95	106
52	Vitkål, svensk	,	25	22	18	23	30	25	36	23	20
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	28	25	22	22	25	22	22	22	22
54	Svagrdricka	l	15	15	13	10	14	13	15	15	13
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	35	33	25	35	39	39	29	34	34
56	Fotogen, Water White	l	20	19	20	19	21	20	21	19	18
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	21	—	19	—	20	—	—	16	18
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	,	1025	1185	850	885	900	850	800	950	995
59	barr-,	,	725	900	650	585	700	650	550	750	685
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkörd	hl	500	520	550	600	550	500	625	519	625
61	hushålls- (fyrkol), prima,	,	250	275	290	280	300	300	325	306	300
62	Koks: ca 20—40 mm, hemkörd	100 kg	421	407	478	451	460	450	500	403	497
63	ca 40—60 el. 60—80 mm,	,	415	376	434	481	465	450	470	382	441

Samtliga orter	Kiruna	Malmberget o. Gallivare	Luleå	Vilhelmina	Umeå	Östersund	Kramfors	Sundsvall: skg.-distr.	Sundsvall: staden	Söderhamn	Gävle	Mora	Åre	Ludvika	Falun
22	25	28	25	23	22	25	25	24	25	22	23	22	22	21	22
6	—	—	7	10	10	8	9	10	10	8	10	6	6	—	6
265	265	275	285	285	274	274	268	271	273	265	262	268	265	265	265
248	243	253	245	245	267	254	270	264	269	251	251	255	258	243	243
170	173	160	178	178	172	175	184	180	177	170	160	200	166	173	170
120	128	110	130	137	125	134	—	131	128	—	—	130	135	128	120
130	130	130	129	129	130	133	134	128	136	130	130	127	130	130	130
195	204	231	233	216	211	204	219	217	220	216	204	216	216	204	195
40	42	54	52	—	41	49	41	42	52	57	45	35	40	42	40
709	—	—	800	538	643	—	600	625	809	—	564	—	—	—	709
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	35	45	55	46	40	40	49	51	49	49	38	43	40	35	41
57	60	63	59	56	60	65	58	56	59	62	58	64	64	60	57
40	38	39	38	39	39	39	39	40	40	41	39	39	38	38	40
26	22	23	25	25	25	25	24	24	25	24	24	23	23	22	26
32	32	33	35	34	33	33	33	34	35	33	33	33	33	32	32
35	32	34	36	37	36	36	37	36	36	36	36	34	33	32	35
40	36	39	40	30	46	46	50	33	33	38	48	39	35	36	40
60	52	61	59	53	60	60	55	54	56	56	51	56	54	52	60
72	70	77	71	82	78	82	75	70	71	78	69	67	69	70	72
60	60	75	60	70	60	70	60	63	65	61	60	57	58	60	60
43	45	45	50	54	52	52	—	55	54	54	50	—	—	45	43
117	125	187	150	170	150	148	117	133	134	105	149	152	141	125	117
80	71	62	80	75	70	78	78	83	83	75	85	77	60	71	80
97	—	—	—	—	—	102	86	90	90	88	91	—	—	—	97
109	113	84	180	113	98	91	105	113	112	98	96	111	83	113	109
200	215	168	190	171	196	193	199	180	193	193	203	188	174	215	200
169	149	115	161	152	153	148	167	134	140	130	145	160	158	149	169
248	230	240	250	228	272	228	246	222	249	228	216	215	215	230	248
—	—	115	143	148	141	148	140	128	135	135	141	135	124	—	—
248	215	174	198	175	198	198	200	209	229	200	208	201	220	215	248
190	200	164	198	190	200	220	197	191	195	200	200	190	180	200	190
198	200	165	198	175	196	187	194	187	194	200	206	203	179	200	198
200	200	180	175	200	198	198	200	192	198	200	205	185	180	200	200
—	—	155	168	158	170	170	165	171	195	180	—	170	—	—	—
150	140	60	64	100	75	117	100	84	116	—	85	—	125	140	150
175	175	133	125	100	150	151	157	150	175	150	180	171	163	175	175
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	—	—
62	51	52	55	50	63	63	39	33	40	42	73	60	61	51	62
125	125	—	75	—	100	100	100	125	125	125	131	105	105	125	125
200	169	128	150	—	163	150	—	—	175	150	163	145	145	169	200
125	131	83	75	—	100	100	—	—	125	125	131	105	105	131	125
64	70	61	61	70	66	74	71	71	77	68	73	73	73	70	64
50	57	61	—	—	—	—	—	—	70	—	—	—	70	57	50
287	295	298	298	300	272	289	280	280	282	290	286	273	288	295	287
44	45	48	48	50	48	49	48	48	47	47	45	45	46	45	44
14	14	20	17	15	15	15	16	16	18	15	15	15	15	14	14
45	57	100	96	87	88	85	85	103	95	75	91	60	53	57	45
44	60	175	143	130	127	120	120	139	159	139	101	90	110	60	44
170	170	185	178	180	175	170	170	170	170	170	170	170	170	170	170
99	90	110	100	108	108	108	100	102	100	100	96	95	98	90	99
23	20	28	40	35	30	35	30	33	33	25	23	23	23	20	23
23	23	25	30	23	23	23	23	22	22	23	23	23	23	23	23
13	15	20	25	20	20	20	20	18	18	13	15	15	15	15	13
30	39	35	55	34	25	33	33	40	40	35	39	40	35	39	30
19	18	30	25	22	27	27	25	20	21	19	18	21	20	18	19
18	—	—	—	—	—	—	—	21	21	—	18	—	—	—	18
900	785	825	950	675	910	910	800	695	800	775	800	800	850	785	900
700	500	725	800	525	630	630	700	640	650	650	690	500	650	500	700
625	650	—	—	775	375	375	750	—	600	600	600	650	600	650	625
325	—	—	—	325	325	325	450	—	275	275	285	350	350	—	325
500	458	—	473	491	623	623	360	—	450	440	467	521	550	458	500
500	420	519	453	466	466	640	340	—	450	438	520	485	500	420	500

Litteratüröversikt.

(September 1935.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

- BRAUWHILER, H. Die Sozialpolitik in der Neuordnung des wirtschaftswissenschaftlichen Studiums. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 25.
 HUHLE, F. Kombination und Analyse, die Wege zur statistischen Erkenntnis. Deutsches statistisches Zentralblatt 1935, nr 5/6.
 WAGEMANN, E. Zur Strategie der Krisenbekämpfung. Vierteljahrsch. zur Konjunkturforschung 1935, nr 2.
 ZEIDLER, F. Wirtschaftsgesinnung und Wirtschaftsgestaltung. Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure 1935, nr 36.
 Pinnebergs karriär och världsskådning. [De affärsanställdas förhållanden.] Tidskrift för Sveriges kontorister 1935, nr 4.

Sverige.

- B[RUNIUS], A. Socioekonomiska strukturförändringar. Industria 1935, nr 19.
 CRONER, F. En undersökning rörande förhållandena bland svenska tjänstemän och handelsanställda. Sv. Järnvägstidningen 1935, nr 25.
 HECKSCHER, E. F. Hur Sveriges bönder förlorade sin jord och hur de återvunno den. Nordisk tidskrift 1935, nr 5.
 HEINIG, K. Om verkstäresysslans historia och betydelse. Arbetsledaren 1935, nr 16.
 KÄLLSTRÖM, V. Den första företagsräkningen i Sverige. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 36.
 — Resultaten angående detaljhandeln vid 1931 års företagsräkning. Affärsekonomi 1935, nr 11.
 — Stordrift och smådrift inom Sveriges näringsliv i statistisk belysning. Affärsekonomi 1935, nr 12.
 MUNKTELL, H. Ur äldre tiders arbetsrätt. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 35 och 38.
 MYRDAL, G. Jordbrukspolitik — planmässig, på längre sikt. [Anm. av] M. Bonow: Staten och jordbrukskrisen. Konsumentbladet 1935, nr 31 och 33.
 TÖRNQVIST, G. Företagsräkningen som underlag för marknadsbedömning. Affärsekonomi 1935, nr 11.
 Myndigheterna om bemanningen. Nautisk tidskrift 1935, nr 9.

Amerikas förenta stater.

- Afviklingen af krisepolitiken i U. S. A. Socialt Tidskrift 1935, nr 7/8.
 Den nya givens slutspurt. Sv. Finanztidning 1935, nr 17.
 En Rooseveltseger och ett hotande nederlag. Industria 1935, nr 18.
 Stiller Amerika klocken tillbaka? [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1935, nr 9.

Danmark.

- HARSPFELT, A. Nya danska sociallagar. Industria 1935, nr 18.

Frankrike.

- L'organisation des loisirs des travailleurs d'après l'expérience française. Revue du travail 1935, nr 7.

Storbritannien.

- Statssocialiseringen på marsch i England. Textilarbetaren 1935, nr 3.

Tyskland.

- BOHNSTEDT, W. Sozialpolitik des Nationalsozialismus. Soziale Praxis 1935, nr 38.
 MALMSTRÖM, S. R. Ekonomisk korporativism och arbets tjänst i Tyskland. Industritidningen 1935, nr 8.
 Den tyska statskonjunktorens växelrytteri väcker sakvärdepsykos. Industria 1935, nr 19.

Arbeterskydd.

- WIETZELDT, W. Zur Lüftung von Arbeitsräumen durch Schraubenventilatoren. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 26.

Sverige.

- ENGHEG, N. Organiserad arbetshygien inom verulindustrien. Affärsekonomi 1935, nr 12.
 SVENSKA SKOGS- OCH FLOTTNINGSARBETAREFÖRBUNDET. Undersökning och förslag beträffande härbärgen, arbetarskydd och förbandsartiklar under skogsarbete. Skogs- och flottningsarbetaren 1935, nr 9.

Nederländerna.

SCHOLTE, H. J. Protection of spindle moulding machines. Industrial safety survey 1935, nr 4.

Tyskland.

THEISSEN, H. Einrichtung und Betrieb einer neuzeitlichen Spritzlackierkammer für Fahrzeuge. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 26.

Arbetslön och arbetstid.

HICKS, J. R. Wages and interest: The dynamic problem. The economic journal sept. 1935.

MIRNITSKY, M. Wage policy to-day and to-morrow. International labour review sept. 1935. Den tekniske udvikling og arbejdstiden. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1935, nr 9.

Sverige.

K[LINGBERG], W. Th. Utredningen om reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda. Tidskrift för Sveriges kontorister 1935, nr 4.

PALM, E. Tidsstudier och arbetare. Industria 1935, nr 20.

Fackföreningsrörelsens ekonomiska problem. Grafa 1935, nr 9.

I semesterfrågan. Bankvärlden 1935, nr 17/18. Syndikalisternas underliga lönepolitik. Byggnads-träarbetaren 1935, nr 9.

Utredning om skogsbygdens arbets- och försörjningsproblem. Trävaruindustrien 1935, nr 17. Vem får dela uppsvingets frukter? Arbetsledaren 1935, nr 16.

Amerikas förenta stater.

BEYER, O. S., & FITCH, E. M. Annual earnings of railroad employees, 1924 to 1933. Monthly labor review juli 1935.

Norge.

Omkring lönnsspörsmålet. Statstjenestemannen 1935, nr 16.

Storbritannien.

JONES, J. The miners' wage movement. Labour sept. 1935.

Tyskland.

Steigende Kapitalintensität — abnehmende Elastizität der Arbeitszeit. Vierteljahrsheft zur Konjunkturforschung 1935, nr 2.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Betrachtung über den Stand der Frauenarbeit in der Welt. Soziale Praxis 1935, nr 38.

Natalité et chômage. Revue du travail 1935, nr 7.

Sverige.

G[ILLE], G. Arbetslösheten och yrkeskompetensen. Musikern 1935, nr 17.

HECKSCHER, E. Förvaltningspersonalen ökar mer än 30 % på 10 år. Tidskrift för Sveriges kontorister 1935, nr 4.

L[UNDGREN], B. HJ. Vår arbetslöshetskassa. Stenarbetaren 1935, nr 3.

SILVERSTOLPE, G. WESTIN. Sjuttio, åttio år — möda och arbete . . . Sunt förnuft 1935, nr 7.

WALFRIDSSON, W. Yrkeskunskap — arbetslöshet. Industria 1935, nr 18.

Arbetslöshetskassans avveckling. Mälarnas facktidning 1935, nr 9.

Arbetslöshetskassans [Svenska målareförbundets] slutliga öde. Mälarnas facktidning 1935, nr 8. »Brastad». Industria 1935, nr 20.

Gift kvinnas rätt till förvärvsarbete. Textilarbetaren 1935, nr 3.

Handelsanställdas m. fl. erkända arbetslöshetskassa. Handelsarbetaren 1935, nr 9.

Konjunkturförbättring och arbetslöshet. Bokbinderi-arbetaren 1935, nr 9.

Om möjligheterna av en mera tryggad försörjning vid skogsindustri och skogsbruk. Sunt förnuft 1935, nr 7.

Subventionspolitik i praktiken. Sunt förnuft 1935, nr 7.

Ökad brist på skolat lagårdsfolk. Mjölkipropagandan 1935, nr 9.

Amerikas förenta stater.

A further step toward employment regularization. Conference board service letter 1935, nr 8.

Shortage of skilled labor. Conference board service letter 1935, nr 8.

Danmark.

TOBBERUP, CHR. Hvorfor søger ungdommen bort fra landbruget? Andelsbladet 1935, nr 35.

Italien.

BRAGI, B. Le travail et les jeunes. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 3.

Storbritannien.

PUGH, A. The problem of the special (distressed) areas. Labour sept. 1935.

Tyskland.

TORMIN, H. Die Zukunft des Frauenarbeitsdienstes. Soziale Praxis 1935, nr 36.

Umordnung in der Arbeitslosenhilfe? Soziale Praxis 1935, nr 38.

Befolkningsfrågan.

NYBÖLLE, H. C. Befolkningsspörsmålet i stöbeskeen. Nationalökonomisk Tidskrift 1935, nr 4.

Tyskland.

EYERN, G. v. Interessante Familienstatistik. Der deutsche Volkswirt 30 aug. 1935.

L'insuffisance des logements et l'insécurité du revenu dans leurs rapports avec la limitation des naissances dans les familles d'ouvriers et d'employés en Allemagne. Revue du travail 1935, nr 7.

Die Selbständigen und Unselbständigen ausgewählter gewerblicher Berufe nach dem Alter und Familienstand. Statistische Nachrichten 1935, nr 9.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

AHRBOM, N. »Att bygga och reparera landsbyggens bostäder.» Byggmästaren 1935, nr 24.

G[RIMLUND], O. Fastighetsägarnas hyresstatistik. Hus och hård — Vår bostad 1935, nr 18.

Sj[ÖFÄLT], E. Lantarbetarbostadslån. Hushållningssällskapens tidskrift 1935, nr 6.

Bostadssubvention åt nyproduktion. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 19.

Där hyreskommunismen regerar. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 18.

Onödigt statlig utlåningsverksamhet. [Tertiärlån för bostadsbyggande.] Sunt förnuft 1935, nr 7.

Vad kostar lägenhetsutrustningen? Byggmästaren 1935, nr 24.

Storbritannien.

NYSTRÖM, B. Internationella bostads- och stadsplanekongressen i London. Svenska stadsförbundets tidskrift 1935, nr 5.

Tyskland.

Die Auflockerung der Grosstädte. Soziale Praxis 1935, nr 39.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

SOUSA GOMES, A. DE. Le problème de la misère et des biens communaux. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 3.

Sverige.

REGNELL, A. Barnavårdens organisation och ställning enligt organisationssakkunnigas förslag. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1935, nr 4 A.

Förebyggande mödra- och barnavård. Sv. Fattigvårds och barnavårds tidning 1935, nr 12.

Hjälparbetets centralisering. Sv. Fattigvårds och barnavårds tidning 1935, nr 12.

Danmark.

JENSEN, O. Retsvirkninger af offentlig hjælp. Socialt Tidsskrift 1935, nr 7/8.

Norge.

GRUNDT-PEDERSEN, INGER. Barnevernsakademiet i Oslo. Socialt Arbeid 1935, nr 7.

Föreningsväsen.

DELSINNE, L. Le statut juridique des syndicats. Revue du travail 1935, nr 7.

SCHWARZ, S. Kominternkongressens ändrade kurs i fackföreningspolitiken. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 38.

Sverige.

CARLSSON, GUSTAF. Centralism eller decentralism i sjöfolksförbundet? Fackföreningsrörelsen 1935, nr 35.

S[EVERIN], F. Ett par fackföreningsrörelsens stadgeproblem. Signalen 1935, nr 37.

Den fackliga demokratin. Kommunalarbetaren 1935, nr 9.

»Grov- och fabriks» överviner kommunisterna men ej sig självt. Industria 1935, nr 19.

Frankrike.

SCHWARZ, S. C. G. T. [Confédération Générale du Travail] och C. G. T. U. [Confédération Générale du Travail Unitaire] blija ett. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 39.

Storbritannien.

BRAATÖR, B. Den brittiska fackföreningskongressen. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 39.

B[RUNIUS], T. Den 67:de engelska fackföreningskongressen. Industria 1935, nr 20.

Hälsö- och sjukvård.

Sverige.

EDLUND, E. Några hälsotvårförer för ett större antal skolbarn. Sv. läkartidningen 1935, nr 37.

SUNDELIN, F. Den moderna kuranstalten — en ny typ av sjukvårdsinrättning. Sv. vanföretidskrift 1935, nr 9.

Medicinalstyrelsens utlåtande och förslag i anledning av stadsläkarsakkunnigas betänkande angående de civila tjänsteläkarnas ställning i städer och stadsliknande samhällen. Sv. läkartidningen 1935, nr 39.

Soc. rådsrepublikernas union.

Sjukvård och hälsovård i Sovjetunionen. Hygienisk revy 1935, nr 9.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

LOVÉN, R. Statorparsystemet. Landtmannen 1935, nr 37.

PERSSON, HJALMAR. Statorparsystemet. Landtmannen 1935, nr 36.

PETERSSON, EDVIN. Statorparsystemet. Landtmannen 1935, nr 38.

Jordanskaffningen i övre Norrland. Hushållningssällskapens tidskrift 1935, nr 6.

Statorparpen utdömes. Lantarbetaren 1935, nr 39.

Norge.

SCHIE, H. Velferdsforanstaltninger i norske be-
drifter. Socialt Arbeid 1935, nr 7.

Spanien.

BUJANDA, E. M. DE. L'évolution de la réforme agraire en Espagne. *Revue internationale d'agriculture* 1935, nr 7.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.*Sverige.*

B[UNJUN], A. Återfall i stridstillståndet? *Industria* 1935, nr 19.

Arbetsdomstolen och arbetarna. *Byggnadsträarbetaren* 1935, nr 9.

Kollektivavtalen i Stockholms stad — förnyad uppskörtning? *Sunt förnuft* 1935, nr 7.

Amerikas förenta stater.

Föreningsrätten i U. S. A. *Metallarbetaren* 1935, nr 31.

»Labor and the Government.» Conference board service letter 1935, nr 7.

Norge.

Boikottloven. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1935, nr 9.

Kooperation.

CLEUET, A. J. Problems of international co-operative trade. Review of international cooperation 1935, nr 9.

Bulgarien.

TOTOMIANZ, V. L'organisation coopérative en Bulgarie. *Revue des études coopératives* 3 kv. 1935.

Indien.

PANTULU, V. R. Co-operative education in India. Review of international cooperation 1935, nr 9.

Jugoslavien.

SEVERINE, G. La coopération agricole en Yougoslavie. *Revue internationale d'agriculture* 1935, nr 6—7.

Schweiz.

SCHÄR, O. Characteristics of Swiss co-operation. Review of international cooperation 1935, nr 9.

Storbritannien.

AGNEW, P. J. Municipalities and the co-operative movement. *The co-operative review* sept. 1935.

REEVES, J. New forms of government in the co-operative movement. *The producer* 1935, nr 9.

Tyskland.

ODHE, T. Den tyska Kooperationens kris. *Kooperatören* 1935, nr 14.

The decline of the german consumers' co-operative movement in the third Reich. *The co-operative review* sept. 1935.

Levnadskostnader.

Utspisningsfrågor. *Hygienisk revy* 1935, nr 9.

Sverige.

BERGGREN, G. De nya officiella dyrortsgupperingarna. *Svenska stadsförbundets tidskrift* 1935, nr 5.

120 kronor extra. Välmotiverad framställning om dyrortstillägg. *Befattningshavaren* 1935, nr 6.

Extra dyrortstillägg behövt. *Befattningshavaren* 1935, nr 6.

Oriktiga officiella uppgifter om lyresstegringen justeras genom enskild utredning. *Sunt förnuft* 1935, nr 7.

Amerikas förenta stater.

Effects of the depression on living standards in certain workers' families. *Labor information bulletin* 1935, nr 7.

Belgien.

SERWY, V. Une enquête sur les budgets d'ouvriers et d'employés en Belgique. *Revue des études coopératives* 3 kv. 1935.

Läringsväsen och yrkesrådgivning.*Sverige.*

Behovet av yrkesutbildning inom industrien. *Affärsekonomi* 1935, nr 12.

Läringsfrågan. *Byggnadsträarbetaren* 1935, nr 9.

Danmark.

SNEUM, A. Industri og haandværk og teknisk skole. *Tidsskrift for Industri* 1935, nr 18.

Storbritannien.

FREDRIKSSON, N. Läringsutbildning i England. *Verkstäderna* 1935, nr 9.

Nykterhetsfrågan.*Sverige.*

G[AH]N, H. Alkoholkonsumtionen i Sverige och grannländerna. *Tidskrift för systembolagen* 1935, nr 9.

KINBERG, O. Utvecklingslinjer för alkoholistvården. (Föredrag.) *Tidskrift för nykterhetsnämnderna* 1935, nr 6.

KUNGL. KONTROLLSTYRELSEN. Om revisionsförslaget. (Utlåtande.) *Tidskrift för systembolagen* 1935, nr 9.

ÅMAN, A. En granskning av dr Englands reservation. *Tidskrift för systembolagen* 1935, nr 9.

Spritdrycksförtäringen på icke-spritutskänkningsställen. *Tidskrift för systembolagen* 1935, nr 9.

Socialförsäkring.

RIEBESELL. Sozialversicherung und Individualversicherung. *Der deutsche Volkswirt* 27 sept. 1935.

Sverige.

HALLGREN, R. Förtroendeläkare. Sv. sjukkasestidning 1935, nr 9.

Bidragshunger hos sjukasserörelsen. Sunt förnuft 1935, nr 7.

Socialstyrelsen avger utlåtande i registreringsfråga. Sv. sjukkassetidning 1935, nr 9.

Italien.

STEIMLE. Soziale Fürsorge in Italien. Die Reichsversicherung 1935, nr 7.

Japan.

AKAGI, T. Social insurance in Japan. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 3.

Norge.

ORMESTAD, M. Muligheten för å gjennomføre obligatorisk socialforsikring for andre enn lønnsarbeidere. (Föredrag.) Sykeforsikringsbladet 1935, nr 8/9.

Schweiz.

WEBER, M. Ch. Quelques considérations sur

l'assurance-maladie en Suisse. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 3.

Storbritannien.

Pensions for all. Unity sept. 1935.

Tyskland.

DOBERNACK, W. Entwicklung und Lage der Sozialversicherungsfinanzen. Der deutsche Volkswirt 27 sept. 1935.

FISCHDICK, W. Die Gemeinlast in der deutschen Sozialversicherung. Der deutsche Volkswirt 6 sept. 1935.

KLEIS, F. Beitragsabführung und Beitragskontrolle in der Sozialversicherung. Die Reichsversicherung 1935, nr 7.

STEIMLE, Th. Der Wandel der Weltanschaulichen Grundlagen der Sozialversicherung im neuen Deutschland. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 3.

Gemeinsame Überwachung der Beitragsentrichtung in der Sozialversicherung. Die Reichsversicherung 1935, nr 7.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Women's bureau. Bulletin. Wash. 1935.

129. Mettert, Margaret T. Industrial injuries to women in 1930 and 1931 compared with injuries to men.

131. Byrne, Harriet A., & Blair, Bertha. Industrial home work in Rhode Island. With special reference to the lace industry.

133. Erickson, Ethel. Employment conditions in beauty shops. A study of 4 cities.

BAGGE, G., LUNDBERG, E., & SVENNILSON, I. Wages in Sweden 1860—1930. P. 2. Government and municipal services, agriculture and forestry, the general movement of wages in Sweden 1860—1930. Lond. (tr. i Sthlm) 1935. (Stockholm economic studies. Publ. by writers connected with the Institute for social sciences of Stockholm university. No 3 b.)

BAYERN. Bayer. Gewerbeaufsichtsbeamten und Bergbehörden. Jahresberichte. 1933—34. Münch. 1935.

BYGGNADSSTYRELSEN, KUNGL. Årsberättelse 1930—31. Sthlm 1935.

CANADA. Department of labour. Labour legislation in Canada 1934. Ottawa 1935.

— Dominion bureau of statistics. The Canada year book 1934/35. Ottawa 1935.

DANMARK. Arbejds- og Fabriktilsynet. Beretning. 1934. Khvn 1935.

— Dansk Arbejdsgiverforening. Haandbog. 1935/36. Khvn 1935.

DANMARK. Det Statistiske Departement. Statistisk Tabelværk. Række 5. Khvn 1935. Litra D: Nr 55. Danmarks Vareindførsel og -udførsel i Aaret 1934.

— Sundhedsstyrelsen.

Dødsårsagerne i Kongeriget Danmark i Aaret 1934. Khvn 1935.

EDIN, K. A., & HUTCHINSON, E. P. Studies of differential fertility in Sweden. Lond. (tr. i Sthlm) 1935. (Stockholm economic studies. Publ. by writers connected with the Institute for social sciences of Stockholm university. 4.)

FINLAND.

Finlands officiella statistik. Hfors 1935.

26. A. Olycksfallsstatistik.

Olycksfallen i arbetet. Ny serie 5 (1931).

FORHANDLINGENE under nordisk socialt möte 17—18 sept. 1934. Utg. av Norsk forening for socialt arbeid. Oslo 1935. (Social oplysning 5.)

FRANKRIKE. Ministère des finances.

Codes fiscaux. Paris 1935. (Suppl. au Bulletin de statistique et de législation comparée, déc. 1934.)

— Ministère du travail et de la prévoyance sociale. Direction du travail. Bulletin de l'inspection du travail et de l'hygiène industrielle. Année 40 (1932). Paris 1935.

FÖRHANDLINGAR vid det 2:dra nordiska vanförelsmötet i Stockholm d. 23—25 sept. 1934. Sthlm 1935.

HELSINGFORS. Helsingfors stads elektricitetsverk.

1909—34. Hfors 1935.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.

Études et documents. Genève 1935.

Sér. K. (Agriculture.)

18. Études sur les mouvements des populations rurales. 2. L'exode rural en Tchécoslovaquie. Résultats d'un voyage d'étude fait par H. Böker & F. W. v. Bulow.

IRLÄNDSKA FRISTATEN. — SAORSTAT ÉIREANN.

Committee of inquiry into widows' and orphans' pensions.

Reports. Dubl. 1935.

— Registrar of friendly societies.

Report. 1934. Dubl. 1935.

ISLAND. Hagstofa Íslands. — Bureau de statistique de l'Islande.

Hagskýrslur Íslands. — Statistique de l'Islande. Reykjav. 1933—34.

79. Statistique de l'agriculture en 1931.

80. Elections au parlement 1933 et plébiscite sur l'abolition de la prohibition de l'alcool.

81. Statistique du commerce en 1932.

82. Statistique de la pêche, de la chasse aux phoques et de l'oisellerie en 1932.

KINBERG, O. Varför bli människor brottsliga? Kriminalpsykologisk studie. Sthlm 1935.

KLEBE, H. Der staatliche Arbeitsschutz. Münch. 1935. (Beih. zum Jahresbericht der Bayer. Gewerbeaufsicht. 1933—34.)

KÖPENHAMN. Statistisk Kontor.

Københavns Kommunakalender. Aarg. 5 (1935). Khvn 1935.

Statistisk Aarbog for København, Frederiksberg og Gjentofte Kommune. Aarg. 16 (1934). Khvn 1935.

LANTBRUKSSTYRELSEN, K.

Berättelse för år 1934. Sthlm 1935.

LETTLAND. Valsts statistiskā pārvalde. — Bureau de statistique de l'Etat. Statistique des finances. Ed. 3 (1935). Riga 1935.

NATIONERNAS FÖRBUND. Economic committee.

Remarks on the present phase of international economic relations. Geneva 1935. (Publ. 1935: 2. B. 11.)

— Economic intelligence service.

World economic survey. Year 4 (1934/35). Geneva 1935. (Publ. 1935: 2. A. 14.)

World production and prices 1925—34. Geneva 1935. (Publ. 1935: 2. A. 15.)

NORGE.

Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1935.

66. Norges private aktiebanker og sparebanker 1934.

— Det statistiske centralbyrå.

Statistisk årbok for Norge. Årg. 54 (1935). Oslo 1935.

— Statens pensjonskasse, Den norske enkekasse og Pensjonskassen for statens tjenestemenn.

Årsberetning for 1934. Oslo 1935.

OSLO. Oslo trygdekasse.

Årsberetning. 24 (1934). Oslo 1935.

POLEN. Office central de statistique.

Petit annuaire statistique de la Pologne. Année 6 (1935). Varsovie 1935.

RICHTER, L. Grundriss der Reichsversicherung. Stuttg. & Berl. 1935.

SCHWEIZ. Eidg. Volkswirtschaftsdepartement.

Berichte der eidgenössischen Fabrikinspektoren über ihre Amtstätigkeit im Jahre 1934. Aarau 1935.

Die Verhältnisse im schweizerischen Lebensmittelkleinhandel. H. 2. Veröffentlichung Nr. 12 der Preisbildungskommission. Bern 1935. (Die Volkswirtschaft. Sonderh. 21.)

— Schweizerischer Verein von Dampfkessel-Besitzern.

Jahresbericht. 66 (1934). Bern 1935.

— Verband schweiz. Konsumvereine.

Rechenschaftsbericht über die Tätigkeit und Verbandsbehörden für das Jahr 1934. Basel 1935.

SKEPPSLISTA, Sveriges, 1935. Utg. av K. kommerskollegii fartygsregistreringssektion. Sthlm 1935.

SPANIEN. Ministerio de trabajo, sanidad y prevision. Subsecretaria de trabajo. Sección especial de estadística.

Estadística de los accidentes del trabajo ocurridos en los años 1931 y 1932. Madr. 1935.

— Presidencia del consejo de ministros. Dirección general del Instituto geográfico, catastral y de estadística.

Anuario estadístico de España. Año 18 (1932—33). Madr. 1934.

STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1935.

Jordbruk med binäringar.

Mejerihantering år 1933. Av Statistiska centralbyrån.

Socialstatistik.

Olycksfall i arbete år 1932. Av Riksförsäkringsanstalten.

STATSLIGGARE för budgetåret 1935/36... Upprättad i K. statskontorets kassabyrå... Sthlm 1935.

STOCKHOLMS STADSHYPOTEKSFÖRENING.

1909—34. Minnesskrift. Sthlm 1935.

STORBREITANNIEN. Royal economic society.

Memorandum. Issued by arrangement with the London and Cambridge economic service. Lond. 1935.

54. Report on current economic conditions, Sept. 1935.

SVENSKA SKO- OCH LÄDERINDUSTRIARBETAREFÖRBUNDET.

Protokoll fört vid Svenska sko- och läderindustriarbetareförbundets 15:e kongress i Stockholm d. 26—29 juni 1935. Sthlm 1935.

TSCHUPROW, A. A., Grundbegriffe und Grundprobleme der Korrelationstheorie. Lpz. & Berl. 1925.

UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1935. Sthlm 1935.

38—43. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Avg. [d. 30 juli 1935] av 1930 års försvarskommision. Del 1—5. (Fö.)

44. Betänkande med utredning och förslag angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. Avg. av 1932 års seminariesakkunniga d. 9 aug. 1935. (E.)
45. Utredning och förslag rörande läroböcker vid allmänna läroverk och folkskolor m. fl. undervisningsanstalter. Avg. [d. 20 sept. 1935] av 1934 års lärobokssakkunniga. (E.)
46. Betänkande angående folktandvård. Avg. [d. 31 aug. 1935] av Statens sjukvårds-kommitté. (S.)
47. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen d. 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom. [Avg. d. 20 sept. 1935.] (Jo.)
- VAJE, W., & WEBER, H. H. Hygiene in Setzmaschinenräumen. Eine Untersuchung der Arbeitsbedingungen. Berl. 1935. (Schriften aus dem Gesamtgebiet der Gewerbehygiene. Hrsg. von der Deutschen Gesellschaft für Arbeitsschutz in Frankfurt a. M. 44.)
- VALENSTEIN, L., & WEISS, E. B. Business under the recovery act. New York & Lond. 1933.
- WHARTON, J. F. This road to recovery. A primer of economics for bewildered Americans. New York 1934.
- WIEN. Kammer für Arbeiter und Angestellte. Wirtschaftstatistisches Jahrbuch. Jahrg. 10 (1933/35). Wien 1935.
- ÅRSBOK, Malmö stads. Utg. av Malmö stads årsboksämnd. Årg. 22 (1934). Malmö 1935.
- ÖSTERRIKE. Bundesamt für Statistik. Statistisches Handbuch. Jahrg. 15. Wien 1935.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 september—10 oktober 1935 bl. a. publicerats:

Nr

Daterad

512. K. kung. om lån och bidrag av statsmedel till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer 4 sept.
522. K. cirkulär till statsmyndigheterna ang. kallortstillägg jämlikt 14 § avlösningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen 20 ,

Arbetsmarknaden under oktober månad 1935.

Arbetsstillgången på den svenska arbetsmarknaden undergick under loppet av oktober en av säsongsvängningarna betingad reducering, vilken huvudsakligen berörde alla utearbeten. Antalet vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna tillsatta platser översteg visserligen med mer än 2 000 siffran för nästföregående månad, men på grund av den kraftiga ökningen av de redovisade arbetssökande kom proportionen mellan tillgång och efterfrågan att förskjutas i ogynnsam riktning. Genomsnittliga antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser steg därigenom från 230 i september till 265 i oktober. Såsom av tablan å nästa sida framgår, lågo emellertid motsvarande oktober-siffror för de tre närmast föregående åren avsevärt högre. Det allmänna läget torde därför fortfarande kunna betecknas som gynnsamt. Detta gäller som synes såväl jordbruksgruppen som arbetsmarknaden i övrigt. Efterfrågan å arbetskraft gällde i första hand fast personal till jordbruket samt fullgoda yrkesmän till industrien. Arbetsstillgångens minskning kom under sådana förhållanden att huvudsakligen beröra den icke yrkeskunniga arbetskraften, vilken i stor utsträckning icke kunde beredas sysselsättning, sedan det permanenta behovet av hjälparbetare o. d. fyllts och arbeten av säsongskaraktär slutförts. — Arbetslöshetskommissionens siffra för antalet hjälpsökande arbetslösa, som vid slutet av september belöpte sig till 41 190, steg under oktober med ungefär 5 000 å 6 000, en uppgång som torde få anses för årstiden normal. Då fjolårets oktobersiffra var så hög som 84 811, har minskningen av arbetslösheten varit betydande. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten vid utgången av september utgjorde 10·9 % mot 10·3 % en månad tidigare och 13·0 % motsvarande tid i fjol.

Förhållandena inom *jordbruket* fingo som vanligt vid denna tid till god del sin prägel av den mot månadens slut försiggående omflyttningen av årspersonal, och omsättningen av arbetskraft var även i år mycket livlig med större efterfrågan än under såväl sistlidne september som oktober förra året. Av de lediga platserna kunde endast $\frac{2}{3}$ besättas, varav framgår, att trots den rikliga tillgången på sökande bristen på lämplig arbetskraft alltjämt är kännbar; särskilt gäller detta ladugårdspersonal och yngre drängar. I betodlingsdistrikten var efterfrågan på tillfällig arbetskraft livlig, men behovet var i flertalet fall lätt att tillgodose.

Inom *industrigruppen* har i jämförelse med föregående månad en minskning av antalet lediga platser gjort sig gällande, under det att sökandefrekvensen samtidigt stegrats. En i viss mån säsongmässig försämring kunde konstateras för *metallindustrien*, och bristen på yrkeskunnig personal var ej så framträdande som tidigare. *Byggnadsverksamheten* visade i början av oktober stor livaktighet, särskilt i fråga om murare och målare, men under månadens senare hälft kom den sedvanliga avmattningen med entlediganden för en del både yrkesmän och grovarbetare. Läget inom *trävaruindustrien* är för närvarande

ganska tryckt, särskilt i Västernorrland, där antalet arbetssökande nått en anmärkningsvärd höjd.

Sjöfarten företedde en för årstiden ovanligt god arbetstillgång, och förmedlingsresultatet var t. o. m. bättre än under september; överskottet sökande var dock stort inom flera grupper av det befarna sjöfolket. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 624 påmönstringar och 2 638 avmönstringar. Motsvarande siffror för oktober 1934 voro 2 155 och 2 442.

Beträffande det *merkantila* området förmärktes en begynnande åtstramning på arbetsmarknaden, dock icke större än normalt vid denna tid. För den minderåriga arbetskraften var platstillgången allttjämt synnerligen god. Inom *hotell- och restaurangbranschen* efterfrågades som förut kokerskor och annan kökspersonal, medan sysselsättningsmöjligheterna för servitriser ytterligare minskades.

Inom gruppen *husligt arbete* hade platstillgången i viss grad reducerats, närmast till följd av minskat behov av extrahjälp för rengöringsarbete o. d. Bristen å kunniga ensamjungfrur förefanns i ungefär samma utsträckning som förut.

Antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under oktober 1935 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268	201
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243	198
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220	192
1929	241	215	174	150	134	135	137	135	127	148	202	203	169
1930	241	211	171	140	129	127	140	144	146	175	254	238	178
1931	222	232	191	194	164	187	198	201	197	257	413	343	236
1932	368	412	343	341	339	351	370	366	351	395	661	689	413
1933	569	565	577	510	468	451	503	476	480	538	657	644	545
1934	560	540	490	401	317	298	292	281	286	326	446	446	392
1935	380	396	351	286	251	239	255	239	230	265	—	—	—

Därav inom jord- och skogsbruk:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	320	255	210	190	209	201	193	204	253	285	566	914	253
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	203	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	132	—	—	—

Övriga näringsgrupper:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	375	449	381	398	374	386	421	418	378	429	679	666	445
1933	575	585	642	559	479	480	539	520	510	591	683	659	576
1934	602	568	468	461	351	318	319	307	303	367	478	435	422
1935	399	429	429	336	279	269	299	277	267	317	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet arbetslösa inom fackföreningarna i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	30/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1926	15.7	14.8	14.7	12.8	9.9	9.6	8.6	8.8	9.1	11.4	13.0	19.1	12.2
1927	16.3	15.6	14.1	12.3	9.9	9.4	8.6	7.9	8.4	10.4	12.8	18.6	12.0
1928	14.3	13.8	13.2	11.7	8.2	7.6	7.4	6.9	7.8	9.0	10.9	17.3	10.6
1929	14.8	14.6	13.7	11.4	7.7	6.8	6.8	6.1	6.7	8.2	10.1	16.3	10.2
1930	13.9	13.2	12.8	10.8	8.0	8.0	8.0	8.1	9.5	12.3	15.8	22.9	11.9
1931	20.2	18.7	19.4	17.1	13.2	12.4	11.8	12.8	13.4	16.4	19.3	26.5	16.8
1932	24.2	23.8	24.1	20.8	19.0	19.3	19.4	20.0	20.6	22.1	24.1	31.0	22.4
1933	28.8	27.7	28.7	24.3	21.1	20.3	19.4	19.6	19.2	20.2	22.8	27.2	23.3
1934	24.4	24.4	23.8	19.6	15.4	14.0	12.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	18.0
1935	22.5	20.3	18.5	16.1	12.1	11.2	9.9	10.3	10.9	—	—	—	—

Arbetsstillgången under tredje kvartalet 1935

enligt uppgifter från industriledare m. fl.

Följande översikt över arbetsstillgången m. m. inom olika yrken och näringsgrenar under tredje kvartalet år 1935 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, huvudsakligen grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar.

För tredje kvartalet ha besvarade formulär inkommit från 2 412 arbetsgivare med 331 518 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetsstillgången under tredje kvartalet 1935, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 822 arbetsgivare med 133 563 arbetare (40 %),

såsom *oförändrad* av 1 376 arbetsgivare med 168 707 arbetare (51 %),

såsom *sämre* av 214 arbetsgivare med 29 248 arbetare (9 %).

Av de redovisade arbetarna ha 68 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetsstillgången såsom mer än medelgod, medan 23 % haft medelgod och 9 % mindre än medelgod arbetsstillgång. Motsvarande siffror närmast föregående kvartal voro exakt desamma samt för tredje kvartalet 1934 resp. 64, 25 och 11.

Arbetsstillgångens växlingar under senare år framgå av efterföljande tablå, i vilken mycket god arbetsstillgång motsvarar poängsiffran 5 och siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetsstillgång.

Kvartal	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
I	3·08	2·91	3·01	3·04	3·22	3·25	3·26	2·51	2·46	2·80	3·24	3·61
II	3·12	3·11	3·09	3·25	3·40	3·47	3·22	2·66	2·89	2·69	3·55	3·71
III	3·04	3·07	3·06	3·24	3·88	3·51	2·94	2·61	2·41	2·94	3·63	3·73
IV	2·98	3·08	3·07	3·21	3·28	3·43	2·77	2·65	2·88	3·08	3·59	
Medeltal	3·04	3·04	3·06	3·19	3·31	3·42	3·05	2·61	2·41	2·75	3·60	

Den för det gångna kvartalet framräknade konjunktursiffran 3·73 sammanfaller i det allra närmaste med motsvarande genomsnittstal för årets andra kvartal (3·71), och svenskt näringsliv kan i stort sett fortfarande notera mycket goda konjunkturer. Vad de särskilda huvudgrupperna beträffar, voro förskjutningarna i flertalet fall rätt obetydliga. Sysselsättningen har varit livlig, framför allt inom hemmamarknadsindustrier och byggnadsverksamhet, något som haft till följd ytterligare minskad arbetslöshet. De senaste produktionsindexalen ådagalägga, att produktionen för den inhemska marknaden förbättrat sin förut goda ställning, medan en viss tillbakagång kännetecknat exportproduktionen, närmast i samband med stagnerande avsättningsförhållanden

Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång & arbete									
			Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
Malmbrytn. o. metallind.												
1 Malmgruvor	32	7 146	2	304	15	2 584	9	1 923	2	1 419	4	916
2 Malmförädlingsverk	45	28 353	6	4 789	29	21 970	7	836	2	648	1	110
8 Järn- och stålmanufaktur	97	13 126	25	2 999	47	7 256	20	2 058	4	772	1	41
4 Mekaniska verkstäder	289	47 071	63	10 113	161	30 667	52	4 838	11	1 429	2	24
5 Skeppvarv	21	8 085	2	85	6	5 198	4	1 556	6	941	3	256
6 Elektromekanisk industri	26	10 484	8	5 712	14	3 076	3	1 665	—	—	1	31
7 Annan metallindustri	69	6 653	20	2 368	35	3 083	12	1 107	2	95	—	—
Jord- och stenindustri												
8 Kolgruvor	6	996	—	—	4	803	1	20	1	173	—	—
9 Torvindustri	17	308	2	48	5	68	8	175	—	—	2	17
10 Stenbrott o. -huggerier	42	3 283	4	293	15	1 149	8	445	6	436	9	960
11 Kakel- o. porslinsind.	11	2 874	1	115	5	1 316	4	1 428	1	15	—	—
12 Tegelbruk	77	4 056	8	796	43	1 816	20	1 337	6	107	—	—
13 Glasbruk	27	3 015	3	816	7	688	14	1 280	3	231	—	—
14 Cementfabriker, kalkbruk	45	4 922	2	271	29	3 991	14	660	—	—	—	—
Trävaruindustri												
15 Sågverk	161	17 963	9	1 426	50	6 204	65	7 375	25	2 327	12	631
16 Snickeri- o. möbelfabr.	152	7 347	53	2 924	67	2 784	26	1 296	5	330	1	13
17 Annan trävarufabrikation	22	921	4	173	10	533	4	145	1	21	3	49
Pappers- o. grafisk ind.												
18 Trämassfabriker	64	14 551	4	875	29	6 538	23	6 338	4	453	4	347
19 Pappersbruk	47	12 067	5	2 235	21	4 113	16	5 037	4	314	1	368
20 Bokbinderier m. m.	49	3 371	2	102	25	2 283	14	861	7	163	1	12
21 Boktryckerier o. graf. anst.	109	7 363	14	906	61	4 853	32	1 265	2	339	—	—
Livsmedelsindustri												
22 Kvarnindustri	22	1 047	1	11	12	673	8	352	—	—	1	11
23 Bagerier	48	3 121	1	244	19	1 189	18	878	8	746	2	64
24 Sockerindustri	21	3 724	—	—	15	2 803	5	823	1	98	—	—
25 Choklad- o. konfektfabr.	29	3 833	3	1 327	17	2 087	8	411	1	13	—	—
26 Bryggerier och brännerier	69	3 494	1	20	30	2 063	30	998	6	169	2	244
27 Tobaksfabriker	9	2 323	—	—	6	1 021	3	1 302	—	—	—	—
28 Annan livsmedelsindustri	71	4 210	6	509	36	2 127	19	1 268	6	162	4	144
Textil- o. beklädnadsind.												
29 Bomullsindustri	44	16 355	3	176	19	7 994	15	3 960	7	4 225	—	—
30 Jute- och linneindustri	9	2 781	1	597	3	1 021	5	1 163	—	—	—	—
31 Ylleindustri	55	11 094	8	2 767	27	5 499	14	2 354	5	431	1	43
32 Triåfabriker	47	6 978	5	383	27	5 610	15	985	—	—	—	—
33 Skrädderi- o. sömnadsyrket	105	13 404	16	2 202	60	8 838	20	1 720	8	632	1	12
34 Annan hithör. industri	64	4 503	7	432	36	2 027	19	1 919	2	125	—	—
Läder-, hår- o. gummlind.												
35 Garverier o. läderfabriker	19	1 818	3	142	8	656	3	727	5	293	—	—
36 Skofabriker	60	6 999	9	629	28	3 814	20	2 469	3	87	—	—
37 Gummivarufabriker	7	5 541	1	257	4	2 196	1	838	1	2 250	—	—
38 Annan hithör. industri	37	2 043	5	322	22	1 467	5	153	5	101	—	—
Kemisk-teknisk industri												
39 Ljus-, tvål- o. oljefabriker	29	2 264	4	549	15	1 110	9	603	1	2	—	—
40 Konstgödningsfabriker	5	406	—	—	2	221	3	185	—	—	—	—
41 Tändsticksfabriker	8	2 511	—	—	—	—	—	—	8	2 511	—	—
42 Annan hithör. industri	40	4 341	4	512	25	3 075	9	707	1	32	1	15
43 Byggnadsverksamhet	94	5 361	31	2 193	42	2 437	18	646	2	88	1	2
44 Kraftv. o. kommunala v.	41	7 523	4	220	14	1 752	16	3 830	4	493	3	1 223
45 Handel och varulager	41	4 347	2	62	27	2 257	10	1 937	1	85	1	6
46 Land- och sjötransport	30	7 587	1	73	9	1 872	17	5 386	1	68	2	188
47 Summa 3:e kv. 1935	2 412	331 518	353	50 977	1 181	174 782	646	77 258	168	22 819	64	5 732
48 „ 2:a „ „	2 383	324 722	305	47 326	1 179	172 825	672	74 960	158	23 385	69	5 726
49 „ 1:a „ „	2 373	308 625	181	27 363	1 010	152 309	777	90 937	291	26 661	114	11 295
50 „ 4:e „ 1934	2 396	308 756	211	32 567	1 065	164 226	740	77 571	262	21 536	118	12 856
51 „ 3:e „ „	2 423	314 890	254	42 860	1 109	158 937	722	79 773	232	19 854	106	13 466

Arbetsstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång & arbetskraft						Konjunktursiffror			Sysselsättningsindex	
Bättre		Lika		Sämre		Brist		Tillräcklig tillgång		Överflöd		3 kv. 1935	2 kv. 1935	3 kv. 1934	3 kv. 1935	2 kv. 1935
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.					
15	4 770	14	2 327	3	49	—	—	21	2 628	11	4 518	2·99	3·08	2·49	75·0	74·5
18	15 353	24	11 535	3	1 465	2	4 495	30	13 518	13	10 340	4·08	3·98	4·18	125·2	126·0
38	6 031	53	6 093	6	1 002	14	903	66	8 884	17	3 339	3·94	4·20	4·00	125·4	118·0
131	28 360	141	16 546	17	2 165	55	14 311	205	27 434	29	5 326	4·05	4·05	3·82	114·9	112·5
6	5 226	13	2 568	2	241	1	61	16	7 768	4	206	3·49	3·61	3·66	102·1	103·9
14	8 751	12	1 733	—	—	2	3 703	22	5 389	2	1 392	4·38	4·14	3·41	115·0	108·5
37	3 823	27	2 531	5	299	10	1 014	54	4 596	5	1 043	4·16	4·30	3·67	120·8	124·7
3	442	2	381	1	173	—	—	1	16	5	980	3·68	3·08	3·42	70·6	68·9
8	144	7	137	2	27	6	96	9	195	2	17	3·42	3·68	3·11	64·4	104·8
13	941	21	1 611	8	731	1	118	24	1 607	17	1 558	2·81	3·26	2·59	41·0	48·9
4	855	7	2 019	—	—	—	—	5	1 082	6	1 792	3·58	3·60	3·62	123·2	123·0
30	1 730	46	2 305	1	21	2	138	59	2 445	16	1 473	3·81	4·09	3·44	112·3	123·7
8	1 223	31	1 436	4	356	1	45	21	2 524	5	446	3·69	3·63	3·65	100·5	103·8
15	2 725	28	2 127	2	70	1	34	36	4 436	8	452	3·92	3·95	3·50	111·9	117·4
25	3 140	95	10 445	41	4 378	3	99	97	9 157	61	8 707	3·80	3·70	3·58	83·7	90·2
86	4 085	59	2 832	7	430	22	1 251	112	4 732	18	1 364	4·18	3·88	3·68	98·7	98·8
10	489	10	391	2	41	1	6	17	834	4	81	3·88	3·69	3·20	113·5	107·9
19	5 165	38	8 486	7	900	—	—	37	8 766	27	5 785	3·49	3·57	3·44	93·8	96·6
15	3 177	29	8 630	3	260	1	86	26	5 805	20	6 176	3·62	3·61	3·39	103·0	102·9
9	314	31	2 741	9	316	1	42	40	3 018	8	311	3·67	3·69	3·74	86·8	97·4
25	1 621	74	5 045	10	697	4	792	92	5 839	13	732	3·86	3·88	3·64	105·1	106·5
6	413	16	634	—	—	—	—	16	578	6	474	3·64	3·16	3·19	101·7	97·2
19	1 230	24	1 442	5	449	1	48	25	1 315	22	1 758	3·26	3·47	3·26	121·1	115·4
3	1 140	17	2 445	1	139	1	77	7	1 438	13	2 209	3·73	3·84	3·85	137·0	103·6
14	3 019	14	705	1	114	2	285	24	3 349	3	204	4·23	3·93	3·61	121·5	103·4
7	854	60	2 563	2	47	1	18	45	2 008	23	1 468	3·41	3·71	3·08	89·1	95·8
4	748	5	1 575	—	—	—	—	8	1 228	1	1 095	3·44	3·49	3·26	87·9	88·3
15	1 246	51	2 774	5	190	—	—	48	2 606	23	1 604	3·64	3·58	3·78	99·9	92·6
7	392	22	10 843	15	5 120	1	68	36	13 974	7	2 313	3·25	3·05	3·86	110·2	111·1
—	—	5	1 108	4	1 673	—	—	4	1 432	5	1 349	3·80	4·22	4·28	95·0	96·6
14	3 193	30	6 138	11	1 763	5	2 181	44	7 642	6	1 271	3·95	3·88	3·82	120·9	115·8
11	966	29	4 987	7	1 025	5	1 175	41	5 650	1	153	3·91	3·72	4·03	112·6	117·0
34	4 278	67	8 555	4	571	10	1 553	83	9 842	12	2 009	3·94	3·91	3·93	108·1	100·6
20	1 043	40	3 065	4	395	4	300	57	3 609	3	594	3·61	3·48	3·64	100·6	99·8
7	378	11	1 320	1	120	—	—	13	1 170	6	648	3·86	3·07	3·47	99·6	100·7
22	2 607	36	4 296	2	96	4	762	50	5 042	6	1 195	3·71	3·21	3·62	103·3	105·1
1	916	5	2 375	1	2 250	—	—	5	4 368	2	1 173	3·08	2·85	4·04	102·4	100·5
15	1 016	20	972	2	55	7	516	25	1 356	5	171	3·98	3·76	3·85	121·0	112·8
6	534	22	1 728	1	2	—	—	22	1 714	7	550	3·97	3·76	3·58	117·7	120·2
—	—	5	406	—	—	—	—	5	406	—	—	3·54	3·53	3·95	87·4	88·7
—	—	8	2 511	—	—	—	—	—	—	8	2 511	2·00	2·00	1·00	46·1	45·8
14	2 865	25	1 961	1	15	1	351	27	2 048	12	1 942	3·98	3·78	3·62	127·4	121·2
42	3 021	46	2 212	6	128	20	1 359	70	3 809	4	1 93	4·26	4·12	3·99	112·8	104·6
12	2 431	27	4 367	2	725	1	227	18	1 637	22	5 659	2·90	2·95	2·91	114·9	121·8
11	822	29	3 519	1	6	—	—	35	4 038	6	309	3·58	3·62	3·86	125·9	124·8
9	2 556	16	4 287	5	744	—	—	21	5 460	9	2 127	3·21	3·48	3·21	96·6	93·9
822	133 563	1376	168 707	214	29 248	190	36 114	1719	206 387	508	89 017	3·78	—	—	104·6	—
864	134 588	1314	156 128	205	34 006	159	26 768	1711	206 615	513	91 339	3·71	—	—	104·2	—
855	128 746	1298	151 391	225	28 488	68	16 873	1535	179 543	770	112 209	3·51	—	—	99·1	—
1137	171 049	1109	124 227	150	13 480	63	12 468	1537	179 184	796	117 104	3·59	—	—	98·8	—
1238	182 882	1026	118 665	159	18 343	98	17 901	1574	177 792	751	119 197	3·68	—	—	100·8	—

för trävaror och pappersmassa. Importen har visat fortsatt stegring, och då samtidigt exportkvantiteterna reducerats, har ett icke obetydligt importöverskott uppstått. Det oaktat torde utvecklingen på utrikeshandelns område för vårt lands vidkommande i det hela kunna betraktas som gynnsam.

På 100 *lediga platser* kommo å arbetsförmedlingskontoren i genomsnitt följande antal *ansökningar om arbete*:

	3:e kvartalet 1935			2:a kvartalet 1935			3:e kvartalet 1934		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk och skogshushållning . . .	125	120	107	118	144	144	228	187	183
Övriga näringsgrenar	267	277	299	269	279	336	303	307	319
Samtliga	290	299	255	299	251	286	286	281	292

En jämförelse mellan månadssiffrorna såsom uttryck för läget på arbetsmarknaden under det nu gångna kvartalet och motsvarande period förra året ger vid handen, att siffrorna i år voro betydligt gynnsammare än i fjol beträffande såväl jordbruk som övriga näringsgrenar. Inom jordbruket var efterfrågan på tillfällig arbetskraft för skörde- och tröskningsarbetet, särskilt mot slutet av redogörelsekvartalet efter vanligheten mycket livlig, och på vissa håll kunde behovet ej tillgodoses. Bristen på ladugårdspersonal, manlig som kvinnlig, var konstant, och överhuvud taget hade kompetenta lantarbetare, vilken anställning det än gällde, ej svårt att få platser. Beträffande de industriella yrkena var det framför allt den livliga byggnadsverksamheten, som skapade ökade arbetstillfällen icke blott för de egentliga byggnadsarbetarna utan även för skilda kategorier arbetare inom andra industrigrenar, som äro besläktade med eller stå i beroende av byggnadsverksamheten.

För ett tydligare åskådliggörande av konjunkturväxlingarna inom de olika industrigrenarna under senaste året ha i tabellen å sid. 738—739 angivits konjunktursiffrorna för redogörelsekvartalet ävensom jämförelsetal för närmast föregående kvartal och för tredje kvartalet år 1934. Sammanföras de i tabellen återgivna siffrorna för vissa större industrigrupper, erhållas följande konjunktursiffror:

	Konjunktursiffror				
	3:e kvart. 1935	2:a kvart. 1935	1:a kvart. 1935	4:e kvart. 1934	3:e kvart. 1934
Malmbrytning och metallindustri	3·98	3·98	3·74	3·79	3·77
Jord- och stenindustri	3·60	3·70	3·15	3·28	3·80
Trävaruindustri	3·55	3·78	3·18	3·25	3·52
Pappers- och grafisk industri	3·62	3·65	3·51	3·50	3·49
Livmedelsindustri	3·65	3·67	3·87	3·54	3·47
Textil- och beklädnadsindustri	3·70	3·59	3·55	3·80	3·89
Läder-, hår- och gummivaruindustri	3·49	3·18	3·47	3·66	3·73
Kemisk-teknisk industri	3·42	3·80	3·18	2·89	2·89

För gruppen *malmbrytning och metallindustri* har den genomsnittliga konjunktursiffran kvarstått oförändrad trots förskjutningar i både uppåtgående och nedåtgående riktning. *Malmgruvorna* intogo alltså den svagaste ställ-

ningen inom gruppen, men redovisade dock i stort sett medelgod arbetstillgång. Järnmalmsexporten, som i maj och juni avtagit, har nu uppnått högre siffror än tidigare under året. För järn och stål har marknaden varit god; såväl den inhemska tillverkningen som importen visade ökning i jämförelse med i fjol, men järnexporten har däremot avtagit. Från flera företag för framställning av järn- och stålmanufaktur liksom från mekaniska verkstäder framhålles svårigheten att erhålla yrkeskunnig personal, och övertidsarbete har tillämpats i stor utsträckning. Även om en viss avmattning i exportförhållandena kunnat iakttagas, har dock verkstadsindustrien alltså i stort sett kunnat bevara och även förstärka den goda position, som var utmärkande för fjolåret. Elektromekanisk industrien uppvisade den gynnsammaste konjunktursiffran inom gruppen. Bristen på yrkesfolk av olika slag var särdeles kännbar, och förkortad arbetstid eller permitteringar rapporterades icke från något håll. Bland övriga företag inom metallindustrien arbetade armaturfabrikerna under mycket gynnsamma omständigheter.

Jord- och stenindustrien, som till stor del omsluter säsongföretag, har sitt huvudsakliga arbete förlagt till sommarhalvåret. Mot hösten plägar därför alltid en avmattning vara att motse. Det oaktat höll flertalet näringsgrenar i år ovanligt väl sin ställning, och den nedgång i konjunktursiffran, som ägde rum för gruppen i dess helhet, kan huvudsakligen tillskrivas de försämrade förhållandena, som inträtt inom stenindustrien, sedan de genom Sveriges granitindustris exportförening förmedlade, med statslån finansierade beställningarna av gatsten åtminstone för tillfället upphört.

Inom *trävaruindustrien* föredro sågverken minskad arbetstillgång och ett försämrat prisläge till följd av den starka ryska konkurrensen på engelska marknaden. Endast för en del av de kvantiteter, som Sverige försålt till Tyskland, uppges införsellicenser ha beviljats. Vid kvartalsskiftet september/oktober i år understego de svenska trävaruförsäljningarna med ungefär 150 000 standards de vid samma tid i fjol verkställda. Snickeri- och möbelfabrikerna, vilka vanligen räkna årets tredje kvartal som det bästa, hade en kraftigt stegrad konjunktursiffra. Tack vare den ovanligt livliga byggnadsverksamheten rådde stor efterfrågan å snickerivaror för inredningsarbete i de under uppförande varande bostadshusen, och möbelfabrikanterna gynnades av den vid höstflyttningen livligare bosättningen.

Inom *pappers- och grafisk industri* voro de inträffade förskjutningarna av mindre betydelse och hänförde sig i det väsentliga till trämassfabrikerna, för vilka en viss avmattning konstaterades, delvis på grund av frivillig produktionsinskränkning. I en del fall förekommo också vid dessa liksom vid pappersbruken tillfälliga uppehåll i driften och permitteringar på grund av vattenbrist. Marknaden för kemisk massa var i stort sett tillfredsställande, även om försäljningarna av sulfit ej nådde samma omfattning som i fjol. I fråga om mekanisk massa var situationen mindre gynnsam, och driftinställelser ägde flerstädes rum. Exporten av papper visade ökning, och orderstocken för året anses vara relativt tillfredsställande.

Livsmedelsindustriens olika branscher kundé som vanligt rapportera god och jämn arbetstillgång. Kraftig uppgång från nästföregående kvartal noterades för kvarnarna, och även vid socker- och konfektfabriker har verksamheten varit livlig. Bryggerierna, som på grund av den ovanligt varma väderleken haft god säsong, fingo mot sommarens slut minskad omsättning. Bland andra livsmedelsindustrier ha särskilt konservfabrikerna haft god sysselsättning med här och var förekommande övertidsarbete.

Efter den tillbakagång, som under de båda föregående kvartalen konstaterades inom *textil- och beklädnadsindustrien*, synes nu en återhämtning ha inträffat. Samtliga grenar inom gruppen med undantag av jute- och linneindustri visade förbättrade konjunktursiffror, och även om utvecklingen ej varit fullt så gynnsam som vid motsvarande tid i fjol, är det allmänna läget dock alltså tillfredsställande. Brist på yrkesarbetare av olika slag har gjort sig gällande.

Läder-, hår- och gummivaruindustrien hade genomgående bättre sysselsättning än förut. Särskilt framträdande var uppgången för skofabrikerna, som vid årets början arbetade under mindre goda förhållanden men sedan successivt förbättrat sin ställning.

Inom *kemisk-tekniska industrien* hade tändsticksfabrikerna som förut mindre god arbetstillgång. För övriga hithörande industrier kan läget betecknas som gott.

Från och med första kvartalet 1932 har socialstyrelsen på grundval av uppgifterna om arbetarantalet vid de i denna statistik medtagna företagen uträknat en *sysselsättningsindex*¹. Vid den nu verkställda beräkningen ha kunnat medtagas 1 306 företag, vilka sysselsatt tillsammans 239 630 arbetare, motsvarande 72 % av hela det i kvartalsredogörelsen redovisade arbetarantalet. Sysselsättningsindex för 1935 års tredje kvartal har blivit 104.6 mot 104.2 ett kvartal tidigare och 100.8 för tredje kvartalet 1934. Vid de av denna statistik berörda företagen, vilka samtliga varit i verksamhet och avgivit rapporter sedan 1926 (eller dessförinnan), var sysselsättningen sålunda nu större än i genomsnitt för åren 1926—1930. Uppgången i förhållande till föregående kvartal är som synes helt obetydlig och ger icke anledning till några slutsatser i vare sig ena eller andra riktningen.

För ytterligare belysning av sysselsättningsförhållandena ha fr. o. m. 1935 införskaffats uppgifter å utbetald lönesumma under första avlöningsperioden i varje kvartals sista månad. Med användande av dessa uppgifter har nu för första gången uträknats *löneindex*tal, vilka tillsviðare givits rörlig basperiod. Härvid ha summerats de lönebelopp, som utbetalats av identiskt samma företag under jämförelsekvartalens avlöningsperioder, och angivits lönesummans storlek under en period i förhållande till den närmast föregående. In-

¹ Den av socialstyrelsen här beräknade sysselsättningsindexen anger antalet under rapportkvartalet sysselsatta arbetare i procent av det antal arbetare som, vad samma företag beträffar, voro i medeltal anställda under femårsperioden 1926—1930. Jfr Soc. Medd. årg. 1932, sid. 364 o. f. och 764.

dextalen utgöra alltså en s. k. kedjeindex och avse att visa förändringarna i utbetald lönesumma från det ena kvartalet till det andra. Förskjutningarna härvidlag ge knappast några upplysningar om lönenivåns rörelser i och för sig, men äro en känslig konjunkturmätare så tillvida, att förändringarna äro icke endast beroende av ändrade lönesatser och arbetarantal utan även av huruvida en till antalet oförändrad arbetarstam företer förändrad sammansättning efter yrkes- och lönegrupper, om den sysselsatts på övertid, resp. förkortad arbetstid o. s. v. I nedanstående tablå återgivas de på detta sätt framräknade indextalen dels för samtliga redovisade företag och dels för vissa huvudgrupper.

Löneindex	Malm- brytn. o. me- tall- ind.	Jord- och sten- ind.	Trä- varu- ind.	Pap- pers- o. graf. ind.	Livs- me- dels- ind.	Tex- til- o. be- klädn. ind.	Lä- der- o. hår- o. gum- mi- varu- ind.	Kem- tekn. ind.	Bygg- nads- verk- samh.	Kraft- v. o. kom- mu- nala verk	Han- del o. varu- lager	Land- o. sjö- trans- port	Samt- liga
Andra kvart. ¹	102·4	121·9	138·8	106·1	98·5	99·0	91·4	97·5	123·4	109·7	101·4	92·6	104·7
Tredje ²	107·5	101·9	100·3	101·8	110·4	105·5	115·7	110·0	143·1	109·0	98·5	96·7	106·4

I undersökningen ingå för första och andra kvartalen 2 125 och för andra och tredje kvartalen 2 160 företag. Av tablån framgår, att den lönesumma, som utbetalats av samtliga företag, ökats med 4·7 % från första till andra och med 6·4 % från andra till tredje kvartalet. Inom de olika huvudgrupperna är ökningen från första till andra kvartalet störst inom trävaruindustri och byggnadsverksamhet, nämligen resp. 38·8 och 23·4 %. Ett indextal understigande 100, alltså angivande minskning i den utbetalda lönesumman, finner man under denna tidsperiod för livsmedels-, textil- och beklädnads-, läder-, hår-, gummi- och kemisk-teknisk industri samt för land- och sjötransport. Från andra till tredje kvartalet är ökningen störst för byggnadsverksamheten eller icke mindre än 43·1 %. Inom samtliga huvudgrupper, med undantag av handel och varulager samt land- och sjötransport, återfinner man nu indextal, som ligga över 100, vilket således torde utvisa gynnsammare konjunkturer och ökad arbetsvolym för de flesta huvudgrupperna under tredje kvartalet än under närmast föregående kvartal.

¹ 1:a kvartalet = 100.

² 2:a kvartalet = 100.

Bostadssociala utredningens förslag rörande ändrad bostadslagstiftning och förbättrad bostadsinspektion.

I. Förslaget och dess bakgrund.

Såsom förut meddelats i denna tidskrift,¹ avgav bostadssociala utredningen den 17 januari 1935 ett betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer. Detta förslag lades till grund för en proposition, som med vissa ändringar bifölls av innevarande års riksdag. Vid sidan av de frågor, som berördes i nämnda betänkande, har bostadssociala utredningen haft uppmärksamheten riktad på möjligheten att förbättra det undermåliga bostadsbeståndet och bekämpa trångboddheten förmedelst förtydligande och skärpning av bostadsbestämmelserna i 1919 års hälsovårdsstadga och reformering av den därpå grundade bostadsinspektionen. I enlighet härmed har den 14 september 1935 till socialministern överlämnats ett betänkande med förslag rörande ändringar i vissa delar av 1919 års hälsovårdsstadga samt anordnande av förbättrad bostadsinspektion i städer och stadsliknande samhällen m. m. jämte därtill hörande utredningar.² Vid fullgörandet av ifrågavarande uppdrag har bostadssociala utredningen biträtt av tvenne av socialministern tillkallade socialhygieniska experter, nämligen överläkaren vid Stockholms epidemisjukhus docenten Rolf Bergman och dåvarande förste stadsläkaren i Malmö, numera generaldirektören docenten J. Axel Höjer.

I betänkandet redogöres inledningsvis för bostadsutredningens för landsbygden (och medicinalstyrelsens) förslag och 1935 års riksdags härpå grundade beslut angående ändrade bostadsbestämmelser i hälsovårdsstadgan och förbättrad bostadsinspektion med avseende på landsbygden, vilka i väsentliga delar tagits till utgångspunkt för bostadssociala utredningens nu framlagda förslag, vilket närmast avser förhållandena i städer och stadsliknande samhällen. Därefter följer en översikt över den hygieniska bostadslagstiftningen och bostadsövervakningen i de nordiska länderna samt i England och Holland, i vilka sistnämnda länder man på dessa områden kunnat bygga på en väsentligt långvarigare och rikare erfarenhet än i vårt land. Sedan lämnas en skildring av den hygieniska bostadslagstiftningens och bostadsövervakningens utveckling i Sveriges städer, utmynnande i en genom omfattande statistiska och andra undersökningar belyst redogörelse för gällande lagstiftning samt nuvarande organisation av bostadsövervakningen i städer och stadsliknande samhällen.

De sakkunniga framhålla, att en jämförelse mellan gällande hälsovårdsstadgas bostadsbestämmelser och de principiella önskemål, som kunna ställas på en

¹ Årg. 1935, sid. 305.

² Statens offentliga utredningar 1935: 49.

sådan lagstiftning, ger vid handen, att nuvarande bestämmelser icke helt fylla behovet. Större tydlighet, ökad precision, viss konkretisering och komplettering kräves enligt de sakkunnigas mening för att hälsovårdsstadgans bostadsparagrafer skola bli mera användbara. Vidare bör stadgas direkt skyldighet för hälsovårdsnämnden att pröva missförhållanden och å andra sidan rättighet för nämnden att tillämpa en diskretionär prövning.

Vad beträffar bostadsövervakningen har det ansetts framgå ur skildringen av nuvarande förhållanden, sådana de blivit belysta genom gjorda enquêter, jämförda med de krav, som uppställas av lagstiftningen och av de senaste årens utveckling på det socialhygieniska området, att bostadsinspektionen i våra städer och stadsliknande samhällen icke är tillfredsställande, såsom den för närvarande är anordnad. Sålunda förefinnes dylik inspektion endast i omkring hälften av städerna och nästan icke alls i de stadsliknande samhällena. Förefintlig inspektion synes vidare vara mycket oenhetlig. Där fortlöpande inspektion förekommer, synes den vara inriktad på vissa lägenhetskategorier, som i olika samhällen innefatta olika storlekstyper av lägenheter. Bostadsinspektionens effektivitet är vidare mycket varierande på olika platser. Ett gemensamt drag för nuvarande bostadsinspektion synes slutligen vara, att den i stor utsträckning omhänderhaves av personer, som åtminstone vid tillträddandet av sitt uppdrag näppeligen haft för detsamma nödig utbildning och kompetens.

I enlighet med denna principmotivering föreslå de sakkunniga vissa ändringar i hälsovårdsstadgans bostadsparagrafer, vilka närmast avse städerna, men med smärre ändringar även anses kunna tillämpas beträffande landsbygden. Ändringsförslagen innebära först en omformulering av bostadsparagrafernas många olika moment, så att de inbördes bättre passa samman. Vidare åsyftas att förtydliga, komplettera och konkretisera samt särskilja minimikraven på bostäder. De fordringar, som härvidlag uppställas på bostads underhåll, dagbelysning, luftväxling samt skyddande mot fukt, kyla, dålig lukt, buller, ohyra m. m., innebära i huvudsak en närmare precisering av nuvarande bestämmelser. Beaktas bör, att krav ej ställas enbart på husvärden utan även på hyresgästen, som tillhålls att väl vårda sin lägenhet och ej genom osnygghet, buller eller på annat sätt förorsaka sanitär olägenhet för närboende.

Biutrymmenas betydelse beaktas genom föreskrift, att bostadslägenhet skall vara försedd med förstuga eller vindfång samt att till bostadslägenhet skall höra garderob, ävensom, därest till lägenheten hör kök eller kokvrå, ett med tjänlig ventilationsanordning försett skafferi, så framt icke andra för kläders och matvarors förvaring lämpliga utrymmen stå till buds. Starkt betonas den hygieniska betydelsen av, att varje hushåll får sitt eget avträde, men understrykes tillika, att kravet är svårt och i vissa fall omöjligt att förverkliga under nuvarande förhållanden.

Förslaget innebär vidare förtydligande och skärpning av nuvarande bestämmelser mot trångboddhet. Härvid har iakttagits, att behöfliga och önskvärda minimimått icke införts i själva hälsovårdsstadgan utan i en specialmotivering för att i samband med författningsförslagets prövning erhålla statsmakternas godkännande såsom angivande lämpliga riktlinjer för hälsovårdsnämndernas

arbete utan att binda detta i så hög grad, som fallet bleve, om de införts i lagtexten. I sådant sammanhang uttala sig de sakkunniga bl. a. för en minimigolvyta av 6 kvm i rum, som bebos av ensam person, och i rum, som bebos av flera personer, 45 kvm för varje, ävensom för ett minsta utrymme av 16 kvm i rum, som bebos av ensam person, och i rum, som bebos av flera personer, 12 kvm för varje. Det framhålles vidare, att boningsrum med så små minimimått som de angivna icke böra efter en viss övergångstid tolereras, när fråga är om familjebostad, därest icke lägenheten samtidigt innehåller ett större rum, lämpligt att användas som dagligrum. Ävenledes betonas, att i bostadslägenhet, i vilken bor familj med mer än en minderårig, böra finnas minst två såsom boningsrum godkännbara utrymmen, samt att det icke bör medgivas, att familj med mer än två minderåriga inhyses i så liten bostad som ett rum och kök, utan bör sådan familj ha minst två rum och som boningsrum användbart kök. Det anmärkes dock, att dessa hygieniska minimikrav på utrymme med nuvarande bostadsbestånd icke låta sig i full utsträckning omedelbart genomföra, varför vederbörande myndigheter tillsvidare måste givas viss frihet vid bestämmelsernas tillämpande. — I detta samband uttalas vidare, att där personer av olika kön över 12 år, som icke samleva såsom makar, dela sovrum, måste hygieniska olägenheter av fysisk och psykisk art befaras kunna uppkomma. Om önskvärdheten av att söka undvika sådant föreligger knappast delade meningar, men om möjligheten av att i praxis fasthålla kravet råder desto större osäkerhet. Även om önskemålet icke kan uppställas såsom ett krav, innan en mera tillfredsställande fördelning av bostadsbeståndets lägenhetstyper ernåtts, bör det dock redan nu tillämpas, så ofta möjlighet därtill gives.

Hälsovårdsnämndens ingripande göres till skyldighet, då minimikraven icke äro uppfyllda, men formen för ingripande kan växla efter de olika möjligheter, som böra tagas i betraktande. Såsom första åtgärd göres tillsägelse av hälsovårdsnämnden eller någon dess ledamot eller tjänsteman. Sker då icke rättelse, skall nämnden antingen förelägga viss efter omständigheterna lämpad kortare tid för felaktighetens avhjälpande eller förbjuda rummets vidare användning för bostadsändamål, där felaktigheten finnes vara av beskaffenhet att ej kunna avhjälpas, eller ock förklara ärendet vilande, då nämnden finner särskild anledning därtill och uppenbar fara för hälsan icke är för handen. Där lägenhets beskaffenhet det påkallar, må hälsovårdsnämnden förbjuda, att lägenheten bebos av mer än ett visst antal personer eller att den användes såsom bostad för minderåriga. Dylik lägenhet kan även, där så synes befogat, godkännas för beboende endast av vuxna eller av vuxna med arbete utom lägenheten eller av ensam vuxen person. Där särskilda omständigheter föreligga, må hälsovårdsnämnden tillåta utdömd lägenhet att användas såsom bostad, så länge den vid tillfället däri boende hyresgästen kvarbor. Hälsovårdsnämnden må ock förbjuda användande av lägenhet för bostadsändamål under viss års-tid. Överhuvud bör man söka tillgodose hälsovårdssynpunkten så smidigt som möjligt och därvidlag jämväl beakta de ekonomiska möjligheterna.

Stor vikt lägges vid att utfärdade bostadsbestämmelser kontrolleras genom effektiv inspektion från hälsovårdsnämndens sida. Den nuvarande föreskriften

om återkommande besiktning av bostäder, samlingslokaler o. d. utsträcker till att avse även arbetslokaler, varvid nämnden bör samråda med vederbörande yrkesinspektör.

I syfte att åstadkomma en effektivisering av bostadsinspektionen framlägga de sakkunniga en till väsentliga delar ny organisationsplan. Enligt beslut av innevarande års riksdag skall bostadsövervakningen å landsbygden i första hand ombesörjas genom en utbyggd och omlagd distriktsvårdsorganisation. Även bostadsinspektionen i städer och stadsliknande samhällen bör enligt de sakkunnigas mening uppbyggas så, att den fortlöpande primära inspektionen överallt åläggas distriktssköterskor, men i städer med mer än 5 000 invånare därjämte för bostadsinspektionen speciellt anställda manliga eller kvinnliga tjänstemän, vilka emellertid blott i större städer (med 20 000 invånare och däröver) skulle ägna hela sin arbetstid enbart åt denna uppgift. I samtliga samhällen skall bostadsinspektionen ledas och övervakas av ortens tjänsteläkare. I Stockholm, Göteborg och Malmö, där redan nu bostadsinspektionen utbildats som en från den övriga hälsovårdsinspektionen relativt fristående institution, bör emellertid bostadsinspektionens ledning under förste stadsläkarens inseende handhas av en speciell läkarinspektör, under vilken skulle sortera särskilda manliga och kvinnliga bostadsinspektörer. Dessa bostadsinspektörer skulle dock icke heller i dessa städer enligt de sakkunnigas mening tagas i anspråk för den fortlöpande inspektionen av bostadsbeståndet, utan även här borde denna i första hand utföras av distriktssköterskor, vilka överhuvud hade att ombesörja alla av socialhygieniska skäl påkallade hembesök, vilka ej oundgängligen måste utföras av specialutbildade funktionärer. Bostadsinspektörerna kunde sålunda företrädesvis ägna sig åt den del av bostadsbeståndet, som på grund av bristfällighet eller dylikt påfordrat särskild uppmärksamhet, ävensom åt andra, mera speciella uppgifter såsom besiktning ur sanitär synpunkt av nybyggda lägenheter o. d.

De sakkunniga frambära vidare vissa förslag till bättre utbildning i socialhygien av tjänsteläkare och hälsovårdstillsyningsmän, ävensom för bättre tillgodoseende av den byggnadstekniska sakkunskapens ställning inom bostadsövervakningen. Bostadsinspektionen i dess olika grenar, inberäknat därmed förenad upplysningsverksamhet, har ansetts böra ställas under inseende av ett centralt statsorgan, närmast medicinalstyrelsen. I samband med denna åsyftade statliga kontroll föreslås beviljande av vissa statsbidrag till av städerna anställda distriktssköterskor och bostadsinspektörer i överensstämmelse med vad som genom beslut av 1935 års riksdag skett beträffande landsbygden.

Bostadssociala utredningen utgöres av byråchefen Bertil Nyström, ordförande, byggmästare Olle Engkvist, professor Gunnar Myrdal, verkställande direktören hos Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening i Stockholm, arkitekten Sven Wallander samt stadsplanechefen i Göteborg arkitekten Uno Åhrén. Sekreterare är docenten Alf Johansson.

II. Kompletterande bostadsundersökning.

Såsom i det föregående omnämnts, innehåller bostadssociala utredningens nya betänkande jämväl redogörelser för vissa specialundersökningar. Däribland märkes en under förra delen av år 1935 företagen »bostadsbeskrivning», vars huvudresultat publicerats i bil. 1 till betänkandet. Denna undersökning avsåg att fullständiga den bild av förhållandena, som erhållits vid den av de sakkunniga ur bostadssociala synpunkter verkställda bearbetningen av 1933 års bostadsräkning, varav vissa preliminära resultat återgivits i bostadssociala utredningens föregående betänkande¹. Det hade visat sig, att bostadsräkningsmaterialet icke kunde ge så ingående upplysningar om bostädernas kvalitet och dimensioner samt om samboendeförhållandena, som erfordrades för bostadssociala utredningens arbete. Det ansågs av denna anledning lämpligt att i samarbete med kommunala organ, närmast hälsovårdsnämnder och bostadsinspektioner, genom husbesökare införskaffa vissa kompletterande uppgifter rörande smålägenheter (om högst 2 rum och kök).

Denna kompletterande undersökning omfattar 14 städer, nämligen Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Jönköping, Växjö, Kalmar, Karlskrona, Kristianstad, Malmö, Borås, Karlstad, Örebro, Falun och Gävle. Den kan sålunda anses representera förhållandena särskilt i syd- och mellansvenska städer, huvudsakligen medelstora sådana. Antalet undersökta lägenheter uppgick till 15 731, motsvarande i genomsnitt 13·3 % av hela smålägenhetsbeståndet i de av utredningen berörda städerna. Ingående beräkningar ha visat, att detta urval av undersökta bostäder i regel kan anses representativt för de totala smålägenhetsbestånden inom resp. städer.

Vissa huvudresultat av undersökningen återges i sammanfattningstabellen & motstående sida samt i efterföljande diagram I—III.

Beträffande bostadsbeståndets beskaffenhet har bl. a. framgått, att 21·4 % av de undersökta smålägenheterna av vederbörande husbesökare betecknats såsom svåra att hålla varma, 7·8 % såsom fuktiga och 21·8 % såsom dragiga; i 14·4 % av fallen observerades sprickor eller otätheter. I fråga om 9·6 % av bostäderna (beträffande Gävle 40·7 %) låg golvet under eller högst 30 cm över markens nivå. S. k. kallrum, d. v. s. rum utan uppvärmningsanordning, förekommo i 5·2 % (i Malmö och Kristianstad 13·3 %) av smålägenheterna.

En rumshöjd, understigande det lägsta i byggnadsstadgan medgivna minimiått 2·1 m, konstaterades i 5·5 % av de undersökta bostäderna. För Karlskrona uppgick siffran till 18·1 % och för Kalmar till 11·0 %.

Beträffande lägenheternas utrustning befanns, att 5·9 % av bostäderna helt saknade avloppsledning, medan 6·6 % voro helt utan vattenledning. I 10·8 resp. 11·7 % av fallen funnos dylika anordningar, men ej inom själva lägenheten utan utanför densamma.

¹ Statens offentliga utredningar 1935: 2, bil. 2. Vissa huvudsiffror av denna undersökning ha även återgivits i Soc. Medd., årg. 1935, sid. 264 o. f.

Sammanfattning av vissa viktigare undersökningsresultat.

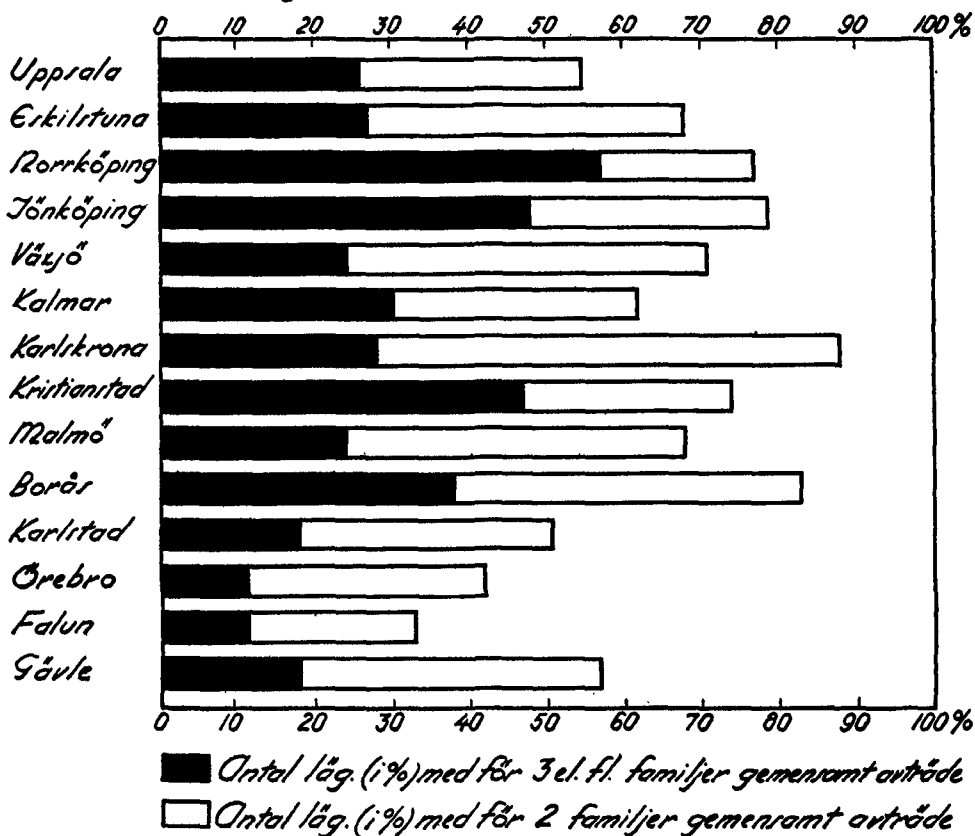
Orter	S m å l ä g e n h e t e r (i %)										
	tillhö- rande kvali- tets- grupp 1 ¹	vilka beteck- nats såsom brist- fälliga ²	vilka ansetts utdöm- bara ³	vilka ansatta svåra att hålla varma ⁴	belägna i botten- vån. av hus utan venti- lerad stenfot ⁴	med golvet under el. högst 30 cm över marken	med en takhöjd under 2·1 m	som sakna såväl tambur som hall	som ej ha avlopp (med vatten- läs) inom lägen- heten	som sakna eget avträde	därav med avträde gemen- samt för 3 el. fl. familjer
Uppsala . . .	15·3	16·1	5·8	24·9	10·4	10·7	5·7	51·8	20·8	55·2	26·1
Eskilstuna . .	8·1	3·8	0·4	17·7	7·1	3·4	3·8	45·5	14·6	67·9	27·1
Norrköping . .	13·5	5·3	4·2	25·6	4·9	6·9	9·6	54·2	27·4	76·8	57·2
Jönköping . .	14·8	19·2	7·8	33·2	9·6	6·9	4·8	53·0	15·5	79·2	48·4
Växjö . . .	15·6	10·8	8·8	29·3	2·6	1·6	8·8	57·4	26·1	70·9	23·9
Kalmar . . .	17·1	10·6	7·1	28·6	7·1	15·7	11·0	46·8	16·7	62·0	29·6
Karlskrona . .	19·7	22·7	12·6	28·8	14·7	13·8	18·1	43·9	26·0	87·7	28·2
Kristianstad .	17·3	2·5	0·7	25·7	14·5	8·4	8·4	48·4	24·8	78·4	46·8
Malmö . . .	15·7	8·1	1·0	21·9	5·0	3·7	2·4	24·8	20·4	67·8	24·0
Borås . . .	7·0	0·6	0·8	18·8	7·2	5·4	2·7	44·5	18·0	83·1	37·7
Karlstad . . .	16·4	10·6	5·2	39·5	12·1	5·8	2·8	59·5	22·0	50·5	17·7
Örebro . . .	1·4	1·2	1·0	2·5	2·3	4·0	2·6	11·9	14·3	41·7	10·8
Falun . . .	7·4	8·2	3·5	14·4	16·0	13·4	3·2	66·5	26·4	33·5	11·8
Gävle . . .	3·3	3·3	1·2	3·5	4·9	40·7	2·7	66·2	22·8	57·6	18·2
Samtl. 14 städer	12·1	8·1	3·6	21·4	7·5	9·6	5·5	44·4	20·7	65·6	20·1

Orter	Median- golvyta per bo- nings- rum (kvm) ⁵	Median- hyra per kvm (kr.) ⁶	Lägenheter om 1 rum och kök, därendast köket användes såsom sovrum		Antal boende i rum eller kök med 4 eller fl. sovande		Antal sovande i rum, kök etc. med mindre än 10 kbm per person			Sam- boende per- soner över 12 år	Småläg. med »sam- boende» bland så- dana tillh. störrehus- håll med 0-2 barn ⁸
			i allt	med 3 el. fl. sovande	per- soner (i allt)	barn under 12 år	personer		barn under 12 år		
							i allt	i hushåll m. 3 el. fl. barn ⁷		(%)	
			(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Uppsala . . .	16·2	17	19·9	6·7	8·2	26·8	8·9	27·0	21·6	13·0	29·4
Eskilstuna . .	18·4	11	31·5	11·4	12·8	36·1	6·7	30·4	19·4	14·6	34·7
Norrköping . .	17·2	18	18·0	5·1	13·8	34·0	12·0	48·2	25·6	17·6	38·1
Jönköping . .	17·2	11	22·6	8·9	18·6	39·3	11·6	39·7	25·8	20·9	48·2
Växjö . . .	16·6	9	26·7	11·7	23·6	60·8	25·5	58·8	47·7	28·2	63·4
Kalmar . . .	15·8	13	12·8	5·2	23·7	49·4	25·2	65·1	47·4	29·6	58·1
Karlskrona . .	15·2	14	6·8	1·9	27·3	55·7	28·5	70·8	53·1	29·1	58·6
Kristianstad .	14·8	13	6·7	1·9	18·6	44·2	20·4	62·4	44·7	13·4	32·7
Malmö . . .	15·6	16	20·9	7·0	18·3	38·9	16·8	55·8	37·3	25·7	53·2
Borås . . .	16·9	14	39·3	15·8	16·7	37·1	16·6	47·1	32·0	21·4	42·9
Karlstad . . .	17·1	13	14·2	3·8	17·5	38·9	10·4	35·0	21·6	19·5	38·8
Örebro . . .	17·9	13	26·6	8·6	8·5	24·5	4·5	25·6	12·0	16·6	36·7
Falun . . .	17·1	12	12·9	3·1	13·0	36·2	7·7	24·8	19·6	15·2	40·7
Gävle . . .	18·2	12	7·1	1·3	14·6	35·1	6·4	38·7	17·7	14·2	38·2
Samtl. 14 städer	16·6	13	20·8	7·1	16·8	39·4	13·9	48·3	31·0	20·4	44·9

¹ Kvalitetsgrupp 1 omfattar lägenheter, vilka uppvisa brister beträffande minst 3 av följande krav: ej svår att hålla varm, fuktfri, dragfri, ej belägen i bottenvåningen av hus utan stenfot, golvet ej under markens nivå, försedd med avlopp (med vattenläs) inom lägenheten, försedd med skafferier eller matskåp (utom beträffande enkelrum o. d.), god eller tämligen god dager, golvyta minst 9 kvm per boningsrum, takhöjd minst 2·1 m. — ² Enligt husbesökarnas omdömen. — ³ Omedelbart eller inom närmaste 5-årsperiod enligt bostadsinspektörernas utlåtanden. — ⁴ Utan stenfot eller med oventilerad stenfot. — ⁵ Mediantal, vilka ange den golvyta, som underskrides beträffande halva antalet boningsrum. — ⁶ Mediantal, vilka ange den hyra, som underskrides beträffande halva antalet lägenheter. — ⁷ Dessa procenttal ange hur stor del av de barnrika hushållens medlemsantal, som sover i rum, där lufftrymten per person understiger 10 kbm. — ⁸ Hushåll om 3-4 vuxna med 1-2 barn under 12 år samt om 5 eller flera vuxna med eller utan minderåriga barn.

Icke mindre än 44·4 % av de undersökta bostäderna saknade såväl tambur som hall, vilket i allmänhet betyder, att man från förstugan eller trappuppgången kommer direkt in i något av boningsrummen eller i köket. Någon gång saknades samtidigt förstuga och vindfång, vilket sålunda skulle innebära, att man omedelbart från gatan kommer in i rummen. Detta gällde sålunda i fråga om 8·8 % av lägenheterna i Växjö och beträffande 6·7 % av bostäderna i Kristianstad. — Garderob saknades i 8·4 % av fallen (Eskilstuna 22·3 %) och skafferi resp. matskåp i 7·1 % (Kristianstad 21·0 % och Uppsala 18·3 %). Vidare voro

Diagr. I. Förekomsten av för flera lägenheter gemensamma avtråden.

43·2 % av bostäderna försedda med skafferi eller matskåp, där fönster resp. friskluftsventil saknades.

Särskilt stora brister framträdde i fråga om avträdesförhållandena. Det var endast något över $\frac{1}{5}$ (21·7 %) av smålägenheterna, som hade egen klosett i n o m bostaden, och hela antalet lägenheter med egen klosett — antingen inom eller utom bostaden — uppgick blott till något över $\frac{1}{3}$ eller 34·4 %. I $\frac{2}{3}$ av fallen voro avträdena sålunda gemensamma för 2 eller flera familjer (jfr diagr. I),

I Kristianstad voro avträdena i fråga om 6·0 % av lägenheterna gemensamma för 7 eller flera familjer.

Bostädernas allmänna beskaffenhet undersöktes från två olika utgångspunkter. Dels skulle husbesökarna härvidlag avge vissa omdömen (»god», »medelmåttig» och »bristfällig»), dels uppgjordes vid bearbetningen en kvalitetsgruppering omfattande sex grupper, vilken byggde på uppgifterna om förekomsten av olika speciella brister och bekvämligheter. Till den lägsta klassen hänfördes de lägenheter, som uppvisade brister i fråga om minst tre såsom »väsentliga» betecknade krav (jfr not 1 till sammanfattningstabellen). Denna grupp omfattade 12·1 % av samtliga undersökta lägenheter. Antalet enligt husbesökarnas uppfattning »bristfälliga» bostäder utgjorde 8·1 %, och antalet lägenheter, vilka dels hänförts till den lägsta kvalitetsgruppen, dels betecknats såsom bristfälliga, uppgick till 5·3 %.

De såsom bristfälliga betecknade lägenheterna (8·1 %) hade underkastats särskild efterbesiktning genom bostadsinspektörerna, vilka härvid skulle uttala sig angående dessa bostäders användbarhet. Dessa utlåtanden utföllo så, att 3·6 % av samtliga undersökta lägenheter ansågos böra helt utdömas (antingen omedelbart eller inom närmaste femårsperiod), medan 3·4 % icke borde få användas av familjer med barn.

Såväl enligt husbesökarnas och bostadsinspektörernas omdömen som enligt den vid bearbetningen företagna kvalitetsgrupperingen skulle Karlskrona uppvisa den största förekomsten av undermåliga lägenheter. Antalet allmänt »bristfälliga» lägenheter utgjorde nämligen här 22·7 % och antalet helt utdömbara 12·6 %, medan antalet lägenheter inom den lägsta kvalitetsgruppen uppgick till 19·7 %. De närmast högsta siffrorna i sistnämnda avseende uppvisade Kristianstad och Kalmar (resp. 17·3 och 17·1 %). Däremot syntes exempelvis Örebro endast ha ett ringa antal dåliga lägenheter (1·4 %).

I flera avseenden framträdde hursom frekvensen av dåliga lägenheter ökades med sjunkande lägenhetsstorlek. Mera anmärkningsvärda voro emellertid förhållandena inom de olika familjetyperna. Det visade sig nämligen, att de barnrika familjerna till större del, än vad fallet var med andra familjetyper, bodde i dåliga bostäder. Sälunda återfunnos 20·5 % av samtliga familjer med 3 eller flera barn under 12 år i lägenheter tillhörande den lägsta kvalitetsklassen, medan det allmänna frekvenstalet för denna grupp av bostäder, såsom förut sagts, var 12·1 %. Då emellertid de nyssnämnda barnrika familjerna överhuvudtaget äro fåtaliga, var det likväl väsentligt oftare småhushåll — särskilt äldre sådana — som påträffades i de undermåliga bostäderna.

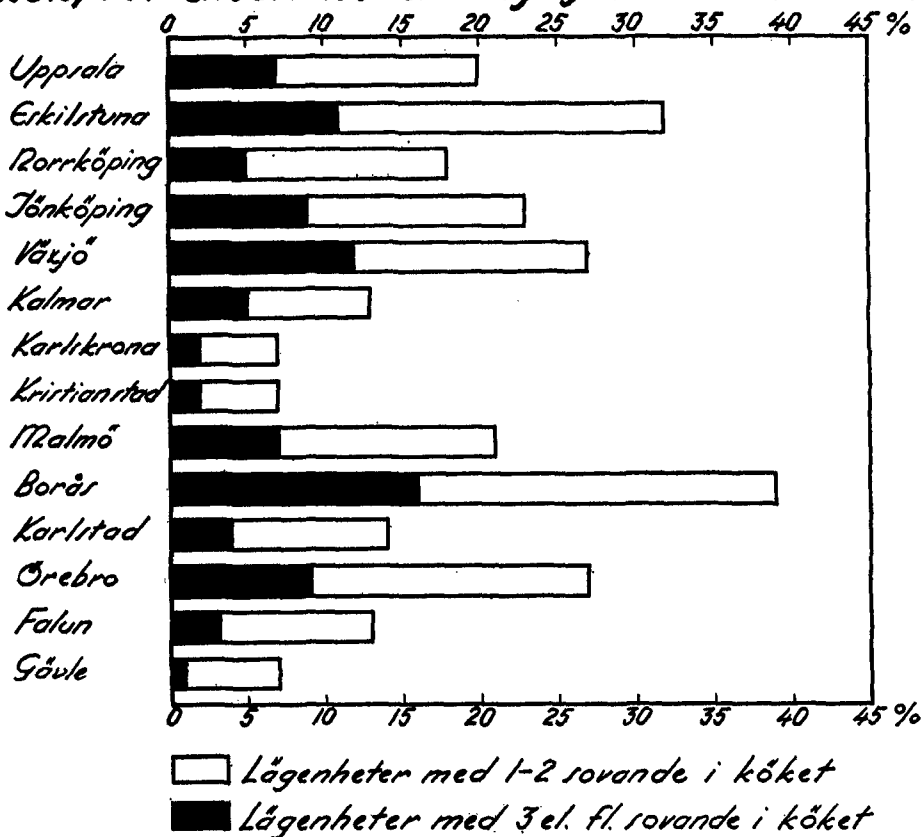
Beträffande utrymmesstandarden konstaterades, att hälften av bostadsrummen i Kalmar, Karlskrona, Kristianstad och Malmö hade en golvyta understigande 14—16 kvm, medan motsvarande tal för de mellansvenska städerna låg vid 17—18 kvm. Tvärtemot vad som ofta brukar antagas visade det sig, att rummen i de under senaste årtionde tillkomna smålägenheterna snarast voro något större än i de äldre.

Från flera olika synpunkter kunde konstateras, hursom familjer med minderåriga barn fingo åtnöja sig med en lägre utrymmesstandard än andra fa-

miljer av närmast motsvarande storlekstyp. I Malmö understeg t. ex. lägenhetsytan 33·7 kvm i hälften av de bostäder, som beboddes av familjer med 3 eller flera minderåriga barn, medan motsvarande tal för andra större familjer var 39·2 kvm. För familjer om 2 vuxna med 1—2 barn var siffran 34·0 kvm och för hushåll om 3—4 personer över 12 år 37·7 kvm.

I drastisk dager framträdde trångboddheten, när utrymmesförhållandena i sovrummen togs i betraktande. Detta berodde emellertid till god del på

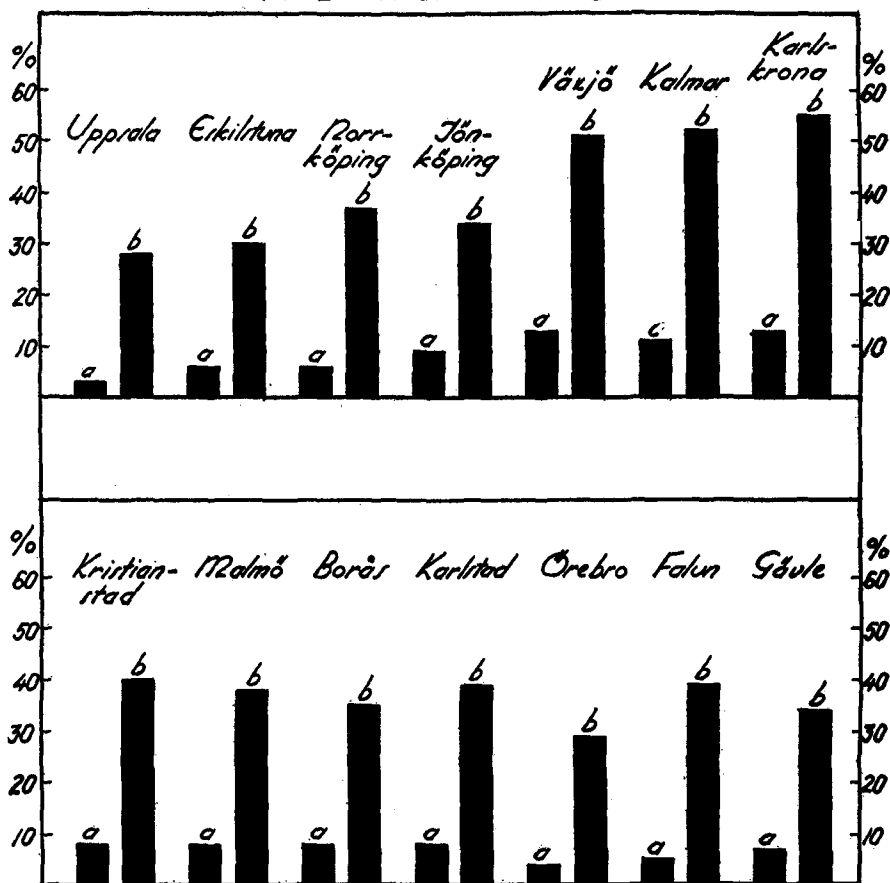
Diagr. II. Proc. antal lägenheter om 1 rum och kök, där endast köket utnyttjas såsom sovrum.

det flerstädes i stor utsträckning tillämpade »finrumssystemet». Det befanns t. ex., att 20·8 % av alla lägenheter om 1 rum och kök utnyttjades på så sätt, att endast köket användes såsom sovrum, under det att rummet nattetid stod tomt. För Borås steg denna siffra till 39·3 % (jfr diagr. II), och i 15·8 % av fallen var det 3 eller flera personer, som lågo i köket, medan rummet stod oanvänt under natten. Särskilt anmärkningsvärt är, att detta »finrumssystem» i varje fall icke hade mindre utbredning bland yngre familjer än bland äldre.

Av samtliga i undersökta smålägenheter boende personer befunnos 16·8 % ha sin sovplats i rum eller kök, där det låg minst 4 personer (diagr. III). Motsvarande siffra för barn under 12 år var t. o. m. så hög som 39·4 %. Och av sovrummen och »sovköken» i de lägenheter, som beboddes av familjer med 3

Diagr. III. Proc. antal sovrum med minst 4 personer dels (a) i samtliga smålägenheter (om högst 2 rum och kök) dels (b) i smålägenheter bebodda av hushåll med 3 el. fl. barn under 12 år.

eller flera minderåriga barn, var det i Växjö, Kalmar och Karlskrona mer än hälften, som voro överbefolkade på detta sätt.

Liknande resultat erhöles vid beräkning av lufttrymden i sovrummen. I fråga om 13·9 % av samtliga personer var lufttrymden mindre än 10 kbm per person. För barn under 12 år var motsvarande tal 31·0 % och för medlemmar av flerbarnsfamiljer t. o. m. 48·3 %.

En av trångboddhetens allvarligaste former är det slag av samboende, som innebär, att vuxna — varmed i den här refererade undersökningen menas personer i åldern 12 år och däröver — personer av olika kön, som icke stå i äktenskapligt förhållande till varandra, ligga i samma rum. Hela antalet på detta sätt samboende personer över 12 år utgjorde 20·4 % av samtliga personer över nämnda åldersgräns. Särskilt anmärkningsvärd var emellertid den höga siffran för de större familjer, som hade få eller inga minderåriga barn, men däremot halvvuxna eller vuxna sådana eller också inneboende, inhyrande e. d., nämligen 44·9 %. För Växjö, Kalmar och Karlskrona utgjorde motsvarande tal c:a 60 %.

I undersökningen ingå slutligen vissa uppgifter om hyran per kvadratmeter. I flertalet undersökta orter varierade denna omkring 11—14 kr. Högst kommo Uppsala (17 kr.) och Malmö (16 kr.) och lägst Växjö (9 kr.). Variationerna beträffande olika bostäder voro emellertid ganska betydande, ehuru icke så starka som lägenhetshyrornas växlingar. Även inom varje kvalitetsklass var spridningen ganska betydande, och trots en viss tendens hos kvadratmetershyrorna att stiga med ökad bostadskvalitet, fanns det flera per arealenhet relativt dyra lägenheter bland dem, som tillhörde den lägsta kvalitetsgruppen.

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1935.

Sedan år 1922 har socialstyrelsen årligen på grundval av uppgifter, lämnade av vederbörande kommunala myndigheter, verkställt undersökningar rörande bostadsmarknadens allmänna utveckling i rikets städer, sådan denna framträtt vid oktoberflyttningarna.¹ Så har skett även under innevarande år. Uppgifter ha erhållits från samtliga städer utom Djursholm. Vid bearbetningen har liksom vid föregående tillfällen en uppdelning skett av materialet på större städer (med över 10 000 inv.) och mindre städer.

Större städer. Följande siffrerader utgöra en sammanfattning av de inkomna uppgifterna angående bostadstillgången i 39 större städer vid 1935 års oktoberflyttning.²

I nedanstående antal större städer har tillgången uppgivits vara:									
för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)	
god tillr.		knapp otillr.		god tillr.		knapp otillr.		god tillr.	knapp otillr.
Äldre läg. . .	6	18	9	6	28	11	—	—	31
Nybyggda läg.	12	15	7	4	24	12	2	—	17
									16
									—
									1

¹ Kortfattade redogörelser härför ha regelbundet publicerats i denna tidskrift, senast i årgång 1934, sid. 827.

² Vissa av de här redovisade lägenhetstyperna uppges i några städer ej vara representerade, varför summan av uppgifterna i ett par fall understiger 39.

Medan tillgången på större och medelstora lägenheter nästan överallt anses motsvara eller överstiga behovet, synas förhållandena vara mera växlande i fråga om tillgången på smålägenheter. I några av de större städerna (Uppsala, Nyköping, Jönköping, Landskrona, Borås och Västerås) uppgives brist på äldre smålägenheter vara rådande, och i två av dessa (Nyköping och Borås) uppgives även tillgången på nybyggda smålägenheter vara otillräcklig. Brist på nybyggda smålägenheter säges därjämte föreligga även i Karlskrona och Kristinehamn. I 9 städer betecknas tillgången på äldre smålägenheter såsom knapp, och i 7 städer anses knapp tillgång på nybyggda lägenheter vara rådande. Det bör dock anmärkas, att i vissa större städer enligt ortsmyndigheternas uppgifter god eller tillräcklig tillgång förefinnes på lägenheter om 2 rum och kök, medan tillgången på enrumslägenheter samt enkelrum uppgives vara knapp eller otillräcklig. Även i fall, då tillgången på smålägenheter överhuvud betecknats som god eller tillräcklig, framhålles, att tillgången på enkla smålägenheter med för de små inkomsttagarna överkomliga hyror alltjämt synes vara knapp. Några uppgiftslämnare meddela, att i synnerhet barnrika, mindre bemedlade familjer fortfarande ha svårt att erhålla tillfredsställande bostäder.

Bostadsmarknadens utveckling fr. o. m. den 1 oktober 1925 belyses i efterföljande tablå, vari uppgifterna om tillgången på bostadslägenheter inom 36 vid samtliga undersökningar representerade större städer sammanfattats till »konjunktursiffror» på så sätt, att omdömena otillräcklig, knapp, tillräcklig och god uttryckts medelst siffrorna 1, 2, 3 och 4. Konjunkturtalen för samtliga lägenheter ävensom för äldre och nybyggda lägenheter ha erhållits genom »sammanvägning» av siffrorna för de olika storlekstyperna efter dessas numeriska betydelse enligt senaste hyresräkning. Fr. o. m. år 1927 ha vidare jämförelsetalen för de olika storleksgrupperna erhållits på sådant sätt, att man inom dessa sammanräknat omdömena för äldre och nybyggda lägenheter under hänsynstagande till att de sistnämnda endast utgöra en mindre del av samtliga.

Konjunktursiffror för tillgången på bostäder i större städer vid oktoberflyttningen											
	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Smålägenheter . . .	1·78	1·86	2·39	2·47	2·17	2·81	2·85	2·58	2·65	2·69	2·60
Medelstora läg. . .	3·08	3·22	3·28	3·19	3·22	3·86	3·52	3·58	3·60	3·52	3·67
Större » . . .	3·39	3·47	3·42	3·39	3·86	3·89	3·52	3·60	3·72	3·57	3·71
Samtliga läg. . .	2·04	2·18	2·54	2·58	2·87	2·51	2·58	2·78	2·84	2·85	2·81
Äldre lägenheter . . .			2·55	2·59	2·86	2·47	2·56	2·75	2·79	2·88	2·75
Nybyggda » . . .			2·50	2·56	2·41	2·64	2·65	2·87	2·96	2·98	2·98

Av dessa siffror synes framgå, att den förbättring av tillgången på smålägenheter, som ägt rum sedan 1929, under innevarande år icke fortsatt. Då byggnadsverksamheten synes ha varit avsevärt livligare än under de sistförflutna åren, torde detta förhållande i huvudsak vara att tillskriva ökad efterfrågan. Anmärkas må, att siffrorna för medelstora och större lägenheter utvisa

öskad tillgång. Vidare synes tillgången på nybyggda lägenheter överhuvud ha ökat, medan däremot tillgången på äldre lägenheter minskats. Sistnämnda förhållande torde i någon mån bero på den ombyggnads- och moderniseringsverksamhet, som under året bedrivits. Det må emellertid betonas, att de relativt små förskjutningar i konjunktursiffrorna, varom här är fråga, icke kunna tagas till utgångspunkt för ett mera bestämt omdöme angående bostadsmarknadens utveckling, helst som de anförda talen äro grundade på subjektiva uppskattningar av vederbörande uppgiftslämnare.

Med anledning av den bostadsbrist, som på sina håll rådde år 1923, införskaffades uppgifter angående förekomsten av husvillhet före och efter oktoberflyttningen. Dylika uppgifter ha införskaffats även för efterföljande år, och i nedanstående tablå redovisas antalet i kommunala nödbostäder inkvarterade husvilla familjer och personer i början av oktober 1925—1935¹.

Antal efter oktoberflyttningen i nödbostäder kvarboende		1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
familjer		1 231	708	336	250	219	204	188	128	126	68	35
personer		5 992	3 695	1 935	1 465	1 225	1 142	760	630	633	331	169

En fortgående betydande minskning av antalet inkvarterade har sålunda ägt rum. Efter den senaste oktoberflyttningen hade antalet omhändertagna familjer liksom föregående år nedgått med ungefär hälften. Inkvartering i nödbostäder uppgavs förekomma i 5 större städer, nämligen Landskrona, Linköping, Nyköping, Uppsala och Trälleborg.

Det bör emellertid påpekas, att ovan anförda siffror skäligen ofullständigt återspegla bostadsbristens verkliga omfattning och karaktär vid olika tidpunkter. Numera synes husvillheten i flertalet fall betingas av de omhändertagna familjernas sociala läge och bristande hyresbetalningsförmåga, varför den kommunala hjälpverksamheten på detta område merendels ingår i det ordinarie fattigvårdsarbetet. Även i andra städer än de ovannämnda ha sålunda familjer i dylik belägenhet sedan flera år varit inhysta i kommunala nödbostäder. Därjämte förekomma emellertid andra former av mer eller mindre utpräglad bostadslöshet. Vissa husvilla kunna sålunda föredra att innebo hos släktingar och vänner, varvid i några fall uppgives att kommunen tagit hand om deras bohem. Vidare uppgives på sina håll förekomma, att gamla och skröpliga bostäder, som av hälsovårdsnämnden utdömts eller bort utdömas, fortfarande användas.

Hyresnivåns utveckling i de större städerna under åren 1930—1935 enligt ortsmyndigheternas uppfattning framgår av efterföljande tablå:

¹ Siffrorna avse för år 1925 den 6 oktober, för 1926 den 11 oktober samt för åren 1927—1935 den 10 oktober.

Å r	Antal större städer, varest hyresnivån omkring 1 oktober uppgivits vara:								
	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stilla- stående	stiga- gande	fallande	stilla- stående	stiga- gande	fallande	stilla- stående	stiga- gande
<i>Äldre lög.</i>									
1930	1	29	9	9	29	1	14	25	—
1931	2	35	2	11	28	—	18	21	—
1932	7	31	1	23	16	—	28	11	—
1933	10	28	1	27	12	—	32	7	—
1934	14	24	1	25	14	—	31	8	—
1935	15	21	3	27	11	1	28	10	—
<i>Nybyggda lög.</i>									
1930	1	30	8	5	29	5	4	31	2
1931	3	31	5	4	32	3	6	27	1
1932	8	30	1	15	24	—	18	20	—
1933	9	30	—	18	21	—	19	17	—
1934	6	30	2	14	23	1	17	18	—
1935	9	23	6	16	20	2	17	17	—

Den hyressänkning, som under de närmast föregående åren rapporterats från ett flertal städer beträffande medelstora och större lägenheter av äldre typ, synes ha fortgått även i år. Likaså meddelas från åtskilliga av de större städerna, att hyrorna varit sjunkande även för nybyggda lägenheter om mer än 2 rum och kök. I fråga om smålägenheter anser man alltjämt i flertalet städer hyresnivån vara stillastående, ehuru såväl hyresstegring som hyressänkning rapporteras från ett större antal orter än föregående år. Hyresstegring för både äldre och nybyggda smålägenheter uppgives ha förekommit i Östersund samt i Landskrona och Borås, där hyrorna f. ö. sägas ha stigit även för medelstora lägenheter. I detta sammanhang bör framhållas, att i städer, där hyresnivån genomgående uppgivits vara fallande, hyrorna för smålägenheter, i synnerhet sådana om 1 rum och kök, ej sällan synas ha undergått endast obetydlig sänkning.

Mindre städer. Uppgifter angående läget på bostadsmarknaden ha ingått från 74 städer med mindre än 10 000 invånare. Följande siffror utgöra en sammanställning av ortsmyndigheternas omdömen angående bostadstillgången på dessa orter.

	I nedanstående antal mindre städer har tillgången uppgivits vara:									
	för smålägenheter				för medelstora lägenheter				för större lägenheter	
	(t. o. m. 2 rum o. kök)				(3—5 rum o. kök)				(6 o. fl. rum o. kök)	
	god tillr.		knapp otillr.		god tillr.		knapp otillr.		god tillr.	
Äldre lög. . .	22	80	17	5	29	41	1	3	34	33
Nybyggda lög. .	14	31	17	11	19	44	4	6	17	42
									2	2
									3	4

I flertalet mindre städer synes bostadstillgången alltjämt vara relativt god. Brist på smålägenheter av såväl äldre som nyare typ uppgives vara rådande i

5 städer. Hur bostadstillgången förändrats i de mindre städerna under åren 1925—1935, framgår av här nedan anförda jämförelsetal, vilka erhållits på samma sätt som motsvarande siffror för de större städerna:

Konjunktursiffror för tillgången på bostäder i mindre städer vid oktoberflyttningen											
	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Smålägenheter . .	2.75	2.87	2.86	2.83	2.78	2.61	2.82	2.91	3.06	2.88	2.84
Medelstora läg. . .	3.25	3.35	3.23	3.10	3.17	3.06	3.17	3.25	3.38	3.35	3.24
Större . . .	3.86	3.48	3.81	3.16	3.17	3.16	3.26	3.82	3.40	3.26	3.81
Samtliga läg. . .	2.85	2.97	2.94	2.88	2.86	2.75	2.89	2.98	3.12	2.93	2.92
Äldre läg.	.	.	2.96	2.90	2.90	2.78	2.94	3.04	3.16	3.01	2.99
Nybyggda läg. . . .	.	.	2.86	2.80	2.74	2.67	2.72	2.78	3.02	2.70	2.71

Medan konjunktursiffrorna för 1934 tydde på en minskning av bostadstillgången främst beträffande nybyggda lägenheter, synes under innevarande år läget på de mindre städernas bostadsmarknad icke ha varit underkastat några nämnvärda förändringar.

Den i de mindre städerna officiellt registrerade husvillheten, vilken aldrig varit stor, omfattade omkring den 10 oktober i år 7 familjer med 39 personer, vilket är ännu något mindre än ett år tidigare.

Hyresnivåns utveckling i de mindre städerna åren 1930—1935 enligt myndigheternas omdömen framgår av nedanstående tablå:

Å r	Antal mindre städer, varest hyresnivån omkring 1 oktober uppgivits vara:								
	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
<i>Äldre läg.</i>									
1930	3	58	12	7	58	8	7	59	5
1931	7	58	8	10	60	3	12	55	3
1932	10	60	4	15	58	1	23	47	2
1933	17	52	5	21	52	1	28	40	1
1934	12	54	7	16	52	5	24	43	4
1935	7	57	10	22	46	6	24	41	6
<i>Nybyggda läg.</i>									
1930	2	51	16	1	56	11	1	54	7
1931	4	47	17	6	54	7	7	49	4
1932	8	56	7	10	54	4	15	42	4
1933	11	53	7	15	48	5	17	36	3
1934	6	48	18	8	50	13	11	48	4
1935	19	50	4	14	49	10	8	51	7

I allmänhet synes hyresnivån i de mindre städerna i år liksom tidigare vara stillastående. Den stegring av hyrorna för nybyggda smålägenheter, som under föregående år rapporterades från rätt många städer, synes i år i stort sett ha avstannat, medan däremot de städer, som uppgivit, att hyrorna för dylika lägenheter äro fallande, äro fler till antalet än för ett år sedan. På sina håll synes däremot en viss stegring av hyrorna för äldre smålägenheter ha inträtt.

Bostadsproduktionen i vissa större städer under tredje kvartalet 1935.

Materialets omfattning. I syfte att erhålla snabbare kännedom om växlingarna i bostadsproduktionens omfattning, än som på grundval av årsstatistiken varit möjligt, har socialstyrelsen fr. o. m. år 1934 kvartalsvis inhämtat uppgifter om antalet fullbordade och beviljade byggnadsföretag samt om antalet vid kvartalsskiftena under byggnad varande lägenheter och eldstäder (boningsrum eller kök) i 12 städer med över 30 000 inv.¹ I det följande återges de uppgifter, som inkommit för tredje kvartalet 1935, varjämte uppgifter för de tre första kvartalen 1934 och 1935 anföras för möjliggörande av jämförelser.

Det bör understrykas, att kvartalsstatistiken icke avser den totala byggnadsverksamheten, enär den ej inbegriper produktionen av lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. d. ändamål och ej heller vissa statliga bostadsbyggnader. Den återger vidare endast nyproduktionen av bostäder, vilket är värt att uppmärksamma med hänsyn till att byggnadsindustrin till ingalunda obetydlig del är inriktad på sådana ändrings-, reparations- och moderniseringsarbeten, vilka icke taga sig uttryck i direkt ökning av lägenhetsbeståndet.

Fullbordade och beviljade lägenheter och eldstäder. I tab. A återges bl. a. antalet lägenheter och eldstäder i under andra och tredje kvartalen 1934 resp. 1935 fullbordade (d. v. s. slutavsynade eller till slutavsyning anmälda) byggnadsföretag. Denna sammanställning utvisar, att under tredje kvartalet 1935 liksom under motsvarande period 1934 antalet fullbordade lägenheter och eldstäder i flertalet av de redovisade städerna var flerdubbelt större än under närmast föregående kvartal, vilket sammanhänger med, att byggnadsindustrin är inriktad på att färdigställa lägenheterna till den 1 oktober. Endast i Stockholm utvisa siffrorna för under tredje kvartalet fullbordade lägenheter och eldstäder nedgång gentemot andra kvartalet, vilket uppgives bero på att ett flertal av de till inflyttning den 1 oktober avsedda bostäderna då ännu ej voro helt färdigställda, varför de först under fjärde kvartalet bli redovisade i statistiken såsom fullbordade.

De i tab. A meddelade uppgifterna angående under de tre första kvartalen 1934 resp. 1935 uppförda lägenheter och eldstäder ge en viss möjlighet att överblicka bostadsproduktionens omfattning under innevarande år jämfört med 1934. Det framgår härav, att i de 11 här redovisade städerna tillsammans under tiden januari—september 1935 framställdes närmare 70 % flera lägen-

¹ Av städerna med över 30 000 inv. har Eskilstuna icke kunnat lämna några kvartalsuppgifter. Från Uppsala erhållas endast uppgifter om under byggnad varande lägenheter och eldstäder. Det torde böra framhållas, att samtliga i uppsatsen anförda siffror äro att betrakta som preliminära.

Tab. A. Antal lägenheter och eldstäder i under de tre första kvartalen 1934 och 1935 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i vissa städer.

	Läg. resp. eldstäder i full- bordade byggnadsföretag						Läg. resp. eldstäder i beviljade byggnadsföretag					
	år 1934			år 1935			år 1934			år 1935		
	1—3 kv.	2 kv.	3 kv.	1—3 kv.	2 kv.	3 kv.	1—3 kv.	2 kv.	3 kv.	1—3 kv.	2 kv.	3 kv.
<i>Ant. lägenheter.</i>												
Stockholm . . .	1 014	203	654	2 044	974	758	2 913	971	1 325	5 441	2 015	770
Göteborg . . .	2 608	36	1 579	3 892	107	2 784	2 425	1 364	596	2 593	1 202	444
Malmö	1 359	10	1 250	2 637	10	1 707	1 687	269	754	2 213	381	594
Norrköping . .	262	17	213	658	28	472	382	143	125	594	144	141
Hälsingborg . .	557	70	429	1 090	12	830	524	174	177	942	210	403
Borås	68	33	31	180	20	114	280	129	71	502	227	112
Gävle	139	31	82	195	25	146	185	99	58	278	78	85
Örebro	258	24	229	279	15	258	327	88	41	323	33	104
Jönköping . . .	207	56	100	261	—	197	291	78	77	359	71	97
Linköping . . .	325	7	307	76	20	36	269	87	52	356	111	50
Västerås	205	16	168	416	38	358	253	122	72	504	250	169
Tillhopa	7 002	503	5 042	11 728	1 249	7 660	9 536	3 524	3 348	14 105	4 722	2 969
<i>Ant. eldstäder.</i>												
Stockholm . . .	3 204	847	1 704	5 526	2 406	2 203	8 031	2 890	3 360	14 748	5 957	2 248
Göteborg	6 795	175	4 065	10 175	260	7 085	6 689	3 812	1 560	7 257	3 459	1 336
Malmö	3 328	44	3 018	6 734	43	4 369	4 210	698	1 870	5 771	1 031	1 474
Norrköping . . .	660	43	534	1 492	81	1 045	944	354	326	1 384	369	339
Hälsingborg . . .	1 496	165	1 155	2 788	42	2 150	1 434	507	470	2 503	579	1 044
Borås	195	88	89	576	62	348	903	421	212	1 510	679	301
Gävle	388	102	210	619	74	480	627	321	191	872	280	257
Örebro	653	52	585	701	35	640	931	299	117	884	130	269
Jönköping	685	184	317	822	—	625	881	243	237	1 181	271	338
Linköping	799	16	753	211	52	95	670	240	123	1 010	325	150
Västerås	586	46	482	1 258	127	1 076	786	401	223	1 434	755	433
Tillhopa	18 789	1 762	12 912	30 902	3 182	20 121	26 106	10 186	8 689	38 549	13 835	5 189

heter än under samma tid 1934. I flera av de större städerna synes bostadsproduktionen under året ha varit dubbelt så omfattande som under föregående år. Stegringen torde på sina håll i verkligheten ha varit ännu större, om hänsyn toges till, att antalet byggen, som skulle blivit färdiga till den 1 oktober, men då ej hunnit avslutas, sannolikt är betydligt större än för ett år sedan. Så uppgives vara fallet i Stockholm, där enligt fastighetskontorets bostadsrapport t. o. m. september i år ej mindre än 6 767 lägenheter om 17 265 eldstäder färdigställda för inflyttning (därav 4 878 lägenheter om 12 507 eldstäder till den 1 oktober). Sist anförda siffror tyda på att i huvudstaden bostadsproduktionen under året nått ungefär samma omfattning som under toppåren 1930—1932.

Beträffande lägenheter och eldstäder, för vilka byggnadslov utfärdats, förete årets tre första kvartal i samtliga städer ävenledes en betydande stegring gentemot samma period år 1934. Under tredje kvartalet ter sig dock utvecklingstendensen mindre enhetlig i jämförelse med närmast föregående kvartal. Gentemot tredje kvartalet 1934 kan i allmänhet en uppgång konstateras, men så är icke förhållandet för Stockholm, Göteborg och Malmö.

Tab. B. Antal vid kvartalsskiftena $\frac{1}{7}$ 1934— $\frac{1}{10}$ 1935 under byggnad varande lägenheter och eldstäder i vissa större städer.

Orter	L ä g e n h e t e r						E l d s t ä d e r					
	$\frac{1}{7}$ 1934	$\frac{1}{10}$ 1934	$\frac{1}{1}$ 1935	$\frac{1}{4}$ 1935	$\frac{1}{7}$ 1935	$\frac{1}{10}$ 1935	$\frac{1}{7}$ 1934	$\frac{1}{10}$ 1934	$\frac{1}{1}$ 1935	$\frac{1}{4}$ 1935	$\frac{1}{7}$ 1935	$\frac{1}{10}$ 1935
Stockholm .	2 413	1 887	3 742	5 527	5 451	1 638	6 245	4 908	9 310	14 221	14 215	4 602
Göteborg . .	2 144	919	1 393	2 131	2 980	717	5 925	3 285	4 585	5 403	7 904	2 232
Malmö . . .	1 318	935	1 349	1 851	1 953	923	3 356	2 448	3 582	5 059	5 344	2 309
Norrköping .	223	209	309	454	549	194	569	521	740	993	1 210	460
Hälsingborg	578	208	588	805	864	269	1 522	550	1 432	2 061	2 234	686
Borås	97	114	96	148	152	123	324	349	319	488	412	349
Gävle	204	175	157	248	294	232	634	595	525	795	995	768
Örebro	455	224	275	460	477	263	1 215	632	693	1 129	1 230	751
Jönköping . .	91	104	178	226	253	166	307	337	511	730	868	549
Linköping . .	344	99	232	338	411	370	881	287	666	956	1 198	1 064
Uppsala . . .	272	12	117	668	695	38	741	52	350	1 785	1 890	150
Västerås . .	201	105	176	240	452	262	608	349	522	700	1 328	592
Tillhopsa	8 340	4 991	8 652	13 096	14 531	5 195	22 327	14 808	23 235	34 270	33 823	14 512

Under byggnad varande lägenheter och eldstäder. I tab. B redovisas de uppgifter, som erhållits angående bostäder under byggnad. Såsom var att vänta med hänsyn till bostadsproduktionens inriktning på den 1 oktober, företedde det senaste kvartalsskiftet en kraftig minskning i antalet under arbete varande lägenheter vid jämförelse med närmast föregående kvartalsskiftet. Absolut taget var likväl antalet lägenheter och eldstäder under byggnad ungefär lika stort som ett år tidigare, vilket tyder på att byggnadsverksamheten alltså är livlig.

Minderårigas användande till skiftarbete.

I en till chefen för socialdepartementet ingiven skrift har svenska textilarbetsareförbundet hemställt *dels* om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av ändring av 14 § 3 mom. lagen om arbetarskydd därhän, att den tid av dygnet, under vilken minderåriga finge användas till industriellt arbete, begränsades till mellan klockan 6 f. m. och 7 e. m., *dels ock* att den i samma lagrum intagna bestämmelsen, att ynglingar, som fyllt 16 år, finge efter yrkesinspektörens medgivande användas till arbete nattetid var tredje vecka, måtte helt bortfalla. Över framställningen avgav socialstyrelsen infordrat utlåtande den 6 februari 1935.¹ Genom beslut den 22 februari 1935 har Kungl. Maj:t därefter anbefallt styrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder och riktlinjer, som angivits i styrelsens förenämnda utlåtande, verkställa och före den 1 oktober 1935 inkomma med i utlåtandet

¹ Soc. Medd. årg. 1935, sid. 182.

föreslagen utredning ävensom med det författningsförslag, som av utredningen kunde föranledas. Med anledning härav har styrelsen i avgiven utredning anfört följande.

Enligt den reglering av arbetstidens förläggning för minderåriga anställda i industriellt arbete, vilken gällde före den år 1931 verkställda revisionen av lagen om arbetarskydd, fick minderårig icke användas till arbete å tid mellan klockan 7 e. m. och klockan 6 f. m. Härifrån gällde dock undantag för manlig minderårig, som fyllt 16 år. Sådan minderårig fick användas till arbete jämväl å tid mellan klockan 7 e. m. och klockan 6 f. m., under förutsättning att hans arbetstid var begränsad till högst 8 timmar av dygnet samt tillika antingen icke oftare än under var tredje vecka inföll å tid mellan klockan 11 e. m. och klockan 5 f. m. eller ock var ifråga om tider av dygnet, då det skulle utföras, fördelat på sätt som av vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare godkänts såsom likvärdigt med nyssnämnda anordning. Genom sistnämnda alternativ möjliggjordes bl. a. tillämpning av tvåskiftarbete men endast beträffande ynglingar fyllda 16 år. Härutöver ägde Kungl. Maj:t enligt särskild bestämmelse beträffande industriellt arbete av något större omfattning, som av tekniska skäl måste oavbrutet fortgå såväl natt som dag eller tidvis måste forceras, befogenhet att ifråga om manlig minderårig, vilken fyllt 16 år, meddela ytterligare eftergift från nattarbetsförbudet.

Genom 1931 års revision infördes ifråga om arbetstidens förläggning för minderåriga den huvudregel, som återfinnes i 14 § 3 mom. första stycket i lagen. Denna regel gällde förut för minderårig, som användes till kringförande av varor, uträttande av bud eller ärenden eller till arbete i handel. Enligt berörda stadgande skall den minderårige — oavsett arbetets art — för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst 11 timmar varje dygn, och skall i denna ledighet ingå tiden mellan klockan 10 e. m. och klockan 5 f. m. Stadgandet ansluter sig till huvudbestämmelsen i den i Washington år 1919 antagna konventionen angående barns nattarbete inom industrien. Från vad sålunda stadgats gälla emellertid, förutom viss eftergiftsmöjlighet för användande av manlig minderårig till flottningsarbete, vissa undantag för yngling som fyllt 16 år, vilka undantag väsentligen motsvara de tidigare härutinnan gällande undantagen. I visst avseende har emellertid en skärpning vidtagits. Medan det enligt 1912 års lag stod arbetsgivaren fritt att efter eget bedömande använda manlig minderårig, som fyllt 16 år och vars arbetstid var begränsad till 8 timmar av dygnet, till nattarbete var tredje vecka, måste numera vederbörande yrkesinspektörs eller bergmästares medgivande därtill i varje särskilt fall inhämtas. Anmärkas må vidare, att den Kungl. Maj:t förut tillkommande eftergiftsbefogenheten överflyttats på yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Genom den nya huvudregeln möjliggöres användande av tvåskiftarbete för minderåriga, så snart skiften kunna förläggas mellan klockan 5 f. m. och klockan 10 e. m., och detta tydligen även för minderåriga under 16 år, d. v. s. 14- och 15-åringar (minimiåldern för minderårigs användande i industriellt arbete är 14 år).

För bedömande av förevarande fråga har det i första hand synts styrelsen önskvärt att erhålla så fullständiga uppgifter som möjligt rörande den omfattning, vari minderåriga användas i skiftarbete, samt nämnda arbetes fördelning på olika yrkesgrupper (enligt den av styrelsen på förevarande område använda yrkesgrupperingen) ävensom rastetiderna för ifrågavarande minderåriga. I sådant syfte har styrelsen låtit trycka ett frågeformulär, som genom yrkesinspektörernas och bergmästarnas försorg distribuerats till alla sådana arbetsställen, där minderåriga kunde antagas sysselsättas i skiftarbete på ett mera stadigvarande sätt. Uppgif-

terna skulle avse förhållandena dels år 1935, dels år 1931 — det sista året för den äldre lagens giltighet. De till styrelsen inkomna besvarade frågeformulären ha sedermera bearbetats inom styrelsen och uppgifterna däri översiktligt sammanställts på sätt framgår av bifogade tabell.¹

Anmärkas må, att siffrorna i tabellen icke kunna göra anspråk på att vara fullt riktiga, enär en del av frågeformulären varit ofullständigt och även någon gång oriktigt ifyllda. Härtill kommer, att åtskilliga arbetsställen, som använda minderåriga i skiftarbete, icke avgivit något svar, troligen oftast på grund av att arbetet vid företaget ifråga för tillfället legat nere. Tabellen torde emellertid på ett ungefärligen riktigt sätt visa, huru många minderåriga arbetare, som användas i skiftarbete inom de olika yrkesgrupperna samt rasternas längd för dessa arbetare. Beträffande antalet registrerade arbetare äro uppgifterna för åren 1931 och 1935, vilka hämtats från yrkesinspektörernas årsberättelser, icke fullt jämförbara, emedan yrkesunderinspektörerna förstnämnda år icke lämnade uppgift å antalet inom deras tillsynsområde sysselsatta arbetare. Vad de minderåriga arbetarna angår torde detta förhållande emellertid sakna betydelse, enär endast ett fåtal minderåriga sysselsättas vid arbetsställen, som utgöra föremål för yrkesunderinspektörernas tillsyn.

Av sammanställningen framgår, att totala antalet registrerade arbetare år 1931 uppgick till 496 869, medan motsvarande siffra för år 1935 utgör 576 722. I sistnämnda siffra ingå 66 873 hos yrkesunderinspektörerna registrerade arbetare. Vidare framgår, att år 1931 sysselsattes totalt 40 993 minderåriga arbetare mot 34 600 år 1935, vilket innebär en minskning från 1931 till 1935 av 6 393 minderåriga eller 15,6 %. Denna avsevärda nedgång i antalet anställda minderåriga — så mycket mera anmärkningsvärd som 1931 var ett utpräglat depressionsår — torde bero på flera orsaker. En av dessa utgör helt säkert den alltjämt fortgående mekaniseringen (automatiseringen) av arbetet, som i större eller mindre utsträckning gör den mänskliga arbetskraften överflödigt och i stor omfattning i första hand går ut över de minderåriga arbetarna. En annan orsak torde vara kostnaderna för de i arbetarskyddslagen föreskrivna årliga läkarbesiktningarna av minderåriga arbetare, vilka kostnader ej sällan avhålla mindre arbetsgivare från anställandet av minderåriga. Även andra i nämnda lag för användandet av minderåriga arbetare meddelade särskilda föreskrifter torde verka i samma riktning.

Ifrågavarande tendens till minskning av antalet minderåriga arbetare torde i själva verket ha förefunnits sedan lång tid tillbaka. Enligt kommerskollegii industristatistik uppgick sålunda hela antalet inom *industrien* sysselsatta minderåriga år 1913 till c:a 47 900, år 1923 till 35 700 och 1933 till 27 800, utgörande resp. 13,3, 10 och 7,1 % av totala antalet inom *industrien* sysselsatta arbetare. Vad särskilt angår textilindustrien har samma tendens gjort sig gällande där. Sålunda utgjorde enligt nämnda statistik antalet inom den egentliga textilindustrien (bomulls-, linne-, hamp-, jute- och ylleindustrierna samt trikåfabriker) sysselsatta minderåriga c:a 6 700 år 1913, 5 000 år 1923 och 3 600 år 1933 eller resp. 20, 17 och 11 % av totala antalet i nämnda industri sysselsatta arbetare.

Beträffande antalet i skiftarbete använda minderåriga arbetare har däremot en väsentlig ökning ägt rum efter år 1931. Detta år sysselsattes nämligen i skiftarbete inalles blott 1 759 minderåriga mot ej mindre än 3 840 år 1935, vilket innebär mer än en fördubbling av antalet i nämnda arbete anställda minderåriga. Denna ökning kommer så gott som uteslutande på yrkesgrupperna 1, 6 och 7. Inom förstnämnda yrkesgrupp, malmbrytning och metallindustri, har antalet minderåriga sålunda ökat från 326 till 886, inom yrkesgrupp 6, textil- och beklädnadsindustri, från 128 till 1 350 och inom yrkesgrupp 7, läder-, hår- och gummivaruindustri,

¹ Här ej publicerad.

från 93 till 298. Den största ökningen är att finna inom yrkesgrupp 6, där antalet minderåriga i skiftarbete mer än 10-dubblats sedan år 1931.

Av de under år 1935 i skiftarbete sysselsatta 3 840 minderåriga arbetar det största antalet eller 3 228 i två skift och 612 i tre skift. De i treskiftarbete sysselsatta minderåriga arbeta i regel inom yrkesgrupperna 1 (malmbrytning och metallindustri) och 4 (pappers- och grafisk industri). Inom yrkesgrupp 1 användas de minderåriga huvudsakligen i järnverken som hjälpare till de vuxna arbetarna. Arbetet är till största delen passningsarbete eller liknande. Inom yrkesgrupp 4 är det särskild inom cellulosaindustrien som treskiftarbete förekommer bland minderåriga. Ifrågavarande arbeten äro sådana, som av tekniska skäl måste bedrivas kontinuerligt.

Tabellen utvisar även rasternas längd för de i skiftarbete anställda minderåriga. Vid treskiftarbete synas rasterna i allmänhet vara kortare än vid tvåskiftarbete. Sämst ställda i förevarande avseende äro de minderåriga vid järnverken. Av tillsammans 886 minderåriga ha 274 eller över 30 % ingen rast eller en rast om högst 10 minuter. Dessa minderåriga sysselsättas till största delen i treskiftarbete. Som ovan nämnts utgöres deras arbete huvudsakligen av passningsarbete eller liknande, varför arbetstiden i regel allt som oftast avbrytes av vilopausar.

Inom textilindustrien, som sysselsätter det största antalet minderåriga i skiftarbete, sker arbetet i regel på två skift. Rasterna synas här numera vara ordnade på ett något så när nöjaktigt sätt, i det att samtliga minderåriga med undantag av 23 åtnjuta en rast om minst 15 minuter.

Ett förhållande som utmärker textilindustrien till skillnad från andra arbetsområden är, att även minderåriga under 16 år i jämförelsevis stor omfattning användas till skiftarbete. En särskild undersökning härom har givit till resultat, att inom textilindustrien torde för närvarande i skiftarbete sysselsättas omkring 75 14-åringar och 300 15-åringar.

I samband med att yrkesinspektörerna anmodades att införskaffa uppgifter enligt här omhandlade frågeformulär uppdrogs åt dem även att i samband med besök å arbetsställen, där minderåriga sysselsattes i skiftarbete, inhämta de närmast berörda parternas synpunkter på frågan om minderårigas användande i dylikt arbete. Det är endast ett mycket begränsat antal arbetsställen, som kunnat besökas av yrkesinspektörerna under den korta tid, som stått dem till buds härför. Emellertid ha vid de gjorda besöken några egentliga invändningar mot minderårigas användande i skiftarbete i allmänhet icke gjorts. Från yrkesinspektörernas sida framhålles ganska allmänt, att om i skiftet inlägges en lämpligt förlagd rast av tillräcklig varaktighet synes skiftarbetet för normalt utvecklade minderåriga icke medföra särskilda hälsorisker. Denna uppfattning torde dock närmast äve minderåriga över 16 år. Ett par av yrkesinspektörerna ha dock uttalat, att med det skiftgående arbetet torde vara förenade sådana olägenheter för de minderåriga, att lagändring bör komma till stånd.

Styrelsen har jämväl hos besiktningsläkarna hemställt, att de skulle meddela sin uppfattning rörande de med minderåriga arbetares skiftgående arbete eventuellt förenade sociala eller hygieniska missförhållandena. På denna hänvändelse, som riktats till 77 läkare, ha 53 svar inkommit till styrelsen. Av dessa ha 32 i huvudsak återgivits i närlagda redogörelse för yttrandena i fråga.¹ Återstående 21 svar representera läkare, som förklarat sig sakna tillräcklig erfarenhet om ifrågavarande förhållanden; några av dem ha emellertid ur allmänt hygieniska synpunkter gjort uttalanden i ämnet.

Flertalet av de besiktningsläkare, som avgivit yttranden, förklara, att det skiftgående arbetet icke synes ha någon menlig inverkan på de minderårigas hälsotillstånd eller giva upphov till missförhållanden av social art.

¹ Här ej publicerad.

Några läkare framhålla emellertid, att erfarenheterna från de årliga besiktningarna ej få betraktas såsom utslagsgivande för ett bedömande av föreliggande fråga. Vissa med skiftarbetet förknippade förhållanden torde utan tvivel inverka skadligt på den minderåige såväl psykiskt som fysiskt, utan att detta vid besiktningen kommer till synes. Bland riskerna vid skiftarbete påpekas särskilt faran, att den minderåige ej kommer i åtnjutande av tillräcklig sömn, särskilt i det fall att flera medlemmar av samma familj äro sysselsatta i skiftarbete. Vidare framhålles, att i arbetstiden lämpligt inlagda raster av tillräcklig varaktighet ej alltid ordnats för de minderåiga. Endast ett mindre antal läkare ha direkt förklarat, att ändring av nu gällande bestämmelser om minderårigs användande till arbete är önskvärd.

Flera läkare, som icke ansett sig böra förorda en lagändring, framhålla emellertid angelägenheten av skärpta bestämmelser angående de minderårigas raster. Vissa läkare anse, att frågan huruvida en minderårig må användas till skiftarbete (vare sig arbete på två eller tre skift) borde avgöras efter individuell prövning.

Av de läkare, som förordat en lagändring, ha några förklarat, att arbetstiden för samtliga minderåiga lämpligen bör förläggas mellan klockan 6 och klockan 19. Andra förorda denna tidsbegränsning endast beträffande minderåiga under 16 år.

Av en del besiktningsläkare har, såsom ovan omnämnts, framhållits, att erfarenheterna från de årliga besiktningarna ej få betraktas såsom utslagsgivande för ett bedömande av föreliggande fråga. Med avseende härå får styrelsen erinra om att styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 maj 1935 hemställt om anvisande av medel för verkställande enligt i skrivelsen angiven plan av ingående individuella undersökningar vid vissa arbetsställen rörande hälsotillståndet hos minderåiga sysselsatta i skiftarbete. Genom beslut den 16 augusti 1935 fann emellertid Kungl. Maj:t framställningen ej föranleda någon åtgärd.

Till ytterligare belysning av förevarande fråga har styrelsen införskaffat uppgifter angående i vissa främmande länder gällande bestämmelser rörande minderårigs användande till arbete. Av dessa uppgifter, varav en sammanställning här närslutes, framgår bl. a. följande.

Gällande arbetstidsbestämmelser synas i Danmark och Finland lägga hinder i vägen för sysselsättande av minderåiga i *tvåskiftarbete*. I Norge, England, Frankrike, Tyskland, Belgien, Nederländerna, Schweiz och Tjeckoslovakien förefinnes däremot möjlighet att använda minderårig i tvåskiftarbete. I Frankrike och Belgien få emellertid endast ynglingar användas i sådant arbete. Aldersgränsen för användandet är 14 år i Tyskland, Schweiz och Tjeckoslovakien, 15 år i Nederländerna (för användandet av manliga minderåiga i glasbruk 14 år) och 16 år i övriga länder.

I Frankrike, Belgien och Nederländerna är minderårigs användande i tvåskiftarbete begränsat till vissa slag av företag; i Frankrike till gruvor och stenbrott, i Belgien till stenkolsgruvor och vissa metallindustrier samt i Nederländerna till bl. a. vissa företag inom den mekaniska verkstadsindustrien samt lervaru- och trävaruindustrierna, gummi- och textilfabriker, glasbruk samt skeppsvarv. I Norge, England, Schweiz och Tjeckoslovakien är någon begränsning till vissa slag av verksamhet ej stadgad i fråga om minderårigs användande i tvåskiftarbete. I Tyskland få ynglingar mellan 14—16 år användas i tvåskiftarbete i vals- och hammarverk, där materialet bearbetas i varmt tillstånd, glasindustrien samt stenkolsverk. Minderåiga av båda könen över 16 år få användas i tvåskiftarbete utan någon begränsning; kvinnliga minderåiga dock högst till kl. 22.

Vad angår *nattarbete* (treskiftarbete) synes det ej vara tillåtet att använda minderåiga i sådant arbete i Nederländerna. I Danmark, Finland, England, Frankrike, Tyskland, Belgien, Schweiz och Tjeckoslovakien är däremot nattarbete i större

eller mindre omfattning tillåtet för ynglingar (i Tyskland jämväl i särskilda fall för kvinnliga minderåriga över 16 år, se nedan). Åldersgränsen för användandet är i samtliga länder 16 år utom i Finland och Tyskland, där den är resp. 15 och 14 år.

I Danmark, Finland, England, Frankrike och Schweiz är nattarbetet tillåtet vid järn- och stålverk, glas- och pappersbruk samt, med undantag för England, råsockerfabriker. I Danmark och Finland få emellertid ynglingar endast användas till nattarbete i den mån så kan anses påkallat med hänsyn till deras yrkesutbildning.

I Belgien få ynglingar sysselsättas i nattarbete i glas- och pappersbruk, spegel- och emaljeringsfabriker samt vissa metallindustrier.

I Tjeckoslovakien finnes möjlighet att använda ynglingar till arbete natttid i bl. a. järn- och stålverk, glas-, pappers- och sockerbruk, mejerier, gas- och elektricitetsverk, tidningsstryckerier, transportverksamhet, teatrar, nöjesföretag, hotell och restauranter, sjukhus och fängelser m. m.

I Tyskland få ynglingar mellan 14—16 år användas till nattarbete inom glas-industrin. För ynglingar, som fyllt 16 år, finnes ej någon inskränkning stadgad i fråga om nattarbete. (Kvinnliga minderåriga över 16 år få med viss begränsning användas till nattarbete till förekommande av försämring av varor m. m.).

I Norge, där nattarbete får förekomma endast efter särskilt medgivande, anses sådant icke omfatta minderåriga, om ej detta särskilt angivits. Dylik dispens för minderårig har meddelats i ganska få fall, alla av extraordinär art.

Utnyttjandet av de ovan i avseende å de olika länderna omnämnda möjligheterna att använda minderåriga i skiftarbete är i allmänhet antingen medgivet i särskilda författningar eller ock beroende av särskilt tillstånd av myndighet. Ifråga om Tyskland gäller detta dock icke manliga minderåriga över 16 år, enär dessa där i arbetstidshänseende anses såsom vuxna arbetare.

Med beaktande av vad vid utredningen framgått får styrelsen i ämnet anförda följande.

Vidkommande spørsmålet om *raster* under arbetstiden, vilket spørsmål torde äga avsevärd betydelse i förevarande sammanhang, får styrelsen till en början erinra om det allmänna stadgandet i 5 § i lagen om arbetarskydd, att arbetet bör, där dess natur det medgiver, avbrytas genom en eller flera lämpligt förlagda raster av tillräcklig varaktighet. I 14 § 2 mom. samma lag förutsättes, att den minderårige skall komma i åtnjutande av raster i arbetet, och stadgas där, att dessa raster skola anordnas på ett med hänsyn till den minderårige lämpligt sätt. Utan tvivel brister det på många håll åtskilligt i nämnda hänseende. Att så är fallet vid skiftarbete framgår av den bifogade översiktstabellen, men även vid enbart dagarbete torde rastera i stor utsträckning icke kunna anses ordnade på ett tillfredsställande sätt.

Anledningen till att rastera vid dagarbete ofta göras så korta som möjligt torde vara en allmän önskan från arbetarnas sida att få avsluta arbetet så tidigt på dagen som möjligt. Från arbetsgivarhåll torde i regel hinder icke resas mot en förlängning av rastera. En förändrad inställning från arbetarnas sida i förevarande hänseende måste anses önskvärd, och styrelsen vågar uttala den förhoppningen, att organisationerna på ömse sidor skola söka avtalsledes medverka till en lämpligare uppdelning av den dagliga arbetstiden.

Ifråga om rastera vid skiftarbete äro förhållandena mera komplicerade. Vad först angår treskiftarbete äger detta rum med tre 8-timmarsskift om dygnet och måste det ofta på grund av arbetets natur fortgå utan avbrott dygnet runt. Några på förhand bestämda uppehåll i arbetet kunna härvid icke ifrågakomma, utan äro arbetarna hänvisade till att tillgodogöra sig under arbetet uppkommande vilopausar. Även i de fall, då arbetets natur icke lägger hinder i vägen för anordnan-

det av raster, förekomma sådana i regel icke, enär därigenom arbetstiden och därmed arbetsförtjänsten skulle minskas. De minderåriga lära emellertid, vare sig arbetet är av ena eller andra slaget, i många fall utan alltför stora svårigheter kunna beredas en kortare rast under skiftets gång. Följden härav blir givetvis en förkortning av arbetstiden och en däremot svarande minskning i arbetsförtjänsten, men detta torde den minderårige lättare finna sig i än den vuxne arbetaren.

Vid tvåskiftarbete förefinnes hos de vuxna arbetarna i allmänhet samma önskemål om sammandragning av arbetstiden som vid dagarbete. I den mån minderåriga användas i arbetet tillkommer emellertid det förhållandet, att dessas båda skift enligt lagen måste inrymmas inom tiden mellan kl. 5 f. m. och 10 e. m. Där svårighet för anordnande av nöjaktigt rastetid härigenom uppkommer, torde dock här liksom vid treskiftarbete en förkortning av arbetstiden i många fall kunna genomföras. En annan möjlighet förefinnes emellertid även, nämligen meddelande av tillstånd till arbetstidens utsträckande exempelvis till kl. 11 e. m. Detta tillvägagångssätt har också föreslagits av flera yrkesinspektörer.

Några mera bindande enhetliga bestämmelser rörande rasternas antal, längd och förläggning synas med hänsyn till olika förhållanden inom olika yrken och orter icke lämpligen kunna meddelas. Där arbetarna exempelvis begiva sig hem för intagande av måltid är en längre rast under arbetsskiftet i regel påkallad, medan åter i de fall, då arbetarna bo på långt avstånd från arbetsplatsen och på grund därav nödgas där förtära medhavd mat, en kortare rast i allmänhet kan vara tillräcklig. Hänsyn måste givetvis även tagas till arbetets art. Vad särskilt minderårigas arbete inom textilindustrin beträffar har styrelsen genom en tidigare undersökning utrönt, att detta i stor utsträckning torde vara sådant, att den minderårige kommer i åtnjutande av flera vilopausar under arbetets gång. I sådana fall kan det, särskilt om arbetet är av lättare beskaffenhet, vara försvarligt, att i arbetsskiftet endast inlägges en rast av sådan längd, som erfordras för intagande å lämplig plats inom arbetsstället av en måltid.

Styrelsen har för avsikt att till ledning för yrkesinspektionens befattningshavare meddela förnyade anvisningar angående rasternas anordnande — dylika anvisningar ha tidigare utfärdats i samband med arbetstidslagens genomförande men icke kunnat helt fullföljas — och kommer styrelsen därvid även att rikta en anmodan till nämnda befattningshavare att under sin inspektionsverksamhet ägna särskild uppmärksamhet åt anordnandet av de minderårigas raster. Styrelsen vill slutligen framhålla, att i fall, då viss anordning av rast eller raster för de minderåriga på grund av arbetsförhållandena finnes påkallad men motstånd möter mot dess genomförande på frivillighetens väg, möjlighet lär förefinnas att tvångsvis genomdriva anordningen med stöd av 39 § arbetarskyddslagen.

Vad häfter angår huvudfrågan, minderårigs användande i *skiftarbete*, så torde den verkställda utredningen kunna sägas ha givit vid handen, att vissa olägenheter av social och hygienisk art nog äro förknippade med minderårigas skiftarbete (såväl två- som treskiftarbete), men att dessa olägenheter i allmänhet icke synas vara av svårare natur. Det synes med hänsyn härtill icke gärna böra komma ifråga att upphäva den sedan gammalt förefintliga möjligheten att använda manliga minderåriga över 16 år till skiftarbete, allra helst som förutsättningarna härför ytterligare skärpts genom 1931 års revision av arbetarskyddslagen, i det såsom förut framhållits även användandet till var tredje vecka återkommande nattarbete gjorts beroende av medgivande av vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. De skäl, som legat till grund för tillskapandet av ifrågavarande möjlighet, torde alltså gälla med samma styrka. Fortfarande lär det sålunda få anses angeläget att å orter, där den industriella verksamheten bedrivs med skiftarbete, bereda ynglingar, som fyllt 16 år, tillgång till arbetsförtjänst ävensom att underlätta deras yrkesutbildning — yrkesskickligheten torde beträffande vissa yrken i avsevärd mån vara beroende av ett någorlunda tidigt inträde i yrket. För vissa industri-

grenar, särskilt textilindustrin, torde det också nu som förut vara av väsentlig betydelse i konkurrenshänseende att kunna genom användande av minderårig arbetskraft förbilliga sina produkter.

Såsom ovan omnämnts ha vissa besiktningsläkare uttalat, att frågan huruvida en minderårig skulle få användas till skiftarbete borde avgöras efter individuell prövning. Med hänsyn härtill får styrelsen påpeka, att dylik prövning redan nu lärers få anses möjlig att tillämpa med stöd av 35 § arbetarskyddslagen, och har styrelsen för avsikt att i en cirkulärskrivelse till besiktningsläkarna fästa deras uppmärksamhet härå samt anmoda dem att också företaga sådan prövning i förekommande fall.

Såsom i början av detta utlåtande framhållits ha de vid 1931 års revision av lagen om arbetarskydd genomförda ändringarna i bestämmelserna rörande förläggningen av minderårigas arbetstid berett möjlighet för användande i tvåskiftarbete jämväl av pojkar och flickor på 14 och 15 år. Detta torde emellertid knappast ha varit direkt avsett, utan synes den ändrade regleringen väsentligen ha åsyftat att förenkla bestämmelserna och så långt möjligt anpassa dem efter den internationella konventionen angående barns nattarbete inom industrien. År 1931 torde man icke heller haft anledning att räkna med att minderåriga under 16 år skulle komma att tagas i anspråk för utförande av skiftarbete. Så har emellertid skett, låt vara att det åtminstone hittills huvudsakligen synes ha ägt rum endast inom en industri, textilindustrin. Att använda minderåriga i de ur utvecklingssynpunkt ömtåliga 14- och 15-årsåldrarna till tvåskiftarbete, som ena veckan börjar mycket tidigt på morgonen och andra veckan slutar sent på kvällen, anser styrelsen emellertid icke böra ifrågakomma. En återgång i huvudsak beträffande 14- och 15-åringar till vad som i förevarande avseende gällde före 1931 års revision torde därför enligt styrelsens mening böra ske. Då gällde, såsom förut anförts, att minderårig icke fick användas till industriellt arbete å tid mellan klockan 7 e. m. och 6 f. m. Förbudet omfattade även byggnadsarbete (jämväl i de delar, som ej vore att hänföra till industriellt arbete). Det synes emellertid nu böra utsträckas även till transportarbete, som i den reviderade lagen i allmänhet jämsätts med industriellt arbete och byggnadsverksamhet. I enlighet härmed synes 14 § 3 mom. första stycket i lagen böra erhålla förslagsvis följande avfattning:

3 mom. Den minderåriga skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn, och skall i denna ledighet ingå tiden mellan klockan 10 e. m. och klockan 5 f. m. Beträffande minderårig under sexton år, vilken användes till arbete, som med förbudet i 10 § första stycket avses, skall dock ledigheten omfatta tiden mellan klockan 7 e. m. och klockan 6 f. m.

Det torde få anses önskvärt, att genomförandet av den föreslagna lagändringen icke skall medföra rubbning i redan bestående arbetsförhållanden. Minderårig under 16 år bör sålunda utan hinder av det nya stadgandet fortfarande få användas till arbete, vartill den minderåriga användes vid tiden för stadgandets ikraftträdande. Bestämmelse härom torde jämväl böra meddelas.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1935.

Fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen och i sammandrag återges i tab. A, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under tredje kvartalet 1935, tillhoppa 8 512, av vilka 8 342 begåtts av män och 170 av kvinnor.

Antalet avdömda fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, dels för tiden fr. o. m. år 1928 framgår av nedanstående tablå:¹

	Medeltal per kvartal under år								3 kv.	2 kv.	3 kv.
	1913	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1934	1935	1935
Antal förseelser .	14 727	6 929	7 375	7 759	7 526	7 369	7 394	7 694	8 475	7 697	8 512 ²
Per 100 000 inv. .	262	114	121	127	122	120	119	124	136	123	137

Dessa siffror återge emellertid icke hela den faktiska fyllerifrekvensen å offentliga platser. Man får nämligen i allmänhet räkna med, att för varje kvartal något eller några hundratal personer, som blivit anhängna för fylleri, sedermera icke sakfällas, merendels av det skäl att de icke kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Påpekas bör därjämte, att å ena sidan en del av de förseelser, som avdömts under en redovisningsperiod, begåtts under en tidigare, medan å andra sidan en del under perioden begångna förseelser avdömas först under ett följande redovisningsskede. Vad beträffar den preliminära siffran för tredje kvartalet 1935, tyder densamma på en viss ökning av fyllerifrekvensen gentemot såväl närmast föregående kvartal som tredje kvartalet 1934. Då uppgifterna för redogörelsekvartalet ännu ej äro alldeles fullständiga, torde denna ökning vara större än vad de här anförda siffrorna synas ge vid handen.

Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfölls under 1935 års tredje kvartal, begingos 170 eller 2.0 % av kvinnor, därav, som omstående tab. A visar, 111 i Stockholm, 28 i Göteborg, 5 i Malmö, 22 i övriga städer samt 4 på landsbygden. — Tabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken utsträckning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år.³ Av hela antalet under andra och tredje kvartalen 1935 sakfällda fyllerister tillhörde 1 663 eller 21.6 % resp. 1 789 eller 21.0 % den yngre åldersgruppen. Motsvarande relativtal i genomsnitt för åren 1930—1934 utgjorde resp. 25.5, 24.4, 23.7, 23.6 och 23.5 %.

På grundval av systembolagens uppgifter ha i tab. A förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehåft motbok (med full eller

¹ Siffrorna för andra kvartalet 1935 ha korrigerats med hänsyn till 285 efterredovisade fall.

— ² Preliminär siffra. — ³ Härvid ha personer, som äro födda före 1910 hänförs till den äldre åldersgruppen, och sådana, som äro födda 1910 eller senare, till den yngre.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av män							Förs., beg. av kvinnor		
					med motbok		utan motbok	Summa	Därav		Hela antalet	Därav födda		
	juli	aug.	sept.	hela kvar-talet	full in-köps-rätt	begr. in-köps-rätt			25 år eller där-över ¹	un-der 25 år ²		före 1910	1910 eller senare	
Stockholms stad .	386	439	391	1 216	60	327	718	1 105	989	116	111	103	8	
Östra Sverige	Södertälje . . .	9	12	7	28	—	3	25	28	25	3	—	—	—
	Lidingö . . .	—	—	4	4	—	—	4	4	2	—	—	—	—
	Uppsala . . .	34	33	47	114	2	34	78	114	95	19	—	—	—
	Västerås . . .	25	26	30	81	1	14	66	81	67	14	—	—	—
	Nyköping . . .	11	6	16	33	—	6	27	33	29	4	—	—	—
	Ekilstuna . . .	38	36	48	122	1	25	96	122	105	17	—	—	—
	Linköping . . .	27	17	20	64	—	8	56	64	52	12	—	—	—
	Norrköping . .	36	33	30	99	1	16	79	96	82	14	3	1	2
	Övriga städer .	82	66	112	260	5	59	194	258	219	39	2	1	1
Landsbygden .	23	112	140	275	5	75	195	275	174	101	—	—	—	
Små. m. m.	Jönköping . . .	14	19	27	60	—	15	45	60	53	7	—	—	—
	Kalmar . . .	27	29	32	88	1	12	75	88	70	18	—	—	—
	Västervik . . .	1	14	14	29	—	3	26	29	25	4	—	—	—
	Visby . . .	18	21	6	45	1	7	37	45	34	11	—	—	—
	Övriga städer .	37	50	100	187	5	32	150	187	165	22	—	—	—
	Landsbygden .	7	73	110	190	2	26	162	190	102	88	—	—	—
Södra Sverige	Karlskrona . . .	13	24	18	55	—	9	44	53	41	12	2	2	—
	Kristianstad . .	6	15	12	33	1	5	27	33	32	1	—	—	—
	Malmö . . .	94	65	83	242	11	34	192	237	206	31	5	4	1
	Lund . . .	17	19	25	61	1	10	50	61	53	8	—	—	—
	Landskrona . . .	16	13	18	47	1	12	34	47	45	2	—	—	—
	Hälsingborg . .	64	42	43	149	2	28	114	144	130	14	5	4	1
	Ystad . . .	2	1	2	5	—	1	4	5	1	4	—	—	—
	Trälleborg . . .	11	19	7	37	—	5	31	36	25	11	1	1	—
	Övriga städer .	37	34	33	104	—	20	84	104	76	28	—	—	—
Landsbygden .	10	95	100	205	8	35	158	201	139	62	4	2	2	
Västra Sverige	Halmstad . . .	14	12	8	34	—	6	28	34	27	7	—	—	—
	Göteborg . . .	362	387	297	1 046	28	213	777	1 018	846	172	28	21	7
	Mölnådal . . .	—	18	20	38	1	10	27	38	28	10	—	—	—
	Uddevalla . . .	22	9	27	58	2	12	44	58	52	6	—	—	—
	Trollhättan . .	—	12	13	25	—	4	21	25	23	2	—	—	—
	Borås . . .	33	40	36	109	—	21	84	105	80	25	4	3	1
	Skövde . . .	17	6	24	47	—	12	35	47	42	5	—	—	—
	Karlstad . . .	74	66	55	195	—	23	169	192	168	24	3	3	—
	Kristinehamn . .	10	21	16	47	—	8	39	47	44	3	—	—	—
Örebro . . .	21	38	35	94	1	17	76	94	80	14	—	—	—	
Övriga städer .	172	178	189	539	4	115	420	539	430	108	—	—	—	
Landsbygden .	26	336	222	584	7	120	457	584	330	254	—	—	—	
Norra Sverige	Falun . . .	7	7	8	22	—	7	15	22	18	4	—	—	—
	Gävle . . .	37	35	47	119	—	19	100	119	103	16	—	—	—
	Söderhamn . . .	10	15	19	44	—	9	35	44	41	3	—	—	—
	Härnösand . . .	179	38	38	255	4	53	198	255	215	40	—	—	—
	Sundsvall . . .	44	80	55	179	—	22	156	178	143	35	1	1	—
	Östersund . . .	10	19	16	45	—	7	38	45	42	3	—	—	—
	Umeå . . .	18	18	21	57	—	6	50	56	39	17	1	1	—
	Luleå . . .	10	11	7	28	—	5	23	28	25	3	—	—	—
	Övriga städer .	57	144	153	354	1	62	291	354	280	74	—	—	—
Landsbygden .	68	316	376	760	—	126	634	760	459	301	—	—	—	
Hela städerna														
riket (landsb.)	2 102	2 187	2 209	6 498	134	1 316	4 882	6 332	5 347	984	166	145	21	
Summa	134	932	948	2 014	22	382	1 606	2 010	1 204	805	4	2	2	
Summa	2 236	3 119	3 157	8 512	156	1 698	6 488	8 342	6 551	1 789	170	147	23	

¹ Härmed avses personer födda före år 1910. — ² Härmed avses personer födda år 1910 eller senare. — ³ Därav 2 med okänd ålder.

begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning. Av samtliga manliga fyllerister voro 6 488 eller 76·2 % personer utan motbok. Fördelningen härvidlag var sålunda ungefär densamma som närmast föregående kvartal (77·9 %). Av de kvinnliga fylleristerna uppgivas 2 ha varit innehavare av motbok. Dessa siffror giva även en antydning om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns inverkan på nykterhetstillståndet.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. Som komplement till fylleriförseelsestatistiken meddelas i tab. B vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning för åren 1933—1935 rörande antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit (eller brännvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. Vissa i tabellen upptagna beslag lära sedermera ha upphävts av vederbörande domstol.

Tab. B. Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker åren 1933—1935.

Månad	Stockholms tulldistrikt						Samtliga tulldistrikt					
	Antal beslagsmål			Kvantitet, liter			Antal beslagsmål			Kvantitet, liter		
	1933	1934	1935	1933	1934	1935	1933	1934	1935	1933	1934	1935
januari	71	64	38	4 188	3 008	2 569	119	117	75	4 366	8 045	60 642
februari	58	58	22	557	1 891	2 916	91	83	58	1 254	1 982	2 987
mars	50	77	25	349	228	53	78	111	64	637	357	160
april	63	31	41	1 614	800	218	101	56	68	2 053	826	256
maj	42	50	37	464	298	505	82	88	74	638	340	626
juni	91	80	79	1 074	150	282	132	121	114	1 882	232	396
juli	112	91	71	842	1 228	95	153	130	112	928	4 787	162
augusti	72	94	72	177	88	592	112	151	142	531	318	788
september . . .	92	49	32	363	3 071	111	149	88	64	3 824	3 937	144
oktober	60	75		1 945	3 434		117	132		3 759	6 571	
november . . .	85	65		1 826	298		132	99		2 045	396	
december . . .	81	79		2 312	2 373		155	112		2 484	2 424	
Hela året	877	818		15 711	16 867		1 421	1 288		24 401	30 215	

¹ Den höga siffran för januari månad 1935 beror på att i ett fall beslagtogs över 50 000 liter sprit.

Olycksfall inom sjömansyrket år 1934.

Socialstyrelsens utredning angående olycksfall inom sjömansyrket under år 1934, grundad på till styrelsen inkomna anmälningar om olycksfall i arbete, rapporter om sjöolycka samt protokoll från sjöförklaringar och sjöförhör, omfattar sammanlagt 1 657 olycksfall, av vilka 75 med dödlig utgång. För närmast föregående år uppgingo motsvarande antal olycksfall till 1 626 resp. 66, vilket alltså innebär en obetydlig ökning av knappt 2 % för de förra men en avsevärt högre — 13·6 % — för de senare. Av de sjömän, som under redogörelseåret drabbats av olycksfall, voro 47 utländska undersåtar anställda å svenska fartyg (1933: 52).

På grund av ådragna skador i samband med de redovisade olycksfallen blevo 487 sjömän avmönstrade, därav 115 i utländska hamnar (1933: 546 resp. 100).

Olycksfallen voro fördelade med 1 628 å 793 maskindrivna fartyg och 29 å 29 segelfartyg och pråmar; av de 75 dödsfallen inträffade 73 å sammanlagt 37 maskindrivna fartyg och 2 å tvenne segelfartyg.

Av samtliga olycksfall ägde 65·1 % rum under fartygs uppehåll i hamn och 34·9 % till sjöss, medan motsvarande fördelning av dödsfallen var 37·3 % resp. 62·7 %.

Antalet olycksfall i samband med egentliga sjöolyckor (de fem första rubrikerna i tabellen över olycksfallsorsaker) uppvisade en ej obetydlig stegring från föregående år, utgörande 2·7 % av samtliga olycksfall mot 1·9 % för 1933. För tioårsperioden 1925—1934 var motsvarande relationstal 2·0 %. I procent av dödsfallen uppgingo hithörande olycksfall med dödlig utgång till 48 % för 1934, 39 % för 1933 och 32 % för 1925—1934.

Medelantalet olycksfall per månad var 138 med en maximifrekvens av 194 under oktober och en minimifrekvens av 89 under april månad; motsvarande dödsfallssiffror voro resp. 6, 21 (febr.) och 1 (mars/juli).

Olycksfallens procentuella fördelning på olika bemanningsspecialiteter framgår av följande uppställning:

	Olycksfall		Dödsfall			Olycksfall		Dödsfall	
	1934	1933	1934	1933		1934	1933	1934	1933
Befälhavare	6·6	6·3	8·0	7·6	Maskinmanskap . .	25·3	24·9	22·7	19·7
Styrmän	9·2	8·4	13·8	9·1	Köksper-sonal {	manlig .	8·8	11·8	8·0
Telegrafister . . .	0·1	0·3	—	—					
Maskinister	8·0	8·0	12·0	15·2	sonal {	kvinnlig .	3·9	3·0	—
Däcksmanskap . . .	38·1	37·3	36·0	42·4					
					Summa	100·0	100·0	100·0	100·0

Olycksfallens fördelning efter orsaker framgår av efterföljande tabell, där för jämförelses skull medtagits såväl motsvarande siffror för 1933 som medeltalen för tioårsperioden 1925—1934.

Olycksfall inom sjömansyrket fördelade efter orsaker.

O r s a k e r	Samtliga olycksfall			Procent			Olycksfall med dödlig utgång		
	1934	1933	1925/34 ¹	1934	1933	1925/34 ¹	1934	1933	1925/34 ¹
Fartygs förlisning i öppen sjö	—	6	5.9	—	0.4	0.4	—	6	5.4
» strandning eller grundstötning	3	3	6.1	0.2	0.2	0.4	—	1	3.2
» kollision	6	10	8.2	0.4	0.6	0.6	2	7	4.4
» försvinnande med man och allt	34	9	7.3	2.1	0.5	0.5	34	9	7.3
» kantring	—	3	1.6	—	0.2	0.1	—	3	1.5
» förolyckande eller skadande genom krigsorsak	—	—	0.6	—	—	0.1	—	—	0.6
Fall från väders (rigg, skorsten, lastbom etc.)	5	6	9.2	0.3	0.4	0.7	1	2	1.0
» överbord från däck	10	7	12.4	0.6	0.4	0.9	7	2	8.5
» å däck	131	151	115.8	7.9	9.8	8.2	1	—	0.3
» genom luckor ned i lastrum, kolboxar etc.	27	32	35.5	1.6	2.0	2.5	5	2	2.5
» vid vistelse i lastrum, kolboxar, tankar o. d.	45	53	45.8	2.7	3.2	3.2	—	—	0.2
Nedfallande föremål	32	47	30.4	1.9	2.9	2.1	—	—	0.4
Brottsojor	54	46	42.9	3.2	2.8	3.0	1	1	1.8
Arbete på fartygs utsida	3	7	5.1	0.2	0.4	0.4	1	—	0.6
» under segelmanövrer	6	9	8.1	0.4	0.5	0.6	—	2	1.5
Styranordningar (för hand)	8	8	10.0	0.5	0.5	0.7	—	—	—
Förtöjning, förankring, bogsering o. d.	132	136	124.7	8.0	8.4	8.8	4	2	2.1
Bärgningsredskap (livbåtar o. d.)	10	11	8.6	0.6	0.7	0.6	—	2	0.4
Luckor och skärstockar	85	104	71.6	5.1	6.4	5.1	1	—	0.2
Ställningar, landgångar, lejdare m. m.	144	120	102.0	8.7	7.4	7.2	1	1	0.5
Fartygs framdrivningsmaskineri	61	72	65.7	3.7	4.4	4.6	—	2	0.5
» hjälpmaskineri, vinschar o. d.	38	29	29.3	2.3	1.8	2.1	—	—	0.2
Ångpannor och andra högttryckskärl	20	18	21.3	1.2	1.1	1.5	—	—	—
Eldning, kollämpning o. d.	94	61	69.0	5.7	3.7	4.9	—	—	0.3
Askhissning	29	27	24.8	1.7	1.7	1.8	—	—	—
Handverktyg	100	105	95.4	6.0	6.5	6.7	—	—	—
Rosthackning	64	78	32.8	3.9	4.8	2.8	—	—	—
Eldsvåda	1	5	4.8	0.1	0.3	0.3	—	—	0.5
Explosion (utom av ångpannor o. d.)	10	9	13.6	0.6	0.6	1.0	—	3	0.9
Förgiftning (av kolos o. d.)	1	1	3.1	0.1	0.1	0.2	—	—	0.9
Skällning av hett vatten, ånga o. d.	53	40	38.6	3.2	2.5	2.7	—	—	—
Yrkessjukdomar	2	2	2.1	0.1	0.1	0.1	—	—	0.8
Försvinnande från fartyg	—	2	2.3	—	0.1	0.2	—	2	2.3
» under vistelse i land	—	—	0.8	—	—	0.1	—	—	0.4
Olycksfall	45	47	38.8	2.7	2.9	2.7	6	10	7.5
Förflyttning till eller från fartyg vid besök i land	31	25	31.6	1.9	1.5	2.2	9	7	10.3
Lastning och lossning	192	186	166.9	11.5	11.4	11.8	2	2	1.5
Andra orsaker	181	151	122.6	10.9	9.3	8.7	—	—	1.1
Summa	1 657	1 626	1 414.8	100.0	100.0	100.0	75	66	69.1

Ett antal av de under redogörelseåret inträffade olycksfallen, vilka förete särskilt intresse ur arbetarskyddssynpunkt, har varit föremål för närmare undersökning, därvid olyckor till följd av missförhållanden eller brister ombord å fartyg anmälts för kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå med anmodan om utredning samt vidtagande av nödiga skyddsåtgärder, då så ansetts

¹ Årsmedeltal.² Därav 53 (49 år 1933) vid arbete med till- och nedriggning samt klargöring.

erforderligt. De framställningar, som härvid kommit i fråga, ha bland annat avsett explosion av karbidlampor och -kärn, ställningar vid målnings- och dylikt arbete, startanordningar å mindre motorer, bruk av spritpåfyllningskanor, fartygsvinschar, vattenståndsglas å ångpannor samt användande av skyddsglasögon m. m.

Vissa av de under året inträffade olyckshändelserna äro av den omfattning eller art, att de förtjäna ett närmare omnämnande. Under rubriken »fartygs försvinnande med man och allt» redovisas ej mindre än 34 olycksfall med dödlig utgång, fördelade på endast tvenne fartyg, det ena med en besättning av 20, det andra 14 man. I det förstnämnda fallet rörde det sig om ett ångfartyg på 1 755 bruttoton på resa från en italiensk medelhavshamn till Nordfrankrike med full last av beck. Anledningen till detta fartygs förolyckande har ej officiellt kunnat fastställas, vare sig med ledning av vissa på den italienska sydostkusten ilanddrivna, fartyget tillhörande vrakdelar eller som en följd av det vid tillfället rådande vädret. Bland mera eller mindre sannolika orsaker till olyckan ha anförts minsprängning eller annan explosion eller grundstötning å utanför kusten befintliga rev. Det senare fartyget, en ångare på 671 bruttoton, var på resa från en svensk insjöhamn till en tysk nordsjöhamn med full last av lös spannmål. I detta fall har olyckan med största sannolikhet berott på frånvaron av slingerskott, varigenom lasten i den rådande svåra sjögången förskjutits och antagligen förorsakat fartygets kantring. Intet av fartygen var försett med installation för trådlös telegrafi, en omständighet som från vissa håll påtalats, enär man ansett, att genom befintligheten av dylik anordning de ombordvarande möjligen kunnat räddas av tillkallade fartyg.

De olyckshändelser som avse personers fall utgöra 13 % av samtliga olycksfall och 19 % av dödsfallen. Bland de sistnämnda tilldraga sig tvenne särskild uppmärksamhet i så måtto, att de drabbat vakthavande styrmän, vilka under den tid de under gång till sjöss borde ha varit på kommandobryggan i stället utfört annat arbete, därvid de fallit över bord och drunknat. Ofta kunna hithörande olycksfall tillskrivas egen oaktsamhet i förening med uraktlåtenhet att begagna sig av sjömansmässiga försiktighetsåtgärder, såsom livlina o. d. Vid två tillfällen ha fall över bord med åtföljande drunkning inträffat i samband med upphalning av vatten medelst s. k. slagpyts under fartygets gång, därvid vederbörande förlorat jämvikten och störtat över räcke eller brädgång i sjön. Fall genom luckor ned i lastrum och kolboxar förekomma allttjämt, ofta med dödlig utgång, och äro i regel att tillskriva oförsiktighet vid av- och påluckning, mera sällan bristfällig materiel.

I samband med svårt väder och hög, överbrytande sjö är under redogörelseåret endast ett dödsfall att anteckna, i det att befälhavaren å en ångare, vars styrledning råkat i olag, under arbete med dennas iordningställande tillsammans med däckslasten gick över bord och drunknade. Ett ej obetydligt antal av de övriga 53 olycksfallen under denna rubrik ha medfört allvarliga skador i form av brutna armar och ben eller svårare kontusioner.

Under förtöjnings- och förhålningsarbete inträffade ej mindre än 132 olycks-

fall, därav 4 med dödlig utgång. Förutom de av slitna och taggiga stål-linor förorsakade talrika hand- och fingerskadorna, som i ett flertal fall lett till blodförgiftning och andra svårartade komplikationer, äro olycksfallen i denna grupp i regel av mycket allvarlig natur och kännetecknas i många fall av avslitna armar och ben, som kommit i beknip mellan wire och pollare eller vinschnock. Det förefaller, som om en del av dessa sistnämnda olycksfall skulle vara att tillskriva en viss otillräcklighet i bemanningshänseende, då fartyg lägges till vid eller avgår från kaj, förtöjer i sluss eller docka o. d. Särskilt framträdande är detta förhållande, då fartygets eget folk måste i roddbåt föra i land förtöjningar, varigenom de ombordvarandes antal så reduceras, att arbetet å back och poop ej kan utföras med iakttagande av tillbörlig försiktighet.

Som vanligt förete de båda tabellrubrikerna »olycksfall vid vistelse i land» och »förflyttning till eller från fartyg vid besök i land» ett rätt omfattande dödsregister. 15 olycksfall, utgörande en femtedel av samtliga dödsolyckor, äro att hänföra till dessa rubriker. Orsakerna äro flerfaldiga: överkörning av växeltåg och automobiler, fall i vattnet från kajkanter och landgångar samt kantring med skeppsbåtar vid segling eller rodd ombord. I ett par fall synes bristfällig belysning å kaj eller brygga ha varit bidragande olycksfallsorsak. Samtliga hithörande olycksfall, utom två, ha inträffat i främmande hamnar. Det må anmärkas, att, för såvitt framgår av tillgängliga handlingar, olycksfallen i samband med omåttligt förtärande av rusdrycker varit färre än något föregående år.

Internationella arbetsorganisationen.

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1935.

Internationella arbetsbyråns styrelse har under dagarna 24—26 oktober varit samlad till ordinarie kvartalsmöte i Genève. Dagen före det ordinarie mötets öppnande hölls ett extraordinärt sammanträde, vid vilket beslöts att Kanada skulle intaga den permanenta plats i arbetsbyråns styrelse, som blivit vakant genom Tysklands utträde ur internationella arbetsorganisationen.

Som första punkt på dagordningen stod val av president och vicepresidenter för perioden okt. 1935—okt. 1936. Till president valdes dr W. A. Riddell, kanadensisk regeringsrepresentant, samt till vicepresidenter för arbetsgivarna dir. H. C. Ørsted, chef för de nordiska arbetsgivareföreningarnas byrå i Bryssel, och för arbetarna M. Mertens (Belgien).

Styrelsen diskuterade därefter organisationen av den arbetskonferens för de amerikanska medlemsstaterna, som kommer att hållas nästkommande januari i Santiago-de-Chile. Denna regionala arbetskonferens, den första i sitt slag, vilken organiseras under medverkan av Chiles regering (som f. ö. i dagarna översänt officiellt meddelande om ratifikation av fjorton internationella arbetskonventioner),

lovat att bli av stor betydelse, i det att redan Amerikas förenta stater, Argentina, Brasilien, Chile, Cuba, Ecuador, Mexico, Peru, Uruguay och Venezuela anmält sitt deltagande. Costa Rica, den enda amerikanska stat, som icke är medlem av internationella arbetsorganisationen, har meddelat, att den kommer att låta sig representeras genom en observatördelegation.

Därefter diskuterades de vid årets internationella arbetskonferens antagna resolutionerna. Med hänsyn till resolutionen ang. *semester med bibehållen lön inom jordbruket*, så beslöt styrelsen anmoda arbetsbyrån om att utarbeta en fullständig redogörelse för frågans läge, vilken redogörelse skall underställas byråns lantarbetskommitté.

I en annan resolution hade konferensen krävt revision av konventionen ang. *minimiålder för barns användande i arbete*, så att minimiåldern höjes från 14 till 15 år. Styrelsen beslöt att uppskjuta behandlingen av denna fråga till nästa möte, då definitivt beslut skall träffas ang. de frågor, som skola uppföras på dagordningen för 1937 års arbetskonferens. Under diskussionen av detta spörsmål betonades från den amerikanske regeringsrepresentantens sida, att hans land var särskilt intresserat av frågan om den obligatoriska skolålderns höjande och önskade den upptagen till behandling utan onödigt dröjsmål.

Nästa fråga på dagordningen, och den som torde ha tilldragit sig det största intresset vid detta möte, var spörsmålet om *tillämpningen av 40-timmarsveckan inom olika industrier*. Som man erinrar sig, antog den internationella arbetskonferensen sistlidne juni en principkonvention ang. införandet av 40-timmarsveckan, under bevarandet av arbetarnas levnadsstandard. Tillämpningen av denna princip på olika slag av arbete skulle ordnas genom separata konventioner innehållande detaljerade bestämmelser. Omedelbart efter detta allmänna beslut antog konferensen en första separat konvention, vilken gällde buteljindustrien. Därefter uppförde konferensen frågan om antagandet av liknande konventioner för allmänna arbeten, byggnadsverksamhet, järn- och stålindustrien samt kolgruvor på dagordningen för 1936 års konferens. Vidare uppmanades arbetsbyråns styrelse genom särskilda resolutioner att undersöka möjligheterna för att också uppföra frågan om arbetstidens förkortning inom textil-, kemiska och grafiska industrierna på dagordningen för nästa års konferens. Efter en längre diskussion beslöt styrelsen nu att uppföra frågan om arbetstidens förkortning inom textilindustrien på denna konferens' dagordning. Direktör Ørsted motsatte sig detta beslut på arbetsgivarnas vägnar, medan arbetarrepresentanterna samt representanterna för den franska och den amerikanska regeringen talade för detsamma. Den amerikanske arbetarrepresentanten framhöll särskilt, att medan man nu i arbetsbyråns styrelse diskuterade 40-timmarsveckan, så dryftade de amerikanska arbetarna redan frågan om genomförandet av en 30-timmarsvecka.

Efter beslutet om denna komplettering av dagordningen för nästa arbetskonferens övergick styrelsen till en preliminär diskussion av de frågor, som kunna tänkas bli föremål för behandling vid *1937 års konferens*. Styrelsen beslöt att provisoriskt reservera följande spörsmål för dennas dagordning: arbetstidens förkortning inom de grafiska yrkena; arbetstidens förkortning inom den kemiska industrien; allmänna arbeten; utövande konstnärs rättigheter i samband med rundradiering och andra system för ljud- och bildåtergivning; lärlingsväsende och yrkesutbildning; reglering av vissa typer av arbetsavtal; arbetsstatistik.

Enligt gällande bestämmelser skall internationella arbetsbyrån nu utarbeta en rapport rörande var och en av dessa frågor med översikter över gällande lagstiftning och praxis i olika länder, varefter styrelsen vid nästkommande ordinarie sammanträde har att definitivt besluta om uppförande av vissa av dessa spörsmål, eventuellt samtliga, på dagordningen för 1937 års konferens.

I detta sammanhang kan också nämnas ett beslut av styrelsen att bemyndiga arbetsbyrån att under nästa år inkalla ett möte av expertkommittén för frågor rö-

rande glasindustrien för utredning av frågan om arbetstidens förkortning inom de grenar av denna industri, som icke omfattas av redan antagna internationella konventioner.

Styrelsen godkände vidare de rapporter, som avgivits av kommittéerna för frågor rörande *användningen av arbetarnas fritid*, samt för utredning av *staternas sociala utgifter*, bemyndigade arbetsbyrån att publicera en inom byrån utarbetad rapport om opiumrökning bland arbetare samt beslöt att fästa samtliga medlemsstaters uppmärksamhet på en vid årets arbetskonferens antagen resolution, som kräver att regeringarna utan dröjsmål vidtaga åtgärder för upprättandet av de *institutioner för fastställandet av minimilöner*, som åsyftas i den år 1928 antagna internationella konventionen.

Under sista sammanträdesdagen diskuterade styrelsen också bl. a. frågan om *arbetarnas näringsförhållanden*, ett spörsmål som gjorts till föremål för resolutioner såväl vid 1935 års arbetskonferens som vid folkförbundsförsamlingen nu i september. För att internationella arbetsbyrån på bästa sätt skulle kunna fullgöra sin utredningsuppgift med hänsyn till detta ur olika synpunkter ytterst betydelsefulla problem beslöts att tillsätta en expertkommitté med den förutvarande danske finansministern, nationalbankdirektör Bramsnæs (tidigare president i arbetsbyråns styrelse) som ordförande. I denna kommitté på 7 personer kommer möjligen ännu en skandinav, ekonom eller hygieniker, att beredas plats.

Bland övriga av styrelsen under detta sammanträde diskuterade frågor kan nämnas en rapport från arbetsbyrån ang. beviljade *undantag i de internationella arbetskonventionerna*. Denna rapport hade utarbetats för styrelsens räkning på förslag av den italienske regeringsrepresentanten, som framhållit önskvärheten av en utvidgning av den internationella sociallagstiftningen till att omfatta alla de grupper av arbetare, som icke ännu kommit under denna lagstiftnings skydd. Den indiske arbetarrepresentanten betonade starkt betydelsen av denna fråga för arbetarna i hans land. Han understöddes härvid av den japanske arbetarrepresentanten, som framhöll att stora sociala och ekonomiska förändringar hade ägt rum i de utomeuropeiska länderna, sedan de konventioner antogs vid konferensen i Washington (1919), som föreskrev specialbestämmelser ang. arbetstid, minimiålder för användande till arbete etc. för Indien och Japan. Vad särskilt Japan beträffar, så har den industriella organisationen i detta land nu hunnit så långt att det icke längre finnes något skäl att ej tillämpa samma arbetslagstiftning där som i Västerlandet. Styrelsen beslöt i samband med diskussionen av denna fråga att bland sina medlemmar utse en permanent kommitté för granskningen av 10- och 5-årsrapporterna ang. de olika konventionernas tillämpning och särskilt för att undersöka, huruvida en revision av vissa av dessa konventioner kunde vara motiverad, på grund av att medgivna undantag icke längre äga något berättigande.

Som vanligt behandlade styrelsen också direktörens rapport ang. arbetsbyråns och organisationens verksamhet under det gångna kvartalet.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1935. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av september till 41 190. Under de 12 närmast föregående månaderna har motsvarande antal hjälpsökande varit följande:

1934:		1935:			
September	78 918	Januari	93 419	Juni	51 157
Oktober	84 811	Februari	89 838	Juli	42 582
November	92 016	Mars	83 588	Augusti	41 723
December	92 881	April	75 122	September	41 190
		Maj	61 177		

Vid slutet av oktober månad 1935 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande preliminära uppgifter till omkring 47 000. Under oktober har sålunda antalet hjälpsökande ökats med c:a 14·1 %.

Yrkesfördelningen och minskningen (resp. ökningen) under september 1935 framgå av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälp- sökande	Minsk- (ökning)		Antal hjälp- sökande	Minsk- (ökning)
Jordbruk	1 096	+ 112	Kraft- o. värmeproduktion . .	162	— 8
Skogshushållning	2 318	+ 54	Sjöfart o. fiske	660	+ 45
Ingenjörsarb. o. arbetsledning	65	— 1	Kontorsarbete	462	— 53
Malmbrytning o. metallind. .	3 596	— 115	Butiks- o. lagerarbete	952	— 63
Jord- och stenindustri	5 616	— 94	Hotell- o. restaurangrörelse . .	230	+ 51
Trävaruindustri	3 885	+ 11	Landtransport	1 526	— 111
Pappers- o. grafisk industri . .	1 061	+ 71	Allmän tjänst o. fria yrken . .	407	+ 12
Livsmedelsindustri	641	+ 44	Husligt arbete	30	+ 6
Textil- o. beklädnadsindustri .	305	— 26	Tillfällighets- o. diversearbete	12 822	— 431
Läder-, hår- o. gummivaruind.	488	— 48	Ungdom utan särskild utbildn.	1 226	— 50
Kemisk-teknisk industri	518	+ 11			
Byggnadsverksamhet	3 124	+ 50	Summa	41 190	— 533

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %		Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %
Stockholms stad	3 336	0·6	2 889 86·6	Göteb. o. Boh. län	4 311	2·0	3 429 79·5
Stockholms län	1 303	0·5	745 57·2	Älvsborgs »	844	0·3	433 51·3
Uppsala »	706	0·5	424 60·1	Skaraborgs »	591	0·2	229 38·7
Södermanl. »	348	0·2	155 44·5	Värmlands »	3 137	1·1	1 634 52·1
Östergötlands »	678	0·2	486 71·7	Örebro »	1 244	0·6	840 67·5
Jönköpings »	817	0·3	475 58·1	Västmanlands »	266	0·2	141 53·0
Kronobergs »	595	0·4	330 55·5	Kopparbergs »	2 023	0·8	1 217 60·2
Kalmar »	1 535	0·7	864 56·3	Gävleborgs »	2 568	0·9	1 642 63·9
Gotlands »	24	0·0	7 29·2	Västernorr. »	5 181	1·8	3 421 66·0
Blekinge »	2 360	1·6	1 747 74·0	Jämtlands »	686	0·5	376 54·8
Kristianstads »	320	0·1	169 52·8	Västerbottens »	1 133	0·5	577 50·9
Malmöhus »	2 247	0·4	1 655 73·7	Norrbottnens »	2 124	1·0	1 585 74·6
Hallands »	636	0·4	436 68·6				
Göteborgs stad	2 177	0·9	1 648 75·7	Summa	41 190	0·7	27 554 66·9

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reserv- arbete	{ statligt . . .	14 356	Ung- doms- hjälp	{ reservarbete . . .	90	Under- stöd { statligt . . .	260
	{ statskommun. . .	7 232		{ arbetsläger . . .	335		kommunalt . . . 2 342
	{ kommunalt . . .	2 759		{ kurser	180		Summa 27 554

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under september till 5·7 miljoner kronor och under årets nio första månader till 55·7 miljoner kronor.

Radioutsändning av riksvakanslistan. Bland de aktuella meddelanden, som regelbundet ingår i det svenska radioprogrammet, förekommer sedan någon tid tillbaka (^{12/9} 1935) en arbetsförmedlingsrapport från socialstyrelsen. Denna rapport, vilken utsändes varje torsdag kl. 12·40, utgör en koncentrerad sammanfattning av den inom socialstyrelsen varje vecka sammanställda riksvakanslistan, vari intagas uppgifter om sådana hos de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna anmälda platser, till vilka lämplig arbetskraft icke kunnat anskaffas vid den arbetsförmedling, där platsen anmälts, eller från närliggande kontor. Riksvakanslistan utsändes från socialstyrelsen varje torsdag till samtliga kontor och fasta ombud inom riket i syfte att dessa skola kunna ge lämpliga arbetssökande anvisning om dessa platser. Det har emellertid visat sig, att dessa anvisningar i allmänhet bli värdelösa för arbetssökande å sådana platser, som äro belägna på större avstånd från Stockholm, enär dessa få del av riksvakanslistan alltför sent för att hinna anmäla sig till de i listan upptagna platserna. Genom radioutsändningen beredas däremot arbetssökande inom hela riket tillfälle att samtidigt erhålla kännedom om de tillgängliga platserna och därefter omedelbart antingen direkt eller genom närmaste arbetsförmedling sätta sig i telefonförbindelse med arbetsförmedlingen å den ort, där den lediga platsen är anmäld. Att denna anordning motsvarar ett känt behov har tydligt visat sig under de veckor utsändningen pågått. Omedelbart efter det radorapporten offentliggjorts, inkomma nämligen till arbetsförmedlingskontoren talrika förfrågningar om de i rapporten omnämnda platserna, och i flera fall ha arbetssökande, som äro bosatta å isolerade platser och på grund härav haft svårt att komma i kontakt med arbetsmarknaden, på denna väg lyckats erhålla arbete å andra orter.

Ett villkor för att arbetsförmedlingskontoren snabbt och korrekt skola kunna besvara inkommande förfrågningar är givetvis, att kontoren skola äga kännedom om innehållet i de genom radion utsända meddelandena. Å de större kontoren har man visserligen i allmänhet redan före utsändningen kännedom om de lediga platserna därigenom, att dessa äro upptagna å de distriktsvakanslistor, som ligga till grund för riksvakanslistan och som från distriktskontoren också utsändas direkt till åtminstone samtliga anstalters huvudkontor. I en del fall torde dock samtliga distriktsvakanslistor icke ha hunnit fram vid den tidpunkt, då radorapporten utsändes, och vissa undersökningar pågå för närvarande för genomförandet av sådana anordningar, att huvudkontorens funktionärer skola beredas tillfälle att avlyssna radioutsändningen. För avdelningskontoren och ombuden, som i allmänhet ej ha tillgång till samtliga distriktsvakanslistor, är frågan om möjligheten att avlyssna utsändningarna måhända ännu mera aktuell, men också mera lättlost, då hithörande funktionärer merendels torde kunna bereda sig tillfälle att från sina bostäder eller annan plats utan särskilda anordningar taga del av radioutsändningen.

¹ Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 15 373. Härei ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1935. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under tredje kvartalet 1935 till 107 personer, varav 43 män och 64 kvinnor. Sammanlagt 105 emigranter erhöilo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg) och 2 av norska (i Oslo). Över Danmark har ingen utvandring förekommit under kvartalet. Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsing- borg	Göteborg	Oslo	Summa
Juli	7	—	—	14	—	21
Augusti	6	1	—	20	2	29
September	19	2	1	35	—	57
3 kv. 1935	32	3	1	69	2	107
3 „ 1934	24	15	2	93	—	134

Efter utvandrarnas hemort fördelade sig emigrationen på rikets olika delar sålunda:

Stockholms stad	17	Blekinge län	2	Västmanlands län	—
„ län	11	Kristianstads „	2	Kopparbergs „	6
Uppsala „	2	Malmöhus „	2	Gävleborgs „	1
Södermanlands „	5	Hallands „	9	Västernorrlands „	4
Östergötlands „	2	Göteb. o. Bohus „	14	Jämtlands „	3
Jönköpings „	8	Älvsborgs „	4	Västerbottens „	—
Kronobergs „	1	Skaraborgs „	2	Norrbottnens „	2
Kalmar „	4	Värmlands „	5		
Gotlands „	—	Örebro „	1		
				Hela riket	107

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. utlänningar, som från annat land passerat Sverige och från svensk hamn (Göteborg) befordrats till främmande världsdel, utgjorde under kvartalet 65, varav 33 män och 32 kvinnor. Dessa utvandrares nationalitet framgår av följande tablå:

	Danmark	Norge	Finland	Estland	Litauen	Japan	Summa
Juli	3	6	3	2	1	—	15
Augusti	—	5	5	1	14	—	25
September	1	7	11	3	2	1	25
Summa	4	18	19	6	17	1	65
Därav: män	1	16	8	1	7	—	33
kvinnor	3	2	11	5	10	1	32

I ovanstående siffror ingå icke sådana utlänningar, som passerat Sverige på väg till Oslo eller annan utländsk hamn.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 september 1935.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	71	16 747	13 553	1 479	8·8	1 163	17 128	2 212	12·9
Bleck- o. plåtalagareförb. . .	47	2 372	—	115	4·8	—	2 379	96	4·0
Bokbindareförbundet . . .	35	5 667	3 766	499	8·8	279	5 608	565	10·1
Bryggeriindustriarb.-förb. .	104	6 455	1 462	482	6·7	151	6 209	310	5·0
Byggnadssträvarbetareförb. .	202	22 552	—	3 020	13·4	—	23 325	2 135	9·2
De förenade förbunden . .	49	7 338	2 434	507	6·9	206	7 715	605	7·8
Elektriska arbetareförb. . .	75	4 587	—	115	2·5	—	5 505	148	2·7
Gjutareförbundet	113	7 201	1	419	5·8	—	7 124	400	5·6
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	408	46 954	5 753	9 448	20·1	925	47 310	8 461	17·9
Byggnadsind.-arb.	104	15 891	852	4 615	30·0	106	15 830	4 105	25·9
Byggnadsämnessind.-arb. .	148	10 022	249	1 817	19·1	54	10 169	1 194	11·7
Glasbruksarb.	86	8 820	74	227	6·8	8	8 498	329	9·4
Sockerfabriksarb.	16	8 259	546	425	13·0	139	8 177	468	14·7
Tändsticksarb.	6	1 889	695	414	21·9	77	1 915	481	22·5
Övriga arb.	98	18 078	8 837	1 850	14·2	541	12 726	1 934	15·2
Gruvindustriarbetareförb. .	34	4 876	33	986	20·2	2	5 478	1 084	19·8
Handelsarbetareförb. . . .	234	25 329	8 598	2 005	7·9	443	25 085	2 258	9·0
Kommunalarbetareförb. . .	215	30 920	5 817	1 186	3·8	411	30 902	936	3·0
Litograförbundet	17	2 197	121	87	4·0	5	2 192	95	4·8
Livsmedelsarbetareförb. . .	130	21 765	6 348	2 753	12·6	672	21 796	2 502	11·5
Metallindustriarb.-förb. . .	238	112 830	5 423	6 672	5·9	220	112 765	6 729	6·0
Järnbruksarbetare	56	25 464	69	987	3·9	4	25 848	1 872	5·3
Verkstädsarbetare	182	87 866	5 859	5 685	6·5	216	86 917	5 857	6·3
Murareförbundet	74	6 781	—	796	11·7	—	6 840	245	3·6
Målarförbundet	139	10 546	—	92	0·9	—	10 513	88	0·8
Pappersindustriarb.-förb. .	140	28 905	1 302	2 973	10·8	247	31 863	3 472	10·9
Sadelm.- o. tapetseraref. .	41	2 045	341	119	5·8	33	1 997	208	10·4
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	48	9 568	3 672	647	6·8	148	9 486	738	7·8
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	280	13 349	—	7 820	58·6	—	14 245	8 510	59·7
Stenindustriarbetareförb. .	127	6 964	1	3 150	45·2	—	7 227	3 135	48·4
Sågverksindustriarb.-förb. .	214	20 410	9	6 876	33·7	2	20 593	4 978	24·2
Textilarbetareförbundet . .	115	32 422	19 544	1 815	5·6	1 081	32 292	1 829	5·7
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 460	1 910	109	4·4	96	2 444	85	3·5
Transportarbetareförb. . .	115	14 658	218	2 358	16·1	45	15 828	2 949	18·6
Träindustriarbetareförb. . .	184	12 685	189	1 822	10·4	13	12 880	1 428	11·1
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	178	—	25	14·0	—	177	44	24·9
Typograförbundet	104	9 932	524	789	7·4	56	9 932	694	7·0
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	167	9 002	—	2 246	25·0	—	9 093	2 147	28·6
Summa	3 744	497 695	81 024	60 810	12·2	6 198	505 931	59 086	11·7
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 464	481 346	81 024	52 990	10·9	6 198	491 686	50 576	10·8

Antalet arbetslöshetsveckor (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under september uppgivits till inalles 249 716, vilket i genomsnitt motsvarar 4·1 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Yrkesinspektionens verksamhet under 3:e kvartalet 1935.

	Förhållanden Förhållanden Förhållanden	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. pro- tokoll över be- sikt. av		Intyg över besikt. av hissar och kranar	Lämnade eftergifter	Framställn. enl. 38 e. 39 § arb.-skvdsf.	Åtal		Anmälningar om olycks- fall i arbete	Anmälningar om olycks- fall i arbete	Dödlig utgång	Anmäl- ning om yrkessjukd.	Antal under kvartalet besökta arbetsstäl- len	Därav för första gång- en under året besökta	
			äng- pan- nor	ko- ka- re o. d.				Fällande domar	Verkställda						ar- bets- stäl- len	med sum- ma arbe- tare
Yrkesinspektio- nen																
I distriktet . .	181	55	150	23	181	19	—	1	—	3 234	8	—	465	377	6 898	
II , . .	184	110	223	7	68	13	—	1	1	4 504	19	3	631	629	4 721	
III , . .	114	356	237	3	132	16	—	—	—	2 091	8	—	758	743	3 499	
IV , . .	102	161	258	—	106	32	—	7	3	2 131	2	—	530	503	5 664	
V , . .	186	140	126	5	134	33	—	—	—	4 070	10	1	984	928	4 563	
VI , . .	113	102	164	64	336	15	1	1	2	4 750	14	3	615	573	7 233	
VII , . .	101	229	91	41	188	20	—	1	2	2 667	6	—	811	783	4 195	
VIII , . .	157	340	138	—	84	7	—	1	2	3 478	5	—	851	850	9 506	
IX , . .	74	81	59	43	100	17	—	5	1	3 101	21	—	251	248	7 597	
Summa	1 162	1 574	1 446	186	1 329	172	1	10	12	9 802	98	7	5 896	5 634	53 876	
Yrkesinspektri- sen o. assistenter	127	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	243	234	8 174	
Bergmästarna																
Norra distriktet . .	4	—	—	—	—	—	—	—	—	121	1	—	4	4	15	
Gävle-Dala distrikt	7	1	—	—	—	—	—	—	—	150	2	—	9	9	506	
Östra distriktet . .	22	15	—	—	5	1	—	—	—	194	1	—	53	53	1 294	
Västra , . .	14	3	—	—	14	—	—	—	—	140	—	—	32	32	629	
Södra , . .	24	6	—	—	24	—	—	—	—	207	1	—	82	82	2 114	
Summa	71	25	—	—	43	1	—	—	—	812	5	—	180	180	4 558	
Sprängämnesin- spektören . . .	36	92	—	—	—	—	—	—	—	* 16	—	—	38	38	940	
Elektriska in- spektörerna																
Norra distriktet . .	49	22	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	94	94	—	
Östra , . .	11	23	—	—	—	—	—	—	—	20	4	—	119	119	—	
Västra , . .	30	—	—	—	—	—	—	—	—	16	2	—	16	16	—	
Södra , . .	5	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	—	12	12	—	
Summa	95	45	—	—	—	—	—	—	—	* 49	* 7	—	241	241	—	
Järnvägsinspek- törerna																
Statens järnvägar																
säkerhetstjänsten	22	9	—	—	—	—	—	—	—	} 723	4	—	64	64	1 200	
maskintjänsten . .	17	—	—	—	—	—	—	—	—			—	22	22	—	
Ensk. järnvägar	45	3	—	—	—	—	—	—	—	349	2	—	83	83	212	
Summa	84	12	—	—	—	—	—	—	—	* 1 072	* 6	—	169	169	1 412	
Skogs- och flott- ledsinspektören	38	87	—	—	—	—	—	—	—	* 1 660	* 7	—	9	9	321	
													* 47	* 47	* 540	

¹ Härav större besiktning i 413 fall. — ² Härav större besiktning i 69 fall. — ³ Av dessa olycksfall ha 24 231, därav 66 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — ⁴ Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika distrikten redovisade summorna. — ⁵ Av dessa olycksfall, som inräknats i de ovan för de olika distrikten redovisade summorna, ha 4, därav 2 med dödlig utgång, inträffat inom inspektörens för statens elektrifierade järnvägar tillsynsområde. — ⁶ Avser inspekterade härbärgen, resp. antal arbetare, som kunna inkvarteras i dessa.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud.

(1935: V.)

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

71. I en verkstad utförde en arbetare G. och hans medhjälpare målning av kamrörselement, vardera bestående av 18 kamflänsrör hopsvetsade till en enhet 2.4 m hög och 2.9 m lång samt vägande 565 kg. Ett element (A) (se fig. 17) hissades upp i en blockvagn vid (B) samt transporterades hängande i en cirkelböjd I-balk (C) fram till en fristående trävägg (D), där det sänktes ned, så att det blev stående på högkant på ett lutande underlag försett med 9 stöd av uppböjda plattjärn (E) samt lutande mot träväggen. Från en längs väggen och framför underlaget placerad färgho (F) öste sedan G. och hans hjälpare färg över elementet medelst skopor försedda med långa skaft.

Sedan ena sidan täckts med färg, upphissades åter elementet, vändes hängande i blocket och sattes tillbaka mot väggen, varefter den nu utåt vettande, omålade sidan av elementet östes över med färg. Sedan målningen slutförts, fördes elementet tillbaka och ersattes med ett nytt.

Vid ett tillfälle, då ena sidan av ett element målats, elementet hissats upp och vänts och åter skulle sänkas, råkade blockets handkedja gå av hjulet och blev hängande i den ena av hjulets styrbyglar. G. gick då efter en stege för att åter lägga kedjan tillrätta. Under tiden gick emellertid hjälparen oombedd upp på en på andra sidan om träväggen befintlig stege (G) och lade på kedjan, varefter han drog till i denna för att få den loss från bygeln. Härvid började blocket »löpa», så att elementet sjönk ned mot stöden (E) och sedan lutade över utåt, varvid block-

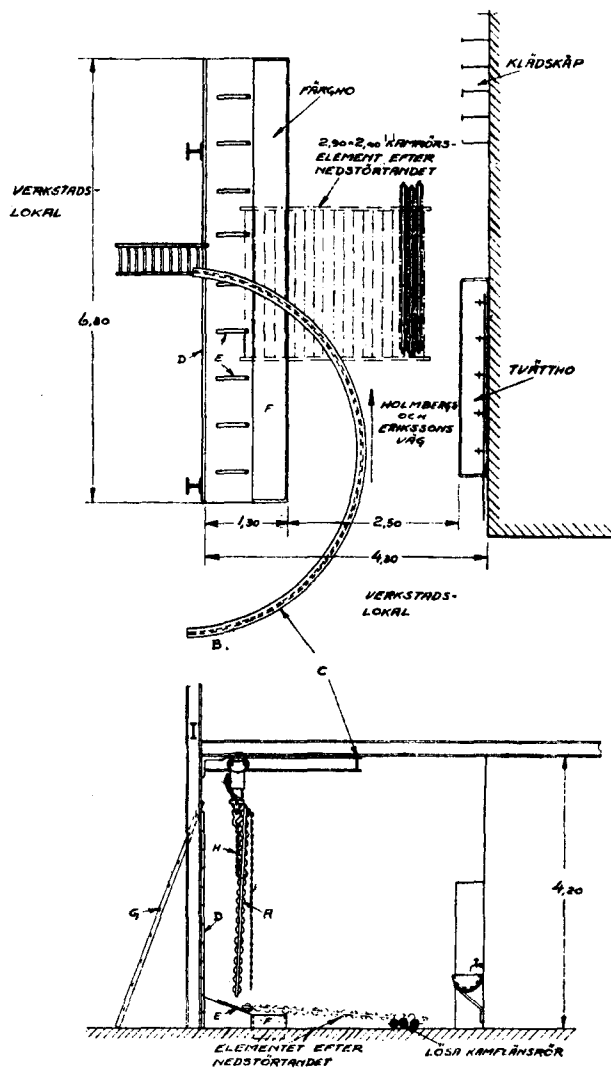

Fig. 17.

vagnen följde efter något utåt. Samtidigt råkade den kättinglänga (H), i vars två krokar elementet hängde och som i sin tur var upphängd i blockets krok, att släppa, varvid elementet stälpte utåt.

I detta ögonblick passerade en städare H. och en chaufför E. förbi. *H. kom under elementet och blev svårt skadad.* Han fick bland annat huvudet klämt mellan elementet och några lösa kamflänsrör, som lågo på golvet. Han avled senare på dagen. *E. erhöll en del sårskador samt hjärnskakning.*

Vid undersökning av olycksfallet framkom, att det block, som använts, var så pass slitet, att med ett kamrörselement som last blocket vid ett ryck i handkedjan gick i gång och ökade hastigheten med till synes jämn acceleration, tills elementet låg på golvet. Byglarna, som skulle styra handkedjan på hjulet, gav tillräckligt rum för handkedjan att komma av detta. Blocket hade icke underkastats besiktning sedan någon kunde minnas.

Den fristående tråväggen var placerad c:a 4-3 m från verkstadens ena vägg. Platsen mellan dessa väggar, d. v. s. där elementet föll, användes såsom passage mellan verkstads-kontoret och flertalet arbetsplatser inom verkstaden. Därjämte fanns en tvättho med fem tvättplatser uppsatt på verkstadsväggen mitt för tråväggen samt en del klädsåp.

Hela förfaringsättet vid utförandet av elementens målning får anses riskfyllt, vilket arbetarna enligt uppgift även tidigare påpekat för ledningen. Först efter olyckshändelsen frångicks emellertid denna metod.

Efter undersökningen föreskrevs, att alla lyftinrättningar inom verkstaden måste underkastas årlig besiktning samt att ovannämnda lyftblock icke finge användas med mindre detsamma undergick en grundlig reparation.

(II: 71)

Olycksfall vid järnvägar, transportbanor o. d.

72. Innan ett i långsam rörelse varande tåg fullständigt stannat vid en station, avsteg tågchefhavaren J. detsamma för att avlämna godshandlingar. Härvid halkade han, kom under tåget, överkördes och skadades så svårt, att döden omedelbart följde.

Oförsiktighet får anses ha vållat olyckan.

(III: 66)

Olycksfall förorsakade av gångar och golv.

73. På en lantgård skulle en arbetare A. av någon anledning gå upp på foderskullen ovan ladugården. *Då A. beträdde skullgolvet, brusto bräderna under honom, och han störtade genom den därvid uppkomna öppningen ned på cementgolvet i ladugården.* Genom slaget mot ladugårdsgolvet eller mot kvarvarande golvbräder på skullen ådrog han sig i fallet brott på revbenen. Skadan blev icke svårartad, men det tog likväl en tid av tre veckor, innan A. åter blev arbetsför.

Orsaken till olycksfallet var, att golvbräderna på skullen — taket i ladugården — voro så förmultnade och angripna av trämask, att de mist nära nog all bärighet.

Efter olycksfallet ha de brustna golvbräderna ersatts med andra. Beträffande skullgolvet i övrigt är dock intet åtgjort, ehuru detta i sin helhet var i stort sett lika bristfälligt som där A. föll igenom.

(VI: 2)

Olycksfall vid motorer.

74. För vattengivning till lokomotiven vid B. station finnes ett vattentorn. Pumpen drives av en tvåtakts råoljemotor av ett fabrikat, som sedan gammalt är känt för att dimensioneras mycket rikligt.

En dag, då motorn blott hade varit i gång 8 å 10 minuter, observerade den som skötte vattengivningen, att »en del av balanshjulet lossnade, varefter hela hjulet sprang i mindre stycken». Av sprängstyckena erhöll stationskarlen N. skador i bröstet.

Vid den undersökning av ett 20-tal sprängstycken, som verkställdes av yrkesinspektören, befanns, att några segringar i gjutgodset av betydelse icke funnos. En närmare granskning av krysskilen och det i tre stycken sprängda navet klarlade orsaken till balans-

hjulets sprängning. Tid efter annan har krysskilen lossnat och då slagits till — troligen med en slägga. Detta har upprepats så ofta, att krysskilen till slut kommit att styra snett och undan för undan äta sig in i navet vid kilspårets ena sida, se fig. 18. Härigenom har kilspåret till slut ökats i bredd, varigenom kilen kommit att ännu oftare lossna. Till slut har avnötningen å krysskilen och kilspårets ena del blivit så kraftig och kilen kommit att intaga ett sådant läge, att påkänningarna i navet blevo av den storleksgrad, att de ledde till söndersprängning. Dessa påkänningar ha varit utav samma verkan, som då man spräcker sten medelst dubbar och kilar. De slag, som krysskilen har blivit utsatt för, ha varit så kraftiga, att dess näsa mycket kraftigt deformerats. Krysskilen hade även varit utsatt för utmattningepåkänningar, i det att den brutits i två delar, varvid brottstället var beläget något innanför navets kant.

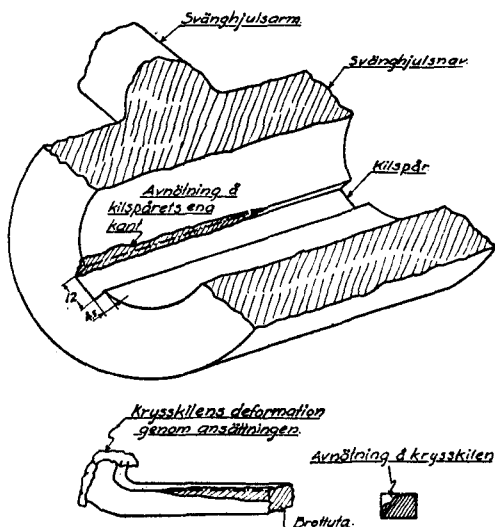

Fig. 18.

Orsaken till skadan måste anses vara den grova misshandel krysskilen utsatts för samt oförståndet att icke i tid begära fackmannahjälp till felets avhjälpande. Då företaget nedlägger mycket arbete och fäster stor vikt vid att materielen skola vara i förstklassigt skick, komma reparatörerna att vid reparationsarbetena särskilt uppmärksamma ifrågavarande maskindetaljer. Något liknande har icke tidigare inträffat och torde för övrigt vara enastående, då tidigare balanshjulssprängningar i regel hava berott på underdimensionering, gjutfel, högre varvantal än det högsta tillåtna för maskinen o. s. v. I föreliggande fall företedde navet icke några som helst tecken på utmattningssprickor. Brottytorna voro samtliga färska. Kornigheten normal för ett gott gjutjärn.

Det måste betecknas såsom tur, att olyckan icke fick mera ödesdigra följder. Det inträffade är en påminnelse om att det är riskabelt att överlåta handhavandet av en maskin till personer, som icke äga nödig fackkunskap ens i den mån, att de reagera inför sådana varningstecken, som att en krysskil gång på gång arbetar sig lös. (VII: 6)

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

Maskiner i sten-, tegel-, porslins- och glasindustri.

75. Vid ett vägarbete företogo sig H. och K., utan att stanna stenkrossen, att slå ned ett par träkilar för att täta öppningarna vid sidostyckena i krossöppningen. Hammaren gick av skaftet eller tappades ned i krossöppningen och splittrades. En bit kastades tillbaka och krossade H:s pannben. Då K. skulle stödja H., fick han ena armbågen krossad av en annan uppkastad bit av hammaren.

Av det inträffade framgår vikten av att arbetsgivare lämnar personalen vid stenkross skriftlig order att

- 1) stanna krossen, innan reparation eller justering utföres;
- 2) verktyg eller redskap av järn eller stål — spett, slägga, hammare — ej få bringas i närheten av inmatningsöppningen, så länge krossen är i gång. (VIII e: 7)

Kapsågar.

76. Drängen H. hade fått i uppdrag att kapa ved med användande av en med vagg försedd kapsåg, driven av en traktor.

H. lyfte upp ett stort vedblock, försett med en utstående c:a 100 mm grov kvist, och placerade detsamma på vaggan.

Vid blockets placering på vaggan råkade emellertid klingan såga in i kvisten, varvid *brytning uppstod, så att klingan splittrades och tre fingrar på vänster hand nästan avsågades*. Några sprickor eller gamla bräckor ha icke kunnat upptäckas å klingan.

Kapsågen var försedd med skydd i form av ett kraftigt och väl fastsatt plattjärn bakom och över klingan. Vaggans framsida mitt för klingan var däremot icke förskyddad, och klingans tandning var felaktig, varför arbetsgivaren har anmodats att vid nyanskaffning av klinga tillse, att denna erhåller rätt tandning samt att vaggan förskyddas mitt för klingan.

(VIII f: 14)

Klyvsågar.

77. Med en *tillfällig s. k. flyttsåg* hade en sågare åtagit sig sågning för en annan persons räkning. Sågen var försedd med såväl överskydd som klyvkniv.

Vid sågning av en stock hade denna nästan genomsågats, då ytan började kraftigt skaka, vilket föranledde sågaren att fränkoppla matningen. Hjälpågaren vände sig då om och *råkade därvid komma med högra handen emot klingan* över klyvkniven men under överskyddet, varvid handen helt avskars vid handloven.

Vid undersökning befanns, att klyvkniven satt väl långt från klingan och var för kort. Anledningen till olycksfallet får till största delen tillskrivas den skadades ovarsamhet.

(VIII g: 24)

Hyvelmaskiner och fräsmaskiner.

78. *Under arbete med hyvling av bräder* i en hyvelmaskin typ Beronius 2 A skulle K., med en härför avsedd specialnyckel, ändra trycket på pressvalsarna invid övre plankuttern, under det maskinen var i gång. Nyckeln råkade därvid släppa sitt tag i den stosmutter, med vilken trycket reglerades, varvid K. *med vänstra handen kom i beröring med kuttern*. Denna ryckte till sig handen och armen, som blev avsliten ovanför armbågen.

Orsaken till olyckan får anses bero på

1. att omställningsförfarandet, på grund av en skymmande provisorisk plåtskärm, icke kunde iakttagas med ögonen utan skedde med ledning av känseln, vilket medförde, att nyckelns fäste i stosmuttern icke kunde kontrolleras,

2. att K. under förevarande omständigheter uraktlåtit att stanna hyvelmaskinen, innan omställning företogs.

Till förebyggande av liknande olycksfall lämnades till arbetsgivaren följande anvisningar:

1. Förbud utfärdas mot att omställningar, som icke kunna ske medelst utvändigt befintliga rattar eller spakar, utföras under hyvelmaskinens gång.

2. Den hittills använda specialnyckeln ersättes med en ståldorn, för vilket ändamål fäst-hålen i stosmuttrarna uppborras och justeras.

(VIII i: 6)

Tryckerimaskiner.

79. I ett *bokbinderi* skulle en arbetare E. med användande av en större motordriven *skärmaskin* skära upp ett parti pappskivor i storlek 300 × 70 mm. *Plötsligt gjorde maskinen dubbelslag*. E. hade hunnit föra in högra handen under kniven för att borttaga de nys skurna bitarna, då kniven gick ned och avskar pek-, lång- och ringfingrarna omedelbart utanför yttersta leden.

Vid undersökning framgick, att maskinen flera gånger förut visat benägenhet att göra dubbelslag, varom såväl ledning som arbetare hade vetskap. Vid yrkesinspektörens besök några månader tidigare på platsen, där skyddsombud finnas utsedda och även blevo tillfrågade, nämndes dock intet från vare sig ledning eller ombud om detta förhållande, som därför icke kom upp till diskussion vid inspektionen.

Yrkesinspektören föreskrev nu, att maskinen, som saknade spärranordning, skulle förses med effektiv och pålitlig spärr.

(VIII m: 3)

Tröskverk.

80. Under *tröskningsarbete* hade minderårige arbetaren L. sin huvudsakliga arbetsplats bakom tröskverket, där han bortforslade halmen från detsamma. L. hade även att tillse fyllningen av säckarna och befann sig då ungefär mitt för verkets ena sida.

Av en eller annan anledning begav sig L. till verkets främre ända och snubblade antagligen därvid och *fick armen mellan remparterna* till drivrem och fläktrem (fläktremmen var avsliten och motorremmen kastad av remskivorna). L:s arm följde med cylinderaxeln och dennas remskivor, varvid hela armen avslets.

Från yrkesinspektionen hade till arbetsgivaren föregående år sänts skriftligt meddelande rörande skydd för remmar och remskivor å detta tröskverk, men några åtgärder med anledning därav hade arbetsgivaren icke vidtagit.

(VIII t: 44)

Svänghjul, remskivor och remmar.

81. I ett *anriktningsverk* slirade en rem vid en remtransmission till en separator. Arbetaren N. steg då upp på ett rücke, varifrån han nådde transmissionsaxeln i taket, för att anbringa remvax på remskivan. *N. underlät att stanna axeln, och då blusärmen fastnade i remskivans krysskil, drogs han med runt och dödades.*

Vederbörliga anslag med förbud mot att arbeta med transmissionerna under gång funnos å väggen intill olycksplatsen.

(VIII å: 34)

Olycksfall vid elektriska apparater och ledningar.

82. Vid startning av motorer i en *snickerifabrik inträffade strömbrott*, varför verkmästaren S. och en arbetare *gingo ned i ett i källarvåningen beläget transformatorrum* och utbytte en huvudsäkring på lågspänningstavlan. Vid förnyat startförsök upprepades förloppet, varför arbetaren gick upp för att starta på nytt, medan S. stannade kvar i transformatorrummet.

Då arbetaren kom ned för att meddela, att det icke heller denna gång lyckats med igångsättningen, påträffade han S. stående framåtlutad i ett fränkiljarfack, till synes livlös med huvudet mot den vänstra fränkiljaren. Han fattade tag i S:s kläder och drog honom från fränkiljaren, varvid S. sjönk ned på golvet. S. var svårt bränd och medvetlös, men andningen syntes icke ha upphört. Han fördes till sjukhus, där han dock avled följande dag utan att ha återfått medvetandet.

Vid undersökning konstaterades, att den mellersta och högre kniven i facket voro fränslagna, medan den vänstra var tillslagen. Den mellersta var något deformerad. Manöverstängen stod lutad mot väggen mellan fränkiljarna. I det angränsande facket hade två säkringar för spänningstransformatorn gått.

Olyckan har antagligen tillgått så att S., som möjligen observerat de söndriga säkringarna eller lagt märke till att den vanligen starkt brummande spänningstransformatorn tystnat, öppnat dörren till fränkiljarfacket och *med manöverstängen börjat fränslagningen, varvid han halkat på tröskeljärnet och kommit i beröring med de spänningsförande fränkiljarknivarna.*

S., som saknade erfarenhet i skötsel av högspänningsställverk hade icke bort vidare beatta sig med felet utan borde ha anmält detta till elektricitetsverket.

Olyckan torde även kunna tillskrivas förhållandet, att högspänningsfacken ej voro effektivt låsta och tillgängliga även för andra än elektricitetsverkets personal.

En skyddsanordning till förhindrande av liknande olycksfall kan ordnas genom att den trepoliga fränkiljaren, som manövreras utanför högspänningsfacken, blockeras med dörrarna till dessa, så att dörrarna icke kunna öppnas, förrän skiljaren är fränslagen, och skiljaren icke kan slås till, förrän dörrarna äro stängda.

(IX: 60)

Olycksfall genom fallande föremål, ras och liknande.

83. Vid rivning av en murareställning å 14.5 m höjd från marken släpptes en plank, just som G. kom ut från en dörr i byggets bottenvåning. Plankan träffade G. i huvudet. Han avled sedermera av skadorna.

G. hade i uppdrag att bortforsla nedtaget ställningsvirke samt att varna folk, som uppehöll sig i närheten, då virket skulle kastas till marken. (X: 88)

Olycksfall genom explosion av sprängämnen, gaser o. d.

84. En vägarbetare N. var sysselsatt med bränning av »gryta» i ett berg. Under införandet av första laddningen i borrhålet uppstod explosion, innan laddningen hade nått botten i borrhålet. N. erhöll skador i vänstra handen. Efter anläggande av första förband infördes den skadade till sjukhus för erhållande av vård.

Den använda stubintråden har antagligen varit för kort, varför N. ej hunnit föra laddningen till borrhålets botten, innan skottet brann av.

Vägmästaren uppmanades tillhålla arbetarna att vid sprängningsarbeten iakttaga bestämmelserna i socialstyrelsens anvisningar nr 3/1931 angående skydd mot yrkesfara vid sprängningsarbete. (XI: 50)

Olycksfall vid ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck.

85. Under ett tillfälligt avbrott i driften exploderade en torkcylinder, tillhörande ett bomullsväveris dressmaskin. Maskinskötare hade upptäckt, att i kopparmanteln uppstått en buckla invid en gammal längsgående spricka, som blivit lagad med en pålodd lapp. Han påpekade detta för vägmästaren R., som dock höll för troligt, att maskinen skulle kunna köras till arbetstidens slut. Maskinskötare skulle just stänga pådraget till torkcylindern,

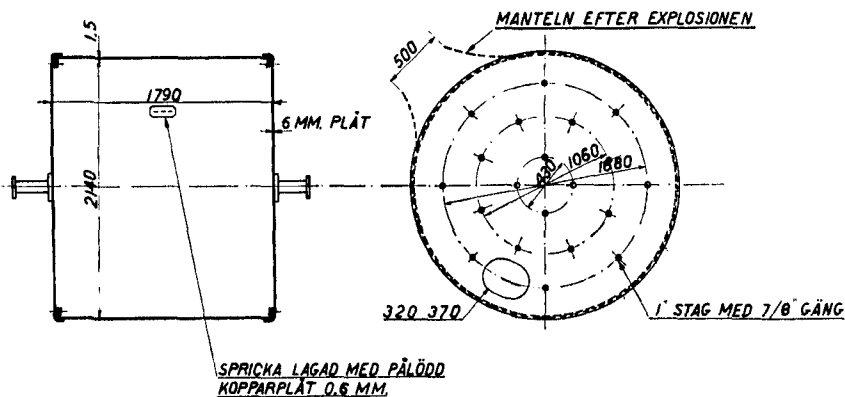

Fig. 19.

för att trycket ej skulle stiga under stilleståndet, då torkcylindern rämnade utefter mantelns hela bredd och ånga och vatten kastades explosionsartat ut och sprängde sönder den inbyggnad, inom vilken dressmaskinen var innesluten. R., som gått åt det håll, åt vilket utbrottet skedde, översköldes av vatten och ånga, så att svåra brännskador uppstodo på huvud och kropp. Han fördes omedelbart till lasarett, där hans tillstånd till en början var oroväckande, men torde R. icke erhålla några framtida men efter olyckan.

Den söndersprungna torkcylinderns invändiga diameter var 2140 mm och mantellängden 1790 mm, se fig. 19. Manteln utgjordes av kopparplåt, som ursprungligen varit c:a 1.5 mm tjock ($\frac{1}{16}$ e. tum), men nedslitits vid den rämnade kanten till c:a 1.2 mm. Den över sprickan påloddas lappens tjocklek uppgick till endast c:a 0.6 mm.

Läget av brottet, som utgör en fortsättning av den gamla sprickan, antyder, att denna torde ha berott på en försvagning i plåten genom hårdlödningen av mantelns längdskarv, som gick parallellt med brottet på 15 å 20 mm:s avstånd från detsamma.

Ångtrycket i torkeylindern var enligt maskinskötarens uppgift normalt och uppgick till c:a 12 skålpund under driften men hade under stilleståndet stigit till c:a 13 skålpund, enligt avläsning på maskinens manometer. Vid kontrollering av manometern har framgått, att denna visade c:a 2 skålpund för lågt, varför trycket vid explosionen torde ha varit 15 skålpund eller 1 kg/cm².

Vid beräkning har framgått, att manteln hade 3-faldig säkerhet vid den ursprungliga godstjockleken för ett ångtryck av 1 kg/cm². Denna säkerhetsgrad hade genom plåtens avnötning minskats till 2 $\frac{1}{2}$ -faldig. Genom lagningen med den pålödda tunna plåten minskades hållfastheten ytterligare, så att påkänningarna i manteln teoretiskt lågo vid brottgränsen, då olyckan inträffade.

Någon säkerhetsventil fanns ej på cylindern, men väl en automatisk anordning för ångtillförselns strypande vid stillestånd, vilket var nödvändigt, då reduceringsventil saknades på ångledningen från ångpannorna. En alarmventil, eller i viss mån säkerhetsventil, fanns dock, som skulle tillkännagiva, om trycket steg över det för maskinen avsedda.

Dressmaskinen, som var av engelsk tillverkning, hade installerats för något år sedan på detta arbetsställe. Dess tillverkningsår är obekant, men åldern torde vara betydande. Någon som helst besiktning eller provning av torkeylindern hade icke vidtagits för uträande av dess säkerhet.

Den inträffade olyckan har påvisat ett förhållande, som ofta underskattas, nämligen att även vid jämförelsevis låga ångtryck ödesdigra explosioner kunna inträffa. Det är därför av betydelse, att arbetarskyddslagens föreskrifter angående sådan ångpanna, kokare eller annat kärl under tryck, som genom explosion kan förorsaka olycksfall, noga efterlevas.

(XIII: 25)

Olycksfall vid transport av tunga föremål.

86. I smältverket vid en karbidfabrik transporterades en karbidugn med en vikt av 11 å 12 ton till en i samma byggnad anordnad reparationsverkstad. Sådan *flyttning av ugnar* förekom någorlunda regelbundet och utfördes med hjälp av för ändamålet särskilt vidtagna anordningar och enligt sedan åtskilliga år tillämpat förfaringssätt.

På grund av ugnens inbyggnads-sätt kunde hela dess botten ej vila på den höj- och sänkbara vagn, som användes för transporten, och måste den riktiga placeringen på vagnen genom särskilda märken noga kontrolleras. Denna kontroll syntes ha försiggått med nödig omsorg även vid detta tillfälle. Förflyttningen av vagnen med ugnen utfördes medelst lina och handvinsch över i golvet fast inlagd spår bana med vändskivor.

Olyckan skedde efter det arbetaren A. signalerat stopp då vagnens främre hjulpar nått vändskivan vid verkstadens borte vägg och han å skivans motsatta sida med hjälp av ett järnspett sökte få vagnen i lämpligt läge. Vändskivan gled därvid något upp ur sitt läge åt det håll, där A. stod och vagnens främre hjulpar följde med ned i gropen som bilden (fig. 20) visar. Ugnen kanade samtidigt framåt, tills den tog stöd mot vägg och golv, och A. klämdes av ugnen mot några pallar, som användes vid ugnarnas upp-

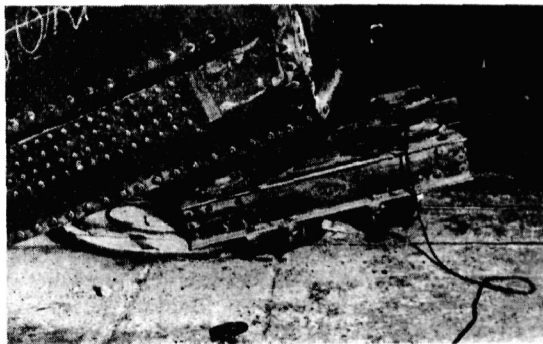

Fig. 20.

ställning vid reparation och som tillfälligt upplagts mellan spåret och väggen. *A. erhöll svår skada i underlivet och avled under färden till lasarett.*

Vändskivan hade kort tid förut varit upptagen och omsedd. Vid undersökning efter olyckan framgick icke, att den varit i olag men väl tagit skada vid vagnens nedåkning. Den i golvet inlagda ringen omkring och under vändskivan hade fasad kant under skivan. Möjligt är, att *A.* råkat anbringa järnspettet så, att det bidragit att lätta skivans kant. Då vagnens främre hjulpar samtidigt tryckte på motsatta sidans kant, torde olyckans förlopp kunna förklaras härmed.

I syfte att vinna större trygghet vid dessa ugnsflyttningar har fabriksledningen efter samråd med yrkesinspektören beslutat vidtaga vissa åtgärder. Vagnramen ändras i någon mån och kompletteras för att erhålla större uppbärningsyta samt balkstöd nedåt till c:a 25 mm från banan för uppbärning av lasten i händelse av axelbrott eller vippning å vändskiva; ringen i golvet med fasad kant under vändskivan utbytes; vederbörande personal tillhålls att icke försöka ändra skivans läge, utan att den är helt avlastad eller också lasten centralt anbringad samt plats mellan vägg och näraliggande vagnspår hålles fri från upplag. Inträffar avvikelse från transportens normala förlopp, så att personalen behöver direkt ingripa för rättelse, måste givetvis vinschen först stannas. (XIV: 8)

Olycksfall vid skogsavverkning.

87. En skogsarbetare *O.* körde ett timmerlass utför en brant backe. »Av någon anledning hade», såsom i olycksfallsanmälan meddelas, »*surrkättingen slaknat, så att en stock ur lasset halkade fram och slog den skadade i huvudet, så att krossår uppstod.*»

Vid körning av timmer är det en mycket vanlig företeelse, att efter en stunds körning kättingarna slakna något på grund därav, att stockarna under körningen s. a. s. »skakas ihop». För att undgå olycksfall av ovan beskrivna slag bör därför timmerlass ånyo åt-
björnas, innan det nedföres utför en brant backe. (XVII: 35)

Övriga olycksfall.

88. Vi ett *grävningsarbete* för ett vattenledningsverk måste schaktning verkställas ned till ett djup av 7—8 m under markytan. Med hänsyn till på arbetsplatsen rådande markförhållanden med åtföljande risker för ras företogs under arbetets fortskridande stämpling av schaktet medelst 2" × 5—7" plank. På botten i schaktet hade rörläggaren *A.* till uppgift att vid varje nedslagning av skyddsplankorna gräva undan grus m. m. för nedre ändan av plankorna, under det att en annan på markytan stående arbetare *L.* genom kraftiga slag medelst en klubba drev ned plankorna mot schaktets botten mellan en ram av bjälkar och den lodräta schaktväggen. (Klubban hade en storlek av c:a 12 å 15 × 35 cm och var av rund, torr björk med genomborrat hål av 1 1/2" diameter för ett något över 1 m långt skaft, som var fäst i klubban medelst en kraftig träkil c:a 8 cm lång.)

Under arbetets gång åkte klubban plötsligt av skaftet, varvid klubban träffade den i schaktet stående *A.* i huvudet. *A.* forslades omedelbart till sjukstugan, där han emellertid påföljande dag avled av de erhållna skadorna.

Av polisrapporten framgår, att den för klubbans kvarhållande vid skaftet använda träkilen lossnat, med påföljd att klubban åkt av skaftet.

Olycksfallets förlopp och påföljd är en allvarlig maning till arbetsledare och arbetare att effektivt kontrollera alla verktyg före utlämnandet, och bära arbetarna även vid verktygens användning då och då syna dem. (L: 25)

Sveriges offentliga arbetsförmedling under oktober 1935.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansök- ningar om arbete	Lediga platser	Till- satta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansök- ningar om arbete	Lediga platser	Till- satta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	16 284	6 867	5 371	237	Hallands län . .	1 238	490	338	253
Stockholms län .	3 719	1 874	1 363	198	Göteborgs stad .	10 424	4 210	3 546	248
Uppsala län . . .	2 163	1 465	1 104	148	Göteborgs o. Boh.l.	6 100	950	859	642
Södermanlands län	1 740	1 305	1 042	133	Älvsborgs län . .	1 474	401	305	368
Östergötlands län	3 074	1 879	1 433	164	Skaraborgs län . .	2 205	1 063	780	207
Norrköpings län .	1 307	381	310	343	Värmlands län . .	4 253	932	791	457
Jönköpings län .	1 723	816	577	211	Örebro län	2 841	1 212	809	234
Kronobergs län .	983	444	287	221	Västmanlands län	1 675	1 090	848	154
Norra Kalmar län	860	250	220	344	Kopparbergs län .	2 455	450	354	546
Södra Kalmar län	2 011	500	417	402	Gävleborgs län . .	3 483	615	559	566
Gotlands län . . .	439	308	202	143	Västernorrlands l.	6 296	507	477	1 242
Blekinge län . . .	3 580	1 033	669	347	Jämtlands län . .	1 266	349	322	363
Kristianstads län .	1 991	1 798	1 242	111	Västerbottens län	1 938	393	328	493
Malmö. l.: Malmö	5 332	2 108	1 465	253	Norrbottnens län .	3 379	455	422	743
Hälsingborg . .	1 984	626	531	317					
Länet i övrigt .	3 489	2 869	1 772	122	Tillsammans	99 712	37 640	28 748	265

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansök- ningar om arbete	Lediga platser	Till- satta platser	Ansök- ningar om arbete	Lediga platser	Till- satta platser	Arbets- sökande per- soner	Ansök- ningar om arbete	Lediga platser	Till- satta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	12 842	8 291	6 380	1 269	2 372	861	13 740	14 111	10 663	7 241	132
därav jordbruk .	10 040	8 039	6 135	1 269	2 372	861	10 950	11 309	10 411	6 996	109
skogshush. . . .	2 802	252	245	—	—	—	2 790	2 802	252	245	1 112
Industri o. hantverk	30 165	2 099	1 966	1 733	777	593	30 879	31 898	2 876	2 559	1 109
Sjöfart och fiske .	5 683	1 520	1 488	277	94	75	5 885	5 960	1 614	1 563	369
Handel o. samfärdsel	9 266	3 021	2 704	4 597	2 795	2 062	12 983	13 863	5 816	4 766	238
Husligt arbete . .	34	21	21	12 625	12 621	8 603	10 005	12 659	12 642	8 624	100
Diversearbete . . .	17 367	1 532	1 503	1	11	9	16 736	17 368	1 543	1 512	1 126
Ungd. ut. särsk. utb.	2 502	—	—	1 851	—	—	3 730	3 853	—	—	—
Reservarbete . . .	—	2 482	2 474	—	4	4	—	—	2 486	2 478	—
Summa	77 859	18 966	16 536	21 853	18 674	12 207	93 958	99 712	37 640	28 748	265
Därav under 18 år	3 441	2 409	1 794	3 251	2 621	1 672	6 483	6 692	5 030	3 466	133
Summa sept. 1935	67 480	18 164	14 796	19 920	19 775	11 893	82 121	87 400	37 939	26 689	230
„ okt. 1934	97 494	20 071	18 571	20 130	16 036	11 283	113 145	117 624	36 107	29 854	326
„ „ 1933	136 844	16 788	16 217	32 265	12 801	9 990	155 057	159 109	29 589	26 207	538
„ „ 1932	100 008	17 916	17 320	22 698	13 162	10 619	117 265	122 706	31 078	27 939	395

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 952 platser, varav 1 636 manliga och 316 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 906, 3 348 och 558 samt under nästlidna månad resp. 1 816, 1 430 och 386.

Jord- och stenindustri			Trävarn- industri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedels- industri			Textil- och beklädnads- industri			Läder-, hår- o. gummi- industri			Kemisk- teknisk industri		
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
6 406	102	96	5089	191	174	1864	82	26	1808	47	46	616	81	27	971	88	77	698	19	18
43	4	8	206	39	35	162	10	5	226	6	5	91	14	14	157	48	44	38	8	7
43	2	2	104	6	6	63	5	5	57	1	1	6	—	—	16	—	—	2	—	—
44	—	—	219	5	5	8	4	4	31	1	1	8	1	1	86	1	1	—	—	—
5	—	—	62	3	2	5	—	—	20	—	—	6	1	1	2	1	1	1	—	—
12	4	4	70	17	9	3	—	—	18	—	—	5	—	—	8	—	—	—	—	—
1	—	—	31	2	1	55	1	—	23	6	6	63	3	3	8	1	—	3	2	2
15	2	2	121	6	6	8	—	—	31	1	1	21	2	2	42	2	2	127	1	1
110	1	1	25	3	3	6	—	—	3	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—
180	7	7	247	7	7	5	—	—	76	1	1	9	—	—	7	1	1	20	—	—
3	—	—	4	1	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 247	4	4	21	—	—	1	—	—	35	—	—	5	—	—	33	1	1	2	—	—
42	13	9	11	8	1	2	—	—	16	1	1	6	—	—	9	—	—	—	—	—
36	—	—	79	12	12	36	—	—	108	—	—	71	4	1	70	7	3	125	2	2
13	—	—	14	1	1	10	—	—	28	—	—	8	—	—	56	1	1	3	1	1
291	9	8	23	4	4	13	—	—	139	10	10	5	—	—	74	3	3	34	3	3
155	—	—	28	—	—	7	2	2	24	—	—	14	—	—	35	—	—	—	—	—
43	1	1	373	12	11	126	6	6	167	2	2	85	5	5	82	5	5	33	2	2
3 694	20	20	61	—	—	11	—	—	67	11	11	103	—	—	34	7	7	84	—	—
8	—	—	29	—	—	62	4	4	22	—	—	39	—	—	16	4	2	83	—	—
41	3	3	64	2	2	4	—	—	31	3	3	4	—	—	20	—	—	136	—	—
164	27	27	273	6	6	66	—	—	28	1	1	23	—	—	19	—	—	—	—	—
26	2	2	48	4	4	12	—	—	27	1	1	20	—	—	203	6	6	2	—	—
16	—	—	36	—	—	2	—	—	9	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
2	—	—	135	2	2	36	—	—	7	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
29	—	—	474	1	1	32	—	—	38	1	1	14	—	—	11	—	—	2	—	—
93	—	—	1571	54	54	542	—	—	36	—	—	1	—	—	8	—	—	3	—	—
28	2	2	10	—	—	56	—	—	14	—	—	2	1	—	2	—	—	—	—	—
17	—	—	314	—	—	22	—	—	4	—	—	3	—	—	4	—	—	—	—	—
5	1	1	436	1	1	9	—	—	19	1	1	—	—	—	12	—	—	—	—	—
7	1	1	2	2	1	181	187	122	365	180	124	998	334	244	106	40	81	50	44	86
2	1	1	1	1	1	84	85	72	94	45	36	245	163	114	18	24	20	27	16	12
1	—	—	—	—	—	—	—	—	10	7	5	5	3	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	1	1	—	—	—	—	5	18	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	4	3	14	25	19	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	3	8	45	6	4	1	—	—	3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	8	6	2	2	1	21	—	—	3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	8	6	10	3	3	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	48	17	9	268	65	51	1	—	—	—	—	—
2	—	—	1	—	—	14	23	23	9	3	3	26	1	1	7	1	1	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	12	3	3	1	3	1	2	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	30	15	14	112	35	22	182	46	34	8	3	3	5	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	12	9	14	3	3	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	15	6	5	1	1	6	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	4	3	44	1	—	15	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	2	1	6	—	—	22	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	43	—	—	8	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Arbetsför- medlings- anstalter	Byggnads- verksamhet			Kraft- o. värmepro- duktion			Sjöfart och fiske			Kontors- arbete			Butiks- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	<i>Manl. avdeln. . .</i>	6 892	1052	1029	868	14	14	5 683	1520	1488	1148	544	527	2 954	415	403
1	Stockholms stad . .	1 929	212	197	138	2	2	457	197	182	523	452	441	1 404	271	263
2	Stockholms län . .	311	59	56	15	—	—	63	13	13	22	1	1	72	2	2
3	Uppsala län . . .	186	20	20	9	—	—	16	—	—	18	2	1	31	—	—
4	Södermanlands län	20	1	1	4	—	—	71	25	25	4	—	—	21	1	1
5	Östergötlands län	120	8	8	—	—	—	17	3	3	9	1	1	29	2	2
6	Norrköping . . .	224	1	1	7	—	—	83	41	41	21	—	—	59	1	—
7	Jönköpings län . .	82	31	31	10	—	—	4	—	—	23	—	—	23	2	1
8	Kronobergs län . .	114	—	—	9	—	—	1	—	—	1	—	—	4	1	1
9	Kalmar län . . .	137	2	2	6	—	—	442	61	61	16	2	2	23	—	—
10	Gotlands län . .	8	—	—	1	—	—	52	18	18	—	—	—	4	—	—
11	Blekinge län . . .	96	28	28	4	—	—	245	62	62	12	2	2	29	1	1
12	Kristianstads län	61	19	18	1	—	—	26	7	7	8	—	—	11	—	—
13	Malmö. l.: Malmö	541	46	44	39	3	3	243	61	55	78	6	5	212	5	4
14	Hälsingborg . . .	116	5	5	2	—	—	582	241	236	15	—	—	50	1	1
15	Länets i övrigt . .	144	17	17	22	2	2	198	45	45	16	1	1	74	8	8
16	Hallands län . . .	128	19	19	3	—	—	64	16	13	12	1	—	37	—	—
17	Göteborgs stad . .	453	127	127	27	4	4	2 080	492	489	243	58	57	593	109	109
18	Göteb. o. Boh. län	305	80	80	8	—	—	114	25	25	12	4	3	41	2	2
19	Älvsborgs län . .	193	36	36	6	—	—	16	—	—	13	—	—	29	2	1
20	Skaraborgs län . .	65	14	13	3	2	2	17	—	—	9	5	5	24	3	3
21	Värmlands län . .	567	174	174	8	1	1	43	21	21	19	4	4	22	—	—
22	Örebro län . . .	79	13	13	8	—	—	16	—	—	18	2	2	42	2	2
23	Västmanlands län	45	9	9	6	—	—	27	11	11	2	—	—	4	1	1
24	Kopparbergs län . .	90	19	19	2	—	—	5	—	—	7	—	—	11	—	—
25	Gävleborgs län . .	134	30	30	13	—	—	229	65	65	17	1	1	38	1	1
26	Västernorrlands l.	339	4	4	9	—	—	419	70	70	13	1	—	30	—	—
27	Jämtlands län . .	78	14	13	1	—	—	5	—	—	5	1	1	12	—	—
28	Västerbottens län	49	2	2	—	—	—	103	27	27	1	—	—	4	—	—
29	Norrbottens län . .	278	62	62	7	—	—	45	19	19	11	—	—	21	—	—
	<i>Kvinnl. avdeln. . .</i>	—	—	—	—	—	—	277	94	75	384	97	72	987	340	268
1	Stockholms stad . .	—	—	—	—	—	—	144	44	38	158	50	35	387	126	94
2	Stockholms län . .	—	—	—	—	—	—	4	2	1	8	2	—	15	5	2
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	12	5	5
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	1	1	22	5	5
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	5	5
7	Jönköpings län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	6	1	—
8	Kronobergs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	16	3	3	1	—	—	5	1	—
10	Gotlands län . .	—	—	—	—	—	—	6	4	4	1	—	—	5	—	—
11	Blekinge län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	12	2	2
13	Malmö. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	2	1	—	64	11	11	235	86	76
14	Hälsingborg . . .	—	—	—	—	—	—	14	4	4	3	2	2	15	10	7
15	Länets i övrigt . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	17	4	3
16	Hallands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	2	1
17	Göteborgs stad . .	—	—	—	—	—	—	77	31	21	107	22	15	173	58	44
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	8	7	6
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	1	1
21	Värmlands län . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	4	2
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	1	1	—	5	2	1	17	2	2
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	11	3	2
24	Kopparbergs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävleborgs län . .	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	8	6	6
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	6	1	1	1	1	1	3	—	—
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—
29	Norrbottens län . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1	6	1	1

Hotell- o. restaurang- rörelse			Land- transport			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung- dom ut. utb.		Reserv- arbete	
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
668	45	41	3 816	1 962	1 679	680	55	54	84	21	21	17 367	1532	1503	2 502	2 482	2 474	
862	6	6	1 187	542	390	271	15	15	12	—	—	1 006	108	107	272	121	121	
19	6	3	208	31	25	19	1	1	6	2	2	585	61	60	33	53	53	
7	1	1	49	17	13	4	2	2	—	—	—	309	74	71	71	308	307	
4	—	—	34	16	14	5	—	—	1	1	1	252	74	74	15	21	21	
8	—	—	72	52	50	6	1	1	3	8	8	299	30	30	41	22	22	
7	—	—	137	26	16	5	—	—	1	—	—	161	12	12	24	19	19	
15	3	3	71	11	11	4	1	1	—	1	1	341	21	21	16	128	128	
2	1	1	15	3	3	—	—	—	—	—	—	326	18	18	1	11	11	
12	—	—	79	80	80	1	—	—	—	—	—	621	15	15	34	113	113	
2	—	—	18	2	1	2	—	—	—	—	—	50	4	4	—	—	—	
11	2	2	95	35	35	51	—	—	4	1	1	794	20	19	10	86	86	
8	2	2	47	11	7	11	—	—	—	—	—	185	37	34	7	11	11	
31	1	1	310	153	101	31	1	—	2	—	—	702	62	62	129	20	20	
15	—	—	73	25	19	28	—	—	—	—	—	265	3	3	41	1	1	
10	—	—	103	48	43	11	—	—	—	—	—	593	134	134	25	214	214	
3	—	—	42	10	8	15	3	3	—	—	—	169	3	3	17	53	53	
97	13	13	513	791	757	87	26	26	2	4	4	1 271	300	300	392	63	63	
4	6	6	101	15	14	9	2	2	—	—	—	609	48	48	100	364	364	
1	—	—	48	1	1	4	1	1	—	—	—	473	69	67	26	39	39	
5	—	—	79	13	13	26	—	—	—	—	—	302	57	57	47	13	13	
7	1	1	105	15	15	13	—	—	—	—	—	1 178	54	53	109	133	133	
10	—	—	75	24	22	16	—	—	1	3	3	682	34	33	50	36	36	
4	1	1	10	19	19	3	—	—	1	1	1	277	40	40	30	13	13	
2	1	1	32	4	4	1	—	—	—	—	—	797	89	73	107	5	5	
5	—	—	77	3	3	17	—	—	—	—	—	872	58	58	129	153	149	
5	—	—	95	3	3	4	—	—	—	—	—	1 904	15	15	294	253	250	
10	1	—	36	3	3	14	1	1	1	—	—	416	21	21	51	57	57	
2	—	—	14	4	4	—	—	—	—	—	—	756	13	13	121	50	50	
2	—	—	91	5	5	22	1	1	—	—	—	1 172	58	58	310	122	122	
2384	1489	1183	180	537	800	662	332	239	12625	12621	8603	1	11	9	1 851	4	4	
847	344	324	89	280	153	347	90	67	3 082	3 288	2358	—	7	6	394	4	4	
73	31	26	—	1	—	35	22	6	447	579	243	—	—	—	23	—	—	
16	37	16	—	—	—	1	1	—	171	273	137	—	2	2	31	—	—	
29	25	23	4	7	6	5	3	3	368	385	279	—	—	—	53	—	—	
63	62	57	3	12	12	18	17	16	648	530	352	—	—	—	65	—	—	
9	9	5	2	6	5	—	—	—	97	115	71	—	—	—	22	—	—	
38	46	29	—	3	—	14	6	6	324	272	179	—	—	—	6	—	—	
20	20	17	—	—	—	2	—	—	177	172	110	—	—	—	—	—	—	
33	22	19	2	4	4	4	6	3	306	244	197	—	—	—	17	—	—	
10	3	3	7	—	—	5	3	2	116	79	64	—	—	—	—	—	—	
43	58	40	5	17	6	5	3	3	458	375	238	—	—	—	40	—	—	
67	72	48	2	7	4	2	2	2	424	452	310	—	—	—	25	—	—	
157	138	96	2	51	20	24	9	4	1 034	1 110	732	—	—	—	66	—	—	
64	34	28	1	9	8	4	2	1	247	201	154	—	—	—	16	—	—	
52	51	37	9	14	7	9	5	5	322	419	238	—	—	—	29	—	—	
27	16	14	1	2	2	2	1	1	140	135	89	—	—	—	15	—	—	
341	177	125	39	87	51	98	69	56	1 080	1 384	957	—	—	—	345	—	—	
61	29	26	—	—	—	7	11	5	207	163	116	—	—	—	47	—	—	
20	16	14	—	—	—	7	13	12	138	145	83	1	—	—	2	—	—	
28	25	21	2	4	4	18	13	8	348	304	208	—	2	1	44	—	—	
27	41	22	—	1	—	5	6	3	292	287	212	—	—	—	10	—	—	
33	44	29	2	15	8	15	18	8	524	491	325	—	—	—	24	—	—	
64	63	56	3	9	8	11	20	17	366	302	215	—	—	—	53	—	—	
53	26	23	1	1	1	3	2	2	339	226	165	—	—	—	—	—	—	
31	25	23	2	3	3	14	4	4	314	191	152	—	—	—	24	—	—	
32	14	8	1	—	—	2	1	—	138	61	47	—	—	—	—	—	—	
84	27	27	1	1	1	3	3	3	122	116	112	—	—	—	—	—	—	
46	28	22	2	3	2	2	2	2	238	221	175	—	—	—	—	—	—	
16	6	5	—	—	—	—	—	—	158	101	85	—	—	—	—	—	—	

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1 9 3 4				1 9 3 5								
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
<i>Sverige. Arbetslöshet, i % . .</i>	13.0	14.8	17.1	23.7	22.5	20.2	18.5	16.1	12.1	11.2	9.9	10.8	10.9
Ansökn. per 100 lediga platser .	286	326	446	446	380	396	351	286	251	239	255	239	230
Arbetsstillgång (medelgod = 3.00)	3.68	.	.	3.59	.	.	3.51	.	.	3.71	.	.	3.78
Sysselsätt.-index (1926-30=100)	100.8	.	.	98.8	.	.	99.1	.	.	104.2	.	.	104.6
<i>Norge. Arbetslöshet, i % . . .</i>	23.1	23.7	24.7	27.2	23.8	23.8	27.1	26.9	23.4	20.3	18.1	—	—
<i>Danmark. Arbetslöshet, i % .</i>	16.4	18.3	22.3	30.3	29.5	28.3	22.3	18.3	14.4	12.6	12.6	13.7	14.9
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	79	85	104	134	133	130	102	88	69	63	63	68	72
<i>Finland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	12	16	19	19	22	23	22	18	13	6	4	5	6
Ansökn. per 100 lediga platser .	271	285	271	434	354	391	331	306	235	206	204	214	212
Sysselsättningsindex (1926=100)	.	99.0	.	.	96.8	.	.	99.2	.	.	107.2	.	.
<i>Storbritannien. Arbetslöshet, i %</i>	16.1	16.4	16.4	16.1	17.7	17.5	16.5	15.7	15.6	15.5	15.4	15.0	15.1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	2 144	2 182	2 185	2 151	2 397	2 358	2 225	2 114	2 114	2 068	2 045	2 022	2 032
Sysselsättningsindex (1924=100)	107.5	107.1	107.2	107.6	105.8	105.8	107.1	108.8	108.5	108.8	—	—	—
<i>Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	110	117	124	128	139	142	138	126	125	130	82	83	83
<i>Nederländerna Arbetslöshet, i %</i>	31.8	32.0	33.3	37.4	40.6	40.5	37.0	34.6	34.0	32.9	34.2	34.8	—
Arbetslöshetsindex	27.5	28.2	29.6	33.5	35.7	35.2	32.0	30.2	29.6	28.9	29.4	—	—
<i>Belgien. Arbetslöshet, i % . .</i>	34.1	33.9	35.9	39.7	40.3	40.1	37.5	32.6	29.4	27.0	27.0	—	—
<i>Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	2 282	2 268	2 353	2 605	2 974	2 784	2 402	2 233	2 019	1 877	1 754	1 706	1 714
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	1 055	1 064	1 122	1 300	1 621	1 540	1 242	1 096	992	947	889	866	861
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	15.6	15.6	15.5	14.9	14.4	14.7	15.3	15.9	16.4	16.5	16.6	16.7	16.6
<i>Österrike. Underst. arbetal. (1 000)</i>	244	249	275	308	334	335	315	287	256	238	221	209	205
<i>Schweiz. Arbetslöshet, i % . .</i>	13.8	13.7	16.0	20.1	23.8	23.6	20.1	16.8	14.6	13.7	13.5	14.2	—
Arbetsstillgång (medelgod = 100)	84	.	.	82	.	.	76	.	.	79	.	.	—
Sysselsättningsindex (1 kv. 1925=100)	84	.	.	82	.	.	81	.	.	80	.	.	—
<i>Frankrike. Underst. arbetal. (1 000)</i>	326	340	362	405	468	501	493	459	435	410	384	381	377
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	353	382	408	454	527	546	527	492	466	433	416	416	408
<i>Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	887	905	970	962	1 012	956	853	803	755	638	638	628	—
<i>Estland. Oplac. arbetssökande</i>	1 016	1 796	2 927	2 739	3 406	3 721	3 121	2 247	1 358	856	752	592	593
Sysselsättningsindex (1 jan. 1927=100)	112.8	111.7	110.9	109.4	111.0	117.4	122.2	124.8	133.9	132.2	126.9	128.1	—
<i>Lettland. Oplac. arbetssökande</i>	999	1 796	5 012	7 854	7 604	7 008	6 451	5 975	3 266	1 812	1 705	1 558	—
<i>Polen. Arbetslöshet, i % . . .</i>	13.8	14.0	15.9	19.7	22.4	22.8	21.9	20.4	18.1	15.7	13.2	12.1	11.3
<i>Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %</i>	16.1	15.5	16.4	19.0	21.0	20.8	19.4	17.6	16.0	14.3	13.6	—	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	576	599	669	752	818	833	805	735	666	606	567	556	572
<i>Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	21	20	21	22	22	22	21	21	20	19	19	19	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	338	329	333	381	380	375	348	321	380	339	372	342	—
<i>Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)</i>	12	13	14	17	21	22	19	15	12	11	11	—	—
<i>Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)</i>	10	11	12	16	27	30	27	16	13	11	11	12	—
<i>Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	21	23	30	89	36	40	45	40	37	36	34	30	—
<i>Kanada. Arbetslöshet, i % . .</i>	16.4	16.2	17.5	18.0	18.0	18.2	16.7	17.0	15.9	15.4	15.1	14.2	—
Sysselsättningsindex (1926=100)	100.0	100.2	98.9	94.4	94.6	96.4	93.4	95.2	97.6	99.5	101.1	102.7	106.1
<i>Förenta st. Sysselsättningsindex:</i>													
Bur. of Lab. St. (1923—25=100)	75.8	78.4	76.8	78.0	78.7	81.2	82.4	82.4	81.1	79.6	79.6	73.2	—
Arbetslöshet, i %	20.3	20.1	21.1	21.2	21.0	20.0	19.4	18.7	18.8	18.5	19.4	18.4	18.0
<i>Australien. Arbetslöshet, i % .</i>	20.4	.	.	18.8	.	.	18.6	.	.	17.8	.	.	—
<i>Nya Zeeland. Arbetslösa (1 000-tal)</i>	50	48	46	44	44	43	44	45	47	49	50	—	—

¹ Reviderade siffror.

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1934	Okt. 1934	Aug. 1935	Sept. 1935	Okt. ^a 1935	Höjdn. el. sänkn. i %	
									okt. 1913— okt. 1935	okt. 1934— okt. 1935
Mjöl: oskummad	l	14	47	21	21	21	22	22	+ 57.1	+ 4.8
separerad	»	6	28	7	7	7	7	7	+ 16.7	0.0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	276	276	259	259	259	+ 7.6	— 6.2
mat- (lands-)	»	213	727	253	254	246	247	249	+ 13.7	— 2.0
Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	170	173	174	176	180	+ 9.1	+ 4.7
halvfet, »	»	121	500	125	128	127	128	131	+ 9.2	+ 2.8
Margarin, växt-, ej smörblandad	»	135	483	141	146	133	131	131	— 5.1	— 10.3
Agg, svenska, färska	tjog	159	681	168	219	185	189	238	+ 32.2	+ 8.7
Potatis: gammal	5 l	28	71	80	39	42	46	44	+ 69.2	+ 12.8
»	hl	1271	519	568	591	693	668	668	—	+ 17.6
färsk, svensk	5 l	46	102	62	—	59	—	—	—	—
Gula ärtor, svenska	kg	81	78	42	45	51	43	42	+ 35.6	— 6.7
Bruna bönor, holländska	»	48	214	53	57	61	62	65	+ 38.3	+ 14.0
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	81	75	35	35	38	38	38	+ 22.6	+ 8.6
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	23	23	25	24	24	+ 14.3	+ 4.3
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	31	31	33	33	32	+ 18.6	+ 3.2
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	90	35	35	35	35	35	— 2.8	0.0
ris-, burma- el. svenska prima	»	41	111	41	42	40	40	40	— 2.4	— 4.8
Rågbröd: hårt, (grovt spisbröd	»	41	96	59	59	59	59	59	+ 43.9	0.0
knäckebröd	»	—	—	84	83	82	82	82	—	— 1.2
söttlimpa eller siktbröd	»	38	96	58	57	58	58	58	+ 52.6	+ 1.8
grovbröd (grov hällkaka, ankarst.)	»	30	64	45	45	45	45	45	+ 50.0	0.0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	134	133	132	132	131	+ 74.7	— 1.6
mjukt matbröd, (bakat med vatten	»	43	116	71	71	73	73	73	+ 69.8	+ 2.8
billigaste sort) » » mjölk	»	60	167	84	84	85	85	85	+ 41.7	+ 1.2
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	—	—	98	98	98	97	97	—	— 1.0
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	156	165	188	190	192	+ 53.6	+ 16.4
soppkött	»	100	490	121	131	147	151	154	+ 49.5	+ 17.6
Kalkkött, stek: gödkalv	»	131	512	194	200	224	224	223	+ 68.9	+ 11.5
spädkalv	»	72	312	117	120	131	133	136	+ 83.8	+ 13.3
Färskött, färskt, stek	»	133	600	192	189	219	213	206	+ 59.7	+ 9.0
Malet nötkött (köttfärs)	»	—	—	147	156	184	187	189	—	+ 21.2
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	136	148	189	193	199	+ 45.3	+ 34.5
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	141	151	193	197	202	+ 40.3	+ 33.8
amerikanskt (ryggfläsk)	»	—	—	158	159	167	169	178	—	+ 11.9
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	107	109	108	112	114	+ 50.0	+ 4.6
gädda	»	108	333	152	152	158	158	160	+ 45.5	+ 5.3
sill	»	34	110	62	62	66	69	63	+ 70.3	+ 1.6
strömming	»	38	114	57	60	58	63	63	+ 50.0	+ 5.0
torsk	»	55	160	87	89	89	94	95	+ 72.7	+ 6.7
rödspotta (spätta)	»	79	244	143	142	144	148	149	+ 86.3	+ 4.9
kolja	»	—	—	113	114	114	117	119	—	+ 4.4
Salt sill, prima islands-	»	45	148	49	46	56	72	84	+ 86.7	+ 82.6
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	63	62	64	66	70	+ 27.3	+ 12.9
Kaffe, rostet, santosblandning	»	—	—	301	303	287	287	287	—	— 5.3
Socket, bit-	»	67	133	46	46	46	46	46	— 31.3	0.0
Salt, matsalt	»	—	32	16	16	15	16	15	—	— 6.3
Äpplen, ät-	»	—	—	97	67	131	70	69	—	+ 3.0
Äpelsiner, modelstora	dussin	—	—	111	144	138	121	117	—	— 18.8
Bananer, prima	kg	—	—	161	154	169	169	139	—	— 9.7
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	—	—	106	106	102	101	101	—	— 4.7
Vitkål, svensk	»	—	—	24	19	28	24	22	—	+ 15.8
Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	—	—	24	24	24	24	24	—	0.0
Svagdricke	l	6	16	16	16	15	15	15	+ 150.0	— 6.3
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	—	—	35	35	35	35	35	—	0.0
Fotogen, Water White	l	20	71	22	21	20	20	20	— 4.8	— 4.8
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	—	—	17	17	17	17	17	—	0.0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	920	915	940	950	950	+ 31.0	+ 3.8
barr-, »	»	575	1895	715	710	725	730	730	+ 25.9	+ 2.8
Kol: antracit- (valnötst), hemkörd	hl	401	—	613	620	612	608	609	+ 52.6	— 1.8
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	234	—	287	291	291	289	289	+ 24.0	— 0.7
Koks: ca 20—40 mm, hemkörd	100 kg	—	—	437	452	450	447	450	—	— 0.4
ca 40—60 el. 60—80 mm, »	»	—	—	421	436	434	432	433	—	— 0.7

¹ Uppgifterna avse sidfläsk.² Preliminära siffror.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i föregående häfte av denna tidskrift meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna i Sverige lämnas i nedanstående tabeller en sammanställning av motsvarande indextal från vissa främmande länder.

Tab. 1. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Index tal för de särskilda huvudposterna (livsmedel — inkl. dryckesvaror och tobak — bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Juli 1914 = 100	S v e r i g e						N o r g e						D a n m a r k					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1929	148	200	161	184	187	178	156	175	147	159	—	195	154	196	185	197	211	179
„ 1930	138	205	159	180	176	178	151	174	144	153	—	195	142	200	179	179	200	176
„ 1931	127	206	153	173	178	176	137	173	140	143	—	189	125	203	169	157	177	173
„ 1932	124	206	146	168	172	177	138	172	138	144	—	188	122	205	168	163	152	179
„ 1933	120	202	138	162	187	175	136	172	135	142	—	187	128	209	171	175	173	182
„ 1934	123	201	136	166	191	174	137	168	135	144	—	188	134	210	178	191	199	183
dec./jan. 1935	124	201	137	168	189	174	139	166	134	144	—	188	139	216	176	192	199	183
mars/apr. „	126	198	137	167	178	174	140	166	134	144	—	189	143	216	175	192	199	183
juni/juli „	129	198	187	167	178	174	143	166	134	143	—	188	147	216	174	192	214	183
sept./okt. „	131	198	138	167	179	173	145	166	135	145	—	189	145	216	174	193	214	181

Tab. 2. Levnadskostnader. Internationell översikt.

1914 (eller annat för- krigsår)= 100	Sve- rige	Nor- ge	Dan- mark	Fin- land	Stor- bri- tan- nien	Tysk- land	Frank- rike (Paris)	Bel- gien	Hol- land (Am- ster- dam)	Sch- weiz	Ita- lien (Mi- la- no)	För- enta- sta- ter- na	Ka- na- da	Syd- afri- ka	Nya Zee- land
juni/juli 1929	169	164	173	1192	161	153	556	867	169	161	544	170	156	132	160
„ 1930	164	161	165	1189	155	148	572	866	162	158	531	167	156	129	158
„ 1931	158	151	154	1003	147	138	589	789	153	150	483	150	137	123	145
„ 1932	156	149	154	985	143	121	535	708	141	138	465	136	125	118	„
„ 1933	153	147	160	967	138	119	516	697	137	131	447	128	120	115	126
„ 1934	155	148	166	948	141	122	522	653	140	129	419	136	122	116	129
okt./nov. „	„	149	„	981	144	123	„	664	„	129	418	„	123	116	129
nov./dec. „	„	149	„	1005	144	123	„	668	„	129	421	„	123	116	129
dec./jan. 1935	155	149	169	986	143	122	504	653	139	129	424	139	123	116	130
jan./febr. „	„	148	„	978	142	122	„	642	„	128	421	„	123	116	130
febr./mars „	„	149	„	969	141	123	„	632	„	127	423	„	123	116	132
mars/april „	155	149	170	964	139	122	494	621	137	127	423	141	124	116	132
april/maj „	„	149	„	963	139	122	„	629	„	127	425	„	123	116	132
maj/juni „	„	150	„	956	140	123	„	638	„	126	426	„	123	116	133
juni/juli „	156	150	173	965	143	123	490	649	136	127	430	„	123	116	133
juli/aug. „	„	151	„	978	143	124	„	654	„	128	430	„	123	116	133
aug./sept. „	„	152	„	994	143	125	„	662	„	128	„	„	124	115	133
sept./okt. „	157	152	172	992	145	123	„	670	„	129	„	„	124	„	134

Litteraturöversikt.

(Oktober 1935.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

- B[RUNT]s, A. Vacklande efterkrigssystem. *Industria* 1935, nr 22.
 POELCHAU. Strafvollzug als soziales Problem. *Soziale Praxis* 1935, nr 42.
 SÖDERLUND, G. Samhällsingripandena i näringslivet. (Föredrag.) *Industria* 1935, nr 21.

Sverige.

- FREDRIKSSON, K. De närmaste åren. [Krispolitiken.] *Tiden* 1935, nr 11/12.
 KÄLLSTRÖM, V. Hantverkets och småindustriens omfattning i Sverige. *Kommersiella meddelanden* 1935, nr 19.
 LANDSSEKRETARIATET. Lagstiftning om arbetsavtal. (Yttrande.) *Fackföreningsrörelsen* 1935, nr 41.
 R[YDBERG] H. Domen över tjänstemannalagen. *Industritjänstemannen* 1935, nr 10.
 — »Sedvänjan» i lagförslaget [beträffande arbetsavtal] sett ur juridisk synpunkt. *Industritjänstemannen* 1935, nr 10.
 S[EVERIN], F. Staten som företagare. *Signalen* 1935, nr 41.
 STOLPE, H. Varusankaffning och levnadsvanor i Ramnäs vid 1800-talets mitt. *Notiser från arbetarnas kulturhistoriska sällskap* 1935, nr 3.
 SUNDEVIK, R. Om balansräkningar och kreditgivning. *Bankvärlden* 1935, nr 19—20.
 SVERIGES INDUSTRI TJÄNSTEMANFÖRBUND. Yttrande över lagförslaget [beträffande arbetsavtal]. *Industritjänstemannen* 1935, nr 10.
 SVERIGES KÖPMANFÖRBUND. Köpmännen och deras anställda. (Yttrande.) *Köpmannen* 1935, nr 41.
 [ZEIPEL, V. v.] Avtalslagen. *Bankvärlden* 1935, nr 19—20.
 Centralföreningens remissyttrande. (Beträffande förslaget till lag om arbetsavtal.) *Sv. lant- och arbetsgivarföreningarnas tidskrift* 1935, nr 10.
 Svenska arbetsgivarföreningen och lagförslaget om arbetsavtal. *Industria* 1935, nr 22.

Amerikas förenta stater.

- En million statsfunktionsärer i Amerika. *Stats-tjänstemannen* 1935, nr 18.

Tyskland.

- GLEITZE, B. Die Vergehen gegen die Sozialgesetze. *Soziale Praxis* 1935, nr 43.
 HAEFS, H. Wesen und Aufgaben des Arbeitsdanks unter der Arbeitsdienstpflcht. *Soziale Praxis* 1935, nr 43.
 TINGSTEN, H. Begreppet »socialism» i national-socialismen. *Tiden* 1935, nr 11/12.

Arbeterskydd.

- PAUSCH, O. Die Gefahr der Staubexplosion in industriellen Betrieben. *Zeitschrift für Gewerbehygiene* 1935, nr 7.
 SCHOLTE, H. J. Fräsmaschinenschutz. *Chronik der Unfallverhütung* 1935, nr 4.

Sverige.

- ENGLUND, O. De reumatiska sjukdomarna bland Göteborgs kommunalarbetare. [Referat av artikel av G. Edström.] *Kommunalarbetaren* 1935, nr 10.
 JÄDERSTRÖM, I. Eld i kläder. *Arbeterskyddet* 1935, nr 9.
 ST[ÉENHOFF], G. Minderåriga arbetare. *Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd* 1935, nr 5.
 TENGVALL, T. Industriellt skyddsarbete. *Arbeterskyddet* 1935, nr 9.
 Blyförgiftningsfallen inom metallindustrin. *Metallarbetaren* 1935, nr 40.
 Trivseln på arbetsplatserna. *Metallarbetaren* 1935, nr 41.
 En undersökning av sjukvården inom den svenska industrien. *Arbetsledaren* 1935, nr 19.

Amerikas förenta stater.

- PRICE, D. J. Hazards from dust explosions in industrial plants. *Labor information bulletin* 1935, nr 8.

Storbritannien.

- Arbeitsphysiologische Forschungen in Grossbritannien. *Soziale Praxis* 1935, nr 42.

Tyskland.

- BERGER, H. Über Schwebstoff-Filter. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 29.
- GRIDL, A. Unfallsichere Kupplungen bei Lastzügen. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 29.
- KLEIS, F. Bewährt sich die Einführung der Unfallvertrauensmänner? Soziale Praxis 1935, nr 43.
- MARTENS, H. A. Unfallverhütungsbilder auf neuzeitlicher Grundlage. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 29.
- MATARE, F. The compensation of accidents incurred by workers on their way to and from work. International labour review okt. 1935.
- SCHMIDT, F. H. Der Werbefeldzug »Gutes Licht — gute Arbeit« vom Standpunkt der Gewerbeaufsicht. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 29.
- SPINWARZ, H. »Gutes Licht — gute Arbeit«. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 29.

Arbetslön och arbetstid.

- HOFFNER, CLAUDE. The compulsory payment of family allowances in Belgium, France, and Italy. International labour review okt. 1935.
- WILKEN, F. Die Gestaltung des Arbeitsentgeltes unter dem Gesichtspunkte der Betriebsgemeinschaft. Soziale Praxis 1935, nr 41.
- Wages in different industries and occupations, 1933—1935. International labour review okt. 1935.

Sverige.

- LANDSSEKRETARIATET. Semesterlagstiftning. (Ytt-rande.) Fackföreningsrörelsen 1935, nr 41.
- LILLIEHÖÖK, E[LEANOR]. Kärntressa contra konsumentintressa. En smidigare och mer psykologisk butiksstängningslag efterlyses. Affärs-ekonomi 1935, nr 14.
- STRÖM, E. Snåvare butikstider — snåvare in-köp. Affärsekonomi 1935, nr 13.
- Arbetstiden för jordbruks- och trädgårdsarbetare. Landtmannen 1935, nr 42.
- Arbetstiden vid jordbruket. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 42.
- Frisöndagstjänstgöring. Sv. järnvägstidningen 1935, nr 30.
- Lotsplatsernas personalbehov och lotsarnes arbetstid. Sv. sjöfartstidning 1935, nr 43.
- Löneavdrag för tjänstledighet vid havandeskap. Vår stad 1935, nr 10.
- Provisorisk arbetstidslag i jordbruket? Industria 1935, nr 22.
- »En rättighet, inte en nådegåva efter livslångt arbete.« Den aktive handelsresanden 1935, nr 10.

Amerikas förenta stater.

- Earnings of women employed in hotels and restaurants. Labor information bulletin 1935, nr 8.
- Employment and earnings in manufactures, 1899 to 1933. Monthly labor review aug. 1935.

Legislation regulating hours and working conditions in Colombia. Monthly labor review aug. 1935.

Wages and working conditions in beauty shops. Monthly labor review aug. 1935.

Works program under relief act of 1935. Monthly labor review aug. 1935.

Danmark.

- MADSEN, J. 40 timers arbejdsugen. (Föredrag.) Arbejdsgiveren 1935, nr 20.

Finland.

- LEHTO, L. De finska arbetarskornas lönestandard genomgående usel. Arbetets kvinnor 1935, nr 5.

Japan.

- Die Löhne in Japan. Wirtschaft und statistik 1935, nr 19.

Kanada.

- Fair wages conditions in dominion government contracts. The labour gazette 1935, nr 9.

Storbritannien.

- CARSLAW, R. MCG., & GRAVES, P. E. The labour bill and output on arable farms. (Med diskussion.) Journal of the royal statistical society 1935, nr 4.
- RAMSBOTTOM, E. C. The course of wage rates in the United Kingdom, 1921—34. (Med diskussion.) Journal of the royal statistical society 1935, nr 4.

Tyskland.

- Massnahmen zur Durchführung des Gesetzes über die Heimarbeit. Soziale Praxis 1935, nr 42.
- Zur Frage des Akkordlohnes. Soziale Praxis 1935, nr 43.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

- STOLPE, H. De intellektuella och arbetslösheten. Socialt arbeid 1935, nr 8.
- STUART, C. A. VERRIJN. Arbetslöshetsfrågan i nationalekonomisk belysning. (Föredrag.) Social tidskrift 1935, nr 10.
- Arbetsk kontroll i Tyskland og Italia. Socialt arbeid 1935, nr 8.
- Government subsidies for employers as an unemployment relief measure. International labor review okt. 1935.

Sverige.

- ARVAS, B. Arbetslöshetens omfattning och möjligheterna att mäta densamma. Skandinaviska kreditaktiebolagets kvartalsskrift 1935, nr 4.
- BEXELIUS, E. Den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen. Tidskrift för fattigvård 1935, nr 5.

BOSERUP, ESTER. Den svenske arbejdsløsheds-kommissions betænkning. Socialt Tidsskrift 1935, nr 9.

BRÄNNBERG, C. Krisen i Bohuslän. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 42.

ERIKSSON, LARS. Om arbetsförmedling. Vår stad 1935, nr 9.

SWARTLING, E. Den nyaste sociallagstiftningen. [Arbetslöshetsförsäkringen.] Hertha 1935, nr 8. De arbetslösas arkivarbeten. Industritjänstemannen 1935, nr 10.

Hilfsmassnahmen für britische Krisenbezirke. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 28.

Kollektivavtalen och arbetsförmedlingen. Lantarbetaren 1935, nr 41.

Krisupplåningspolitikens slutresultat. Sunt förnuft 1935, nr 8.

Meddelande från beklädnadsarbetarnas erkända arbetslöshetskassa. Beklädnadsarbetaren 1935, nr 3.

Statens »främjande av enskild företagsamhet». Sunt förnuft 1935, nr 8.

Underbetyg i sång och katekes hinder för anställning vid kommunala verk och arbeten. Kommunalarbetaren 1935, nr 10.

Amerikas förenta stater.

National youth administration. Monthly labor review aug. 1935.

Danmark.

BJERKE, K. Arbejdsløshedsraadets redegørelse for arbejdsløshedens karakter og omfang paa grundlag af arbejdsløshedstaellingen den 30. Juni 1934. Socialt Tidsskrift 1935, nr 9.

GROSEN, U. Dansk landbonngdoms kaar i Øjeblikket. Samfundets krav 1935, nr 3.

Finland.

Fördelningen av arbetslöshetsvården mellan staten och kommunerna. Finsk kommunaltidsskrift 1935, nr 6.

Storbritannien.

GRÜNG, G. Das Problem der öffentlichen Arbeiten im Ausland. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 28.

WINGE, P. Ungdomsarbejdsløsheden i England. Socialt Tidsskrift 1935, nr 9.

Ages and industries of persons unemployed for a year or more at 29th July, 1935. The Ministry of labour gazette 1935, nr 10.

Tyskland.

STOTHPANG, W. Die künftige Gestaltung der öffentlichen Notstandsarbeiten. Der deutsche Volkswirt 11 okt. 1935.

Die Neuregelung des Personenkreises der Notstandsarbeiter. Soziale Praxis 1935, nr 42.

Promotion of domestic service in Germany. Monthly labor review aug. 1935.

Befolkningsfrågan.

HARMSSEN, H. Die Frage der Sterilisation und Kastration auf dem Internationalen Strafrechts- und Gefängniskongress. Soziale Praxis 1935, nr 42.

Finland.

MODEEN, G. Befolkningens fördelning efter yrken och näringsgrenar år 1930. Social tidsskrift 1935, nr 10.

Bostadsförhållanden.

SIDENBLADH, G. Bostadskongressen i Prag och bostads- och stadsplanekongressen i London 1935. Byggmästaren 1935, nr 29.

Sverige.

Bostaden och hälsan. Läkarsällskapet gör intressant utredning. Hus och härd — Vår bostad 1935, nr 20.

Danmark.

SNOG-CHRISTENSEN, J. E. En saneringsfråga i Köpenhamn. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 21.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

HÖJER, SIGNE. Kuratorsarbetet i den svenska vanförevården. (Föredrag.) Sv. vanföre-tidsskrift 1935, nr 10.

Sverige.

BJÖRNBO, MÄRTA. Barntragedier. Arbetets kvinnor 1935, nr 5.

MYRDAL, ALVA. Skyddsuppföstran. Tiden 1935, nr 11/12.

RABE, E. HÅKANSON. Om medborgarskap och hemortsrätt. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1935, nr 14.

SÖDERBERG, C. Något om svenska kyrkans sjömansvård. Tidskrift för fattigvård 1935, nr 5.

THYSELL, S. Omorganisation av fattigvården i Norrköping. Tidskrift för fattigvård 1935, nr 5.

WALLGREN, A. Göteborgs barnavårdscentraler och Kungl. medicinalstyrelsens förslag. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1935, nr 5.

WIBERG, A. Ett märkligt förslag till barnavårdsreform av år 1757. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1935, nr 5.

Varför följa icke de offentliga understödskostnaderna närmare efter konjunkturförbättringen? Sunt förnuft 1935, nr 8.

Föreningsväsen.

Samarbetsregler för de nordiska målarorganisationerna. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 43.

Sverige.

Framtiden. [Fackföreningsrörelsens.] Bokbinderiarbetaren 1935, nr 10.

P. M. till centraliseringskommitténs förslag angående ny riksorganisation för Sveriges kommunaltjänstemän. Tidskrift för Göteborgs stads tjänstemän 1935, nr 7.

Norge.

OVERAAE, H. Samvirket blandt fiskerne. Socialt arbeid 1935, nr 8.

Storbritannien.

BRAATÖY, B. De brittiska arbetarnas ekonomiska parlament. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 40. Brittiska fackföreningsproblem. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 41.

Hälso- och sjukvård.*Sverige.*

LYCKBERG, H., & FALK, J. I tandvårdsfrågan. Svenska röda korset 1935, nr 9.

MALMROS, H., & HEDVALL, E. Studenternas tuberkulosbyrå i Lund. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalskrift 1935, nr 3.

PETREK, A. Distriktsvårdens omorganisation inför riksdagen. Social-medicinsk tidskrift 1935, nr 9.

Folktandvårdens organisation. Sunt förnuft 1935, nr 8.

Förslag till omarbetning av lungsotslagen. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalskrift 1935, nr 3.

Jord- och egnahemsfrågan.*Sverige.*

BERGSTRÖM, M. Vad menar egnahemsstyrelsen? Byggmästaren 1935, nr 28.

SKÖLD, P. E. Den sociala jordfrågan. Tiden 1935, nr 11/12.

Chile.

BUJANDA, E. M. DE. La loi sur la colonisation agricole au Chili. Revue internationale d'agriculture 1935, nr 9.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

SÖDERLUND, G. Motsättningen mellan kapital och arbete. (Föredrag.) Sv. bageritidskrift 1935, nr 9.

Sverige.

A[NDESSO]N, J[ON]L. Förhandlingsrätten. C. P. F:s medlemsblad 1935, nr 5.

B[RUNIC]S, A. Uppsågningspsykos undanbedes. Industria 1935, nr 21.

JOHANSSON, CARL-ERIK. Trädgårdsarbetsgivarna och föreningsrätten. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 41.

[SVERIGES INDUSTRIFÖRBUND.] Förslag till lag om arbetsavtal. (Yttrande.) Industriförbundets meddelanden 1935, nr 4.

Arbetsdomstolen och arbetarna. Handelsarbetaren 1935, nr 10.

Hamnarbetarnas strid mot de personliga kontrakt. Telegraf- och telefonmannaförbundets facktidning 1935, nr 10.

Skogsarbetarna och lagen om arbetsavtal. Trävaruindustrin 1935, nr 19.

Amerikas förenta stater.

Lov om forholdet mellem arbejdere og arbejdsgivere i U. S. A. Socialt Tidsskrift 1935, nr 9.

National labor relations act. Monthly labor review aug. 1935.

The new labor relations board. Conference board service letter 1935, nr 9.

Norge.

MOTZFELDT, B. Begrensning av adgangen til sympatiaksjoner. Arbeidsgiveren 1935, nr 20.

Tyskland.

Neue Bestimmungen über Tarifordnungen und Kündigungsschutz. Soziale Praxis 1935, nr 43.

Kooperation.

SALCIUS, P. Ten years of co-operation in the Baltic states. Review of international cooperation 1935, nr 10.

Sverige.

ARNTZEN, R. Kooperativ försäkringsvirksomhet i Sverige. Kooperatören 1935, nr 19.

LINDSTEDT, H. La coopération agricole en Suède. Revue internationale d'agriculture 1935, nr 9.

Finland.

RAHOLA, I. Den finska andelsrörelsen på lantbrukets område. Kooperatören 1935, nr 16.

Polen.

RAPACKI, M. The polish movement and the crisis. Review of international cooperation 1935, nr 10.

Storbritannien.

LAMMING, N. Kooperativ frammarsch i London. Kooperatören 1935, nr 15.

Tjeckoslovakien.

HAJNY, V. The successful defence of the movement in Czechoslovakia. Review of international cooperation 1935, nr 10.

Tyskland.

JONSSON, JOHN. Vad innebära åtgärderna mot den tyska konsumentkooperationen? Sv. affärliv 1935, nr 22.

Levnadskostnader.

Utsplaningsfrågor. Hygienisk revy 1935, nr 10.

Sverige.

Dyrtidskompensationen för stadens tjänstemän. Vår stad. 1935, nr 10.

Frågan om särskilt dyrtortstillägg. Vår stad 1935, nr 9.

Landskommunernas gruppering i dyrtorter. Sv. järnvägstidningen 1935, nr 28.

Stockholms samarbetsnämnd begär särskilt dyrtortstillägg. Kommunaltjänstemannen 1935, nr 9.

Amerikas förenta stater.

HALLONQUIST, T. Den amerikanska brödpropagandan. Affärsekonomi 1935, nr 14.

Frankrike.

Commissions d'études relatives au coût de la vie. Bulletin de la statistique générale de la France 3 kv. 1935.

Soc. rådsrepublikernas union.

SCHWARZ, S. Sedan livsmedelskorten avskaffats i Sovjetunionen. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 42.

Hälsa- och sjukvård i Sovjetunionen. [Kollektivtutspisningen.] Hygienisk revy 1935, nr 10.

Läringsväsen och yrkesrådgivning.*Sverige.*

EKELÖF, G. Skolan och yrkeslivets rekryteringsfråga. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1935, nr 6.

Läringsbrist inom gjuteribranschen? Gjutaren 1935, nr 5.

Psykoteknik och läringsutbildning. Grafiskt forum 1935, nr 10.

Amerikas förenta stater.

Yrkesutbildning av arbetare inom verkstadsbranschen. Affärsekonomi 1935, nr 13.

Nykterhetsfrågan.

SCHARFFENBERG, J. Alkohol und Kriminalität. Forschungen zur Alkoholfrage 1935, nr 4/5.

WESSEL, HELENE. Warum Kampf gegen Alkoholmissbrauch? Soziale Praxis 1935, nr 40.

Sverige.

ENGLUND, E. En granskning av hr Åmans »granskning». Tidskrift för systembolagen 1935, nr 10.

G[AR]N, H. Förändringarna i kontrollområdenas folkmängd. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 10.

GRÄSLUND, G. Dr Ljungdahls recept i spritfrågan. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 10.

HJERTQUIST, O. Alkohollagstiftningen och den allmänna opinionen. (Föredrag.) Frihet och ansvar 1935, nr 5.

KONTROLLSTYRELSEN. Yttrande rörande rusdrycks-lagstiftningsrevisionens förslag till lag om nykterhetsvård. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1935, nr 7.

— Om revisionsförslaget. (Yttrande.) Tidskrift för systembolagen 1935, nr 10.

LINDBERG, H. Förslag till ändrad organisation av den statliga verksamheten mot spritsmugglingen. Tirfing 1935, nr 5.

LUND, R. A new Swedish initiative. A correspondence course on the alcohol question. Forschungen zur Alkoholfrage 1935, nr 4/5.

SANTESSON, C. G. Alkoholistvård på vanliga sjukhus. Frihet och ansvar 1935, nr 5.

SCHWARTZ, B. Några synpunkter beträffande spritsmugglingen under de sista åren och beträffande vidtagna författningsåtgärder till bekämpande av densamma. Frihet och ansvar 1935, nr 5.

SKÄRINGER, ELSA. Ett modernt hjälpmedel för nykterhetsfrågans studium. Tirfing 1935, nr 5.

En folkrörelse i trångmål. Sv. bryggareföreningens månadsblad 1935, nr 10.

Revisionsförslaget och försäljningsorganisationen. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 10.

Statsåtgärderna mot den olaga hanteringen med rusdrycker. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 10.

Italien.

AMALDI, P. Alkoholpsychosen, Herstellung und Verbrauch des Weins in Italien. Forschungen zur Alkoholfrage 1935, nr 4/5.

Soc. rådsrepublikernas union.

DALSJÖ, M. Kampen mot alkoholmissbruket i Sovjetryssland. Tirfing 1935, nr 5.

Tyskland.

SCHULTZ, KARIN. Nykterhetsförhållandena i Tyskland. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 10.

Socialförsäkring.*Sverige.*

LIEDSTRAND, E. Stadgerevision i Sveriges kommunalanställdas pensionskassa (S. K. P.). Kommunaltjänstemannen 1935, nr 9.

— Tjänstemannapensioneringens utbredning inom den svenska industrin. Industritjänstemannen 1935, nr 10.

— Tjänstemannapensioneringens utbredning inom den svenska industrien. Arbetsledaren 1935, nr 19.

NORDGREN, OLIVIA. Barnpensioneringsfrågan. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1935, nr 5.

NORBLUND, H. Från sjukkassefältet. Sv. läkartidningen 1935, nr 41.

PENSIONSTYRELSEN, K. Skrivelse till konungen den 30 september 1935 angående anslag för budgetåret 1936/37 till bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd. Pensionsförsäkringen 1935, nr 8.

TEGENDAL, E. Understödsföreningarna efter omorganisationen av sjukkasseyärendet. (Föredrag.) Sv. sjukkasse-tidning 1935, nr 10.

Maskinbefällets sjukkassor. Maskinbefälsförbundets tidskrift 1935, nr 10.

Amerikas förenta stater.

PARKER, F. E. Experience under state old-age pension acts in 1934. Monthly labor review aug. 1935.

Old-age pension legislation in the United States. Labor information bulletin 1935, nr 8.

Old-age provisions of the social security act in questions and answers. Labor information bulletin 1935, nr 8.

Public old-age pension legislation in the United States as of August 1, 1935. Monthly labor review aug. 1935.

Socialpolitik i U. S. A. Tidskrift för industri 1935, nr 20.

Social security act in the United States of America. The Ministry of labour gazette 1935, nr 10.

Norge.

ORMESTAD, M. Reguleringsfondet. Sykeforsikringsbladet 1935, nr 10.

WIESENER, G. Barnetrygd. (Föredrag.) Socialt arbeid 1935, nr 8.

Socialtrygdens videre utvikling. Sykeforsikringsbladet 1935, nr 10.

Soc. rådsrepublikernas union.

Socialforsikringen i Sovjet-Unionen. Statistjeknestemannen 1935, nr 19.

Tyskland.

ENGEL, H. Bemerkungen zur zehnten Verordnung zum Aufbau der Sozialversicherung. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 30.

Cost of social insurance in Germany. Monthly labor review aug. 1935.

Statistics of persons insured under workers' compulsory pension insurance in Germany. International labour review okt. 1935.

En tysk sjukkasseläkares erfarenheter. Socialmedicinsk tidskrift 1935, nr 9.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

ACTA och facta i befolkningsfrågan. Handbok utg. av Radiotjänsts föredragsavdelning. Sthlm 1935.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics. Bulletin. Wash. 1935.

614. Bulletins and articles published by Bureau of labor statistics. A selected list of references. Compiled by *Elizabeth A. Johnson*.

— Women's bureau. Bulletin. Wash. 1935.

109. *Manning, Caroline, & Byrne, Harriet A.* The employment of women in the sewing trades of Connecticut. Hours and earnings, employment fluctuations, home work.

132. *Byrne, Harriet A.* Women who work in offices. 1. Study of employed women. 2. Study of women seeking employment.

DANMARK. Industrifagene.

Beretning. 1934/35. Khvn 1935.

— Det Statistiske Departement. Statistisk Aarbog. Aarg. 40 (1935). Khvn 1935.

EGNAHEMSBOKEN. 23 normalhus utarb. av Samfundets för hembygdsvård byggnadsbyrå. Sthlm 1935.

FINLAND.

Finlands officiella statistik. Hfors 1935.

7. A. Sparbanksstatistik. 45 (1934).

— Socialministeriet.

Meddelanden. Helsinki 1935.

37. Den internationella arbetsorganisationens vid Nationernas förbund 18:e allmänna konferens i Genève år 1934.

FORMEN, Neue, der Gemeinschaftsarbeit. — New forms of community work. — Nouvelles formes du travail en commun. Hrsg. vom Reichsarbeits- und Reichswirtschaftsrat. Berl. 1935.

HEM OCH HUSHÅLL 1935. Utg. av Föreningen för rationell hushållning. Sthlm 1935.

HJERN, H. Historik över Göteborgs hamnarbetarefackförenings med sektioner 50-åriga tillvaro. Gbg 1935.

INGENJÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN.

Handlingar. Sthlm 1935.

185. *Jonson, Fredrik.* Spänningsfördelningen i triangulära dammar.

JENSEN, KNUD V. Arbejdsretten i Danmark. Historie og Praksis. Khvn 1935. (Arbejdernes Oplysningsforbund.)

JONSSON, JON N. Skogsarbetarna och fackföreningsrörelsen. [Utg. av Sv. skogs- och flottningsarbetareförbundet.] Gävle 1935.

- KÖPENHAMN.** Københavns Magistrat, Afd. 3. Forsørgelsesvæsenet i København. 2. Halvaar 1933/34. Kbhvn 1935.
- LETTLAND.** Valsts statistiskā pārvalde. — Bureau de statistique de l'Etat. Annuaire statistique. Année 15 (1934). Riga 1935.
- LUTTE** contre le chômage des travailleurs intellectuels en Pologne. Varsovie 19[35]36. (Institut de l'instruction des travailleurs intellectuels.)
- MYRDAL, ALVA.** Stadsbarn. En bok om deras fostran i storbarnkammare. Sthlm 1935.
- NATIONERNAS FÖRBUND.** Organisation for communications and transit. Juridical and administrative systems in force on the frontier sections of railway lines and at junction stations. Geneva 1935. (Publ. 1935: 8. 2.)
- NORGE.** Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1935.
67. Det civile veterinærvesen 1933.
68. Norges fiskerier 1933.
69. Norges bergverksdrift 1934.
70. Folkemengdens bevegelse 1921—32.
- NYA SYD WALES.** Friendly societies and trade unions. Report of the registrar. 1933/34. Sydney 1935.
- POLEN.** Institut central des assurances sociales. Assurances sociales en Pologne de 1925 à 1934. Varsovie 1935.
- PUBLIKATIONER, Statens järnvägars.** Sthlm 1935.
Drifttjänststatistik jämte redogörelser för person- och godstrafiken m. m. år 1934.
- [RIKSRÄKENSKAPSVERKET.]**
Budgetredovisning för budgetåret 1934/35. Sthlm 1935.
- SACHSEN.** Sächsisches statistisches Landesamt. Statistisches Jahrbuch. Ausg. 50 (1931/34). Dresd. 1935.
- SKATTEBETALARNAS FÖRENING.** Meddelanden. Sthlm 1935.
47. Söderlund. G. Näringslivet och staten. STATISTIK, Stockholms stads. Sthlm 1935.
9. Arbetsförmedling.
Berättelse angående Stockholms stads arbetsförmedling jämte statistisk översikt rörande verksamheten. Årg. 29 (1934) Utarb. av Stockholms stads arbetsförmedling [och] Stockholms stads statistiska kontor.
- STATISTIK, Sveriges officiella.** Sthlm 1935.
Allmänna väg- och vattenbyggnader år 1934. Av K. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
- Industri och bergshantering.**
Bergshantering. Berättelse för år 1934 av Kommerskollegium.
- STORBRITANNIEN.** Commissioners for the special areas in Scotland. Report for the period 21st Dec., 1934, to 30th June, 1935. Edinb. 1935.
— Ministry of health. Annual report. 16 (1934/35). Lond. 1935.
— National Safety first association. Report of proceedings of the national safety congress 1935. Held in London 29th—31st May. Lond. 1935.
- SVENSKA BRYGGAREFÖRENINGEN 1885—1935.** Minnesskrift. Utg. av S. E. Bring. Sthlm 1935.
- SVENSKA GRUVINDUSTRIARBETAREFÖRBUNDET.**
Protokoll fört vid Svenska gruvindustriarbetareförbundets 19:e ordinarie kongress i Stockholm d. 5—10 aug. 1935. Sthlm 1935.
- UTREDNINGAR, Statens offentliga.** Sthlm 1935.
83. Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag angående statsunderstödd dispenserverksamhet. Avg. d. 28 juni 1935. (S.)
48. Betänkande med förslag till lag om arbetstiden i jordbruk och trädgårdsskötsel (lantarbetstidslag) m. m. Avg. d. 30 sept. 1935 av sakkunniga, tillkallade av chefen för K. socialdepartementet (Lantarbetsutredningen). (S.)
49. Betänkande med förslag rörande ändringar i vissa delar av hälsovårdstadsplan samt anordnande av förbättrad bostadsinspektion i städer och stadslänkande samhällen m. m. jämte därtill hörande utredningar. Avg. d. 14 sept. 1935 av Bostadssociala utredningen. (S.)
- ÅRSBOK, Statistisk, för Göteborg.** Årg. 35 (1935). Utg. av Göteborgs stads statistiska byrå. Gbg 1935.
- ÖSTERRIKE.** Zentral-Gewerbe-Inspektorat. Die Amtstätigkeit der Gewerbe-Inspektorat im Jahre 1934. Wien 1935.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling har under tiden 8 oktober—10 november 1935 bl. a. publicerats:

Nr

Daterad

523. K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, m. m.

8 okt.

Arbetsmarknaden under november månad 1935.

Under november månad inträdde efter vanligheten en minskning i arbetstillgången inom flertalet näringsgrupper och yrken. De offentliga arbetsförmedlingarnas månadsrapporter utvisade sålunda en minskning av antalet ledigamälda platser, medan samtidigt de arbetssökandes antal ökades med inemot 5 000. Medelantalet arbetssökande per 100 lediga platser steg till följd härav till 376 från 265 i oktober. Denna novembersiffra är emellertid den lägsta, som noterats sedan 1930, varför arbetsmarknadsläget måste betecknas såsom för årstiden ganska gynnsamt. — Siffran för antalet hos arbetslöshetskommissionen hjälpsökande arbetslösa, som vid utgången av oktober belöpte sig till 47 045, steg under november med ungefär 7 000. Fjolårets novembersiffra var 92 016, varför minskningen av arbetslösheten varit betydande. Den av fackföreningarna rapporterade arbetslösheten utgjorde vid månadsskiftet oktober—november 12·5 % mot 11·0 % en månad tidigare och 14·8 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Platstillgången inom *jordbruket* minskades med nära 60 % sedan oktober, till största delen beroende på att omplaceringen av den årsanställda personalen nästan undantagslöst hade hunnit ske till denna månads utgång. Behovet av kvalificerad arbetskraft av olika slag syntes också på skilda håll vara lättare att tillgodose än tidigare. En viss knapphet rådde dock alltså på kör-, stall- och arbetsdrängar samt ladugårdsskötare på en del platser i Östergötland och Småland. Den brist på sökande till drängplatser, som varit rådande under de senaste månaderna, har i betdistrikten lättat eller utjämnats, sedan arbetet med sockerbetsupptagningen under månadens senare del avslutats. I fråga om kvinnlig ladugårdspersonal förelåg brist i Öster- och Västergötland samt beträffande landsjungfrur inom flertalet län. För *skogsarbetarna* var arbetstillgången ännu knapp. De för timmerdrivningarna ogynnsamma väderleksförhållandena hade medfört, att dessa endast i mindre omfattning kunnat igångsättas.

Inom gruppen *industri och hantverk* har den under hösten sedvanliga lågsäsongen gjort sig gällande inom flertalet yrkesgrupper, även vad angår fackarbetare. Särskilt lägger man märke till den säsongsmässiga avmattningen inom *byggnadsverksamheten*. Vid de *mekaniska verkstäderna* hade arbetstillgången ytterligare avtagit sedan föregående månad. Inom *skoindustrien* förekommo tillfälliga permitteringar och likaledes inom *beklädnadsindustrien*. Inom *pappers- och grafisk industri* noterades stigande och god efterfrågan på speciellt kvinnlig arbetskraft. *Stenindustrien* arbetade alltså under tryckta förhållanden, men arbetstillgången var ej så knapp som i oktober till följd av den huggning av gatsten, som igångsatts med statens medverkan.

Arbetsmarknaden för *sjöfolket* företedde i jämförelse med föregående månad ett i stort sett oförändrat läge. Några fartygsuppläggningar hade ännu inte ägt rum i någon större utsträckning, varför läget måste betecknas som ovanligt gynnsamt för årstiden. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 366

påmönstringar och 2 383 avmönstringar. Motsvarande siffror för november 1934 voro 2 128 och 2 486.

Inom *handel och samfärdsel* var sökandefrekvensen bland *kontorsfolket* i stort sett densamma som föregående månad, medan arbetstillgången var väsentligt knappare än tidigare. Mot slutet av månaden förmärktes inför den stundande julsåsongen en stigande efterfrågan och stundom brist på kunniga affärsbiträden, särskilt kvinnliga, inom flera branscher.

För *hotell- och restaurangpersonal* har arbetstillgången ytterligare minskats sedan föregående månad. Antalet arbetssökande visade även minskning, beroende på att en del restaurangpersonal sökt sig över till andra arbetsområden, bl. a. det husliga.

Omsättningen inom gruppen *husligt arbete* var efter vanligheten mindre än föregående månad. Alltjämt var dock god tillgång på platser för kvalificerade ensamjungrur.

Den säsongsmässiga minskningen av arbetstillgången synes efter arbetsförmedlingsanstaltarnas rapporter att döma endast i oväsentlig mån ha berört *ungdomens* arbetsmarknad, som alltjämt är mycket god.

Antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under november 1935 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1926	278	247	191	163	162	166	161	151	158	186	278	268	201
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243	198
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	280	220	192
1929	241	215	174	150	134	185	137	135	127	148	202	203	169
1930	241	211	171	140	129	127	140	144	146	175	254	238	178
1931	222	232	191	194	164	187	198	201	197	257	413	343	236
1932	368	419	243	341	339	351	370	366	351	395	661	689	413
1933	569	565	577	510	458	451	503	476	480	538	657	644	545
1934	560	540	430	401	317	298	292	281	286	326	446	446	392
1935	380	396	351	286	251	239	255	239	230	265	376	—	—

Därav inom jord- och skogsbruk:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	320	255	210	190	209	201	193	204	253	285	566	914	288
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	194	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	132	224	—	—

Övriga näringsgrupper:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1932	375	449	381	398	374	386	421	418	378	429	679	666	445
1933	575	585	642	559	479	480	539	520	510	591	683	659	576
1934	602	568	468	461	351	318	319	307	303	367	478	435	422
1935	399	429	429	336	279	269	299	277	267	317	410	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med
1926	15.7	14.8	14.7	12.3	9.9	9.6	8.6	8.8	9.1	11.4	13.0	19.1	12.2
1927	16.8	15.6	14.1	12.3	9.9	9.4	8.8	7.9	8.4	10.4	12.8	18.6	12.0
1928	14.8	13.8	13.2	11.7	8.2	7.6	7.4	6.9	7.8	9.0	10.9	17.8	10.6
1929	14.8	14.6	13.7	11.4	7.7	6.8	6.8	6.1	6.7	8.2	10.1	16.3	10.2
1930	13.9	13.2	12.8	10.8	8.0	8.0	8.0	8.1	9.5	12.3	15.8	22.9	11.9
1931	20.2	18.7	19.4	17.1	13.2	12.4	11.8	12.8	13.4	16.4	19.3	26.5	16.8
1932	24.2	23.8	24.1	20.8	19.0	19.8	19.4	20.0	20.6	22.1	24.1	31.0	22.4
1933	28.8	27.7	28.7	24.8	21.1	20.8	19.4	19.6	19.2	20.2	22.8	27.2	23.8
1934	24.4	24.4	23.8	19.6	15.4	14.0	12.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	18.0
1935	22.5	20.2	18.5	16.1	12.1	11.2	9.9	10.3	11.0	12.5	—	—	—

Arbetsperioder och kontantinkomster i skogsbygden.

Preliminära resultat vid en undersökning av skogsarbetarnas arbetsår enligt anmälningar vid olycksfall i skogsarbete åren 1933 och 1934.

Som ett led i den inom socialstyrelsen pågående undersökningen rörande skogsbyggdets arbets- och försörjningsproblem¹ har en bearbetning utförts av vissa statistiska uppgifter rörande sysselsättningsförhållanden och arbetsförtjänster m. m., vilka förefinnas å de till skogs- och flottledsinspektören regelbundet inkommande exemplaren av anmälningarna om olycksfall vid skogs- och flottningsarbete. Ifrågavarande statistik utgör på samma gång en komplettering av de fortlöpande uppgifter rörande skogsarbetarnas säsongförtjänster, vilka sedan längre tid tillbaka sammanställts inom socialstyrelsen.²

Enligt formuläret för dylik anmälan skall angivas bl. a. den skadades födelseår och -dag, civilstånd, yrke och bostad. För vederbörande olycksfallsförsäkringsanstalts behov skall vidare ett helt arbetsår närmast före olycksfallsdagen redovisas på så sätt, att för varje period, under vilken den skadade haft arbetsanställning, uppgives sysselsättningens art, antal arbetsdagar, kontant inkomst och naturaförmåner, varjämte för övriga tidsperioder lämnas upplysning om huruvida vederbörande arbetat för egen räkning eller saknat arbete på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan orsak. De lämnade uppgifterna ha emellertid i dessa avseenden ofta varit ofullständiga, varför endast något över hälften av olycksfallsanmälningarna kunnat bearbetas.

Undersökningen har begränsats till de under åren 1933 och 1934 inkomna olycksfallsanmälningarna och i geografiskt avseende till ett område, omfattande förutom Norrland även Kopparbergs län och vissa nordligare delar av Värmlands, Örebro och Västmanlands län. Det må vidare omnämnas, att personer, som vid skogs- eller flottningsarbete intagit förmans ställning (skogsvaktare o. d.), utsorterats samt att personer, som skadats mer än en gång under samma år och sålunda återfinnas å flera formulär, räknats endast en gång.

Frågan om i vad mån och i vilka hänseenden de undersökta arbetarna kunna anses vara representativa för skogsarbetarna i gemen skall ej här närmare diskuteras men kommer att upptagas till behandling i den slutliga redogörelsen för utredningen. Framhållas bör emellertid, att siffermaterialet måste tolkas med stor försiktighet, särskilt med tanke på att urvalet påverkats av olycksfallsriskerna vid olika slag av skogsarbeten.

Undersökningen omfattar inalles 8 454 i skogs- eller flottningsarbete sysselsatta personer, i det följande gemensamt benämnda skogsarbetare. Av tab. 1 framgår, hurusom dessa förete en stark anhopning till yngre åld-

¹ Planen för utredningen är i sina huvuddelar återgiven i Soc. Medd. årg. 1934, sid. 607 o. f.

² Se Soc. Medd. årg. 1935, sid. 229.

Tab. 1. Skogsarbetarnas civilstånd och ålder, länsvís.

	Värmlands län (del av)	Örebro län (del av)	Västmanlands län (del av)	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottnens län	Samtliga län
<i>Antal skogs- arbetsare</i> { <i>absol.</i> <i>%</i>	820 9·7	141 1·7	103 1·2	1 868 16·2	1 246 14·7	1 585 18·7	1 316 15·6	1 107 13·1	768 9·1	8 454 100·0
<i>Civilstånd (%)</i>										
Ogifta	60·0	51·1	57·8	58·0	61·2	66·2	65·8	63·1	66·1	62·7
Gifta	40·0	48·9	42·7	42·0	38·8	33·8	34·2	36·9	33·9	37·3
<i>Ålder (%)</i>										
—17 år	10·0	5·6	7·8	9·7	10·0	8·9	11·0	10·5	7·4	9·6
18—24 „	27·6	27·7	29·1	27·3	28·0	36·0	32·6	33·1	37·8	31·6
25—39 „	34·0	31·2	40·8	32·9	36·2	34·4	34·2	37·4	35·1	34·9
40—59 „	22·8	27·7	17·5	25·9	21·7	18·0	19·3	17·2	17·6	20·5
60— „	6·1	7·8	4·8	4·2	4·1	2·7	2·9	1·8	2·1	3·4
Samtliga	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

r a r. Över $\frac{2}{5}$ av arbetarna äro under 25 år och inemot $\frac{1}{10}$ utgöres av minderåriga (under 18 år). Nämnas bör emellertid, att de lägre och möjligen de högsta åldrarna kunna antas vara något överrepresenterade i denna undersökning, enär dessa väl kunna förmodas vara utsatta för högre olycksfallsrisker än mellanåldrarna, där arbetarnas vana eller säkerhet vid arbetet måste vara i genomsnitt större. Denna omständighet torde dock ej i någon nämnvärd mån inverka på det resultat, vartill undersökningen i förevarande avseende kommit, nämligen att skogsarbetarna uppvisa en åldersuppbyggnad av väsentligt ungdomligare karaktär än rikets manliga befolkning i gemen. Skillnaden framgår av följande tablå, där för övrigt ytteråldrarna ej medtagits:

	Män i åldern		Därav i åldern	
	18—59 år	18—24 år	25—39 år	40—59 år
Skogsarbetare, enl. undersökn., 1933—34 . . .	100·0	36·4	40·1	23·5
Män i hela riket, 1932	100·0	22·6	40·2	37·2

Denna anhopning till ungdomsåldrarna är särskilt framträdande i de nordligare länen.

[Vidare märkes, att 62·7 % av samtliga skogsarbetare voro ogifta och alltså endast 37·3 % gifta. De nordligare delarna av undersökningsområdet förete ännu högre procenttal ogifta, vilket åtminstone delvis förklaras av den yngre ålderssammansättningen därstädes.

Det är av särskilt intresse att få en uppfattning om i vad mån vederbörande kunnat erhålla skogs- eller flottningsarbete utom sin hemsocken. Denna skogsarbetarnas rörlighet mellan kommunerna belyses till sin omfattning av följande tablå:

	Å l d e r					
	—17 år	18—24 år	25—39 år	40—59 år	60— år	Samtliga
Proc. antal arbetare vid olyckstillf. sysselsatta utom hemsocknen . .	10·8	16·5	15·8	13·2	11·0	14·8

Tab. 2. Skogsarbetarnas olika sysselsättningar och sysselsättningarnas genomsnittliga varaktighet.

Sysselsättning	Antal skogsarbetare med vidst. sysselsättn. någon del av året						Medeltal arbetsdagar ¹					
	Hemmansägare	Arrendatorer, torpare, småbrukare	Hemmasöner t. jordbruk., årsanst. jordbrukarb.	Fast anst. skogs- o. flottningsarbetare	Lösarbetare o. övriga arbetare	Samtliga	Hemmansägare	Arrendatorer, torpare, småbrukare	Hemmasöner t. jordbruk., årsanst. flottningsarbetare	Fast anst. skogs- o. flottningsarbetare	Lösarbetare o. övriga arbetare	Samtliga
Skogsarbete	650	1 361	1 991	608	3 470	8 090	78·6	115·7	88·9	208·1	99·1	105·9
Flottningsarbete	192	352	391	67	907	1 909	30·1	34·2	24·7	129·2	33·4	84·8
Jordbruksarb. (hos andra)	23	87	320	39	808	1 277	·	28·9	161·2	44·9	68·1	87·3
Vägarbete	192	300	379	29	911	1 811	45·3	45·2	43·1	52·0	64·1	54·4
Sågverks- o. stuveriarb.	10	10	36	4	162	222	·	·	48·1	·	81·7	74·1
Byggnads- o. snickeriarb.	35	84	56	7	222	404	47·9	48·9	38·8	·	62·1	54·3
Reservarbete	19	73	123	44	668	927	·	60·2	61·9	84·2	87·6	81·0
Övrigt arbete (hos andra)	76	126	168	30	752	1 152	47·3	41·1	41·5	50·7	78·8	66·4
Eget förvärvsarb. (ej jordbruk)	24	32	28	4	151	239	·	43·5	47·6	·	88·8	74·7
Värnplikt, skola	1	2	104	17	192	316	·	·	87·1	·	91·9	80·6
Sjukdom	8	64	61	61	134	328	·	39·1	38·9	31·1	47·6	41·2
Eget jordbruksarbete	665	1 365	2 016	—	—	4 046	164·9	132·9	157·6	—	—	150·5
Utan arbete	—	—	—	405	3 042	3 447	—	—	—	81·6	107·4	104·4
Hela ant. redov. arb.	670	1 888	2 174	637	8 590	8 454	·	·	·	·	·	·

Av skogsarbetarna inom hela undersökningsområdet hade sålunda vid olycksfallet 14·8 % skogs- eller flottningsarbete utom hemsocknen. Gävleborgs och Västernorrlands län uppvisa de högsta procenttalen (över 17 %), medan — bortsett från de undersökta delarna av Örebro och Västmanlands län med deras ringa antal arbetare — Kopparbergs och Jämtlands län förete de lägsta, c:a 12 %. Dessa siffror innebära emellertid minimital, om de användas som svar på frågan, hur många haft arbete av ifrågavarande art utom hemsocknen någon gång under ett helt arbetsår.

Den socialgruppering av skogsarbetarna, som företagits, präglas naturligen i någon mån av de i formulären lämnade uppgifternas knapphet. En uppdelning har skett på 5 socialgrupper. Härvid har det gått jämförelsevis lätt att urskilja hemmansägare och fast anställda skogs- och flottningsarbetare, vilka grupper vardera kommit att omfatta $\frac{1}{12}$ av samtliga arbetare. Däremot har det berett större svårigheter att avgränsa personer, brukande någon jord, och hemmavarande jordbrukarsöner från övriga skogsarbetare. Emellertid ha arrendatorer, torpare och småbrukare med flera mindre jordbrukare fått bilda en grupp för sig, utgörande $\frac{1}{6}$ av hela arbetarantalet, medan jordbrukarsöner och årsanställda jordbruksarbetare sammanförts i en grupp, omslutande $\frac{1}{4}$ av de redovisade skogsarbetarna. Återstående $\frac{2}{5}$ av

¹ Här avses medeltal arbetsdagar för de arbetare, som haft resp. sysselsättning. — Endast medeltal, som grunda sig på uppgifter för fler än 25 arbetare, äro angivna.

Tab. 3. Varaktigheten av skogsarbetarnas olika sysselsättningar.

Socialgrupp och sysselsättning	Antal skogs- arbe- tare	Därav (i %) verksamma i resp. sysselsättning under månader							
		—1	1—2	2—3	3—4	4—5	5—6	6—9	9—12
<i>Hemmansägare.</i>									
Skogsarbete	650	10·9	17·4	23·1	22·4	14·5	6·8	4·3	0·6
Flottningsarbete	192	59·4	26·0	7·3	4·2	1·0	0·5	1·6	—
Vägarbete	192	32·3	31·8	21·8	9·4	2·6	1·6	1·0	—
Eget jordbruksarbete	665	0·7	1·8	5·9	7·7	10·5	14·8	41·5	17·6
<i>Arrendatorer, torpare, små- brukare.</i>									
Skogsarbete	1 361	5·4	7·8	15·1	20·3	14·8	11·8	17·6	7·2
Flottningsarbete	352	57·1	25·3	6·0	5·7	3·1	1·4	1·4	—
Vägarbete	300	39·0	31·4	13·3	8·3	2·7	2·3	3·0	—
Eget jordbruksarbete	1 365	2·6	7·0	9·8	12·9	14·4	14·9	32·4	6·0
<i>Hemmasöner till jordbru- kare, årsanställda jord- bruksarbetare.</i>									
Skogsarbete	1 991	13·4	14·3	15·2	19·3	15·1	10·3	10·9	1·5
Flottningsarbete	391	70·0	21·0	3·6	3·6	0·8	0·5	0·5	—
Vägarbete	379	36·1	34·0	15·3	9·0	3·7	1·1	0·5	0·3
Eget jordbruksarbete	2 016	1·6	3·7	6·6	9·0	12·7	13·0	35·9	17·5
<i>Fast anst. skogs- o. flott- ningsarbetare.</i>									
Skogsarbete	608	2·1	2·8	2·5	3·8	4·4	7·2	28·0	49·2
Flottningsarbete	67	22·4	8·9	6·0	3·0	13·4	6·0	19·4	20·9
Vägarbete	29	48·3	17·2	6·9	10·4	3·4	10·4	3·4	—
Utan arbete	405	15·5	21·8	21·5	13·6	8·6	5·9	11·1	2·0
<i>Lösarbetare o. övr. arbetare.</i>									
Skogsarbete	3 470	11·3	13·8	13·8	17·3	14·1	10·7	14·7	4·3
Flottningsarbete	907	58·4	23·5	6·6	5·5	2·8	1·8	1·4	—
Jordbruksarbete (hos andra)	808	41·0	18·7	9·5	7·5	4·8	4·2	8·1	6·2
Vägarbete	911	25·0	25·4	17·6	13·6	7·1	5·3	4·9	1·1
Sågverka- o. stuveriarbete	162	27·8	17·3	12·9	6·2	11·1	6·2	15·4	3·1
Byggnads- o. snickeriarbete	222	33·3	23·9	12·2	9·0	8·1	4·5	7·6	1·4
Reservarbete	668	17·7	21·1	14·1	14·1	9·1	6·9	11·5	5·5
Övrigt arbete (hos andra)	752	31·3	16·0	9·8	11·0	8·5	7·4	12·0	4·0
Eget förvärvsarbete	151	31·1	11·3	13·9	10·6	5·3	6·0	13·9	7·9
Värnplikt, skola	192	15·1	13·5	14·6	8·8	21·4	14·1	12·5	0·5
Sjukdom	134	44·8	23·9	13·5	6·7	3·7	2·2	3·7	1·5
Utan arbete	3 042	6·0	15·3	15·6	15·2	12·6	11·4	19·3	4·6

skogsarbetarna ha sammanförts till en grupp lösarbetare, vilka icke synas i någon form ha varit bundna vid jordbruk.

För skogsarbetare tillhörande olika socialgrupper ha arbetsperioder och sysselsättningar växlat på olika sätt. Alla ha visserligen någon gång haft skogs- eller flottningsarbete, men den tid de sysslat därmed har varit av varierande längd. Den längsta tiden redovisa givetvis de fast anställda skogsarbetarna. Den uppgår i själva verket till mer än de 208 arbetsdagar, som tab. 2 uppvisar för vederbörande socialgrupp, emedan detta medeltal sänkts av

Tab. 4. Skogsarbetarnas genomsnittliga, kontanta årsinkomst från olika slag av förtjänstarbete samt utförda arbetsdagar.

Sysselsättning	Årsinkomst					Antal arbetsdagar				
	Hem-mans-ägare	Ar-renda-torer, tor-pare, små-bru-kare	Hem-masö-ner t. jord-bruk., års-anst.-jord-bruks-arb.	Fast anst.-skogs-, o. flott-nings-arbe-tare	Lös-arbe-tare o. övriga arbe-tare	Hem-mans-ägare	Ar-renda-torer, tor-pare, små-bru-kare	Hem-masö-ner t. jord-bruk., års-anst.-jord-bruks-arb.	Fast anst.-skogs-, o. flott-nings-arbe-tare	Lös-arbe-tare o. övriga arbe-tare
Total årsinkomst (inkl. naturaförmåner), kr.	680	806	603	1 148	958	.	.	.	.	.
Kontant årsinkomst (kr.) resp. antal arbetsdagar	680	805	579	1 118	945	111	146	126	226	180
Därav i % vid										
Huggnig	8.9	18.7	32.8	2.7	28.8	10.0	14.4	31.6	2.9	24.6
Körning	39.3	20.5	8.8	1.1	4.4	40.4	20.9	8.0	1.2	4.2
Övr. o. ej spec. avverkn.-arb.	8.5	8.4	8.6	1.8	6.9	8.9	8.2	7.9	1.8	6.8
Övr. skogsarbeten	8.9	8.9	5.6	1.0	4.4	4.0	8.9	5.1	0.9	4.5
Ej spec. skogsarbete	5.2	29.0	12.0	79.0	12.4	5.3	31.5	11.9	81.4	13.1
Samtliga skogsarbeten	65.8	75.5	67.8	85.1	51.9	68.6	78.3	64.5	87.7	53.2
Flottningsarbete	9.4	8.0	5.5	9.0	6.8	7.8	6.0	3.5	6.0	4.7
Jordbruksar- bete (hos andra)	0.6 0.1 0.7	0.7 0.3 1.0	6.2 5.2 11.4	0.4 0.3 0.7	2.9 2.0 4.9	0.6 0.2 0.8	0.8 0.4 1.2	6.2 12.6 18.8	0.5 0.7 1.2	3.4 5.1 8.5
Vägarbete	11.9	7.4	7.3	1.8	10.2	11.7	6.7	6.0	1.0	9.1
Sågverks- o. stuveriarbete	1.1	0.4	0.8	0.1	2.6	0.9	0.8	0.6	0.1	2.0
Byggnads- o. snickeriarbete	2.6	2.1	1.0	0.1	2.6	2.3	2.0	0.8	0.1	2.1
Reservarbete	0.9	1.8	2.7	2.4	7.9	1.1	2.2	2.8	2.6	9.1
Övrigt arbete (hos andra)	5.3	3.2	3.0	1.2	11.2	4.8	2.6	2.5	1.1	9.2
Eget förvärvsarb. (ej jordbruk)	2.3	0.6	0.5	0.1	1.9	2.0	0.7	0.5	0.2	2.1

de enstaka fast anställda flottningsarbetare, som haft något kortvarigare skogsarbete. Jordbrukarna ha i medeltal 3 å 4 månaders skogsarbete per år, och lösarbetarna ha fått nöja sig med i genomsnitt 4 månader. Kring dessa medeltal förekommer dock en stark spridning — se tab. 3. Resten av året har man sökt utfylla med andra förtjänstarbeten, som dock mestadels varit kortvarigare än skogsarbetet. Exempelvis ha omkring 20 å 25 % av arbetarna erhållit flottningsarbete, men efter högst en månad ha $\frac{2}{3}$ av dem åter fått se sig om efter andra förtjänstmöjligheter. En del ha erhållit vägarbete, byggnadsarbete e. d. för en tid. Men alla ha ej lyckats få något. Ej mindre än 85 % av lösarbetarna ha saknat arbete åtminstone någon tid — i medeltal över 4 månader — och av dem ha inemot $\frac{1}{4}$ gått arbetslösa minst halva året. Jordbrukarna och deras söner däremot ha ägnat sig åt sina jordbruk under i allmänhet större delen av året. Sålunda ha enligt tab. 3 c:a $\frac{2}{3}$ av hemmansägarna och över hälften av jordbrukarsönerna redovisat arbete vid eget jordbruk under minst 6 månader. Om jordbruket därmed tillförts mer arbetskraft än det normala behovet påkallat lämnas i detta sammanhang därhän.

Tab. 5 söker ge en föreställning om hur ett arbetsår förflutit dels för skogs-

Tab. 5. Skogsarbetarnas procentuella fördelning på

Fast anställda skogs- och flottnings-

Sysselsättning m. m.	Januari		Februari		Mars		April	
	1	16	1	16	1	16	1	16
Värmlands, Örebro o. Västmanlands län (delar av), Kopparbergs, Gävleborgs o. Västernorrlands län.								
<i>Hemmansägare, arrendatorer m. fl., jordbrukare och deras söner samt årsanställda jordbruksarbetare.</i>								
(Antal arbetare: 1 290).								
Skogsarbete	47.9	61.5	63.4	60.4	54.4	41.5	24.1	12.4
Flottningsarbete	—	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1	0.8	1.2
Jordbruksarbete (hos andra)	9.8	9.2	9.1	9.4	9.4	9.5	9.9	10.1
Vägarbete	0.2	0.5	0.5	0.7	0.8	1.0	1.4	1.5
Reservarbete	0.2	0.8	0.5	0.6	0.7	1.0	1.2	1.0
Övrigt lönearbete	0.5	0.5	0.6	0.7	0.8	1.1	1.8	1.7
Eget förvärvsarbete (ej jordbruk)	0.5	0.8	0.2	0.8	0.5	0.5	0.5	0.8
Värnplikt, skola	0.2	0.8	0.5	0.4	0.2	0.2	0.8	0.5
Sjukdom	0.2	0.8	0.6	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8
Eget jordbruksarbete	41.0	27.0	24.5	26.6	32.2	44.8	60.2	70.5
<i>Lösarbetare. (Antal arbetare: 1 509).</i>								
Skogsarbete	48.7	64.7	69.9	69.2	63.6	50.6	30.6	19.9
Flottningsarbete	0.1	0.1	0.8	0.8	0.5	0.5	0.9	1.5
Jordbruksarbete (hos andra)	2.5	2.8	2.1	2.5	3.0	3.6	4.0	4.7
Vägarbete	1.2	1.5	1.6	2.0	2.2	2.4	2.5	3.0
Reservarbete	2.4	2.7	2.9	3.2	4.1	4.6	4.6	4.8
Övrigt lönearbete	2.8	2.8	2.5	3.1	3.4	4.1	6.2	7.8
Eget förvärvsarbete	0.9	0.8	0.5	0.6	0.5	0.9	1.1	1.2
Värnplikt, skola	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	1.0	1.1
Sjukdom	0.7	0.7	0.8	1.1	0.9	0.9	0.9	0.9
Utan arbete	40.4	24.0	18.5	17.1	20.9	31.5	48.2	55.6
Jämtlands, Västerbottens o. Norrbottens län.								
<i>Hemmansägare, arrendatorer m. fl., jordbrukare och deras söner samt årsanställda jordbruksarbetare.</i>								
(Antal arbetare: 1 216).								
Skogsarbete	61.9	77.8	76.2	71.7	67.5	56.8	41.8	20.4
Flottningsarbete	0.2	0.2	0.2	0.2	0.4	0.5	0.6	1.2
Jordbruksarbete (hos andra)	2.8	2.2	2.2	2.2	2.8	2.5	2.5	2.5
Vägarbete	0.9	1.2	1.4	1.2	1.2	2.2	2.8	3.1
Reservarbete	0.4	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.9
Övrigt lönearbete	0.5	0.8	0.8	1.2	1.5	1.8	2.5	2.7
Eget förvärvsarbete (ej jordbruk)	0.2	0.2	0.4	0.5	0.5	0.6	0.5	0.7
Värnplikt, skola	0.8	0.8	0.8	0.8	0.5	0.7	0.9	1.2
Sjukdom	0.2	0.2	0.1	0.4	0.5	0.6	0.7	0.5
Eget jordbruksarbete	33.1	17.0	17.8	21.6	24.9	33.6	48.0	66.8
<i>Lösarbetare. (Antal arbetare: 1 049).</i>								
Skogsarbete	61.6	75.9	76.5	73.9	70.2	58.8	45.8	26.6
Flottningsarbete	0.2	0.2	0.2	0.8	0.6	0.5	1.0	1.6
Jordbruksarbete (hos andra)	1.5	1.4	1.7	1.7	2.2	3.0	3.5	5.4
Vägarbete	0.8	1.0	1.9	1.7	2.5	2.7	2.1	3.0
Reservarbete	2.4	2.7	3.1	3.6	4.1	4.8	5.0	5.0
Övrigt lönearbete	3.6	3.7	3.6	4.7	4.7	5.8	7.7	9.2
Eget förvärvsarbete	1.5	1.0	1.0	0.9	1.1	1.8	2.0	2.7
Värnplikt, skola	0.8	0.9	1.0	1.0	1.2	1.8	1.8	1.1
Sjukdom	0.6	0.7	1.0	1.0	1.0	1.8	1.8	1.2
Utan arbete	27.0	12.5	10.0	11.2	12.4	20.0	30.8	44.2

olika sysselsättningar vid vissa tidpunkter under året.

arbetare äro ej redovisade här.

Maj		Juni		Juli		Augusti		September		Oktober		November		December	
1	16	1	16	1	16	1	16	1	16	1	16	1	16	1	16
9.6	11.6	12.9	13.8	12.8	9.5	10.2	11.8	13.7	14.3	14.1	16.5	19.6	27.9	39.4	45.2
3.9	8.5	10.2	7.0	3.4	1.9	1.5	1.5	1.2	1.3	1.0	0.9	0.4	0.5	0.2	0.1
10.1	10.8	10.4	10.9	11.0	11.6	11.6	10.9	10.9	10.9	10.6	10.0	9.6	9.5	9.5	9.5
1.6	2.0	2.9	4.8	4.8	4.2	3.9	4.7	4.8	3.6	3.5	2.5	2.0	1.4	0.7	0.4
1.1	1.2	0.8	1.2	1.4	1.6	1.9	1.9	2.2	2.3	2.3	2.1	1.5	1.0	0.5	0.5
2.2	2.1	2.9	3.0	2.9	2.5	2.2	2.9	3.3	3.2	3.3	3.3	2.4	2.2	1.3	1.0
0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.4	0.4
0.7	0.6	1.4	1.6	1.8	1.9	1.7	1.6	1.6	1.8	1.7	0.4	0.2	0.2	0.2	0.2
0.8	0.6	0.4	0.3	0.1	0.4	0.2	0.2	0.4	0.6	0.6	0.5	0.5	0.2	0.2	0.4
69.8	62.5	58.0	58.8	61.7	66.2	66.6	64.3	62.3	61.8	62.7	63.6	63.7	56.9	47.6	42.3
17.8	19.8	22.0	22.2	21.1	18.5	19.1	19.5	20.9	21.4	22.6	24.5	27.8	34.2	42.3	48.1
5.5	11.3	11.7	9.1	5.2	3.8	2.9	2.5	2.2	1.8	1.1	0.7	0.3	0.3	0.3	0.2
4.8	6.0	6.2	6.6	8.4	13.6	11.9	9.5	8.0	7.6	6.8	5.6	4.2	3.5	2.9	3.0
3.7	4.0	5.2	7.7	9.0	9.9	9.8	10.7	10.2	9.6	8.7	7.7	5.2	3.5	2.4	1.7
5.1	6.0	6.6	8.3	8.7	8.5	8.7	9.4	9.4	9.2	9.0	7.6	7.0	5.5	4.5	3.6
8.4	9.7	10.6	11.3	11.9	11.9	12.4	11.9	12.0	10.7	9.9	8.5	6.6	5.2	3.8	3.4
1.3	1.2	1.1	1.3	1.2	1.3	1.1	1.2	1.5	1.8	1.3	1.3	1.5	1.3	1.2	1.1
1.2	1.2	2.6	2.8	2.8	2.7	2.9	2.9	3.1	3.7	3.2	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7
0.7	0.6	0.4	0.6	0.7	0.5	0.5	0.7	0.8	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5
51.5	40.2	33.6	30.1	31.0	29.3	30.7	31.7	31.9	33.7	36.9	42.7	46.1	45.2	41.4	37.7
8.4	5.4	7.6	9.6	11.1	10.5	9.4	10.1	12.9	13.3	13.7	13.9	16.2	27.1	46.3	56.4
8.6	11.9	15.2	8.9	4.2	2.7	1.9	1.8	1.5	1.6	1.6	1.2	0.2	0.3	0.2	0.2
2.8	3.0	3.1	3.5	3.9	4.7	4.7	4.5	3.5	3.5	2.9	2.7	2.5	2.5	2.4	2.4
3.3	3.5	5.4	8.7	10.1	8.1	7.2	9.5	12.8	13.1	12.2	9.0	5.6	4.9	2.5	1.7
0.9	1.2	1.0	1.6	2.0	1.4	1.6	1.5	2.2	2.2	2.2	2.1	1.9	1.5	0.9	0.7
2.9	3.5	4.1	5.1	5.4	4.4	4.1	5.0	4.7	4.6	4.7	3.6	3.2	2.1	1.3	0.8
0.7	0.5	0.4	0.5	0.6	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2	0.2	0.5	0.5	0.2	0.2
1.4	1.3	1.6	1.6	1.6	1.4	1.3	1.5	1.6	1.7	1.6	0.7	0.5	0.4	0.4	0.2
0.4	0.1	0.2	—	0.2	0.1	—	—	—	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.3
75.6	69.6	61.4	60.5	60.9	66.5	69.6	65.9	60.6	59.5	60.7	66.4	69.2	60.6	45.6	37.1
12.6	11.2	13.9	17.6	20.0	18.6	17.1	17.7	20.0	21.2	19.5	21.2	22.4	31.8	47.9	55.5
5.7	15.3	16.5	11.2	6.5	4.5	3.3	3.1	2.7	2.0	1.8	1.2	0.7	0.7	0.3	0.3
6.8	8.0	8.6	8.0	9.1	14.9	15.1	12.4	10.0	8.9	7.8	6.4	4.8	3.8	3.1	2.1
3.8	4.8	7.8	11.4	14.9	15.7	16.4	16.7	16.9	15.4	14.6	12.3	7.7	5.7	3.3	2.3
5.4	6.2	6.0	7.9	8.8	8.6	8.7	8.7	8.3	8.6	8.6	8.3	8.0	5.0	4.0	3.2
10.8	12.1	13.2	13.8	15.5	15.6	15.9	15.8	14.9	15.4	14.4	12.3	10.9	9.0	6.3	4.3
2.6	2.4	2.0	2.0	1.9	1.9	2.4	2.7	2.7	2.7	2.3	2.7	2.6	2.9	2.3	1.7
1.3	1.6	2.8	2.8	2.5	2.6	2.5	2.5	2.8	2.9	2.7	0.9	0.8	0.8	0.8	0.7
1.0	0.8	0.5	0.4	0.3	0.3	0.3	0.1	0.2	0.5	0.8	0.5	0.6	0.8	0.7	0.6
50.0	37.6	28.7	24.9	20.5	17.3	18.3	20.3	21.5	22.4	23.0	34.3	41.5	39.5	31.3	29.3

Tab. 6. Skogsarbetarnas medelförtjänst per arbetsdag.

Endast medeltal, som grunda sig på uppgifter för fler än 25 arbetare, äro angivna.

Sysselsättning		Värml., Örebro, Väst- manl. län (delar av)	Kop- par- bergs län	Gävle- borgs län	Väster- norr- lands län	Jämt- lands län	Väster- bottens län	Norr- bottens län	Till- hopa
Huggning	{ år 1932/33	4·51	5·05	4·90	4·72	4·71	5·30	5·54	4·98
	{ , 33/34	4·55	5·08	5·07	4·73	4·76	5·64	5·61	5·04
Körning ¹	{ , 1932/33	4·69	5·46	5·50	5·34	5·43	5·78	5·89	5·44
	{ , 33/34	5·15	5·62	5·48	5·34	5·63	6·23	6·11	5·63
Övr. o. ej spec. av- verkn.-arb.	{ , 1932/33	.	5·66	5·65	5·09	4·85	5·57	5·86	5·41
	{ , 33/34	4·75	5·51	5·29	4·92	5·03	5·90	5·59	5·31
Övriga skogsarbeten	{ , 1932/33	.	5·76	5·01	4·79	4·98	5·21	5·21	5·09
	{ , 33/34	4·98	5·62	4·99	4·98	5·27	5·68	5·84	5·35
Ej spec. skogsarb. .	{ , 1932/33	4·56	4·72	5·09	4·85	4·96	5·57	5·50	4·89
	{ , 33/34	4·73	4·84	4·88	5·06	5·04	5·82	5·87	4·89
Samtliga skogsarb. .	{ , 1932/33	4·58	5·05	5·18	4·89	4·92	5·45	5·61	5·05
	{ , 33/34	4·74	5·10	5·07	4·94	5·01	5·73	5·65	5·12
Flottningsarbete . .	{ , 1932/33	6·05	7·31	7·85	7·53	7·05	8·01	8·11	7·55
	{ , 33/34	6·23	7·80	8·11	6·80	7·26	7·82	8·05	7·44
Jord- bruksar- bete (hos andra)	{ utan kost , 1932/33	.	4·54	4·50	4·47	4·29	4·76	4·49	4·43
	{ , 33/34	4·19	4·87	4·74	4·89	4·12	5·03	4·74	4·59
	{ med kost , 1932/33	.	2·00	2·14	1·86	2·06	.	.	1·97
	{ , 33/34	1·77	1·85	2·26	1·89	2·09	2·00	.	2·01
Vägarbete	{ , 1932/33	5·63	6·31	6·07	6·01	5·42	5·84	6·31	5·92
	{ , 33/34	5·62	6·36	5·63	5·63	5·81	5·93	6·42	5·93
Sågverks-o.stuv.-arb.	{ , 1932/33	.	.	7·25	.	.	.	.	6·62
	{ , 33/34	.	.	6·70	.	.	6·74	.	6·63
Byggn.-o.snickeriarb.	{ , 1932/33	.	.	.	6·09	.	6·79	.	6·49
	{ , 33/34	.	6·58	.	5·55	5·87	6·56	6·29	6·12
Reservarbete	{ , 1932/33	.	.	4·59	4·27	4·10	4·54	.	4·31
	{ , 33/34	4·42	4·72	4·78	4·81	4·57	4·63	4·58	4·66
Övr. arb. (hos andra)	{ , 1932/33	5·62	6·74	6·11	5·96	5·49	6·58	7·85	6·37
	{ , 33/34	5·67	6·75	5·80	6·02	6·22	5·82	7·91	6·29
Eget förvärvsarbete	{ , 1932/33	.	.	.	.	.	.	.	5·50
	{ , 33/34	.	.	.	5·84	4·37	.	4·95	4·63

arbetare, som till någon del äro knutna vid jordbruk, och dels för lösarbetare, varvid undersökningsområdet delats i en sydlig och en nordlig del.

När ett arbetsår gått tillända, har skogsarbetaren i allmänhet varit verksam i skilda sysselsättningar. Men året har därför ej blivit fyllt av förtjänstarbete. Hemmansägarna och jordbrukarsönerna redovisa 4 å 5 månaders arbete med kontantförtjänster samt arrendatorer och torpare något mer — se tab. 4. De fast anställda skogs- och flottningsarbetarna ha naturligen haft de långvarigaste arbetsperioderna, sammanlagt 226 dagar, medan lösarbetarna stannat vid i medeltal 180 arbetsdagar.

¹ Avser dagsförtjänsten för körkarlen. Uppgivna dagsförtjänster för häst och karl ha halverats.

Medelförtjänsten per arbetsdag vid de olika förekommande arbetena redovisas i tab. 6. För att de framräknade medeltalen ej skola omsluta en alltför lång tidsperiod, varigenom bl. a. en jämförelse med annan lönestatistik försvåras, lämnas uppgifter grundade på vardera årgången av olycksfallsanmälningar för sig (åren 1933 och 1934). Det bör i detta sammanhang ånyo betonas, att de redovisade arbetsåren för olika skogsarbetare ej infalla samtidigt utan förskjutas successivt i anslutning till olyckstillfället. Därtill kan omnämnas, att flertalet olycksfall inträffa under årets första månader — över hälften före april månads utgång. Då inses lätt, att exempelvis löneuppgifter för en viss årgång av olycksfallsanmälningar äro präglade av förhållandena under både samma kalenderår och året därförut, varvid dock de båda åren ej alltid väga lika mycket. Sålunda torde uppgifter rörande vinterarbeten (t. ex. arbeten vid skogsavverkning) huvudsakligen avse det senare året, medan däremot det tidigare året har övervikt, när det gäller sommar- och höstarbeten (t. ex. vägarbete och tillfälligt jordbruksarbete).

Naturaförmåner ha i stort sett blott lämnats vid skogs- och flottningsarbete i form av fri (familje-)bostad åt fast anställda skogs- och flottningsarbetare och vid jordbruksarbete huvudsakligen i form av fri kost. Förmånen av tillfällig bostad i skogskojoer o. d. har därvid ej medtagits. Där i övrigt smärre naturaförmåner någon enstaka gång förekommit, ha emellertid dessa inräknats i den kontanta inkomsten.

Den uppgivna kontanta årsinkomsten har stigit något under undersökningsperioden för alla socialgrupper, vilket framgår av följande tablå:

	Hemmans- ägare	Arrendatorer, torpare, småbrukare	Hemmasöner t. jordbr., års- anst. jordbr.- arbetare	Fast anst. skogs- och flottn.-arb.	Lös- arbetare
Kontant årsinkomst { år 1932/33 . .	674	786	551	1 103	915
per arbetare, kr. { , 1933/34 . .	685	818	600	1 118	964

Tab. 4 visar, hur den kontanta årsinkomsten sammansatts av smärre belopp, erhållna vid olika slag av arbeten. Den större delen har influtit vid skogsarbeten, men därjämte synas väg- och flottningsarbeten och för lösarbetarna även reservarbeten ha lämnat ej oväsentliga bidrag till försörjningen.

Bostadskooperationens lägenhetsbestånd och bostadsstandard.

I den av socialstyrelsen företagna specialundersökningen angående bostadsföreningar år 1927¹ ha bl. a. meddelats vissa uppgifter angående bostadsföreningarnas fastighets- och lägenhetsbestånd. Härvid redovisades av 833 föreningar tillhopa 22 699 bostadslägenheter (förutom affärslokaler, blandade lägenheter o. d.). Denna redovisning var dock icke alldeles fullständig, enär uppgifter saknades från ett hundratal bostadsföreningar. Å andra sidan redovisades emellertid en del lägenheter, vilka åtminstone med hänsyn till användningen icke voro av kooperativ natur. Sålunda uppgavs bl. a., att i hyresföreningarna över 4 565 lägenheter eller nära $\frac{2}{3}$ av hela lägenhetsbeståndet voro uthyrda till andra än medlemmar i föreningarna. Det synes av denna anledning tveksamt, huruvida beståndet av i verklig mening bostadskooperativa lägenheter vid denna tid nämnvärt överstigit 20 000 lägenheter.

Angående det nuvarande antalet bostadskooperativa lägenheter föreligga icke några exakta uppgifter. Omfattningen av bostadsföreningarnas lägenhetsbestånd synes emellertid någorlunda tillförlitligt kunna beräknas genom sammanställning av de nominativa fastighets- och lägenhetsuppgifterna dels i socialstyrelsens fortlöpande statistik rörande byggnadsverksamheten i rikets städer och stadliknande samhällen, dels från 1933 års allmänna hyresräkning.

Av nämnda hyresräkning berördes icke Stockholm, enär där i slutet av 1930 anordnats en kommunal bostadsräkning. I redogörelsen för denna meddelas vissa uppgifter om kooperativa bostadsföretag, men dessa uppgifter ha icke såsom bostadsräkningen i övrigt grundat sig på fastighetsägarnas huvudförteckningar med lägenhetsuppgifter, utan på socialstyrelsens nyssnämnda undersökning för år 1927 samt en inom stadens fastighetskontor verkställd utredning om bostadsförhållandena inom vissa bostadskategorier i Stockholm 1930. Med utgångspunkt från förstnämnda utredning har en uppskattning av bostadsföreningarnas lägenhetsbestånd i huvudstaden vid slutet av år 1934 verkställts därigenom, att tillskottet av bostadskooperativa lägenheter under åren 1928—1934 adderats till 1927 års bestånd, varjämte för de största bostadsföreningarna uppgifter erhållits även om förvärvade äldre fastigheter. — För övriga orter har utgångspunkten varit 1933 års hyresräkning, som kompletterats med uppgifter om byggnadsverksamheten under år 1934.

Hyresräkningsuppgifterna ha genom bostadssociala utredningens försorg underkastats detaljerad bearbetning med avseende på 45 orter, och bland dem ingå de fem städer (utom Stockholm), där bostadskooperationen nått den största

¹ Publicerad i »Kooperativ verksamhet i Sverige år 1927» samt i Statens offentliga utredningar 1928: 16.

omfattningen, nämligen Göteborg, Malmö, Uppsala, Eskilstuna och Jönköping. För dessa städer har hela bostadsräkningsmaterialet underkastats en fullständig bearbetning ur här ifrågavarande synpunkter, medan beträffande övriga i undersökningen ingående större städer endast undersökts efter representativa grunder utvalda delar av bostadsbeståndet. Av orter med mindre än 10 000 invånare äro endast 20 företrädda i undersökningen. Den uppskattning, som på grundval av nämnda representativa undersökningar kan verkställas i fråga om det kooperativa lägenhetsbeståndet inom sistnämnda båda ortsgrupper, blir sålunda något osäker, men med hänsyn till dessa samhällens relativt ringa betydelse för bostadskooperationen torde eventuella felaktigheter icke i mera avsevärd mån inverka på totalsiffrorna.

Resultatet av dessa beräkningar framgår av följande tablå, där i jämförelsesyfte även återgivits motsvarande uppgifter enligt 1927 års undersökning.

Antal bostadslägenheter	Vid 1927 års slut		Vid 1934 års slut	Ökning i % 1927— 1934
	inklusive åt icke-medlemmar uthyrda läg. i hyresföreningar	exklusive	(exkl. åt icke-med- lemmar uthyrda läg. i hyres- föreningar)	
Stockholm	12 889	12 486	19 320	54·7
Göteborg	5 412	1 570	2 982	89·9
Malmö	1 381	1 380	2 408	74·5
Städer m. 10 000—100 000 inv.				
Uppsala	414	408	1 055	158·6
Eskilstuna	369	338	552	63·3
Jönköping	420	293	374	27·6
Övriga städer	1 480	1 367	2 256	65·0
Mindre orter	334	292	2 067	607·9
Samtliga orter	22 699	18 134	81 014	71·0

Hela antalet bostadskooperativa lägenheter skulle sålunda i slutet av 1934 utgjort omkring 31 000, motsvarande ungefär 4 % av det totala bostadsbeståndet i städer, köpingar och municipalsamhällen. Sedan 1927 har antalet lägenheter i bostadsföreningshus ökats med omkring $\frac{2}{3}$.

Ser man på de särskilda ortsgrupperna, faller i ögonen sjudubblingen av det kooperativa bostadsbeståndet å orter med mindre än 10 000 invånare, men det kan antagas, att den redovisade stegringen härvidlag är något större än vad som svarar mot verkliga förhållandet. Detta lärer blott till en mindre del sammanhänga med, att siffran för år 1934 är i viss utsträckning approximativt beräknad. Mera antagligt förefaller det, att bostadskooperationen blivit relativt ofullständigt redovisad vid 1927 års undersökning i de mindre orterna, där en »bostadsförening» ofta ej innebär annat än att några få familjer tillsammans äga ett bostadshus av där förhärskande småhustyp.

Såväl 1927 som 1933 svarade huvudstaden för ungefär $\frac{2}{3}$ av bostadskooperationens totala lägenhetsbestånd. Av de drygt 19 000 bostadskooperativa lägenheterna i Stockholm år 1934 kommo nära 10 000 på de båda storföreningarna Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening (8 020) samt på Stockholms kooperativa bostadsförening (1 713). Förstnämnda förening

har även motsvarigheter i ett flertal andra städer. Sålunda förfogade Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening i Göteborg över 1 291 lägenheter, i Malmö över 691 och i Norrköping över 202 samt i 19 andra städer över tillhoppa 758 bostadslägenheter.

I efterföljande tab. A återges fördelningen på lägenhetskategorier för de bostadskooperativa lägenheterna år 1934 tillika med vissa jämförelsesiffror för år 1927.

Tab. A. Beräknat antal bostadskooperativa lägenheter och deras rumsantal vid slutet av åren 1927 och 1934.

Ortsgrupper	1 rum (ev. m. kok- vrå)	2 o. fl. rum utan kök (ev. m. kok- vrå)	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 o. fl. rum och kök	Till- hopa
<i>År 1934</i>								
Stockholm	2 053	1 679	7 263	5 241	1 566	751	767	19 820
Göteborg	62	117	1 258	961	231	199	154	2 982
Malmö	48	26	1 010	922	253	95	54	2 408
Städer m. 10 000—100 000 inv.:								
Uppsala	14	79	282	408	177	57	38	1 055
Eskilstuna	23	6	344	148	20	10	1	552
Jönköping	6	5	232	112	14	1	4	374
Övriga större städer (approx.) . . .	94	163	1 033	527	212	155	72	2 256
Mindre orter (approx.)	52	154	944	805	100	6	6	2 067
Samtl. städer, köpingar och municipalsamhällen	2 352 7·6	2 229 7·2	12 366 39·9	9 124 29·4	2 573 8·3	1 274 4·1	1 096 3·5	31 014 100·0
<i>År 1927</i>	1 352 6·0	328 1·4	9 759 43·0	6 558 28·9	2 532 11·2	1 111 4·9	1 059 4·6	22 699 100·0

Att döma av summatalen, vilka väsentligen få sin prägel av förhållandena i Stockholm, skulle lägenheter om 1 och 2 rum (i regel med kokvrå) fått ökad betydelse särskilt på bekostnad av lägenheter om 1 rum och kök samt 3 (eller flera) rum och kök.

Utvecklingen i Stockholm å ena sidan och i övriga orter å den andra belyses av tab. B, som även ger en bild av de bostadskooperativa lägenheternas storleksfördelning i jämförelse med bostadsbeståndet i allmänhet.

Tabellen ger vid handen, att landsortsstäderna, till skillnad från Stockholm, företett relativ ökning i fråga om lägenheter om 2 rum och kök. Lägenheter om 1—2 rum med kokvrå äro här svagare företrädade i bostadsföreningshusen. Både om Stockholm och övriga städer gäller, att lägenheter om 1—2 rum och kök i högre grad dominera i de kooperativa fastigheterna, än vad fallet är inom bostadsbeståndet i dess helhet.

I fråga om beska ffe n h e t e n av bostadsföreningarnas lägenheter kan sägas, att bl. a. den omständigheten, att de övervägande tillkommit under senare år medfört, att kvaliteten är i stort sett högre än för bostadsbeståndet i allmänhet inom motsvarande storleksgrupper. Belysande är, att av bostads-

Tab. B. Bostadskooperativa lägenheters storleksfördelning i jämförelse med totala bostadsbeståndet.

		1 rum (ev. m. kok- vrå)	2 o. fl. rum utan kök (ev. m. kok- vrå)	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 o. fl. rum och kök	Till- hopa
<i>Stockholm.</i>									
Bostadskoop. läg.	{ 1927	7.6	1.7	39.8	30.8	11.0	5.1	5.0	100.0
	{ 1934	10.6	8.7	37.6	27.1	8.1	3.9	4.0	100.0
Samtl. lägenheter (1930)		13.9	3.4	31.0	25.0	10.7	6.2	9.8	100.0
<i>Övriga orter.</i>									
Bostadskoop. läg.	{ 1927	3.8	1.1	47.8	27.0	11.4	4.7	4.2	100.0
	{ 1934	2.6	4.7	43.6	33.2	8.6	4.5	2.8	100.0
Samtl. läg. (45 orter 1933)		10.8	5.2	34.8	28.1	11.5	5.0	5.6	100.0

föreningslägenheterna i Stockholm år 1927 c:a en tredjedel voro försedda med centraluppvärmning och att denna siffra år 1934 torde ökats till ungefär två tredjedelar, medan inom bostadsbeståndet i allmänhet omkring hälften då voro försedda med denna bekvämlighet. Vad övriga städer beträffar är centralvärmelägenheternas andel skäligen växlande, men nästan undantagslöst förete de kooperativa bostäderna högre tal än bostäderna i allmänhet. I genomsnitt för de 45 orter, som berördes av 1933 års representativa undersökning (omfattande 96 077 lägenheter, varav 2 078 kooperativa), voro motsvarande tal resp. 60 och 27 %. I samma städer hade av de kooperativa bostäderna 42 % bad- (eller dusch-) rum mot blott 13 % inom bostadsbeståndet i allmänhet. Ytterligt få bostadsföreningslägenheter voro så undermåliga, att de saknade vatten- eller avloppsledning (1 % mot 18 % bland lägenheter i allmänhet) eller såväl tambur som hall (5 % mot 39 %). — Även i den genom husbesökare verkställda kompletterande undersökning, som av bostadssociala utredningen anordnades år 1935 i 14 huvudsakligen medelstora städer (omfattande nära 16 000 smålägenheter, varav c:a 700 kooperativa), framträder de kooperativa bostädernas högre standard. Golvytan per rum var sålunda i allmänhet något större i bostadsföreningshusen än i andra fastigheter; köken voro dock ofta mindre. Eget avträde saknades bland lägenheter om 1 rum och kök i 69 % men bland kooperativa sådana i 24 %; för tvårumslägenheterna voro motsvarande tal 52 och 12 %. Vattenklosett (inom eller utom lägenheten) förefanns i fråga om c:a $\frac{1}{3}$ av de kooperativa småbostäderna men blott för omkring $\frac{1}{3}$ av smålägenheterna i allmänhet. Allenast i ett fåtal fall hade framställts anmärkningar mot att lägenheter i bostadsföreningshus voro kalla, dragiga eller fuktiga, medan så var fallet beträffande $\frac{1}{14}$ — $\frac{1}{4}$ av smålägenheterna i allmänhet.

Även boendeförhållandena i de kooperativa bostäderna voro i allmänhet gynnsammare än eljest, ehuru skiljaktigheterna härvidlag merendels voro mindre än i fråga om bostadskvaliteten. I Stockholm utgjorde i omkring 7 000

år 1930 undersökta bostadsföreningslägenheter antalet boende per 100 eldstäder 132—139, medan för samtliga lägenheter om 1 rum och kök motsvarande tal var 151 och för 2 rum och kök 121. I de förenämnda 45 landsortsstäderna voro siffrorna resp. 121 samt 156 och 120. Mera belysande är, att av samtliga smålägenheter i nämnda landsortsstäder i över $\frac{2}{3}$ boendetätheten översteg $1\frac{1}{2}$ personenheter per rumsenhet,¹ varför hushållen betecknats som trångbodda, medan så var fallet med föga över $\frac{1}{3}$ av kooperativa lägenheter inom motsvarande storleksklasser. En gruppering av bostadsinnehavarna efter »välståndsklasser» visar, att bostadsföreningarnas medlemmar föredde väsentligt mindre statistisk påvisbar frekvens av fattigdom än de undersökta städernas befolkning i allmänhet.

Kooperativ verksamhet i Sverige år 1933.²

Under år 1933 infördes i länsstyrelsernas föreningsregister 1 036 föreningar av olika slag, medan 231 officiellt upplöstes, varigenom antalet i registren kvarstående föreningar vid 1933 års utgång kom att uppgå till 17 190. Antalet verkligen existerande registrerade föreningar är emellertid ej obetydligt lägre, då en del föreningar under årens lopp upphört med sin verksamhet utan att göra anmälan till vederbörande myndighet.

I sin utredning rörande kooperativ verksamhet i Sverige år 1933 lämnar socialstyrelsen närmare redogörelse dels för följande tre föreningsgrupper: konsumtionsföreningar, kooperativa matlags- och kaféföreningar samt arbetarproduktionsföreningar, dels för den för ett stort antal av dessa föreningar gemensamma centralorganisationen, kooperativa förbundet. Redogörelsen för sistnämnda organisation förbigås här, då dess verksamhet under 1933 tidigare behandlats i Soc. Medd. (årg. 1934, sid. 414).

De i utredningen medtagna konsumtionsföreningarna utgöras av 802 distributionsföreningar, 23 mjölkföreningar, 16 bageri- och charkuteriföreningar samt 3 andra hithörande föreningar. Under de senaste åren har föreningsantalet något minskat på grund av att mindre föreningar sammanslagits till större enheter.

Vad först *distributionsföreningarna* beträffar, uppgick deras sammanlagda medlemsantal till 547 919. Sedan 1908 eller det första år, för vilket socialstyrelsen äger statistiska uppgifter, har antalet medlemmar mer än sjudubbblats. Antager man, att i genomsnitt varje medlem representerar ett hushåll på fyra personer, skulle vid 1933 års slut 35 % av Sveriges befolkning ha tillhört konsumentkooperationens direkta intressesfär. Genomsnittsantalet medlemmar per förening har stigit från 157 år 1908 till 683 år 1933.

¹ Härvid ha barn under 15 år räknats som halva personenheter liksom kök, hallar och rum under 9 kvm som halva rumsenheter.

² Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet i den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utarbetade publikationen *Kooperativ verksamhet i Sverige år 1933*.

Medlemmarnas procentuella fördelning på olika yrkesgrupper åren 1913 (det första år, från vilket mera detaljerade uppgifter härom finnas), 1932 och 1933 framgår av efterföljande sammanställning.

	1913	1932	1933		1913	1932	1933
Jordbrukare	11.9	14.7	14.7	Andra självständiga			
Jordbruksarbetare	4.7	4.2	4.1	näringsidkare		3.9	4.1
Hantverksmästare	7.9	2.5	2.4	Utöware av fria yrken . .	3.4	2.3	2.2
Hantverksarbetare		5.9	5.9	Utan angivet yrke och		10.2	10.5
Industriarbetare		28.8	28.8	övriga			
Övriga arbetare	17.0	14.3	14.7	Korporationer	1.1	0.9	0.9
Högre tjänstemän	9.8	2.7	2.7	Summa	100.0	100.0	100.0
Lägre tjänstemän		9.6	9.5				

Av tablan framgår, att år 1933 grupperna industriarbetare och »övriga arbetare» utgjorde 43 % samt de fyra arbetargrupperna och de med dem i socialt avseende närmast jämställda lägre tjänstemännen tillsammans taga nära två tredjedelar av samtliga. Vid jämförelse med år 1913 visar det sig emellertid, att gruppen industriarbetare gått tillbaka i relativ betydelse, medan särskilt jordbrukarnas och tjänstemännens andel av medlemsstocken ökats.

De insatsbelopp, vilka föreningarna bestämt för medlemskaps vinnande, varierade ganska avsevärt, och belopp på såväl under 10 kr. som över 100 kr. förekommo. Den vanligaste insatssumman var dock 100 kr., vilket belopp år 1933 föreskrivits inom 74 % av föreningarna.

Antalet försäljningsställen uppgick vid 1933 års utgång till 3 938 (1923: 2 020) eller 4.91 per förening (2.08) och antalet anställda till 12 520 (5 617) eller 15.61 per förening (5.78). På varje försäljningsställe kommo i genomsnitt 139 medlemmar och på varje anställd i medeltal 44 medlemmar. Omsättningen per försäljningsställe utgjorde c:a 90 600 kr. och per anställd 28 600.

Omsättningssummans förändringar i jämförelse med tidigare år framgå av efterföljande sammanställning:

Å r	Totalsumma		Indextal, omräknat till enhetligt penningvärde	Kronor per förening (tusental)	Kronor per medlem	Kronor per invånare
	Miljoner kronor	Indextal (1923=100)				
1923	214.2	100	100	226	749	35.67
1926	270.3	126	129	290	777	44.50
1929	335.5	157	169	379	779	54.82
1932	356.4	166	214	435	677	57.58
1933	356.4	166	221	450	651	57.38

Omsättningens nominella belopp ökades med 66 % från år 1923 till år 1933, såsom framgår av de bägge första sifferkolumnerna. För att giva en bättre uppfattning om storleken av de förmedlade varumängderna böra emellertid de olika årens försäljningssummor omräknas till ett enhetligt penningvärde, såsom skett i tredje kolumnens indexserie med tillämpning av socialstyrelsens vägda livsmedelsindex. Det befinnes då, att omsättningens reella storlek ökats med 121 % under åren 1923—1933.

Allt efter föreningarnas belägenhet i städer, köpingar och municipalsamhällen eller på landsbygden framträda vissa olikheter i deras storlek m. m., vilket belyses av nedanstående tablå:

	Antal före- ningar %	Antal med- lemmar %	Antal med- lemmar per för- ening	Försäljningssumma			
				Tusental kr.	%	Per förening 1 000 kr.	Per medlem kr.
Städer	15·6	51·5	2 275	181 050	50·8	1 471	642
Köpingar och municipal- samhällen	16·7	17·1	700	58 498	16·4	440	624
Landsbygd	67·8	31·4	316	116 861	32·8	218	680
Summa 100·0	100·0	100·0	683	356 409	100·0	450	651

Enligt vad tabellen utvisar, voro nära tre fjärdedelar av föreningarna belägna på landsbygden. Dessa föreningar voro dock i regel betydligt mindre än de övriga såväl med avseende på medlemsantal som försäljningssumma. På grund härav omfattade landsbygdsföreningarna, trots sitt avsevärt större antal, icke mera än 31 % av hela medlemsantalet och 33 % av den sammanlagda omsättningen. Av sist anförda siffror finner man även, att dessa föreningar upp-
togo en något större andel av omsättningssumman än av hela medlemsantalet. Detta berodde därpå, att försäljningen per medlem var något större i landsbygdsföreningarna än i de övriga, vilket i sin tur sannolikt sammanhänger med dessa föreningars rikligare sortering såväl med avseende på andra hushållsartiklar än livsmedel som på lantbruksförnödenheter.

Föreningarnas ekonomiska ställning under åren 1932 och 1933 belyses genom efterföljande sammandrag av deras balansräkningar:

Sammandrag av föreningarnas balansräkningar.

Aktiva	År 1932		År 1933		Passiva	År 1932		År 1933	
	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%		1 000 kr.	%	1 000 kr.	%
<i>Bundna tillgångar:</i>					<i>Eget kapital:</i>				
Fastigheter . . .	76 407	51·4	81 865	52·8	Insatskapital . .	86 271	24·4	37 744	24·8
Inventarier . . .	4 014	2·7	4 665	3·0	Reservfond . . .	26 750	18·0	28 842	18·5
Insatser i koop. förbundet . . .	14 680	9·9	15 544	10·0	Övriga fonder . .	18 749	12·6	19 698	12·7
Aktier o. insatser i andra företag	1 596	1·1	847	0·5	Summa	81 770	55·0	86 284	55·5
Koop. förb:s in- dustrifondsbevis	1 422	1·0	1 400	0·9	<i>Skulder:</i>				
Koop. förb:s glöd- lampsfondsbevis	621	0·4	607	0·4	Lån mot inteckning	20 783	14·0	24 505	15·8
Övriga	499	0·3	473	0·3	Lån mot koop. förb:s produk- tionsfondsbevis	487	0·3	77	0·1
Summa	99 239	68·8	104 901	67·4	Övriga lån . . .	3 234	2·2	3 641	2·3
<i>Rörliga tillgångar:</i>					Insättningar i egen sparkassa . . .	13 787	9·8	13 334	8·6
Varulager	32 013	21·5	30 128	19·4	Överskottsbesparing	2 810	1·9	2 855	1·8
Varufordringar . .	2 524	1·7	2 587	1·7	Varaskulder . . .	8 759	5·9	7 678	4·9
Koop. förb:s produk- tionsfondsbevis	2 333	1·6	1 887	1·2	Övriga skulder . .	1 355	0·9	1 602	1·0
På bank	10 548	7·1	14 204	9·1	Summa	51 215	34·5	53 692	34·5
Kontant	1 895	1·3	1 876	1·2	Överskott	15 584	10·5	15 624	10·0
Summa	49 313	33·2	50 677	32·6	Brist	17	0·0	22	0·0
Summa aktiva	148 552	100·0	155 578	100·0	Överskott minus brist	15 567	10·5	15 602	10·0
					Summa passiva	148 552	100·0	155 578	100·0

Utöver vad som framgår av sammandraget må endast nämnas, att varulagret under år 1933 omsattes 10·7 gånger i genomsnitt för samtliga föreningar (för föreningar i städerna 14·7, i köpingar och municipalsamhällen 8·0 samt på landsbygden 8·3 gånger). Egen sparkassa förekom i 39 föreningar och överskottsbesparing i 251.

Bruttoöverskott redovisade samtliga föreningar. Omkostnaderna utgjorde 11·5 % av omsättningen (därav löner 7·2, avskrivningar 0·6 och övriga omkostnader 3·7 %). Nettoöverskott redovisade 99·1 % av föreningarna (1932: 98·6 %) och nettoförlust 0·9 (1·0 %). Skillnaden mellan nettoöverskotten och nettoförlusterna uppgick till 4·8 % av föreningarnas försäljningssumma (1932: 4·8 %).

Uppgifterna om överskottets fördelning visa, att 83 % av överskottet utdelades till medlemmar och övriga köpare dels som ränta å insatskapitalet, dels som återbäring i procent av köpta varor. Räntan å insatskapitalet beräknades i flertalet föreningar efter 4·5 eller 5 % och återbäringen efter 2—5 %. De till fonder avsatta beloppen uppgingo till 2·4 milj. kr. eller 15 % av samtliga disponibla medel.

Mjölkföreningarna uppgingo till 23 med sammanlagt 16 490 medlemmar och en omsättningssumma av 3·8 milj. kr.

Den *kooperativa produktionens* utveckling inom såväl de i det föregående berörda föreningsgrupperna som inom den i utredningen även redovisade gruppen arbetarproduktionsföreningar belyses av nedanstående siffror rörande tillverkningens värde (i 1 000 kr.).

	1920	1923	1926	1929	1932	1933
Kooperativa förbundet	—	10 930	39 373	60 052	53 200	70 528
Konsumtionsföreningar	9 348	13 548	20 673	27 965	30 707	30 985
Konsumenternas produktionsföreningar	7 322	5 420	5 702	4 754	5 251	5 246
Arbetarproduktionsföreningar	1 375	1 922	18 202	16 959	22 167	17 387
Summa	18 045	31 820	83 950	109 730	111 825	124 146

Arbetarproduktionsföreningarnas höga tillverkningsvärde under de sista åren beror huvudsakligen på den gynnsamma utvecklingen av de föreningar, som ägna sig åt byggnadsproduktion. Frånser man denna speciella gren, ha de i konsumentintresse grundade föreningarna nått en vida större utveckling i produktionshänseende än arbetarproduktionsföreningarna.

Arbetsinställelser i Sverige år 1934.

Under år 1934 ha enligt tillgängliga uppgifter i Sverige inträffat 103 arbetsinställelser. Antalet arbetsinställelser av olika karaktär ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare samt antalet genom arbetsinställelserna förlorade arbetsdagar framgår av nedanstående tabell, som även upptager motsvarande uppgifter för åren 1924—1933.

År	Strejker			Lockout			Arbetsinställelser av bland. karaktär			Hela antalet			
	An- tal	Arbe- tare	Förlorade arbets- dagar (tusen- tal)	An- tal	Arbe- tare	Förlorade arbets- dagar (tusen- tal)	An- tal	Arbe- tare	Förlorade arbets- dagar (tusen- tal)	arb.- inst.	arbets- givare	arbe- tare	förlorade arbets- dagar (tusen- tal)
1924	238	19 495	884	11	1 545	89	12	2 936	282	261	877	23 976	1 205
1925	211	20 438	937	15	117 772	1 295	13	7 568	328	239	1 577	145 778	2 560
1926	191	28 046	1 622	4	24 116	62	11	729	27	206	504	52 891	1 711
1927	164	7 634	350	15	1 142	28	10	701	22	189	834	9 477	400
1928	173	18 055	1 006	12	48 748	3 558	16	4 658	271	201	776	71 461	4 835
1929	155	12 176	635	9	138	5	16	362	27	180	489	12 676	667
1930	238	19 675	976	10	262	29	13	814	16	261	803	20 751	1 021
1931	179	40 800	2 613	6	346	7	8	253	7	193	528	40 899	2 627
1932	166	47 797	2 931	12	107	1	4	2 243	163	182	1 219	50 147	3 095
1933	135	27 583	3 219	1	60	2	4	4 337	213	140	1 940	81 980	3 434
1934	103	13 588	760	—	—	—	—	—	—	103	427	13 588	760

Antalet av arbetsinställelserna berörda arbetsgivare utgjorde under redogörelseåret 427, antalet berörda arbetare utgjorde 13 588 och de förlorade arbetsdagarnas antal har beräknats till 760 000. I denna summa ha inräknats omkring 450 000 arbetsdagar, som under år 1934 förlorats på tidigare påbörjade och redovisade konflikter.

Sedan den stora konflikten inom husbyggnadsfacken, som hade utbrutit i april 1933, blivit bilagd den 14 februari 1934 och i samband därmed uppgörelse hade träffats för vissa byggnadsfacken närstående arbetargrupper, inträdde i stort sett lugna förhållanden på arbetsmarknaden. Endast lokalt begränsade arbetsinställelser uppkommo, av vilka dock några blevo särskilt uppseendeväckande, nämligen avtalsstridiga strejker vid några textilfabriker och vid en mekanisk verkstad. Den sistnämnda vidhölls i över ett års tid. Vid reservarbeten utbröto flera omfattande arbetsnedläggelser.

Om man för de till den egentliga industrien hörande näringsgrupperna sammanställer antalet förlorade arbetsdagar med de på dessa om-

råden sysselsatta arbetarnas antal, finner man, att genom arbetsinställelser förlorats i genomsnitt icke mera än 0·3 arbetsdagar per anställd arbetare under redogörelseåret. Motsvarande siffra var för år 1933 1·1, år 1932 4·8, år 1931 5·0, år 1930 1·7, år 1929 0·9 och år 1928 10·3 samt för åren 1910—1927 i medeltal 4·1 (år 1920 20·8), år 1909 (storstrejksåret) 29·3 och för perioden 1903—1908 i medeltal 2·6.

Fördelningen på olika *näringsgrupper* framgår av följande tabell:

Näringsgrupper	Arbets- instäl- lelser	Arbets- givare	Arbe- tare	Förlorade arbetsdagar
Malmbrytning och metallindustri . .	4	15	323	33 450
Jord- och stenindustri	8	12	359	66 800
Trävaruindustri och skogshantering .	18	22	4 722	110 300
Pappers- och grafisk industri	1	1	105	1 200
Livsmedelsindustri	—	—	—	—
Textil- och beklädnadsindustri . . .	8	8	503	16 100
Läder-, hår- och gummivaruindustri .	2	11	22	22 180
Kemisk-teknisk industri	—	—	—	—
Byggnadsverksamhet	37	208	6 898	496 800
Allmänna verk och arbeten m. m. . .	2	2	57	500
Handel och varulager	3	3	23	70
Land- och sjötransport	3	123	394	9 500
Jordbruk och fiske	8	10	108	2 400
Annan yrkesrörelse	9	12	74	900
Summa	103	427	13 588	760 200

Bland arbetsinställelsernas *orsaker* ha efter vanligheten *lönefrågorna* varit de mest framträdande.

Arbetsinställelsernas och de därav berörda arbetarnas fördelning med hänsyn till konflikternas *resultat* framställs i efterföljande tablå:

Resultat	Arbetsinställelser				Av arbetsinställelser berörda arbetare			
	1924—1933		1934		1924—1933		1934	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor . .	328	16·0	26	25·2	81 117	17·6	6 385	47·0
Arbetarnas fordringar . .	498	24·8	10	9·7	16 883	8·7	162	1·2
Kompromiss	1 033	50·8	55	53·4	355 701	77·8	6 775	49·9
Okänt eller oavgjort . .	193	9·4	12	11·7	6 335	1·4	266	1·9
Summa	2 052	100	103	100	460 036	100	13 588	100

Av de 103 arbetsinställelserna ha enligt föreliggande uppgifter 49 före-
gått av *förhandlingar* parterna emellan, under det att i 54 fall
dylika icke ägt rum eller uppgift i detta hänseende saknats. Vid 33 arbets-
inställelser ha *förhandlingar* ägt rum inför *statens medlingsorgan*. Av ifråga-
varande konflikter ha 29 fått sin slutliga lösning genom förlikningsmans eller
förlikningskommissions medverkan.

En närmare översikt av konflikternas orsaker och resultat lämnas i följande sammanställning:

Orsaker	Resultat	Arbets- givarnas villkor		K o m p r o m i s s						Arbetar- nas ford- ringar		Okänt eller oavgjort		Hela antalet	
				I huvud- sak ag:s villkor		Lika efter- gifter		I huvud- sak arb:s fordringar							
		Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	arb. inst.	arb.
Löneförhöjning . .		4	354	2	19	15	1 507	6	97	2	80	8	224	37	2 231
Lönesänkning . .		1	1 500	—	—	10	4 345	3	146	1	40	1	4	10	6 035
Andra lönefrågor .		6	406	—	—	1	19	2	22	2	7	—	—	11	454
Kollektivavtal . .		2	14	1	115	1	22	4	327	4	45	2	29	14	552
Företrädesrätt till arbete		—	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	1	5
Arbetares antagan- de o. avskedande		7	534	4	42	—	—	—	—	1	40	—	—	12	616
Arbetsledning och fördelning . . .		1	80	—	—	—	—	1	25	—	—	—	—	2	105
Sympatiåtgärder .		1	148	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	2	157
Andra orsaker . .		4	3 349	—	—	3	73	1	11	—	—	—	—	8	3 433
Summa		26	6 385	7	176	31	5 971	17	628	10	162	12	266	108	13 588

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1934.

Enligt statens förlikningsmäns jämlikt 13 § i lagen om medling i arbetstvister avgivna berättelser ävensom de berättelser, som avgivits av under året särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner, har antalet arbetstvister, vilka varit föremål för någon medlingsåtgärd, under år 1934 utgjort 181, gentemot 216 under närmast föregående år och 204 i medeltal för åren 1915—1933.

I fråga om 178 av de för år 1934 redovisade tvisterna har förhandling mellan parterna ägt rum inför förlikningsman eller förlikningskommission.

Dessa 178 tvister äro sålunda *förhandlingsärenden*. Emellertid utgöra 10 endast fortsättning av ärenden, som redovisats i föregående års statistik. Den efterföljande framställningen avser de under år 1934 tillkomna förhandlingsärendena, till antalet 168.

Av ifrågavarande 168 förhandlingsärenden kommo 29 på första distriktet, 14 på andra, 23 på tredje, 25 på fjärde, 32 på femte, 17 på sjätte och 13 på sjunde distriktet samt 15 på särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner. Arbetsinställelse förelåg i 42 eller 25 % av dessa ärenden.

Antalet av ärendena berörda arbetsgivare utgjorde inalles 1 557 och antalet arbetare 104 093. Av ärenden med arbetsinställelse berördes i allt 235 arbetsgivare och 4 470 arbetare. 41 av de här redovisade arbetsinställelserna voro strejker och 1 lockout. I flertalet fall eller 37 (88 %) hade arbetsinställelsen utbrutit, innan ännu någon medling kommit till stånd, under det att blott 5 arbetsinställelser föregingos av förhandlingar inför vederbörande medlare.

En jämförelse med de inhämtade uppgifterna om arbetsinställelser under redogörelseåret ger vid handen, att medlingsverksamheten under år 1934 omfattat sammanlagt 31 % av de arbetsinställelser, som inträffat i riket under nämnda år, och 43 % av de av dessa arbetsinställelser berörda arbetarna. Vid denna jämförelse ha även några från föregående år kvarstående medlingsärenden, avseende tvister, vilka först år 1934 övergingo i arbetsinställelse, medräknats. Å andra sidan ha några för året redovisade ärenden, vilka avsett arbetsinställelser, som inträffat ett annat år än år 1934, blivit frånräknade, varjämte ytterligare hänsyn tagits till att i vissa fall flera arbetare kunnat beröras av förhandlingarna inför förlikningsmannen än av själva arbetsinställelsen.

Vad de år 1934 tillkomna förhandlingsärendenas fördelning på olika näringsgrupper beträffar, stå byggnadsverksamhet, trävaruindustri och skogshantering, livsmedelsindustri samt land- och sjötransport framom de övriga i avseende på antalet ärenden. Beträffande det berörda arbetarantalet kommer gruppen malmbrytning och metallindustri främst och därefter följa allmänna verk och arbeten samt trävaruindustri och skogshantering.

En fördelning av ärendena efter konflikternas huvudorsaker visar, att bland de 168 nya ärenden, vilka år 1934 blivit föremål för förhandlingar inför förlikningsman eller förlikningskommission, två tredjedelar hänföra sig till lönetvister, eller närmare bestämt 39 (23 %) till löneförhöjnings- och icke mindre än 74 (44 %) till lönesänkningstvister samt 6 (4 %) till tvister om andra lönefrågor. Av sammanlagda antalet förhandlingsärenden under åren 1915—1933 utgjordes 46 % av tvister angående krav på löneförhöjning, under det att tvister orsakade av krav på lönereduktion redovisats till ett antal av 21 %.

Vad beträffar medlingens resultat finner man, att av de här berörda 168 ärendena 140, eller 83 %, lett till positivt resultat, antingen inför förlikningsman eller inför förlikningskommission. I 28 fall (17 %) är medlingen att betrakta såsom väsentligen resultatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av parterna själva eller tvisten förblivit olöst.

Vid fördelning med hänsyn till resultatets innebörd av de tvister, som bilagts inför förlikningsman eller förlikningskommission, framgår, att 118 eller 70 % av hela antalet år 1934 tillkomna förhandlingsärenden avgjorts genom kompromiss, medan 4 (2 %) utfallit i enlighet med arbetsgivarens och 18 (11 %) i enlighet med arbetarnas fordringar.

Lag om arbetsavtal.

Genom beslut den 29 maj 1935 anbefallde Kungl. Maj:t socialstyrelsen att avgiva utlåtande över ett den 9 mars 1935 dagtecknat, av kommittén angående privatanställda avgivet betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. Med anledning härav anförde styrelsen i utlåtande den 17 oktober 1935 följande.

I. Inledning.

Styrelsens tidigare uttalanden i ämnet. Styrelsen har tidigare vid olika tillfällen haft att taga ställning till frågor, avseende reglering av det personliga arbetsavtalet. Sålunda må erinras, att styrelsen i utlåtande den 21 oktober 1925 framlade utredning och förslag i fråga om upphävandet av legostadgan, varvid styrelsen gav uttryck åt den uppfattningen, att nämnda stadga lämpligen borde avskaffas. Till motivering för denna mening anfördes, bland annat, att om legostadgan upphävdes och statsmakterna därmed undanröjde även skenet av att vilja vidhålla en otidsenlig och för stora folklager stötande lag, bättre utgångspunkter skulle givas för en önskvärd, mera lidelsefri behandling av frågan om en efter de aktuella förhållandena anpassad avtalslagstiftning och det icke blott för jordbruket, utan måhända för näringslivet i allmänhet. Med avseende härpå erinrades, att fackorganisationerna och kollektivavtalen hade sin största betydelse däruti, att de fixerade normer och innebure ett skydd för resp. arbetsgivare och arbetare vid deras individuella avtalsuppgörelser med varandra. Ehuru de sålunda i viss mån ersatte avtalslagstiftning, kunde behovet av en sådan, väl avvägd och efter både arbetsgivarnas och arbetarnas intressen anpassad lagstiftning ej därigenom helt överflödiggöras ens för dem, som tillhörde resp. organisationer. Ty onekligen innebure avsaknaden av sådan lagstiftning en ökad risk i avtalsförhållandet, särskilt för den svagare och mer fridsamme gentemot en mindre nogräknad motpart. Uppmärksammas borde också, att risken givetvis vore större för arbetarparten, som under normala förhållanden i regel måste, där han ej stöddes av sin organisation, anses hava en svagare ställning än arbetsgivaren såväl vid avtals träffande som ock i fråga om hävdande av sin rätt i avseende å arbetsvillkoren. Vad detta betydde i realiteten belystes i någon mån därav, att av vårt lands arbetstagare inom jordbruk, industri, handel och samfärdsl samt husligt arbete för det dåvarande endast ungefär en tredjedel kunnat fackligt organiseras.

Den 28 februari 1931 avgav styrelsen utlåtande över viss motion (II: nr 189), avseende hemställan om utredning för åvägbringande av lagstiftning rörande personliga tjänsteavtal, samt över utredningsyrkanden, som gjorts i framställningar dels av daco-kommittén och dels av liberala föreningen i Stockholm rörande väsentligen enahanda spörsmål. I detta utlåtande erinrades, att med bortseende från sjömansyrket utformningen av arbetsavtalet och därmed av arbetsförhållandet här i landet numera i stort sett vore lämnad utan lagstadgad reglering och sålunda endast ankomme på resp. parter vilja — och förmåga — att göra denna gällande. En lagstadgad reglering av arbetsavtalet måste alltid vara ägnad att bereda ökad klarhet och fasthet åt avtalsförhållandet, något som med hänsyn till det lättvindiga sätt, varpå nämnda avtal ofta ingås, icke finge underskattas. Vidare kunde en dylik reglering vara ägnad att förebygga ett otillbörligt utnyttjande i vissa avseenden av den svagare ställning, vari den ena parten, vanligen arbetstagaren, av

en eller annan anledning kunde befinna sig. Den ifrågavarande lagstiftningen kunde sålunda, såsom den utländska lagstiftningen i ämnet visade, i viss mån tjäna som en social skyddslagstiftning, vilken i viktiga avseenden kompletterade arbetarskyddslagstiftningen i egentlig bemärkelse. Behovet av lagstiftning angående arbetsavtalet stode tydligen i nära beroende av förekomsten av kollektivavtal. På verksamhetsområden, där de mera väsentliga arbetsvillkoren allmänt reglerades genom kollektivavtal, hade en lagstiftning av förevarande slag givetvis mindre uppgifter att fylla än där parterna hade att träffa avtal om dylika villkor på egen hand. Till säkerställande av vissa minimifordringar, som med hänsyn till samhällets intressen ansåges böra upprätthållas, kunde dock även i det förra fallet en avtalslagstiftning vara motiverad och önskvärd. Antalet arbetstagare, som för det dåvarande vore inbegripna under kollektivavtalsreglering, uppskattades till sannolikt inemot hälften av landets samtliga arbetstagare.

På sålunda anförda skäl och då styrelsen ansåg, att frågan erbjöd relativt goda utsikter till en tillfredsställande lösning, fann sig styrelsen böra förordna en allsidig utredning av frågan om lagstadgad reglering av arbetsavtalet.

Behovet av lagstiftning om arbetsavtal. Då styrelsen nu, sedan den förordade utredningen slutförts och lett till framläggande av det remitterade lagförslaget, ånyo har anledning att uttala sig beträffande behovet av lagstiftning på förevarande område, anser sig styrelsen kunna inskränka sig till att hänvisa till vad styrelsen tidigare framhållit i ämnet. Härutöver må endast påpekas följande.

Kollektivavtalen beräknas, enligt till styrelsen inkomna uppgifter, vid utgången av år 1934 ha omfattat 674 700 arbetare. Efter avtalens giltighetsområde fördelade de sig på följande sätt:

	Antal avtal	Antal därav berörda arbetare
Riksavtal	50	225 736
Distriktsavtal	65	73 281
Ortsavtal	1 409	108 813
Avtal för enskilda arbetsplatser	4 764	266 870
Tillsammans	6 288	674 700

Inom den egentliga industriens område hava kollektivavtalen erhållit en betydande utbredning såsom närmare belyses av följande sammanställning av antalet kollektivavtalsberörda arbetare vid slutet av år 1934 samt antalet inom respektive näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1933):

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1933)	Därav berörda av kollektivavtal den 31/12 1934	
		Antal	%
Malmbrytning o. metallindustri	124 128	98 369	79.2
Jord- o. stenindustri	33 204	26 586	80.1
Trävaruindustri (utom skogshantering)	54 229	35 305	65.1
Pappers- o. grafisk industri	52 508	45 934	87.5
Livsmedelsindustri	52 140	39 818	76.4
Textil- o. beklädnadsindustri	68 866	61 731	89.6
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	24 603	23 085	93.8
Kemisk-teknisk industri	12 501	10 033	80.3

Även om de anförda procenttalen, bland annat med hänsyn till vissa divergenser mellan näringsstatistikens och kollektivavtalsstatistikens gruppering av företagen, icke få betraktas såsom exakta mått på kollektivavtalens relativa omfattning och alltså icke kunna läggas till grund för längre gående slutsatser, så lära de dock

få anses giva tydligt vid handen, att arbetsvillkoren inom den övervägande delen av den egentliga industriens område numera äro reglerade genom kollektivavtal.

Härtill kommer, att vissa kollektivavtal av mera central betydelse — riksavtal och centralt upprättade distrikts- och ortsavtal — ej sällan i praktiken erhålla normerande betydelse även för ett större eller mindre antal oorganiserade arbetsgivare och arbetare inom respektive yrkesområden.

Kollektivavtalen angiva således de individuella avtalens innehåll inom stora områden av den svenska arbetsmarknaden. Om tvist rörande arbets- eller anställningsvillkoren uppstår mellan en arbetstagare och hans arbetsgivare, är denna att bedöma med ledning av det för dem gällande kollektivavtalets bestämmelser och den rättspraxis, som utbildats i fråga om kollektivavtalen över huvud och rörande ifrågakommande avtal isynnerhet, och för tvistens slitande kan påkallas medverkan av vederbörande organisationers funktionärer. I sista hand kan tvisten hänskjutas till arbetsdomstolens prövning. I den mån för det enskilda arbetsavtalet mera väsentliga förhållanden lämnats oreglerade i kollektivavtalet, kan antagas, att om erfarenheten giver anledning därtill, kompletterande bestämmelser i ämnet komma att intagas i kollektivavtalet.

En reglering i lagstiftningsväg av det individuella arbetsavtalet saknar emellertid icke betydelse för de industriella arbetsområden, där kollektivavtal förekomma. Kollektivavtalen slutas för begränsade tidsperioder, och någon garanti för att desamma, sedan de efter uppsägning utlöpt, bliva förnyade, förefinnes icke. Erfarenheten visar, att stundom ett avtalslöst tillstånd kan råda under längre tid inom ett arbetsområde, där förhållandena sedan länge brukat regleras av kollektivavtal. Under en sådan avtalslös period måste givetvis en allmän osäkerhet göra sig gällande i förhållandet mellan parterna kanske ej så mycket angående de betingade prestationerna eller vad man möjligen kan benämna materiella arbetsvillkoren — i sådant avseende lämnar det utlupna avtalet i regel tillräcklig ledning — som i fråga om de individuella arbetsavtalens verkningar i avtalsrättsligt avseende. När exempelvis hösten 1924 ett avtalslöst tillstånd inträdde för jordbruket inom Stockholms och Uppsala län — nytt kollektivavtal kunde träffas först i augusti månad 1925 — återgick man ganska allmänt till att genom givande och tagande av städjepenning enligt legostadgan reglera anställningsförhållandena, som förut i allmänhet ordnats endast genom en hänvisning till då gällande kollektivavtal.

Anmärkas må också, att på de av kollektivavtal reglerade industriella arbetsområdena en lagstadgad reglering av det individuella arbetsavtalet måste vara av stor betydelse för de oorganiserade arbetare, som nu visserligen i praktiken få sina anställningsvillkor bestämda enligt kollektivavtalet men sakna möjlighet att inverka på dessa villkors utformning. De sakna för övrigt möjlighet att få eventuella tvistefrågor förelagda arbetsdomstolen och ha ej heller stödet av en organisation för hävdandet av sina intressen.

På de yrkesområden och för de arbetstagargrupper, beträffande vilka den kollektiva avtalsformen ej alls eller endast i ringa mån fått tillämpning, måste synbarligen en rättslig reglering av det individuella arbetsavtalet vara av särskild betydelse. Då detta förhållande ligger i öppen dag, torde endast några påpekanden här behöva göras.

Med legostadgans upphävande år 1926 försvann den enda — om man här bortser från sjömanslagen — mera utförliga lagstiftning rörande individuella arbetsavtal. Det ställer sig ganska svårt att närmare bedöma den inverkan, som nämnda stadgas slopande utövade på förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare inom jordbruket. Man torde emellertid ha anledning antaga, att legostadgans huvudsakliga rättsprinciper i många landsdelar alltjämt äro levande, och enligt vad styrelsen tror sig veta förekommer alltjämt, att man giver och tager städjepenning såsom en bekräftelse på anställningsavtalets ingående. De särskilda anställningsvillkoren torde utan närmare precisering vara i stort sett klara mellan parterna på basis av

gammal hävd någorlunda i enlighet med legostadgans bestämmelser. Det lär emellertid vara ofrånkomligt, att innehållet i ett så lösligt avtal kan bli föremål för olika meningar och att misshälligheter på grund därav kunna uppkomma mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Med hänsyn härtill ansåg sig styrelsen vid tiden för legostadgans upphävande böra vidtaga vissa åtgärder till ett närmare preciserande av arbetsavtalens innehåll på jordbrukets område. I sådant syfte utarbetade styrelsen i samråd med vederbörande arbetsgivare- och arbetareorganisationer ett formulär till anställningskontrakt för jordbruksarbetare. Detta formulär användes numera allmänt av arbetsförmedlingsanstalterna vid förmedling av platser för jordbruksarbetare och utnyttjas även i ganska stor utsträckning av enskilda lantarbetsgivare.

Inom styrelsen har övervägts att på likartat sätt, genom utarbetande av formulär till anställningsavtal, verka för närmare precisering av anställningsvillkoren även inom andra yrkesområden och att genom den offentliga arbetsförmedlingen bringa sådana formulär i användning. Dessa överväganden ha emellertid endast i mindre omfattning lett till vidtagandet av närmare åtgärder, detta i främsta rummet med hänsyn till de växlande förhållandena i olika landsdelar och orter. Uppenbart är emellertid, att förhandenvaron av ett sådant formulär skulle kunna vara till gagn inom vissa yrkesområden. Särskilt gäller detta det husliga arbetet, i fråga om vilket man beträffande det individuella arbetsavtalets närmare innehåll saknar ledning av mellan organisationer träffade kollektivavtal eller mera enhetlig sedvänja.

Det ligger i sakens natur, att såväl den offentliga som den privata arbetsförmedlingens organ i sin verksamhet medverka till skapandet och upprätthållandet av vissa normer för anställningsförhållandet inom olika områden.

Anmärkas må vidare, att vissa organisationer bland privatanställda, särskilt sådana som ej uppträda såsom parter i kollektivavtalsförhållande, bland annat inriktat sig på att åvägabringa mera enhetliga normer för sina medlemmars individuella anställningskontrakt. Åtskilliga av dem ha i sådant syfte utarbetat normalkontrakt att tjäna till ledning vid upprättandet av individuella avtal.

Betydelsen av ovan berörda strävanden att skapa mera fasta normer för de personliga anställningsavtalen inom olika yrkesområden bör icke underskattas. Dessa strävanden torde emellertid endast sakta vinna terräng, och alltjämt lära ofta de individuella anställningsavtalen slutas på ett synnerligen lättvindigt sätt. I allmänhet lär den därmed följande lösligheten och oklarheten i anställningsförhållandet måhända ej vålla några större svårigheter, utan kunna som regel dessa lösas i godo mellan kontrahenterna under den fortlöpande anställningstiden. Erfarenheten visar, att det just är de svårigheter, som uppkomma vid anställningsförhållandets upphörande beträffande det utlöpande avtalets verkliga innebörd, vilka vanligen ej kunna av kontrahenterna själva bemästras utan göra en närmare laglig reglering önskvärd och påkallad.

Antalet tvister, som hänföra sig till det individuella anställningsavtalet, är sannolikt högst betydande. För att i någon mån belysa denna fråga har styrelsen sammanfört uppgifter ur sju rättshjälpsanstalters årsberättelser om av anstalterna åren 1933 och 1934 handlagda tvister rörande individuella arbetsavtal. Det sammanlagda antalet sådana ärenden belöpte sig till 4 190 år 1933 och 3 699 år 1934. Flertalet av dessa ärenden rörde sig om utfående av lön, men även andra förhållanden ha varit föremål för rättshjälpsanstalternas behandling. Sålunda avsågo exempelvis 166 ärenden år 1933 och 147 ärenden år 1934 enbart en sådan fråga som utfående av arbetsbetyg.

De tvister, som sålunda kunna statistiskt redovisas, utgöra emellertid antagligen blott en bråkdel av alla de fall, där tvister förekommit. Det finns nämligen anledning antaga, att under nuvarande förhållanden, då tydlig lag saknas, den mindre påstridiga parten i ett anställningsförhållande ej sällan föredrager att underlåta

att hävda sin rätt framför att utsätta sig för obehaget och risken av en process. En sådan ordning kan icke anses överensstämma med kraven på ordnade rättsförhållanden.

Frågor rörande det individuella arbetsavtalet äro av synnerlig betydelse för den enskilde individen, och det lär icke kunna anses riktigt att lämna detta viktiga område utan stödet av en närmare lagstadgad reglering. Styrelsen anser det därför vara att hälsa med tillfredsställelse, att frågan om en sådan reglering genom det nu verkställda utredningsarbetet förts fram emot en ändamålsenlig lösning.

Innan styrelsen ingår på en närmare granskning av det remitterade lagförslaget har styrelsen ansett sig böra såsom ett bidrag till belysningen av det problem, varom här är fråga, sammanföra vissa uppgifter dels ur tillgänglig officiell statistik rörande storleken och sammansättningen av de grupper av arbetsgivare och arbetstagare, som skulle beröras av den ifrågasatta lagstiftningen, dels ur socialstyrelsens kollektivavtalssamling rörande i kollektivavtalen förekommande bestämmelser med avseende å uppsägningstid, sjukavlöning samt semester.

II. Bidrag till utredningen.

Statistiska data om den ifrågasatta lagens räckvidd över arbetsmarknaden. Den föreslagna lagen skulle komma att omfatta den alldeles övervägande delen av den svenska arbetsmarknaden, i det att endast statliga och vissa kommunala verksamhetsområden samt sjömansyrket undantagits från den ifrågasatta lagens tillämpning. Enligt tillgängliga statistiska data skulle lagen kunna beräknas reglera anställningsförhållandena mellan omkring 1 353 000 arbetstagare och 421 000 arbetsgivare. Den närmare beräkningen av dessa sifferuppgifter framgår av följande sammanställning.

Av företagsräkningen 1931 berörda företag (med anställda) inom industri, hantverk, handel och samfärdsel			
	132 566 företag	med	1 181 225 anställda
Avgår anställda i statens tjänst	9 673	»	» 100 485 »
» » i sjöfart	1 800	»	» 18 000 »
Från företagsräkningen kvarstående	121 093	»	» 1 012 740 »

Tillkommer:

Anställda inom husligt arbete	110 000	»	» 120 000 »
» » jordbruket	190 000	»	» 220 000 »
Summa 421 093 företag med 1 352 740 anställda			

Även med beaktande att enligt kollektivavtalsstatistiken 25 864 arbetsgivare och 674 000 arbetstagare äro bundna av kollektivavtal och alltså under avtalens giltighetstid ej mera väsentligt beröras av lagens bestämmelser, kan det ej förnekas, att lagens omedelbara tillämpningsområde är mycket stort.

Lagen spänner också över de mest olikartade yrken och anställningsförhållanden och avser att reglera arbetsavtalet såväl för befattningshavare i chefsställning vid storindustriella företag, bankinrättningar etc. som för hembiträden i arbetarhushåll.

Påpekas bör måhända, att de här ovan angivna siffrorna för antalet arbetsgivare och arbetstagare icke avse en avgränsad arbetsgivargrupp och en dylik arbetstagargrupp. Den som i ett anställningsförhållande är att räkna såsom arbetstagare, kan i sin tur gentemot annan person vara arbetsgivare.

Vid sådant förhållande är självfallet den sociala ställningen högst olikartad ej bara inom arbetstagargruppen utan även inom arbetsgivargruppen. I själva verket lär skillnaden i social position mellan arbetsgivarparten och arbetstagarparten i åtskilliga fall icke vara särdeles betydande. Av de 1 371 290 personer, som enligt 1931 års företagsräkning redovisades såsom sysselsatta vid företag inom vårt lands

näringsliv (med undantag för jordbruket), voro sålunda över 100 000 anställda vid företag, där förutom arbetsgivaren funnos endast 1 à 2 anställda. Ser man på jordbrukets område, torde i genomsnitt föga mer än en arbetare komma på var och en av de cirka 190 000 brukningsdelar (över 5 har åker), som enligt den i ovanstående sammanställning gjorda beräkningen antagits sysselsätta lejd arbetskraft. Vad beträffar husligt arbete, torde en viss ledning i fråga om arbetsgivarpartens sociala ställning kunna hämtas från uppgifter om bostadens storlek. Det visar sig då, att enligt socialstyrelsens och bostadssociala utredningens statistik, avseende städer och stadsliknande samhällen, cirka 5 250 hembiträden (med bostad hos arbetsgivaren) komma på lägenheter om högst ett rum och kök (tillhopa c:a 375 000 lägenheter) och cirka 7 400 på sådana om två rum och kök (c:a 210 000 lägenheter), medan huvudsumman — c:a 52 000 hembiträden — komma på större lägenheter (c:a 165 000 lägenheter). Enligt 1930 års folkräkning fördela sig de där redovisade 120 000 hembiträden (hos andra än jordbrukare) efter olika slag av arbetsgivare på följande sätt.

Företagare (näringsidkare)	31 500 hembiträden
Tjänstemän och utöfvere av fria yrken	33 000 ,
F. d. yrkesutöfvere, pensionärer, änkor m. fl.	11 100 ,
Arbetare	20 100 ¹ ,
Ej angiven ställning	24 300 ,

Summa 120 000 hembiträden

Av vad ovan anförts torde framgå, att de företag, som skulle beröras av den föreslagna lagen, till stor del skulle utgöras av småföretag. Detta förhållande är av betydelse, ej blott med hänsyn till sådana företags ofta ej så goda ekonomiska resurser utan även med hänsyn till anställningsförhållandenas merendels mycket skiftande art vid dylika företag. Alldeles särskilda svårigheter lära föreligga att för deras vidkommande fastställa, vad som skall anses vara sedvänja i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare på grund av att man i allmänhet har endast en eller annan anställd och därför är benägen att bedöma anställningen även ur synpunkten av tillfälliga och personliga förhållanden.

Kollektivavtalens bestämmelser om uppsägningstid, semester och sjuklön. Enligt vad i motiven till lagförslaget i olika sammanhang framhålles, har kommittén åsyftat, att lagen skulle i stort sett innefatta ett stadfästande av sådana regler för avtalets innehåll, som enligt praxis vunnit allmän anslutning. Till ledning för förslagets utformning i sådant avseende hava tjänat dels en av socialstyrelsen verkställd utredning rörande arbetsvillkoren för vissa grupper av privatanställda, dels vissa från svenska arbetsgivarföreningen erhållna uppgifter angående innehållet i kollektivavtal, som slutits av föreningens delägare eller medlemmar. Såsom framgår av vad ovan anförts beträffande den ifrågasatta lagens räckvidd, kommer emellertid att under lagen inbegripas en mångfald olika yrkesområden och anställningsförhållanden av synnerligen skiftande art, varför det otvivelaktigt är vanskligt att fastställa, vad som kan anses såsom mera allmänt godtagna normer med avseende å arbetsavtalens materiella innehåll. Såsom ett bidrag till belysandet av ifrågasatt varande mycket väsentliga spörsmål har styrelsen sammanställt en del uppgifter rörande de nu gällande kollektivavtalens innehåll i fråga om personlig uppsägningstid, lön vid sjukdom och semester.

Resultatet av undersökningen rörande *personlig uppsägningstid* ger bland annat vid handen, att kollektivavtal, innehållande uppsägningsbestämmelser för det individuella arbetsavtalet, äro gällande för omkring 400 000 arbetare (60 % av de kollektivavtalsberörda arbetarna), under det att sådana bestämmelser saknas i avtal

¹ Här i ingå hushållerskor o. d.

för omkring 270 000 arbetare. Det sistnämnda är — för att nämna några viktigare näringsområden — förhållandet vid malmgruvor, järnbruk, mekaniska verkstäder, skogsarbeten och de flesta yrkesgrenar inom byggnadsverksamheten.

Där uppsägningstid förekommer, är den i alldeles övervägande antalet fall begränsad till högst 14 dagar; för cirka 42 % av arbetarna till en vecka (endast undantagsvis mindre än en vecka) och för cirka 44 % till 8 à 14 dagar. Om man bortser från sjöfarten, som ej beröres av förevarande lagstiftningsförslag, och jordbruket med dess speciella förhållanden, återfinner man bestämmelser om längre uppsägningstid än 14 dagar i nämnvärd omfattning allenast för trafikpersonal vid järnvägar och spårvägar, kontorspersonal vid järnvägar, kontors- och butikspersonal inom handelsbranschen samt för telefonister, apotekens farmaceuter och en del personal vid sjukvårds- och liknande inrättningar.

Uppmärksammas må särskilt, att kollektivavtalen icke — såsom det föreliggande lagförslaget — förutsätta successiv förlängning av uppsägningstiden för arbetare med längre anställningstid hos arbetsgivaren. Enligt några få avtal, huvudsakligen avseende statliga verk och arbeten, är dock en något längre uppsägningstid fixerad efter vissa års anställning.

Vidare framgår det av utredningen, att kollektivavtalens uppsägningsbestämmelser alltid äro reciproka med lika lång uppsägningstid för arbetsgivare och arbetare. Endast i tre kollektivavtal, berörande tillsammans ett 20-tal anställda, har man funnit stadganden av innebörd, att arbetsgivaren har att iakttaga längre uppsägningstid än arbetaren.

Skyldighet för arbetsgivare att utgiva *lön vid sjukdom* stadgas i närmare hälften av samtliga kollektivavtal, vilka avtal dock ej omfatta mer än cirka 28 % (190 000) av hela det kollektivavtalsberörda arbetarantalet. Man påträffar sådana avtal huvudsakligen inom näringsgrupperna livsmedelsindustri, allmänna verk och arbeten, handel och varulager, land- och sjötransport samt »annan yrkesrörelse» (hotell och restauranger, frisörer, skorstensfejare m. fl.). Inom gruppen jordbruk är förmånen av sjuklön allmän för jordbrukets årsanställda, statavlönade arbetare och handelsträdgårdarnas arbetare, däremot icke för säsongarbetare och eljest tillfälligt anställda. I avtalen inom övriga sju näringsgrupper, omfattande främst storindustrien och byggnadsverksamheten, förekomma däremot bestämmelser om sjuklön endast undantagsvis.

Vad beträffar sjuklönens storlek, framgår av den verkställda utredningen, att oavkortad lön utbetalas enligt ett mycket begränsat antal avtal, tillsammans berörande omkring 56 000 arbetare. Av dessa arbetare hänföra sig de flesta — över 40 000 — till sjöfarten och jordbruket, där särskilda förhållanden äro rådande (kost- och logisystem, statavlönning samt för sjöfarten jämväl speciallagstiftning). I övrigt märkas bestämmelser om full lön vid sjukdom för cirka $\frac{1}{3}$ av de kollektivavtalsberörda arbetstagarna inom handelsbranschen (i allmänhet dock med reduktion vid långvarigare sjukdomsfall), vidare för skorstensfejare, tidningsbud, farmaceuter (för de sistnämnda är sjuklönstiden begränsad till en månad) samt för ett mindre antal arbetare inom olika näringsgrenar. Enligt flertalet avtal skall lönen reduceras redan från sjukdomstidens början. Sjuklönen synes som regel utgå med belopp, motsvarande hälften eller $\frac{2}{3}$ av det normala avlöningsbeloppet. Avtal med bestämmelser av sådan innebörd beröra tillsammans omkring 135 000 arbetare (70 % av samtliga arbetare med garanterad sjuklön). Framhållas må, att under de allra sista åren en viss tendens förmärks att vid avtalsuppgörelserna något minskas sjuklönsbeloppet i förhållande till den ordinarie lönen.

Den sammanlagda tiden för utgivande av sjuklön, räknad per kalenderår eller 12 på varandra följande månader, är vanligen begränsad till en à två månader. Längre tidsperioder finner man företrädesvis vid statliga och kommunala verk och arbeten samt vid enskilda järnvägar. Vissa avtal innehålla stadganden om förlängning av sjuklönstiden för arbetare, som ha längre anställningstid hos samme arbets-

givare. Dylika bestämmelser äro allmänt förekommande inom statlig verksamhet samt vid hotell och restauranger men påträffas även i en del avtal inom handelsbranschen (särskilt för kontors- och butikspersonal) och inom vissa grenar av livsmedelsindustrien.

Enligt den särskilda utredningen om kollektivavtalens *semesterbestämmelser* äro ett flertal kollektivavtalsberörda arbetare (76 %) tillförsäkrade semester. De arbetare, som icke ha avtalsfäst semester, äro sysselsatta huvudsakligen inom säsongfack, såsom stenindustrien, skogsarbetet, flottningsarbetet, byggnadsverksamheten, bet- och rotfruktsskötseln.

Inom näringsgrenar, där avtalad semesterrätt finnes, kräves i regel en viss kortare eller längre anställningstid hos arbetsgivaren för erhållande av semester. För omkring 55 % av arbetarna har denna tid bestämts till högst ett halvt år, för 34 % till 1—12 månader och endast undantagsvis till längre tid än ett år. Semesterns längd är för omkring $\frac{1}{3}$ av arbetarna fixerad till en vecka (6 arbetsdagar) eller kortare tid.

Längre semester än en vecka förekommer bland annat vid de norrländska malmgruvorna och i viss utsträckning inom den grafiska industrien, vid allmänna verk och arbeten, handelsföretag, sjöfart, järnvägar, hotell och restauranger. Ett ej ringa antal kollektivavtal inom grupperna livsmedelsindustri, allmänna verk och arbeten, handel och varulager (kontors- och butikspersonal), enskilda järnvägar samt hotell- och restaurangbranschen upptaga bestämmelser om förlängning av semestern för arbetare med längre anställning eller, såsom i några fall, med högre levnadsålder. Semesterns största möjliga längd kan därigenom på dessa områden komma att uppgå till två veckor eller mera. Den längsta semestern åtnjuta telefonister (16—24 dagar), de enskilda järnvägarnas kontorspersonal (20 dagar, som efter 10 års anställning utökas till 30 dagar) och apotekens farmaceuter (en månad). Vad beträffar storindustrien, har semestern hittills i allmänhet varit begränsad till 4 arbetsdagar. Under det sista året har dock en förlängning till 5 arbetsdagar ägt rum för en betydande del av industriens arbetare.

För semestertiden utgår i regel full lön, beräknad efter arbetarens vid tidlönsarbete (ej akkordsarbete) normala lön.

III. Allmän granskning av lagförslaget.

Den föreslagna lagens generella läggning och kategoriklyvningen. Såsom framgår av det ovan anförda, sträcker sig den ifrågasatta lagstiftningens räckvidd över stora områden med vitt skiftande förhållanden. De med denna generella läggning av den föreslagna lagen förknippade svårigheterna framstå i så mycket starkare dager, som lagförslaget ej endast avser en reglering i avtalsrättsligt avseende utan även upptager till normering vissa viktiga moment av arbetsavtalets så att säga materiella innehåll. Med denna läggning av förslaget har kommittén på grund av de starkt växlande förhållandena på arbetsmarknaden funnit sig böra hävda, att enhetliga regler icke i varje hänseende kunna uppställas för alla de olika grupperna av arbetstagare, enär en enhetlighet av sådan art skulle kunna för vissa av dessa grupper leda till en försämring av de förmåner, som de åtnjuta, och därmed åsidosätta deras berättigade krav. Med utgångspunkt från denna uppfattning ha de sakkunniga indelat arbetstagarna i tre grupper, och har arbetsavtalets innehåll med avseende å uppsägningstidens längd, lön vid sjukdom och semesterns längd bestämts olika för dessa tre grupper.

Otvivelaktigt motsvarar en sådan kategoriklyvning i huvudsak faktiskt existerande förhållanden inom vissa yrkesområden. Kommitténs förslag i förevarande avseende kan därför anses ansluta sig till den av kommittén hävdade uppfattningen, att lagstiftningen väsentligen bör anpassas efter de rådande förhållandena.

Även det reservationsvis framförda yrkandet, att lagförslaget icke bort innefatta bestämmelser om kategoriklyvning, utgår från förutsättningen, att i praktiken rådande förhållanden i ifrågavarande avseende skola bli gällande.

Det måste emellertid konstateras, att varje försök att i lagstiftningsväg genomföra och fastslå en sådan kategoriklyvning möter stora svårigheter. Den av kommittén föreslagna anordningen synes i stort sett vila på den uppdelning av de privatanställda på olika arbetstagargrupper, som kommit till användning i den av socialstyrelsen för kommitténs räkning verkställda statistiska utredningen. En sådan uppdelning, som redan ur statistisk synpunkt mött betydande svårigheter, måste emellertid bli särskilt vanskelig, så snart fråga blir om dess tillämpning på de enskilda intressebetonade fallen. Kommitténs motivering till ifrågavarande bestämmelser lämnar också knappast någon närmare ledning för en sådan tillämpning utan utgör i stort sett endast en omskrivning av lagtexten. För att kategoriuppdelningen skall erhålla ett närmare preciserat innehåll, erfordras, att en enhetlig praxis skapas i fråga om vad som skall förstås med, exempelvis, »högre genom studier eller erfarenhet förvärvad utbildning», »arbete, som kräver genom studier förvärvad utbildning», »husligt eller därmed jämställt arbete av mera ansvarsfull beskaffenhet» eller »vakttjänstgöring av särskilt ansvarsfull beskaffenhet» och liknande, i lagtexten förekommande ganska vaga bestämmelser. Vad som skall förstås med »expedieringsarbete» är likaledes oklart. På vissa fabriker avses härmed inpackning och lagerarbete, och äro i regel arbetarna å dessa avdelningar tidavlönade, vanligen månadsavlönade, medan fabriksarbetarna erhålla ackordslön. Varken denna olikhet i löneformen eller arbetets art synes emellertid utgöra tillräcklig anledning för arbetarnas hänförelse till olika kategorier. De flytande förhållandena å arbetsmarknaden göra det också synnerligen vanskligt att i de enskilda fallen avgöra, om en arbetstagare bör hänföras till den ena eller andra kategorien. Det måste sålunda anses oklart, till vilken kategori mellanbefälet är att räkna, exempelvis verkmästare, gjutmästare, förmän med enklare arbetsuppgifter, lagbassar med flera. För att nämna några ytterligare exempel på de svårigheter av sådan art, som kunna förutses, må frågas, om den, som vid en arbetsplats sköter en telefonväxel, skall anses utföra expedieringsarbete och alltså hänföras till kategorien b), om en lasskrivare, som vanligen brukar betraktas såsom arbetare, på grund av sina skrivgöromål skall räknas till samma grupp, om en rättare eller befallningsman skall inbegripas under grupp a) etc. Av nu anförda mera slumpvis valda exempel lär framgå, att, med den utformning förslaget erhållit i förevarande avseende, det icke torde kunna undvikas, att stor osäkerhet och en mängd tvister skulle uppkomma på grund av olika meningar om den rätta innebörden av ifrågavarande uppdelning.

Mot den föreslagna kategoriindelningen kan även göras den invändningen, att densamma ej i tillbörlig grad tager hänsyn till arbetsansvar och arbetsledning, längre utbildningstid och graden av utbildning. Särskilt är gränsdragningen mellan grupperna b) och c) vag. Åtskilligt kontorsarbete synes nämligen vara lika mekaniserat, mindre påkostande ur hälsosynpunkt och mindre ansvarsfullt än åtskilligt arbete, som räknas till grupp c).

Det kan ifrågasättas, om det ej skulle ha varit ändamålsenligt att vid uppgörandet av en sådan kategoriindelning söka stöd av den praxis, som utbildat sig vid tillämpning av viss annan social lagstiftning. Ett tillvägagångssätt hade därvid varit, att såsom en grupp särskilja de arbetstagare, som motsvara arbetstidslagens arbetarbegrepp, och därmed närmast jämförbara arbetstagarkategorier. Man kunde då haft viss ledning av den praxis, som utbildats av arbetsrådet. En klarare avgränsning till en andra grupp, »övriga» eller »anställda», hade därigenom vunnits. Visserligen skulle alltså kvarstå svårigheten att tudela sistnämnda grupp. Styrelsen anser det emellertid vara tveksamt, huruvida i praktiken något egentligt behov av en sådan vidare uppdelning kan anses vara för handen. Arbetstagare,

som åsyftas i lagförslagens grupp a), torde nämligen som regel intaga en sådan position och ha sådan konkurrenskraft på arbetsmarknaden, att en social skyddslagstiftning till tryggnad av skälighets standard av deras anställningsvillkor knappast kan anses mera påkallad.

En uppdelning av arbetstagarna i olika grupper skulle, såsom av det ovanstående torde framgå, i tillämpningen bereda mycket stora svårigheter. Att man i kommittéförslaget det oaktat förordat en kategoriklyvning, torde få tillskrivas det förhållandet, att man velat inrikta sig på fastställandet av vissa materiella förmåner, avpassade för olika kategorier av anställda.

Det torde böra påpekas, att kommitténs förslag därigenom kommit att innebära i viss mån ett principiellt avsteg från hittills tillämpade grundsatser. I fråga om parterna på arbetsmarknaden ekonomiska mellanhavanden — och av sådan innebörd äro ovedersägligen vissa i lagförslaget meddelade bestämmelser — ha statsmakterna i allmänhet sökt undvika att engagera sig. Ingreppen i lagstiftningens form på detta område ha ägt rum endast i den mån så syntes påkallat för att skapa nödiga garantier för hälsa och sundhet i arbetet eller av allmänt sociala hänsyn.

I betraktande av det nu anförda kunde det anses principiellt riktigtast, att en generell lagstiftning om arbetsavtalet begränsades till en reglering i avtalsrättsligt avseende, d. v. s. innefattande bestämmelser om avtals ingående, bestånd och uppsägning samt förhållandet mellan det individuella och kollektiva arbetsavtalet o. d.

En lagstiftning av nu berörda art kan emellertid knappast undgå att något beröra även avtalets materiella innebörd. Ur social synpunkt ligger det också nära till hands att komplettera de rent avtalsrättsliga bestämmelserna med några allmängiltiga normer angående vissa förmåner, som avtalet anses böra tillförsäkra arbetstagaren. Styrelsen ansluter sig sålunda till den meningen, att en lagstiftning om det individuella arbetsavtalet lämpligen även kan angiva de minimikrav, som ur samhälls synpunkt skäligen böra uppställas med avseende å avtalets materiella innehåll. Det torde nämligen få anses ur social synpunkt ändamålsenligt att i lagstiftning såsom allmängiltig fastslå den minimistandard i ifrågavarande avseende, som befunnits skälighets och försvarlig för det stora flertalet arbetstagare.

Med utgångspunkt från en uppfattning av nu antydda innebörd anförde styrelsen i sitt ovan nämnda utlåtande den 28 februari 1931, bland annat, följande. Beträffande sättet för anordnandet av den ifrågavarande lagstiftningen finge framhållas, att en tillfredsställande gemensam reglering av arbetsavtalet för kroppsarbetare och anställda knappast låte sig genomföras. Nämnda två arbetstagargruppers villkor och intressen vore nämligen i mycket alltför olikartade. Ej heller syntes det med hänsyn till de anställdas betydligt längre gående krav vara lämpligt att göra de båda arbetstagarkategoriernas avtal till föremål för skilda bestämmelser i en gemensam lag. Möjligen skulle det vara ändamålsenligt att meddela några mera allmängiltiga bestämmelser rörande arbetsavtalet i en allmän, grundläggande lag om arbetsavtal och upptaga de därutöver för olika verksamhetsområden erforderliga bestämmelserna i kompletterande specialförfattningar. Föremål för ifrågavarande reglering kunde givetvis flera eller färre av arbetsavtalets olika moment vara. Ju flera dylika moment medtoges, det vill säga ju fullständigare lagen gjordes, desto mer begränsat måste emellertid i regel dess tillämpningsområde bliva.

Vad styrelsen sålunda anförde beträffande frågan om anordnandet av avtalslagstiftningen, motsvarar fortfarande styrelsens uppfattning. Den verkställda utredningen läser få anses ha givit vid handen, att betydande svårigheter av praktisk natur möta mot reglering i en gemensam lag av arbetsavtalet för samtliga arbetstagargrupper, vilka svårigheter bottna särskilt i bestämmelserna angående de materiella arbetsvillkoren. Med hänsyn härtill och till vad ovan anförts anser sig styrelsen icke kunna giva sin anslutning till kommitténs förslag i nu förevarande avseenden. Styrelsen förordar i stället, att lagstiftningen anordnas på sådant sätt, att i en lag och såsom dess väsentliga innehåll meddelas erforderliga bestämmelser

till reglering av arbetsavtalets ingående, bestånd och upplösning samt förhållandet mellan det individuella och kollektiva arbetsavtalet jämte därmed sammanhängande avtalsrättsliga frågor för i regel samtliga kategorier av arbetstagare. Till en sådan lag synas motsvarande delar av det av kommittén utarbetade förslaget vara ägnat att läggas till grund. Vad därefter beträffar frågorna om arbetsavtalets materiella innehåll, torde i en sådan lag av generell räckvidd och så att säga grundläggande beskaffenhet lämpligen kunna inflyta allenast bestämmelser om vissa minimikrav, som ur allmän synpunkt kunna anses påkallade för samtliga arbetstagare i mera varaktiga anställningsförhållanden. En differentiering mellan olika arbetstagar-kategorier av förmånernas omfattning skulle sålunda icke ifrågakomma. I den mån så befinnes påkallat med hänsyn till att vissa arbetargrupper icke i tillbörlig grad kunna tillvarata sina berättigade intressen, skulle en dylik lag kompletteras med speciallagar för särskilda yrkesområden, varvid det bleve möjligt att avpassa de särskilda bestämmelserna efter de speciella förhållandena och sedvänjorna inom vederbörande område.

Behovet av en lagstiftning angående det personliga arbetsavtalet torde ha gjort sig särskilt gällande för de grupper av arbetstagare, som kunna betecknas såsom »anställda», och speciellt omsorgen om dessa arbetstagar-grupper har föranlett igångsättandet av förevarande lagstiftningsarbete. Det synes styrelsen önskvärt och med hänsyn till det numera utförda utredningsarbetet även möjligt att utan något mer avsevärt dröjsmål åvägabringa en sådan speciallag.

En annan yrkesgrupp, för vilken jämväl en speciallagstiftning möjligen kan anses påkallad, är hembiträdeskåren. Att särskilda sakkunniga inom socialdepartementet har också uppdragits att verkställa utredning rörande arbetsförhållandena inom det husliga arbetet.

Den föreslagna lagens dispositiva läggning. Enligt 2 § i kommittéförslaget skola lagens bestämmelser lända till efterrättelse, såvitt ej annat följer av avtal eller sedvänja. Vissa bestämmelser av tvingande natur brytas dock icke av det personliga avtalet eller sedvänja. Även gentemot sådana tvingande bestämmelser skall dock det personliga avtalet vara gällande i mån dess innehåll är bestämt genom kollektivavtal.

Med den läggning, som lagen enligt nu berörda stadgande erhållit, utgör den samma snarast ett komplement till avtalet. Visserligen kan det anses vara en riktig princip, att man ej bör inskränka avtalsfriheten i vidare mån än samhällsintresset så påfordrar. Det torde emellertid vara för svensk social lagstiftning ganska främmande att på sätt här skett göra lagens tillämplighet beroende av parternas fria vilja. Särskilt betänkligt förefaller, att från samtliga i lagen givna stadganden undantag göres för personliga avtal, vilkas innehåll är bestämt genom kollektivavtal. Det individuella arbetsavtalet är dock grundläggande för varje arbetsförhållande. Det är genom ett sådant avtal som arbetsgivaren rättsligt förbindes att till arbetaren utbetala lön och arbetaren att fullgöra visst arbete. Ett kollektivavtal, som ju i och för sig icke alstrar förpliktelse till löne- och arbetsprestationer utan egentligen har till uppgift att fastställa relationen mellan dessa faktorer, ersätter icke det individuella arbetsavtalet, ehuru väl detta sistnämnda avtal på kollektivavtalsreglerade områden får sitt innehåll helt eller i huvudsak bestämt av ett kollektivavtal. Vid en rättslig reglering av det individuella arbetsavtalet lär det fördensskull icke kunna anses försvarligt att göra undantag för sådant arbetsavtal, som härleder sitt innehåll ur ett kollektivavtal.

Nu anförda betänkligheter mot att lagens bestämmelser icke skola äga annat än supplementär giltighet å kollektivavtalsreglerade arbetsförhållanden grunda sig väsentligen på principiella skäl, men även praktiska skäl kunna anföras härför. Helt uteslutet synes nämligen icke vara, att en part, som vill undandraga sig de obekväma stadgandena i lagen, låter reglera anställningsförhållandet med mot-

parten under form av ett kollektivavtal. Ett sådant förfarande synes så mycket lättare kunna äga rum, som lagen om kollektivavtal uppställer ganska små fordringar i fråga om vad som skall anses såsom kollektivavtal och i fråga om fastheten i organisatoriskt hänseende hos de arbetstagarföreningar, som äga uppträda såsom parter i kollektivavtal.

Skulle lagen erhålla den av styrelsen förordade innebörden, det vill säga ett system av minimibestämmelser, synes det knappast kunna göras någon berättigad erinran mot att dess bestämmelser alltid skulle ha obligatorisk karaktär. Att åt såväl kollektivavtalet som det personliga avtalet borde tillerkännas vitsord i den mån avtalet innefattade för arbetstagaren förmånligare villkor än lagens stadganden torde vara uppenbart.

I lagförslaget har sedvänja tillmätts vitsord gent emot lagens bestämmelser i den mån dessa ej äro av tvingande natur. Ehuru viss förebild till ifrågavarande anordning förefinnes i 1905 års lag om köp och byte av lös egendom (1 §), torde det vara ägnat väcka avsevärda betänkligheter att låta så vaga och osäkra normer som sedvänjor bryta lagens bestämmelser. Den i lagtexten meddelade definitionen å »sedvänja» synes ej heller åt detta begrepp giva någon mer fast och förbindande karaktär. Med den av styrelsen förordade omläggningen av lagen till ett system av minimibestämmelser komme frågan om sedvänjans rättskraft tydligtvis att få mindre betydelse. Tveksamt skulle då endast kunna vara, om sedvänjan borde tillerkännas någon bindande verkan till förbättrande av arbetsvillkoren utöver lagens stadganden. Möjligen borde härför erfordras, att sedvänjan kunde visas vara av mer erkänt normerande natur, såsom när den är allmänt och sedan längre tid tillämpad. Att vid konflikt mellan sedvänja och personligt eller kollektivt avtal sedvänjan får stå tillbaka, torde vara uppenbart.

Vid en lagstiftning av förevarande slag torde, vare sig den göres dispositiv i enlighet med kommitténs förslag eller obligatorisk enligt vad styrelsen ovan ifrågasatt, svårigheter möta att säkerställa lagbestämmelsernas upprätthållande i praktiken. Överträdelse av bestämmelserna kunna nämligen icke gärna medföra straffpåföljd, och bestämmelsernas iakttagande kunna väl ej heller göras till föremål för någon närmare kontroll av offentliga organ. Det lär sålunda vara att förutse, att parterna i åtskilliga fall kunna komma att enas om arbetsvillkor, som innefatta sämre förmåner än de i lagens bestämmelser stipulerade till exempel i fråga om uppsägningstid eller semester. I sådana fall uppkommer frågan, huruvida arbetstagaren skall anses lagligen kunna efterskänka den rätt, som lagen avser att tillförsäkra honom. Om en sådan möjlighet att giva avkall å den lagstadgade rätten skall anses vara för handen, kommer tydligen den tvingande naturen hos lagens bestämmelser att bli mindre imponerande. Påpekas må emellertid i detta sammanhang, att en arbetstagare, som så länge anställningsförhållandet varar utan invändning avstår från viss honom tillkommande förmån, har enligt lagförslaget möjlighet att inom loppet av två år efter anställningens upphörande göra gällande anspråk på skadestånd.

Lagens omfattning. Jämlikt avfattningen av lagförslagets 1 § skall lagen äga tillämpning över i stort sett hela arbetsmarknaden. Undantagna från lagens tillämpning äro allenast statsanställda, vissa kommunala befattningshavare samt sjömän.

Vad angår undantaget för *statsanställda* synes anledning till principiell erinran icke föreligga. Påpekas må allenast, att lagförslaget, i enlighet med de givna direktiven, fastställer den principen, att arbetsgivarens egenskap av statlig eller under riksdagen lydande myndighet skall vara utslagsgivande i fråga om lagens tillämplighet å anställningsförhållandet eller icke. Vid sådant förhållande komma att från lagstiftningen undantagas talrika kategorier av arbetstagare, särskilt hos de affärsdrivande verken, som nu i stort sett anses fullt jämförliga med arbetare

å den enskilda arbetsmarknaden, ävensom måhända en del biträden hos vissa stats-tjänstemän, såsom häradskrivare, lantbruksingenjörer, lantmätare med flera. De senares arbetsvillkor äro i olikhet med de förras icke reglerade genom kollektiv-avtal.

Vad härefter angår *arbetstagare, anställda av kommunal myndighet*, i kraft av särskild författning, må framhållas, att kommitténs förslag i detta avseende synes ganska oklart. Av den å sid. 38 i betänkandet lämnade motiveringen framgår, att man avsett, att lagen icke bör äga tillämpning å »befattningshavare, vilka tillsättas genom en offentlig-rättslig akt eller med andra ord i kraft av särskild författning». Den exemplifiering, som i detta sammanhang lämnas, synes knappast ägnad bidraga att klarlägga den närmare innebörden i förslaget.

Lika med kommittén anser styrelsen, att beträffande anställningsförhållandena för åtskilliga grupper av arbetstagare i kommunal tjänst någon principiell skillnad icke råder mot anställningsförhållandena för arbetstagare i enskild tjänst och att de förra i många fall äro i samma behov av rättssäkerhet som de senare. Om lagen skulle erhålla en sådan läggning, som styrelsen i det föregående ifrågasatt, torde ej heller några mera vägande skäl kunna anföras mot att en sådan generell, grundläggande lag skulle äga tillämpning över hela det ifrågavarande området.

Enligt kommitténs förslag har emellertid en uppdelning av de kommunala befattningshavarna skett i sådana, på vilka lagen skulle bli tillämplig, och sådana, som skulle vara från densamma undantagna. Ifrågavarande uppdelning har företagits med utgångspunkt från det i förevarande sammanhang ganska ovidkommande förhållandet, huruvida tjänsten finnes angiven i särskild författning eller icke. I praktiken synes en sådan uppdelning komma att verka föga rationell. I allt fall synes det påkallat, att en klarare precisering erhålles än vad som lagförslaget nu innefattar. Om man från lagens tillämpning undantager vissa kommunala befattningshavare i tjänstemannaställning, vill det synas som om härför skulle erfordras en lagstiftning om offentliga tjänstemän.

Vidare må i förevarande sammanhang påpekas, att lagförslaget jämlikt stadgandet i 2 § tillerkänner de av kommunerna ingångna kollektivavtalen en rättslig verkan, som ställer även lagens tvingande bestämmelser å sido. Någon motsvarande verkan tillerkännes icke de av kommunerna utfärdade anställningsreglementena.

I fråga om undantaget för *sjöfolk*, som av redare eller befälhavare anställas för tjänstgöring ombord å fartyg, saknar styrelsen anledning göra särskild erinran.

Med den utformning, som 1 § i förslaget erhållit, äger lagen tillämpning även å sådana fall, då arbete utföres av medlem av arbetsgivarens familj, för så vitt arbetet utföres mot ersättning. De så kallade *familjeföretagen* hava hittills ansetts böra undantagas i arbetslagstiftning, och någon anledning att beträffande nu ifrågavarande lagstiftning frångå denna regel synes knappast föreligga. Möjligheten att i praktiken upprätthålla lagens bestämmelser på detta område synes för övrigt mycket tvivelaktig.

Även för *det hemindustriella arbetets* vidkommande torde en lagstiftning av förevarande slag vara vansklig, och anledning föreligger att starkt ifrågasätta, om en sådan lagstiftning skulle kunna vinna respekt på detta område. Från såväl arbetsgivares som arbetstagares sida har i regel rests starkt motstånd mot varje inblandning i arbetsförhållandena. Arbetstagarna utgöras ej sällan av äldre personer och gifta kvinnor, som riskera, att om arbetet bringas under laglig reglering, detsamma skall övergå till fabriker och verkstäder samt därmed den förtjänst bli dem berövad, som det hemindustriella arbetet lämnar. Det hemindustriella arbetets natur läser också i vissa avseenden vara betingat av sådana särskilda förhållanden, som göra en tillämpning av flertalet av den föreslagna lagens materiella bestämmelser, exempelvis de rörande semester och sjukavlöning, ganska vansklig.

Slutligen må i detta sammanhang observeras, att lagen gjorts tillämplig även beträffande *lärlingar, praktikanter och elever*. Det kan visserligen dragas i tvivelsmål, om den föreslagna lagens bestämmelser äro i allo lämpade för sådana anställningsförhållanden. Styrelsen anser sig dock icke ha tillräcklig anledning framföra särskilt yrkande i förevarande avseende. Man vill dock erinra, att frågan om en lärlingslagstiftning sedan länge varit aktuell. Påpekas må här allenast, att på vissa yrkesområden, för vilka kollektivavtal gälla, lärlingar och med dem jämförliga äro undantagna från kollektivavtalets bestämmelser; till följd av innehållet i vissa sådana avtal skulle alltså kunna inträffa, att väl lärlingen men icke de av kollektivavtalet bundna övriga arbetstagarna skulle komma i åtnjutande av semester och sjukavlöning.

Den vida omfattning över olika områden av arbetsmarknaden, som lagen enligt förslaget skulle komma att erhålla, torde i viss mån ha medverkat till att *anställningsbegreppet* i förslaget lämnats ganska obestämt. De bestämmningar, som angivas, äro, att ersättning i en eller annan form skall utgå för arbetet och att arbetet skall utföras »i tjänst hos» motparten. Vidare framgår av motiveringen (sid. 36), att arbetsförhållandet måste vara av viss varaktighet. Av bestämmelserna om uppsägning torde få anses följa, att anställningen fortfar, till dess avtalet efter skedd uppsägning utlöper eller detsamma efter tillsägelse omedelbart upphör eller den överenskomna anställningstiden utlöper.

Otvivelaktigt möta stora svårigheter att ernå en önskvärd närmare precisering av anställningsbegreppet; med förslagets läggning i detta avseende blir det ofrånkomligt att åt rättspraxis överlåta den vanskliga uppgiften att närmare utforma detta begrepps innebörd.

I detta sammanhang må påpekas, att det ofta kan vara svårt att fastställa, vilka i det särskilda arbetsförhållandet böra anses som arbetsgivare respektive arbetstagare. En person kan lämna ett arbetsuppdrag under sådana förhållanden, att det möter svårigheter att avgöra, om han är arbetsgivare eller blott ett ombud för denne. Å andra sidan kan det vara tveksamt, om den arbetande rätteligen bör anses såsom arbetstagare eller självständig företagare. På vissa områden, exempelvis inom konfektionsindustrin, förekomma mellanmän — ibland benämnda »förläggare» — som verkställa utdelningen av arbete åt hemarbetare och utbetala deras avlöning. Exempel finnas från andra områden på att anställda »mästare» eller yrkesarbetare anlita en hjälpare, som de i sin tur avlöna. Ett oljebolag kan organisera sin distributionsapparat på sådant sätt, att agenter anställas å olika orter i landet, vilka förutom provision uppbära fasta anslag mot att de svara för all personal och övriga administrativa utgifter. Inom det norrländska skogsbruket torde i allmänhet köraren uppträda såsom arbetsgivare gentemot sina medhjälpare — huggare, brosslare och liknande. Erinras må, att i sistnämnda fall jämlikt försäkringsrådets utslag virkesägaren ansetts vara den egentlige arbetsgivaren i den mening, lagen om försäkring mot olycksfall i arbete avser.

Ett problem i förevarande sammanhang erbjuda också sådana anställningsförhållanden av ofta mångårig varaktighet, som regelbundet avbrytas av ett visst uppehåll i arbetet. Styrelsen åsyftar här de ganska talrika fall, då en säsongbetingad verksamhet bedrivs av ett fast företag. Såsom exempel må åberopas arbetarna vid ett tegelbruk, vilka icke äro i sysselsättning under de egentliga vintermånaderna. Enligt lagförslaget skulle frågan, huruvida dessa arbetstagares anställning fortsätter utöver nämnda uppehåll i arbetet eller de äro att betrakta såsom för varje år nyanställda, vara att bedöma uteslutande ur den formella synpunkten, huruvida de mottagit formlig uppsägning eller ej. Vid den senare eventualiteten skulle möjligen bestämmelsen i lagförslagets 29 § bliva tillämplig och det regelbundet återkommande uppehållet i arbetet alltså anses såsom en permittering. Det skulle då kunna förekomma, att en mindre lojal arbetare kunde lagligen kräva, att arbetsgivaren åter intoge honom i arbete under vintern, och genom

framställandet av ett dylikt anspråk, som ju av praktiska skäl icke kunde bifallas, kunna utfä avlöning för tid, motsvarande den för honom gällande uppsägnings-tiden. Det lär kunna befaras, att inför nu antydda eventualitet mången arbets-givare inom dylika arbetsområden skulle finna försiktigheten bjuda att fram emot arbetsuppehållets inträdande verkställa formlig uppsägning av sina arbetare — varigenom han ju även skulle vinna befrielse från den honom eljest åliggande skyldigheten att bereda arbetarna semester på grund av den under det löpande året arbetade tiden.

Förhållandet mellan kollektivavtalet och det individuella avtalet. Till sin natur är kollektivavtalet endast ett ramavtal, som bestämmer det väsentliga innehållet i den serie av individuella avtal, som slutas mellan av kollektivavtalet bundna parter. Alla sålunda slutna individuella avtal skola äga vitsord gentemot den föreslagna lagens stadganden. Till den del anställningsvillkoren ej blivit reglerade genom kollektivavtalet, skall emellertid lagen äga tillämpning.

Med utgångspunkt från denna i lagförslaget intagna ståndpunkt i förevarande avseende må framhållas följande. Åtskilliga i den föreslagna lagen reglerade frågor finnas ofta nog icke behandlade i kollektivavtalen. Så är ej sällan förhållandet exempelvis med bestämmelserna om uppsägningstid, rätten att efter anställningens upphörande kvarbo i arbetsgivarens tillhörig bostad, sjukavlöning, semester, verkan av ett företags övergång till ny ägare samt den enligt 26 § arbetsgivarens åliggande underrättelseskyldigheten angående tidpunkten för ett arbetsföretags slutförande. Den omständigheten, att bestämmelse i något sådant avseende icke influerats i kollektivavtalet, behöver emellertid icke innebära, att frågan av parterna lämnats obeaktad. Båda parterna kunna exempelvis vara överens om, att särskild tid för uppsägning av det individuella arbetsavtalet icke skall förekomma, och hava därför i kollektivavtalet utelämnat varje stadgande i ämnet. Den ena parten kan ha yrkat införande av bestämmelse om semester, men har sådan bestämmelse på grund av den andra partens motstånd icke influerats i avtalet, utan har måhända kompensation härför lämnats arbetarna i annan form. Av den å sid. 39 i betänkandet anförda motiveringen synes framgå, att kommittén beaktat sådana omständigheter. Man lär kunna utgå från att kommittén åsyftat, att lagens bestämmelser skola äga subsidiär tillämpning å kollektivavtalsreglerade områden endast så vitt av omständigheterna ej framgår annat än att det ifrågasvarande förhållandet av parterna ansetts böra lämnas utan varje, uttrycklig eller underförstådd, reglering.

På grund av nu påpekade förhållande synes anledning föreligga att befara, att åtskilliga tvister skola kunna uppkomma i anledning av osäkerhet rörande frågan, huruvida visst i lagen reglerat förhållande skall anses ha mellan kollektivavtalets parter lämnats öppet eller ej. I allt fall lär man kunna förutse, att såsom en konsekvens av den föreslagna lagens stadgande i förevarande avseende kollektivavtalsparterna skola låta sig angeläget vara att eftersträva en långt mera detaljerad utformning av kollektivavtalen, än som hittills ansetts behövlig, och att i desamma skola komma att upptagas ej endast positiva utan även negativa bestämmelser.

Om sålunda vissa komplikationer kunna befaras uppstå i förhållandet mellan kollektivavtalet och de mellan parter, som äro bundna av detsamma, upprättade individuella arbetsavtalen, så synes risken för dylika komplikationer vara så mycket större, så snart endast den ena parten är kollektivavtalsbunden. Hela det ganska invecklade rättsförhållande, som uppstår när en arbetsgivare, som träffat kollektivavtal för viss personalgrupp, har individuella avtal även med vissa till gruppen hörande oorganiserade arbetstagare, har icke blivit närmare reglerat i lagförslaget. Då så icke skett, synes ledning för bedömandet endast kunna hämtas

av den rättspraxis, som utbildat sig genom arbetsdomstolens utslag i mål rörande tolkningen och tillämpningen av kollektivavtal.

Enligt nämnda rättspraxis är en arbetsgivare, som träffat kollektivavtal med en arbetstagarorganisation — för så vitt avtalet icke innefattar uttryckligt stadgande i motsatt riktning — i förhållande till organisationen förpliktad att tillämpa avtalet även för arbetstagare, som icke tillhöra organisationen. Om arbetsgivaren åsidosätter denna förpliktelse, ådrager han sig skyldighet att till organisationen utgiva skadestånd för det avtalet icke hållits i helgd. Däremot kan den oorganiserade arbetstagaren icke på grund av kollektivavtalet göra några anspråk gällande mot arbetsgivaren. Arbetsgivarens förpliktelse att tillämpa avtalet även för oorganiserade arbetstagare lär i regel icke anses utgöra hinder för honom att bereda dessa större förmåner än de kollektivavtalsbestämda, såvida icke ett sådant förfarande kan anses ske i syfte att motverka organisationens rekrytering, i vilket fall det kan anses utgöra ett angrepp mot föreningsrätten.

Om det individuella avtalet mellan arbetsgivaren och den oorganiserade arbetaren är muntligt och till sitt innehåll ej närmare preciserat, skulle man möjligen kunna anse, att kollektivavtalet vid företaget konstituerar sedvänja och att alltså dess bestämmelser skulle gälla även för den oorganiserade arbetstagaren. — Lagens sedvänjebegrepp är emellertid icke definierat på sådant sätt, att sedvänjan synes kunna åberopas i här åsyftade fall; såsom sedvänja skall ju anses, vad som med hänsyn till anställningens art och varaktighet, anställningsorten, arbetstagarens ålder och andra sådana omständigheter är brukligt inom arbetstagarens yrke, och alltså ej vid det särskilda företaget gällande, måhända genom nyligen träffad kollektivavtalsuppgörelse stipulerade arbetsvillkor. — I vilket fall som helst äga emellertid beträffande den oorganiserade arbetstagarens arbetsförhållande lagens tvingande bestämmelser giltighet. En konsekvens härav blir, att arbetsvillkoren i vissa avseenden, exempelvis beträffande semester och den personliga uppsägningstidens längd, kunna komma att gestalta sig förmånligare för den oorganiserade arbetstagaren än för de organiserade vid samma företag.

Lagförslaget förutser icke annan form för åvägabringande av ändring i arbetsvillkoren i ett existerande individuellt arbetsavtal än genom avtalets uppsägning med iakttagande av stipulerad uppsägningstid. Om vid ett företag gällande kollektivavtal utlöpt och nytt sådant träffats, innefattande ändrade avlöningsvillkor, synas de nya villkoren kunna omedelbart tillämpas beträffande oorganiserade arbetstagare endast för så vitt de för dem innebära en förbättring av de förut gällande villkoren. Är däremot fråga om ogynnsammare villkor, t. ex. om lönesned-sättning, skulle arbetsgivaren vara nödsakad att för åvägabringande av ändringen uppsäga de oorganiserade arbetstagarna med iakttagande av den för varje person gällande uppsägningstiden, i vissa fall 13 veckor. Vidtoges ändringen omedelbart, skulle arbetsgivaren riskera skadeståndsanspråk.

I betraktande av det nu anförda skulle det möjligen kunna ifrågasättas, om ej lagen borde medgiva möjlighet för en kollektivavtalsbunden arbetsgivare att föra en enhetlig politik med avseende å arbetsvillkoren för de i kollektivavtalet avsedda grupperna av arbetstagare, oavsett om de äro organiserade eller icke. Lagförslagets 2 §, andra stycket, sista punkten, kan, såvitt styrelsen kan döma, endast åsyfta sådana, till sitt innehåll av ett kollektivavtal bestämda individuella arbetsavtal, vilka gälla mellan av kollektivavtalet bundna parter. Skulle till även tyrs lagförslagets författare hava åsyftat, att stadgandet ifråga skulle gälla jämväl för sådana individuella avtal, som träffas mellan oorganiserade arbetstagare och en arbetsgivare, vilken gentemot en arbetstagarorganisation förpliktat sig att tillämpa kollektivavtal, synes detta hava bort komma till klart uttryck i lagtexten eller i allt fall ha angivits i motiveringen.

Ytterligare må i detta sammanhang framhållas, att kollektivavtalen slutas för bestämda tidsperioder, vanligen ett eller annat år, och att ej sällan avtalslösa pe-

rioder förekomma. Med hänsyn till dessa dynamiska förhållanden lär man svårigen, på sätt som i lagförslaget skett, kunna utgå från att någon fix, en gång för alla given gräns föreligger mellan kollektivavtalsreglerade arbetsområden och andra samt härpå grunda en tillämpning av olika bestämmelser för dessa områden.

Om ett kollektivavtal efter uppsägning upphör att gälla, kan tvekan råda, huruvida därmed också de individuella arbetsavtal, som bestämts av kollektivavtalet, skola anses hava upphört. Styrelsen anser, att en lagstiftning av förevarande beskaffenhet bort klart reglera detta spörsmål.

För det fall arbetet fortgår efter det kollektivavtalet upphört att gälla, är förhållandet mellan parterna enligt den föreslagna lagen ganska oklart. Styrelsen föreställer sig, att i sådant fall lagförslaget 7 § avsetts vara tillämplig och att således de särskilda individuella avtalen skola anses gälla tills vidare på tidigare villkor. En arbetsgivare, som uppsagt kollektivavtalet i syfte att ernå reduktion i de tidigare avtalsförmånerna, lär emellertid näppeligen kunna på grund av nämnda lagrum vara pliktig att upprätthålla det förutvarande kollektivavtalets bestämmelser. Om han ensidigt föreskriver ändrade anställningsvillkor och arbetstagarna fortsätta arbetet, torde måhända nya individuella arbetsavtal få anses ha kommit till stånd.

Då kollektivavtalet ej längre gäller, måste tydligtvis den föreslagna lagens tvingande bestämmelser träda i tillämpning. Man frågar sig, om därvid arbetsförhållandet skall anses fortsättas allenast tillfälligtvis och de individuella avtalen alltså kunna upplösas genom tillsägelse eller om de i lagen stipulerade personliga uppsägningstiderna skola bli tillämpliga. Skall i sistnämnda fallet vid beräkningen av den enskilde arbetstagarens uppsägningstid hänsyn tagas till den tid, han under kollektivavtalets bestånd varit anställd hos arbetsgivaren? Man kan också fråga sig, huruvida på ett arbetsområde, inom vilket enligt det utlupna kollektivavtalet semester icke förekommit, de enskilda arbetstagarna skola kunna grunda någon rätt att omedelbart erhålla semester på den anställningstid, som hänför sig till tiden före kollektivavtalets utgång. I allt fall skulle de kunna bli semesterberättigade, så snart det kollektivavtalslösa tillståndet sträckt sig utöver ett år.

Det här ovan anförda lärar få anses giva vid handen, att lagförslaget företer en betänkelig brist i avseende å reglering och precisering av rättsförhållandet mellan det individuella arbetsavtalet och kollektivavtalet.

Det individuella arbetsavtalet och kollektiva stridsåtgärder. Frågan om inverkan å det individuella arbetsavtalet av kollektiva stridsåtgärder — strejk och lockout och därmed jämförliga åtgärder — har icke närmare preciserats i den föreslagna lagen och beröres i betänkandet i övrigt endast knapphändigt. I motiven till 17 § anföres sålunda (sid. 99): »Ett särskilt spörsmål är, huru bör förfaras med bostadsförmåner vid strejk och lockout. En sådan åtgärd medför enligt gängse uppfattning icke i och för sig, att arbetsavtalet upphör. Men även om arbetsavtalet består, är därmed frågan om bostadens bibehållande under arbetsinställelsen icke avgjord.» I motiven till 33 §, punkten 7, angående rätt för arbetsgivaren att omedelbart häva avtalet, om arbetstagaren eljest väsentligen åsidosätter sina skyldigheter gentemot arbetsgivaren, anför kommittén (sid. 185), att hävningsrätten omedelbart kan inträda, om ett flertal arbetstagare vid ett företag efter gemensam överenskommelse utebliva från arbetet med påföljd, att företagets drift helt eller delvis måste inställas. Vidare anföres: »Ett deltagande i arbetsinställelse — utan att avtalsförhållandet dessförinnan upplöses — måste i och för sig anses innefatta ett sådant åsidosättande av den åtagna arbetsskyldigheten, som jämlikt punkten 7 i förslaget medför hävningsrätt, naturligtvis under förutsättning, att icke den andra parten givit berättigad anledning till vidtagande av arbetsinställelse

sen, till exempel genom underlåtenhet att fullgöra sina skyldigheter eller dylikt. I kollektivavtalen förutsättes emellertid i regel, att arbetsinställelser, som icke äro förhjudna enligt lagen om kollektivavtal, skola vara tillåtna i viss utsträckning, framför allt då arbetsinställelser för att bispringa annan i fall, då denne själv äger vidtaga stridsåtgärd. Deltagandet i en sådan arbetsinställelse innebär enligt rådande rättsuppfattning icke en kränkning av det individuella arbetsavtalet och medför sålunda ej hävningsrätt.»

Ytterligare är att märka, att en reservant riktat sig mot lagförslagets olikställighet mellan arbetsgivare och arbetstagare i fråga om uppsägningstid, varav skulle följa orimliga verkningar i samband med stridsåtgärder; med de korta uppsägningstider, som enligt förslaget högst skulle få ifrågakomma för arbetstagaren, kunde nämligen strejker mycket väl igångsättas utan att uppsägningsbestämmelserna behöfve åsidosättas, medan en lockout förvisso icke skulle kunna verkställas utan att de för arbetsgivaren stadgade långa uppsägningstiderna i större eller mindre omfattning åsidosattes. Två andra reservanter hava utgått från, att strejk och lockout skulle vara stridsåtgärder, som icke skulle komma ifråga beträffande arbetstagare, tillhörande grupp 1 eller 2; skulle så icke vara förhållandet, torde full reciprocitet beträffande uppsägningstid vara det enda möjliga. Ytterligare två reservanter hävda, att lagförslaget bort kodifiera den praxis, som utbildats inom de arbetsområden, där kollektiva stridsåtgärder förekommit, varför de yrka, att lagen bör stadga, att deltagande i lockout eller strejk eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd icke innebär uppsägning av arbetsavtal och ej heller utgör avtalsbrott, såvitt åtgärden icke vidtagits i strid mot lag, kollektivavtal eller i laga ordning avkunnad skiljedom.

Såsom sistnämnda båda reservanter anfört torde den föreslagna lagstiftningens uppgift få anses vara att bringa klarhet i fråga om rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Då frågan om kollektiva stridsåtgärders inverkan på arbetsavtalets bestånd är av den största betydelse för båda parterna, synes detta spörsmål ha bort klart regleras i den föreslagna lagen.

Lagförslagets huvudregel synes vara, att strejk eller lockout kan företagas endast efter uppsägning av de individuella avtalen med iakttagande av den stipulerade uppsägningstiden. Vidtages strejk eller lockout i annan ordning, innebär detta en åtgärd, som medför risk för omedelbart hävande av arbetsavtalet samt skadestånd jämlikt 37 respektive 38 §. Huruvida arbetsinställelsen skall anses avbryta anställningsförhållandet eller icke, angives ej i lagförslaget. Av motiveringen å sid. 185 synes emellertid framgå, att lagförslagets författare — ehuru detta icke kommit till uttryck i lagtexten — avsett, att vidtagandet av sympati-strejk eller sympatilockout icke skall anses innebära en kränkning av det individuella arbetsavtalet, vilket alltså oavsett denna åtgärd skall anses äga bestånd. Vidare skall enligt kommittén det individuella avtalet anses ha gällande kraft, oavsett stridsåtgärden, om motparten givit berättigad anledning till vidtagande av arbetsinställelsen.

Vidare må anmärkas, att den praxis, som utbildat sig på den industriella arbetsmarknaden i fråga om sympatiåtgärder och som sanktionerats i lagen om kollektivavtal, uteslutande har avseende å organisationsmässigt vidtagna sådana åtgärder. Vederbörande fackorganisationer ha sålunda i regel ansett sig böra göra vidtagandet av sådana åtgärder till föremål för mycket ingående stadgemässig reglering. Kommitténs förslag skulle möjligen kunna tänkas giva stöd för uppfattningen, att vidtagandet av sympatiåtgärder finge vara beroende av individens eget beprövande, något som uppenbarligen skulle leda till synnerligen betänkliga konsekvenser. Påpekas må endast vanskligheten för den enskilde arbetstagaren att avgöra den ofta mycket svårbedömda frågan, huruvida den ursprungliga arbetsinställelsen är laglig och huruvida han alltså utan att riskera skadeståndsskyldighet kan vidtaga sympatiåtgärden. Man föreställer sig emellertid här, att kom-

mitténs uttalande i ifrågavarande avseende icke avser annat än att parterna i ett kollektivavtal skola äga vidtaga sympatiåtgärd, som enligt lagen om kollektivavtal är tillåten, utan att därigenom de individuella arbetsavtalen skola anses brutna, men att motsvarande befogenhet ej avsetts skola tillkomma den av ett kollektivavtal obundne enskilde arbetstagaren.

Även tanken att det individuella arbetsavtalets bestånd under tiden för en arbetsinställelse skulle kunna bli beroende av en prövning, huruvida i det särskilda fallet motparten givit berättigad anledning till vidtagandet av arbetsinställelsen, måste vara ägnad ingiva allvarliga betänkligheter. Styrelsen tänker härvid icke närmast på de fall, där förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagarna regleras genom ett gällande kollektivavtal; i sådana fall gälla ju icke förevarande lags bestämmelser, utan spørgsmålet bleve att bedöma enligt lagen om kollektivavtal. Däremot skulle beträffande sådana fall, då ett kollektivavtal utlupit och först någon tid därefter stridsåtgärd från endera sidan vidtoges, kunna ifrågakomma prövning, huruvida den ena eller andra parten givit anledning till stridsåtgärden. En sådan prövning skulle, vare sig den verkställdes av arbetsdomstolen eller allmän domstol, otvivelaktigt bli synnerligen vanskelig och införa ett nytt moment med svårbedömliga konsekvenser i arbetstvister. Knappast mindre vanskelig skulle en sådan prövning ställa sig i fråga om det berättigade i spontant vidtagna arbetsinställelser av oorganiserade arbetstagare vid en arbetsplats.

Anmärkas må, att de sakkunniga, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 februari 1931 tillsatts för utredning rörande åtgärder till förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden med mera, i sitt nyligen avgivna betänkande angående skydd mot vräkning vid arbetskonflikter tydligt hävdade den meningen, att arbetsinställelse bryter det individuella arbetsavtalet.

Såsom framgår av det ovan anförda, måste uppenbarligen behov anses föreligga av att i en lagstiftning av förevarande art frågan om det individuella arbetsavtalets bestånd vid arbetsinställelse klarlägges på ett tydligare sätt än som skett i det remitterade förslaget. Behovet av ett sådant klarläggande är så mycket större, som man knappast i förevarande avseende kan hämta tillräcklig ledning av hittillsvarande rättspraxis. De frågor av hithörande beskaffenhet, som varit föremål för arbetsdomstolens prövning, torde i allmänhet ha avsett spørgsmål om arbetares rätt till semester, oavsett en under anställningstiden förekommande arbetsinställelse. Påpekas må även, att kollektivavtalsparterna själva vid träffandet av uppgörelser om biläggandet av öppna arbetskonflikter i allmänhet anse det nödvändigt att träffa särskilda bestämmelser rörande återgången i arbete av de i arbetsinställelsen deltagande arbetarna och ej sällan rörande arbetarnas rättigheter i fråga om tillgodonjutande av semester på grund av den före konflikten fallande anställningstiden med mera dylikt.

Den föreslagna lagens bestämmelser av materiell innebörd. Den föreslagna lagen innefattar, såsom förut berörts, vissa bestämmelser av mer materiell innebörd såsom beträffande uppsägningstid, semester och sjukavlöning. Styrelsen har ovan under rubriken »den föreslagna lagens generella läggning och kategoriklyvningen» närmare utvecklat sin principiella uppfattning rörande sådana bestämmelsers införande i en generell lag om individuella arbetsavtal, och har styrelsen därvid givit uttryck åt den meningen, att en sådan lagstiftning jämväl bör innefatta bestämmelser om vissa minimikrav i fråga om avtalets innehåll, vilka ur allmän synpunkt kunna anses böra uppställas.

Då styrelsen med utgångspunkt från en sådan uppfattning nu övergår till att granska kommitténs förslag i här förevarande avseenden, må till en början framhållas, att de föreslagna förmanerna i allmänhet synas vara i och för sig måttfullt avvägda. Vid bedömandet av hithörande frågor må emellertid beaktas, att det i och för sig önskvärda strävandet att tillförsäkra arbetstagargrupperna en

relativt hög standard i förevarande avseenden kan leda till konsekvenser av ej avsedd innebörd. Påpekas må, att stora svårigheter föreligga att i praktiken övervaka upprätthållandet av en lagstiftning av föreslagen beskaffenhet; om i och för sig önskvärda, förmånliga villkor stipuleras i lagen, riskerar man, att lagstiftningen kommer att stanna på papperet. Skulle arbetsgivaren t. ex. åläggas att iakttaga en för honom alltför betungande skyldighet i fråga om uppsägnings-tiden, kan man befara, att han i stället kommer att anställa sina arbetstagare med kontrakt på bestämd tid. Om semesterns längd i alltför hög grad ökas med antalet tjänsteår, kan konsekvensen bli en tendens till täta personalombyten. Göres semesterns längd beroende av arbetstagarens ålder, ökas svårigheterna för äldre arbetskraft att vinna sysselsättning. Om vidare sjukförmånerna sätts höga, kan befaras, att ökade svårigheter skola yppa sig för den fysiskt bräcklige att erhålla stadigvarande anställning, liksom för rekonvalescenten att vinna återanställning.

Ytterligare må beaktas, att den föreslagna lagen, såsom förut närmare belysts, skulle erhålla räckvidd över praktiskt taget hela arbetsmarknaden och att förhållandena ställa sig högst olika inom skilda arbetsområden samt även vid företag av olika storleksordning inom ett och samma område. Erinras må sålunda, att ett avsevärt antal av de arbetsgivare, som skulle beröras av lagen — exempelvis mindre jordbrukare och andra småföretagare, arbetarfamiljer med hembitråde, ensamstående arbetare med hushållerska med flera — knappast befinna sig i annan eller bättre social och ekonomisk ställning än den hos dem anställda arbetstagaren, varför det måste möta betänkligheter att tynga dem med långtgående sociala förpliktelser gentemot den anställde.

Vad den föreslagna lagens särskilda bestämmelser i nu förevarande avseende beträffar må följande anföras:

a) **Uppsägningstiden.** Mot den föreslagna kortaste uppsägningstiden av en vecka synes anledning till erinran icke föreligga. Nämda tid överensstämmer med såväl vad som föreskrivits i den nyligen utfärdade lagen om varsel vid arbetsinställelse som med vad nu, enligt vad styrelsens ovan refererade utredning angående kollektivavtalsbestämmelser i ämnet givit vid handen, är gällande inom stora arbetsområden. Det torde därför icke möta något hinder mot att i en lag av generell räckvidd, gällande även för kollektivavtalsreglerade arbetsområden, stipulera en kortaste uppsägningstid av en vecka.

Vad beträffar den föreslagna automatiska förlängningen av uppsägningstiden för den tredje gruppen med en vecka för vart tredje anställningsår, dock högst till tretton veckor, kan förslaget icke anses grundat på praxis. Ehuru principen i och för sig kan anses tilltalande och tillbörlig samt ägnad giva arbetstagaren en värdefull känsla av fasthet i anställningsförhållandet, lärer densamma svårigen kunna upprätthållas i en generell lagstiftning med giltighet jämväl över kollektivavtalsreglerade områden.

Med den uppfattning i fråga om lagstiftningens läggning och kategoriklyvningen, varåt styrelsen i det föregående givit uttryck, saknas anledning att här ingå på ett närmare bedömande av de uppsägningstider för grupperna a) och b), som kommittén föreslagit, och dessa uppsägningstiders lämpliga avpassning för olika under dessa grupper fallande arbetstagar-kategorier.

b) **Semesterförmånen.** Icke heller i fråga om semestern anser sig styrelsen ha anledning ingå på ett närmare bedömande av förslaget vad angår grupperna a) och b).

För övriga arbetstagare föreslår kommittén en semester av en vecka. Såsom framgår av styrelsens undersökning angående kollektivavtalens bestämmelser rörande semester, innefattar förslaget i detta avseende för stora arbetsområden, särskilt våra viktiga exportindustriers områden, utökning av semestertidens längd.

Då enligt vad styrelsen ovan tidigare ifrågasatt, den generella lagen med minimifordringar skulle erhålla tillämpning oberoende av kollektivavtalet, skulle följaktligen av lagstiftningen i denna del föränledas en icke oväsentligt ökad ekonomisk belastning av vår industri. Styrelsen anser sig likväl böra förorda intagandet i en lagstiftning om arbetsavtal av en obligatorisk bestämmelse om semester under sex arbetsdagar, då en sådan ledighet måste från såväl fysisk som psykisk synpunkt anses som ett minimum, om semestern skall något så när fylla sitt ändamål. Dessutom tenderar utvecklingen på vår industriella arbetsmarknad tydligen till en utsträckning av semesterledigheten till minst nämnda tidrymd. I detta sammanhang får styrelsen erinra, att frågan om en konvention rörande lagstadgad arbetarsemester f. n. är föremål för internationella arbetsorganisationens behandling.

Anmärkas må vidare, att inom vissa industrier driften brukar avblåsas under en för alla arbetstagare gemensam semestertid. Med de regler, som i lagförslaget uppställas, kan viss arbetstagare vara berättigad till endast reducerad semester eller ännu icke hava blivit berättigad till semester. Styrelsen förutsätter, att en sådan arbetstagare icke rimligen bör genom att motsätta sig permittering för den tid, då driften ligger nere och han ej åtnjuter semester, kunna påfordra utbetalning av lön enligt arbetsavtalet.

Lön vid sjukdom. Kommittén föreslår, att arbetstagare tillhörande grupp a) eller b) skall äga åtnjuta lön under tid, motsvarande den för honom gällande uppsägningstiden. För arbetstagare tillhörande grupp c) innefattar däremot lagförslaget icke någon motsvarande bestämmelse.

Vid bedömandet av kommitténs förslag i denna del må till en början beaktas, att rätt till sjuklön för närvarande som regel icke tillkommer arbetstagare på den industriella arbetsmarknaden. Man kan icke heller spåra någon tendens till införande av sådan förmån på områden, där den tidigare icke vunnit hävd. I stället torde man kunna förmärka en utveckling i motsatt riktning, innebärande en avveckling av den sociala förmån, som rätten till sjuklön innebär. En sådan utveckling kan numera, med hänsyn till den statsunderstödda sjukkasserörelsens ökade utbredning, anses väl förstälilig och torde ej heller från arbetstagarorganisationernas sida vad de egentliga industriella arbetsområdena beträffar rönt något starkare motstånd.

Med hänsyn till faktiskt rådande förhållanden och den utvecklingstendens, som man sålunda tror sig kunna spåra på vissa arbetsområden, vill det synas, som om i en sådan generell lag, innefattande minimibestämmelser, som styrelsen förut ifrågasatt, en obligatorisk bestämmelse om rätt till sjuklön icke borde inflyta. Framhållas må för övrigt, att om arbetsgivare i lagstiftningsväg ålades utgiva sjuklön till sina anställda, detta otvivelaktigt skulle vara en omständighet, ägnad att motverka anslutningen till den frivilliga sjukförsäkringen, som åtnjuter statens stöd. Sjukkasserörelsen har under senare tid undergått en kraftig utveckling, och styrelsen finner för sin del angeläget, att sådana åtgärder undvikas, som kunde vara ägnade att minska intresset för anslutning från arbetstagarörens sida. Erinras må, att gällande sjukkasseförordning förutser möjlighet till sådan försäkring av arbetstagare, vartill arbetsgivaren lämnar bidrag.

Vid ovan anförda mening skulle måhända — med den läggning av lagstiftningen, som styrelsen i det föregående ifrågasatt — anledning här saknas för styrelsen att närmare ingå på kommitténs förslag i vad detsamma avser stadganden om lön vid sjukdom. Styrelsen anser sig emellertid i fråga om detta förslag icke kunna underlåta framföra följande synpunkter och erinringar.

Med avseende på anslutningen till sjukförsäkringen må framhållas, att arbetarnas anslutning till sjukförsäkringen ter sig ganska olika inom skilda näringsgrupper, och alldeles särskilt stor är skillnaden i detta avseende mellan jordbruk med binärningar å ena sidan samt industri och hantverk å den andra. I bilagda

sammanställning (bilaga 6)¹ har en fördelning av sjukkassemedlemmar gjorts på yrkesgrupper och en jämförelse anställts med hela antalet yrkesutövare inom respektive yrkesgrupper. Såsom av denna sammanställning framgår voro vid utgången av år 1930 hälften av arbetarna inom industri och hantverk medlemmar av erkända sjukkassor, medan endast något mer än $\frac{1}{10}$ av arbetarna inom jordbruk med binäringar synes ha anslutit sig till sjukförsäkringen. Beträffande de till grupperna a) och b) i lagförslaget hörande arbetstagarna framgår, att sjukförsäkringen i ganska stor utsträckning anlitas. Av affärsanställda och kontorspersonal i enskild tjänst voro nämligen vid 1930 års slut något mer än $\frac{1}{3}$ sjukkassemedlemmar.

Såsom skäl för att den statsunderstödda sjukkasseverksamheten ej skulle erbjuda samma möjligheter till en effektiv försäkring för arbetstagare inom de två första grupperna som inom den tredje anförde kommittén, att erkänd sjukkassa ej är skyldig meddela försäkring å högre sjukpenning än 4 kronor och ej utan socialstyrelsens medgivande får meddela högre sjukpenning än 6 kronor. Detta påpekande kan leda till en sådan uppfattning, att 4 kronor skulle vara den högsta dagsersättning, som man normalt kunde tillförsäkra sig i erkänd sjukkassa. I verkligheten förhåller det sig emellertid så, att övervägande antalet erkända sjukkassor meddela sjukpenning med belopp upp till 6 kronor. Då i försäkringen förutom sjukpenning skall ingå ersättning i viss omfattning för havda sjukvårdskostnader, torde det vara tydligt, att flertalet anställda åtminstone inom gruppen b) skulle kunna få sitt behov av understöd vid sjukdom skäligen täckt genom delaktighet i den statsunderstödda sjukförsäkringen. Ett belägg härför synes även den förenämnda siffran för anslutningen från affärs- och kontorsanställda utgöra.

Vad beträffar den i kommitténs förslag hävdade principen, att oavkortad lön skall utgå under sjukdomstiden, må anföras följande. Visserligen visar den i betänkandet förebrogta utredningen rörande arbetsvillkoren för så kallade anställda, att full lön i regel utgår för dithörande arbetstagare. I de fall, då enligt kollektivavtal sjukersättning utgår, har emellertid i det övervägande antalet fall sjukavlöningen fastställts till ett lägre belopp än den ordinarie lönen. Enligt 2 224 avtal med 134 641 berörda arbetare utgår sålunda reducerad lön, medan oavkortad lön betalas enligt bestämmelserna i 736 avtal, omfattande 56 097 arbetare. Ur praktisk synpunkt lär det även få anses tveklaktigt, om arbetstagaren skall bibehållas vid oförändrad inkomst under sjukdomstiden. En sådan uppfattning har även kommit till visst uttryck vid anordnandet av den statsunderstödda sjukförsäkringen. Erinras må också, att inom vissa avtalsområden — man tänker härvid särskilt på de enskilda järnvägarna — erfarenheterna föranlett avtalsparterna till att frångå tidigare gällande anordning med full sjuklön under första sjukdomstiden, varför man numera tillämpar ett system med reducerad lön.

Vid nu anförda förhållande torde den av kommittén föreslagna anordningen att grunda en bestämmelse om rätt till sjuklön på principen om oavkortad lön icke anses välmotiverad. Riktigare hade i stället varit, att den undantagsbestämmelse, som intagits i förslagets 18 §, första mom. 4 stycket, angående sjuklön, uppgående till $\frac{1}{5}$ av den ordinarie lönen gjorts till huvudregel.

Av förslagets 18 §, första mom. sista stycket, framgår, att sjukdom på grund av olycksfall i arbetet förutsatts skola falla under bestämmelserna i nämnda paragraf. Vid sådan sjukdom får emellertid ej den kontanta lönen reduceras med $\frac{1}{5}$, vilket skulle vara tillåtet vid vanlig sjukdom. Sistnämnda stadgande motiveras därmed, att möjlighet finnes för arbetstagare att i erkänd sjukkassa tillförsäkra sig nödig ekonomisk hjälp vid sjukdom, men att denna möjlighet är praktiskt taget utesluten beträffande olycksfall i arbete. Det är emellertid icke omöjligt, att förhållandet i praktiken kan bli detsamma beträffande vanliga sjukdomsfall. En-

¹ Här ej publicerad.

skilda sjukkassor kunna nämligen i sina stadgar intaga en bestämmelse, varigenom sjukhjälpsrätten begränsas, då ersättning utgår från annat håll, exempelvis från annan försäkringsinrättning eller i form av sjuklön.

I förslagets 19 §, tredje stycket, har rätt stadgats för arbetsgivare, som bekostar minst $\frac{1}{3}$ av arbetstagarens tillkommande ersättning på grund av försäkring, att få göra avdrag å utgående sjuklön med belopp, motsvarande vad arbetsgivaren sålunda bekostat av ersättningen. För att denna bestämmelse skall få avsedd verkan, måste emellertid förutsättas, att arbetsgivaren även bestämmer de sjukpenningbelopp, som skola utgå, eller att bidraget alltid ställs i proportion till sjukpenningens belopp. För närvarande torde i dessa hänseenden inom de erkända sjukkassorna förhålla sig så, att arbetsgivaren betalar en rund summa per år i bidrag eller ett visst belopp per medlem utan att uppställa fordringar på att arbetstagarna skola vara tillförsäkrade viss sjukpenning. Härav följer, att sjukkasemedlem, genom att välja en tillräckligt hög sjukpenning, kan undgå att på sjuklönen få vidkännas avdrag, motsvarande arbetsgivarebidraget. En arbetstagare kan tillförsäkra sig 3 kronor och en annan exempelvis 6 kronor i sjukpenning, och arbetsgivarens bidrag kan i båda fallen motsvara värdet av 1 krona per år och medlem i sjukpenning. Medlemmen med den högre sjukpenningen finge då uppbära ersättningen oavkortad, medan den som hade den lägre sjukpenningen finge vidkännas avdrag, enär arbetsgivarens bidrag uppginge till minst $\frac{1}{3}$.

Med avseende å tillämpningen av sistnämnda bestämmelse uppställer sig vidare frågan, på vad sätt det skall konstateras, att arbetsgivaren bekostar försäkringen till minst $\frac{1}{3}$. Av de avgifter, som upptagas i sjukkassan, kan man icke utan vidare sluta sig till arbetsgivarebidragets andel i försäkringskostnaderna, då utgifterna i fråga äro beräknade även med hänsyn tagen till stats- och möjligen förekommande kommunbidrag samt i en del fall även andra inkomster av mera regelbunden natur.

Domstolsfrågan. I den av internationella arbetsbyrån utgivna »International Labour Review» har nyligen publicerats en utredning rörande det individuella arbetsavtalet, i vilken sammanfattningsvis påpekas, att det ej är tillräckligt att reglera arbetsavtalet i lagar. Garantier måste nämligen skapas för lagbestämmelsernas upprätthållande i praktiken. Yrkesinspektörerna kunde göra föga eller intet för att tillse, att de rättigheter, som baserats på arbetsavtalet, iakttoges. Detta vore en sak, som åvilade arbetstagaren själv. På grund härav måste det emellertid finnas domstolar, inför vilka han kunde på ett effektivt sätt framställa sina klagomål. Erfarenheten från flertalet länder hade visat, att dessa krav bäst tillgodosåges genom speciella arbetsdomstolar, som verkade i nära kontakt med vardagslivet och vore förtrogna med sociala problem, och i vilkas sammansättning och verksamhet yrkesorganisationerna spelade en framträdande roll. Organiserandet av specialdomstolar för arbetarfrågor vore därför ett korollarium till reglerandet av det individuella arbetsavtalet.

Vad sålunda påpekats, torde förtjäna beaktande. För förverkligandet av en lagstiftning av ifrågavarande beskaffenhet är det av avgörande betydelse, att tvister kunna utan längre dröjsmål och utan vidlyftigare förfaranden bli föremål för rättsligt avgörande vid lättillgängliga och beträffande arbetarfrågor sakkunniga domstolar. I lagförslaget har emellertid forumfrågan och frågan om processförfarandet i stort sett lämnats helt åsido. Kommittén har inskränkt sig till att i betänkandet (sid. 27) påpeka, att enligt gällande rätt i processuellt hänseende en olikhet råder mellan den rättsliga prövningen av ett arbetsavtal, allteftersom det är ett enskilt arbetsavtal eller är reglerat av ett kollektivavtal. Kommittén uttalar, att detta givetvis innebär en oegentlighet därutinnan, att samma rättsfråga kan bli föremål för prövning i det ena fallet av de allmänna domstolarna, i det andra av arbetsdomstolen. Denna risk för olika tillämpning i frågor, som enligt sin

natur kräva ett enhetligt avgörande, kunde bli mer framträdande i den fortsatta rättsutvecklingen. Kommittén uttalar emellertid, att den ej haft till uppgift att utarbета förslag rörande den rättsliga formen för prövande av tvister rörande arbetsavtal och att den därför måste inskränka sig till att bestämt förorda en sådan utredning, att en dylik dualism måtte bringas till upphörande.

Otvivelaktigt möta betydande svårigheter att på ett ändamålsenligt sätt ordna domstolsfrågan. Då kommittén tydligen tänkt sig, att före den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande denna fråga skulle bli föremål för särskild utredning, anser sig styrelsen här kunna inskränka sig till att framhålla, att en sådan utredning otvivelaktigt måste anses av ett starkt behov påkallad.

Vid granskningen av det remitterade lagförslaget har styrelsen funnit detsamma giva anledning till vissa erinringar och observationer beträffande lagförslagets särskilda bestämmelser. Med den inställning till förslagets principiella läggning, som styrelsen, på sätt förut angivits, ansett sig böra intaga, har styrelsen emellertid icke funnit skäl här framlägga dessa sina anmärkningar. Styrelsen inskränker sig sålunda till det allmänna påpekandet, att man på en lagstiftning, som skulle omfatta en mycket betydande del av landets innebyggare, såväl arbetsgivare som arbetare, och som skulle reglerande ingripa i deras dagliga förhållande till varandra, måste ställa stora krav i fråga om klarhet och lättillgänglighet för gemene man — en fordran som förslaget ej fullt motsvarar.

IV. Sammanfattning.

Såsom en sammanfattning av det ovan anförda får styrelsen anföra följande.

Behovet av en lagstiftning om det personliga arbetsavtalet torde få anses väl styrkt. Det remitterade lagförslaget är av synnerligen stor räckvidd och sträcker sitt reglerande inflytande över praktiskt taget hela arbetsmarknaden. Styrelsen anser, att en lagstiftning om det individuella arbetsavtalet lämpligen kan meddela ej blott rena avtalsrättsliga bestämmelser, såsom rörande arbetsavtalets ingående, bestånd och upphörande samt dess förhållande till kollektivavtalet o. d., utan även uppställa vissa minimikrav på arbetsavtalets mer materiella eller kanske rättare sagt speciellt sociala innebörd i avseenden, där ett klart samhällsintresse kan anses så påkalla. Betydande svårigheter av praktisk art möta emellertid en närmare reglering i en gemensam lag av anställningsförhållandena för det stora flertalet olika arbetstagargrupper. Styrelsen har ej heller ansett sig kunna tillstyrka den uppdelning av arbetstagarna i olika kategorier och den gradering av villkoren för dem, som kommittén föreslagit, utan förordar i stället, att i en lag av väsentligen allmän giltig räckvidd sammanföras de på förevarande område erforderliga avtalsrättsliga reglerna och vissa minimikrav beträffande arbetsavtalets så att säga materiella innehåll. I den mån så befinnes påkallat, kan en sådan allmän lag kompletteras med speciallagstiftning för särskilda yrkesområden, exempelvis beträffande så kallade privatanställda och hembiträden. För den hän-

delse en generell lags innehåll begränsas på nu angivna sätt, borde dess samtliga bestämmelser kunna givas tvingande natur.

Beträffande den ifrågasatta lagstiftningens giltighetsområde förordas undantag för rena familjeföretag och möjligen även för det hemindustriella arbetet.

Vidare föreslås, att den tilltänkta lagen måtte meddela närmare bestämmelser till åvägabringande av en tydlig reglering av förhållandet mellan det individuella avtalet och kollektivavtalet. Särskilt behövligen anses en närmare precisering av frågan om det individuella arbetsavtalets giltighet vid kollektiva stridsåtgärder vara.

Vad beträffar förslagets innebörd med avseende å uppsägningstid och semester har styrelsen icke funnit anledning till erinran vad angår den arbetstagarkategori, som avses i förslagets grupp c).

Slutligen har framhållits, att den tillfredsställande tillämpningen av en lagstiftning av förevarande slag, måste anses vara i hög grad beroende av att tvister beträffande densamma kunna göras till föremål för ett snabbt och sakkunnigt avgörande.

På grund av det ovan anförda anser sig socialstyrelsen icke kunna förorda, att det remitterade lagförslaget lägges till grund för lagstiftning, utan får styrelsen hemställa, att frågan upptages till förnyad behandling på grundval av den numera i ämnet vunna utredningen.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1935. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av oktober till 47 045. Under de 12 närmast föregående månaderna har motsvarande antal hjälpsökande varit följande:

1934:		Februari	89 838	Augusti	41 723
Oktober	84 811	Mars	83 588	September	41 190
November	92 016	April	75 122	Oktober	47 045
December	92 881	Maj	61 177		
1935:		Juni	51 157		
Januari	93 419	Juli	42 582		

Vid slutet av november månad 1935 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande *preliminära* uppgifter till omkring 54 500. Under november har sålunda antalet hjälpsökande ökat med c:a 15·8 %.

Yrkesfördelningen och ökningen (resp. minskningen) under oktober 1935 framgå av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälp- sökande	Ökning (minskn.)		Antal hjälp- sökande	Ökning (minskn.)
Jordbruk	1 409	+ 313	Kraft- o. värmeproduktion . .	194	+ 32
Skogshushållning	2 880	+ 562	Sjöfart o. fiske	805	+ 145
Ingenjörsarb. o. arbetsledning	79	+ 14	Kontorsarbete	514	+ 52
Malmbrytning o. metallind. .	3 873	+ 277	Butiks- o. lagerarbete	1 070	+ 118
Jord- och stenindustri . . .	6 118	+ 502	Hotell- o. restaurangrörelse .	299	+ 69
Trävaruindustri	4 731	+ 846	Landtransport	1 659	+ 133
Pappers- o. grafisk industri .	1 133	+ 72	Allmän tjänst o. fria yrken .	435	+ 28
Livsmedelsindustri	719	+ 78	Husligt arbete	32	+ 2
Textil- o. beklädnadsindustri	336	+ 31	Tillfällighets- o. diversearbete	14 206	+ 1 384
Läder-, hår- o. gummivaruind.	479	— 9	Ungdom utan särskild utbildn.	1 582	+ 356
Kemisk-teknisk industri . . .	516	— 2			
Byggnadsverksamhet	3 976	+ 852	Summa	47 045	+ 5 855

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %	Antal hjälp- sökande	Hjälp- sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal %
Stockholms stad 3 419	0·6	2 814 82·3	Göteb. o. Boh. län 4 872	2·3	3 775 77·5
Stockholms län 1 546	0·6	720 46·6	Älvsborgs » 981	0·3	441 45·0
Uppsala » 792	0·6	347 43·8	Skaraborgs » 666	0·3	256 38·4
Södermanl. » 415	0·2	157 37·8	Värmlands » 3 383	1·2	1 639 48·4
Östergötlands » 831	0·3	535 64·4	Örebro » 1 354	0·6	786 58·1
Jönköpings » 840	0·4	472 56·2	Västmanlands » 350	0·2	162 46·3
Kronobergs » 631	0·4	334 52·9	Kopparbergs » 2 084	0·8	1 085 52·1
Kalmar » 1 743	0·8	934 53·6	Gävleborgs » 3 013	1·1	1 645 54·6
Gotlands » 72	0·1	7 9·7	Västernorr. » 6 011	2·1	3 523 58·6
Blekinge » 2 585	1·8	1 730 66·9	Jämtlands » 876	0·6	314 35·8
Kristianstads » 347	0·1	158 45·5	Västerbottens » 1 510	0·7	518 34·3
Malmöhus » 2 693	0·5	1 924 71·4	Norrbottns » 2 759	1·3	1 505 54·5
Hallands » 651	0·4	402 61·8			
Göteborgs stad 2 621	1·0	1 953 74·5	Summa	47 045	0·8 28 186 59·8

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reserv- arbete	{statligt . . . 13 320 statskommun. . 6 626 kommunalt . . 2 833	Ung- doms- hjälp	{reservarbete . 177 arbetsläger . . 351 kurser 253	Under- stöd	{statligt . . . 807 kommunalt . . 3 769
					Summa 28 136

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under oktober till 4·9 miljoner kronor och under årets tio första månader till 60·6 miljoner kronor.

Ekonomiska hjälpåtgärder för vissa områden i Storbritannien. Regeringen i Storbritannien tillsatte i december förra året enligt »the Special Areas Act, 1934» två kommissarier med uppgift att leda arbetet på förbättrande av de ekonomiska och sociala förhållandena i de distrikt i Storbritannien, som i ringa eller ingen grad fått del av den ekonomiska återhämtning, som i andra landsdelar är så påtaglig, utan där depression och arbetslöshet ännu med oförminskad styrka göra sig gällande. Den

¹ Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 13 941. Härei ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

ene av dessa båda kommissarier blev anförtrord de speciella distrikten inom England och Wales, den andre de inom Skottland. Båda ha avgivit rapporter över sin verksamhet under de 6 månader, de innehaft sina befattningar, och dessa rapporter ha i press och polemik skänkt förnyad aktualitet åt ett problem, som synes vara bland de mest svårlösta, som för närvarande möta den nationella regeringen. Innan parlamentet ajournerades, blevo rapporterna föremål för debatt i båda husen, varvid — liksom i stora delar i pressen — regeringens politik i fråga om »de speciella distrikten» blev starkt kritiserad och nödvändigheten av att tillgripa kraftigare hjälpåtgärder än hittills underströks. I centrum för diskussionen stod därvid den rapport, som avgivits av mr Malcolm Stewart, kommissarien för de speciella distrikten i England och Wales.

De speciella distrikt, vilka ställts under de båda kommissariernas överinseende, utgöras i England av kustområdet kring Tynefloden samt Durham och västra Cumberland, vidare södra Wales och vissa områden i Skottland. Det betryckta läget i dessa speciella distrikt är att hänföra till den depression, som länge rått och alltjämt råder inom deras tre huvudsakliga industrier: kol-, skeppsbyggnads- samt järn- och stålindustrierna. Om man betänker, att exporten av kol från England och Wales enbart mellan åren 1929 och 1934 sjunkit från 67 milj. ton till 45 milj. ton och att närmare 80 % av denna export härrör från dessa speciella distrikt, inser man vilket intimt sammanhang, som råder mellan kolindustriens svårigheter och de speciella distrikternas. Bland åtgärder för att skapa bättre ekonomiska förhållanden inom dessa måste därför också försök att finna såväl ökad avsättning för det engelska kolet på främmande marknader som nya användningssätt för detsamma på den inhemska marknaden (olja ur kol) komma att spela en framträdande roll. Depressionen inom skeppsbyggnadsindustrien har särskilt drabbat vissa av distrikten (t. ex. Tyneside), och vad beträffar järn- och stålindustrien har den förbättring, som för närvarande gör sig märkbar inom densamma, koncentrerat sig till andra delar av landet och knappast gjort sig märkbar inom de speciella distrikten.

Antalet arbetslöshetsförsäkrade invånare utgör i de speciella distrikten i England och Wales c:a 980 000 och i de skotska distrikten c:a 330 000. Procenten arbetslösa bland dessa utgjorde under sistlidne maj i de förstnämnda 34 % och i de senare 27 %. Motsvarande siffra för hela Storbritannien utgjorde samtidigt 16 %. Till belysande av hur ojämnt återhämtningen inom Englands näringsliv geografiskt sett fördelat sig må ytterligare nämnas, att arbetslöshetsprocenten i ett område bestående av södra England, London och the Midlands f. n. ligger under 10 %. Ett typiskt drag för de speciella distrikten är också, att arbetslösheten i större utsträckning har en mera kronisk karaktär än i övriga delar av landet; medan sålunda i de speciella distrikten 51 % av de arbetslösa varit utan arbete i ett år eller därutöver, utgör motsvarande procenttal för Storbritannien i dess helhet endast 31.

De begränsade medel, som ställts till förfogande, ävensom de restriktioner i olika avseenden, varmed »the Special Areas Act» bundit deras handlingsfrihet, ha hindrat de båda kommissarierna att hittills åstadkomma några mera påtagliga resultat till förbättrande av de ekonomiska och sociala förhållandena inom distrikten. Deras verksamhet har huvudsakligen varit inriktad på tre olika former av hjälpverksamhet. De ha sålunda dels lämnat ekonomiskt bistånd åt kommunala myndigheter för utförande av offentliga arbeten, vartill använts ungefär hälften av de 2-3 milj. pund, som kommissarierna hittills disponerat över, dels ha de genom bidrag till myndigheter och frivilliga organisationer möjliggjort utförandet av ett flertal projekt för arbetslösa industriarbetares sysselsättande inom jordbruket och slutligen ha de med hjälp framför allt av den offentliga arbetsförmedlingen satt i verket ett överförande av arbetslösa från de speciella distrikten till andra delar av landet. Såsom mr Stewart i sin rapport framhåller, finnas nämligen inom de speciella distrikten vissa områden, vilkas ekonomiska ställning är så hopplös, att den enda verk samma hjälp, som kan lämnas, är att föranstalta om delvis evakuerande av densamma. Så är framför allt förhållandet med vissa koldistrikt i Wales och Durham, där gruvdriften nedlagts till följd av att koltillgångarna uttömts eller att deras bearbetande icke längre är ekonomiskt givande, men där befolkningen fortfarande lever kvar i sam-

hällen, som icke längre kunna giva arbetstillfällen åt mer än kanske en fjärdedel av deras arbetsföra invånare.

De resultat, som de båda kommissarierna hittills åstadkommit, äro som nämnts icke särdeles omfattande. Sedan dessa tillträdde sina ämbeten, torde nedgången i antalet arbetslösa inom de speciella distrikten inskränka sig till inemot 6 000 personer av en total arbetslöshet uppgående till över 430 000. Facit av kommissariernas hittillsvarande verksamhet måste också sägas vara, att de hjälpmöjligheter de speciella distrikten erbjuda, visat sig icke stå i proportion till problemets omfattning. Skall den ekonomiska utvecklingen inom de speciella distrikten verkligen kunna vändas till det bättre, måste tydligen verksamheten medel tillgripas. Betecknande är också att de förslag till nya hjälpåtgärder, mr Stewart i sin rapport framställer, äro av den vittomfattande natur, att de knappast kunna genomföras med mindre de speciella distrikten i framtiden ställas under ett särskilt departement med en ansvarig regeringsledamot som chef. De innefatta sålunda bl. a. förändringar i gällande arbetslagstiftning — såsom införande av pensionering av arbetare vid 65 års ålder, höjande av skolåldern till 16 år samt inskränkning av arbetstiden — vidare åtgärder till kolindustriens rationalisering, skapandet av en fond för understödjande av nya industrier, vilka etablera sig i de speciella distrikten, samt införandet av ett licenssystem, varigenom vid anställande av ny arbetskraft förmånsställning skulle tillförsäkras arbetare från de speciella distrikten.

Hittills synes regeringen icke ha tagit närmare ställning till dessa förslag utan hän-
skjutit frågan om de ytterligare hjälpåtgärder, som skola ägnas de speciella distrikten,
åt en för ändamålet tillsatt kommitté.

(Svenska generalkonsulatet i London.)

— Befolkningsfrågan —

Barnantalet i norska äktenskap. I den serie statistiska utredningar, som av Det Statistiske Centralbyrå i Oslo verkställt och publicerats på grundval av 1930 års norska folkräkning, har redogörelse för en undersökning av barnantalet i de norska äktenskapen utkommit.¹ En sammanfattning av det huvudsakliga innehållet i denna redogörelse, i vilken jämväl motsvarande resultat av 1920 års folkräkning framställas till jämförelse, lämnas i det följande.

1930 års folkräkning omfattar 461 776 gällande äktenskap med tillsammans 1 591 865 barn, och medelantalet barn per äktenskap blir sålunda 3.45. Vid 1920 års folkräkning erhöles en motsvarande genomsnittssiffra av 3.84. En genomsnittlig nedgång av barnantalet kommer här till synes. Denna får emellertid ett riktigare uttryck, om man vid jämförelsen fördelar äktenskapen på skilda klasser med hänsyn till deras olika långvarighet. Man finner då, att det genomsnittliga barnantalet i t. ex. de 2-åriga äktenskapen utgör 1.06 år 1920 och 0.93 år 1930, i de 6-åriga 2.23 år 1920 och 1.84 år 1930, i de 10-åriga 3.11 år 1920 och 2.62 år 1930, i de 20-åriga 4.94 år 1920 men endast 4.17 år 1930. Den inträdda förändringen i fråga om barnantal kan också formuleras så, att barnen, genomsnittligt taget, komma senare i de nyare äktenskapen: ett barn har enligt statistikkens resultat år 1920 kommit med det tredje äktenskapsåret men 1930 först med det fjärde, ett andra barn kommer med det sjunde äktenskapsåret 1920 men med det åttonde 1930, ett tredje med det elfte 1920 men med det fjortonde 1930 o. s. v.

Utvecklingstendensen illustreras även genom nedanstående tablå, som anger 5-åriga och 10-åriga äktenskaps fördelning med hänsyn till barnkullarnas storlek år 1920 och år 1930.

Jämfört med år 1920 karakteriseras år 1930 av en relativt barnfattig äktenskapstyps märkbart ökad förekomst.

¹ Folketellingen i Norge 1 desember 1930. Niende hefte. Barnetallet i norske ekteskap. Utgitt av Det Statistiske Centralbyrå, Oslo 1935.

Procenttal äktenskap, där barnantalet varit								
	0	1	2	3	4	större än 4	Summa procent	
5-åriga äktenskap	{ 1920	9.7	19.2	35.2	28.3	7.3	0.8	100
	{ 1930	16.6	30.1	32.9	16.1	3.7	0.6	100
10-åriga äktenskap	{ 1920	8.6	10.2	16.4	19.4	19.0	26.4	100
	{ 1930	10.5	15.1	25.2	21.0	14.4	13.8	100

En statistisk åtskillnad mellan städer och landsbygd ger belägg för den allmänna iakttagelsen, att minskningen av den äktenskapliga fruktsamheten under den berörda tidsperioden i regel varit mera utpräglad i städerna än på landsbygden.

Anmärkningsvärda resultat ha erhållits vid en ytterligare uppdelning av materialet med hänsyn till familjefaderns yrke. Man finner, att sedan år 1920 en nedgång av barnantalet har ägt rum inom äktenskap i alla samhällsskikt, men denna nedgång har, särskilt i städerna, varit olika stor för olika kategorier. En starkt framträdande tendens till utjämning av den förut bestående skillnaden mellan olika samhällsgrupper i fråga om äktenskapens barnantal kan nu iakttagas, om man bortser från de i jordbruket sysselsatta. Såväl jordägares som lantarbetares familjer utmärkas år 1930 liksom 1920 av ett relativt högt genomsnittligt barnantal. Det år 1920 som regel konstaterade förhållandet, att barnantalet var större i industriarbetarklassens familjer än i familjer, som kommo högre på samhällsskalan och icke tillhörde jordbrukets befolkningsskikt, synes däremot i avsevärd mån ha ändrats. Ser man på Oslo, där de nya tendenserna ha varit mest markerade, finner man, att medelantalet barn i 10-åriga äktenskap år 1930 där blir till och med lägre för industriarbetare än för sådana grupper som fabriksägare, större affärsidkare, anställda av högre grad, läkare och andra.

Genom en dylik gruppering av de statistiska data efter familjefaderns sysselsättning blir likväl icke inkomstförhållandenas betydelse klargjord, eftersom inkomsterna kunna avsevärt växla inom de särskilda sociala grupperna. För Oslo stads vidkommande har emellertid 1930 års material uppdelats såväl på inkomstgrupper som på vissa socialklasser: arbetare, anställda av olika grader samt självständiga näringsidkare. Man har härvid ansett sig böra begränsa undersökningen till de äktenskap, som år 1930 hade varit i högst 10 år, och där maken befann sig i åldern 20—30 år vid giftermålets ingående. En granskning av hithörande data ur de anförda synpunkterna ger vid handen, att för alla socialklasserna tagna som en helhet det genomsnittliga barnantalet per äktenskap har en tendens att minskas med stigande årsinkomst upp till 5 000—7 000 kr., varefter det åter ökas med ytterligare stigande inkomst och till sist når samma höjd som vid de låga inkomsterna. Denna regel har i de flesta fall kunnat konstateras gälla även för olika långvarighet av äktenskap. Man anser sig här ha fått en bekräftelse på de resultat av motsvarande innebörd, som erhållits vid byråchefen Edins undersökningar beträffande stockholmsfamiljer. Den allmänna genomsnittstendens, som här uttrycker sig, visar sig emellertid icke ha samma giltighet för de särskilda socialklasserna. Utvecklingen i fråga om arbetarklassens familjer, tagna för sig, företer en i anmärkningsvärd mån avvikande typ, i det att barnantalet där visar en tydlig tendens att även upp emot de högsta inkomstlägena (här givetvis mera fåtaligt representerade) minskas med inkomstens stegring. Inom gruppen anställda åter synes den ovan angivna tendensen till ånyo stigande barnantal efter uppnåendet av en viss högre inkomst göra sig gällande redan vid en årsinkomst av 3 000—4 000 kr.

Emellertid betonas, att det för skilda grupper och inkomstlägen i fråga om Oslos befolkning dock genomgående framkommer endast små genomsnittssiffror för barnantalet. Beträffande såväl anställda som arbetare i inkomstklassen 4 000—4 900 kr. blir sålunda där vid 10-åriga äktenskap medelantalet barn blott 1.6.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under november 1935.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	16 763	4 453	3 385	376	Hallands län . .	1 151	310	231	371
Stockholms län .	3 395	1 179	834	288	Göteborgs stad .	10 036	2 944	2 587	341
Uppsala län . . .	2 128	904	742	235	Göteborgs o. Boh.l.	6 042	1 071	1 001	564
Södermanlands län	1 222	688	539	178	Älvsborgs län . .	1 573	332	248	474
Östergötlands län	2 433	1 037	843	235	Skaraborgs län .	1 776	676	494	263
Norrköping . . .	1 768	230	177	769	Värmlands län . .	4 298	828	720	519
Jönköpings län .	1 771	723	552	245	Örebro län . . .	3 268	918	658	355
Kronobergs län .	1 056	332	268	318	Västmanlands län	1 488	714	591	208
Norra Kalmar län	847	138	121	614	Kopparbergs län .	2 790	493	420	566
Södra Kalmar län	2 094	391	357	536	Gävleborgs län . .	4 364	519	469	841
Gotlands län . . .	430	219	186	196	Västernorrlands l.	7 415	704	693	1 053
Blekinge län . . .	3 410	884	697	386	Jämtlands län . .	1 506	387	382	389
Kristianstads län	1 573	1 008	757	156	Västerbottens län	2 197	426	366	516
Malmö. l.: Malmö	5 984	1 666	1 203	359	Norrbottnens län .	4 131	883	856	468
Hälsingborg . .	2 034	470	398	433					
Länets i övrigt .	3 503	1 709	1 259	205	Tillsammans	102 441	27 236	22 034	376

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbets-sökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	10 392	3 711	3 143	824	1 297	520	11 012	11 216	5 008	3 663	224
därav jordbruk .	6 919	3 143	2 579	824	1 297	520	7 581	7 743	4 440	3 099	174
skogshush.	3 473	568	564	—	—	—	3 431	3 473	568	564	611
Industri o. hantverk	34 941	1 937	1 864	2 488	716	611	36 931	37 429	2 653	2 475	1 411
Sjöfart och flake .	5 697	1 413	1 375	212	78	68	5 852	5 909	1 491	1 443	396
Handel o. samfärdsel	10 261	1 948	1 743	4 141	2 549	1 897	13 922	14 402	4 497	3 640	320
Husligt arbete . .	34	5	5	9 748	8 645	5 907	8 172	9 782	8 650	5 912	113
Diversearbete . . .	19 948	1 277	1 253	—	9	8	19 562	19 948	1 286	1 261	1 551
Ungd. ut. särsk. utb.	2 562	—	—	1 193	—	—	3 644	3 755	—	—	—
Reservarbete . . .	—	3 650	3 639	—	1	1	—	—	3 651	3 640	—
Summa	83 835	13 941	13 022	18 606	13 295	9 012	99 095	102 441	27 236	22 034	376
Därav under 18 år	8 038	1 565	1 259	2 694	2 105	1 404	5 563	5 732	3 670	2 663	156
Summa okt. 1935	77 859	18 966	16 536	21 853	18 674	12 207	93 958	99 712	37 640	28 743	265
„ nov. 1934	102 881	15 229	14 588	16 184	11 489	8 190	115 785	119 065	26 718	22 778	446
„ 1933	141 519	15 546	15 253	18 463	8 819	7 172	157 048	159 982	24 365	22 425	657
„ 1932	108 948	10 639	10 386	18 312	8 603	7 027	123 457	127 260	19 242	17 413	661

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 748 platser, varav 1 441 manliga och 307 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 310, 1 910 och 400 samt under nästlidna månad resp. 1 952, 1 636 och 316.

Jord- och stenindustri			Trävaru- industri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedels- industri			Textil- och beklädnads- industri			Läder-, hår- o. gummi- industri			Kemisk- teknisk industri		
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
6 223	553	548	6275	196	185	1879	49	48	1418	42	42	720	17	16	1601	53	40	717	5	5
55	1	1	227	25	22	171	13	12	281	3	3	95	4	4	207	15	13	42	1	1
47	3	3	114	7	6	69	6	6	53	—	—	12	1	1	16	2	2	2	—	2
47	—	—	261	44	42	8	5	5	25	—	—	10	—	—	46	—	—	1	—	8
4	1	1	51	10	10	3	2	2	11	1	1	4	—	—	2	—	—	1	—	4
26	1	1	96	7	3	5	—	—	21	—	—	7	—	—	11	1	1	—	—	5
15	—	—	61	1	1	70	1	1	28	—	—	78	3	2	13	—	—	6	—	6
22	8	8	117	7	7	8	—	—	29	—	—	24	1	1	127	1	1	141	—	7
121	—	—	43	—	—	7	—	—	5	—	—	2	—	—	27	—	—	—	—	8
184	1	1	229	2	2	4	—	—	69	1	1	8	—	—	10	—	—	18	—	9
6	—	—	2	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
981	108	108	35	—	—	2	—	—	45	—	—	5	—	—	19	—	—	2	—	11
77	13	8	10	—	—	2	—	—	18	—	—	3	—	—	12	1	—	—	—	12
45	—	—	82	8	8	26	6	6	117	—	—	98	2	2	202	1	1	118	—	13
14	—	—	15	—	—	8	—	—	28	—	—	10	—	—	85	—	—	3	—	14
404	29	29	24	—	—	10	—	—	130	17	17	12	—	—	120	6	4	32	2	15
163	—	—	32	—	—	6	—	—	29	—	—	14	—	—	39	—	—	—	—	16
42	—	—	375	5	4	110	11	11	179	4	4	86	3	3	95	2	1	35	2	17
3 512	379	379	92	1	1	11	—	—	73	11	11	99	2	2	26	5	3	73	—	18
16	—	—	88	2	2	62	4	4	24	—	—	46	—	—	15	—	—	96	—	19
47	3	3	59	3	3	3	—	—	35	3	3	5	1	1	17	10	10	138	—	20
121	—	—	325	16	16	69	—	—	31	—	—	44	—	—	20	—	—	1	—	21
31	4	4	68	9	9	16	—	—	30	—	—	25	—	—	429	7	2	2	—	22
24	—	—	42	1	1	2	—	—	15	—	—	3	—	—	4	—	—	—	—	23
9	—	—	245	—	—	51	—	—	8	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—	24
56	2	2	552	—	—	31	1	1	44	—	—	24	—	—	19	—	—	2	—	25
99	—	—	1926	45	45	554	—	—	41	—	—	2	—	—	12	1	1	4	—	26
30	—	—	12	—	—	61	—	—	13	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	27
16	—	—	465	—	—	2	—	—	4	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	28
9	—	—	677	3	3	8	—	—	23	2	2	—	—	—	18	1	1	—	—	29
4	—	—	6	4	4	107	193	181	301	139	108	1 447	250	199	532	28	26	22	53	51
2	—	—	2	—	—	68	82	71	86	57	48	348	126	100	15	10	10	10	19	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	14	4	3	14	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	11	10	114	2	—	28	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	10	10	—	—	—	—	9	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	17	9	8	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	—	—	1	—	—	—	4	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	5	5	5	72	2	1	3	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	3	3	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	6	3	2	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	2	11	5	5	—	—	—	—	—	12
2	—	—	3	4	4	12	34	34	31	8	6	490	47	36	185	3	2	1	21	13
—	—	—	—	—	—	1	1	1	10	2	1	8	1	1	34	—	—	1	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	16	1	—	25	2	2	2	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	1	2	2	—	—	16
—	—	—	1	—	—	21	72	72	87	15	13	186	28	20	13	1	1	3	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	8	9	9	11	1	1	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	6	2	3	4	4	7	5	5	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	—	63	3	2	147	1	1	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3	16	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	—	43	—	—	4	2	2	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	2	1	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsför- medlings- anstalter	Byggnads- verksamhet			Kraft- o. värmepro- duktion			Sjöfart och fiske			Kontors- arbete			Butiks- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	<i>Manl. avdeln. . .</i>	9 877	656	646	487	27	27	5 697	1418	1375	1151	128	105	3 187	844	840
1	Stockholms stad . .	2 659	42	39	161	4	4	464	163	151	503	40	31	1 467	207	206
2	Stockholms län . .	385	33	33	13	—	—	57	8	8	24	4	3	75	3	2
3	Uppsala län . . .	172	42	42	7	1	1	12	1	1	18	—	—	28	2	2
4	Södermanlands län	20	5	5	6	—	—	75	26	26	3	1	1	15	2	2
5	Östergötlands län	176	38	36	1	1	1	12	2	2	6	2	2	31	1	1
6	Norrköping . . .	491	8	3	14	1	1	111	63	63	25	2	1	77	2	2
7	Jönköpings län . .	97	2	2	10	—	—	8	—	—	23	2	2	28	—	—
8	Kronobergs län . .	156	8	8	5	—	—	1	—	—	2	—	—	4	—	—
9	Kalmar län . . .	171	1	1	7	—	—	437	49	45	2	3	3	35	1	1
10	Gotlands län . . .	20	—	—	5	—	—	46	6	6	2	—	—	4	—	—
11	Blekinge län . . .	115	1	1	8	—	—	274	50	47	8	—	—	31	1	1
12	Kristianstads län .	105	15	10	2	—	—	41	11	11	7	3	3	28	4	4
13	Malmö. l.: Malmö	779	45	45	45	1	1	266	80	71	70	9	6	217	7	6
14	Hälsingborg . .	159	9	9	6	1	1	552	199	195	14	—	—	52	1	1
15	Länets i övrigt . .	219	19	19	35	11	11	228	77	75	10	—	—	93	1	1
16	Hallands län . . .	149	2	2	4	—	—	69	29	29	9	4	2	36	—	—
17	Göteborgs stad . .	648	77	77	25	7	7	1 992	445	441	264	45	42	643	104	103
18	Göteb. o. Boh. län	328	50	50	11	—	—	125	14	14	13	3	1	40	3	3
19	Älvsborgs län . .	194	8	8	4	—	—	18	1	1	12	—	—	28	1	1
20	Skaraborgs län . .	80	8	8	4	—	—	15	1	1	17	—	—	27	2	2
21	Värmlands län . .	677	67	67	13	—	—	39	20	20	21	—	—	22	—	—
22	Örebro län . . .	166	4	4	9	—	—	16	—	—	20	2	—	48	1	1
23	Västmanlands län	95	19	19	7	—	—	24	14	14	8	—	—	5	—	—
24	Kopparbergs län .	130	45	45	4	—	—	4	—	—	13	—	—	12	—	—
25	Gävleborgs län . .	311	17	17	15	—	—	233	54	54	20	4	4	47	—	—
26	Västernorrlands l.	394	9	9	9	—	—	392	57	57	10	—	—	40	—	—
27	Jämtlands län . .	88	7	7	1	—	—	6	—	—	7	3	3	18	1	1
28	Västerbottens län	50	—	—	—	—	—	122	17	17	10	—	—	11	—	—
29	Norrbottnens län .	343	80	80	6	—	—	58	26	26	10	1	1	25	—	—
	<i>Kvinnl. avdeln. .</i>	—	—	—	—	—	—	212	78	68	335	86	64	933	443	380
1	Stockholms stad . .	—	—	—	—	—	—	102	33	31	131	38	25	388	214	148
2	Stockholms län . .	—	—	—	—	—	—	7	—	—	8	1	1	9	6	2
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	15	7	7
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	1	1	21	7	7
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	1	1	1
7	Jönköpings län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	7	3
8	Kronobergs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	14	1	1	2	3	3	7	1	1
10	Gotlands län . . .	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—	5	1	1
11	Blekinge län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	9	3	1
12	Kristianstads län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	17	2	2
13	Malmö. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	5	2	2	54	6	5	182	76	67
14	Hälsingborg . .	—	—	—	—	—	—	7	1	1	4	2	2	10	8	7
15	Länets i övrigt . .	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	1	—	20	12	11
16	Hallands län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	1	1
17	Göteborgs stad . .	—	—	—	—	—	—	48	30	22	103	20	16	180	78	54
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	10	4	3
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1
21	Värmlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	2	—	12	1	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	11	7	7
24	Kopparbergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	5	1	—	—
25	Gävleborgs län . .	—	—	—	—	—	—	7	4	4	—	—	—	4	—	—
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	6	2	2	1	—	—	4	—	—
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	3	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
29	Norrbottnens län .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	2	2

Hotell- o. restaurang- rörelse			Land- transport			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung- dom ut. utb.		Reserv- arbete	
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
660	21	19	4 464	1 838	1 210	799	72	69	84	5	5	19 948	1277	1253	2 562	3 650	3 639	
263	4	3	1 433	278	202	272	23	25	15	4	4	1 142	31	30	185	182	182	
15	1	1	199	16	15	19	9	—	4	—	—	623	80	79	35	78	78	
7	—	—	57	14	12	9	1	—	—	—	—	307	87	85	70	193	191	
3	—	—	32	14	13	6	—	—	—	—	—	236	36	36	15	30	30	
7	—	—	96	60	60	14	—	—	3	—	—	372	37	37	42	82	82	
5	—	—	188	16	8	12	—	—	1	—	—	199	2	2	20	10	10	
15	1	1	66	4	3	9	—	—	—	1	1	345	21	21	19	247	247	
3	—	—	22	6	6	—	—	—	—	—	—	391	27	27	7	58	58	
7	1	1	88	12	12	1	—	—	—	—	—	741	33	33	36	115	115	
4	1	1	27	3	3	2	—	—	—	—	—	89	19	19	—	46	46	
9	2	2	91	38	36	72	—	—	4	—	—	815	18	18	18	121	116	
8	2	2	58	8	6	16	—	—	—	—	—	248	62	59	19	48	48	
37	1	1	375	115	63	29	3	1	2	—	—	786	31	31	93	76	76	
10	—	—	93	20	18	38	—	—	—	—	—	304	1	1	34	4	4	
13	—	—	146	79	73	23	—	—	—	—	—	716	84	82	17	261	261	
3	—	—	49	8	5	14	1	1	—	—	—	200	3	3	14	49	49	
88	4	3	522	605	591	99	41	41	1	—	—	1 325	150	150	285	40	40	
5	—	—	124	21	20	11	1	1	—	—	—	668	20	20	198	325	325	
3	—	—	61	2	2	6	—	—	—	—	—	567	44	37	30	98	94	
5	2	2	70	4	4	32	2	2	—	—	—	342	37	36	44	27	27	
6	—	—	92	3	3	12	—	—	—	—	—	1 224	118	118	126	240	240	
10	—	—	94	18	16	18	—	—	—	—	—	860	55	53	39	123	123	
1	—	—	22	12	12	6	—	—	—	—	—	360	26	26	15	48	48	
3	—	—	34	7	7	—	—	—	—	—	—	1 110	87	85	100	66	66	
5	—	—	96	12	12	15	—	—	—	—	—	1 099	31	28	181	142	142	
3	1	1	122	3	3	4	—	—	1	—	—	2 244	24	24	329	426	426	
18	1	1	43	—	—	27	—	—	2	—	—	408	21	21	65	73	73	
2	—	—	28	1	1	7	—	—	1	—	—	760	39	39	142	79	79	
2	—	—	136	4	4	26	—	—	—	—	—	1 467	53	53	354	363	363	
2031	1234	1000	206	483	250	636	853	253	9 748	8 645	5907	—	9	8	1 198	1	1	
786	307	290	91	211	127	320	88	61	2 302	2 066	1386	—	6	6	362	1	1	
56	21	11	4	3	2	49	23	15	365	467	210	—	—	—	31	—	—	
36	39	27	2	1	—	3	6	3	191	191	108	—	2	2	39	—	—	
24	17	16	—	6	5	6	10	5	239	252	159	—	—	—	32	—	—	
47	62	52	1	9	8	18	10	9	436	339	239	—	—	—	48	—	—	
4	7	1	2	6	3	—	1	—	70	82	54	—	—	—	12	—	—	
38	26	21	1	4	3	6	8	3	280	237	149	—	—	—	16	—	—	
13	12	11	4	2	2	4	2	2	130	107	80	—	—	—	—	—	—	
19	16	15	2	3	3	4	6	5	213	177	146	—	—	—	18	—	—	
8	6	4	5	—	—	4	3	2	88	49	40	—	—	—	—	—	—	
44	37	30	10	9	3	5	3	3	415	265	201	—	—	—	54	—	—	
53	48	27	—	2	1	1	5	2	277	281	191	—	—	—	2	—	—	
131	90	69	—	43	12	21	13	7	866	803	542	—	—	—	84	—	—	
37	26	21	—	7	2	2	8	7	181	158	106	—	—	—	21	—	—	
26	28	18	8	12	8	8	8	—	239	250	157	—	—	—	28	—	—	
19	9	9	2	2	2	1	2	1	126	105	74	—	—	—	8	—	—	
218	120	71	43	85	48	92	69	57	786	732	598	—	1	—	264	—	—	
21	27	21	5	3	2	7	11	7	146	109	69	—	—	—	42	—	—	
12	10	6	—	—	—	10	4	3	106	121	66	—	—	—	4	—	—	
22	24	19	3	2	1	10	10	7	249	234	149	—	—	—	34	—	—	
15	25	18	1	—	—	10	5	4	204	212	140	—	—	—	18	—	—	
77	32	23	4	8	5	12	12	7	378	349	241	—	—	—	8	—	—	
46	42	32	3	10	8	8	11	9	311	256	195	—	—	—	47	—	—	
43	27	26	—	—	—	4	2	2	281	187	134	—	—	—	—	—	—	
39	16	13	1	1	1	11	9	9	263	144	111	—	—	—	21	—	—	
36	28	24	1	3	3	2	—	—	150	58	54	—	—	—	—	—	—	
120	106	105	13	1	1	7	10	10	99	93	92	—	—	—	—	—	—	
34	18	14	—	—	—	11	9	9	226	190	139	—	—	—	—	—	—	
7	8	6	—	—	—	5	4	4	131	86	77	—	—	—	—	—	—	

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 oktober 1935.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	72	17 258	14 037	1 185	6.9	1 031	16 747	1 479	8.8
Bleck- o. plåtagareförb. .	47	2 364	—	214	9.1	—	2 372	115	4.8
Bokbindareförbundet . . .	35	5 585	3 690	458	8.2	241	5 667	499	8.8
Bryggeriindustriarb.-förb. .	107	6 441	1 469	513	8.0	184	6 455	432	6.7
Byggnadssträrbetareförb. .	205	22 624	—	5 994	26.5	—	23 114	3 084	13.3
De förenade förbunden . .	49	7 578	2 416	521	6.9	198	7 706	519	6.7
Elektriska arbetareförb. . .	77	5 587	—	227	4.1	—	5 194	134	2.6
Gjutareförbundet	106	7 107	1	368	5.2	—	7 240	419	5.8
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	399	46 379	5 720	10 340	22.3	867	47 859	9 640	20.1
Byggnadsind.-arb.	108	14 516	804	5 214	35.9	98	15 755	4 714	29.9
Byggnadsämnesind.-arb. .	146	9 999	249	2 322	23.2	62	10 122	1 917	18.9
Glaserbruksarb.	85	3 888	94	232	6.8	20	3 558	291	8.2
Sockerfabriksarb.	16	3 706	524	393	10.6	141	3 259	425	13.0
Tändsticksarb.	6	1 889	696	418	22.1	78	1 889	414	21.9
Övriga arb.	98	12 881	3 853	1 761	13.7	473	13 281	1 879	14.1
Gruvindustriarbetareförb. .	37	5 623	33	684	12.2	—	5 002	746	14.9
Handelsarbetareförb. . . .	235	25 732	8 735	2 229	8.7	466	25 329	2 005	7.9
Kommunalarbetareförb. . .	209	30 096	6 085	1 626	5.4	526	31 028	1 187	3.8
Litograförbundet	17	2 202	118	78	3.5	5	2 197	87	4.0
Livsmedelsarbetareförb. . .	136	22 428	6 463	3 034	13.5	730	21 765	2 753	12.6
Metallindustriarb.-förb. . .	244	114 989	5 509	8 135	7.1	256	112 830	6 672	5.9
Järnbruksarbetare	57	26 264	67	1 048	4.0	22	25 464	987	3.9
Verkstadsarbetare	187	88 725	5 442	7 087	8.0	234	87 866	5 685	6.5
Murareförbundet	76	7 511	—	1 812	24.1	—	7 567	924	12.2
Målareförbundet	133	10 173	—	810	8.0	—	10 766	99	0.9
Pappersindustriarb.-förb. .	147	31 748	1 450	3 474	10.9	313	31 274	3 199	10.2
Sadelm.- o. tapetseraref. .	38	1 978	334	55	2.8	10	2 045	119	5.8
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	46	8 990	3 445	605	6.7	140	9 568	647	6.8
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	281	13 465	—	8 180	60.8	—	14 031	8 371	59.7
Stenindustriarbetareförb. .	123	7 310	1	3 082	42.2	—	7 569	3 242	42.8
Sågverksindustriarb.-förb. .	211	20 290	9	7 219	35.6	6	20 770	6 993	33.7
Textilarbetareförbundet . .	116	32 374	19 577	1 684	5.2	952	32 422	1 815	5.6
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 461	1 908	119	4.8	106	2 460	109	4.4
Transportarbetareförb. . .	116	14 858	215	2 457	16.5	46	15 550	2 565	16.5
Träindustriarbetareförb. . .	178	12 389	196	1 489	11.6	8	12 744	1 339	10.5
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	174	—	30	17.2	—	178	25	14.0
Typograförbundet	104	9 932	524	758	7.6	68	9 932	739	7.4
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	136	7 923	—	2 042	25.8	—	9 562	2 442	25.6
Summa	3 704	503 569	81 935	69 372	13.8	6 153	506 943	62 399	12.3
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 423	490 104	81 935	61 192	12.5	6 153	492 912	54 028	11.0

Antalet arbetslöshetsveckor (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under oktober månad uppgivits till inalles 313 502, vilket i genomsnitt motsvarar 4.5 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1 9 3 4			1 9 3 5									
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.
<i>Sverige. Arbetslöshet, i % . .</i>	14.8	17.1	23.7	22.5	20.2	18.5	16.1	12.1	11.2	9.9	10.3	11.0	12.5
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	326	446	446	380	396	351	286	251	239	255	239	230	265
<i>Arbetsstillgång (medelgod = 3.00)</i>	.	.	3.59	.	.	3.51	.	.	3.71	.	.	3.73	.
<i>Sysselsättn.-index (1926-30=100)</i>	.	.	98.8	.	.	99.1	.	.	104.2	.	.	104.6	.
<i>Norge. Arbetslöshet, i % . . .</i>	23.7	24.7	27.2	28.8	28.8	27.1	26.9	23.4	20.3	18.1	18.8	18.8	—
<i>Danmark. Arbetslöshet, i % .</i>	18.3	22.3	30.3	29.5	28.3	22.8	18.3	14.4	12.6	12.6	13.7	14.9	17.8
<i>Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .</i>	85	104	134	133	130	102	88	69	63	63	68	72	81
<i>Finland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	16	19	19	22	23	22	18	13	6	4	5	6	10
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	285	271	434	354	391	331	306	235	206	204	214	212	288
<i>Sysselsättningsindex (1926=100)</i>	99.0	.	.	96.8	.	.	99.2	.	.	107.2	.	.	101.8
<i>Storbritannien. Arbetslöshet, i %</i>	16.3	16.3	16.0	17.6	17.5	16.4	15.6	15.5	15.4	15.3	14.9	15.0	14.6
<i>Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .</i>	2 182	2 185	2 151	2 397	2 358	2 225	2 114	2 114	2 068	2 045	2 022	2 032	1 982
<i>Sysselsättningsindex (1924=100)</i>	107.2	107.3	107.7	105.7	106.0	107.3	108.6	108.7	109.1	109.3	109.8	110.0	110.1
<i>Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	117	124	128	139	142	138	126	125	130	82	83	83	124
<i>Nederländerna. Arbetslöshet, i %</i>	32.0	33.3	37.4	40.6	40.5	37.0	34.6	34.0	32.9	34.2	34.8	34.7	—
<i>Arbetslöshetsindex</i>	28.2	29.6	33.5	35.7	35.2	32.0	30.2	29.6	28.9	29.4	29.8	—	—
<i>Belgien. Arbetslöshet, i % . .</i>	33.9	35.9	39.7	40.3	40.1	37.5	32.6	29.4	27.0	27.0	26.6	—	—
<i>Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	2 268	2 353	2 605	2 974	2 764	2 402	2 233	2 019	1 877	1 754	1 706	1 714	1 829
<i>Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	1 064	1 122	1 300	1 621	1 540	1 242	1 096	992	947	889	866	861	938
<i>Sysselsatta löntagare (i miljoner)</i>	15.6	15.5	14.9	14.4	14.7	15.3	15.9	16.4	16.5	16.6	16.7	16.6	16.5
<i>Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)</i>	249	275	308	334	335	315	287	256	238	221	209	205	214
<i>Schweiz. Arbetslöshet, i % . .</i>	13.7	16.0	20.1	23.8	23.6	20.1	16.8	14.6	13.7	13.5	14.2	14.6	—
<i>Arbetsstillgång (medelgod = 100)</i>	.	.	82	.	.	76	.	.	79	.	.	81	.
<i>Sysselsättn.-index (1 kv. 1925=100)</i>	.	.	82	.	.	81	.	.	80	.	.	80	.
<i>Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)</i>	340	362	405	468	501	493	459	435	410	384	381	377	378
<i>Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)</i>	382	408	454	527	546	527	492	466	433	416	416	408	419
<i>Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	905	970	962	1 012	956	853	803	755	638	638	628	609	—
<i>Estland. Oplac. arbetssökande</i>	1 796	2 927	2 739	3 406	3 721	3 121	2 247	1 358	856	752	592	593	977
<i>Sysselsättn.-index (1 jan. 1927=100)</i>	111.7	110.9	109.4	111.0	117.4	122.2	124.8	133.9	132.2	126.9	128.1	127.8	—
<i>Lettland. Oplac. arbetssökande</i>	1 796	5 012	7 854	7 604	7 008	6 451	5 975	3 266	1 812	2 077	1 595	1 819	2 311
<i>Polen. Arbetslöshet, i % . . .</i>	14.0	15.9	19.7	22.4	22.8	21.9	20.4	18.0	15.6	13.0	11.5	11.1	—
<i>Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %</i>	15.5	16.4	19.0	21.0	20.8	19.4	17.6	16.0	14.3	13.6	13.3	—	—
<i>Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)</i>	599	669	752	818	833	805	735	666	606	567	558	573	603
<i>Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)</i>	20	21	22	22	22	21	21	20	19	19	19	17	—
<i>Ansökn. per 100 lediga platser .</i>	329	333	381	380	375	348	321	380	389	372	342	359	—
<i>Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)</i>	13	14	17	21	22	19	15	12	11	11	—	—	—
<i>Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)</i>	11	12	16	27	30	27	16	13	11	11	12	13	—
<i>Bulgarien. Arbetslösa (1 000-tal)</i>	23	30	39	36	40	45	40	37	36	34	30	30	—
<i>Kanada. Arbetslöshet, i % . .</i>	16.2	17.5	18.0	18.0	18.2	16.7	17.0	15.9	15.4	15.1	14.2	13.0	—
<i>Sysselsättningsindex (1926=100)</i>	100.2	98.9	94.4	94.6	96.4	93.4	95.2	97.6	99.5	101.1	102.7	106.1	107.7
<i>Förenta st. Sysselsättningsindex:</i>													
<i>Bur. of Lab. St. (1923—25=100)</i>	78.4	76.8	78.0	78.7	81.2	82.4	82.4	81.1	79.6	79.5	81.7	—	—
<i>Arbetslöshet, i %</i>	20.1	21.1	21.2	21.0	20.0	19.4	18.7	18.3	18.5	19.4	18.4	18.0	—
<i>Australien. Arbetslöshet, i % .</i>	.	.	18.8	.	.	18.6	.	.	17.8	.	.	15.9	.
<i>Nya Zeeland. Arbetslösa (1 000-tal)</i>	48	46	44	44	43	44	45	47	49	50	51	—	—

¹ Reviderade siffror.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under november månad 1935. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Under november har prisnivån stigit något, i främsta rummet beroende på något högre medelpriser å kött och fläsk än under oktober samt på en rätt kraftig höjning av ostpriserna.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—november 1935 och 1931—november 1935. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln till och med november 1935 med utgångspunkt dels från tiden före världskrigets utbrott, dels från 1931 (den genomsnittliga prisnivån i december 1930, mars, juni och september 1931), meddelas efterföljande serier av *vägda* indextal.

Basperiod	Juli 1914	Å r s m e d e l t a l										1 9 3 5				
		1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	okt.	nov.		
juli 1914 . .	100	153	154	150	140	131	127	123	124	127	128	132	132	133		
år 1931 . . .						100	97	93	94	96	97	100	101	101		

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under november stigit med 1 enhet. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 okt. 1935, 157 med juli 1914 som utgångspunkt och 99 med 1931 som basår (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 719).

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	oktober 1935					november 1935				dec. 1935
	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7
Rörlig basperiod: } (föreg. vecka = 100)	99·97	100·05	100·14	100·10	100·27	99·97	99·99	99·96	99·99	100·18
Fast basperiod: } (sept. 1931 = 100)	100·3	100·3	100·5	100·6	100·9	100·8	100·8	100·8	100·8	100·9

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1934	Nov. 1934	Sept. 1935	Okt. ² 1935	Nov. ² 1935	Höjn. el. sänkn. i %	
									nov. 1913— nov. 1935	nov. 1934— nov. 1935
Mjöl: oskummad	l	14	47	21	21	22	22	22	+ 57.1	+ 4.8
separerad	„	6	28	7	7	7	7	7	+ 16.7	0.0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	276	276	259	259	260	+ 7.9	— 5.8
mat- (lands-)	„	213	727	253	255	247	249	251	+ 14.6	— 1.6
Ost: helfet, småpipig, okryddad	„	164	624	170	173	176	180	189	+ 15.2	+ 9.9
halvfet, „	„	121	500	125	128	128	131	137	+ 13.2	+ 7.0
Margarin, växt-, o: smörblandat	„	185	483	141	146	131	131	131	— 5.1	— 10.8
Ägg, svenska, färsk.	tjog	159	681	168	271	189	238	264	+ 28.8	— 2.6
Potatis: gammal	5 l	28	71	86	38	46	44	44	+ 69.2	+ 15.8
„	hl	1271	519	538	693	668	667	667	—	+ 19.5
färsk, svensk	5 l	46	102	62	—	—	—	—	—	—
Gula ärtor, svenska	kg	81	78	42	47	43	42	42	+ 35.5	— 10.6
Bruna bönor, holländska	„	48	214	53	58	62	65	67	+ 45.7	+ 15.5
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmal.	„	31	75	85	36	38	38	38	+ 22.6	+ 5.6
råg-, samm. el. toppat, svenskt	„	22	56	23	23	24	24	24	+ 14.3	+ 4.3
rågsikt-, svenskt, märket 000	„	27	78	81	31	33	32	33	+ 26.9	+ 6.5
Gryn: havre-, ångpreparerade	„	86	99	84	35	35	35	36	0.0	+ 2.9
ris-, burma- el. svenska prima	„	41	111	41	42	40	40	40	— 2.4	— 4.8
Rågbröd: hårt (grovt spisbröd)	„	41	96	59	59	59	59	60	+ 46.3	+ 1.7
knäckebröd	„	„	„	84	83	82	82	82	—	— 1.2
sötlimpa eller siktbröd	„	88	96	58	57	58	58	58	+ 52.6	+ 1.8
grovbröd (grov hällkaka, ankarat.)	„	80	64	45	45	45	45	45	+ 50.0	0.0
Vetebröd: skorpor, ordinära	„	76	230	184	133	132	131	132	+ 76.0	— 0.8
mjukt matbröd, (bakat med vatten)	„	43	116	71	71	73	73	73	+ 69.8	+ 2.8
billigaste sort („ mjölk)	„	60	167	84	85	85	85	86	+ 43.3	+ 1.2
mjukt kaffebröd, billigaste sort	„	„	„	98	97	97	97	99	—	+ 2.1
Nötkött, färskt: stek	„	122	563	156	164	190	192	193	+ 58.2	+ 17.7
soppkött	„	100	490	121	130	151	154	156	+ 54.5	+ 20.0
Kalkkött, stek: gödkalv	„	181	512	198	198	224	223	223	+ 68.9	+ 12.6
spädkalv	„	72	312	117	120	133	136	137	+ 87.7	+ 14.2
Färkött, färskt, stek	„	183	600	192	184	213	206	203	+ 59.8	+ 10.3
Malet nötkött (köttfärs)	„	„	„	147	155	187	189	190	—	+ 22.6
Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	183	605	186	146	193	199	203	+ 50.4	+ 39.0
salt, svenskt (sidfläsk)	„	140	619	141	150	197	202	206	+ 45.1	+ 37.3
amerikaniskt (ryggfläsk)	„	„	„	158	161	169	178	193	—	+ 19.9
Fisk, färsk: abborre	„	75	202	107	109	112	114	116	+ 54.7	+ 6.4
gädda	„	108	333	152	150	158	160	161	+ 47.7	+ 7.8
sill	„	84	110	62	63	69	63	64	+ 82.9	+ 1.6
strömming	„	88	114	57	59	63	63	60	+ 39.5	+ 1.7
torsk	„	55	160	87	89	94	95	90	+ 60.7	+ 1.1
rödspotta (spätta)	„	79	244	143	142	148	149	150	+ 87.5	+ 5.6
kolja	„	„	„	113	113	117	119	117	—	+ 3.5
Salt sill, prima island.	„	45	148	49	47	72	84	87	+ 93.8	+ 85.1
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	56	223	63	62	66	70	73	+ 30.4	+ 17.7
Kaffe, rostat, santosblandning	„	„	„	801	303	287	287	287	—	— 5.8
Socker, bit-	„	67	183	46	46	46	46	46	— 31.3	0.0
Salt, matsalt	„	„	32	16	16	16	15	15	—	— 6.3
Äpplen, åt-	„	„	„	97	79	70	69	82	—	+ 3.8
Apelsiner, modelstora	dussin	„	„	111	140	121	117	125	—	— 10.7
Bananer, prima	kg	„	„	161	154	169	139	139	—	— 9.7
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	„	„	„	106	106	101	101	100	—	— 5.7
Vitkål, svensk	„	„	„	24	20	24	22	23	—	+ 15.0
Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	„	„	24	24	24	24	24	—	0.0
Svagdricka	l	6	16	16	16	15	15	15	+ 150.0	— 6.3
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	„	„	85	35	35	35	35	—	0.0
Fotogen, Water White	l	20	71	22	21	20	20	20	— 4.8	— 4.8
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	„	„	17	17	17	17	17	—	0.0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	„	720	2810	920	925	950	950	955	+ 30.8	+ 3.2
barr-, „	„	575	1895	715	715	730	730	735	+ 26.7	+ 2.8
Kol: antracit- (svalnöt-), hemkörd	hl	401	„	613	621	608	609	611	+ 54.3	— 1.6
hushålls- (fyckol), prima, „	„	284	„	287	291	289	289	289	+ 25.7	— 0.7
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	„	„	437	454	446	449	450	—	— 0.9
c:a 40—60 el. 60—80 mm, „	„	„	„	421	439	432	434	435	—	— 0.9

¹ Uppgifterna avse sidfläsk.

² Preliminära siffror.

Litteraturoversikt.

(November 1935.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

Richtlinien auf dem Gebiete statistischer Darstellung. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1935, nr 3.

Vad är hantverk? Sv. hantverkstidning 1935, nr 21.

Sverige.

ANKARCRONA, C. Statliga stödåtgärder på jordbruksområdet. Kommersiella meddelanden 1935, nr 21.

BERGSTRÖM, K. Organiserat sparande. (Föredrag.) Sv. sparbankstidskrift 1935, nr 9.

DE ANSTÄLLDAS CENTRALORGANISATION (DACO). Förslaget till lag om arbetsavtal. (Yttrande.) Sv. järnvägstidningen 1935, nr 31.

HANDELSKAMMAREN FÖR ÖREBRO OCH VÄSTMANLANDS LÄN. Förslag till lag om arbetsavtal. (Yttrande.) Meddelanden från handelskammaren för Örebro och Västmanlands län 1935, nr 3.

H[ERMELIN], C[ARIN]. Vad är meningen med rationaliseringen? Tidevarvet 1935, nr 42.

JAKOBSSON, H. Företaget nr arbetarens synpunkt. Bokbinderi-arbetaren 1935, nr 11.

K[LINGBERG], W. Lagförslag i motvind. [Förslaget till lag om arbetsavtal.] Kontoristen 1935, nr 11.

KOOPERATIVA FÖRBUNDET. Privatanställdas avtal inför lagstiftning. (Yttrande.) Kooperatören 1935, nr 17.

RIKSFÖRBUNDET AV KOMMUNALTJÄNSTEMÄN I SVENSKA STÄDER. Förslaget till lag om arbetsavtal. (Yttrande.) Sv. kommunalbladet 1935, nr 5.

STRIDSBERG, L. Vår officiella statistik och dess praktiska användbarhet. Affärsekonomi 1935, nr 15.

SVENSKA STADSFÖRBUNDET. Lag om arbetsavtal. (Yttrande.) Sv. stadsförbundets tidskrift 1935, nr 7.

Gruvarbetarna och gruvindustriens besparingsåtgärder. Gruvindustriarbetaren 1935, nr 11.

Amerikas förenta stater.

Cabinet committee's recommendations for cotton-textile industry. Monthly labor review okt. 1935.

Gjenreisningspolitikken i U. S. A. [Landsorgnissasjonens] Meddelelsesblad 1935, nr 10.

Frankrike.

L'effort social des grands réseaux de chemins de fer en faveur de leur personnel. Le musée social 1935, nr 9—10.

Nederländerna.

VANNER, A. Den holländska »planens» innehåll. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 46.

Norge.

Arbetsledarens ställning. Metallarbetaren 1935, nr 44.

Storbritannien.

MARSTRAND, E. New survey of London life and labour. [Anmälan.] Nationalökonomisk Tidskrift 1935, nr 5.

Sydamerika.

POBLETE-TRONCOSO, M. The enforcement of labour legislation in Latin America. International labour review nov. 1935.

Ungern.

FARKASFALVI, A. La statistique de la petite industrie en Hongrie. Journal de la Société hongroise de statistique 1935, nr 3.

Arbeterskydd.

ELMBERG, M. O. Praktisk första hjälp vid olycksfall. Arbeterskyddet 1935, nr 10.

Sverige.

ANDRÉ, L. B. H. Arbeterskydd. Metallarbetaren 1935, nr 46.

FAHLMAN, T. Ett par remspakdetaljer. Arbeterskyddet 1935, nr 10.

NYLÉN, O. Om olycksfall vid lantbruksmaskiner. Arbeterskyddet 1935, nr 10.

TENGVAL, T. Den lokala säkerhetstjänstens räntabilitet. Verkstäderna 1935, nr 11.

ÖSTRAND, D. Olycksfallsfrekvensen och konjunkturerna. Arbeterskyddet 1935, nr 10.

Människan vid maskinen. Tidevarvet 1935, nr 43.

Organiserad säkerhetstjänst. Metallarbetaren 1935, nr 44.

Skogshanteringens olycksfallsproblem. Skogen 1935, nr 22.

Skyddsverksamheten och dess organisation. Skogen 1935, nr 22.

Amerikas förenta stater.

BEYER, O. S., & FITCH, E. M. Cost of accidents to railroad employees, 1932. Monthly labor review sept. 1935.

Lighting conditions in Connecticut clothing factories. Monthly labor review okt. 1935.
Minimum standard for medical service in industry. Monthly labor review sept. 1935.
Prevalence of anthraco-silicosis in Pennsylvania. Monthly labor review okt. 1935.

Norge.

BAGGERUD, A. Kan arbeidsulykkene forebygges? Sosialt arbeid 1935, nr 9.

Tyskland.

FRANZ, R. Sicherungen gegen den Holzrückschlag bei Kreissägen mit selbsttätigem Vorschub und bei solchen mit mehreren Sägeblättern. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 32.
GERBIS. Gesundheitsgefahren des Tiefdruckverfahrens. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 32.
MICHELS, W. 50 Jahre berufsgenossenschaftliche Unfallverhütung. Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure 1935, nr 47.
SCHMIDT, H. Unfallverhütung an Exzenterpressen. (Föredrag.) Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure 1935, nr 47.
VAJE. Die D. K.-Kartei als Hilfsmittel der Unfallverhütung. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 32.
Bessere Vorsorge für die erste Hilfe bei Betriebsunfällen. Soziale Praxis 1935, nr 46.
Zahlen und Psychologie in der Unfallversicherung. Soziale Praxis 1935, nr 48.

Österrike.

Schutz der Kinderarbeit in Österreich. Soziale Praxis 1935, nr 46.

Arbetslön och arbetstid.

Internationell reglering av semester för sjöfolk. Maskinbefälsförbundets tidskrift 1935, nr 11.

Sverige.

ELIASON, W. Backtörnar på fritiden skall betalas med övertidsersättning. Sjömannen 1935, nr 11.
FORSSEMAN, H. Städernas brandkårer, deras uppgifter, arbetstidsförhållanden m. m. Sv. stadsförbundets tidskrift 1935, nr 7.
JACOB, A. Wage movements in Sweden after the great war. The Anglo-Swedish review nov. 1935.
R[YDBERG], H. Fallet »Oscar». Industritjänstemannen 1935, nr 11.
Avtalsdiskussioner. Sjömannen 1935, nr 11.
Exempel på »förlusttider» och deras eliminering. Verkstäderna 1935, nr 11.
F. S. A. H. [Föreningen Sveriges aktiva handelsresande] yrkar på skyddslagstiftning för kåren. [Yttrande över kommitténs angående privatanställda betänkande.] Den aktiva handelsresanden 1935, nr 11.
Kampen mot övertidsarbetet. Metallarbetaren 1935, nr 45.
Sjöfolkets semesterfråga. Sv. flagg 1935, nr 47.

Amerikas förenta stater.

BROWNE, H. F. Business improvement and employee income. Conference board service letter 1935, nr 10.
Income and income changes in relation to sickness. Monthly labor review sept. 1935.
Wage-payment practices of representative manufacturers. Monthly labor review sept. 1935.

Finland.

Motionerna om arbetstidsförkortning m. m. Industritidningen 1935, nr 10.

Japan.

Lohn- und Arbeitsverhältnisse in Japan. Vierteljahrs. zur Statistik des deutschen Reichs 1935, nr 3.
Låga löner, intensiv rationalisering ger Japan konkurrenskraft. Sv. export 1935, nr 23.

Storbritannien.

Effect of shorter work week in an English factory. Monthly labor review sept. 1935.

Tyskland.

Diskussion um Direktorengehälter. Soziale Praxis 1935, nr 48.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

BOWLEY, A. L. The occupations of fathers and of their children. Economica nov. 1935.
Et forslag til avskaffelse av arbeidsløsheten. Arbeidsgiveren (Norge) 1935, nr 23.

Sverige.

BERGFORS, G. Några exempel på hur hemslöjden i Norrland kan bli en god hjälp till försörjningen. Sunt förnuft 1935, nr 9.
BEXELIUS, E. Erkänd arbetslöshetskassa för frisörerna. Frisören 1935, nr 9/10.
ERIKSON, EMIL. Arbetslöshetsförsäkringen. Medlemsblad för Skandinavisk Sadelmager- og Tapetserer-Förbund 1935, nr 11.
NYLIN, ELSA. Småskollärarinnorna och arbetslösheten. Hertha 1935, nr 9.
— Småskollärarinnorna och förtidspensioneringen. Tidevarvet 1935, nr 43.
SVENSKA SKOGS- OCH FLOTTNINGSARBETAREFÖRBUNDET. Skogsindustrisakkunnigas betänkande. (Yttrande.) Skogs- och flottningsarbetaren 1935, nr 11/12.
WIKANDER, R. Den sekunda arbetskraften och dess förhållande till arbetslöshetshjälpen. Sunt förnuft 1935, nr 9.
Akä . . [Arbetslöshetskommissionen.] Metallarbetaren 1935, nr 45.
Arbetslöshetskassorna ha gjort en god start. Frisören 1935, nr 9/10.
Påmönstring av obehörigt befäl. Maskinbefälsförbundets tidskrift 1935, nr 11.
Regeringen förvränger arbetslöshetspolitiken. Sunt förnuft 1935, nr 9.
Reservarbete bättre än jordbruksarbete. Sunt förnuft 1935, nr 9.

Svenska musikerförbundets arbetslöshetskassa ombildad till en »musikernas erkända arbetslöshetskassa». Musikern 1935, nr 22.

Vår arbetslöshetskassa. Industritjänstemannen 1935, nr 11.

Våra skogsindustrier. Ur Skogsindustriassakernas betänkande. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 45-46.

Är råvarutillgång tillräcklig investeringsanledning? Industria 1935, nr 24.

Danmark.

Arbejdsanvisningens reformering. Arbejdsgiveren 1935, nr 23.

Norge.

KJELSBORG, BETZY. Er kvinnes plass i hjemmet eller i erhvervslivet. (Föredrag.) Socialt arbeid 1935, nr 9.

Storbritannien.

HARNE, LISA. Engelskorna på arbetsmarknaden. Hertha 1935, nr 9.

LUFFT, H. Neue Wege aus der Arbeitslosennot in Schottland. Soziale Praxis 1935, nr 48.

Tjeckoslovakien.

Restriction upon closing of industrial establishments in Czechoslovakia. Monthly labor review okt. 1935.

Tyskland.

BOHNSTEDT, W. Zentrale Lenkung des Arbeits-einsatzes. Soziale Praxis 1935, nr 46.

»Labor book» system introduced in Germany. Monthly labor review okt. 1935.

Befolkningsfrågan.

Sverige.

BLADINI, L. Abortkommitténs lagförslag ännu en gång. Social-medicensk tidskrift 1935, nr 11.

Billiga arbetare enväldstidens industripolitik. Befolkningsfrågan i äldre tider. Metallarbetaren 1935, nr 44.

Danmark.

FENGER, O. Sterilisationslovene og deres Betydning for Aandssvageforsorgen. Socialt Tidsskrift 1935, nr 10.

Italien.

MIKELLI, G. Composition familiale des ouvriers de l'industrie. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1935, nr 4.

Bostadsförhållanden.

BERGMAN, R. Några nya undersökningar över bostadsövervakningen i Sverige och vissa främmande länder sammanställda ur bostadssociala utredningens andra betänkande. Nordisk hygienisk tidskrift 1935, nr 9/10.

Sverige.

F[RENDIN], T. Bostadshyrornas utveckling i Stockholm. Byggmästaren 1935, nr 32.

NYSTRÖM, B. Bostadslagstiftning och bostadsinspektion såsom led i aktionen mot slumbostäder och trångboddhet. Sv. stadsförbundets tidskrift 1935, nr 7.

SJÖFÄLT, E. E. Bostadsförbättringarna — en fruktbringande statsåtgärd. Hushållningssällskapens tidskrift 1935, nr 7.

WIKÉN, W. Villan för »två-rum-och-kök-familjen». Hem i Sverige 1935, nr 5.

Bostadsbyggandet i pressdebatt. Hyresgästen 1935, nr 22.

Bostadssociala utredningens andra betänkande. Ändringar av hälsovårdsstadgan, förbättrad bostadsinspektion. Byggmästaren 1935, nr 31.

Bostadsstandardens höjning genom tvångslagstiftning. Sunt förnuft 1935, nr 9.

House building by owners' labor in Stockholm, Sweden. Monthly labor review sept. 1935.

Stadsbyggandets anpassning efter luftskyddets krav. Byggnadsvärlden 1935, nr 45.

Den starka bostadsproduktionen i siffror. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 23.

Stockholms stadskollegiums hemställan i anledning av fastighetskontorets stora bostadsutredning. Sveriges fastighetsägaretidning 1935, nr 23.

Amerikas förenta stater.

HILL, S. Hem eller hypotek? Byggmästaren 1935, nr 32.

Frankrike.

Les décrets-lois et les habitations à bon marché. Le musée social 1935, nr 10.

Storbritannien.

MÜLLER, H. Den engelska bostaden. Hem i Sverige 1935, nr 5.

Tyskland.

TRIBIUS, E. Kinderreichtum und Wohnungswesen. Der deutsche Volkswirt 8 nov. 1935.

WAGENBACH, J. Tendenzen in Wohnungsbau 1935. Soziale Praxis 1935, nr 48.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

JÖRGENSEN, G. Positive resultater av skolehygienisk arbeid. Nordisk hygienisk tidskrift 1935, nr 9/10.

De kvinnliga skyddshemmen. Hertha 1935, nr 9.

Sverige.

CENTRALSTYRELSEN FÖR SVERIGES LÄKARFÖRBUND. Förslag angående förebyggande mödra- och barnavård. (Yttrande.) Sv. läkartidningen 1935, nr 48.

SONDÉN, T. Behandlingen av asociala homoseksuelle. Social-medicensk tidskrift 1935, nr 11.

SÖDERBAUM, A. Skyddshemssakkunnigas betänkande och förslag rörande skyddshemmens or-

ganisation m. m. Sveriges landstings tidskrift 1935, nr 5.

WALLGREN, A. Barnavårdscentralens samhälls-ekonomiska betydelse. (Föredrag.) Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1935, nr 15.

De blinda och fattigvården. Ändring i fattigvårdslagen påyrkas — fattigvårdsdirektören i Stockholm avstyrker. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1935, nr 15.

Ny taxa för vård å vissa sjuk- och fattigvårdsanstalter. Landskommunernas tidskrift 1935, nr 11.

Danmark.

HERTZ, P. Nogle oplysninger om de under Københavns børnetilsyn værende spæde børn. (Föredrag.) Nordisk hygienisk tidskrift 1935, nr 9/10.

Finland.

BÖÖK, E. Den nya vårdlagstiftningen. (Föredrag.) Finsk kommunaltidskrift 1935, nr 7.

Norge.

KOBEN, L. Forsorgsarbeid gjennom menighetspleien. Socialt arbeid 1935, nr 9.

Tyskland.

SCHICKENBERG, W. Um die fürsorgliche Behandlung arbeitscheurer Menschen. Soziale Praxis 1935, nr 47.

Föreningsväsen.

Sverige.

LARSSON, KNUT. Bildning och utbildning inom fackföreningsrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1935, nr 47.

Ett gemensamt förbund? Bleck- & plåtslagaren 1935, nr 4.

Amerikas förenta stater.

Extent and characteristics of company unions: preliminary report. Monthly labor review okt. 1935.

Danmark.

MADSEN, J. Arbejdsgiverforeningens betydning for dansk erhvervsliv. Arbejdsgiveren 1935, nr 22.

Storbritannien.

MARSTRAND, E. Fagforeningsproblemet. Socialt Tidsskrift 1935, nr 10.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

BJÖRKQUIST, E. G. A. Folkvandvårdens ordnande. Sveriges landstings tidskrift 1935, nr 5.

BRUNDIN, O. En förebildlig sinnessjukvård. Social-medicinsk tidskrift 1935, nr 10.

53—343922. Soc. Medd. 1935.

LÖBECK, S. Folkvandvårdens organisation. Sunt förnuft 1935, nr 9.

Medicinalstyrelsens förslag till statsunderstödd dispensärverksamhet. Sveriges landstings tidskrift 1935, nr 5.

Danmark.

WINGE, K. Københavns kommunes centralstation for tuberkulosebekæmpelse. Maanedsskrift for praktisk Lægegering og social Medicin 1935, nr 10.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

OSVALD, INGRID. Hushållningssällskapen och jordbrukarhemmen. (Föredrag.) Hushållningssällskapens tidskrift 1935, nr 7.

Egnahemskonsulentverksamhetens ordnande. Hushållningssällskapens tidskrift 1935, nr 7.

Jordanskaaffningen i Västerbottens och Norrbottens län. Hushållningssällskapens tidskrift 1935, nr 7.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

GRÜNIG, G. Der Stand der Tarifverträge in Schweden und Norwegen Ende 1934. Reichsarbeitsblatt 1935, nr 31.

Sverige.

S[EVERIN], F. Förhandlingar och strider. Signalen 1935, nr 46.

SVENSKA LANTARBETSGIVARNES CENTRALFÖRENING. Lag angående skydd mot vräkning vid arbetskonflikter. (Yttrande.) Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1935, nr 11.

Byggnadsarbetarnas sympatistrejker ej lagligt varslade. Industria 1935, nr 23.

Förenings- och förhandlingsrätten — ett statistiskt sammandrag. Kommunaltjänstemannen 1935, nr 10.

Har kollektivavtalet tjänat ut? Lantarbetaren 1935, nr 48.

Frankrike.

Collective-bargaining practices in France. Monthly labor review okt. 1935.

Norge.

Samarbeide mellem arbeidere og arbeidsgivere. Arbeidsgiveren 1935, nr 25.

Tyskland.

Das Ende des Tariflohnverzichts. Soziale Praxis 1935, nr 44.

Kooperation.

Sverige.

B[ONO]W, M. »Egendomliga stridssignaler.» Konsumentbladet 1935, nr 45.

Amerikas förenta stater.

PARKER, FLORENCE E. The consumers' cooperative movement. Labor information bulletin 1935, nr 10.

Schweiz.

BÜRKE, G. A. Konsumentorganisationerna i Schweiz. (Föredrag.) Sv. affärsliv 1935, nr 24.

Soc. rådsrepublikernas union.

Suppression of urban consumers' societies in the U. S. S. R. Review of international cooperation 1935, nr 11.

Storbritannien.

CASSAU, T. Lagerhållningsfrågor inom den engelska kooperationen. Kooperatören 1935, nr 20.

Tjeckoslovakien.

HÁJNY, V. The successful defence of the co-operative movement in Czechoslovakia. Review of international cooperation 1935, nr 11.

Levnadskostnader.

WRIGHT, C. M. Smöret som stapelvara. Index 1935, nr 119.

Jordbrukets prisindex för oktober. Landtmannen 1935, nr 47.

Retail prices of food in the United States and in certain foreign countries. Monthly labor review okt. 1935.

Vitaminernas betydelse och deras synergism. Social-medicinsk tidskrift 1935, nr 11.

Wholesale prices in the United States and in foreign countries. Monthly labor review sept. 1935.

Sverige.

RINGBORG, G. Hur skall svin- och fläskmarknaden utveckla sig? Landtmannen 1935, nr 47.

[WAHLUND, S.] Intervjun [beträffande levnadskostnadsindex för Stockholm]. Vår stad 1935, nr 11.

Family budget survey in Sweden, 1933. Monthly labor review sept. 1935.

Mjölkens egenskaper med särskild hänsyn till skolbarnens mjölkbespisning. Hygienisk revy 1935, nr 11.

Prisutvecklingen under de senaste åren. Kommersiella meddelanden 1935, nr 21.

Amerikas förenta stater.

WILLIAMS, F. M., HOGG, MARGARET H., & CLAGUE, E. Revision of index of cost of goods purchased by wage earners and lower-salaried workers. Monthly labor review sept. 1935.

Finland.

HARMAJA, L. Krisårens inverkan på levnadsstandard. (Föredrag.) Social tidskrift 1935, nr 11.

Den hygieniska mjölkkontrollen i Helsingfors. Mjölkpropagandan 1935, nr 11.

Japan.

Recent family budget enquiries: Family budget enquiries in Japan, 1926 to 1934. International labour review nov. 1935.

Norge.

RYGH, O. B-vitamininnholdet i norsk øl. Sv. bryggareforeningens månadsblad 1935, nr 11.

Soc. rådsrepublikernas union.

Kortsystemet avskaffat i Sovjetunionen. Industria 1935, nr 24.

Tyskland.

Die Lebenshaltungskosten seit Stabilisierung der Währung. Wirtschaft und Statistik 1935, nr 20. Die Preisbewegung und die Entwicklung der nominalen und realen Kaufkraft in Deutschland. Mitteilungen des hamburgischen Welt-Wirtschafts-Archivs 1 nov. 1935.

Läringsväsen och yrkesrådgivning.

IDERT, G. Yrkesutbildning i utlandet. Sv. hantverks-tidning 1935, nr 21.

Sverige.

FRISTEDT, A. E. Läringsutbildning. Industrietidningen Norden 1935, nr 45.

S[EVERIN], F. Att koka kaffe på telefon. Nya historier om de psykologiska proven [vid statens järnvägar]. Signalen 1935, nr 48.

Schweiz.

Läringar och deras handhavande. Verktäderna 1935, nr 11.

Storbritannien.

FREDRIKSSON, N. Den sjätte internationella kongressen för vetenskaplig arbetsledning, London 1935, och anstalter för yrkesutbildning i England. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1935, nr 7.

Nykterhetsfrågan.*Sverige.*

G[AH]N, H. Konsumtion och motbok i befolkningsstatistisk belysning. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 11.

KUNGL. KONTROLLSTYRELSEN. Förslaget till ny spritdrycksförordning. (Utlåtande.) Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1935, nr 8.

ÅMAN, A. Ett genmäle till dr. Englund. Tidskrift för systembolagen 1935, nr 11.

Socialförsäkring.*Sverige.*

ÅSKELÖF, T. Den nya svenska folkpensioneringen. Socialt arbeid 1935, nr 9.

KARLSSON, GUSTAF. Bör stadgebestämmelsen om sjukkasas regressrätt tillämpas? Sv. sjuk-kasse-tidning 1935, nr 11.

RUNDBERG, G. »Läkares anmälan om sjukdomsfall, som kan vara föranlett av hälsofarligt arbete.» Hygiea 1935, nr 20.

TEGENDAL, E. Understödsföreningarna efter omorganisationen av sjukkasseeväsendet. (Föredrag.) Vårt liv 1935, nr 10.

WANGSON, O. R. Folkpensioneringsreformen. Sv. fattigvårds och barnvårds tidning 1935, nr 15.

Betydelsefullt medgivande av K. pensionsstyrelsen rörande ansvarsförbindelse för erkänd sjuk-kassa. Sv. sjukkasse-tidning 1935, nr 11.

Kostnaderna för medlems intagande å sjukvårdsanstalt. Vårt liv 1935, nr 10.

Sjukkasseefförbundet påpekar i skrivelse till Konungen de ohållbara avgifterna inom vissa understödsföreningar. Sv. sjukkasse-tidning 1935, nr 11.

Tryggad rätt till medlemskap även när erkänd sjukkassa går i likvidation. Sv. sjukkasse-tidning 1935, nr 11.

Viktigt socialstyrelsebeslut om statsbidrag fastställt av regeringsrätten. Sv. sjukkasse-tidning 1935, nr 11.

Amerikas förenta stater.

Federal social security act, August 1935. Monthly labor review sept. 1935.

Sociallovgivning i U. S. A. Socialt Tidsskrift 1935, nr 10.

Danmark.

HAGEN, G. Forskellige tekniske Spørgsmaal vedrørende Invaliders erhvervsmæssige Uddannelse og Beskæftigelse. Socialt Tidsskrift 1935, nr 10.

Kanada.

Canadian employment and social-insurance act. Monthly labor review sept. 1935.

Norge.

Obligatorisk trygd for andre enn lønnsarbeidere. Sykeforsikringsbladet 1935, nr 11.

Storbritannien.

Employees' retirement systems in Great Britain. Monthly labor review okt. 1935.

Sydamerika.

TRIER, A. The development of social insurance in Argentina, Brazil, Chile, and Uruguay. International labour review nov. 1935.

Österrike.

New social-insurance act of Austria. Monthly labor review sept. 1935.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics. Bulletin. Wash. 1934—35.

609. Discussions of labor laws and their administration at the 1933 convention of the Association of governmental officials in industry of the United States and Canada, Chicago, III.

615. Berman, E. The Massachusetts system of savings-bank life insurance.

ARBEIDERPARTI, Det norske. Samtlige landsmøtebeslutninger, resolusjoner, valg etc. 1912—33. Utg. ved H. Meyer. Oslo 1934.

DANMARK. Det Statistiske Departement. Statistiske Meddelelser. Række 4. Kbhv 1935. Bd 97: H. 6. Befolkningens Bevægelser 1934.

— Statsministeriets Udvalg vedrørende Sanering af Landbrugets Gældsforhold. Betænkning. Kbhv 1934.

ESTLAND. E. V. Teedeministeerium. — Ministère des communications. La protection du travail en Estonie en 1934. Tallinn 1935.

ESTONIA. Population, cultural and economic life. Ed. by A. Pullerits. Tallinn 1935.

FINLAND.

Finlands officiella statistik. Hfors 1935.

6. Befolkningsstatistik.

81. Befolkningsförhållandena år 1934.

21. Fattigvårdsstatistik.

A. 37. Fattigvården år 1932.

— Osuuskassojen Keskusliitto R. Y. [Andelskassornas centralförbund.] Andelskassornas i Finland driftstatistik. 26 (1934). Helsinki 1935.

FINLAND. Statistiska centralbyrån.

Statistiska meddelanden. Hfors 1935.

35. Lindberg, V., & Ekelund, E. Undersökning rörande verkningarna av lagberedningens förslag till skattelag. På uppdrag av Statsrådet utarb.

FÖRBEREDANDE SJÖFARTSKONFERENS.

Geneva, November, 1935.

Report. 1—2. Geneva 1935. (International labour office.)

1. Hours of work on board ship and manning.

2. Holidays with pay for seamen.

HANSSON, P. A. Demokrati. Tal och uppsatser. Sthlm 1935.

ISLAND. Hagstofa Islands. — Bureau de statistique de l'Islande.

Hagskýrslur Islands. — Statistique de l'Islande. Reykjav. 1934—35.

83. Statistique de l'agriculture en 1932.

84. Elections au parlement 1934.

85. Statistique du commerce en 1933.

NERMAN, T. 50 års bygge. Stockholms byggnadstimmermans- och byggnadssnickarefackföreningars historia 1885—1935. På föreningarnas uppdrag utarb. Sthlm 1935.

NORDISKA NATIONALEKONOMISKA MÖTEN.

Forhandlingar ved det 10:e nordiske nasjonalekonomiske møte i Oslo d. 17.—19. juni 1935. Oslo 1935.

NORGE.

Norges offisielle statistikk. Række 9. Oslo 1935.

71. Landbruksareal og husdyrhold 1935.

NORGE. Kjelinspektören.

Beretning fra fabrikktilsynets kjelkontroll i 1934. Oslo 1935.

NYA ZEELAND. Department of labour.

Report. 1934/35. Wellington 1935.

— Unemployment board.

Report. 1934/35. Wellington 1935.

PUBLIKATIONER, Statens järnvägars. Sthlm 1935.

Teknisk-ekonomisk redogörelse för banavdelningens verksamhet år 1934.

[RIKSREKENSKAPSVERKET.]

Utdrag ur rikshuvudboken. Budgetåret 1934/35. Sthlm 1935.

RINGBORG, G. Untersuchung über die zulässige Mindestgrösse eines landwirtschaftlichen Betriebes in Süd- und Mittelschweden. Sthlm 1935. (Akad. avh. Berlin.)**SKATTEBETALARNAS FÖRENING.**

Meddelanden. Sthlm 1935.

45. *Abramson, E.* Födan, hälsan, kassan. En kort studie över födan och dess sammansättning samt vägledning för en sund mathållning till överkomligt pris.

STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1935.

Fattigvården år 1933. Av statistiska centralbyrån.

Finanser.

Rusdrycksförsäljningen m. m. år 1934. Av K. kontrollstyrelsen.

Hälsö- och sjukvård.

Sinnessjukvården i riket år 1933. Av K. medicinalstyrelsen.

Lantmäteri år 1934. Av K. lantmäteristyrelsen.

STATSKONTORET, K.

Utdrag ur de under K. statskontorets förvaltning stående fonders och diverse medels räkenskaper för budgetåret 1934/35. Sthlm 1935.

STRINDBERG, A. Arbetare och radikaler i 1700-talets Sverige. Sthlm 1935. (Skrifter utg. av Arbetarnas kulturhistoriska sällskap. Bd 5.)**SVENSKA BANKFÖRENINGEN.**

Skrifter. Sthlm 1935.

60. Berättelse angående det ekonomiska läget. Av Svenska bankföreningens styrelse avg. till ordinarie bankmötet d. 25 okt. 1935.

61. *Hammar skjöld, D.* Centralbankerna i nutidens ekonomiska liv. Föredrag.

SURVEY, The new, of London life & labour. Vol.

9. Life and leisure. Lond. 1935.

SVENSKA FRISÖRBETARBÄRFÖRBUNDET.

Protokoll fört vid Svenska frisörarbetareförbundets 12:e ordinarie kongress i Stockholm d. 22—24 april 1935. Sthlm 1935.

SVENSKA KRIMINALISTFÖRENINGEN.

Förhandlingar vid Svenska kriminalistföreningens möte i Stockholm d. 18 febr. 1935. Sthlm 1935.

TYSKLAND. Statistisches Reichsamt.

Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. Jahrg. 54. (1935). Berl. 1935.

UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1935. Sthlm 1935.

50. *Sandström, E.* Promemoria angående avveckling av bestående fideikommiss. [Avg. d. 14 okt. 1935.] (Ju.)

51. *Butler, H.* Den ekonomiska och sociala utvecklingen under år 1934. (S.)

52. Betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena. Avg. [d. 1 sept. 1935]. (E.)

53. Betänkande angående behörighet att utföra elektriskt installationsarbete m. m. Avg. d. 28 okt. 1935 av Sakkunniga för elektriska kontrollväsendet. (H.)

54. Bostadsproduktions-sakkunnigas betänkande med förslag till lag om sparföreningar m. m. Avg. d. 7 nov. 1935. (S.)

55. Betänkande med förslag till mejeristadga samt vissa andra åtgärder till mejerihanteringens befrämjande. Avg. d. 5 nov. 1935 av 1933 års mjölk- och mejeritredning. (Jo.)

56. Promemoria angående ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff. [Avg. d. 15 nov. 1935.] (Ju.)

57. Promemoria angående omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna. [Avg. d. 24 okt. 1935.] (Ju.)

58. Betänkande och förslag angående obligatorisk sjuårig folkskola. Avg. [d. 20 nov. 1935]. (E.)

59. Betänkande med förslag till lag om förerings- och förhandlingsrätt. Avg. [d. 20 nov. 1935] av inom Socialdepartementet tillkallade sakkunniga. (Kommittén angående privatanställda.) (S.)

60. Promemoria angående avskaffande av påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen jämte vissa andra straffpåföljder. [Avg. d. 21 nov. 1935.] (Ju.)

VÄSTERBÖRLÄN. Den nya gatuleden mellan Kungsholmen och Södermalm. Sthlm 1935.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling har under tiden 11 november—10 december 1935 bl. a. publicerats:

Nr

Daterad

581. K. kung. med föreskrifter ang. uppskjuten livränta enligt civila tjänstepensionsreglementet och tjänstepensionsreglementet för arbetare 15 nov.

Sakregister till årgången 1935.

(Siffrorna inom parentes angiva häftets nummer.)

Arbetsarskydd. Utredning angående arbetarskyddslagens bestämmelser om minderårigas arbetstid: s. 182 (3).

Arbetsavtal. Lag om arbetsavtal: s. 830 (12).

Amerikas förenta stater. Ny lag om reglering av arbetstvister i Förenta staterna: s. 635 (9).

Se även *Privatanställda*.

Arbetsbyrån, Internationella. Kommittén för förebyggande av olycksfall: s. 31 (1).

Styrelsesammanträden 1934, september: s. 28 (1); 1935, januari: s. 195 (3); april: s. 426 (6); oktober: s. 775 (11).

Arbetsfred, se *Arbetsinställelser*.

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga, år 1934: s. 82 (2); *månadsstatistik:* 1934, dec.: s. 37 (1); 1935, jan.: s. 145 (2); febr.: s. 211 (3); mars: s. 269 (4); april: s. 345 (5); maj: s. 433 (6); juni: s. 495 (7); juli: s. 585 (8); aug.: s. 649 (9); sept.: s. 709 (10); okt.: s. 791 (11); nov.: s. 859 (12).

Lag med vissa bestämmelser om arbetsförmedling (enskild) (vid 1935 års riksdag): s. 527 (8).

De offentliga arbetsförmedlingsanstaltarnas inkomster och utgifter år 1934: s. 449 (7).

Den privata arbetsförmedlingen under år 1934: s. 331 (5).

Arbetsgivareföreningen, Svenska, år 1934: s. 431 (6).

Arbetsinställelser i Sverige år 1934: s. 826 (12).

Lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsfreden (vid 1935 års riksdag): s. 583 (8).

Arbetslagstiftning, internationell (vid 1935 års riksdag): s. 534 (8).

Den internationella arbetslagstiftningens framsteg under 1934: s. 31 (1).

Minderårigas användande till skiftarbete: s. 761 (11).

Semester för tjänstemän, anställda och arbetare i Sverige: s. 248 (4).

Arbetslöner. Lönenivån i Sverige år 1934 och arbetslösnernas fluktuationer sedan år 1918: s. 372 (6).

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1933: s. 34 (1).

Se även *Jordbruk, Kollektivavtal, Skogsarbetare, Skogsbygd, Vagarbetare*.

Arbetslösheten under år 1934: s. 163 (3).

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1934, 30 nov.: s. 36 (1); 31 dec.: s. 150 (2); 1935, 31 jan.: s. 210 (3); 28 febr.: s. 268 (4); 31 mars: s. 334 (5); 30 april: s. 432 (6); 31 maj: s. 485 (7); 30 juni: s. 583 (8); 31 juli: s. 654 (9); 31 aug.: s. 708 (10); 30 sept.: s. 781 (11); 31 okt.: s. 864 (12).

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet: 1934, nov.: s. 34 (1); dec.: s. 142 (2); 1935, jan.: s. 198 (3); febr.: s. 264 (4); mars: s. 330 (5); april: s. 429 (6); maj: s. 483 (7); juni: s. 579 (8); juli: s. 632 (9); aug.: s. 705 (10); sept.: s. 778 (11); okt.: s. 854 (12).

Arbetslöshetens bekämpande (vid 1935 års riksdag): s. 527 (8).

Arbetslöshetsutredningens betänkande II: s. 233 (4).

De erkända arbetslöshetskassorna: s. 142 (2); s. 264 (4); s. 483 (7).

De hjälpsökande arbetslösas fördelning på ålders- och yrkesgrupper den 31 oktober 1934: s. 601 (9).

Handbok för erkända arbetslöshetskassor: s. 633 (9).

Nationernas förbunds enquête om allmänna arbeten: s. 141 (2).

Ungdomsarbetslösheten: s. 237 (4).

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet: s. 42 (1); 151 (2); 216 (3); 274 (4); 344 (5); 438 (6); 486 (7); 584 (8); 640 (9); 714 (10); 796 (11); 865 (12).

Danmark. Arbetslöshetsräkningen i Danmark den 30 juni 1934: s. 420 (6).

Finland. Ungdomsarbetslösheten i Finland: s. 424 (6).

Frankrike. Franska regeringsåtgärder till arbetslöshetens bekämpande: s. 629 (9).

Storbritannien. Ekonomiska hjälpåtgärder för vissa områden i Storbritannien: s. 855 (12).

Engelska arbetslösas levnadsbeskrivningar: s. 23 (1).

Temporärt upphävande av 1934 års understödsregler för arbetslösa i England: s. 198 (3).

Se även *Levnadskostnader, Socialförsäkring, Social hjälpverksamhet.*

Arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter: 1934, dec.: s. 1 (1); 1935, jan.: s. 65 (2); febr.: s. 161 (3); mars: s. 225 (4); april: s. 295 (5); maj: s. 359 (6); juni: s. 447 (7); juli: s. 519 (8); aug: s. 599 (9); sept.: s. 663 (10); okt.: s. 735 (11); nov.: s. 807 (12).

Arbetsstillgången enligt uppgifter från industrilidkare m. fl.: 1934, fjärde kvart.: s. 67 (2); 1935, första kvart.: s. 297 (5); andra kvart.: s. 521 (8); tredje kvart.: s. 737 (11).

Arbetsantalets utveckling vid vissa industriella företag 1932—1934: s. 410 (6).

Arbetsstillgång och arbetsförmedlingsåtgärder våren 1935: s. 403 (6).

Institutet för svensk utlandstjänst: s. 143 (2).

Radioutsändning av riksvakanslistan: s. 779 (11).

Japan. Arbetsförhållandena inom Japans exportindustrier: s. 139 (2).

Norge. Sysselsättningsstatistik: s. 143 (2).

Tyskland. Arbetsböcker i Tyskland: s. 634 (9).

Arbetstiden. Arbetstiden vid s. k. familjebagerier: s. 241 (4).

Arbetsförförhållandena vid yrkesbrandkåren i Sveriges städer: s. 665 (10).

Sysselsättning och arbetstid inom näringslivet i november 1934: s. 169 (3).

Se även *Jordbruk.*

Arbetsbetsfrågor vid 1935 års riksdag: s. 530 (8).

Arbetsstillgång, se *Arbetsmarknad, Jordbruk, Sjömansyrket.*

Barnavård. Lagstiftning om ungdomsfängelse (vid 1935 års riksdag): s. 536 (8).

Befolkningsfrågan (vid 1935 års riksdag): s. 541 (8).

Bostadsförhållanden. Bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer: s. 305 (5). Bostadskooperationens lägenhetsbestånd och bostadsstandard: s. 818 (12).

Bostadssociala utredningens förslag rörande ändrad bostadslagstiftning och förbättrad bostadsinspektion: s. 744 (11).

Främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer (vid 1935 års riksdag): s. 540 (8).

Några huvudresultat av bostadssociala utredningens bostadsstatistiska undersökning: s. 264 (4).

Åtgärder till förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden (vid 1935 års riksdag): s. 540 (8).

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1935: s. 754 (11).

Bostadsproduktion, se *Byggnadsverksamhet. Byggnadsverksamheten* under år 1934: s. 377 (6).

Bostadsproduktionen i vissa större städer under år 1934: s. 97 (2); under första kvartalet 1935: s. 303 (5); under andra kvartalet 1935: s. 543 (8); under tredje kvartalet 1935: s. 759 (11).

Främjande av bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen samt på landsbygden (vid 1935 års riksdag): s. 539 (8).

Finland. Bostadsproduktionen i städerna i Finland år 1934: s. 430 (6).

Dyrortsgrupperingen. Ny dyrortsgruppering för de skattefria avdragen: s. 200 (3).

Egnahemsfrågan. Arbetsmåbrukslånefonden (vid 1935 års riksdag): s. 539 (8).

Arrendeegnahemsfonden (vid 1935 års riksdag): s. 539 (8).

Hjälpen åt egnahemslåntagare (vid 1935 års riksdag): s. 538 (8).

Ekonomiska hjälpåtgärder. Schweiz. Krisunderstöd åt exportindustrien i Schweiz: s. 580 (8).

Ekonomiska stridsåtgärder, se *Tredje mans rätt.*

Fackföreningsrörelsen, se *Landsorganisationen.*

Folkräkning. Anordnande av särskild folkräkning (vid 1935 års riksdag): s. 542 (8).

Norge. Barnantalet i norska äktenskap: s. 857 (12).

Fylleriförseelser och spritmuggling: 1934, fjärde kvart.: s. 114 (2); 1935, första kvart.: s. 325 (5); andra kvart.: s. 576 (8); tredje kvart.: s. 769 (11).

Föreningsväsen. Lagstiftningsförslag angående föreningsväsendet: s. 620 (9).

Företagsräkning, 1931 års: s. 699 (10).

Författningar rörande sociala frågor: s. 37 (1); 184 (3); 358 (5); 446 (6); 484 (7); 598 (8); 734 (10); 806 (11); 874 (12).

Förlikningsmän. Statens förlikningsmäns verksamhet år 1934: s. 828 (12).

Hyreslagstiftning. Norge. Hyresregleringen i Oslo upphävd: s. 431 (6).

Hyresräkningen år 1933: I: s. 3 (1); II: s. 101 (2).

Industrien i Sverige år 1933: s. 317 (5).

Se även *Kvinnor.*

Jordbruk. Arbetsstillgång, arbetstid och arbetslön inom jordbruket år 1934: s. 73 (2).

Ackordslåneverksamheten till förmån för jordbrukare (vid 1935 års riksdag): s. 538 (8).

- Reglering av jordbrukets skuldförhållanden (vid 1935 års riksdag): s. 538 (8).
- Kollektivavtal i Sverige** år 1934: s. 692 (10).
- Kollektivavtalen under fjärde kvart. 1934 och första kvart. 1935: s. 227 (4); under andra och tredje kvart. 1935: s. 697 (10).
- Se även *Arbetsavtal, Privatanställda*.
- Kooperation.** Kooperativa förbundets verksamhet år 1934: s. 452 (7).
- Kooperativ verksamhet i Sverige år 1933: s. 822 (12).
- Kvinnor.** Arbetsförhållandena på det husliga arbetets område: s. 117 (2).
- Kvinnors användande nattetid i industriella företag till annat än industriellt arbete: s. 323 (5).
- Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1933: s. 319 (5).
- Verkningarna av ett utvidgat förbud mot kvinnors nattarbete: s. 246 (4).
- Landsorganisationen i Sverige** under år 1934: s. 333 (5).
- Levnadskostnader** 1934, fjärde kvart.: s. 43 (1); 1935, första kvart.: s. 275 (4); andra kvart.: s. 500 (7); tredje kvart.: s. 715 (10).
- Den svenska folkkostens näringsvärde i städer och industriorter år 1933: s. 185 (3).
- Gemensamma måltidstimmar (vid 1935 års riksdag): s. 542 (8).
- Hushållsförbrukningen av smör och margarin: s. 256 (4).
- Levnadsvillkor och hushållsvanor för arbetare på landsbygden omkring år 1934: s. 361 (6).
- Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet: s. 154 (2); 352 (5); 592 (8); 799 (11).
- Storbritannien: De arbetslösas livsmedelsförsörjning i England: s. 200 (3).
- Litteraturöversikt:** s. 59 (1); 155 (2); 219 (3); 288 (4); 353 (5); 441 (6); 514 (7); 593 (8); 657 (9); 728 (10); 800 (11); 868 (12).
- Livsmedelsförsörjning, se** *Levnadskostnader*.
- Livsmedelspriser** och levnadskostnader: 1935, jan.: s. 152 (2); febr.: s. 217 (3); april: s. 350 (5); maj: s. 439 (6); juli: s. 590 (8); aug.: s. 655 (9); okt.: s. 797 (11); nov.: s. 866 (12).
- Näringsvärde och pris å viktigare födoämnen år 1934: s. 252 (4).
- Minderåriga, se** *Arbetarskydd, Arbetslagstiftning, Kvinnor*.
- Moderskapsförsäkring, se** *Socialförsäkring*.
- Nykterhetsfrågor** (vid 1935 års riksdag): s. 537 (8).
- Olycksfall i arbete** år 1932: s. 626 (9).
- Olycksfall inom sjömansyrket år 1934: s. 772 (11).
- Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1934: s. 416 (6).
- Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud: s. 202 (3); s. 335 (5); s. 487 (7); s. 641 (9); s. 783 (11).
- Se även *Internationella arbetsbyrån*.
- Pensionsförsäkringen** år 1933: s. 35 (1).
- Se även *Socialförsäkring*.
- Prisindex, se** *Levnadskostnader, Livsmedelspriser*.
- Privatanställda.** Utredning angående privatanställda: s. 546 (8).
- Se även *Arbetsavtal*.
- Rusdryckslagstiftning.** Socialstyrelsens utlåtande över rusdryckslagstiftningsrevisionens betänkande med förslag till spritdrycksförordning: s. 456 (7).
- Semester, se** *Arbetslagstiftning*.
- Sjukförsäkring.** De erkända centralsjukkassornas ekonomiska ställning år 1933: s. 100 (2).
- De erkända centralsjukkassornas medlemsantal år 1934: s. 267 (4).
- Sjuksköterskebyråernas verksamhet** under år 1934: s. 332 (5).
- Sjömansyrket.** Arbetstillgången under år 1934: s. 94 (2).
- Se även *Olycksfall*.
- Skogsarbetare.** Löneförhållanden vintern 1934/1935: s. 229 (4).
- Finland. Löner och lönekontroll inom skogsbruket i Finland: s. 328 (5).
- Skogsbygden.** Arbetsperioder och kontantinkomster i skogsbygden: s. 809 (12).
- Sociala frågor** vid 1935 års riksdag: s. 527 (8).
- Socialförsäkring.** Moderskapsförsäkring och moderskapsunderstöd år 1934: s. 408 (6).
- Revision av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring (vid 1935 års riksdag): s. 535 (8).
- Amerikas förenta stater.** Lag om socialförsäkring i Förenta staterna: s. 636 (9).
- Social hjälpverksamhet.** Den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation: s. 608 (9).
- Tjänstemannafrågor.** Dyrtidstillägget (vid 1935 års riksdag): s. 540 (8).
- Icke-ordinariesystemet inom statsförvaltningen (vid 1935 års riksdag): s. 541 (8).
- Provisoriskt dyrtidstillägg (vid 1935 års riksdag): s. 541 (8).
- Se även *Arbetslagstiftning*.

Tredje mans rätt. Lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder (vid 1935 års riksdag): s. 581 (8).

Ungdomsarbetslösheten, se *Arbetslöshet*.

Ungdomsfängelse, se *Barnavård*.

Utlänningar. Dispens från arbetstillstånd för utländska montörer: s. 634 (9).

Tjeckoslovakien. Utlänningars rätt till uppehåll i Tjeckoslovakien: s. 706 (10).

Ut- och invandring under år 1934: s. 638 (9).

Utvandringen till främmande världsdelar år 1934: s. 137 (2); 1935, första kvart.: s. 333 (5); andra kvart.: s. 581 (8); tredje kvart.: s. 780 (11).

Vägarbetare. Arbetsförtjänster vid vägunderhållsarbete sommaren 1935: s. 690 (10).

Yrkesinspektionens verksamhet 1934, fjärde kvart.: s. 144 (2); 1935, första kvart.: s. 343 (5); andra kvart.: s. 582 (8); tredje kvart.: s. 782 (11).

Se även *Olycksfall*.
